

Defterim 10

Türk Dili ve Edebiyatı

<i>Editör</i>	Ahmet YALÇIN Hüseyin AYHAN Soner SAVAK Yunus SEYLAN
<i>Dil Uzmanı</i>	Dr. Kubilay ÜNSAL Tuba CEYLAN
<i>Program Geliştirme Uzmanı</i>	Bilgen KERKEZ
<i>Rehberlik Uzmanı</i>	
<i>Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı</i>	Uğur ALTUN
<i>Sorumlu Grafik Tasarım Uzmanı</i>	Esra ÇALHAN Suat AYDIN
<i>Görevli Grafik Tasarım Uzmanları</i>	Didem DİYİCİ OKUR Rabia ÇATALAHMETOĞLU

Yazarlar

Abdullah DAĞLI, Bahar KAPLAN,
Eflak MALGACA VARGEL, Emine KILINÇ, Hatice BOZKUŞ,
Hidayet Esin ÖZKAN, Levent ŞEN, Mine YAKA, Murat AKTÜRK,
Neslihan ARICA, Teoman Ali GÜNEŞ, Yusuf Ziya ÖZEN, Zekeriya KILIÇ

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ISBN 978-975-11-7285-3

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

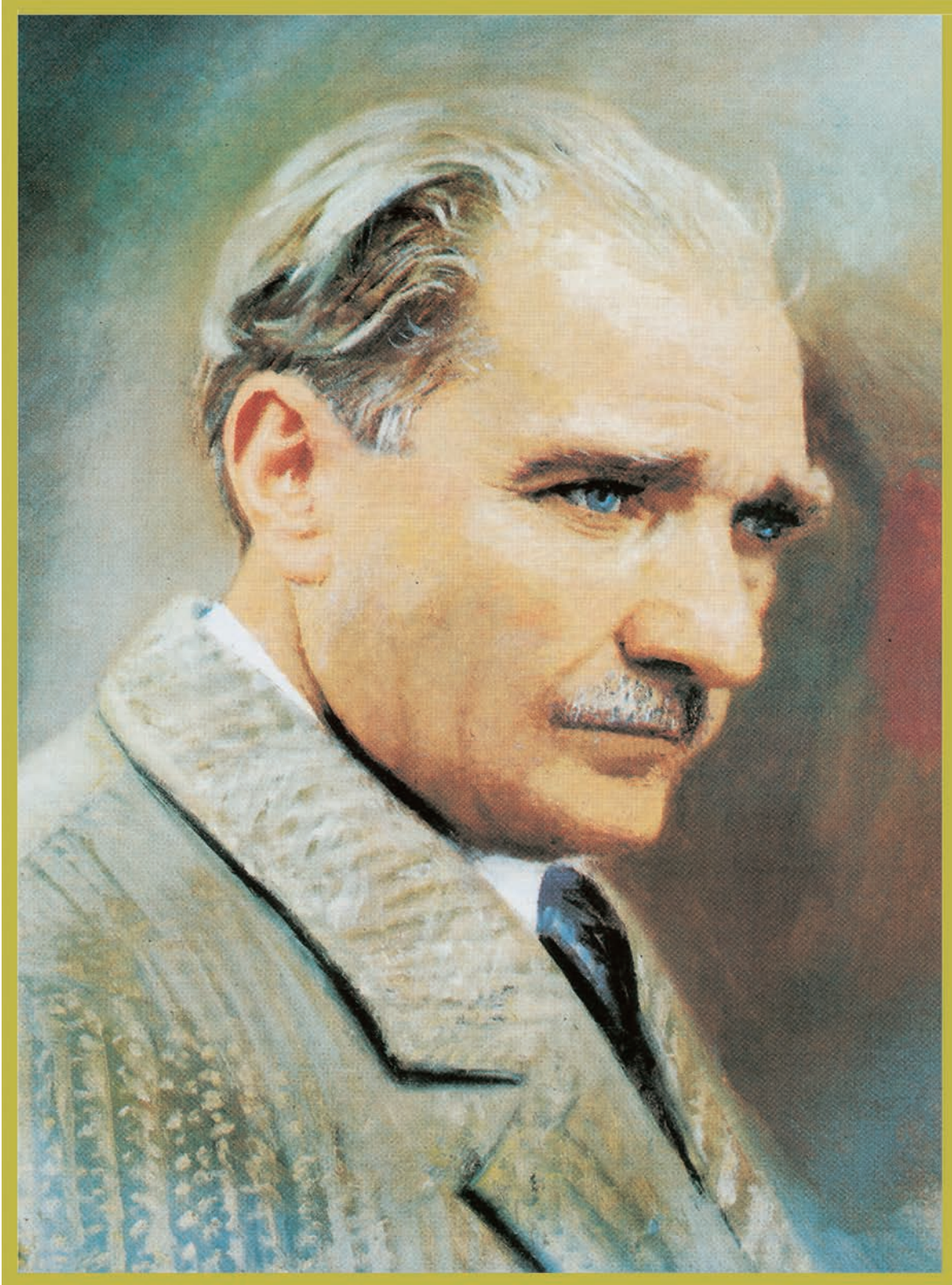
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

1. Ünite: Giriş	9
Edebiyatın Tarih ve Din İle İlişkisi	10
Türkçenin Tarihî Gelişimi.....	18
Yazım ve Noktalama Uygulamaları	24
1. Ünite Çoktan Seçmeli Sorular	26
2. Ünite: Hikâye	35
Dede Korkut Hikâyeleri	36
Mesnevi.....	43
Hikâye (Öykü).....	48
Fiilimsiler (Eylemsiler).....	54
2. Ünite Çoktan Seçmeli Sorular	60
3. Ünite: Şiir	77
İslamiyet'in Kabulünden Önceki Türk Şiiri	78
Geçiş Dönemi	84
Halk Edebiyatı ve Özellikleri	93
Halk Edebiyatı	100
Nazım Biçimi ve Türleri	100
Tekke (Tasavvuf) Edebiyatı Sanatçıları	110
Divan Edebiyatı.....	117
Divan Şiiri Nazım Biçimleri (Şekilleri).....	126
XIII-XIV. Yüzyıl Divan Edebiyatı Sanatçıları	136
Tamlamalar.....	150
Yazım ve Noktalama Uygulamaları	161
3. Ünite Çoktan Seçmeli Sorular	174

4. Ünite: Destan-Efsane	207
Destanların Özellikleri ve Türleri.....	208
Efsanelerin Özellikleri.....	214
Tamlamalar.....	219
Yazım ve Noktalama Uygulamaları	221
4. Ünite Çoktan Seçmeli Sorular.....	224
5. Ünite: Roman	239
Tanzimat Romanı	240
Servetifünun Dönemi Romanı.....	247
Millî Edebiyat Dönemi Romanı.....	256
Kurtuluş Savaşı'nı Konu Alan Romanlar.....	258
Cümle Türleri.....	264
Yazım ve Noktalama Uygulamaları	277
5. Ünite Çoktan Seçmeli Sorular.....	280
6. Ünite: Tiyatro	301
Geleneksel Türk Tiyatrosu	302
6. Ünite Çoktan Seçmeli Sorular.....	310
7. Ünite: Anı-Haber Metni-Gezi Yazısı	323
Anı-Haber Metni-Gezi Yazısı	324
7. Ünite Çoktan Seçmeli Sorular	334
Çoktan Seçmeli Soruların Cevap Anahtarı	348

1. ÜNİTE GİRİŞ

𐰽𐰺𐰍: 𐰽𐰺𐰍: 𐰽𐰺𐰍: 𐰽𐰺𐰍: 𐰽𐰺𐰍:
𐰽𐰺𐰍: 𐰽𐰺𐰍: 𐰽𐰺𐰍: 𐰽𐰺𐰍: 𐰽𐰺𐰍:
𐰽𐰺𐰍: 𐰽𐰺𐰍: 𐰽𐰺𐰍: 𐰽𐰺𐰍: 𐰽𐰺𐰍:

Özgün Metin

türük: oguz: begleri: bodun: eşiding: üze: tengri: basmasar: asra: yir:
telinmeser: türük: bodun: ilingin: törüngin: kim: artatı: udaçı: erti:

Günümüz Türkçesi

Türk, Oğuz beyleri, milleti, işitin: Üstte gök basmasa, altta yer
delinmese, Türk milleti, ilini töreni kim bozabilecekti?

(Kül Tigin Kitabesi-Doğu Yüzü)

Bilge Kağan ve kitabesi (Temsilî)

EDEBİYAT-TARİH İLİŞKİSİ

Bilgi Havuzu

Edebiyat tarihi, bir ulusun tarihsel süreçte meydana getirdiği edebî eserler ve dönemleri, sanatçıları kronolojik olarak inceleyen bilim dalıdır.

- Her edebî eser, yazıldığı dönemin izlerini taşır; bu nedenle edebî eserler zamanla tarihî birer belge niteliği kazanır. Tarih, dönemin olay ve olgularını aktarırken edebiyat, bu olay ve olguların sanatsal yönünü tamamlar. Örneğin tarih Kurtuluş Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ortaya koyar, edebiyat ise bu mücadelenin toplum ve birey üzerindeki etkisini yansıtır.
- Edebî eser, yazıldığı dönemi yansıttığından bir eseri incelerken dönemin tarihî şartlarını da bilmek gerekir.
- Tarihin de edebiyatın da konusu insan ve toplumdur. Tarih bilimi, genelde insanlığın, özelde toplumların geçmişte karşı karşıya kaldığı önemli olayları ayrıntıya girmeden ele alır. Edebiyat ise daha çok tarihin anlatmadığı sıradan kişi ve olaylarla ilgilenir, bunların bıraktığı izleri kurmaca yoluyla ayrıntılı bir şekilde ele alır.

EDEBİYAT-DİN İLİŞKİSİ

- Din, insanların ve toplumların yaşantısını belirleyen ve onları şekillendiren en güçlü olguların başında gelmektedir. Edebiyat, dinin toplumsal ve bireysel yaşantıda meydana getirdiği değişimlerden en fazla etkilenen sanatlardan biridir.
- Edebî eserler, içerik olarak dinî konuları ele alabileceği gibi dinî eserler de şekil ve içerik yönünden edebiyattan yararlanabilir. Sanatçılar, eserlerinde dinî konuları işleyerek edebiyatın zenginleşmesine katkıda bulunur. Din adamları da edebiyatın sanatsal gücünden yararlanarak toplumları etkilemiştir.
- Türklerin Gök Tanrı, Budizm, Maniheizm ve İslam dinlerine mensup oldukları dönemlerdeki düşünce ve yaşantılarının izlerini edebî eserlerde görebilmek mümkündür.

ÖRNEK

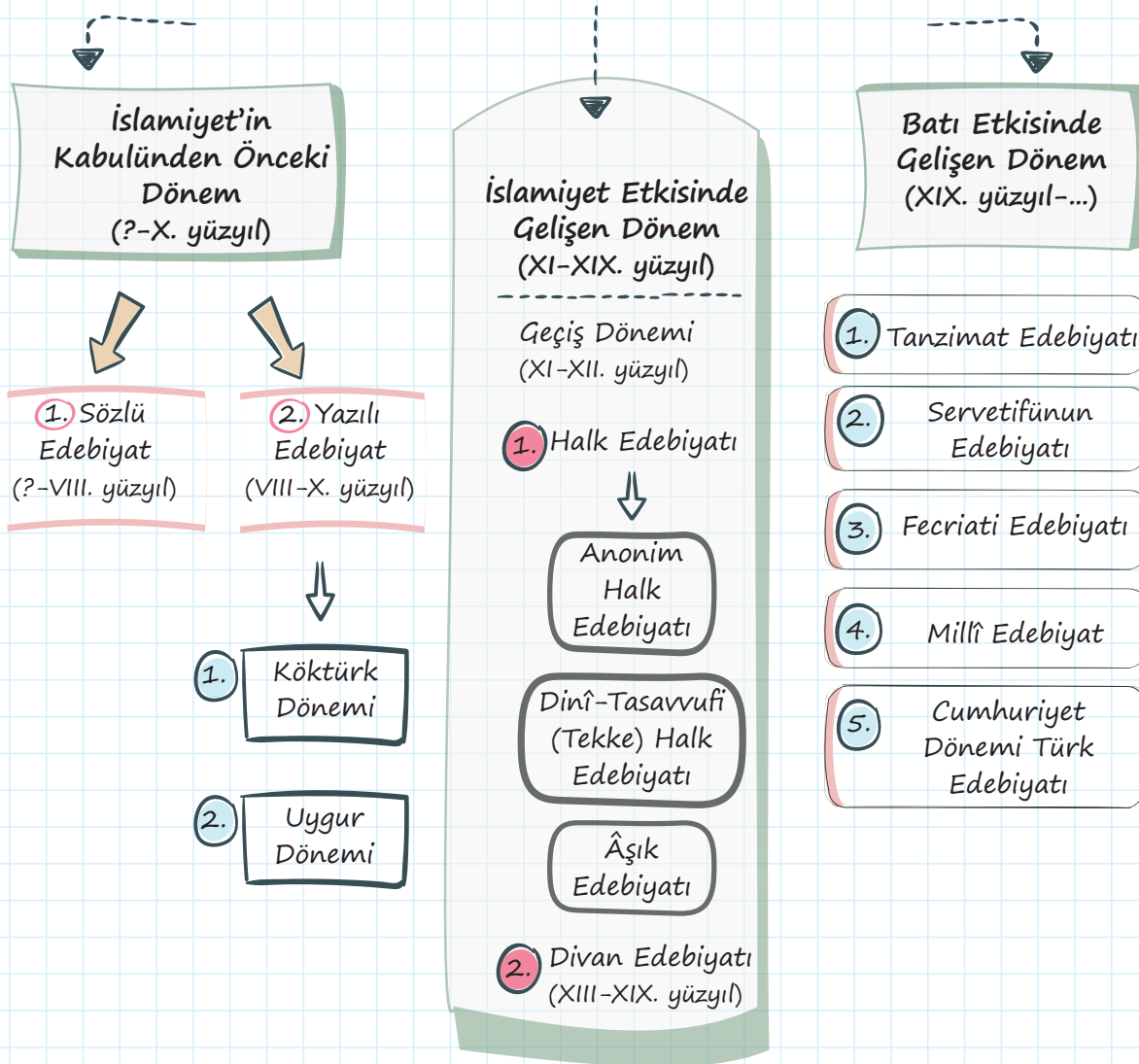
Durdu bir lahza, dönüp şehre, yakın bir tepede:
Mekke, ey kutlu şehir, Kâbe mükerrem belde!
Sevdiğimsin, seni vallahi mübârek bilirim,
Zorla halkın beni sevk etmese ayrılmaz idim.

Mustafa Tahralı, Hicret

Çözümleme: Bu parçada İslam tarihinin en önemli olaylarından biri olan Hicret anlatılmaktadır. Bu metin, edebiyatın hem din hem de tarih ile ilişkisini yansıtmaktadır.

TÜRK EDEBİYATININ DÖNEMLERİ

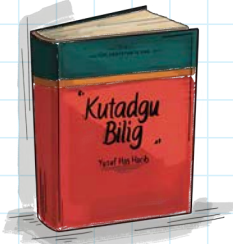
A) İSLAMİYET'İN KABULÜNDEN ÖNCEKİ DÖNEM (?-X. YÜZYIL)

- ★ Sözlü dönem ve yazılı dönem olmak üzere iki döneme ayrılır.
- ★ Dil, anlatım, duyuş ve zevk bakımından yabancı etkilerden uzak, millî bir edebiyat niteliği taşır.
- ★ Gök Tanrı inancının, Maniheizm ve Budizm dinlerinin etkileri görülür.
- ★ Sözlü dönem ürünleri "sav, sagu, koşuk ve destan"lardan oluşur.
- ★ Şiirler, "kam, baksı, oyun, ozan, şaman" denilen kişiler tarafından "kopuz" adlı saz eşliğinde söylenmiştir.
- ★ Koşuklar, daha çok "sığır" adı verilen av törenleriyle "şölen" denilen ziyafetlerde, sagular ise "yuğ" denilen yas törenlerinde söylenmiştir.
- ★ Yazılı Dönem'in ilk ürünleri, VIII. yüzyılda II. Köktürk Devleti'nin tarihî ve edebî varlığını belgeleyen Köktürk Yazıtları'dır (Orhun Kitabeleri).
- ★ Budizme ait bilgiler veren Altun Yaruk ve Sekiz Yükmele ile bir fal kitabı olan İrk Bitig Uygur Dönemi'nde yazılmış eserlerdir.

B) İSLAMİ DÖNEM (XI-XIX. YÜZYIL)

Geçiş Dönemi

İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem'le İslami Dönem arasında köprü vazifesi gören dönemdir. Bu dönemin başlıca eserleri şunlardır:

Kutadgu Bilig

Dîvânü
Lugâtî't-Türk

Dîvân-ı Hikmet

Atebetü'l-Hakâyık

1. Halk Edebiyatı

a) Anonim Halk Edebiyatı

Sade ve anlaşılır bir dille söylenen, sanatçısı bilinmeyen eserlerden oluşur.

b) Dinî-Tasavvufî (Tekke) Halk Edebiyatı

İslami düşünce ve tasavvuf anlayışı üzerine şekillenen dinî içerikli şiirlerden oluşur.

c) Âşık Edebiyatı

Âşık adı verilen ve çoğunlukla okuma yazma bilmeyen şairler tarafından din dışı konularda, saz eşliğinde, ezgili biçimde söylenen şiirlerden oluşur.

2. Divan Edebiyatı

Türklerin Arap ve İran (Fars) edebiyatlarından etkilenerek oluşturdukları, kendine özgü kuralları olan, genellikle ortak temaları işleyen ve belli ilkeler çerçevesinde gelişen edebiyattır.

- ★ Divan edebiyatının ilk temsilcisi **Hoca Dehhâni** kabul edilir.
- ★ Ölçü olarak **aruz vezni** kullanılmıştır.
- ★ Ağırlıklı olarak **beyit nazım birimi** kullanılmıştır.
- ★ Genellikle bireysel konular işlenmiş ve sanatlı bir üslup tercih edilmiştir.
- ★ Şiirlerde mazmun denilen, kalıplaşmış ortak imgelere yer verilmiştir.
- ★ Şiirlerin sonunda mahlaslara yer verilmiştir.

C) BATI ETKİSİNDE GELİŞEN DÖNEM (XIX. yüzyıl- ...)

1. Tanzimat Edebiyatı (1860-1896)

- ★ 1839 yılında **Tanzimat Fermanı**'nın ilanı ile başlayan yenileşme süreci, 1860 yılında İbrahim Şinasi Efendi'nin **Tercümân-ı Ahvâl** adlı gazeteyi çıkarmasıyla edebî bir dönem özelliği kazanmıştır.
- ★ I. Dönem Tanzimat edebiyatında "Sanat, toplum içindir." anlayışı, II. Dönem Tanzimat edebiyatında ise "Sanat, sanat içindir." anlayışı hâkimdir.
- ★ I. Dönem Tanzimat edebiyatında divan edebiyatı nazım biçimleriyle **hak, hürriyet, adalet, vatan, millet** gibi toplumsal konular; II. Dönem Tanzimat edebiyatında ise **aşk, ölüm, tabiat** gibi bireysel konular işlenmiştir.
- ★ Düzyazı alanında daha önce Türk edebiyatında örneği bulunmayan roman, modern hikâye, modern tiyatro, makale, fıkra gibi pek çok yeni türde eserler verilmeye başlanmıştır.

2. Servetifünun Edebiyatı (1896-1901)

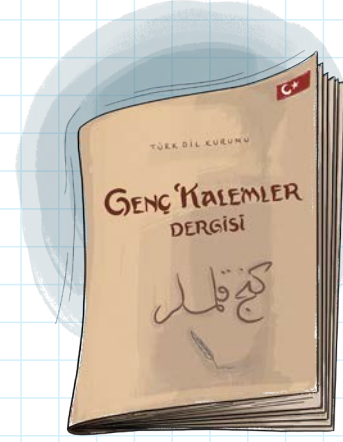
- ★ Türk edebiyatında 1896 yılında başlayan edebî dönemdir. Başlangıçta fen bilimleri dergisi niteliği taşıyan **Servet-i Fünûn** dergisinin başına 1896'da Tefik Fikret getirilmiş ve dergi bir edebiyat dergisine dönüşmüştür.
- ★ Bu dönemin sanatçıları siyasi şartlardan dolayı toplumsal konulardan uzak durmuş, eserlerinde bireysel konuları ele almışlardır.
- ★ "Sanat, sanat içindir." anlayışı doğrultusunda gerek nesirde gerekse nazımda sanatlı, kapalı bir anlatımı tercih etmişlerdir.
- ★ Eserlerinde, kullanımı yaygın olmayan kelimelere ve yabancı dillerden aldıkları tamlamalara sıkça yer vermişlerdir.
- ★ 1901 yılında Hüseyin Cahit Yalçın'ın Fransızcadan çevirdiği **Edebiyat ve Hukuk** adlı makalede anlatılanlardan dolayı **Servet-i Fünûn** dergisi kapatılmış, böylelikle Servetifünun Dönemi sona ermiştir.

3. Fecriati Edebiyatı (1909-1912)

- ★ 1909'de bir grup genç sanatçı, Servetifünun topluluğunu eleştiren yaklaşımlarıyla edebî bir topluluk oluşturmuştur.
- ★ Türk edebiyatında **bildiri yayımlayan ilk edebî topluluk** olarak tarihe geçmiştir.
- ★ "Sanat, şahsi ve muhteremdir." görüşünü savunmuşlardır.
- ★ Fransız edebiyatını örnek alarak edebiyatta yenilikler yapmayı amaçlamışlar fakat Servetifünuncuları taklitten öteye gidememişlerdir.
- ★ Topluluğun en tanınmış sanatçısı **Ahmet Haşim**'dir.

4. Millî Edebiyat (1911-1923)

- ★ 1911'de **Genç Kalemler** dergisi etrafında toplanan Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem ve Ziya Gökalp önderliğindeki sanatçıların başlattığı bir edebî harekettir.
- ★ Ömer Seyfettin'in **Genç Kalemler** dergisinde kaleme aldığı **Yeni Lisan** adlı makale, Millî Edebiyat'ın bildirisi niteliğindedir.
- ★ Sanatçılar, dilde sadeleşme hareketini başlatarak eserlerinde yalın bir dille toplumsal konuları işlemişlerdir.
- ★ Millî değerler önemsenmiş, eserlerde millî konulara yer verilmiştir.

5. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923-...)

- ★ 1923 yılında Cumhuriyet'in ilanı ile başlayan ve bugün de devam etmekte olan edebî dönemdir.
- ★ Cumhuriyet'in ilk yıllarında verilen eserlerde, değişen siyasi, sosyal ve kültürel şartlar ele alınmıştır.
- ★ **Yeni Lisan** makalesiyle başlayan dilde sadeleşme hareketi bu dönemde de devam etmiş ve birçok sanatçı eserlerinde yalın bir dil kullanmıştır.
- ★ Batı edebiyatı yakından takip edilmiş ve çeviri çalışmalarına ağırlık verilmiştir.
- ★ Millî Edebiyat Dönemi sanatçılarının pek çoğu bu dönemde eser vermeye devam etmiştir.
- ★ Bu dönemde halk edebiyatı ve Batı'dan alınan nazım biçimleri ile serbest nazım biçimi kullanılmıştır.
- ★ 1923-1940 yılları arasında ağırlıklı olarak Kurtuluş Savaşı, Atatürk inkılapları, Anadolu ve Anadolu insanı gibi toplumsal konular ele alınırken 1940'tan sonra bireysel konular öne çıkmıştır.
- ★ Aruz ölçüsü yavaş yavaş yerini hece ölçüsüne bırakırken 1940'lı yıllardan itibaren serbest ölçü yaygınlaşmıştır.

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerin başında bulunan kutucuğu yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

DOĞRU-YANLIŞ

Bir edebî eserde yazar, eserin kişilerini oluştururken sosyoloji biliminden yararlanır.

Yazıldıkları dönemin tarihî olaylarını bilmeden edebî eserleri tam olarak anlayabilmek ve yorumlayabilmek mümkün değildir.

Edebî eserler, yaratıcılığa ve hayallere dayanırken bilimsel eserler araştırmaya, incelemeye ve nesnel verilere dayanır.

Edebiyat; fizik, kimya, biyoloji gibi fen bilimlerinden çok tarih, psikoloji, sosyoloji gibi sosyal bilimlerle etkileşim hâlinindedir.

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki parçaların Türk edebiyatının hangi dönemine ait olduğunu altındaki boşluklara yazınız.

Beni candan usandırdı cefâdan yâr usanmaz mı
Felekler yandı âhımdan murâdım şem'i yanmaz mı
(...)
Fuzûlî rind-i şeydâdır hemîşe halka rüsvâdır
Sorun kim bu ne sevdâdır bu sevdâdan usanmaz mı

Miskin Yunus bîçâreyim
Baştan ayağa yâreyim
Dost ilinden âvâreyim
Gel gör beni aşk neyledi

Otobüs meydanın ortasında duruyordu.
Oracıktan kim geçecek olursa olsun, şöyle bir bakıverse,
“Bu hurdayı kim buraya atıp gitmiş acaba?” diye söylenirdi.
Otobüs o kadar eski, bakımsız ve perişandı.
Yıllardır aldığı darbeler ile bütün gövdesi yamru yumru olmuştu.

Ulşıp eren börleyü
Yırtıp yaka urlayu
Sıkıp üni yurlayu
Sığtap közi örtülür

Günümüz Türkçesiyle

Uludu erler kurtça,
Bağırıp yırttılar yaka,
Çığırdılar ıslıkla,
Yaştan gözler örtülür.

3. Etkinlik: Edebî eserlerden alınan aşağıdaki parçalarda hangi bilim dallarından yararlandığını parçaların altındaki boşluklara yazınız.

Bu mutlu yaratıkların gözleri tatlı bir ışıkla parlıyordu. Yüzleri bilgeliği ve temiz bir bilinci, gönül alıcı bir sevinci dile getiriyordu. Çocuk sesleri kadar temiz ve şendi sesleri. İlk bakışta, her şeyi anladım. Henüz günahla kirlenmemiş bulunan bir dünyadaydım. İnsanlar, efsanenin ilk atalarımızın bir dünya cennetinde ömür sürmüş olduklarını anlattığı gibi yaşıyordu. Ve bu adamlar o kadar iyidiler ki beni konutlarına doğru götürürlerken türlü diller döke döke, en ufak üzüntü kaygısını içimden söküp atmaya çalışıyorlardı. Bana soru sormuyorlardı, gönlümü dolduran her şeyi biliyorsa benziyorlardı; en büyük tasaları da beni gene gerçekten mutlu görmektir.

Dostoyevski, *Amcanın Düşü*

“Bize gelince, şimdilik idare ediyoruz.” diye devam etti arabacı. “Fakat ocaklar, maden çıkarma işini azalttı. Ve bak, karşıda, Victorine’de (Viktorin) de yalnız iki kok fırını yanıyor.”

Şimdi, bütün ülke Etienne’in (Etyen) gözlerinin önüne serilmişti. Her taraf yine kapkaranlıktı, fakat sanki ihtiyarın eli oraları acı sefaletlerle doldurmuş gibiydi ve Etienne, o anda bu sefaletleri, bilincinin altında, her tarafta sonsuz bir boşluk içinde duyuyordu. Mart rüzgârının bu çıplak ovada inlediği, bir açlık seslenişi değil miydi? Sağanaklar gittikçe artıyor; sanki işsizliği, çok kurban verecek bir kıtlığı beraberlerinde getiriyorlardı.

Emile Zola (Emil Zola), *Germinal*

— Ben ne gün gittim Yalova’ya? Ayın altısında... Çarşamba günü...
— Çağırdılar mıydı?
— Evet... Balo varmış evvelki gece... Kaplıca idaresi düzenliyor. Gazi Hazretlerinin onuruna... Gittiğim vakit İstanbul gazetecilerinden hiç kimse yoktu. Baktım Fethi Bey... Başvekilimiz İsmet Paşa... Mebus arkadaşlar... Her zamanki hava... Bir aralık Bozüyük Mebusu Salih Bey yanıma geldi. “Sana önemli bir haberim var, Âsım Bey” dedi. Baktım gülümsüyor bi garip... “Serbest Fırka adıyla bir fırka kuruluyor” demesin mi? Şakacıdır Salih Bey... Ciddiye almadım önce...

Kemal Tahir, *Yol Ayrımı*

En azından bir süre için mutlu olacaklardı. Her zaman istenebilecek ve bazen elde edilebilecek bir şey varsa, onun da insan sevgisi olduğunu şimdi onlar biliyordu. Tersine, hayal bile edemedikleri bir şeyi dilemiş olanların hiçbirine bir karşılık gelmemişti. Tarron (Taru) sözünü ettiği o ulaşılması güç huzura kavuşur gibi olmuş ama onu işine yaramayacağı bir anda, ölümden bulmuştu. Tersine, Rieux’nün (Riyü) kapı eşiklerinde, azalan ışığın altında gördüğü, tüm güçleriyle sarılmış, heyecan içinde birbirine bakan başkaları eğer istediklerini elde etmişlerse bunun nedeni yalnızca kendi ellerinde olan bir şey istemiş olmalarıydı.

Albert Camus (Alber Kamü), *Veba*

4. **Etkinlik:** Aşağıdaki tablonun sol sütununda Türk edebiyatının dönemleri, sağ sütununda bu dönemlerin bazı özellikleri verilmiştir. Dönemlerin başındaki rakamları, özelliklerin başındaki daireye yazarak dönemleri ve özellikleri eşleştiriniz.

IV a EŞLEŞTİRME

I Divan Edebiyatı

II Tanzimat Edebiyatı

III İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem

IV Anonim Halk Edebiyatı

V Millî Edebiyat

a) Sanatçılara ozan, şaman, kam, baksı gibi adlar verilmiştir.

b) Sanatçısı bilinmeyen eserlerden oluşur.

c) Bu edebî hareket, 1911'de Selanik'te yayımlanan *Genç Kalemler* dergisi etrafında toplanan bazı sanatçılar tarafından başlatılmıştır.

ç) Roman, hikâye, makale gibi türler Türk edebiyatında ilk kez bu dönemde görülmüştür.

d) Arap ve İran edebiyatının etkisinde kalınarak oluşturulmuştur.

e) İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem ile İslami Dönem'i birbirine bağlayan ara dönemdir.

5. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcüklerle tamamlayınız.

a) İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem'de "yuğ" denilen yas törenlerinde söylenen şiirlere denir.

b) Türk edebiyatında İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem, ve olarak iki döneme ayrılır.

c) Türk edebiyatının düzyazı alanında daha önce görülmeyen pek çok türe ait örnekler, ilk kez Dönemi'nde verilmeye başlanmıştır.

ç) Divan edebiyatının oluşumunda ve edebiyatlarının etkisi vardır.

d) Fecriati sanatçıları "Sanat, " görüşünü savunmuşlardır.

e) Türk edebiyatında bildiri yayımlayan ilk edebî oluşum, topluluğudur.

f) Türk edebiyatının yazılı döneminin ilk ürünlerine adı verilmiştir.

g) Divan edebiyatında ağırlıklı olarak nazım birimi kullanılmıştır.

ğ) Divan edebiyatında kalıplaşmış ortak imgelere denir.

Bilgi Havuzu

Türk dilinin tarihî gelişimi hakkında dil bilimcilerin farklı görüşleri ve tasnifleri vardır.

Karahanlı (Hakaniye)

Türkçesi bazı kaynaklarda **Orta Türkçe Dönemi**'nde yer almaktadır.

Bilgi Havuzu

Köktürk alfabesi, Köktürk ve bazı Uygur yazıtlarında kullanılmıştır. Uygur Dönemi'nde yazılan **İrk Bitig**, Köktürk alfabesi ile kaleme alınmıştır.

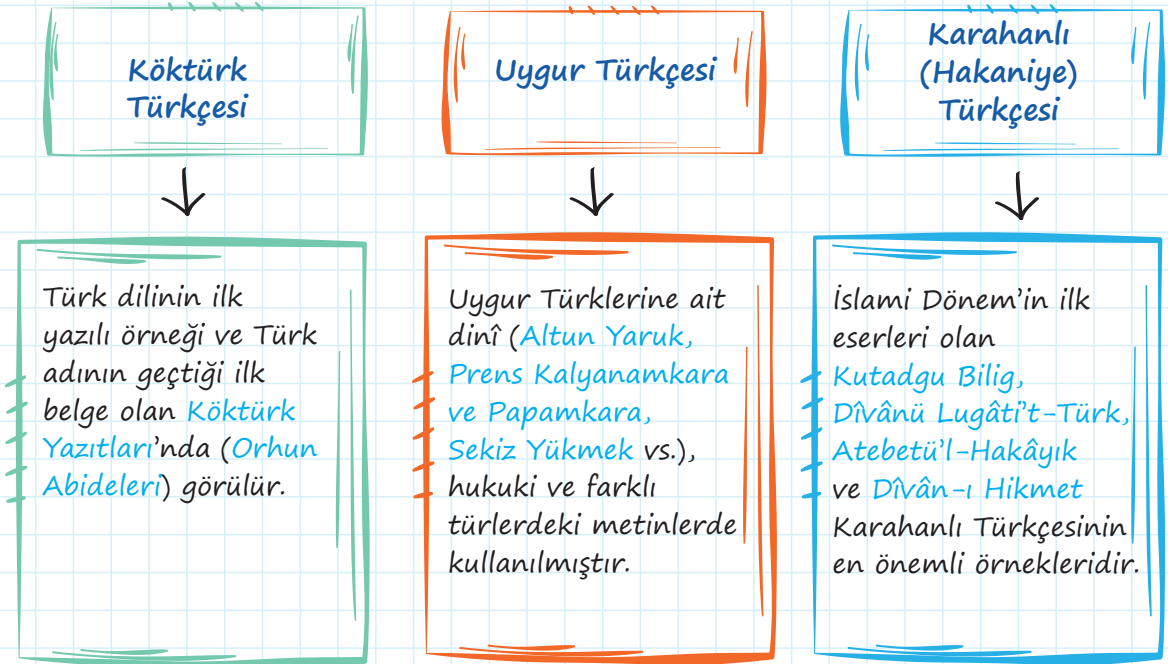
TÜRKÇENİN TARİHİ GELİŞİMİ

İlk Türkçe Dönemi (Ön Türkçe Dönemi)

- ✓ Türk dili hakkında geniş bilgiye ulaşılamayan ve yazılı ürünlerin olmadığı bu dönemde yalnızca sözlü edebiyat ürünleri (sav, sagu, koşuk, destan) görülür.

Eski Türkçe Dönemi

- ✓ Türk dilinin yazılı ilk örneklerinin görüldüğü dönemdir. VII. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar süren bu dönemde Köktürk, Uygur ve Karahanlı (Hakaniye) Türkçesi yer alır.

Orta Türkçe Dönemi

- ✓ Türk dili bu dönemde Kuzeydoğu Türkçesi ve Batı Türkçesi olmak üzere iki kola ayrılır. Kuzeydoğu Türkçesi, ilerleyen dönemlerde Kuzey ve Doğu Türkçesi olarak iki kolda gelişimini sürdürür.

Kuzeydoğu Türkçesi

Kuzey Türkçesi

Kıpçak, Karay, Kumuk, Tatar, Karaçay-Balkar, Bozkurt, Kazak, Nogay, Kırgız, Karakalpak, Altay, Hakas, Şor ve Tuva Türkçesi.

Doğu Türkçesi

Çağatay, Özbek, Yeni Uygur, Sarı Uygur ve Salar Türkçesi.

Batı Türkçesi

Oğuz Türklerinin yazı dili olan Batı Türkçesi içinde *Türkiye Türkçesi*, *Gagavuz Türkçesi*, *Azerbaycan Türkçesi* ve *Türkmen Türkçesi* yer alır. Batı Türkçesi XIII. yüzyıldan bugüne kadar üç devreye ayrılarak gelişimini sürdürmüştür.

Eski Anadolu Türkçesi

XIII-XVI. yüzyıllar arasında Selçuklularda, Anadolu beyliklerinde ve Osmanlı Devleti'nin ilk döneminde görülür.

ÖRNEK

Bayındır Han'un yiğitleri Dirse Han'ı karşıladılar. Getürüp kara koyun yahnısından önine getürdiler. Bayındır Han'dan buyruk böyledür hanum didiler. Dirse Han aydur: Bayındır Han benüm ne eksikliğüm gördi, kılıcumdan mı gördi, suframdan mı gördi. (...) Kalkubanı yigitlerüm yirünüzden örü turun, bu karayıb bana ya bendendür ya hatundandur didi.

Muharrem Ergin, *Dede Korkut Kitabı*

Osmanlı Türkçesi

XVI-XX. yüzyıllar arasında Hazar'dan Orta Avrupa'ya, Kırım'dan Afrika'ya uzanan Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde görülür. Türkçe, Arapça ve Farsça sözcüklerin yanı sıra bazı Arapça ve Farsça dil bilgisi kuralları da kullanılmıştır.

ÖRNEK

Hâk-i 'izzete mâliş-i rû-yı şermnâkden sonra 'arzu hâl-i kemîneleri budur ki hayâl-i evsâf-ı zât-ı 'âlî-şânları mücellâ-yı mütehayyilede cevân üzre iken lafz-ı vezîr-i hîredmend tamâm-ı zât-ı bî-misâllerine mutâbık ma'nâ olup 'acabâ târîh ola mı diyü âvâze-i sübha-i fikr olındukda tamâm vâki' olmanın hâk-i 'izzete libâs-ı nazmla 'arza cesâret olındı.

Nâbî, *Münşeât-ı Nâbî*

Türkiye Türkçesi

Yeni Lisan hareketi, bu dönemin başlangıcı kabul edilir. Yabancı sözcük ve gramer kuralları bırakılmış, yazı dili olarak İstanbul ağı esas alınmıştır. 1928'de Latin alfabesinin kabulü ve 1932'de Türk Dil Kurumunun açılması, Türkiye Türkçesinin bugünkü durumu üzerinde etkili olmuştur.

ÖRNEK

Bilmek lazımdır ki millî dil sevgisi millet sevgisinin büyük ve bölünmez parçasıdır. Millî dil sevgisi bütün manası ile bir millî renk sevgisidir. Bu millî renk al renktir, bayrak rengidir. Fakat Türk milletinin bayrağındaki millî rengi meydana getiren unsurlar sadece kumaştan ve boyadan ibaret değildir. Bir milletin rengi, onun tarihini dolduran sanat ve medeniyet maceralarının kültür hareketlerinin iman ve mefkûre hamlelerinin büyüme ve korunma savaşlarının başka milletlerle yapılan dil, kültür ve medeniyet alışverişlerinin ve bilhassa vatan topraklarının hep birden meydana koyduğu mukaddes terkiptir.

Nihad Sâmi Banarlı, *Türkçenin Sırları*

Bilgi Havuzu

Köktürk alfabesi,
İskandinav
kökenli “run”
yazısına
benzetildiği için
“runik alfabe”
olarak da
adlandırılır.

Bilgi Havuzu

Köktürk alfabesi,
1893'te Vilhelm
Thomsen
(Vilhem Tamsin)
tarafından
çözümlenmiştir.

Türklerin Kullandığı Alfabeler

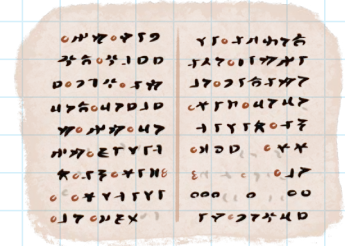
Köktürk Alfabeti

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Y Z X F C J Y W C N
T B L O I N D G T B
H Y J I Y P A H C M

Türklerin kullandığı ilk alfabedir. 38 harften oluşur; sağdan sola, yukarıdan aşağıya yazılır ve runiktir. Çoyr (Çoyren) Yazıtı, Köktürk Yazıtları, Yenisey Yazıtları gibi eserlerde görülür.

Uygur Alfabeti

Dîvânü Lugâtî't-Türk'te
"Türk alfabesi" olarak
nitelenir. Uygur Türkleri
kullanmıştır. Söğ
kökenlidir, 18 harften
oluşur.

Arap Alfabeti

ا ب ت ث ج ح خ
د ذ ر ز س ش ص ض
ط ظ ع غ ف ق ك
ل م ن و ه ی

Türklerin İslamiyet'i kabulüyle kullanılmaya başlanmıştır. Sağdan sola yazılır, 28 harften oluşur.

Kiril Alfabeti

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) Dönemi'nde SSCB egemenliği altındaki Türk devletlerinde kullanılan alfabedir. 33 harften oluşur.

А	Б	В	Г	Д	Е
Ё	Ж	З	И	Й	К
Л	М	Н	О	П	Р
С	Т	У	Ф	Х	Ц
Ч	Ш	Щ	Ъ	Ы	Ь
Э	Ю	Я			

Latin Alfabeti

A B C Ç D E F
G Ğ H I İ J K L
M N O Ö P R
S Ş T U Ü V Y Z

Harf inkılabı
(1 Kasım 1928) ile
Türkiye Türkçesinde
kullanılmaya başlanan
alfabedir. 29 harften
(8 ünlü, 21 ünsüz) oluşur.

1. Etkinlik: Aşağıdaki cümlelerin başında bulunan kutucuğu yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

☒ ☐ DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ Türk diline ait ilk yazılı örnekler Eski Türkçe Dönemi’nde görülür.
- ☐ İslamiyet’in kabulüyle yeni bir medeniyet dünyasına giren Türkler, Arap alfabesini de kullanmaya başlar.
- ☐ Türk edebiyatında İslami Dönem’in ilk eserleri Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır.
- ☐ Çoyr (Çoyren) Yazıtı, Köktürk Türkçesi ile oluşturulan ilk eser kabul edilir.
- ☐ Eski Türkçe Dönemi’ndeki yazıtlarda genellikle Kiril alfabesi kullanılmıştır.
- ☐ Yeni Lisan hareketi, Türkiye Türkçesi devresinin başlangıcı olarak kabul edilir.
- ☐ 1893’te Vilhelm Thomsen tarafından çözümlenen Köktürk Yazıtları, Uygur alfabesi ile yazılmıştır.
- ☐ Doğu Türkçesi, Oğuz Türklerinin konuşma diline dayanmaktadır.

2. Etkinlik: Aşağıdaki metni okuyarak soruların cevaplarını ilgi boşluklara yazınız.

Bu dönemde hem Uygur hem Arap alfabesinin kullanıldığı görülür. Dönemin en önemli eserlerinden olan *Kutadgu Bilig’in* Viyana nüshası ve *Atebetü’l-Hakâyık*’ın bir nüshası Uygur alfabesi ile yazılmıştır.

a

Metinde Türk dilinin hangi döneminden söz edilmektedir?

.....

b

Metinde sözü edilen dönemde hem Uygur hem Arap alfabesinin kullanılmasının nedeni ne olabilir?

.....
.....
.....
.....

3. Etkinlik: Aşağıda verilen sözcükleri tablodaki ilgili boşluklara yazınız.

I. Doğu Türkçesi

II. Köktürk Türkçesi

III. Osmanlı Türkçesi

IV. Eski Anadolu Türkçesi

V. Türkiye Türkçesi

VI. Kuzey Türkçesi

VII. Uygur Türkçesi

VIII. Karahanlı (Hakaniye)
Türkçesi

Ön Türkçe

a)

Eski Türkçe

b)

c)

Batı Türkçesi

ç)

d)

e)

Orta Türkçe

Kuzey-Doğu Türkçesi

f)
Kıpçak, Karay, Kumuk,
Tatar, Karaçay-Balkar,
Bozkurt, Kazak, Nogay,
Kırgız, Karakalpak, Altay,
Hakas, Şor ve Tuva

g)
Çağatay, Özbek, Yeni
Uygur, Sarı Uygur ve
Salar Türkçesi

4. Etkinlik: Uygulama aşamalarını takip ederek etkinliği gerçekleştiriniz.

- a) Bir grup öğrenci, Türk dilinin farklı dönemleri ile ilgili çalışma yapmaktadır. Öğrencilerin çalışma konuları hakkında aşağıda verilen bilgi fişini inceleyiniz.

- ✓ Bilge, XIII. yüzyıl şairlerinden Yunus Emre'nin şiirlerini incelemektedir.
- ✓ Mehmet, Tatar şair Abdullah Tukay'ın şiirleri ile ilgili bir çalışma yapmaktadır.
- ✓ Birkan, Türk dilinin Orta Türkçe Dönemi'nden önceki yazılı örnekleri üzerine araştırma yapmaktadır.
- ✓ Selçuk'un çalışması Türk dilinin ilk yazılı örnekleri üzerinedir.
- ✓ Başak, XVIII. yüzyıl şairlerinden Şeyh Galib'in divanı üzerine çalışmaktadır.
- ✓ Hatice, Cumhuriyet Dönemi şairlerinin eserlerini incelemektedir.
- ✓ Gözde, klasik Çağatay edebiyatının önemli şairi Ali Şîr Nevâî'nin divanlarını incelemektedir.
- ✓ Umut, *Dîvânü Lugâtî't-Türk* ile ilgili bir inceleme yapmaktadır.

- b) Öğrencilerin çalışmalarının Türk dilinin tarihî dönemlerinden hangisi ya da hangilerini kapsadığını aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.

Bilge 	Mehmet 	Birkan 	Gözde
Selçuk 	Başak 	Umut 	Hatice

- c) Aşağıda Türk dilinin farklı dönemlerine ait parçalar verilmiştir. Bu parçaların Türk dilinin hangi dönemine ait olduğunu belirleyerek altındaki boşluğa yazınız.

Zülfi gibi ayağın koymaz öpem nigârüm
Yohdur anun yanında bir kılca i'tibârüm
İnsâf hoşdur ey 'ışk ancak meni zebûn it
Hâ böyle mihnet ile geçsün mi rûzgârüm

Ben oraya koymuştum, almışlar,
Arasına sıkışık saatlerin.
Çıkarır bakardım kimseler yokken;
Beni bana gösterecek aynamdı, almışlar.

ilim ilim bilmekdür ilim kendin bilmekdür
Sen kendüni bilmezsen yâ niçe okumakdur

Okumakdan ma'nî ne kişi Hakk'ı bilmekdür
Çün okudun bilmezsin hâ bir kuru emekdür

negü tir eşitgil biliglig kişi
ajunda sınayu yetilmiş yaşı

biligsizke törde orun bolsa kör
bu tör ilke sandı ilig buldı tör

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki tablonun sol sütununda bazı yazım kuralları, sağ sütununda bu kurallarla ilgili örnekler verilmiştir. Kuralların başındaki rakamları örneklerin başındaki dairelere yazarak kurallarla örnekleri eşleştiriniz.

IV a EŞLEŞTİRME

I Rakamla başlayan cümlelerde rakamdan sonra gelen kelime özel ad değilse büyük harfle başlamaz.	a) Bu dünyanın güzelliği ve sırrı ancak ona gösterilen dikkat, ilgi ve şefkatle çıkar ortaya.
II Belirli bir tarihi belirtmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlar.	b) Heratlı eski üstatlar, âlemi Allah'ın gördüğü gibi nakşetmeye çalışırken bir şahsiyetleri olduğunu gizlemek için imza atmazlardı.
III Kişi adlarından önce ve sonra gelen ünvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar.	c) 1932 yılında halk edebiyatı ve Türk folklor çalışmaları açısından öncü olan Sivas Halk Şairleri Bayramı Kitapçığı, Ahmet Kutsi Tecer tarafından neşredilmiştir.
IV Dünya, güneş, ay kelimeleri gezegen anlamı dışında kullanıldıklarında küçük harfle başlar.	ç) Kaymakam Selahattin Bey, ileride anlatacağımız hâller yüzünden, bu işle hiç meşgul olmadı.
V Özel ada dâhil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler büyük harfle başlamaz.	d) Türk Dili dergisi Türk edebiyatının en uzun soluklu dergisi olarak yayın hayatına devam ediyor.
VI Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik kelimelerde sadece özel adlar büyük harfle başlar.	e) Yeni gelen Portekiz gemisinden çıkmış Çin ipeğinden kumaşın yeşilini bıraktım, mavisini bohçaya koydum.
	f) Böylece bir cuma günü annem, babam, ağabeyim, teyzem, hepsi dedemin Fahreng kıyısındaki gül bahçesine gittiklerinde "Ben çok hastayım." dedim ve evde kaldım.

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki parçada yay ayağlarla belirtilen yerleri uygun noktalama işaretleriyle tamamlayınız.

() Eee () dedi Hıdır Emmi. Bununla geçmiş olsun kadersiz yılıkılık () zavallı Doru! Hıdır da sayende Allah indinde makbul bir iş yaptı. Gönlü ferahladı. Daha misafirliğin bitmedi haa () Dipdiri olsan da bu günlerde yine bırakmam seni. Görmüyor musun havayı () Yine poyraza döndü yel () yine gavur gibi ciğere işlemeye başladı. Tipi ha geldim ha geliyorum der, bu havada yazı yaban senin işin değil. Bu iş dağ gibi yılıkılığın işi, sırtı pek atın işi...

Abbas Sayar, Yılıkı Atı

3. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerdeki yazım yanlışlarını bulunuz. Yazım yanlış yapılan kelimelerin doğrusunu ilgili alana yazınız.

İlk izlerine sümer kaynaklarında raslanan Türk Dilinin ilk verileri, Hunlardan kalan birkaç kelimedir. Moğolistan'da bulunan 6 satırlık Çoyr yazıtı (687-692), Türkçe'nin bilinen en eski tarihî metnidir. Köktürklerden kalan Köl Tigin, Bilge Kağan ve Tonyukuk Anıtları ise geçmişe dayanan hacimce en büyük Türkçe metinlerdir. Asya'da runik harfli yazıtlar, batı Türkistan, doğu Türkistan, Moğolistan, Güney doğu Sibirya ve Kuzey doğu Sibirya'dan oluşan beş ana bölgede toplanmıştır. XIII ve XIV. yüz yıllarda Türk yazı dili, Harezm Bölgesinden başka yukarı İdil Sahasında, Mısır'da ve Anadolu ile Azerbaycan'da kullanılmaktaydı.

4. **Etkinlik:** Aşağıdaki parçada yay ayrıçlarla belirtilen yerleri uygun noktalama işaretleriyle tamamlayınız.

Yedigey onu devesinden inerken gördü ve hemen o anda anladı Kazangap () ın çok sıkıntılı () keyifsiz olduğunu () Ya Sabitcan okulda yaramazlık yapmış ya da Kazangap yorulmuştur () diye düşündü ve uzaktan ona seslendi ()
() Nasıl () yolculuk iyi geçti mi ()
Kazangap () devenin sırtından eşyaları indirirken sözün gelişi bir cevap verdi ()
() Eh () iyi geçti ()
Bunu boğuk bir sesle söylemişti () Biraz duraladıktan sonra dönüp sordu ()
() Az sonra evde misin ()
() Evet () evdeyim () bir şey mi var ()
() Seninle bir şey görüşeceğim ()
() Olur () bekliyorum ()
Az sonra Kazangap karısı Bikey () i de alıp Yedigeylerin evine yollandı () Kendisi önde () karısı birkaç adım geride yürüyordu () İkisi de dalgın görünüyordular () Kazangap () ın suratı allak bullak () boynu da iyice incelmış () uzamış () omuzları her zamankinden daha fazla çökmüştü () Bıyıkları da aşağı sarkıyordu () Bikey ise yorulup tıkanmış gibi nefes alıyordu ()
Ukubala onları böyle görünce biraz gevşemeleri için gülümsedi ve takıldı ()
() Hayır ola () Yüzünüzden düşen bin parça () Kavgaya ettiniz de barışmaya mı geliyorsunuz yoksa ()

Cengiz Aytmatov, Gün Olur Asra Bedel

1. Her roman, zaman içinde tarihî bir hüviyete bürünebilir. Yaşadığı çağı konu olarak romanına seçen yazarın eseri, aradan belirli bir zaman geçince çağdaş olmaktan uzaklaşarak tarihî bir özellik kazanabilir. Halide Edip Adivar'ın Millî Mücadele yıllarını işleyen romanı *Ateşten Gömlek* yazıldığı dönemde okuyucular tarafından güncel bir eser olarak okunurken günümüzde hem zamanı hem de konusu açısından basıldığı devirdeki bu özelliğini kaybetmiştir. Sadece işlediği konu açısından değil vakası tamamıyla ferdî bir hususiyet taşıyan romanlar bile günümüzde tarihî bir nitelik taşıyabilir.

Bu parçada edebiyat-tarih ilişkisinin hangi yönüne değinilmiştir?

- A) Edebî eserlerin tarihe ışık tuttuğuna
B) Edebî eserlerin çözümlenmesinde tarihin rolüne
C) Edebî eserlerin tarihî nitelik barındırdığına
D) Tarihî konuların edebî eserlerde ele alınabileceğine
E) Tarihin ve edebiyatın gerçekliği ele alış yöntemine

2. "6 Ağustos emri" verilmiştir.
Birinci ve ikinci ordular, kıtalar, kağnılar, süvari alaylarıyla yer değiştiriyordu, yer değiştirecek
98956 tüfek
325 top
5 tayyare,
2800 küsur mitralyöz,
2500 küsur kılıç
ve 186326 tane pırıl pırıl insan yüreği
ve bunun iki misli kulak, kol, ayak ve göz
kımıldanıyordu gecenin içinde.
Gecenin içinde toprak.
Gecenin içinde rüzgâr.

Bu şiir kurgulanırken aşağıdaki bilim dallarının hangisinden yararlanılmıştır?

- A) Felsefe B) Sosyoloji C) Psikoloji
D) Tarih E) Coğrafya
3. Aşağıdakilerden hangisi Türk edebiyatını dönemlere ayırmada kullanılan ölçütlerden biri değildir?
- A) Ekonomik değişim
B) Kültürel farklılaşma
C) Din değişimi
D) Coğrafi farklılaşma
E) Dil değişimi

4. Âmine Hâtun Muhammed ânesi
Ol sadeften doğdu ol dür dânesi

Ol gice kim doğdu ol hayr-ül-beşer
Ânesi anda neler gördü neler

Didi gördüm ol habîbin ânesi
Bir aceb nûr kim güneş pervânesi

Edebiyat tarihçisi bu dizelerin yazıldığı dönemi belirlerken aşağıdaki unsurlardan hangilerini esas alır?

- A) Coğrafya ve dil değişimi
B) Dinî hayat ve dil değişimi
C) Kültürel ve coğrafi değişim
D) Ekonomik ve kültürel değişim
E) Estetik ve edebî zevk değişimi

5. Batılılaşmanın 1860'tan sonraki toplumsal gelişmesini gazeteler, romanlar ve piyesler birlikte yürütür. Bu üç önemli vasıta, bir yandan ---- bazen çok lüzumsuz teferruata kadar inerek Türk toplumuna tanıtırken bir yandan da çok çeşitli konular üzerindeki Batılı görüş tarzını getirmek suretiyle yeni bir aydın kuşak yetiştirir. Toplumsal alandaki bu hizmeti ile edebiyat, tamamıyla ---- getirdiği esaslara bağlıdır. 1860-1875 yılları arasında Türk edebiyatı -ara sıra bu yönden ayırmakla beraber- hemen hemen bir bütün hâlinde, kendisini bu esasların gerçekleştirilmesine vermiştir ve bu tutumu ile tam "toplumcu" karakter gösterir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) İslami yaşayışı - Tanzimat'ın
B) Batılı yaşayışı - Meşrutiyet'in
C) Doğulu yaşayışı - Meşrutiyet'in
D) Batılı yaşayışı - Tanzimat'ın
E) Doğulu yaşayışı - Tanzimat'ın

6. Aşağıdakilerin hangisinde Batı kültürünün etkisiyle ortaya çıkmıştır?

- A) Kaside
B) Mesnevi
C) Halk hikâyeleri
D) Orta oyunu
E) Eleştiri

7. Edebiyat dilinin o zamana kadar tamamıyla Arapça ve Farsçanın hâkimiyeti altında bulunan yapma bir dil olduğu inancına varan Ömer Seyfettin ve arkadaşları, Edebiyatıcedide ve Fecriati mensuplarını dillerinin yabancılıklarından dolayı şiddetle eleştirmişler ve -daha geniş halk kitlelerine hitap etmek imkânını sağlayacağı ve böylece medeni kalkınmaya da yardım edeceği için- sadece edebî değil, aynı zamanda sosyal bir dava saydıkları ---- davasının gerçekleştirilmesini bazı işlemlere bağlamışlardır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Genç Kalemler
B) Yeni Lisan
C) Servetifünun
D) Tanzimat
E) Meşrutiyet
8. Türk edebiyat tarihinde önemli bir yere sahip olan yazar Fecriati topluluğuna 1909'da katıldı. Şiirin yanı sıra edebiyat, sosyoloji ve tenkit yazıları kaleme aldı. *Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl* adlı çalışması Türk edebiyatı tarihinin bilimsel metotlarla kaleme alınması açısından ayrı bir öneme sahiptir. II. Meşrutiyet yılları boyunca çalışmalarında Türk tarihinin çeşitli yönlerini dile getirdi. Türk tarihinin, edebiyatının ve kültürünün zaman ve mekân içerisinde bir bütün olarak değerlendirilmesini savunmuş, bu yöntemin kullanılmadığında Türk tarihinin, edebiyatının, kültürünün anlaşılamayacağına inanmıştı. Beş yılı aşkın bir süre üzerinde çalıştığı ve ona uluslararası alanda ün sağlayan *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* adlı eserini 1919'da yayımladı. Bu eseri sadece Türk edebiyatı alanında değil, aynı zamanda Türk tarihinin de birçok sorununu kapsayan Türkiyat çalışmalarında da yeni bir ufuk açtı.

Bu parçada tanıtılan edebiyat tarihçisi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Hamdi Tanpınar
B) Agâh Sırrı Levend
C) Nihad Sâmi Banarlı
D) Yahya Kemal Beyatlı
E) Mehmet Fuat Köprülü

9. "Türkçenin tarihî gelişimi" üzerine çalışma yapan bir araştırmacı, aşağıdaki eserlerden hangisini farklı bir dönemde değerlendirir?

- A) *Fuzûlî Divanı*
B) *Bâkî Divanı*
C) *Şeyh Galib Divanı*
D) *Yûnus Emre Divanı*
E) *Nedîm Divanı*

10. Aşağıdakilerden hangisi Geçiş Dönemi eserlerinden değildir?

- A) *Kutadgu Bilig*
B) *Dîvânü Lugâtî't-Türk*
C) *Altun Yaruk*
D) *Atebetü'l-Hakâyık*
E) *Dîvân-ı Hikmet*

11. I. Gazete

- II. Aruz
III. Trajedi
IV. Sav
V. Beyit

Numaralandırılmış kelimeler Türk edebiyatının dönemleriyle ilgisine göre ikişerli gruplandırıldığında hangisi dışarıda kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

12. Aşağıdakilerden hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) Türklerin VIII. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar kullandıkları Türkçe, Eski Türkçedir.
B) Batı Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi olarak iki döneme ayrılır.
C) Türkiye Türkçesinin başlangıcı olarak genellikle "Yeni Lisan hareketi" kabul edilir.
D) *Kutadgu Bilig*, *Dîvânü Lugâtî't-Türk* ve *Atebetü'l-Hakâyık* gibi eserler Eski Türkçe Dönemi'nde yazılmıştır.
E) Eski Türkçe; Kök Türk, Uygur ve Karahanlı devirlerini içine alır.

1. Edebiyat ve din ilişkisiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Estetik unsurların oluşmasında dinin etkisi vardır.
- B) Edebiyat dinî hayatın anlatımında etkili olmuştur.
- C) Din, edebiyatın dönemlere ayrılmasında kullanılan ölçütlerdendir.
- D) Dinî unsurlar edebî eserlerin söz varlığını zenginleştirir.
- E) Dinî hayat, edebî eserleri sadece içerik yönünden etkiler.

2. Antik Dönem tarihçileri, Troya Savaşı'nı MÖ 1250-1135 yılları arasına tarihlendirmektedirler. Smyrna'da (İzmir) doğduğu kabul edilen ozan Homeros, MÖ 730'larda Troya Savaşı ile ilgili sözlü anlatıları bir araya toplayıp Troya kentinin öyküsünü, *İlyada* destanı olarak yazıya geçirmiş ve Troya Kuşatması'nı böylece ölümsüzleştirmiştir. Homeros, *İlyada* destanında Troya Kuşatması'nın onuncu yani son yılına ait, yalnızca elli bir günlük kısa bir dönemi tasvir eder. Homeros'un eseri *İlyada* ve diğer eseri *Odysseia*, Antik Çağ'dan beri sayısız bilim adamı, şair ve sanatçı tarafından okunmuş, söylenmiş, yeniden ele alınmış, adapte edilmiş ve incelenmiştir. Homeros geleneği çerçevesinde ortaya çıkan bu destansı anlatım, Büyük İskender, Caesar, Augustus, Hadrianus, Constantinus ve Julianus'a kadar pek çok tarihî kişiliğin Troya'yı ziyaret etmesine neden olmuştur.

Bu parçadan edebiyat ve tarih ilişkisi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Tarihî olaylar edebî eserlerde varlığını sürdürür.
- B) Edebî eserler tarihe kaynaklık eder.
- C) Sözlü ürünler yazılı hâle gelince tarihî belge olur.
- D) Tarihî olaylar edebî eserlerle aydınlatılabilir.
- E) Tarihî olaylar edebî eserlerde yeniden kurgulanır.

3. Divan edebiyatında tevhit Allah'ın birliğini ve yüceliğini anlatan, naat ise Hz. Muhammet'i öven şiir türleridir.

Bu bilgiler aşağıdakilerden hangisine örnek gösterilebilir?

- A) Edebiyat - tarih ilişkisine
- B) Edebiyat - psikoloji ilişkisine
- C) Din - edebiyat ilişkisine
- D) Din - edebî dönem ilişkisine
- E) Edebiyat - sosyoloji ilişkisine

4. Tanzimat devrinde daha çok ---- etrafında toplanmış olan edebî çalışmalar, Servetifünun devrinde ---- geçmiş, Batı dünyasında olduğu gibi Türkiye'de de değişik edebî eğilimlerin sözcülüğünü yapan ---- çıkarılmış ve bunların etrafında gruplanmalar olmuştur.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) gazete - dergilere - dergiler
- B) dergi - gazetelere - gazeteler
- C) kitap - gazetelere - gazeteler
- D) dergi - kitaplara - kitaplar
- E) gazete - kitaplara - kitaplar

5. Aşağıdakilerden hangisi Batı Türkçesinin kollarından değildir?

- A) Türkiye Türkçesi
- B) Kırgız Türkçesi
- C) Azerbaycan Türkçesi
- D) Türkmen Türkçesi
- E) Gagavuz Türkçesi

6. Türkçenin yazılı metinlerle takip edilebildiği bu dönem ---- olarak adlandırılır. Türkçenin etkilerden uzak olduğu bu dönemde Kök Türk, Uygur ve Arap alfabeleri kullanılmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) ana Türkçe B) orta Türkçe C) ilk Türkçe
- D) eski Türkçe E) yeni Türkçe

- 7. I. *İntibah*
- II. *Yaban*
- III. *Harnâme*
- IV. *Sekiz Yükmek*
- V. *Altun Yaruk*

Numaralandırılmış eserler, yazıldığı dönemde kullanılan alfabelere göre kendi aralarında ikiyeerli gruplandırılırsa hangisi bunların dışında kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

8. Tarih bilimi veya tarihçi, genelde insanlığın, özelde toplumların geçmişte karşı karşıya kaldığı önemli olayları ayrıntısına girmeden konu edinir. Edebiyat ise daha çok tarihin anlatmadığı sıradan kişi ve olaylarla, bunların bıraktığı izlerin ayrıntılarıyla ilgilenir. Tarihî şahsiyetlerin tarihte üstlendikleri rolün dışında yaşantılarına ait örneklerin belli bir olay örgüsü içinde anlatımı edebiyat biliminin, edebiyatçıların, roman ve hikâye sanatının işleri arasında yer alır. Edebî eserin tarih öğretmek gibi bir işlevi olmasa da tarih ilmini anlama ve sevdirmeye yolunda etkin bir rolü vardır. Bu bağlamda tarihçinin yazdıklarıyla sunulan bir tarihî olay veya şahsiyet, edebiyat ve edebî eserler vasıtasıyla ilgi alanı hâline getirilebilir.

Parçadan edebiyat ve tarih ilişkisi ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Tarih, olayları ele alma yönüyle edebiyattan ayrılır.
- B) Edebiyat, tarihi sevdirmede etkili olur ve tarihe merak uyandırır.
- C) Tarihî olayların anlaşılmasında edebiyat etkin bir rol üstlenir.
- D) Edebiyat tarihî olayları ele alırken onu yeniden yorumlar.
- E) Tarih, olayları genel olarak ele alırken edebiyat ayrıntılara girer.
9. Birinci Dünya Savaşı'nın toplum üzerindeki etkilerini konu edinen bir romancı aşağıdaki bilim dallarının hangisinden yararlanır?
- A) Tarih – felsefe
- B) Tarih – coğrafya
- C) Tarih – sosyoloji
- D) Sosyoloji – psikoloji
- E) Sosyoloji – felsefe
10. İslami Dönem Türk edebiyatı ile ilgili bir araştırma yapan kişi, bu dönemde aşağıdaki türlerden hangisine rastlamaz?
- A) Destan
- B) Mânî
- C) Koşma
- D) Halk hikâyesi
- E) Roman

11. Tarih ve edebiyat bilimcilerinin eğitim ve öğretimde kullandıkları dil ve semboller farklı olsa da her iki bilim çevresinin ve öğretici kadrosunun da ilgili bulunduğu öznenin insan olduğu gerçeği unutulmamalı; bu disiplinlerin “insan-dönem-vaka” ortak paydasında birleştikleri hususu da gözden kaçırılmamalıdır. Edebiyat alanında bir edebî tür olarak anlam kazanmış romanın tasnifi, daha çok işlediği konuya göre gerçekleştirilir. Bu tasnifte tarihî romanlar, tarihî karakterleri ilham kaynağı olarak kullanan, konusunu tarihî olaylardan seçen ve türün gerektirdiği dil ve anlatıma dayanan olayların insan açısından sonuçları üzerinde yoğunlaşır. Bu uğraşı alanı, insanın tarih boyunca farklı serüvenler içerisindeki yerini, eşya ve kâinat karşısındaki duruşunu, eylemlerini, amaçlarını, olaylar karşısındaki tepkisini, zaman içinde uğradığı değişim ve dönüşümünü ortaya koyması bakımından önemlidir.

Bu parçaya göre edebiyat ve tarihin ortak noktası aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Olayları ele alış biçimleri
- B) Kullandıkları dil ve kavramlar
- C) İzledikleri yöntemler
- D) İnsanın sorunlarını ele alış biçimi
- E) İnsanı merkeze almaları

12. Sûfilere sohbet gerek
Ahîlere ahret gerek
Mecnunlara Leylâ gerek
Bana seni gerek seni
- I. Coğrafi değişim
- II. Kültürel farklılaşma
- III. Dil değişimi
- IV. Din değişimi

Yukarıdaki dörtlükte, numaralanmış ölçütlerden hangileri özellikle etkili olmuştur?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

1. I. Makale
- II. Geleneksel Türk tiyatrosu
- III. Gazete
- IV. Sone
- V. Mesnevi

Yukarıdakilerden hangisi Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı ile ilişkilendirilemez?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) II ve V
- D) III ve IV
- E) IV ve V

2. 1839-1859 arasındaki yirmi yılda Batı'yı dış etkileriyle ve yüzeydeki izlenimleriyle anlamaya çalışan yüksek devlet memurlarının el yordamıyla yürüttükleri bir değişiklik ve hazırlık yapılır gibidir. Can, mal güvenliğinin herkesten önce büyük bürokratlara tanınmasıyla İstanbul, saray karşısında yeni bir zenginliği ve kültürü biriktiren konak hayatına kavuşur.

Bu parçada Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında kullanılan hangi ölçüte vurgu yapılmaktadır?

- A) Kültürel değişime
- B) Dil değişimine
- C) Siyasi değişime
- D) Coğrafi değişime
- E) Din değişimine

3. Batı Türkçesinin ilk devresi olarak adlandırılan ---- XIII. yüzyıldan XVI. yüzyıla kadar devam etmiştir. Selçuklular, Anadolu beylikleri ve Osmanlı'nın ilk dönemi bu devre girmektedir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) ilk Türkçe
- B) eski Türkçe
- C) Osmanlı Türkçesi
- D) eski Anadolu Türkçesi
- E) kuzey Türkçesi

4. Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Türkçesi Dönemi eserlerinden değildir?

- A) *Dîvân-ı Hikmet*
- B) *Sihâm-ı Kazâ*
- C) *Şikâyetnâme*
- D) *Beng ü Bâde*
- E) *Hayrâbâd*

5. Bu yazıda tarihçilerin geçmişin izleriyle kurdukları ilişkinin dolaylı bağlarına, bu ilişkinin keşfe ve yaratıya dönüklüğüne temas eden bir kitaptan söz açmak istiyorum. Kısa süre önce yayımlanan, editörlüğünü Ebru Aykut, Nurçin İleri ve Fatih Artvinli'nin üstlendiği *Tarihçilerden Başka Bir Hikâye* adlı kitap, salt hayal gücü ve kurguya dayanan bir öykü kitabı olmadığı gibi, bildiğimiz anlamda tarihî belgeleri betimleyip hikâyeleştirme amacı da taşımıyor. Kitabın yazarları geleneksel tarihçiliğin odağından uzak olan kadınların, kölelerin, çocukların, köylülerin, mahpusların, mecnunların arşiv belgelerinde bir görünüp bir yok olan izlerinin peşine düşüyor. Yazarlar, tarihî kayıtlarda kesintisiz bir izlek oluşturmayan bu izlerden düş güçleriyle bir olay örgüsü kurgulayarak oldukça özgün bir çalışmaya imza atarlar.

Bu parçada edebiyat ve tarih ilişkisinin hangi yönünden söz edilmiştir?

- A) Edebî eserler tarih için belge özelliği taşır.
- B) Tarihî olay ve olgular hayal gücü ile yeniden kurgulanır.
- C) Tarihin karanlık noktaları edebî eserlerle aydınlatılır.
- D) Edebî eserler tarihin ele aldığı konuları tarihçi titizliği ile ele alır.
- E) Edebî eserler incelenirken tarihin verilerinden yararlanılır.

6. I. *Kök Türk Kitabeleri*

II. *Şair Evlenmesi*

III. *Leylâ vü Mecnûn*

IV. *Ateşten Gömlek*

V. *Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi*

Yukarıda numaralanmış eserler Türk edebiyatının dönemlerine göre kendi aralarında ikiye gruplandırılırsa hangisi bunların dışında kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. Batı Türkçesinin üçüncü devresi Türkiye Türkçesi devresidir. Genellikle “Yeni Lisan hareketi” bu dönemin başlangıcı kabul edilir. Bu devrede Türkçe yabancı dil bilgisi şekillerini bırakmış ve kendi yatağında akmaya başlamıştır.

Bu parçada sözü edilen “Yeni Lisan hareketi” Türk edebiyatının hangi döneminde gerçekleşmiştir?

- A) Cumhuriyet Dönemi
- B) Tanzimat Dönemi
- C) Fecriati Dönemi
- D) Servetifünun Dönemi
- E) Millî Edebiyat Dönemi

8. İnsan toplumlarının uzak geçmişi üzerine bize gerekli bilgileri sağlayan etnoloji çalışmaları, bugünkü ilkelleri inceleyerek çeşitli toplum bilimi ve sanat sorunlarına cevaplar bulmaktadır. Sanat tarihiyle edebiyat tarihi de aynı gerçeklerde birleşir. Toplumsal bir ürün olan sanat (müzik, resim, heykel, dans, mimarlık, edebiyat...), hayatı kolaylaştırıcı işlerin yanı sıra yaşamayı güzelleştiren, insanları bazı kutsalların ortaklığında birleştiren büyü ve inanç törenleri şeklinde başlamıştır.

Bu parçada asıl vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sanatın özellikle de edebiyatın çıkış kaynağı dinî törenlerdir.
- B) Sanat tarihiyle edebiyat tarihi her konuda birlik içindedir.
- C) Etnoloji insanların geçmişine yönelik bilgi vermektedir.
- D) Sanatın amacı hayatı kolaylaştırmak ve güzelleştirmektir.
- E) Sanat ve edebiyat, insan topluluğunun bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

9. Birisen birliğe gel
İkiyi elden bırak
Bütün mâni bulasın
Sıdk u iman içinde

Bu dörtlük için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Dinî unsurlara yer verilmiştir.
- B) Tema olarak Allah'ın birliği işlenmiştir.
- C) Didaktik özellikler taşımaktadır.
- D) Tema işlenirken sanattan yararlanılmıştır.
- E) Sanat kaygısı ön plandadır.

10. I. Arap

- II. Uygur
- III. Latin
- IV. Kök Türk
- V. Kiril

Yukarıda Türklerin kullandığı alfabeler karışık olarak numaralandırılmıştır. Buna göre Türklerin tarih boyunca kullandığı alfabelerin kronolojik sıralaması hangisidir?

- A) IV - II - I - V - III
- B) IV - II - III - I - V
- C) II - IV - I - III - V
- D) II - I - IV - III - V
- E) IV - II - V - I - III

11. Toplum hayatında meydana gelen değişiklikler bir süre sonra edebiyatı da etkilemiş; gazeteler, Batı edebiyatından yapılan çeviriler, uyarlamalar Türk edebiyatına yön vermiştir. Batı kültürüyle yetişen yeni kuşak sanatçıları, Batı edebiyatı yolunda yeni bir şiir açmışlardır. Bu edebî dönem; ----, ----, Fecriatî edebiyatı, Millî Edebiyat ve Cumhuriyet Dönemi edebiyatı olmak üzere dönemlere ayrılır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Halk edebiyatı - divan edebiyatı
- B) Tanzimat Dönemi edebiyatı - Servetifünun Dönemi edebiyatı
- C) Divan edebiyatı - halk edebiyatı
- D) Servetifünun Dönemi edebiyatı - Tanzimat Dönemi edebiyatı
- E) Dinî-tasavvufî edebiyat - anonim halk edebiyatı

12. Aşağıdakilerden hangisi Mehmet Fuat Köprülü'nün eserlerindendir?

- A) XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi
- B) Türk Edebiyatı Tarihi
- C) Resimli Türk Edebiyatı Tarihi
- D) Çağdaş Türk Edebiyatı
- E) Türk Edebiyatı

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yoktur?

- A) Paris'e gidip Louvre Müzesi'ni, Konya'ya gidip te Mevlânâ'yı görmeden gelmiş.
- B) Çağdaş şairler kelimeleri bile sarsıyorlar; yerlerinden, anlamlarından ediyorlar.
- C) Bakın dikkat ederseniz şiirde kişiliğe bu gün eskisinden daha çok önem veriyoruz.
- D) Folklor ve halk deyimleri ancak bir şairi taşıyabilir, fazlasına dayanacak gücü yoktur.
- E) Bir iki yıldır dilin daha iç, daha derin imkânlarıyla başbaşayız.

2. Bugün şiir çağdaş şairlerde yeni alanlar (I) yeni açılar yaratırken belirli bir yönde gelişiyor: Başkaldırma yönünde (II) Günümüz insanının (III) uygarlığın bugünkü sıkışık biçimlerinde (IV) çıkmaz sokaklarında (V) labirentlerinde ilerlerken gösterdiği davranışlara uygun düşüyor bu.

Parçada numaralandırılmış yerlerden hangisine farklı bir noktalama işareti getirilmelidir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Konuşur gibi yazan () günlük konuşma dilinin dışına çıkmadan şiire ulaşan şairler yok mu () Çok var () En başta Brecht'in şiirleri geliyor akla ()

Bu parçada ayrıca gösterilen yerlere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) (,) (?) (,) (...)
- B) (,) (!) (,) (.)
- C) (,) (?) (,) (.)
- D) (;) (?) (,) (!)
- E) (;) (?) (;) (.)

4. (I) Roman ile öykünün oyuna doğru gidişi bizde pek yadırganmadı. (II) Yeni bir şey değil de ondan. (III) Eski yazarlarımızın yapıtlarında roman, oyun türünü andıran parçalar çoktur. (IV) Yoksa "konuşma" böyle kimseye çaktırmadan baş köşeye geçip oturamazdı. (V) Önceleri seviniyordum buna, yeni bir edebiyat türüne doğru gidişi hızlandıran bir anlayışın kolayca benimsenmiş olması hoşuma gidiyordu.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde yazım yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. (I) İçimde her zaman Savaş ve Barış'ı, Karamazovlar'ı, Ecinniler'i bir daha okuma özlemi olmuştur. (II) Meyhane'yi de öyle. (III) Ama vaktiyle büyük bir tatla okuduğum bütün yapıtlar için bunu söyleyemem. (IV) Bir az sıkıcı olur, hiç değilse çetin gelir. (V) Söz gelimi Sefiller, söz gelimi Asturias'ın kitapları bu yönden hiç de çekici gelmiyor bana.

Parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde yazım yanlışı vardır?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) III ve IV
- E) IV ve V

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı vardır?

- A) Her dilin kendi toplumuna özgü efsanelerle iç içe bir mantığı, bir işleyişi vardır.
- B) Her sanatçı gerçeğin çevresinde kendi toplumunun birikmiş algıları ile döner.
- C) Türk edebiyatının son yüzyıldaki büyük gelişmesini böyle yazarlara borçluyuz.
- D) Çünkü yolculuk özgürlüğü, yolculuk yapabilme olanağıyla var olur.
- E) Türk şiiri, batı şiiri yörüngesine girmeseydi kendini hiçbir zaman yenilemeyecek miydi?

7. I. O vazgeçiş, o yılgınlık, o su, o korku...

II. Aşk insanı güzelleştirdiği gibi tabiatı da güzelleştirir, ona can verir.

III. Hatta o, genç şairler üstünde daha da etkisiz kalmıştır.

IV. Yaşayan dil, yaşayan Türkçe... Bu sözler son sıralarda yeniden gündeme geldi.

V. Bir bahçedir halk şiiri, yârdan geçilmez.

Yukarıda numaralanmış cümlelerdeki virgülün kullanım amaçları kendi aralarında ikiye gruplandırılırsa hangisi bunların dışında kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

8. Aşağıdaki birleşik kelimelerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) Suçiçeği B) Zeytinyağı C) Sarıçiçek
- D) Tereyağı E) Çiçekyağı

9. (I) Biraz tuhaf gelecek ama, bir edebiyatın meydana gelişinde kötü yapıtların, unutulup silinmiş edebiyat verimlerinin, halk sanatları ile edebiyat arasında duran ve "çirkin folklor" diyebileceğimiz piyasa kitaplarının da rolü vardır. (II) Söz konusu aydın tipi için bunlar artık kaçırılmış fırsatlardır. (III) Antolojiler üzerinden, edebiyat tarihlerindeki önemli adlar üzerinden bir ulusun edebiyatı öğrenilebilir belki. (IV) Ama bir edebiyatçı olmak, ana dilinin bir edebiyatçısı olmak ancak o dildeki iç konjonktürü kavramakla mümkündür sanıyoruz. (V) Bu da bir akıl işi değil bir yaşama işidir.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde virgül (,) isim-fiil gruplarını ayırmak için kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. Sait Faik () *Alemdağ'da Var Bir Yılan* adlı hikâyesinde şöyle diyor () () Yalnızlık dünyayı doldurmuş. Sevmek, bir insanı sevmekle başlar her şey. Burada her şey bir insanı sevmekle bitiyor. ()

Bu parçada ayağla gösterilen yerlere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) (:) (:) ("") ("")
B) (,) (:) ("") ("")
C) (,) (.) ("") ("")
D) (:) (,) ("") ("")
E) (,) (:) (') (')

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım ve noktalama yanlış yapılmamıştır?

- A) Coşkulu, sevgi dolu telefon konuşmalarında acı tatlı haberler alırken, yaptığım bir takım yanlışları da öğrendim.
B) Şu son beş ay içinde yıllardır görmediğim kimselerle bir araya geldim, telefonda konuştum, gönderdikleri yaşlılık fotoğraflarına baktım.
C) Bir gün de telefonda bir kadın sesi adını söyleyip, "Memet, tanıdın mı, ben babaannen Güzide Hanımın kardeşi Cavit Beyin torunuyum," dedi.
D) Dedemin ailesinden bir bilen yakaladım ya, kuşku da olduğum birşeyi daha sordum hemen.
E) Demek babamın doğum tarihi 21 aralık 1899. Nigar Hanımın dedemle yakınlığını biliyordum, anlaşılabilir babaannemle de arkadaşmışlar.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birleşik fiillerin yazımında yanlışlık yapılmıştır?

- A) Oradan ağır ağır vücuduma, içime süzüldüğünü ve zehir gibi kanıma karıştığını hissettim.
B) Sait Faik'in bir ara değindiği gibi okurlar arasında soruşturma yapılabilir.
C) Karikatüristlerin yapıtlarında günümüz dünya çizgi romanının geldiği aşamaya tanık oluyoruz.
D) Geçende Tarık Buğra'yla konuşuyorduk, TV filmlerinin seslendirilişinden sözettik bir ara.
E) Bir dili kendi efsanelerinin dışına doğru hareket ettirebiliriz belki.

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin sonuna farklı bir noktalama işareti getirilmelidir?

- A) *Gün Olur*'da, şiirin bitiş dizelerinde "gün olur" sözü üç kez yinelenmektedir
B) Şiirlerinde soyut duygulardan çok somut olguları anlatıyor Sait Faik
C) Kitaba adını veren şiirden şu dizeleri yeniden dikkatle okuyalım
D) Sait Faik, içindeki duyguyu soyut görüntülerle anlatmıyor
E) Günlerdir değil, aylardır dilimden düşmeyen bu dize, Ceyhun Atuf Kansu'nun

14. *Yanık Hava* 1951'de yayımlanmış. Ceyhun Atuf

I
Kansu, kitabını bana, daha sonra çıkan kitaplarıyla birlikte 1970'de imzalamış. Kendine özgü

II
alçakgönüllülüğü, sevgiye açık yüreğiyle, "şiirlerimi

III
çok sevdiğini" belirterek... Ve ben, yıllardır kitaplığımda gözüme çarpıp duran bu *kitapçığı*,

IV
ancak 1977 başlarında, şiirimizi yeni baştan, bir düzen içinde okumaya karar verdiğimde açıp okudum.

Bu parçada altı çizili kelimelerden hangilerinin yazımında yanlışlık yapılmıştır?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) II ve III
E) III ve IV

1. Devrin siyasi koşulları gereği içe kapanma, maraziliğe varan bir melankoli ve kişisellik bu grubun olumsuz özellikleri gibi görülse de estetik değerlerde derinleşme ve gelişme daha belirgindir. Yeni bir edebî dilin oluşmasını ve gelişmesini sağlamışlardır ama bir önceki nesil tarafından sadeleştirilmeye çalışılan yazı dilini yeniden ağırlaştırdıkları için eleştirilmişlerdir. Gerek şiirde gerekse nesirde ahenkli kelimelere, Arapça ve Farsça tamlamalara, eski sözlüklerde bulunan fakat Arapça ve Farsçada dahi artık kullanılmayan bazı sözcüklere şiirlerinde yer vermişlerdir.

Bu parçada sözü edilen edebî topluluk veya dönem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yedi Meşale
B) Tanzimat
C) Millî Edebiyat
D) Servetifünun
E) Garip

LYS 2016

2. Selanik'te çıkmaya başlayan ---- dergisiyle edebiyatta milliyetçilik akımı başlamış oldu. Başta ---- olmak üzere genç sanatçıların çıkardıkları bu dergi, Tanzimat Devri'ne kadar İran'ın ve ondan sonra da Fransa'nın taklitçisi saydıkları edebiyatımızın artık kendi özüne dönmesi gerektiğini dile getirir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Mavi - Attila İlhan
B) Yedi Meşale - Yaşar Nabi Nayır
C) Servetifünun - Tefik Fikret
D) Genç Kalemler - Ömer Seyfettin
E) Hisar - Mehmet Çınarlı

LYS 2017

3. • Sanatlı, süslü bir dil ve anlatımdan kaçınılmıştır.
• Söyleyişte ve anlatımda hitabet tonu egemendir.
• Şiirlerde lirik bir söyleyişten ziyade didaktik bir yaklaşım tercih edilmiştir.
• Halk şiiri nazım şekilleri ve hece vezni kullanılmıştır.

Bazı özellikleri verilen edebî dönem veya topluluk aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Millî Edebiyat
B) Servetifünun
C) Garip Hareketi
D) Tanzimat
E) Fecriati

AYT 2018

4. Şiirde konunun genişletildiği, yeni imgelerle beraber Arapça, Farsça sözcük ve tamlamalarla dolu ağır bir dilin tercih edildiği görülür. Sanatçılar içinde yaşadıkları siyasi ve sosyal yapıdan kaçıp uzaklaşma isteğiyle hayale yönelirler. Bunları bizzat yaşayan bir yazar, *Kırk Yıl* adlı kitabında şöyle demektedir: "Günden güne temas edilemeyecek mevzuların ve kalemin ucuna geldikçe atılacak kelimelerin, hele ne türden olursa olsun idareye, ahvale telmih denilebilecek sözlerin adedi, arta arta öyle bir yekûna çıkmıştı ki matbuatın sahası artık hareket edilemeyecek kadar daralmış, kullanılabilecek kelimelerin lehçesi, ilkel bir kavmin lisanı kadar küçülmüştü."

Bu parçada söz edilen edebî dönem / topluluk aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tanzimat
B) Servetifünun
C) Millî Edebiyat
D) Fecriati
E) Cumhuriyet

AYT 2022

2. ÜNİTE HİKÂYE

Allah Allah dimeyince işler onmaz. Kadir Tanrı
virmeyince er bayımaz (zenginleşmez). Ezelden
yazılmasa kul başına kaza gelmez. Ecel vade
virmeyince kimse ölmez, ölen adam dirilmez,
çıhan can girü gelmez.

(Dede Korkut Hikâyeleri)

Hikâye anlatan Dede Korkut (Temsilî)

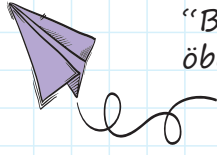
Bilgi Havuzu

2019 yılına kadar iki nüshası olan ve 12 hikâyeden oluştuğu düşünülen Dede Korkut Hikâyeleri, İran'da yeni bir Oğuzname'nin bulunmasıyla artık üç nüsha ve 13 hikâye olarak kabul edilmektedir. Dresten ve Vatikan nüshalarından sonraki bu yeni nüshanın adı **Türkmen Sahra (Günbed)** nüshasıdır. Ayrıca Ankara ve Bursa'da da **Dede Korkut Hikâyeleri**'ne ait bazı örnekler bulunmuştur.

Bilgi Havuzu

Hikâyelerde adı geçen kahramanlardan bazıları şunlardır: Boğaç Han, Banu Çiçek, Tepegöz, Salur Kazan, Bamsı Beyrek, Bayındır Han, Basat, Deli Dumrul, Burla Hatun, Uruz Er, Kan Turalı, Dirse Han...

"Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u öbür gözüne koysanız Dede Korkut ağır basar."

M. Fuat Köprülü

- ★ Destandan halk hikâyesine geçişin ilk eseridir.
- ★ Müslüman Oğuzların yaşantıları ve geleneklerine dair bilgiler içerir.
- ★ Bir ön söz ve on üç hikâyeden oluşur.
- ★ XV. yüzyılda yazıya geçirilmiştir.
- ★ Anonim bir eserdir; Dede Korkut, hikâyelerin anlatıcısı bilge bir ihtiyardır.
- ★ Olaylar, Kuzeydoğu Anadolu ve Azerbaycan coğrafyasında geçer.
- ★ Hikâyelerde konuşmalar şiir, anlatımlar düzyazı biçimindedir.
- ★ Hikâyelerde olağanüstülük ve gerçeklik iç içedir.
- ★ Hikâyelerde kahramanlık, aşk, boylar arası mücadele temaları ele alınır.
- ★ Hikâyelerde deyim, atasözü ve secilere yer verilmiştir.

DEDE KORKUT HİKÂYELERİ

1. Dirse Han Oğlu Boğaç Han
2. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması
3. Kam Büre Oğlu Bamsı Beyrek
4. Kazan Bey Oğlu Uruz'un Tutsak Olması
5. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul
6. Kanlı Koca Oğlu Kanturalı
7. Kazılık Koca Oğlu Yigenek
8. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi
9. Begil Oğlu Emren
10. Uşun Koca Oğlu Segrek
11. Kazan'ı Oğlu Uruz'un Tutsaklıktan Çıkarması
12. İç Oğuz'a Dış Oğuz'un Asi Olup Beyrek'i Öldürmesi
13. Kazan Bey'in Ejderhayı Öldürmesi [Türkmen Sahra (Günbed) nüshasının bulunmasıyla eklenmiştir.]

Dede Korkut'tan

Kanı didüğüm yiğ erenler,
 "Dünya benim." diyenler?
 Ecel aldı, yir gizledi.
 Fani dünya kime kaldı?
 Gelimli gidümlü dünya,
 Âhır son ucu ölümlü dünya!

Günümüz Türkçesiyle

Nerede söz ettiğim ünlü beyler,
 "Dünya benim!" diyenler?
 Ecel aldı, yer gizledi.
 Fani dünya kime kaldı?
 Gelimli gidimli dünya,
 Sonunda sonu ölümlü dünya!

Mertol Tulum-M. Mahur Tulum, *Dede Korkut Oğuznameleri*

HALK HİKÂYELERİ

- ★ Anlatılanlar hayal ürünü ya da gerçek olabilir.
- ★ Aynı hikâyenin farklı varyantları bulunabilir.
- ★ Olağanüstülük destana göre oldukça azdır.
- ★ İçinde kalıplaşmış ifadeler rastlanabilir.
- ★ Genelde nazım ve nesir iç içedir.
- ★ İslam öncesindeki destanın devamı niteliğindedir.
- ★ Döneminin toplumsal koşullarını yansıtır.
- ★ Aşk ve kahramanlık konuları hâkimdir.
- ★ Anonimdir ve sade bir anlatımı vardır.
- ★ Genelde meddahlar veya saz şairlerince anlatılır.

Halk Hikâyesinin Bölümleri**Fasıl**

Hikâyeden önce anlatıcının
 türkü söylediği veya şiir okuduğu
 bölümdür.

Olay

Konunun anlatıldığı asıl ve uzun
 bölümdür.

Efsane

Hikâye bittikten sonra bir
 efsanenin anlatıldığı bölümdür.

Döşeme

Hikâye girişinde kahramanların
 tanıtıldığı bölümdür.

Dua

Hikâyenin sonlandığı ve
 kavuşamayan âşıklar için dua
 edildiği bölümdür.

Bilgi Havuzu

XIII-XIV.
 yüzyıldan
 sonra tercüme
 yoluyla Türkçeye
 kazandırılan
 Hz. Ali
 Cenknâmeleri
 de önemli halk
 hikâyeleridir.
 İnsanlara
 gaza ruhunu
 aşlamayı
 amaçlayan bu
 anlatılarda
 Hz. Ali'nin
 çevresinde
 gelişen olaylar
 anlatılır.
 Genelde mensur
 parçalarıdır.

Bilgi Havuzu
Halk hikâyelerinde genellikle ilahi (hâkim) bakış açısı kullanılır.

Bilgi Havuzu
Kırmanşah, kahramanlık konusunun yanında aşk konusunun da işlendiği halk hikâyelerindendir.

Aşk Konulu Hikâyeler
Tahir ile Zühre
Kerem ile Aslı
Ferhat ile Şirin
Arzu ile Kamber
Hurşit ile Mahmihri

ÖZET

ARZU İLE KAMBER

Erkek çocuğu olmayan **Ahmet** isimli bir çoban, ırmağın üzerinde yüzen bir sandığın içinde erkek bir çocuk bulur ve onu evlat edinir. Çocuğa **Kamber** adını verir. Ailenin de **Arzu** adında bir kız çocuğu vardır. Bu çocuklar birbirlerini kardeş sanarak büyür. Büyüdüklerinde kardeş olmadıklarını öğrenen **Arzu** ve **Kamber** birbirine âşık olur. **Arzu**'nun annesi bu aşka engel olur. Kamber kederinden dağlara çıkar ve saz çalıp türküler söyler. **Arzu**'yu başkasıyla evlendirmek isterler. Düğün günü köye gelen **Kamber**'i kimse tanımaz. **Kamber** beddua edince gelini götüren atların beli kırılır, daha sonra da damat ölür. **Arzu** ve **Kamber** kaçarlar. Dinlenmek için bir yerde otururlar, **Kamber**, **Arzu**'nun dizine yatar ve oracıkta can verir. **Arzu** da buna dayanamayıp ölür. İki sevgili yan yana gömülür ve mezarlarında iki gül açar.

ÖZET

KIRMANŞAH

Tiflis hükümdarı **Hurşut**'un çocuğu olmaz. Karşılaştığı bir derviş, onun için dua eder ve bir süre sonra **Hurşut**'un çocuğu olur. Henüz çocukken gücüyle nam salan bu çocuğa aynı derviş **Kırmanşah** adını verir. Çocuk büyür ve **Mahperi** adlı sevgiliyle gurbete çıkar. **Kırmanşah**, karşısına çıkan pek çok vahşi hayvanı ve düşmanı alt eder. Bir süre sonra **Mahperi** "Ağ Dev" tarafından kaçırılır. **Kırmanşah** birçok zorlu engeli aşarak **Mahperi**'nin tutulduğu kaleye varır, onu kurtarır ve devi öldürür. **Kırmanşah**'ın amcasının çocukları onun öldüğü yalanını **Hurşut**'a iletirler. Ülkede büyük bir yas olur. Bir süre sonra **Kırmanşah** ve **Mahperi** yurtlarına sağ salim döner. Tiflis'te büyük bir düğün yapılır. Düğüne Herat hükümdarı **Adil Han** da katılır.

Kahramanlık Konulu Hikâyeler

Köroğlu
Kırmanşah
Şah İsmail
Yaralı Mahmud

1. **Etkinlik:** Aşağıda Dede Korkut Hikâyeleri'nden bir parça verilmiştir. Parçaya göre aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucuğu yargılar doğru ise "✓", yanlış ise "x" ile işaretleyiniz.

DUHA KOCA OĞLU DELİ DUMRUL DESTANINI BEYAN EDER HANIM HEY

Al kanatlı Azrail benim elime geçse öldüreydim, güzel yiğidin canını onun elinden kurtaraydım diyordun; şimdi bre deli geldim ki senin canını alayım, verir misin yoksa benimle cenk eder misin, dedi. Deli Dumrul der: Bre, al kanatlı Azrail sen misin, dedi. Evet, benim, dedi. Bu güzel yiğitlerin canını sen mi alıyorsun, dedi. Evet, ben alıyorum, dedi. Bre Azrail, ben seni geniş yerde istiyordum, dar yerde iyi elime girdin değil mi, dedi. Ben seni öldüreyim, güzel yiğidin canını kurtarayım, dedi. Kara kılıcını sıyırdı eline aldı. Azrail'e çalmağa hamle kıldı. Azrail bir güvercin oldu, pencereden uçtu gitti. İnsan oğlunun ejderhası Deli Dumrul elini eline çaldı, kah kah güldü. Der: Yiğitlerim Azrail'in gözünü öyle korkuttum ki geniş kapıyı bıraktı dar bacadan kaçtı, mademki benim elimden güvercin gibi kuş oldu uçtu, bre ben onu bırakır mıyım doğana aldırmağınca, dedi. Kalktı atına bindi, doğanını eline aldı, ardına düştü. Bir iki güvercin öldürdü. Döndü, evine geliyorken Azrail atının gözüne göründü. At ürktü, Deli Dumrul'u kaldırdı yere vurdu. Kara başı bunaldı, darda kaldı. Ak göğsünün üzerine Azrail basıp kondu. Demin mırıldanıyordun, şimdi hırıldanmağa başladı. Der:

— Bre Azrâil aman,
Tanrının birliğine yoktur güman!
Ben seni böyle bilmezdim,
Hırsız gibi can aldığını duymazdım.
Tepesi büyük bizim dağlarımız olur,
O dağlarımızda bağlarımız olur.

Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı

✓ ✗ DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ Nazım ve nesir iç içedir.
- ☐ İlahi bakış açısıyla yazılmıştır.
- ☐ İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem'e ait bir metindir.
- ☐ Olağanüstülüklere yer verilmiştir.
- ☐ Sade, anlaşılır bir dil kullanılmıştır.
- ☐ Tartışmacı bir anlatım benimsenmiştir.
- ☐ Karşılıklı konuşmalara yer verilmiştir.

2. **Etkinlik:** Öğretmen, öğrencilerine okumaları için farklı metinler vermiş ve onlardan okudukları metne ait bir özelliği ellerindeki kartlara yazmalarını istemiştir. Öğrencilerin açıklamalarına göre aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucuğu yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

Mete: Benim metnimde Hz. Muhammed’in hayatı anlatılıyordu.

Gökçe: Benim metnimde bir genç, sevdiği kız uğruna gurbete gidiyordu.

Çağrı: Benim metnimde düzyazının yanı sıra şiir parçaları da mevcuttu.

İrmak: Benim metnimde Kök Türk kağanının savaşları konu edilmişti.

Tuna: Benim metnim baştan sona olağanüstülüklerle doluydu.

Ayça: Benim metnim son derece süslü ve ağır bir dille yazılmıştı.

DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ Mete ve Tuna’nın okuduklarının halk hikâyesi olmadığı kesindir.
- ☐ Ayça, halk hikâyesi türünde bir metin okumuştur.
- ☐ Halk hikâyesi okuyan öğrencilerin sayısı okumayanlardan fazladır.
- ☐ Gökçe ve Çağrı, farklı türde metinler okumuştur.
- ☐ Öğrencilerin en az yarısı halk hikâyesi okumamıştır.
- ☐ Sadece İrmak, Mete ve Çağrı halk hikâyesi okumuştur.

3. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere yay ayağ içinde verilen ifadelerden uygun olanları yazınız.

- a) Dede Korkut Hikâyeleri yazıya geçirilmiştir.
(XII. yüzyılda - XIV. yüzyılda - XV. yüzyılda)
- b) Dede Korkut Hikâyeleri’nin son nüshası İran’da bulunan nüshasıdır.
(Günbed - Vatikan - Dresten)
- c) Son bulunan nüshayla Dede Korkut Hikâyeleri’nin sayısı çıkmıştır.
(12’ye - 13’e - 14’e)
- ç) Dede Korkut Hikâyeleri’nin yazarı
(Dede Korkut’tur. - belli değildir. - Bayındır Han’dır.)
- d) Halk hikâyelerinde destanlara göre daha az görülür.
(manzum bölümler - aşk teması - olağanüstülükler)
- e) Halk hikâyelerinde çoğunlukla bakış açısı kullanılır.
(ilahi - gözlemci - kahraman)

4. **Etkinlik:** Berke, dedesinden dinlediği bazı anlatıları defterine yazmıştır. Aşağıda giriş bölümleri verilen bu anlatıların bir halk hikâyesinden mi yoksa farklı bir türden mi alındığını yanda verilen boşluklara gerekçesiyle yazınız.

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde güzel, güzel olduğu kadar da zengin bir prenses varmış. Bu prensesin en büyük özelliği, sevmediği insanları istediği bir hayvana veya eşyaya dönüştürebilmesiymiş. Günün birinde bu prensesin yaşadığı şatoya yaşlı bir kadın gelmiş.

Bayburt'un en zenginlerinden biri olan Rasim Ağa, kızını yörenin en itibarlı ailelerinden birinin oğlu olan Yahya'ya vermek ister lakin kızın gönlü diğer köyün delikanlılarından Ali'dedir. Buna rağmen Rasim Ağa, kızı Yahya'ya verir. Haberi duyan Ali çok üzülür.

Saltuk Bey'in obası bir av sırasında baskına uğrar. Bey'in karısı, çocukları ve birçok adamı bu baskında esir düşer. Obaya gelen Saltuk Bey gözlerine inanamaz, beş yüz yiğidine baskın emri verir. Günlerce at üstünde giderler. Karşılarına ak kanatlı, dünya güzeli bir peri kızı çıkar.

Ötüken ormanlarının en koyu gölgeliklerinden bir davul sesi duyuldu. Bu ses bir savaş davetiydi. Savaşçılar, bir kurt sürüsünün nizamıyla ilerliyor ve şaman davula vurdukça Gök Tengri'nin huzuruna gitmek için birbiriyle yarışırcasına savaş meydanına koşuyordu.

5. Etkinlik: Aşağıda Dede Korkut Hikâyeleri'nden bazı manzum parçalar verilmiştir. Bu parçaların hangi hikâyelerden alınmış olabileceğini yandaki boşluklara yazınız.

Altın başlı otağ ver bu oğlana,
Gölge olsun, erdemlidir.
Omuzu kuşlu cübbe elbise ver bu oğlana,
Giyer olsun, hünerlidir.
Bayındır Han'ın ak meydanında bu oğlan cenk
etmiştir, bir boğa öldürmüş senin oğlun, adı
Boğaç olsun, adını ben verdim yaşını Allah
versin dedi. Dirse Han oğlana beylik verdi,
taht verdi.

Gözüm, gözüm, yalnız gözüm!
Sen yalnız göz ile
Ben Oğuz'u kırıp geçirmiştin.
Ela gözden ayırdın yiğit beni,
Tatlı candan ayırsın Kadir seni!
Öyle ki ben çekerim göz acısını,
Hiç bir yiğide vermesin kadir Tanrı göz acısını!

Göz açıp da gördüğüm,
Gönül verip sevdiğim,
Bey yiğidim Kazan!
Kalkarak yerinden doğruldun,
Oğlun ile yelesi kara cins atma sıçrayıp bindin,
Göğsü güzel koca dağlar önüne ava çıktın.
(...)
İki vardın, bir gelirsin; yavrum hani?
Karanlık gecede bulduğum oğlum hani?

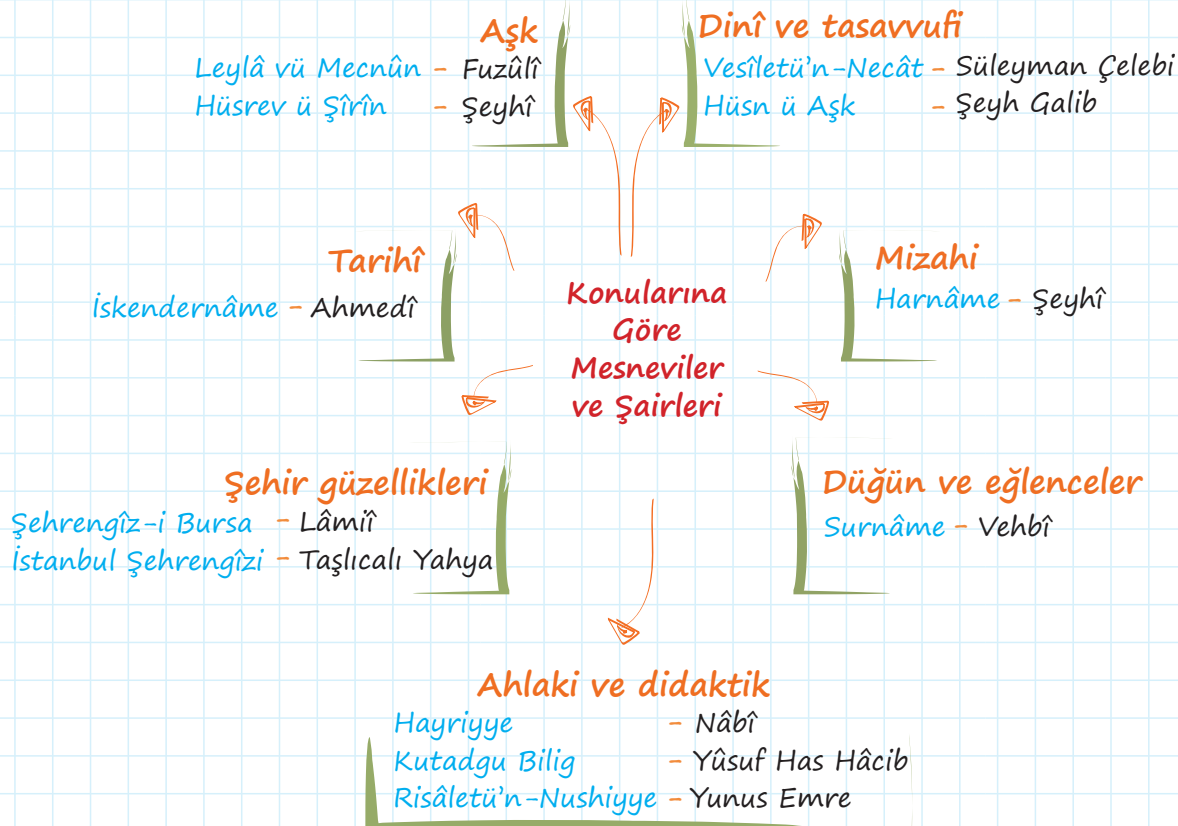
Yücelerden yücesin,
Kimse bilmez nicesin,
Güzel Tanrı!
Nice cahiller seni gökte arar, yerde ister;
Sen bizzat müminlerin gönlündesin.
Daim duran cebbar Tanrı,
Baki kalan settar Tanrı,
Benim canımı alacaksan sen al,
Azrail'e almağa bırakma!

- ✓ Mesnevinin sözlük anlamı "ikili, ikişerli"dir.
- ✓ Divan edebiyatında dinî, tasavvufî, öğretici ve ahlaki konular ile savaş, aşk, kahramanlık hikâyeleri gibi uzun konuların işlendiği nazım biçimidir.
- ✓ Türk edebiyatına İran edebiyatından geçmiştir.
- ✓ Aruzun kısa kalıplarıyla, her beyit kendi arasında kafiyeli olacak biçimde (aa/bb/cc/çç/dd...) yazılır.
- ✓ Beyit sınırlaması yoktur. Ancak her beytin anlamının kendi içinde tamamlanması ve anlamın diğer beytlere taşmaması gerekir.
- ✓ Divan edebiyatındaki mesneviler, romanların yerini tutan manzum anlatılardır.
- ✓ Türk edebiyatının ilk mesnevisi XI. yüzyılda Yûsuf Has Hâcib'in yazdığı *Kutadgu Bilig*'dir.
- ✓ Divan edebiyatında Şeyhî, Fuzûlî, Nâbî, Şeyh Galib mesnevi nazım biçiminin önemli temsilcilerindendir.
- ✓ Bir şairin beş mesneviden oluşan eserler bütününe *hamse* denir. Hamse sahibi ilk şair, Çağatay sahasında *Ali Şîr Nevâî*, Anadolu sahasında *Hamdullah Hamdî*'dir. Hamse sahibi başlıca şairler şunlardır: *Taşlıcalı Yahya*, *Lâmi Çelebi*, *Nev'îzâde Atâyî*...
Mesneviler çeşitli konularda yazılabilir:

Bilgi Havnın

Mesnevi tipi
kafiye düzeni,
mesnevilerde
her beytin
kendi arasında
uyaklanmasıyla
oluşan kafiye
düzenidir.

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki tablonun sol sütununda şairler, sağ sütununda eserler verilmiştir. Şairlerin başındaki Romen rakamlarını eserlerin başındaki dairelere yazarak şairler ve eserleri eşleştiriniz.

IV a EŞLEŞTİRME	
I. Hoca Mesud	a) Leylâ vü Mecnûn
II. Mevlânâ	b) Şâh u Gedâ
III. Şeyh Galib	c) Vesîletü'n-Necât
IV. Nâbî	ç) Cemşîd ü Hurşîd
V. Fuzûlî	d) Hüsn ü Aşk
VI. Ahmedî	e) Süheyl ü Nebahar
VII. Taşlıcalı Yahya	f) Mesnevî
	g) Hayrâbâd

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerleri doğru şekilde tamamlayınız.

Yazar	Eser	Konu / Özellik
Yûsuf Has Hâcib		Didaktik bir nasihatname
.....	İskendernâme (XIV. yy.)	Tarihî, kahramanlık
Şeyhî	Hârnâme (XV. yy.)	
.....	Yûsuf u Züleyhâ (XIII. yy.)	Aşk
Gülşehrî		Sembolik, dinî ve tasavvufî
.....	Garipnâme (XIV. yy.)	Didaktik, dinî ve tasavvufî

3. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucukları yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ Mesnevilerde yer ve zaman bellidir.
- ☐ Şairlerin hamse yazma çabası mesnevi türünü geliştirmiştir.
- ☐ Mesnevilerde anlatım ve tasvirler akıl ve mantık çerçevesinde kalır.
- ☐ Şeyhî'nin yazdığı *Harnâme*, Türk edebiyatındaki ilk fabl örneği kabul edilir.
- ☐ Aşk konulu mesnevilerde peri, dev, cadı gibi masal motiflerine yer verilmez.
- ☐ Mesnevi anlatımlarında alegorik unsurlara yer verilmez.
- ☐ Uzun manzume veya kitap hâlindeki mesneviler özel adlarla anılır.
- ☐ Bâkî, Nefî, Nedîm mesnevi nazım biçiminde önemli eserler vermişlerdir.
- ☐ *Kutadgu Bilig*, *Şem ü Pervane*, *Hüsn ü Aşk* adlı mesneviler alegorik eserlerdir.
- ☐ Şeyyâd Hamza'nın *İskendernâme* adlı eseri Türk edebiyatının aşk konulu ilk mesnevisidir.

4. **Etkinlik:** Aşağıda mesnevi nazım biçimiyle ilgili verilen özelliklerin gerekçelerini örneğe uygun şekilde karşılarındaki boşluğa yazınız.

Özellikler	Gerekçesi nedir?
Mesnevilerin arasında yer yer gazel, terakibent vb. nazım şekilleri bulunabilir.	Farklı aruz kalıpları şiirdeki monotonluğun giderilmesi amacıyla kullanılır.
Aruzun kısa kalıplarıyla yazılır.	
Beyit sınırlaması yoktur.	
Her beyit kendi arasında kafiyelenir.	
Beyitler arasında anlamsal bağ vardır.	

5. **Etkinlik:** Aşağıda verilen parçayı, anlamı verilen kelimelerin yardımıyla günümüz Türkçesine çevirerek parçaya ilişkin soruları ilgili yerlere cevaplandırınız.

1. Seherden seyre vardum murgzâra
Hezârân murg gördüm geldi zâra
2. Gül ü lâleyle zeyn olmuş çemenler
Oyuna girdi gönlekcek semenler
3. Çü gördüm nakş-ı Erjeng oldı sahrâ
Edüp bir nice rengîn şî'r peydâ
4. Kadem basdum izâr-ı mihr ü mâha
Ki tâ erdüm cenâb-ı Pâdişâha
5. Yüzüm sürüp çemenler gibi hâke
Du'âlar eyledüm ol zât-ı pâke
6. Oluban bîd bergi gibi lerzân
Nihâl-i erguvan-veş derledüm kan
7. Sunup bu nazmı dest-i Şehriyâra
Gül-i sad-bergi ırgürdüm bahâra

Hayâlî Bey

Bilinmeyen Kelimeler

berg: Yaprak.

bîd: Söğüt ağacı.

dest-i Şehriyâr: Padişahın eli.

Gül-i sad-berg: Yüz yapraklı gül

hâk: Toprak.

hezârân: Binlerce, bülbüller.

ırgürmek: Ulaştırmak, yetiştirmek.

izâr-ı mihr ü mâh: Ay ve güneşin yanağı.

kadem basmak: Ayak basmak.

lerzân: Titrek, titreyerek.

murg: Kuş.

murgzâr: Kuşu çok olan yer, kuş bahçesi.

nakş-ı Erjeng: Erjeng kitabının resimleri.

nihâl-i erguvan-veş: Erguvan fidanı gibi.

peydâ: Meydana gelme, ortaya çıkma.

semen: Yasemin.

şad: Neşeli, memnun.

şî'r: Şiir.

zâr: İnleyen, sesle ağlayan.

zât-ı pâk: Temiz zat.

zeyn olmak: Süslenmek.

a) Bu parçada mesnevi nazım şeklinin hangi özellikleri görülmektedir? En az iki madde ile açıklayınız.

b) Bu parça, Türk dilinin hangi dönemine aittir? Gerekçesiyle yazınız.

c) Bu parçanın konusu nedir?

6. **Etkinlik:** Aşağıdaki tablonun sol sütununda bazı mesnevilerden parçalar, sağ sütununda ise bu mesnevilerle ilgili açıklamalar verilmiştir. Parçaların başındaki Romen rakamlarını açıklamaların başındaki dairelere yazarak mesnevi parçalarını ve açıklamaları eşleştiriniz.

IV a EŞLEŞTİRME

- I Bir eşek var idi zaîf ü nizâr
Yük elinden katı şikeste vü zar

Gâh odunda vü gâh suda idi
Dün ü gün kahr ile kısuda idi

Ol kadar çeker idi yükler ağır
Ki teninde tü komamıştı yağır
- II Mecnun didî ey büt-i perîves
Hâşâk-i zaîfe urma âteş

Yakmağa beni yeter hayâlün
Yohdur bana tâkat-i visâlün

Zinhar getürme ey semen-ber
Âyîne-i ârizun berâber
- III Aşk oldu bu müjdeden ferah-nâk
Bin şevk ile kıldı câmesin çâk

Fîl-hâl sorup diyâr-ı Kalb'i
Dutdı reh-i reh-güzâr-ı Kalb'i

Gayret de olup ana kafa-dâr
Kıldı iki yâr azm-i dildâr
- IV Hüdhdüd eydür ben anı görmüşvenin
Tapusunda bir zamân durmuşvanın

Görür-isem girü anı hem bilem
Hidmetin eyle ki gerekdür kılâm

Begler ortasında size sultanı
Gösterem zîrâ ki bilürem anı
- V Âferîn itdiler anun hâline
Kaldılar hayrân aceb akvâline

Pes did'İskender ki dîn için beyân
İtdi Hızr u bize gösterdi ayân

Söz budur böyle idelüm i'tikâd
Kim bulavuz dünyi ukbîde murâd

- a) İran, Arap ve Türk edebiyatlarında sıklıkla kullanılan aşk hikâyesidir. Bu eserlerin en ünlülerinden biri Fuzûlî'nin mesnevisidir. Eser, 3098 beyitten oluşur ve kahramanın beşerî aşktan ilahi aşka geçişini anlatır.
- b) "Kuşların dili" anlamına gelen eserde kuşların, Hüdhdüd'ün önderliğinde Simurg'u aramaları hikâye edilmiştir. Kuşların pek azı Simurg'a ulaşır. Ona ulaşan kuşlar onda kendilerini, kendilerinde onu görür. Eserde "vahdetivücut" anlayışına bağlı olarak tasavvuf ve ahlak konuları ele alınmıştır.
- c) I. Bayezid'in oğlu Emir Süleyman'a sunulmuş 8000 beyitlik bir mesnevidir. Eserin sonunda 334 beyitlik bir Osmanlı tarihi de vardır. Büyük İskender'in hayatını, ülküsünü ve fetihlerini anlatır.
- ç) 126 beyitten oluşan bu mesnevi, yük taşımaktan yana dertli, çelimsiz bir eşeğin başından geçenleri anlatır. Alegorik bir anlatımı olan eserde toplumun kötü yönleri mizahi bir üslupla hicvedilir.
- d) Şeyh Galib tarafından yazılan bu eser, şairin tanınmasına katkı sağlamıştır. 2001 beyitten oluşur. Mesnevîde, tasavvuf yolundaki yolcunun Allah'a kavuşup onda yok olma aşamasına (fenafillah) gelene kadar çekeceği sıkıntılar ve yolcunun bu yolda yürüyebilmesi için yapması gerekenler anlatılmıştır.
- e) Güvâhî'nin kaleme aldığı bu nasihatname, türünün önemli örneklerinden biri olan 2133 beyitlik didaktik mesnevidir.

Tanzimat Dönemi'nde Hikâye

- ✓ Hikâye türü bu dönemde Türk edebiyatına girmiştir.
- ✓ Emin Nihat'ın *Müsameretnâme* adlı eseri de ilk hikâye denemelerindendir.
- ✓ Türk edebiyatında ilk hikâye, Ahmet Mithat Efendi'nin *Letâif-i Rivâyat* adlı eseridir.
- ✓ Sâmipaşazâde Sezâi'nin *Küçük Şeyler* adlı eseri ise Batılı anlamda ilk hikâye kabul edilir.
- ✓ Bu dönem hikâyelerinde aşk, tarih, cariyelik, yanlış Batılılaşma, göç, görücü usulü evlilik gibi temalar sıkça işlenmiştir.
- ✓ İlk dönemde romantizm, ikinci dönemde realizmin etkisi görülmüştür.
- ✓ Özellikle ilk dönemde romantizmin etkisiyle rastlantı ve zıtlıklara yer verilmiştir.
- ✓ Hikâyelerde mekân genellikle İstanbul ve çevresidir.
- ✓ Olay [Maupassant (Mopassan)] öyküsü tarzında hikâyeler yazılmıştır.
- ✓ Ahmet Mithat Efendi, Direktör Ali Bey, Recaiade Mahmut Ekrem, Samipaşazade Sezai, Nabizade Nazım bu dönemde hikâye yazan önemli isimlerdir.

Samipaşazade Sezai (1859-1936)

- * Türk edebiyatında modern hikâyenin kurucularındandır.
- * Hikâyeleri teknik açıdan güçlüdür.
- * Eserlerinde Doğu ve Batı kültürünün izleri bulunur.
- * Eserlerini "Sanat, sanat içindir." anlayışına uygun yazmıştır.
- * Üslubu, ele aldığı konuya göre değişmiştir.
- * Eserlerinin hayata yönelik olması ve küçük olayları konu edinmesi onu realizm akımının öncüsü yapmıştır.

Başlıca Eserleri**Roman:** *Sergüzeşt.***Hikâye:** *Küçük Şeyler, Rumûzü'l-Edeb, İclâl.***Oyun:** *Şîr.*Servetifünun Dönemi'nde Hikâye

- ✓ Bu dönem hikâyesinde teknik olarak önemli gelişme kaydedilmiştir.
- ✓ Genellikle İstanbul ve çevresi anlatılsa da Anadolu'nun ve yerel unsurların ele alındığı hikâyeler de yazılmıştır.
- ✓ Realizm ve natüralizmin etkisinde, gözleme dayalı eserler verilmiştir.
- ✓ Genellikle aşk, yabancılaşma, ölüm, yasak aşk gibi bireysel temalar işlenmiştir.
- ✓ Ruh tahlillerine geniş yer verilmiştir.
- ✓ Olay (Maupassant) öyküsü tarzında hikâyeler yazılmıştır.
- ✓ Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ahmet Hikmet Müftüoğlu bu dönemde hikâye yazan önemli isimlerdir.

Ahmet Hikmet Müftüoğlu

- * Servetifünun Dönemi'nde Türkçülük akımının temsilcisidir.
- * Sonraları Millî Edebiyat içinde de yer almıştır.
- * **Haristan ve Gülistan** adlı kitabında süslü bir dille kaleme aldığı bireysel konulu hikâyelere, **Çağlayanlar** adlı kitabında ise sade bir dille yazdığı millî konulu hikâyelere yer vermiştir.
- * **Gönül Hanım** romanında ise Türk birliği düşüncesini ele almıştır.

Millî Edebiyat Dönemi'nde Hikâye

- ✓ Türk hikâyeciliğinin her yönden Batı seviyesine ulaştığı dönemdir.
- ✓ Anadolu coğrafyası ve insanı eserlerde geniş yer bulmuştur.
- ✓ Hikâye türü, Ömer Seyfettin'le daha fazla ilgi görmeye başlamıştır.
- ✓ Realizm ve natüralizmin etkisi devam etmiştir.
- ✓ Olay (Maupassant) öyküsü tarzında hikâyeler yazılmıştır.
- ✓ Vatan sevgisi, tarih, Türkçülük, yanlış Batılılaşma, Anadolu en önemli temalardır.
- ✓ Dil, Tanzimat ve Servetifünun dönemlerine göre oldukça sadedir.
- ✓ Ömer Seyfettin, Refik Halit Karay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar, Ebubekir Hazım Tepeyran bu dönemde hikâye yazan önemli isimlerdir.

Ömer Seyfettin (1884-1920)

- * 1911'de Selanik'te, **Genç Kalemler** dergisinde yayımladığı **Yeni Lisan** adlı makalesi, Millî Edebiyat'ın başlangıç bildirisi olmuştur.
- * Millî edebiyatın millî bir dille kurulabileceğini savunarak konuşma dilini yazı dili hâline getirmeye çalışmış, eserlerini anlaşılır ve sade bir dille yazmıştır.
- * Eserlerinde **Türklük** ve **millî şuuru** uyandırmak amacını gütmüştür.
- * **Millet için sanat** anlayışıyla hareket edip halka yönelik eserler vermiştir.
- * Modern Türk hikâyeciliğinin kurucularındandır.
- * Olay hikâyesinin Türk edebiyatındaki en önemli temsilcisidir.
- * Hikâyelerinin konularını gündelik yaşamdan, askerlik anılarından, tarihten, menkıbe ve efsanelerden almıştır.
- * Genç yaşta ölmesine rağmen ardında 140 civarı eser bırakmıştır.

Başlıca Eserleri

Hikâye: **Falaka, Yüksek Ökçeler, Kızıl Elma Neresi?, Bomba, Gizli Mabet, Başını Vermeyen Şehit, Kaşığı, Pembe İncili Kaftan...**

ÖZET

EFRUZ BEY

Gerçek adı **Ahmet** olan ve varlıklı bir ailenin oğlu olan **Efruz Bey**, okumayı gereksiz gören liyakatsiz birisidir. Buna rağmen bilmediği konularda fikir beyan etmekte sakınca görmez. **Efruz Bey** yozlaşmayı, yabancı hayranlığını ve alafranga yaşantıya düşkünlüğü bünyesinde toplar. **Efruz Bey**, kendini **hürriyet kahramanı** ilan eder. Meşrutiyetçilerin ortaya çıkmasıyla gerçek anlaşılır. **Efruz Bey**, bu süreçten sonra kendisine **Prens Efruz Dö Kızıl** adını koyar. Asillik arayışına girer. Bu konuda da gerçekler ortaya çıkınca bu sefer milliyetperverlik yoluyla ün kazanmaya çalışır. Bilgi Bucağı'nda milliyetçilikle ilgili konferanslar verir. Bir ara da pedagog olarak çalışır. **Efruz Bey'e** romanın sonunda bir mektupla liyakatsizliği anlatılır.

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinle ilgili verilen ifadeler doğruysa cümlelerin başındaki kutucuğu “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

(...) Hava bozuktu. Ufku, küflü demir rengine, ağır bulut yığınları eziyor, sürü sürü geçen kargalar tam hisarın üstünden uçarken sanki gizli bir kara haber götürüyorlarmış gibi, acı acı bağıriyorlardı. Palanka kapısının sağındaki beden siperinde sahipsiz bir gölge kadar sakin duran Kuru Kadı yavaşça kımıldadı; ikindiden beri rutubetli rüzgârın altında düşünüyor, uzakta, belirsiz sisler içinde süzülen kurşuni kulelere bakıyordu. Bunların hepsi Türklerin elindeydi. Yalnız şu Zigetvar... Yıkılmaz bir ölüm seddi hâlinde “Kızılelma” yolunu kapatıyordu. (...)

Çavuş, bir eliyle bakır tolgasını tutarak, koştu. Merdivene daldı. Kuru Kadı, uzakta, kara yerin üstünde daha kara bir leke gibi yavaş yavaş ilerleyen düşman alayına dikkatle baktı. Gözlerini küşülttü, büyüttü. Önlerinde birkaç top da sürüklüyorlardı. Binden fazla idiler. Hâlbuki hisardaki gaziler? Kendisiyle beraber yüz on dört kişi...

“Ama, yine haklarından geliriz!” dedi. Uyanan yukarı koşuyordu. Hisar kapısının iyice bağlanmasını emretti. Sariğini, cübbesini, kılıcını, tüfeğini getirtti. İhtiyar topçu gelince ona da hemen “haber topları”nı atmasını söyledi. Bu bir âdetti. Taarruza uğrayan bir palanka hemen “işaret topu” atarak etrafındaki kuleleri imdadına çağırırdı.

Biraz sonra düşman hisarın önünde, harp nizamına girmiş bulunuyordu. Toplar başsız, gür ejderha yavruları gibi siyah ağızlarını bedenlere çevirmişti.

Ömer Seyfettin, *Başını Vermeyen Şehit*

DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ a) Sade bir dille yazılmıştır.
- ☐ b) Sanatlı söyleyişlere yer verilmemiştir.
- ☐ c) Betimlemelere başvurulmuştur.
- ☐ d) Türkçülük düşüncesinin etkisi vardır.
- ☐ e) Servetifünun Dönemi hikâyesidir.
- ☐ f) Tarihî bir konu işlenmiştir.
- ☐ g) Olay hikâyesinden alınmıştır.
- ☐ h) Karşılıklı konuşmalara yer verilmiştir.
- ☐ ı) Psikolojik tahlillere yer verilmiştir.
- ☐ j) Karşıtlıklardan yararlanılmıştır.

2. Etkinlik: Aşağıda verilen kelimeleri metindeki boşluklara uygun şekilde yazınız.

Batı tarzı hikâye Türk edebiyatına Dönemi'nde girmiştir. Bu türün ilk örneklerini veren kişi olmuşsa da Batılı tarzdaki ilk hikâyeleri adlı eserikle yazmıştır. Daha çok bireysel konulu hikâyelerin yazıldığı Dönemi'nde özellikle natüralizm ve akımları etkili olmuştur. Bu dönemin önemli isimlerinden biri olan Türkçülük düşüncesinin temsilcisidir. Bu sanatçı, adlı hikâye kitabında millî duygulara ağırlık vermiştir. Türk hikâyeciliği Batı standartlarını Dönemi'nde yakalamıştır. tarzında hikâyelerin yazıldığı bu dönemde hikâyeciliği meslek edinen ilk sanatçımız olarak kabul edilir.

3. Etkinlik: Aşağıda kendileri hakkında bilgi veren sanatçıların adlarını ve eser verdikleri edebî dönemleri ilgili boşluklara yazınız.

Hikâyelerimde Anadolu'yu gözlemci bir bakışla, yer yer mizah öğeleriyle donatarak anlattım. Aydede dergisinde mizah yazıları yazdım. İstanbul Türkçesini kullanmadaki maharetim sayesinde pek çok yazara örnek oldum. *Gurbet Hikâyeleri* ve *Memleket Hikâyeleri* önemli eserlerim arasında yer almaktadır.

Hikâyelerimde çocukluk ve askerlik anılarımı, savaş yıllarını anlattım. Millî bir şuurun uyanmasında rol oynayan bu hikâyelerimi son derece sade bir Türkçeyle yazdım. Diğer sanatçıların aksine hikâyeyi “esas tür” olarak benimsedim. *Ant*, *Forsa*, *Falaka*, *Başını Vermeyen Şehit* hikâyelerimden bazılarıdır.

Romanlarımda olduğu gibi hikâyelerimde de halka seslenmeyi kendime gaye edindim. Romantizm akımından etkilendiğim için olağanüstüliklere, tesadüflere eserlerimde yer verdim ve konuyu daima üslubun üzerinde gördüm. Batı'daki benzerlerine göre oldukça uzun hikâyeler yazdım. *Kıssadan Hisse*, *Letâif-i Rivâyat* önemli hikâye kitaplarımdandır.

Önceleri sanatlı bir dille, bireysel konulu hikâyeler yazdım. Daha sonra içimdeki derin Türklük aşkı, beni sade dille, millî konulu hikâyeler yazmaya yöneltti. *Orhun Abideleri*'nden söz ettiğim romanımda bir aşk hikâyesi üzerinden Türk birliği idealimi anlattım. *Çağlayanlar*, *Haristan* ve *Gülistan* önemli hikâye kitaplarımdır.

4. **Etkinlik:** Aşağıda yan yana verilen ikili parçalardan hangisinin Millî Edebiyat Dönemi sanatçılarına ait olabileceğini ilgili boşluklara gerekçelerinizle birlikte yazınız.

A

Hudutta bozulan ordu iki günden beri Serez'den geçiyordu. Hava serin ve güzeldi. İlk bir sonbahar güneşi, boş, çimensiz tarlaları, üzerinde henüz taze ve korkak izler duran geniş yolları parlatıyordu. Bu gelenler, gidenlere hiç benzemiyorlardı. (...) Hepsinin tıraşları uzamış, yüzleri pis ve kırmızı, giysileri parça parça idi. Dursalar düşeceklermiş gibi, omuzlarındaki çamurlu tüfeklerin altında iki büküm olmuş; yorgun ve perişan, ağır ağır yürüyorlardı.

B

Evden bir kabul lütfu bekleyen, biraz daha müşevvik iltifata ihtiyaç gösteren bir istirham hali vardı. Ev halkı ona pek mültefit görünmedi. (...) Fakat o, içeriye girmeye cesaret edemeyerek, nihayet en büyük cür'eti kıynaşık kapılardan başını sokup, güyâ bir evin içinde kendisine bahşolunabilecek saadet hayatından kamaşmış zannolunan gözlerinin süzgün nigâh ile, muhterizane bakmaktan ileri gidemedi.

C

Burcun tepesinde beyazlı siyahlı bir bayrak, can çekişen bir kartal ıstırabıyla kıvranıyordu. İki bin kişilik muhasara ordusunun çadırları, kaleye giden geniş yolun sağındaki büyük dişbudak ağaçlarının etrafına kurulmuştu. Yerlere kazıklanmış kır atlar, yabancı kokular duyuyor gibi, sık sık başlarını kaldırarak kişniyorlar, tırnaklarıyla kazmaya çalıştıkları toprakların nemli çimenlerini otuyorlardı. Dallarda kırmızı çullar, sırmalı eğerler asılı duruyordu.

Ç

En ehemmiyetsiz bir tavırla söyledikleri en basit bir şeyi bile kalbî bir mecburiyetle en muazzez bir vazife telakki ederdi. Vildan ile Müjgân bunu bildiklerinden babalarının bu zaafından istifade için ellerinden geleni yaparlar, baba ise, bile bile mesut ve memnun, her fedakârlığa minnetle hazır bulunurdu. Bu sabah ikisinin de fevkalade iltifatkar olduğunu görünce kendi kendine "Yine bir şey isteyecekler!" dedi ve memnun oldu.

5. **Etkinlik:** Aşağıdaki parçaları tema, konu, dil anlatım, bakış açısı ve anlatım teknikleri açısından karşılaştırarak çıkarımlarınızı tablodaki ilgili alanlara yazınız.

PANDOMİMA

Eftelya ismindeki yirmi yaşında bu genç kız ihtiyar validesiyle hemen her hafta bu locaya gelirdi. Validesi: “Kızım burada çok mu eğleniyorsun?” diye sorduğu vakit, kerimesi: “Paskal’ı bundan evvel ölen sevgili köpeğine benzettiğini ve bazen de hal ve tavrı, bir kere görüp de pek hoşuna giden bir maymunu andırdığını” söylerdi.

Paskal, tiyatrosunun bu genç müdavimini, maskaralıklarının bu güzel müşterisini daha ziyade eğlendirmek için karşısına geçerek oynar ve bazen oyunda münasebet getirerek locasının altına düşerdi.

O gün ise beyaz ketenler, seherî tebessümler içinde bulunan bu genç kız, o gürültüler arasında takdir-i istihzâ-âmizinine bir delil olmak üzere locadan çiçek atıyordu.

Attığı bu çiçekler, Paskal’ın yüzüne, göğsüne dokundukça eliyle kalbini tutarak en can alacak yerinden vurulmuş bir yırtıcı hayvan gibi acı acı feryat ediyordu.

Bir iki dakika sonra -tiyatrosunun iç tarafındaki toprağın üzerine oturarak, hâlâ güldürdüğü adamların kahkahaları devam ederken içini çeke çeke ağlıyordu.

Gözünden dökülen yaşlar yüzündeki unları, kırmızı boyalı bozarak kıvılcım taneleri gibi o harab duvarların yıkılmış taşlarına damlıyordu.

Bu zavallı Paskal o güzel Eftelya’yı seviyordu! Bu nâkıs vücut o kemal-i hilkate âşık olmuştu.

ÇANAKKALE’DEN SONRA...

Ona akrabaları “meraklı”, uzaktan tanıyanlar “deli” derlerdi. Yaşı kırk beşi geçiyordu. Henüz evlenmemişti. Yazın hep kırlarda gezer, güneşin doğuşunu ve batışını kaşıklara mahsus bir ehemmiyetle seyrederdi. (...)

“Ne olacak, ne olacak?” diye başını avuçlarının içinde sıktıkça, görmediği bir karanlık, bir sam, kelimeleri baykuş eninlerinden teşekkül etmiş cehennemî bir lisanla ona cevap verirdi.

“Yarın Ruslar gelecek, İstanbul’u alacak. İngilizler ve Fransızlar Anadolu’yu yağma edecekler. Namınız tarihten silinecek...”

Evet, bu muhakkaktı. Bundan kim şüphe edebilirdi? Kendi ismini bilmeyen, kendi dilini yazmayan, düşmanlarını kardeşi tanıyan bir millet yaşayabilir miydi? Buna imkân var mıydı? Yarın bu kendi ismini bilmeyen, kendi lisanını yazmayan, düşmanını kardeşi sanan zavallı millet Rusların, Fransızların, İngilizlerin elinde Hindistan halkı gibi esir olacak, onlara hayvan gibi hizmet edecek, medeniyetten yani insaniyet ve ahlâkiyetten mahrum kalacaktı. Ve kendisi de işte böyle bir esir olmaya namzettti...

Unsurlar	Pandomima	Çanakkale’den Sonra...
Tema		
Konu		
Dil ve anlatım		
Bakış açısı		
Anlatım teknikleri		

FİİLİMSİLER (EYLEMSİLER)

★ Olumlu veya olumsuz fiillere belirli ekler getirilerek yapılan, geçici isim, sıfat, zarf olarak kullanılan isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiillere **fiilimsi** denir. Fiilimsiler üç başlıkta incelenir:

1. **İsim-Fiiller:** Fiil kök ya da gövdelerine “-mak /-mek, -ma /-me, -ış /-iş /-uş /-üş” mastar eklerinden birinin getirilmesiyle oluşan ve cümlede isim göreviyle kullanılan sözcüklere **isim-fiil** denir.

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerde yer alan isim-fiilleri bulup daire içine alınız.

a

Kişiliğini ispatlama hırsı, kişiliğini arayış, Osmancık'ı bütün bu hayranlıklardan, bu özleminden ve aile hayatından çekip almakta, bambaşka alanlara doğru yönlendirmektedir.

b

Osmancık asıl bunu bir gurur meselesi yapması beklenirken babasının bu kararından mutlu oldu, keyfince yaşamının tadını daha çok çıkarmaya başladı.

c

Osmancık'ın Mihail Kosses ile tanışması, babası Ertuğrul'un Sultan Alâaddin ile ilişki kurmasına benzemişti.

ç

Bahçeye girer girmez bağırmaya başladı. Onu görmek için toplananların karşısına geçti. Ve sakinleşmek için derin bir nefes aldı.

d

Gereğini yapmak, gereğini vaktinde yapmak için çabalıyordu. Sürekli aynı cümleyi tekrarlıyordu: Acele etme!

“-makta /-mekte” eki şimdiki zaman anlamında kullanılıyorsa fiilimsi değildir.

O, boş zamanlarında kütüphanede çalışmaktadır. (fiil)

Seni anlamakta çok zorlanıyorum. (fiilimsi)

2. **Etkinlik:** Aşağıda fiilimsilerle ilgili bir açıklama ve örnek cümleler verilmiştir. Örnek cümlelerde, bu açıklamaya uygun olan sözcükleri daire içine alınız.

Bazı fiiller, isim-fiil eklerini alınca kalıcı olarak bir varlığa ad olur. Bu sözcükler fiil özelliklerini kaybettikleri için artık fiilimsi değildir.

- a) Gökyüzünde iki uçurtma başıboş, yan yana süzülüyordu.
- b) Bir türlü konuşamıyorlardı ne yazık ki tartışma, ikisinin arasında olan tek dildi.
- c) Kimisi, adına dolma dese de bizde adı yaprak sarmadır o muhteşem lezzetin.
- ç) Bir gün yukarıda söylediğim kır saçlı mahpusla birlikte bu yıktırılan duvarı seyrediyor, kazmayı vurdukça parça parça aşağı dökülen harçlara bakıyorduk.
- d) Üç günden beri tamamen açtı ve belki üç aydır doyuncaya kadar yemek yememişti.
- e) Fakirlik yakasını bir türlü bırakmasa da o hep çalışmıştı ve hep bir çare bulmuştu çaresizliğine. Ölmeden önce de ekmek arası kavurma satıyordu dükkânında.
- f) Apartman girişinde karşılaşmışlardı. Kısacık bir merhabalaşmadan sonra elinde çakmağıyla oradan kaçarcasına uzaklaştı.
- g) Kasabanın çocukları Gazozcu Nurettin'in çevresinden ayrılmaz; küçümen yumuk eller sıkı sıkı tuttuğu bozuklukları tezgâha boşaltır, bazen külahta dondurma, bazen vişne şerbeti veya limonata isterlerdi.
- ğ) Halil İbrahim sofrasıydı mübarek! Sofrada yok yoktu. Ezmesinden gözlemesine, kaymağına kadar...
- h) Notları oldukça eksikti. Hemen tamamlamalıydı. Özellikle de tamlamalar konusunun anlatıldığı sayfalar yoktu. Oysa deneme sınavlarında en çok sorulan sorulardandır tamlamalar.
- ı) Başlarınız ilk bakış ile muhabbete ya devam ederiz ya da kaçarız başka gölgelere.
- i) Hafta sonu yağış var diye uyarmıştı uzmanlar. Ama biz aldırış etmeden düştük yola.
- j) Ağılışlarda ön sıraların müdavimiydi. O kurdelenin bir ucundan tutacaktı.
- k) Hayatında şanslı olduğunu hissettiği tek andı çekilişte adının okunması.

2. Sıfat-Fiiller: Fiil kök ya da gövdelerine “-an /-en, -ası /-esi, -maz /-mez, -r /-ar /-er /-ır /-ir /-ur /-ür, -dık /-dik /-duk /-dük /-tık /-tik /-tuk /-tük, -acak /-ecek, -mış /-miş /-muş /-müş” eklerinden birinin getirilmesiyle oluşan fiilimsilere **sıfat-fiil** denir. Sıfat-fiiller cümlede sıfat veya isim olarak kullanılabilir ve isim olarak kullanıldığında **adlaşmış sıfat-fiil** adını alır.

3. Etkinlik: Aşağıdaki cümlelerde yer alan sıfat-fiilleri ve adlaşmış sıfat-fiilleri belirleyerek ilgili alana yazınız.

- a) Her yazınsal metin, kendini kuşatan daha önceki metinlerin ortamına doğuyor.
- b) Ondan sonraki sayfayı okudum, öteki sayfayı, başka sayfaları okudum; öteki hayatın eşliğinden sızan ışığı gördüm; şimdiye kadar bilmediklerimi ve bildiklerimi gördüm.
- c) Bu dehşetle birlikte, kitaptan yüzüme fışkıran ışıktaki köhnemiş odalar gördüm; çılgın otobüsler, yorgun insanlar, soluk harfler, kayıp kasabalar ve hayatlar gördüm.
- ç) Bu yolculukta beni hep izleyen, en olmadık yerde karşıma çıkıverecekmiş gibi yapan, sonra kaybolan, kaybolduğu için de kendini aratan bir bakış gördüm; suçtan, günahattan çoktan arınmış yumuşak bir bakış...
- d) Benim düşündüklerimi benden önce biri düşünüp yazdığı için böyleydi bu. Kelimelerle onların bana anlattıklarının birbirlerinden apayrı olması gerektiğini de işte böyle anladım.
- e) Sanki tek dünya, var olan her şey, olabilecek her renk ve eşya kitabın içinde ve kelimelerin arasındaydı da ben okurken mümkün olabilecek her şeyi kendi aklımla, mutluluk ve hayretle gerçekleştiriyordum.

Sıfat-fiiller

Adlaşmış sıfat-fiiller

3. **Zarf-Fiiller:** Fiil kök veya gövdelerine “-alı /-eli, -madan /-meden, -ınca /-ince /-unca /-ünce, -ıp /-ip /-up /-üp, -arak /-erek, -dıkça /-dikçe /-dukça /-dükçe /-tıkça /-tikçe /-tukça /-tükçe, -mışçasına /-mişçesine /-muşçasına /-müşçesine, -maksızın /-meksizin, -diğında /-diğinde /-duğunda /-dügünde, -asıya /-esiye, -rken, -a /-e, -e...-e, -r.....-mez” eklerinden biri getirilerek yapılan fiilimsilere **zarf-fiil** denir. Zarf-fiiller cümlede zarf görevindedir.

4. **Etkinlik:** Aşağıdaki parçada geçen fiilimsileri bularak çeşitlerine göre ilgili karta yazınız.

KRALLIK

Ali Rıza, Kaşıkadası'na yanaştırdığı sandalını çakıllara çekti. Sonra hemen, sandalın burnu hizasına, bağdaş kurup oturdu. Uzun zaman mühim bir şeyler düşündü -mühim diyoruz ama bu kendi kendimize verdiğimiz bir peşin hükümden başka bir şey değildir- Doğru olması bir şey ifade etmez. Bir insanın mühim ve saçma şeyler düşündüğünü nasıl bilebiliriz. Düşünen adamın kendisi bile böyle bir hüküm veremedikten sonra ...

Kendi kendine:

— Ulan, dedi. Ne duruyorum be! Alırım çoluk çocuğu bekçi gibi gelir yerleşirim. Kim ne diyebilir? Bu mülahazayı kafasında değil, bağıra bağıra yaptı. Yerinden kalkmadan evvel biraz düşündü:

— Kim ne diyebilir ha?..

Sandalı var kuvvetiyle iterek, içine bir lastik top çevikliğiyle atladı.

Sait Faik, Bütün Eserleri

İsim-fiil

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sıfat-fiil

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zarf-fiil

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. **Etkinlik:** Fiilimsiler, isim çekim eklerini alır. Aşağıdaki örneklerde isim çekim eklerini alan fiilimsileri belirleyerek noktalı yerlere yazınız.

a) Akdeniz'e doğru yürüdüğün gün, bunu algılamamış mıydın? Her evin, her malikânenin penceresini, açık, kapalı pencerelerini, içlerinde ne gibi insanların oturduklarını incelemeye çalıştığında...

.....
.....

b) Geminin kaburgaları çatırdamaya başladığı zaman, birbirlerine sarıldılar.

.....
.....

c) Evvela istikametini kestiremediğim bu gürültünün, biraz sonra, evin içinden geldiğini anladım.

.....
.....

ç) Senelerden beri insan eli dokunmamış gibi duran, çürümeye yüz tutmuş tahtalara yaslandım.

.....

d) Yolun adamakıllı çetinleştiği, iki taraftaki taşlara, çalılara, çam fidanlarına tutunmadan yürümenin güçleştiği bir yerde önümüze koskocaman bir büvet çıktı.

.....
.....

6. **Etkinlik:** Aşağıdaki metinle ilgili soruların cevaplarını ilgili bölümlere yazınız.

() Sitare () Sana büyük bir müjdem var kızım () ()

Genç öğretmen henüz mektepten dönmüştü () Kapının yanındaki küçük odada güzel () ince sesiyle yavaş yavaş şarkı söyleyordu () Bu onun çok eski () minimini bir mektep talebesi olduğu günlerden kalma () bir âdetiydi () Akşamları evin kapısından girince çantasını top gibi havaya atıp tutar () şarkıya başlardı () Aradan on beş seneye yakın zaman geçmişti () Sitare büyük mektep talebesi () daha sonra ana mektepi öğretmeni olmuştu. Her ev gibi onların evinde büyük savaşın musibet ve matemlerinden hisesini almıştı () Meşhur davavekili olan babası () harbin ilk senesinde ölmüştü () İki sene sonra büyük kardeşi kâfasyada şehit düşmüştü () Memlekette iş bulamıyan küçük kardeşi () senelerden beri Mısırdıydı () Orada bir eski baba dostunun ticarethanesinde çalışıyordu ()

Reşat Nuri Güntekin, Yağmur

a) Yukarıda verilen metindeki yay ayraçların içinde uygun noktalama işaretlerini kullanınız.

b) Metindeki yazım yanlışlarını bularak yanlış yazılan kelimelerin doğrusunu yazınız.

.....
.....

7. Etkinlik: Tabloda içinde birleşik kelimelerin kullanıldığı, numaralandırılmış cümleler verilmiştir. Bu birleşik kelimelerin yanlış yazıldığı cümlelerin zemini kırmızıyla, yazım yanlış olmayanların zemini maviyle gösterilirse aşağıdaki şekillerden hangisi oluşur?

I. Şehre giden arabaya lahana, pırasa, kırmızıturp, ıspanak yüklenmişti.	II. Sandalyenin üstünde vişne çürüğü rengindeki delik çoraplar duruyordu.	III. Dereden yakaladığı ala balığı iki elinin baş parmağı arasında sımsıkı tutmuştu.
IV. Küçük kız çocuğu, koca bir demet alacamenekşe getirip bana uzattı.	V. Ben dalgışken ara sıra kendi elimle pisibaliği yakalar, haşlamasını yapardım.	VI. Kumkapı-Yenikapı tren yolu ile deniz arasında ince uzun bir çakıllık uzanır.
VII. Bu tesadüfün sevinciyle yerinden sıçramaktan kendini zor menetti.	VIII. Bizim iklimin çok güzel mevsim çiçekleri var: hatmi, gece sefaları, gramofon çiçeği...	IX. Bu hissiliğin yanı başında çok zihnî bir zaafi bulunmasa çoktan mahvolmuştu.
X. Demiryolu işçileri de "Gariptir bunlar, sevabına yardım edelim." demişler.	XI. Baktım küpe çiçeği tomurcuklarını patlatıvermiş, saka kuşu sevinçle sıçrayıp ötüyor.	XII. Sapanından kurtulmuş bir çakıl taşı çabukluğuyla bahçeye çıktı.

a

I	II	III
IV	V	VI
VII	VIII	IX
X	XI	XII

b

I	II	III
IV	V	VI
VII	VIII	IX
X	XI	XII

c

I	II	III
IV	V	VI
VII	VIII	IX
X	XI	XII

ç

I	II	III
IV	V	VI
VII	VIII	IX
X	XI	XII

d

I	II	III
IV	V	VI
VII	VIII	IX
X	XI	XII

1. I. Beyit nazım birimi ile yazılır.
II. Beyit sayısı 33-99 arasında değişir.
III. Genellikle aruz ölçüsünün kısa kalıpları ile yazılır.
IV. Beş mesnevinin bir araya gelmesiyle oluşan esere hamse denir.
V. Farklı konularda (dinî-tasavvufî, ahlaki-didaktik, savaş ve kahramanlık, aşk...) yazılabilir.
VI. Beytin anlamı kendi içinde tamamlanmaz, sonraki beyitlerde devam eder.
VII. Kafiye düzeni aa ba ca... şeklindedir.
VIII. Uzun soluklu anlatılar için tercih edilir.
IX. Türk edebiyatında mesnevinin ilk örneği Atebetü'l-Hakâyık'tır.
X. Beyitler arasında konu bütünlüğü vardır.

Mesnevi nazım biçimiyle ilgili numaralandırılmış ifadelerden doğru olanlar mavi, yanlış olanlar kırmızı kutucuklarla gösterilseydi kutucukların renk dizilimi aşağıdakilerin hangisinde belirtildiği gibi olurdu?

A)

I	II	III	IV	V
VI	VII	VIII	IX	X

B)

I	II	III	IV	V
VI	VII	VIII	IX	X

C)

I	II	III	IV	V
VI	VII	VIII	IX	X

D)

I	II	III	IV	V
VI	VII	VIII	IX	X

E)

I	II	III	IV	V
VI	VII	VIII	IX	X

2. Dede Korkut Hikâyeleri üzerinde çalışan bir araştırmacının yolu;

- I. Tarih,
- II. Dil bilimi,
- III. Halk bilimi,
- IV. Sosyoloji

bilim dallarından hangileri ile kesişir?

- A) Yalnız II
- B) I ve IV
- C) II ve III
- D) I, II ve III
- E) I, II, III ve IV

3. I. İslami unsurlar ile Şamanizm'e ait unsurlar bir arada yer almaktadır.
II. Sözlü gelenekte yaşayan bu hikâyelerin XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yazıya geçirildiği tahmin edilmektedir.
III. Oğuz Türklerinin toplumsal hayatları, diğer boylar ve çevreleriyle olan ilişkileri, savaşları ve kahramanlıkları, gelenekleri, değer yargıları, aile ve toplum yapısıyla ilgili önemli veriler barındırmaktadır.
IV. Baştan sona nesir olarak yazılan hikâyelerde olağanüstü olaylar da görülür.
V. Destanlardan halk hikâyeciliğine geçişin ilk örneği kabul edilir.

Numaralandırılmış cümlelerin hangisinde Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Güçlü, çevik, gösterişli atlar er kanadı,
Binemeyen, koşturamayan bir korkak
Savaş günü o atlara binince binmese yeğ;
Vurunca kesip parçalayan kara çelik sağlam kılıçlar
er azası,
Onunla vurup saplayamayan bir korkağın elindeki
kılıç yerine
Mert yiğidin elinde bir değnek yeğ;
Üstünde ot yetismeyen kara dağlar yıkılsa yeğ;
Atın yemediği acı otlar kara yerin üstünde bitince
bitmese yeğ;
İnsanın içmediği bulanık, kokmuş su, damarından
çekilse yeğ;
Fakir ve tembel, hayır görmez isyankâr ve cimri
zenginler
Dedem der; yağmalanıp bozulsa yeğ.

Dede Korkut Hikâyeleri'nin Salur Kazan'ın yedi başlı ejderhayı öldürmesini konu alan yeni nüshasına ait bu parça için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yaşama dair gözlem ve tecrübeler yer verilmiştir.
- B) Ait olduğu dönemin zihniyetinden izler taşımaktadır.
- C) Dede Korkut, metinde öğüt verici kimliğiyle yer almaktadır.
- D) Sanat kaygısının ön planda olduğu bir üslup egemendir.
- E) Karşılaştırmadan yararlanılmıştır.

5. I.	Mesnevilerde eserin adı, nerede ve ne zaman yazıldığı, beyit sayısı gibi önemli bilgilerin de yer aldığı bitiş bölümüdür.	Âgâz-ı Dâstan
II.	Göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk mahsullerinden olup aşk, kahramanlık vb. konuları işleyen, kaynağı Türk, Arap-İslam ve Hint-İran olan, büyük ölçüde âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılan nazım-nesir karışımı anlatmalardır.	Halk Hikâyesi
III.	Dede Korkut Kitabı'nda ozanın veya anlatıcının, anlatmaları manzum olarak söylediği kısımlardır.	Soylama
IV.	Dede Korkut Kitabı'nı oluşturan hikâyelerden her biridir.	Boy
V.	Türk destancılık geleneği içerisinde İslami özellikler barındıran, Müslümanlar ile gayrimüslimler arasında yapılan savaşları konu edinen hikâyelerdir.	Çenkrname

Numaralandırılmış tanımlardan hangisi karşısında verilen kavrama ait değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. I. METİN

Bir eşek var idi zaîf ü nizâr
Yük elinden katı şikeste vü zâr

Gâh odunda vü gâh suda idi
Dün ü gün kahr ile kısuda idi

Çeker idi şu denli yükler ağır
Ki teninde tü komamışdı yağır

II. METİN

Görünse her ne taraftan cemâl-i Mevlânâ
Gelir zebânlar ism-i celâl-i Mevlânâ

Celâl-i dîn olur Allah hakkı celle celâl
Göründü kudret-i Mevlâ misâl-i Mevlânâ

Makâm-ı fakra şeh ü taht-ı saltanatda fakîr
Tamâm-ı cem'-i şu'undur hisâl-ı Mevlânâ

Aşağıdakilerden hangisi bu iki metnin ortak özellikleri arasında yer almaz?

- A) Bağlı olduğu şiir geleneği
B) Aruz ölçüsü ile yazılmaları
C) Nazım biçimi
D) Kafiye ve redif kullanılması
E) Nazım birimi

7-8. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Kazan, Konur At'ını sürüp ejderhanın yakınına geldi. Ejderhayı ölü gibi yatar gördü. Kazan kendi kendine düşündü: "Yatmış uyurken er öldürmek mertlik olmaz. Hile ile bir kişiyi vurmak, er oğluna yakışan bir vuruşma olmaz." Sadağından sahar bir ok çıkardı, oku ejderhaya atıp onu uyandırdı. Uyanan ejderha kuyruğunu savurdu, dağı sarstı, ateş püskürttü, yerleri yaktı, bir nefes çekti her şeyi sömürdü. Kuru deve dikeninin yelde savrulup, yuvarlanıp gitmesi gibi Kazan atının üstünde ejderhanın ağzına doğru sürüklenmeye başladı. Kazan bir nara atıp Allah'ına yalvardı: "Ey dilediğini göklere çıkararak görklü Tanrı! Ey batırdığını sessizliklere gark eden ulu Tanrı! Çok kimseler seni gökte arar, müminlerin gönlündesin, sadıkların dilindesin. Allah Tanrı! Sana bir diyenin ağzını öpeyim, iki diyenin ağzını çarpayım, akar çaylar üstüne köprü kurayım, kalmışların elinden tutayım, fakirlerin sırtını örteyim. Demesinler son çağında Kazan'ı bir yılan yuttu. Ey Perverdigâr! Sen bana bir kurtuluş yolu göster."

7. Bu parçadan aşağıdakilerden hangisiyle ilgili bir çıkarımda bulunulamaz?

- A) Salur Kazan'ın kişiliğiyle
B) Metinde gerçekliğin ele alınış şekliyle
C) Dönemin inanç sistemiyle
D) Metnin dil ve üslup özellikleriyle
E) Hikâyenin anlatıcısının kimliğiyle

8. Bu parça ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Mitolojik öğelere yer verilmiştir.
B) Kahraman bakış açısı kullanılmıştır.
C) Olağan ile olağanüstü olaylar iç içedir.
D) Öyküleyici anlatımdan yararlanılmıştır.
E) Çatışma, kahraman ve doğaüstü güçler arasındadır.

1. Âmine Hatun Muhammed anesi
Ol sedeyten doğdu ol dūr dânesi
Ol gice kim doğdu ol Hayr'ül-Beşer
Anesi anda neler gördü neler
Dedi gördüm ol habîbin anesi
Bir aceb nur kim güneş pervânesi
Berk urup çıktı evimden nâ-gehân
Göklere dek nûr ile doldu cihân
İndiler gökten melekler saf saf
Ka'be gibi kıldılar evim tavaf
- Bu parça ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**
- A) Dinî bir konu işlenmiştir.
B) Yarım uyak kullanılmıştır.
C) Mesnevi nazım biçimiyle yazılmıştır.
D) Her beyit kendi içinde uyaklanmıştır.
E) Aruz ölçüsüyle yazılmıştır.
2. Azrail der: Bre deli, ... daha ne aman diliyorsun?
Ak sakallı babanın yanına vardın, can vermedi.
Ak bürçekli ananın yanına vardın, can vermedi.
Daha kim verecek, dedi. Deli Dumrul der:
Hasretlim vardır, buluşayım, dedi. Azrail der: Bre deli, hasretlin kimdir? Der: Elkızı helallim var, ondan benim iki oğlancığım var, emanetim var, ısmarlayacağım onlara, ondan sonra benim canımı alasın, dedi. Sürdü helallisinin yanına geldi, der:
Biliyor musun neler oldu
Gökyüzünden al kanatlı Azrail uçup geldi.
Benim beyaz göğsümü bastırıp kondu
Benim tatlı canımı alır oldu.
Babama ver dedim can vermedi
Anama vardım can vermedi
Dünya şirin can tatlı dediler
Şimdi
Yüksek yüksek kara dağlarım sana yaylak olsun
Soğuk soğuk sularım sana içme olsun
Tavla tavla koç atlarım sana binek olsun
- Bu parçadan hareketle Dede Korkut Hikâyeleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?**
- A) İslam dinine ait unsurlara yer verilmiştir.
B) Dinî-tasavvufî Türk halk edebiyatı ürünüdür.
C) Nazım-nesir karışık yazılmıştır.
D) Yalın bir anlatım benimsenmiştir.
E) Diyaloglardan yararlanılmıştır.

3. Dedem der; ay geçe, yıl dolana,
Zamaneler kopup gele;
Dağ otları tükene, diken kala;
Tatlı dirlik tükene, dava ile savaş kala;
Asil beyler tükene, avam kala;
Çadırlar yıkıla, bir yerde oba ola;
Otağlar yıkıla bir yerde köylü ola;
Bir köyde iki baş ola, beş de başın başı ola;
Onlar da birbirinin sözünü dinlemeyeler;
Ortalıkta kötü niyetliler ile yalancılara gün doğa;
(...)
- Ben Dede Korkut bu dünyada ne yaşadım,
Üç yüz altmış altı yıl yaş yaşadım,
Gün ortası ile ikindi arası kadar gün görmedim;
Yedi koyun olur idi benim şölen günümde,
Bir ciğer, bağır kadar et yemedim,
Bu dünyayı iki kapılı kervansarayına benzer bir ev gibi gördüm,
Ben Dede Korkut, bu kapıdan girerken o kapıdan çıkar gördüm.
- Bu parçalardan hareketle Dede Korkut ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?**
- A) Hikmetli sözler söyleyen bilge bir şahsiyet olduğuna
B) Sıradan insanlardan farklı özelliklere sahip olduğuna
C) Engin bir hayat tecrübesine sahip olduğuna
D) Dirlik ve düzenin sağlanması için bir liderin varlığını gerekli gördüğüne
E) Dünya nimetine sıkı sıkıya bağlı olduğuna
4. I. Fasil, döşeme, dua... bölümlerinin olması
II. Nazım-nesir karışık yazılması
III. Kahramanlıktan çok aşk maceralarına yer verilmesi
IV. Kahramanların ve olayların tamamen gerçekçi bir tutumla anlatılması
V. Söz konusu edilen kişi ve olayların sayıca daha az olması
- Yukarıdakilerden hangisi halk hikâyelerinin destanlardan ayrılan yönlerinden biri değildir?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V

5.

Şeyh Galib: Eserim seyrüsülükü anlatan tasavvufi bir mesnevidir. Bütün kişi ve yer adlarının tasavvufi birer sembol olduğu alegorik eserimde 2041 beyit bulunur.

Sünbülzâde Vehbî: Eserim, oğlum için kaleme aldığım 1181 beyitlik manzum bir nasihat kitabıdır. Eserimde toplum içinde olması gereken davranışlar, ahlak kuralları, çeşitli ilimler, meslek ve eş seçimi gibi konuları ele alarak bu konularda oğlumun şahsında öğütler verdim.

Âşık Paşa: 12.000 beyitten oluşan bu mesnevîm dinî, tasavvufî konuları içeren didaktik bir eserdir. On bölümden oluşan eserimi halkı eğitmek amacıyla Türkçe olarak kaleme aldım.

Nâbî: 1665 beyitten oluşan bu mesnevîmi oğlum Ebulhayr Mehmed Çelebî'ye hitaben yazdım. Otuz beş bölümden oluşan eserimde çeşitli ilimler ve meslekler hakkında bilgiler, yaşadığım dönemin sosyal eleştirisi ve oğluma nasihatlerim yer alır.

Şairleri tarafından haklarında bilgi verilen bu eserler ile aşağıdaki eser adları eşleştirilirse hangisi dışarıda kalır?

- A) Hayriyye
- B) Lutfiyye
- C) Harnâme
- D) Garibnâme
- E) Hüsn ü Aşk

6. Halk hikâyeleri ile mesnevîlerin karşılaştırıldığı aşağıdaki cümlelerden hangisi yanlıştır?

- A) Aynı edebî geleneğin ürünüdürler.
- B) Her ikisi de anlatmaya bağlı edebî metinlerdendir.
- C) Halk hikâyeleri nazım-nesir karışık yazılırken mesnevîler tamamen manzumdur.
- D) Nesilden nesile aktarılan halk hikâyeleri, anonimdir; mesnevîlerin ise yazarları bellidir.
- E) Halk hikâyelerinin dili sade iken mesnevîlerin dili süslü ve ağırdır.

7. Kamber çıkıp gitti ve dağları mesken tuttu. Gece ve gündüz yanında insanoğlundan bir dostu ve yoldaşı yoktu fakat pek çok asker ile birlikte giderdi. Bunun askeri Allah'ın bir hikmeti, dağlarda ne kadar yılan, karınca, vahşi kuşlar ve ne kadar vahşi yaratık varsa (onlardır). (Bunları) kendine boyun eğdirdi. Arslan, kaplan, sırtlan, kurt ve diğer bütün hayvanlar Kanber'e can yoldaşı ve arkadaş olup etrafını çevirdiler. Kanber ile beraber sohbet edip cilve ederlerdi. Her nereye gitseler birlikte giderlerdi. Onun bu durumu her tarafa yayıldı. Dostlarından ve arkadaşlarından bir tek kimsenin Kamber'i görmesi mümkün olmadığı için gidip onu ziyaret edemezlerdi. Çünkü hayvanlardan dolayı bir kimse yanına yaklaşamazdı. Zaman zaman yüksek dağlara çıkar sevgilinin diyarına doğru bakardı. Durumuna uygun şu beyti okudu.

Kamber'in hasbihâlî:

Cân u dilden olmuşam ben mübtelâ câna sana
Ben değil cümle oldu meftûn âlem ü dünyâ sana

Çün senin görmüş değildür mislini bu çarh-ı dîn
Âlem ü dünyâda yoktur ey perî hem-tâ sana

Dil sana ma'il sana âşık sana âlem şehâ
Görüp yüzün çâker ve kemter olur dârâ sana

Arzu ile Kamber hikâyesinden alınan bu parça için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Olay kısmı nesirle, duyguların ifade edildiği bölümler nazımla yazılmıştır.
- B) Olağanüstü öğelere yer verilmiştir.
- C) Divan edebiyatından etkilenilmiştir.
- D) Hikâyenin fasıl bölümünden alınmıştır.
- E) Aşk teması işlenmiştir.

8. I. Tahir ile Zühre

II. Derdiyok ile Zülfüsiyah

III. Arzu ile Kamber

IV. Kirmanşah

V. Köroğlu

Yukarıdakilerden hangisi aşk ve kahramanlık konusunun bir arada işlendiği halk hikâyelerindendir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1. Halk hikâyelerinin sonunda genellikle sevenler kavuşur. Ancak "Kerem ile Aslı", "Tahir ile Zühre" gibi bazı hikâyelerde âşıkların bir araya geldikleri anda öldükleri de görülür. Bu şekilde, sonunda ayrılık olan bir hikâyenin vuslatla bitmesinin çeşitli sebepleri vardır. Genellikle dinleyiciler ayrılığı sevmeyi için anlatıcı da buna bağlı kalarak âşıkları kavuşturmaktadır. Boratav'ın belirttiğine göre bin sekiz yüzlü yıllarda âşıkları birbirlerine kavuşturmayan anlatıcıların başına bazı kötü hadiseler geldiği için Karşı âşıklar toplanarak bütün hikâyelerin sonunda sevdalıları kavuşturmaya karar vermişlerdir. Sadece Kerem ile Aslı hikâyesinin sonunu değiştirmemişler fakat onu da günah telâkki ederek fazla anlatmamışlardır. Bütün bunların sebebi hiç şüphesiz dinleyici kitlesinin bu ayrılığa razı olmaması, sevenlerin kavuşmalarından yana tavır almasıdır.

Bu parçada halk hikâyeleri ile ilgili olarak asıl vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Halk hikâyeleri âşıklar tarafından anlatılır.
B) Anlatıcı, anlattığı hikâyede değişiklik yapma hakkına sahiptir.
C) Bazı halk hikâyelerinde âşık ve maşuk anlatıcı tarafından muradına erdirilir.
D) Destanların olduğu gibi halk hikâyelerinin de özel anlatıcıları vardır.
E) Halkın ortak duyuş ve düşünüş tarzı anlatıyı ve anlatıcıyı etkiler.

2. ukuş kayda bolsa uluğluk bulur
bilig kimde bolsa bedüklük alur
(Anlayış nerede olsa ululuk bulur
Bilgi kimde olursa büyük o olur)
ukuşluğ ukar ol biliglig bilir
biligli ukuğlı tilekke tegir
(Anlayışlı anlar, bilgili bilir
Bilen, anlayan dileğine erişir)
bilig ma'nîsi bil negü ter bilig
bilig bilse ötrü yırar erde ig
(Bilginin anlamını öğren, bak ne der
Bilgili olandan hastalık gider)

Kutadgu Bilig'den alınan bu dizeler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kafiye ve redif kullanılmıştır.
B) Bilginin ve anlayışlı olmanın öneminden söz edilmiştir.
C) Didaktik bir eserdir.
D) Nazım birimi beyittir.
E) Arapça ve Farsça sözcükler yoğun olarak kullanılmıştır.

3. Türk dili ve edebiyatı öğretmeni, mesnevi konusuyla ilgili yapılandırılmış grid şeklinde bir soru hazırlayarak öğrencilerine aşağıdaki soruları sormuştur.

1. Leylâ vü Mecnûn	2. Mesnevî	3. Risâletü'n-Nushiyye
4. Şehrengîz-i Edirne	5. Hüsni ü Aşk	6. Zenannâme
7. Hüsrev ü Şîrin	8. Hayriyye	9. Vesîletü'n- Necât

1. Soru: Yukarıdaki kutucuklardan hangileri aşk konulu mesnevileri içerir?

2. Soru: Yukarıdaki kutucuklardan hangileri bir şehrin güzelliklerini ve güzelleri konu alan mesnevileri içerir?

3. Soru: Yukarıdaki kutucuklardan hangileri dinî-tasavvufî, ahlaki-didaktik konuları işleyen mesnevileri içerir?

Bir öğrenci,

birinci soruya 1, 5, 7;

ikinci soruya 4, 6, 8;

üçüncü soruya 2, 3, 9 cevaplarını vermiştir.

Bu öğrenci sorulardan tam puan alabilmek için aşağıdakilerden hangisini yapmalıdır?

- A) 5 ve 8 rakamlarını üçüncü sorunun cevap kısmına yazmalıdır.
B) 6 ve 8 rakamlarını birinci sorunun cevap kısmına yazmalıdır.
C) 9 rakamını ikinci sorunun cevap kısmına yazmalıdır.
D) 3 ve 5 rakamlarını birinci sorunun cevap kısmına yazmalıdır.
E) 7 rakamını üçüncü sorunun cevap kısmına yazmalıdır.

4. I. Destân-ı Yûsuf - Şeyyad Hamza
II. Heft Hân - Nev'îzâde Atâî
III. Şem ü Pervâne - Zâtî
IV. Süheyl ü Nevbahâr - Fuzûlî
V. Gülşen-i Aşk - Keçecizâde İzzet Molla

Yukarıdaki yazar-eser eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi kapsamında 2009 yılı "Yaşayan İnsan Hazine" adaylarını tespit etmek, âşık edebiyatının özgün yapısını kazanmasında önemli rolü olan halk hikâyeciliğinin günümüzün değişen koşullarındaki durumunu ve yaşayan âşık hikâyelerini belgelemek amacıyla T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğümüz tarafından

2-9 Mart 2009 tarihleri arasında Kocaeli'de,

11-20 Mart 2009 tarihleri arasında Kars'ta,

31 Mart-07 Nisan 2009 tarihleri arasında İzmir'de,

14 Nisan-21 Nisan 2009 tarihleri arasında İstanbul'da,

12 Mayıs-21 Mayıs 2009 tarihleri arasında Erzurum'da alan araştırmaları gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'de bilinip anlatılan halk hikâyelerinin sayısının yüz civarında olduğu tahmin edilmektedir. Proje kapsamında 40 civarında yaşayan hikâyenin tespit edilmesi hedeflenmiştir. Şimdiye kadar beş ilde gerçekleştirilen alan araştırmalarında 30 civarında halk hikâyesi tespit edilerek kayıt altına alınmıştır.

Bu parçadan halk hikâyeleri ile ilgili olarak

- Sözlü gelenekte yaşayan ancak henüz yazıya geçirilerek kayıt altına alınmamış halk hikâyeleri mevcuttur.
- Halk hikâyesi anlatıcılığı, âşıklık geleneğinin önemli bir parçasıdır.
- Halk hikâyeleri, UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne kayıtlı olan unsurlarımız arasındadır.
- Halk hikâyeleri ve bu hikâyeler etrafında oluşan kültür ile gelenek, korunup gelecek kuşaklara aktarılması gereken değerlerimizdendir.

Çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

- I ve IV
- III ve IV
- I, II ve III
- I, II ve IV
- I, II, III ve IV

6-7. soruları aşağıdaki parçalara göre cevaplayınız.

I. METİN

Dehr İbni Selâm'ı kıldı pâmâl
Leylî öz evine döndi hoş-hâl

Mecnûn çeküp âh kıldı nâle
Efgân edüp ağıladı bu hâle

Hayretlere düşdi Zeyd-i gâfil
Bu hâlet ana görindi müşkil

II. METİN

Yola ne menzil belürdi ne nişân
Çıkdı her kuş yüreginden yüz figân

Kalmadı bir kuş kim anda uçmadı
Bin yıl uçdılar u bir dem geçmedi

Yidi bin yıl uçdılar bülbül gibi
Bir nefeslik gitmediler gül gibi

- Tema
- Aruz ölçüsüyle yazılma
- Nazım birimi
- Ait olduğu gelenek
- Nazım biçimi

6. Yukarıdakilerden hangisi bu iki parçanın ortak özelliklerinden biri değildir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

7. Bu parçalar aşağıdaki eserlerin hangisinden alınmıştır?

I. METİN

- Hüsn ü Aşk
- Leylâ vü Mecnûn
- Harnâme
- Leylâ vü Mecnûn
- Hüsrev ü Şîrîn

II. METİN

- Beng ü Bâde
- Hayrâbâd
- İskendernâme
- Mantıku't-Tayr
- Garibnâme

1. (I) Bu kefene sağlığında girenler ölünceye dek birbirlerini ayrı görmezler. (II) İş içe geçmiş, birbirine karışmış iki ırmak gibi hayatlar akıyordu bu iki şehirde. (III) Vezirler salonu boşalttıkları vakit sultan ağır adımlarla ilerleyip tahtına oturdu. (IV) İstanbulluları her gün yeniden şaşırtacak şeyler oluyor, halk birinin sebebini ve sonucunu anlamadan başka bir maceranın içine atılıyordu. (V) Orta boylu, temiz yüzlü bu kara yağız adam önce Ayaz Paşa'nın mektubunu okudu.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde fiilimsi yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. (I) İleriye doğru koşmaya bahçelerin duvarlarını, çitlerin kapılarını elleriyle yoklamaya başladı. (II) Tebriz'den gelen kötü haber üzerine de şikâyetler yüksek sesle anlatılıyordu artık. (III) Görkemli efendisinden emir almış köleler gibi herkes susup yerine oturdu. (IV) Yusuf, bütün bu konuşmaları dinledikçe zihninden iki ihtimal gelip geçiyordu. (V) O gün bu gelişten umudunu kesen tek kişi Kara Şahin olmuştu.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede bir tane isim-fiil vardır.
B) II. cümlede sadece sıfat-fiil vardır.
C) III. cümlede sıfat-fiil ve zarf-fiil vardır.
D) IV. cümlede isim-fiil ve zarf-fiil vardır.
E) V. cümlede isim-fiil ve sıfat fiil vardır.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiilimsi yoktur?**

- A) Her sınıftan, her meslekten insanlar konferanstaki konuşulanları dinliyordu.
B) Bu meclislerin en önemli özelliği içinde şiirler, türküler ve şarkılar olmasıydı.
C) Cevap alamayınca kız kardeşinin odasına doğru birkaç adım daha attı.
D) Bahçe kapısının önünde indi, yüzünü demir parmaklıklara dayadı ve içeri baktı.
E) Başbakanın bu sözlerle başladığı görevinin on birinci yılı dolmuştu.

4. Mademki Allah, kulu için bir şeyi istediğinde ona önce istemeyi veriyor, o hâlde istememesi son I haddine gelmiş olan kuluna istediğini neden II vermesin? Allah'a âşık olup peygamberini bu III dünyadayken IV görebilenler ne kadar şanslı ve V bahtiyardır biliyor musunuz?

Bu parçada geçen numaralı sözcüklerden hangileri fiilimsi değildir?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve IV
D) III ve V
E) IV ve V

5. (I) İnsan uğruna emek harcadığı şeyi sever ve insan sevdiği şey için emek harcar. (II) Bir ilişkide çaba yoksa o ilişki hiçbir zaman meyve vermez. (III) En önemli verme edimi maddi şeyler değil aksine insana özgü dünyadan bir şeyler vermektir. (IV) Bir kişi bir başkasına rızası olmadan ne verebilir? (V) Sahip olduğu en değerli şeyden, hayatından, kendinden bir şeyler...

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdaki verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede sıfat-fiil vardır.
B) II. cümlede fiilimsi yoktur.
C) III. cümlede sıfat-fiil vardır.
D) IV. cümlede zarf-fiil vardır.
E) V. cümlede isim-fiil yoktur.

6. Bir ağızdan çalınan düdükler, kalın kalın Boşlukta tos vuracak nokta arayan çığlık Omuz omza şahlanan dalgalar, büyük büyük Bir ses işitip ürkmüş, sürülerle canavar
- Yukarıdaki dörtlükte kaç tane fiilimsi vardır?**

- A) 4 B) 5 C) 6 D) 7 E) 8

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isim-fiil yoktur?

- A) Zihni bulandı, elleri titremeye başladı, karşısındaki adamı sarsmak geldi içinden.
- B) Kendisini görmek kadar, onu at sırtında ve bambaşka kıyafetlerle görmek de hayret vericiydi.
- C) Bir zamanlar yaşlı bir adam ah çekmeyi, gözyaşı dökmeyi âdet edinmişti.
- D) Gülbahar, gün batıncaya kadar buradan ayrılmak istemiyordu.
- E) Oysa babasının yanına gittikçe hürmette kusur etmiyor, onun gönlünü kazanıyordu.

8. Yarım gün süren bir uğraşma ve bekleyişten sonra otobüs tamir edilmiş, yolcular toplanmıştı.

Yukarıdaki cümlede altı çizili fiilimsiler, aşağıdakilerin hangisinde doğru sıralanmıştır?

- A) Sıfat-fiil, isim-fiil, isim-fiil
- B) Zarf-fiil, isim-fiil, sıfat-fiil
- C) İsim-fiil, isim-fiil, zarf-fiil
- D) İsim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil
- E) Sıfat-fiil, isim-fiil, zarf-fiil

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem isim-fiil hem de zarf-fiil vardır?

- A) Kişi, sevgi basamaklarında sürekli bir kazanç ve güç kazanarak ilerlemelidir.
- B) Onu eline alır almaz kalbinin heyecanla, sürekli çarptığını sezebildim.
- C) Şehzade camiden çıkınca atına binmek üzere binek taşına doğru yürüdü.
- D) Harem Ağası, içeriden bir kâğıt alıp kamış kalemini hokkaya bandırmış.
- E) Yaptığı resimlerde dış dünyayı nasıl görüyorsa öyle resmediyordu.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem isim-fiil hem de sıfat-fiil vardır?

- A) Gecenin koyu karanlığına açılan ısıklık sesiyle yıldızlarımı yeniden gökyüzünde seyrettim.
- B) Elbette şehre gidecek bir kadının yanına birkaç arkadaşını çağırması daha güzel olurdu.
- C) Yanağından gizli gizli süzülen gözyaşları, bacağımdaki yaralardan daha fazla acıtiyordu.
- D) Ve unutma, her şafak, elinde fenerle gelen bir hırsız gibidir; ömürleri çalıp götürür.
- E) Kapıda beni görünce elleriyle nazikçe ameliyat odasının kapısını kapattı.

11. Bazı fiilimsiler, eylem özelliğini zamanla yitirerek kalıcı isim olabilirler.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu duruma örnek bir kullanım vardır?

- A) Gemi kalkıp yol alırken sislerin sardığı çan kulelerine bakıyordu.
- B) Yine o yaz akşamında olmak, aynı heyecanı duymak istiyorsun.
- C) Bu şehrin giriş çıkışları her zaman kontrol edilip gelen gidenlerin kaydı tutulur.
- D) Genç kadın, bir daha ne zaman görüşeceklerini yanıtlamayıp gidiyordu.
- E) Yine de dudaklarına yapay bir gülümseme kondurarak onu gurbete uğurluyordu.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geçen zarf-fiil, ötekilerden farklı bir sorunun yanıtıdır?

- A) Gelecek güzel günleri düşünerek gece gündüz çalışıyordu.
- B) Son derece saygılı bir eda ile aksaya aksaya emre itaat gösterdi.
- C) Anne ile kızı, sanki öte dünyadan geri dönmüşcesine ağlaştılar.
- D) Unutamadığım hatıralarım zaman ilerledikçe çoğalıyor.
- E) Alt kat sofaya giden dar ve uzun koridorda paltosunu ve şapkasını çıkarmadan yürüdü.

1. I. Sert rüzgâr, göğün mavi yelpazesinde bulutları oradan oraya savuruyordu.
II. Başından ilginç olaylar geçen kişileri dinlemek de eğlenceli bir âdetti.
III. Ardi arkası gelmeyen ve hiçbiri cevaplanmayan sorularla yatağının içinde uyuyamıyordu.
IV. Kendisi için hazırlanan odaya girdiğinde şiltenin köşesine konulan keseyi gördü.
V. Konuşmacı, hiç heyecanlı değilmiş gibi görünmeyi başarabiliyordu.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde fiilimsiye yer verilmemiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Tasavvuf tarihinin en önemli konularından biri olan ^I insanîkâmil anlayışı, varlık ve bilgi problemleriyle ^{II} ilgisi yanında dinî ve ahlaki ^{III} boyutları da ^{IV} bulunan ^V derin fikrî çaba ve ruhi tecrübenin ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

Yukarıdaki parçada numaralı sözcüklerden hangileri fiilimsi değildir?

- A) I ve II
B) II ve III
C) II ve IV
D) III ve IV
E) IV ve V

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem isim-fiil hem de sıfat-fiil vardır?

- A) Perdeleri çekerken koyu yeşil ipekten ellerine geçen serinlik hoşuna gidiyor.
B) Ellerindeki ve dizlerindeki derman çözülünce köylü kızın bohçası yere düştü.
C) Dağıtılacak bir şey kalmayınca avluyu dolduran kalabalıktan bir uğultu geldi.
D) Kendimi anlamını yitirmiş bir cümle, çağı geçmiş bir nazım gibi hissettim.
E) Ben bu noktada da yalan söylemeye razı olmadığım için susmaya devam ettim.

4. (I) Böyle durumlarda çıplak bir iştahla kendini yemeğe vermek her şeyi belli ediyor. (II) Vapura binmek değişiklik oluyordu onun için ama bir de sevimsiz ahbaplarla karşılaşmak olmasa. (III) Ester'in gelişinden her zaman büyük mutluluk duyardı. (IV) Ablam bu konuyu konuşmaya çoktan alışmıştı, köprülerin altından çok sular akmıştı. (V) Güzel yemeklerin tadını çıkara çıkara yer, eski günleri özlemle anardı.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde farklı türde bir fiilimsi kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Gezgin, onu günümüze çağırmak ^I istedikçe, avare genç buğuyla örtülü ^{II} bakışlarını hızla ^{III} kaçırarak gizemli bir iş yolculuğa çıkıyor; bir köşede, bir dönemde daima geçmişin ^{IV} sevecenliği ve hilyasıyla ^V hayatına devam ediyordu.

Bu parçada numaralanmış sözcüklerden hangileri fiilimsidir?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve IV
D) III ve IV
E) IV ve V

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf-fiil, diğerlerinden farklı bir soruya cevap vermektedir?

- A) O sırada orada bulunanlar seslerini yükselterek buna itiraz ettiler.
B) Akşam olduğunda bütün cesaretimi bir anda topladım.
C) Durumdan haberdar olunca her şeyi yeniden gözden geçirmem gerekti.
D) Kapıdan çıkar çıkmaz onun yüzüne sinirli bir şekilde baktı.
E) O ay yüzlüyü görünce elindeki ekmeği yere düşürdü.

7. Yoldan geçenler, her an topun çarpacağını sanarak kaçacak delik aramak zorunda kalıyorlardı.

Yukarıdaki parçada kaç fiilimsi kullanılmıştır?

- A) 4 B) 5 C) 6 D) 7 E) 8

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bütün fiilimsi türlerinin örneği yer almaktadır?

- A) Murat'ı tanıyabilmek, anlayabilmek isteğiyle boş yere bakmıştım çocukluk resmine.
B) Dediğine göre mağazayı açar açmaz satış yapmak için sabırsızlanıyordu.
C) Yol boyunca yatıştırıcı olmaktan ziyade yangına körükle gittikleri oluyordu.
D) Yokuşu inip köprüye ulaşmaya kadar yangın Galata surlarına dayanmıştı.
E) Yüksek olmayan bahçe duvarlarından atlayıp koşarak evine vardı.

9. Çağlayanı durdurmaya kalkmak, bağışlanmaz bir yanlış olurdu herkes için.

Yukarıdaki cümlede altı çizili fiilimsiler, aşağıdakilerin hangisinde doğru sıralanmıştır?

- A) Sıfat-fiil, isim-fiil, zarf-fiil
B) Zarf-fiil, isim-fiil, sıfat-fiil
C) İsim-fiil, isim-fiil, sıfat-fiil
D) Sıfat-fiil, isim-fiil, isim-fiil
E) İsim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kalıcı isim hâline gelmiş bir fiilimsiye yer verilmemiştir?

- A) Ancak iyi bir ressamın elinden çıkabilecek görkemli uçurtmalar yapardı bana.
B) Otelin garsonları boyuna önümden geçiyor, tepsilerle yiyecek taşıyorlardı.
C) Trenin buharlar içinde istasyona girişiyle göz gözü görmez oldu.
D) Sular çağlayana dönüşüyor, tüyler uçuşuyor, güneşler üstüne parça parça dökülüyor.
E) Eğer canınız isterse dolmalar, karnıyarıklar, imambayıldılar yiyeceksiniz.

11. Ansızın kalbimde uyanan aşkın

I II

Mübarek cemalin görünce coşar

III

Gerdan yaylasında gördüğüm köşkün

IV

Adalet tahtını kurunca coşar

V

Yukarıdaki dörtlükte altı çizili sözcüklerin hangisi fiilimsi değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde adlaşmış sıfat-fiil vardır?

- A) Şimdi, şirketin müdürüne yaranmak için de rekabet hâlindeydiler.
B) Henüz sekiz yaşındaydım ve çocuk ruhuma ağır gelecek bir hakikat adına ürpermiştim.
C) Demin, kendisiyle beraber eşyaları taşıyanlar on, on bir yaşlarında birkaç çocuktü.
D) Binlerce göz, Han'ın ellerinden dökülen altın keselerine baktılar.
E) Özenle hazırlanmış sofrasındaki çok sevdiği karidesleri yurt dışından getirmişti.

13. I. Müşteriler ayrı ayrı kavga edercesine pazarlıklar ediyor, seslerini yükseltiyorlardı.

II. Hem onu yatıştırmak hem de akşamın hüznünü biraz olsun dağıtmak için alttan aldı.

III. Bağ bozumu, çok ağır akan bir zaman diliminde gerçekleşti.

IV. Küçük çocuğun annesini hatırlayışı yıllar yılı etkiliyor herkesi.

V. Hele namazımızı kılasıya kadar bir kez daha düşünsen...

Numaralandırılmış cümlelerdeki fiilimsiler ikişerli eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1. Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum
Yolumun karanlığa saplanan noktasında
Sanki beni bekleyen bir hayal görüyorum
Yukarıdaki dörtlükte altı çizili fiilimsiler,
aşağıdakilerin hangisinde doğru sıralanmıştır?

- A) Sıfat-fiil, isim-fiil, zarf-fiil
B) Zarf-fiil, sıfat-fiil, sıfat-fiil
C) İsim-fiil, isim-fiil, sıfat-fiil
D) Zarf-fiil, isim-fiil, isim-fiil
E) Zarf-fiil, isim-fiil, zarf-fiil

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf-fiil, eylemin
yapılış zamanını belirtmektedir?

- A) Şimdi, seni yakandan sürükleye sürükleye en
yakın karakola götürceğim.
B) Köylüler, küskün bir tavırla omuzlarını kaldırıp
oradan uzaklaşıyorlardı.
C) Titrek, ince ve yavaş bir sesle mırıldanarak
karısına doğru yürür.
D) Herkesin içinde, hatta benim bulunduğum
yerlerde bile göğsünü gere gere dolaşır.
E) Süleyman, pansiyon müdürünün sesini duyunca
ok gibi fırladı.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem isim-fiil hem
de sıfat-fiil vardır?

- A) İçinde öyküler vardı ve o öyküler üzerine yazı
temrinleri yapmak bir oyuna dönüşüyordu.
B) Donuk bakışları Üsküdar sahillerinde dolanmaya
başladığı sırada onunla göz göze geldi.
C) Salih Usta, olayın devamını da anlatarak
herkesin ilgi odağı olmayı başarıyordu.
D) Şairin dizelerini okudukça sevincinin artmasını,
kalbinin hızla vurmasından anlıyordum.
E) Eşyaya bakışı unutmışlardı çünkü eski
üstatların nezaketlerini unutmışlardı.

4. I. Paşa adamlarına işaretle sandık ve bohçayı
getirmelerini söyledi.
II. Birisi ona inanıp da yakasına yapışmadan
sıvışması gerekiyordu.
III. Düşünceler ve fikirler, korkular ve umutlar
uykuları kaçırmıştı.
IV. Çünkü işini severek ve önemseyerek yapan
insanların duyarlılığıyla cümlelerini kuruyordu.
V. Tekkede geçen günleri gözünün önünden akıp
gitmekteydi bu sefer.

Numaralandırılmış cümlelerin hangisinde fiilimsiye
yer verilmemiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. I. Yarı aydınlık içinde, gölgesi tavana vuran Ali'nin
yüzüne bakıyorum.
II. Daha ziyade havlıyorlar ve bir adama saldırır
gibi hırıltılar çıkarıyorlar.
III. Bu engin ve geniş ovaların korkunç genişliğini
hissetmekten kurtulamayacağım.
IV. Elle tutulmaz, gözle görülmez bir sevginin
peşinden yıllarca koştu.
V. Yusuf Ağa, tuzağa düşmüş bir kurt gibi
pençemde kıvranıyordu.

Numaralanmış cümlelerdeki fiilimsilerden hangisinin
türü diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Yanılmıyorsam beş on gün süren Marsilya-İstanbul
I
yolculuğu sırasında, Ziya Osman beni görür görmez
II
gözlerini bana dikti. Ben de gözlerimi kaçırmadan
III
ona baktım. Beni inceden inceye süzüyor, bana
IV
bir şeyler anlatmaya çalışıyordu sanki.
V

Bu parçada numaralanmış sözcüklerden hangisi
fiilimsi görevinde değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kalıcı isim olan bir fiilimsi yoktur?

- A) Konuşmaya başladığı ilk andan itibaren herkesin dikkatini çekmeyi başarmıştı.
- B) İhtiyaç duyduğunuz bütün bilgiler için danışmaya başvurabilirsiniz.
- C) Ama kendi ekmek parasını kendi alın teriyle kazanan, çalışkan bir kadındı.
- D) Doğru dürüst yayın yapan, tartışmalar sunan akli başında bir televizyon kanalı yoktu.
- E) Afyonkarahisar'ın kaymağını hiçbir yerinkiyile kıyaslayamam.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde adlaşmış sıfat-fiil yoktur?

- A) Recep'e dert yananlar hep buna benzer bir mukaddime yaparlar.
- B) Yaptığı işi muntazaman yapıyor, hiç heyecan falan göstermiyordu.
- C) Kaybettiklerimizin ardından sadece yas tutmamalı, gereken dersleri çıkarmalıyız.
- D) Herkes ona Paşa Baba dediği için köy halkı arasında asıl adını bilmeyenler bile vardır.
- E) Köyde her önüne gelene durmadan bu inanılmaz olayı anlatıyordum.

9. I. İnsan, yıllarca beraber yaşadığı bir kimsenin nereye gittiğini bilmez mi?
- II. Bizim oğlan koşarak gelip haber verince hepimiz cami önünde toplandık.
- III. Herkesten evvel Talat'ın kendisini görmesine azıcık canı sıkıldı.
- IV. Kardeşi bilmem hangi şubede şef olalı evlerinden misafir eksik olmazdı.
- V. Yalnız bu çocukta değil, savaşta ölenlerin hepsinin yüzünde bu teslimiyeti gördüm.

Numaralanmış cümlelerdeki fiilimsiler ikişerli eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. I. Bunlarda zaman kavramıyla mesafe kavramından niçin eser yoktu?

- II. Derenin öbür kıyısında, ben, artık büsbütün bambaşka bir adamdım.
- III. Bir başka gece, daha korkunç bir rüyadan sığıyorum.
- IV. Bu merak, defterin son yapraklarına doğru derin bir heyecan hâlini alacaktır.
- V. Birdenbire seyrek ve serin bir kavak kümesinin içine daldığımı hissettim.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde fiilimsiye yer verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde üç fiilimsi türü de yer almaktadır?

- A) Kaç defa elime bir sopa alıp bunları önüme katarak ormana doğru sürmek arzusundayım.
- B) Sonra yavaş yavaş hep aynı şeyleri tekrar ede ede büsbütün manasız bir adam oldu.
- C) Ağanın kambur oğlu, haylaz haylaz dolaşarak ona doğru sinsice yaklaşıyor.
- D) Pilav pişirmek için mutfağa girince birinin içeriye baktığını fark ettim.
- E) Bir yandan pijamanın düğmelerini mütemediyen çözüp ilikliyorum.

12. Yaprak nasıl düşerse akıp kaybolan suya,

Ruh öyle yollarır uyanılmaz bir uykuya;

Duymaz bu anda taş gibi kalbinde bir sızı,

Fark etmez anne toprak ölüm maceramızı...

Yukarıdaki dörtlükte kaç fiilimsi kullanılmıştır?

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 5 E) 6

1. Alevler çoğaldıkça gözlerim daha çok yaş döküyor,
 I II
 daha çok su serpilince alevler daha da büyüyor
 III
 ve bu kısır döngü ile hem su hem de ateş aşkımin
 IV V
 içinde büyüyorlardı.

Bu parçada numaralanmış sözcüklerden hangi ikisi fiilimsi görevindedir?

- A) I ve III
 B) II ve IV
 C) II ve III
 D) I ve IV
 E) III ve V
2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf-fiil yoktur?
- A) Seyisler, atların sağrılarını sıvazlayarak onları nasıl tımar ediyorsa biz de aynısını yapıyoruz.
 B) Öğretmen bütün sorularını bir emir gibi sormuş ve sordukça öğrenciler bunalmıştı.
 C) Bir kişiyi gerçekten seviyorsanız onun sevgisini başka bir sevgi ile değiştiremezsiniz.
 D) Bürodaki işlerine geçmeden evvel yemeğinden iki lokma daha yedi.
 E) Öğle ezanları okunurken Murat Paşa hepsini mabeyn odasına aldırılmış bekletiyordu.
3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat-fiil yoktur?
- A) Kardeşine iğne batırılırsa acısını kendi yüreğinde hissetmelisin.
 B) Şu arkalarındaki peykede oturanlar da buranın gediklilerindendi.
 C) İkinci bereketi, silahlar kuşanmış karayağız bir delikanlı atının üstünde çıkageldi.
 D) Hastanenin sonsuza kadar kalabileceği yer olmayacağını biliyordu.
 E) Bu arada maskesi yüzünden çıktığı için yüreği ağzına gelmişti.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemi zaman bakımından belirten bir zarf-fiil kullanılmıştır?
- A) Selim, çay ibriğine giden elini birdenbire çekerek sıçradı.
 B) Bir yabancıнын ayak sesini duyunca her biri bir yana kaçıp bir kovuğa saklanıyordu.
 C) Zeynep Hanım, geçen gece hüngür hüngür ağlayarak bana davayı anlattı.
 D) Başını çevirmeden, hep önünde sabit bir noktaya bakarak cevap veriyor.
 E) Böyle düşünerek geceye kadar derenin kıyısında çömelmiş kalmışım.
5. Durgunlaşıp bir ayna kadar parlayan suda Dünya güzel göründü resimleşmiş uykuda Binlerce lale serpili yüzlerce bahçeden Beş yüz yılın kadehleridir şimdi yükselen
- Yukarıdaki dörtlükte altı çizili fiilimsiler, aşağıdakilerin hangisinde doğru sıralanmıştır?
- A) Sıfat-fiil, isim-fiil, zarf-fiil, zarf-fiil
 B) Zarf-fiil, sıfat-fiil, sıfat-fiil, sıfat-fiil
 C) İsim-fiil, isim-fiil, sıfat-fiil, sıfat-fiil
 D) Zarf-fiil, sıfat-fiil, sıfat-fiil, isim-fiil
 E) Zarf-fiil, sıfat-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil
6. I. Bu şehre nereden bakılırsa bakılsın hemen göze çarpacak bir yerde idi.
 II. Rahmî'nin dudaklarındaki gülüş onca yıla rağmen hiç değişmemişti.
 III. Daha sokak kapısı arkalarından kapanırken doktor ona dönmüştü.
 IV. Hayırlı uğurlu olsuna gelenlerden başını kaldıracak zaman bulamıyordu.
 V. Sonra kendi kendini de inandırdı ki böyle toplanmalarda hiçbir tehlike yoktur.
- Numaralanmış cümlelerdeki fiilimsiler ikiye eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?
- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. I. Eşyanın bu intizamında kuvvetli bir şuurun hâkimiyeti hissediliyor.
 II. İhtiyar kadın, başıyla tasdik etti, yine uzun uzun anlatmaya başladı.
 III. Sözümlü yarısında kesmeyiniz, felakette sizden aşağı kalır yerim yok.
 IV. Bahçe, hiçbir hava cereyanının dayatmadığı keskin ceviz ve çam kokularıyla dolu.
 V. Abdullah Bey de yarıdan fazlası beyazlamış kaşlarını çatarak susuyordu.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde fiilimsiye yer verilmemiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde üç fiilimsi türü de yer almaktadır?

- A) Onun bir gün mağrur başını önüne eğerek yalıya geleceğini ümit ediyordu.
 B) Sabahleyin, elinde gümüş tepsisiyle hanımına çay fincanını uzatırken dudakları büzülüyordu.
 C) Parmakla dokunulur dokunulmaz irkilerek titreyen bu narin fidanlar çürüyordu.
 D) Sonra benim de ara sıra bir iki gece İstanbul'da kalmaya hakkım yok mu?
 E) Ne yaşacağını bilmeyen kimseler gibi yolun ortasında durup kargaların uçuşunu izledik.

9. (I) Gece kalkıp lambayı yakmak istedi fakat sofalarda yaka yaka hiç kibrit kalmamıştı. (II) Şarkıyı bitirince ud elinde ayağa kalktı, bahçeye çıkmak istedi. (III) Köşkün önünde yolun sonlarına bakarak bir araba aradı, bulamayınca ağır ağır yürüdü. (IV) Yürürken bana söylediğin sözleri de hiçbir zaman unutmayacağım. (V) Sonra başını sallayarak, ağlayan bir çocuk gibi burnunu çeke çeke türküyü okumaya başladı.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede hem isim-fiil hem zarf-fiil vardır.
 B) II. cümlede sıfat-fiil ve isim-fiil vardır.
 C) III. cümlede birden fazla zarf-fiil vardır.
 D) IV. cümlede sıfat-fiil ve zarf-fiil vardır.
 E) V. cümlede üç fiilimsi türü de vardır.

10. I. Şakir Bey, gözlerini kırpmadan Lamia'nın gözlerine dikkatli dikkatli baktı.
 II. Bu çorak yerlerde, derimi kavuran ateş yavaş yavaş içimi sarıyordu.
 III. Bu iri Van kedisiyle oynamaktan bıkmaz, acayip bir haz duyardı.
 IV. Genç adam, avucunu tam kalbinin üstüne götürdü ve ovarak masaj yaptı.
 V. Kadının bu odaya böyle gece yarısı gelişine kimse anlam veremiyordu.

Numaralanmış cümlelerdeki fiilimsiler ikiye eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

11. I. Genç çocuk, o ana kadar heyecanını belli etmemek için derin derin nefes alıyordu.
 II. Bilmedi onu sevindiren hediyenin benim çantamdan çıktığını.
 III. Sana kıyamam; benim daima temiz, titiz ve mis kokan canım anneciğim!
 IV. Recep elindeki fincanı koyacak yer ararken o dışarı çıkıyordu.
 V. Samim küçük bir sığırayışla başını arkaya eğdi ve kardeşinin yüzüne baktı.

Numaralandırılmış cümlelerin hangilerinde isim-fiil kullanılmıştır?

- A) I ve II
 B) I ve III
 C) I ve V
 D) II ve IV
 E) III ve V

12. Yumak gibi toplanmış, ayağı yerden
 I II
 kesilmiş, derdinin dipsiz derinliğindeki
 III
 dayanılmaz acısına gömülmüştü.
 IV V

Numaralandırılmış sözcüklerden hangisi fiilimsidir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kesme işaretiyle ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Aynı manzarayı Orta Anadolu'nun bu taşlık tepesinden görüyorum.
- B) İsa'nın ayağının dibinde ağlayan Magdalalı Meryem'in gözyaşının değeri nedir?
- C) Osmanlı Devleti'nin ulaştığı sınırlar gerçekten insanın hayallerini zorluyor.
- D) Kâğıthanenin dillere destan Sadabat Sarayı'ndaki şatafatlı salonunu yeni görüyorum.
- E) Bu toplantıda İbrahim Paşa'ya çok önemli bir vazife tevdi edildi.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birleşik sözcüklerin yazımında bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Konargöçerler yılın belli zamanlarında kendilerine ait olan yaylak ve kışlaklarda yaşar.
- B) Biçerdöverler bugünkü durumuna onlarca yıl süren çalışmalar sonucu ulaşmıştır.
- C) Son depremlerden sonra insanlar, gökdelenlerde kesinlikle oturmak istemiyor.
- D) TÜİK verilerine göre Antalya, okuryazar oranının en yüksek olduğu büyükşehirdir.
- E) Teknolojinin gelişimiyle yazarkasaların kullanım alanları azalıyor.

3. Bu anılar, bu duygular gerçekten yaşamış olan insanlara mı ait (I) Bu sözler, bu hayal ürünü kahramanları hayalî olmaktan ne kadar uzak olduklarını bize bütün açıklığıyla anlatmıyor mu (II) Hem uçsuz bucaksız zaman içinde hayal kahramanlarıyla gerçek kişilerin farkı nedir (III) Yıllar geçtikçe kahramanlar kurgu mu gerçek mi ayırt edilemiyor (IV) Zamana karşı Gorgoit Baba da Balzac kadar gerçek değil mi (V)

Bu parçada numaralanmış yerlerden hangisine diğerlerinden farklı bir noktalama işareti getirilmelidir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “de” bağlacının yazımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) O da zaman zaman güzel şiirler söyleyerek eski günlere dair beni teselli ediyor.
- B) Evin küçük kızıda gizli gizli akıttığı gözyaşlarını aşikâr etmekten hiç de çekinmedi.
- C) İki ömrüm olsaydı ikincisini de İstanbul'da geçirmeyi çok isterdim.
- D) Önce satın aldık, sonra da Elçi Hanı'nda bir ecnebi hücresinde sattık.
- E) Sanki biri onun ne konuştuğunu biliyor da ona göre insanları yönlendiriyor.

5. • Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.
• Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur.
• Cümle içindeki ara sözleri ayırmak için ara sözlerin başına ve sonuna konur.
• Metin içinde art arda gelen zarf-fiil eki alan kelimelerden sonra konur.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi, virgülün kullanımıyla ilgili bu bilgilerden birine örnek gösterilemez?

- A) Mey, mahbub, güzel, bade derken elde avuçta ne varsa üç yılda tükeniverdi.
- B) Delikanlı, sonbahar serinliğini savuran sıcak bir tebessümle bütün gece yüzüne bakmış.
- C) Önce tereddüt gösterdi, sonra Çelebi'den izin alıp anlatmaya başladı.
- D) Tam bir gün boyunca hiç durmadan, uyku uyutmadan, dinlendirmeden çalıştırdı.
- E) Yani Nakşigül yaşıyor, bunu söylerken bir tuhaf olmuştı, öyle mi?

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışlığı yapılmıştır?

- A) Çok geçmeden kahve çırağı, tepsiyle tavşan kanı rengindeki çayları dağıtmaya başladı.
- B) Zaman aktıkça aklının donduğunu, hatırladıklarını hatırlamaz hâle geldiğini hissediyordu.
- C) Sanki uzun yıllardır beklediği biri içeri giriverecekmiş gibi telaşlı bir şekilde bekliyordu.
- D) İşçiler arasında görev dağılımı yapan ustabaşı hiç kimseyi memnun edememişti.
- E) Uzun yıllardan beri çiğ köfte satan Salih, artık yeni bir iş bulması gerektiğini biliyordu.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin yazımı ile ilgili yanlışlık yapılmıştır?

- A) Küçükken Şeyhülislam Ahmet Efendi'nin oğlu İshak Efendi benimle alakadar olurdu.
- B) Bunları yapanlar kendilerine Müslüman diyorlarsa hafız Çelebi bir melek olmalıydı.
- C) Eski Yunan tanrılarının hemen hepsi Romalılar tarafından kabul görmüş ve farklı isimlerle anılmıştır.
- D) Geniş bir coğrafyada kutlanan Nevruz Bayramı'nın Türk kültüründeki önemi çok büyüktür.
- E) Sultan Ahmet Camisi'nin minareleri arasından bakıldığında Marmara ve Prens Adaları çok ihtişamlıydı.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ki" bağlacının yazımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Bilgiye hükmedenlerin altın ile ne işleri olabilirdi ki?
- B) Mademki sizler Anadolu'nun her yanından akıp geldiniz, hoş geldiniz!
- C) Buralarda yaşamış çağlar öncesinin kralları, sultanları illa ki onun arkadaşlarıdır.
- D) Aşk öyle bir ateştir ki ruhları bin bir türlü kirden anında arındırır.
- E) Sevgili uğruna canlarını öyle verirler ki tekrar can verebilmek için tekrar dirilmek isterler.

9. Kirkor Efendi dilindeki cümleyi tekrar ediyor () Hafız Çelebi'nin aklında ise sorular uçuşmaktaydı () Yeye'ye ne olmuştu () Kirkor Efendi onu nerede () nasıl bulmuştu () Şehnaz da kimdi ()

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (.) (.) (?) (.) (?) (?)
- B) (.) (:) (?) (.) (?) (?)
- C) (.) (:) (?) (?) (?) (...)
- D) (:) (:) (?) (.) (?) (?)
- E) (:) (.) (?) (.) (?) (...)

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün yazımı yanlıştır?

- A) Çobanyıldızı olarak da bilinen Venüs gezegeni hakkında birçok araştırma yapılmıştır.
- B) Muhayyerkürdi, klasik Türk müziğinde çok bilinen bir makamın adıdır.
- C) Alabalık, Salmonidae familyasının en tanınmış üyesidir ve çok lezzetli bir balıktır.
- D) Çarkçıbaşı, bir gemideki bütün ana ve yardımcı makinelerden sorumlu kişidir.
- E) Açıköğretim Fakültesi bu yıl bütün sınavları uzaktan yapma kararı aldı.

11. I. O vakit tanrı, kozmik evrenin içine bir esir maddesi koydu.
II. Biraz daha sıkıştırıncada Bihruze diye bir isim telaffuz etti.
III. Şah beni kolayca böyle bir göreve göndere bilirdi.
IV. Yanıma geldiğinde hayatımın enzor anını yaşamakta olduğumu itiraf etmeliyim.
V. Oysa bilimde, ekonomide İstanbul daha önde değil mi?

Numaralandırılmış cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışlığı yapılmamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

12. I. Bu esnada işlerden, kasabaya ait havadislerden bahsediyorlardı.
II. Biraz rutubet bulmak için belki iki arşın kazmak icabedecekti.
III. Kocaman bir çınar bulunan bu mesire yeri pek meth edilmişti.
IV. Bu sırada onun sırtında pembe saten entarisi olduğunu farketti.
V. Dört katlı ahşap binayı kiraya vermekten vaz mı geçmişler?

Numaralandırılmış cümlelerin hangilerinde birleşik fiillerin yazımı doğrudur?

- A) Yalnız I
B) I ve III
C) I ve V
D) II ve IV
E) III ve V

1. ---- gibi mesneviler, divan edebiyatının manzum romanları gibi değerlendirilebilir. Divan şiirinin estetiği içinde, o şiirin sanat ve dünya görüşü ile yazılan bu aşk hikâyeleri, biçim bakımından bir şiir-hikâye değil, olsa olsa birer manzum roman niteliği gösterir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Leyla vü Mecnun
B) Ferhad u Şirin
C) Sabr ü Sebat
D) Hüsn ü Aşk
E) Şem ü Pervane

LYS 2017

2. Zühre'nin annesi sihirbazı çağırıp durumu anlattı: "Padişah, Zühre'yi Tahir'e verecek, ben buna razı değilim. Tahir, vezir oğlu; benim kızım padişahlara layıktır. Bir ilaç ile padişahı Tahir'den soğut..." dedi. Padişah, sihirbazın hazırladığı şerbeti içince Tahir'den soğudu ve onu saraydan kovdu. Tahir ile Zühre birbirinden ayrılınca gece gündüz ağlaştılar. Zühre'nin aşkından deliye dönen Tahir, eline sazını alıp bağlara ve bahçelere gidip türküler söylemeye başladı:

"Yârden ayrılmaklığım figândır
Dîdelerim pürnem, kaddim kemândır
Tan etmeyin dostlar âh u zârıma
Dostu görmeyeli hayli zamandır"

diyerek gönlünü avutmaya çalışıyordu. Bazen de aklına gelen türkülerini yazıyor ve geçtiği yerlerde bırakıp gidiyordu. Bu şiirler başkalarının eline geçince aşkları bütün şehre yayıldı. Yaşlı kadınlar bu şiirlerden bazılarını Zühre'ye de götürüyorlardı.

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Bir halk hikâyesinden alınmıştır.
B) Mensur ve manzum parçalar içerir.
C) Ait olduğu dönemin dil özelliklerini yansıtır.
D) Nesil çatışması üzerine kurulmuştur.
E) Olağanüstü ögeye yer verilmiştir.

AYT 2018

3. "Kuşların dili" anlamına gelen ve mesnevi nazım şeklinde yazılmış olan ---- adlı eser, İranlı şair Feridüddin Attar tarafından kaleme alınmıştır. İçinde tasavvufi hikâyeler bulunan eserin Türkçe uyarlaması, yazıldığı dönemin dil özelliklerini göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Makâlât
B) Garîbnâme
C) Mantıku't-Tayr
D) Dânişmendnâme
E) Atebetü'l-Hakâyık

AYT 2018

4. Bâtıl isteyü hakdan ayrıldum
Boynuz umdum kulakdan ayrıldum
Ne yüküm bir nefes giderici var
Ne biraz çekmeğine yarıcı var
Ger tonuzlara olmaya buyruk
Âh gitti kulağ ile kuyruk

Bu beyitler aşağıdaki eserlerin hangisinden alınmıştır?

- A) Harnâme
B) Şikâyetnâme
C) Mantıku't-Tayr
D) İskendernâme
E) Sihâm-ı Kaza

AYT 2020

4. Kaynağını kutsal kitaplardan alan bu mesnevinin olay örgüsünde asıl kahramanın kiskanılarak kardeşleri tarafından kuyuya atılması, köle pazarında satılması, rüya tabirlerinde bulunması, güzelliğiyle beğenilmesi, tüm sıkıntılara karşı sabır ve sadakat göstermesi hikâyenin önemli noktalarını oluşturur. Bu hikâyedeki gömlek, kuyu, buğday ve rüya tabirleri simgesel değerleriyle anlatımı zenginleştiren unsurlardandır.

Bu parçada söz edilen eser aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Leylâ vü Mecnûn
B) Yûsuf u Züleyhâ
C) Hüsn ü Şîrîn
D) Şem ü Pervâne
E) Vâmık u Azrâ

AYT 2022

3. ÜNİTE ŞİİR

Kişi bile söz demini dimeye sözün kemini
Bu cihân cehennemini sekiz uçmag ide bir söz

(Yûnus Emre, Divan)

Yunus Emre ve derviş (Temsilî)

İSLAMİYET'İN KABULÜNDEN ÖNCEKİ TÜRK ŞİİRİ

İslamiyet'in kabulünden önceki Türk şiiri, Orta Asya'da başlamış ve gelişmiştir. Tarihin bilinmeyen dönemlerine kadar uzanır. Bu dönem, Türklerin henüz İslamiyet ile tanışmadıkları dönemden İslamiyet'i kabul ettikleri XI. yüzyıla kadar sürer.

- ▶ Edebî ürünlerin henüz yazıya geçirilmediği dönemde (sözlü edebiyat) **destan**, **koşuk**, **sagu** gibi şiirler; İslamiyet öncesi şiir geleneğinin ürünlerini oluşturur.
- ▶ Şiirler, yazının kullanılmadığı dönemde oluşturulduğu için sözlüdür.
- ▶ Ozanlar, törenlerde şiirlerini **kopuz** adı verilen saz eşliğinde söylemişlerdir.
- ▶ Türk edebiyatının ilk örnekleri sayılan sav, sagu, koşuk örneklerine ve destanların bazı parçalarına Kâşgarlı Mahmud'un **Dîvânü Lugâti't-Türk** adlı eserinde rastlanır.

Bu dönem şiirlerinin söyleyeni belli değildir.

Şiirlerde yabancı dillerin etkisinden uzak, sade bir Türkçe kullanılmıştır.

Şiirler, hece ölçüsünün 7'li, 8'li ve 11'li kalıplarıyla söylenmiştir.

İslamiyet'in Kabulünden Önceki Türk Şiirinin Genel Özellikleri

Şiirlerde kahramanlık, aşk, doğa, cesaret, ölüm gibi temalar işlenmiştir.

Şiirlerde genellikle yarım kafiye kullanılır. Şiirlerin kafiye düzeni aaab, ccbb, dddb ... biçimindedir.

Şiirlerin nazım birimi dörtlüktür.

Bilgi Havuzu

İslamiyet'in kabulünden önceki Türk şiirinin gelişip yayılmasında etkili olan üç önemli tören vardır. Bunlar **sığır**, **şölen** ve **yuğ** törenleridir. **Yuğ**: Ölen kişilerin ardından düzenlenen cenaze törenleridir.

Şölen, Toy:

Kurban törenlerinde düzenlenen dinî ziyafetlerdir.

Sığır: Sürek avının bereketli olması için ava çıkmadan önce yapılan törenlerdir.

Bilgi Havuzu

Törenler, bilge ve kutsal bir kişiliğe sahip olan "**kam**, **şaman**, **oyun**, **baksı**" da denen ozanlar tarafından yönetilmiştir.

1. Koşuk

- ✦ Aşk, sevgi, doğa, yiğitlik, savaş, av eğlenceleri, gündelik yaşam gibi konuların dile getirildiği şiirlerdir.
- ✦ Bu şiirler, "şölen" ve "sığır" adı verilen törenlerde kopuz eşliğinde söylenmiştir.
- ✦ Koşuklarda, hece ölçüsü ve dördlük nazım birimi kullanılmıştır.
- ✦ Koşuklarda genellikle yarım kafiye kullanılmıştır. Kafiye düzeni aaab, cccb, dddb... şeklindedir.
- ✦ Koşuğun konu olarak halk şiirindeki benzerine **koşma**, divan şiirindeki benzerine ise **gazel** denilmektedir.

Koşuk Örnekleri

Kış yay bile tokuştu
Kingir közün bakiştı
Tutuşkalı yakıştı
Utgalı mal oğraşur

Üdik mini komıttı
Sakinç manga yumıttı
Könglüm angar emitti
Yüzüm mening sargarur

Çagrı birip kuşlatu
Taygan ıdıp tışlatu
Tilki tonguz taşlatu
Erdem bile öglelim

Günümüz Türkçesiyle

Kış yaz ile döğüştü,
Düşman gözle bakiştı,
Tutuşmak için yaklaştı;
Yenmek için uğraşır.

Sevgi beni coşturdu,
Keder bende toplandı,
Gönlüm ona meyletti,
Yüzüm benim sararıyor.

Doğan verip avlatalım,
Taziya av dişletelim,
Tilki domuz taşlayalım,
Hüner ile övünelim.

2. Sav

- ✦ Günümüzdeki atasözlerinin ilk şekilleridir.
- ✦ Hayat, toplum ve insan doğasıyla ilgili öğütler veren özlü sözlerdir.
- ✦ Akılda kalıcı olması ve söyleyişte kolaylık sağlaması için çoğunlukla şiir gibi söylenmiş, ölçü ve kafiye de yararlanılmıştır.
- ✦ Söyleyeni belli olmadığı için anonimdir.
- ✦ Birçok sav, söylenişte değişikliğe uğrayarak günümüzde yaşamaya devam etmektedir.

Sav Örnekleri

Yığaç ucuya yil tegir, körklük kişiye
söz tegir.

Böri konşusun yimes.

Yir basrukı tag, budun basrugı beg.

Uma kelse kut bolır.

Sub bermeske süt bir.

Günümüz Türkçesiyle

Yüksek ağaca yel, güzel kişiye söz gelir.

Kurt bile komşusuna zarar vermez.

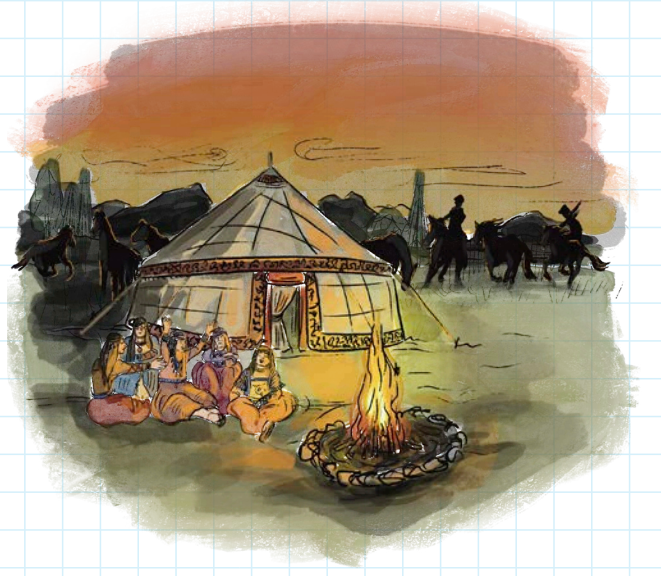
Yerin düzeni dağ ile, milletin düzeni bey ile.

Misafir gelince mutluluk getirir.

Sana su vermeyene sen süt ver.

3. Sagu

- ✦ Ölen kişiler için düzenlenen yuğ adı verilen yas törenlerinde söylenen şiirlerdir.
- ✦ Sagularda, ölen kişinin yiğitliği, mertliği, erdemleri ve onun ölümünden duyulan acı dile getirilir.
- ✦ Sagular, tıpkı koşuklarda olduğu gibi kopuz eşliğinde söylenir.
- ✦ Sagularda hece ölçüsü ve dörtlük nazım birimi kullanılır.
- ✦ Saguların kafiye düzeni aaab, cccb, dddb... şeklindedir.
- ✦ Sagular, sadece konu bakımından koşuktan ayrılır; diğer özellikleriyle koşukla aynıdır.
- ✦ Sagular, ölüm temasını işlemesi bakımından halk şiirindeki **ağıt** ile divan şiirindeki **mersiyeye** benzer.

Alp Er Tunga Sagusu

Günümüz Türkçesiyle

Alp Er Tunga öldü mü
İssız ajun kaldı mı
Ödlek öğin aldı mı
Emdi yürek yırtılır
(...)
Ödlek küni tavratur
Yalnguk küçin kevretür
Erdin ajun sevrütür
Kaşsa takı ertilür

Ögreyüki mundag ok
Munda adın tildag ok
Atsa ajun ugrap ok
Taglar başı kertilür

Begler atın argurup
Kadgu anı turgurup
Mengzi yüzi sargarup
Körküm angar türtülür

Ulışıp eren börleyü
Yırtın yaka ırlayu
Sıkrip üni yurlayu
Sığtap közi örtülür

Alp Er Tunga öldü mü?
Ölümlü dünya kaldı mı?
Zaman öcünü aldı mı?
Şimdi yürek yırtılır!
(...)
Feleğin günleri çabuk geçer (ve)
(Felek böylece) insanın gücünü gitgide azaltır (ve)
Dünyayı insanlardan boşaltır
Kaşsalar bile yine de feleğe geçilirler

(Feleğin) âdeti böyledir işte!
Bundan başka(sı) da bahanedir zaten
(Felek bir kere) niyet edip (de) ok atarsa
Dağların başı (bile) kertilir

Beyler atlarını sürüyor
Üzüntü onları durduruyor
Benizleri, yüzleri sararıp
Onlara safran sürülüyor.

Erenler tıpkı kurt gibi uluşuyor
Yaka yırtarcasına bağırıyorlar
Seslerinin bütün gücüyle haykırarak
Gözleri örtülünceye dek ağlıyorlar

1. Etkinlik: Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucuğu yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

☒ ☐ DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ İslamiyet öncesi Türk şiirinin gelişip yayılmasında etkili olan üç önemli tören sığır, şölen ve yağdır.
- ☐ Koşuk, konu bakımından halk edebiyatındaki gazel ile benzerlik gösterir.
- ☐ Şamanizm, Budizm ve Manihaizm İslamiyet'in kabulünden önceki Türk şiirinin olduğu dönemde Türklerin etkilendiği dinlerdir.
- ☐ İslamiyet öncesi Türk şiirleri “kopuz” adı verilen çalgı eşliğinde, ozanlar tarafından ezgiyle söylenmiştir.
- ☐ Şiirler, İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem'de aruz ölçüsüyle söylenmiştir.
- ☐ Sevgi, aşk, ölüm, yiğitlik, savaş, din, doğa güzellikleri, günlük yaşam, av eğlenceleri gibi temalar İslamiyet öncesi Türk şiirinde işlenmiştir.
- ☐ İslamiyet öncesi Türk şiiri, Türklerin yazıyı kullanmadıkları mitolojik dönemde başlamıştır.
- ☐ Türk edebiyatının ilk örnekleri kabul edilen koşuk, sagu, sav ve destan örneklerine Kutadgu Bilig adlı eserde rastlanır.

2. Etkinlik: Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerden uygun olanları ile tamamlayınız.

- a) İslamiyet öncesi Türk şiirinin dili olarak adlandırılır.
- b) Türk edebiyatının ilk örnekleri sayılan sagu, koşuk, sav örneklerine adlı eserde rastlanır.
- c) İslamiyet öncesi Türk edebiyatında yiğitlik, aşk, savaş, sevgi ve tabiat güzellikleri gibi konuların dile getirildiği şiir türüne denir.
- ç) Koşuk, içerik olarak halk edebiyatındaki ile divan edebiyatındaki benzer.
- d) Yuğ adı verilen ölüm, yas törenlerinde, ölen kimsenin ardından söylenen, onun ölümünden duyulan acıyı dile getiren, ölenin yiğitliğini ve erdemlerini anlatan şiir türüne denir.
- e) Sagular bakımından koşuktan ayrılırken özellikleri yönünden koşukla aynıdır.
- f) Bugünkü atasözlerinin ilk şekillerine denir.

3. Etkinlik: Aşağıdaki şiiri okuyarak soruların cevaplarını ilgili boşluklara yazınız.

Koşuk

Kar buz kamug erüŝdi
Taglar suvı akıŝdı
Kökŝin bulıt örüŝdi
Kayguk bolup ügrüŝir

Keldi esin esneyü
Kadka tükel üsneyü
Kirdi budun kasnayu
Kara bulıt kükreŝür

Ay kopup evlenüp
Ak bulıt örlenüp
Bir bir üze öklünüp
Saçılıp suvı engreŝür

Kaklar kamug kölerdi
Taglar başı ilerdi
Ajun tını yılırdı
Tü tü çeçek çerkeŝür.

Yağmur yağıp saçıldı
Türlüg çeçek suçıldı
Yinçü kabı açıldı
Çından yıpar yugruŝur

Günümüz Türkçesiyle

Karlar ve buzlar hep eridi,
Dağların suyu aktı.
Mavimsi bulutlar belirdi,
Kayıklar gibi sallanıp duruyor.

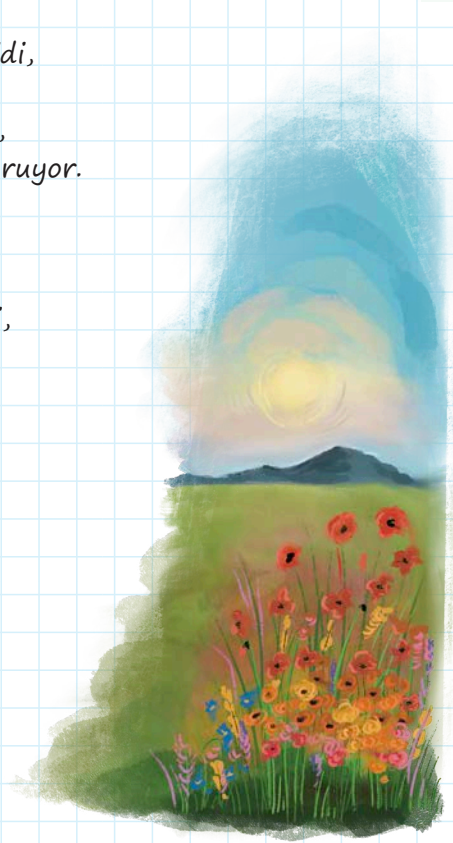
Eserek geldi rüzgâr,
Tıpkı tipiye benzer,
Halk üşüyüp (içeri) girdi,
Kara bulut kükreŝir.

Ay kopup hâlelendi,
Ak bulut yücelendi,
Üst üste kümelendi,
Saçılıp suyu inleŝir.

Bütün sular kabardı,
Dağlar başı belirdi,
Dünya âlem ısındı,
Bin bir çeçek dizilir.

Yağmur yağıp saçıldı,
Türlü çeçek çıktı,
İnci kabı açıldı,
Sandal, misk kokusu karışır.

Mustafa Sever, Türk Halk Şiiri

a) Şiirin konusu ve teması nedir?

b) Şiirin nazım birimi ve ölçüsünü yazınız.

c) Şiirin kafiye ŝemasını çıkarınız.

ŝ) Şiirin nazım türü nedir?

d) Şiirin dilini, günümüz Türkçesiyle karşılaştırarak aradaki benzerlik ve farklılıkları yazınız.

4. **Etkinlik:** Aşağıda İslamiyet'in kabulünden önceki Türk edebiyatının sözlü ürünlerine ait örnekler yer almaktadır. Örnekleri inceleyerek hangi ürüne ait olduğunu ilgili alana yazınız.

Özgün Metin

Günümüz Türkçesi

Sözlü Ürünün Adı

Erdi aşın taturgan
Yavlak yağık kaçurgan
Ograk süsin kaytargan
Bastı ölüm ahtarı

Konuk doyuran idi,
Düşman kaçırın idi,
Ograğı püskürten idi;
Ölüm bastı yere çaldı.

Bulnar mini ulas köz
Kara mengiz kızıl yüz
Andın tamar tükel tüz
Bulnap yana ol kaçır

Yakar beni o baygın göz,
O kara ben o güzel yüz,
Yanağından güzellik damlar,
Beni yakıp sonra kaçır.

Tosun münüp segirtsün
Esizliğin amurtsun
Itka keyik kaytartsun
Tutmuş sanıp umnalım

Taya binip seğırtsin,
Öfkesini gidersin,
İte geyik döndürsün.
Tutmuş gibi hazırlanalım

Bardı közüm yarukı
Aldı özüm konukı
Kanda erinç kanıkı
Emdi udın odgarur

Gözümün ışığı (sevgilim) gitti,
Ruhumu da alıp götürdü.
Acaba nerededir şimdi?
Beni uykudan uyandırır.

Keyik neçe yol bilse avcı
ança al bilir.

Geyik ne kadar yol bilse avcı
o kadar hile bilir.

Türlüğ çeçek yarıldı
Barçın yadım kerildi
Uçmak yeri körüldi
Tumlug yana kelgesüz

Rengârenk çiçekler açıldı
(Yerlere sanki)
ipek örtüler serildi
Cennet görünmüş gibi oldu
Soğuklar artık gelmeyecek

Tanuklug sab tamgalıp
bitip.

Şahitli söz damgalı senettir.

- Geçiş Dönemi, “İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı” ile “İslami Dönem Türk Edebiyatı” arasında yer alan dönemdir.
- Geçiş Dönemi, XI-XII. yüzyılları kapsayan iki yüzyıllık ara bir dönemdir.
- Bu dönemde yazılan eserler, İslami Dönem Türk Edebiyatı'nın ilk ürünleri olarak kabul edilir.
- Geçiş Dönemi eserlerinde İslamiyet'in kabulünden önceki Türk edebiyatı ile Arap ve İran edebiyatının özellikleri bir arada görülür.

İslamiyet'in Kabulünden Önceki Türk Edebiyatı

Şiirlerde hece ölçüsü ve dörtlük nazım birimi kullanılmıştır.

Dil, yabancı dillerin etkisinden uzak saf Türkçedir.

Kök Türk ve Uygur alfabeleri kullanılmıştır.

Geçiş Dönemi

Şiirlerde hece ve aruz ölçüsü ile dörtlük ve beyit nazım birimi kullanılmıştır.

Dilde, az da olsa Arapça ve Farsça kelimeler görülmeye başlamıştır.

Uygur ve Arap alfabeleri kullanılmıştır.

İslami Dönem Türk Edebiyatı

Halk edebiyatı

Şiirlerde hece ölçüsü ve dörtlük nazım birimi kullanılmıştır.

Dil, halkın kullandığı açık ve sade Türkçedir.

Divan edebiyatı

Şiirlerde aruz ölçüsü ve beyit nazım birimi kullanılmıştır.

Dil, Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalarla yüklü ağır bir dildir.

GEÇİŞ DÖNEMİ ESERLERİ VE YAZARLARI

Kutadgu Bilig - Yûsuf Has Hâcib

Dîvânü Lugâtî't-Türk - Kâşgarlı Mahmud

Atebetü'l-Hakâyık - Edîb Ahmed Yüknekî

Dîvân-ı Hikmet - Ahmed Yesevî

KUTADGU BİLİĞ - YÛSUF HAS HÂCİB

KUTADGU BİLİĞ (Mutluluk Veren Bilgi)

- Eserde Allah sevgisi, akıl, hayat, devlet, siyaset, adalet gibi konular işlenmiştir.
- Didaktik, alegorik bir eserdir.
- Karahanlı (Hakaniye) Türkçesi ile yazılmıştır.
- Eser 173 dörtlük 6645 beyitten oluşmuştur. Dörtlüklerde hece ölçüsü, beyitlerde aruz ölçüsü kullanılmıştır.
- Eser, dört ana karakterin diyaloglarından oluşur. Bu kişiler ve temsil ettiği değerler şunlardır:

Kün-Toğdı
(Gün Doğdu)
Hükümdardır.
Hukuk ve adaleti temsil eder.

Ay-Toldı
(Ay Doldu)
Vezirdir.
Saadet ve devleti temsil eder.

Ögdülmüş
(Övülmüş)
Vezirin oğludur.
Akıl ve anlayışı temsil eder.

Odgurmuş
(Uyanmış)
Zahit kişidir.
Akıbet ve kanaati temsil eder.

YÛSUF HAS HÂCİB (XI. yüzyıl)

Şair hakkında bilinenler Kutadgu Bilig'de yer alan bilgilerden ibarettir.

"Has Hâcib" ünvanıyla tanınmıştır.

Yûsuf Has Hâcib ile Kâşgarlı Mahmud aynı dönemde birbirlerinden habersiz yaşamış, eserlerinde Karahanlı Türkçesini kullanmışlardır.

DÎVÂNÜ LUĞÂTİT-TÜRK - KÂŞGARLI MAHMUD

DÎVÂNÜ LUĞÂTİT-TÜRK (Türk Lehçeleri Sözlüğü)

- Araplara Türkçe öğretmek ve Türkçenin de Arapça kadar zengin, köklü bir dil olduğunu göstermek amacıyla yazılmıştır.
- Yaklaşık 8000 Türkçe kelime yer alan eserin sadece madde başları Türkçe, açıklama bölümleri ise Arapçadır.
- Kelimelerin anlamlarının iyi anlaşılması için deyimlerden, atasözlerinden (sav) ve şiirlerden (koşuk, sagu, destan) örnekler verilmiştir.
- Eser bu yönüyle Türk kültür ve edebiyatı açısından hazine değerindedir.
- Eserde Türk boyları ve coğrafyası ile Türklerin örf ve gelenekleri üzerine önemli bilgiler verilmiştir.
- Eserde ayrıca dönemin Türk boylarının ve komşularının yaşadıkları bölgelerle ilgili bir harita da yer alır. (Türk dünyası ile ilgili yayımlanan ilk haritadır.)

KÂŞGARLI MAHMUD (XI. yüzyıl)

İlk Türk dil bilginidir.

Türk kültürünün Araplara tanıtılmasında büyük rol oynamıştır.

Türkçeyi, Türkçenin lehçelerini ve Arapçayı iyi bilmektedir.

Türk boylarını gezerek onların dilindeki sözlü ürünleri derlemiştir. Böylece sözlü edebiyat dönemi ürünlerinin günümüze ulaşmasını sağlamıştır.

Bilgi Havuzu

Geçiş
Dönemi'nin
ilk eseri olan

Kutadgu
Bilig, Türk
edebiyatındaki
ilk mesnevi
ve ilk
siyasetnamedir.

Bilgi Havuzu

Türkçenin ilk sözlüğü olan **Dîvânü Lugâti't-Türk**, ansiklopedik özellik gösteren ilk dil bilgisi kitabı ve şiir antolojisidir.

ATEBETÜ'L-HAKÂYİK - EDİB AHMED YÜKNEKÎ

ATEBETÜ'L-HAKÂYİK (Hakikatlerin Eşiği)

- Eser, dinî ve toplumsal konuları ele alan bir nasihatnamedir.
- Eserde ayet ve hadislerle desteklenen fikirler açık ve sade bir Türkçeyle ifade edilmiştir.
- Eser, 40 beyit 101 dörtlükten oluşmuş; beyitler aruz, dörtlükler hece ölçüsüyle yazılmıştır.
- Eserin giriş bölümünde 10 beyitlik bir tevhit, 10 beyitlik bir naat 14 beyitlik eserin sunulduğu kişiyi öven bir gazel ve 6 beyitlik eserin yazılış sebebi yer alır.
- Eserin asıl bölümü; bilginin faydası ve bilgisizliğin zararı, dilin kötü sözlerden korunması, dünyanın dönecliği, cömertliğin methi ve hasisliğin yerilmesi, alçak gönüllülük ve kibir, dünya malına düşkünlük, iyi huylar, devrin bozukluğu ve kitap sahibinin özür beyan etmesi hakkındadır.
- Eser, Hakaniye Türkçesiyle yazılmış, Karahanlı hükümdarı Muhammed Dâd Sipehsalar'a sunulmuştur.

EDİB AHMED YÜKNEKÎ (XI. / XII. yüzyıl)

Yaşamı hakkında halk arasındaki menkıbeler (dinî hikâyeler) dışında bilgi yoktur. Eserinden, iyi bir eğitim gördüğü, dinî ilimleri öğrendiği anlaşılmaktadır. Şiirlerinde duygudan çok öğretici yön ağır basar.

DÎVÂN-I HİKMET - AHMED YESEVÎ

DÎVÂN-I HİKMET

- Hikmetler; dinî, tasavvufî, öğretici ve lirik şiirlerdir.
- Hikmetlerde Allah aşkı, peygamber sevgisi işlenmiştir.
- Eser, Karahanlı (Hakaniye) Türkçesi ile yazılmıştır.
- Hikmetlerin büyük çoğunluğu dörtlük, az bir kısmı beyit nazım birimiyle yazılmıştır.
- Dörtlüklerin kafiye düzeni koşma, beyitlerin uyak düzeni gazel tarzındadır.
- Dörtlük nazım biriminin kullanıldığı hikmetlerde 12'li, beyit nazım biriminin kullanıldığı hikmetlerde 14'lü hece ölçüsü kullanılmıştır.

AHMED YESEVÎ (XII. yüzyıl)

Türk edebiyatındaki ilk mutasavvıftır. Tasavvufî Türk halk şiirinin öncüsü sayılır. Ahmed Yesevî, fikir ve duygularını halka daha iyi öğretebilmek için hikmetler söylemiştir.

Bilgi Havuzu

Dîvân-ı Hikmet, Tasavvufî Türk edebiyatının ilk eseri kabul edilir.

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki Geçiş Dönemi metin örneklerini okuyarak bu metinlerin Geçiş Dönemi eserlerinin hangilerinden alınmış olabileceğini ilgili bölüme gerekçesiyle yazınız.

I. METİN

ay toldı cevâbı iligke
bu ay toldı aydı mana yas kılur
münüm yok velîkin kişiler ayur

münüm bu meni yalnuk irsel teyü
ayığlap yorırlar kişike ayu

II. METİN

“Kul huvallâh” “subhânallâh” vird eylesem
Bir ü Barım didârınnı körer men mü
Başdın ayağ hasretinde dad eylesem
Bir ü Barım didârınnı körer men mü

III. METİN

Eger kibir idisi asıl men dise
Ayayın anın cevabın kise
Ata bir ana bir uyalar bu halk
Tefâvütleri yok öttise

(Eğer kibir sâhibi “aslım” dese
Söyleyim ben onun kısaca cevâbını)
Ata bir, ana bir bu halk eşittir.
İlerlediyse, terakki ettiyse aralarında
farklılık yok

IV. METİN

kürküm: Safran. Bu kelime Arapçaya
uygundur çünkü Araplar da kürküm
derler. Şu parçada dahi gelmiştir.
Begler atın argurup
Kadhgu anı turgurup
Mengzi yüzi sargarıp
Kürküm ağnar türtülür

I. Metin:

II. Metin:

III. Metin:

IV. Metin:

2. Etkinlik: Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen sözcüklerden uygun olanlarıyla tamamlayınız.

Yûsuf Has Hâcib

Atebetü'l-Hakâyık

ilk mesnevi

Geçiş

sözlük

Hakaniye

Kâşgarlı Mahmud

Kutadgu Bilig

Dîvânü Lugâti't-Türk

Karahanlı

Ahmet Yesevî

alegorik

Edib Ahmed Yükneki

Dîvân-ı Hikmet

- a) Geçiş Dönemi'nin ilk eseri Kutadgu Bilig, aynı zamanda Türk edebiyatındaki olma özelliği taşır.
- b) Yûsuf Has Hâcib, anlatmak istediklerini sembollerle anlattığı tarzındaki eserini aruz ölçüsüyle kaleme almış ve dönemin hükümdarı Tabgaç Buğra Han'a sunmuştur.
- c) Türk boyları, boyların yaşayışı, gelenek görenekleri hakkında bilgi veren sözlük niteliğinde bir eserdir.
- ç) Türkçenin Arapça kadar büyük bir dil olduğunu göstermek amacıyla yazılan, sonunda Türk boylarının yaşadığı yerleri gösteren bir de harita bulunan eser tarafından yazılmıştır.
- d) Tasavvufun kurucusu olarak bilinen ilk mutasavvıftır, aynı zamanda tasavvufi halk şiirinin ilk temsilcisidir.
- e) Geçiş Dönemi'nde yazılan Dönemi'ne göre sade bir dille, hece ölçüsüyle, dörtlükler hâlinde yazılan; Allah ve peygamber sevgisini anlatan bir eserdir.
- f) Türk edebiyatı dönemlere ayrılırken XI- XII. yüzyıllar olarak adlandırılır.
- g) Konusu din ve ahlak olan adlı eser didaktik bir özellik gösterir; giriş bölümü beyit, asıl bölümü dörtlük nazım birimleriyle, aruz ve hece ölçüsüyle yazılan eserde telmih sanatına sıkça başvurulmuştur.
- ğ) Arapça ve Farsçanın yanında İslami ilimleri de öğrenen , aynı zamanda İslam inançlarını barındıran ve öne çıkaran ilk eserin yazarı olmuştur.
- h) Geçiş Dönemi eserleri Türkçesi ile yazılmıştır.

3. **Etkinlik:** Aşağıdaki metinlerden hareketle cümlelerin başındaki kutucukları yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz. Yanlış olanların doğrusunu tablodaki boşluğa yazınız.

I. METİN

Allah aytur eğer ki bendem kılsa kılşun
Her ne kılşun melâikler ikrâm kılşun
Işksız âdem ışk makâmın körüb yürsün
Hakk kudretin ifşa yürür bolğay

II. METİN

Sangga edye kıldım bu tansuk kitâb
Mana edye kılşuv du’â tep sini

Toga körmes erdi Edibnin közi
Tüzetti bu on dört bâb işre sözi

III. METİN

Ne tende cân ile sensiz ümîd-i sıhhat olur
Ne cân bedende gam-i firkatinde râhat olur

Ne çâre var ki firâkınla eğlenem bir dem
Ne tâlî’im meded eyler visâle fırsat olur

Ne şeb ki kûyuna yüz sürmesem ol şeb ölürün
Ne gün ki kâmetini görmesem kıyâmet olur

Dil ise gitti kesilmez hevâ-yı aşkından
Nasîhat eyledigimce beter melâmet olur

IV. METİN

Tokış işre urıştım
Uluğ birle karıştım
Tüküz atın yarıştım
Aydım emdi al utar

V. METİN

Eren alpi okıştılar
Kıngır közin bakıştılar
Kamuğ tolmin tokıştılar
Kılış kınka küçün sıgdı

Doğrusu

☐	a) III. metin Kutadgu Bilig’den alınmıştır.	
☐	b) Biçim olarak incelendiğinde IV ve V. metinlerin aynı dönem şiirinin özelliklerini yansıttığı görülür.	
☐	c) I. metin pastoral bir eserden alınmıştır.	
☐	ç) IV. metin 7’li hece ölçüsü ile yazılmıştır.	
☐	d) V. metinde aruz ölçüsü kullanılmıştır.	
☐	e) III. şiirin uyak örgüsü aa, ba, ca, ça şeklindedir.	
☐	f) I. metin, Türkçe sözcükler ağırlıkta olduğu için İslamiyet’ten önceki şiir geleneğine aittir.	
☐	g) IV. metin şekil, dil ve anlatım yönünden incelendiğinde İslamiyet Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı Dönemi’ne ait bir örnektir.	
☐	ğ) II. metnin ikinci beytinde şairin gözünün görmediğinden bahsedilmiştir.	
☐	h) V. metinde “-ıştılar” redif, “k” sesi yarım uyaktır.	
☐	ı) II. metindeki “on dört” günümüzde “on dört” olarak kullanılmaktadır. “t-d” değişimi olmuştur.	

4. **Etkinlik:** Aşağıda verilen Geçiş Dönemi metin örneklerini okuyarak metinlere ilişkin soruların cevabını ilgili bölüme yazınız.

Dîvân-ı Hikmet'ten

Hak te'âlâ imân âtâ kıldı bizge
Ol Mustafa Hak resûlî idi bizge
Dürûd aytsan kuvvet berür dinimizge
Yok erse men kılğanlarım yalğan erür

[Hakk Teâlâ iman armağan eyledi bize;
O Mustafa Hak Rasûlu idi bize;
Dua (sâlât-selâm) söyleyen, kuvvet verir dinimize;
Yok ise benim kıldıklarım (yaptıklarım) yalan olur.]

Dîvânü Lugâtî't-Türk'ten

Erdi uza erenler
Erdem begi bilig tağ
Aydı öküş öğütler
Könglüm bolur ağnar sağ

(Eski zamanlarda ilim, hikmet ve menakıp sahibi adamlar vardı. Onlar çok öğütler söylerlerdi. Onları anmakla kalbim açılır.)

Kutadgu Bilig'den

kamuğ eski nener irinçig bolur
irinçig yüki kör yiringig bolur

(Bütün eskimiş şeyler yıpranmış olur, yıpranmış şeylere tahammül etmek insana sıkıntı ve tiksinti verir.)

yanı nen bolurda bu eski nerek talu nen bolurda yavuz ne kerek

(Yeni şey varken eskiye ne lüzum var, güzel şey varken kötüye ne lüzum var.)

1. *Dîvân-ı Hikmet* ve *Dîvânü Lugâtî't-Türk'ten* alınan şiirlerin ölçüsünü, uyak düzenini ve uyak çeşitlerini bulunuz.

Dîvân-ı Hikmet'ten

.....	
.....	
.....	
.....	

Dîvânü Lugâtî't-Türk'ten

.....	
.....	
.....	
.....	

2. *Dîvânü Lugâtî't-Türk'ten* alınan şiirde ve *Kutadgu Bilig*'in ikinci beytinde geçen söz sanatını yazınız.

.....
.....

3. Geçiş Dönemi eserlerinden alınan metinlerin nazım birimlerini yazınız.

.....
.....
.....

4. Geçiş Dönemi örnek metinlerinde yer alan günümüzde de geçerliliğini sürdüren sözcükleri yazınız.

.....
.....
.....

5. Geçiş Dönemi örnek metinlerinden hareketle dönemin dili hakkında neler söyleyebilirsiniz?

.....
.....
.....

6. "talı nen bolurda yavuz ne kerek" dizesinde kullanılan "yavuz" sözcüğünün günümüzdeki anlamını Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'ünden araştırarak sözcükteki anlam değişiminin adını yazınız.

.....
.....

5. **Etkinlik:** Aşağıda verilen bilgi kartlarını örnek karttaki gibi verilen başlık veya anahtar sözcükler ile doldurunuz. (Öğrenciler isterse bu kartlarla oyun oynayabilir. Oyunun kuralları: Öğrenciler iki gruba ayrılır. Karşı takımı gözleyebilmek için her oyuncu, karşı takımdan başka bir oyuncunun yanına oturur. Oyunun amacı, anahtar kelimeleri kullanmadan soru kelimesini anlatmaktır. Anlatıcı anahtar kelimelerden birini kullanırsa yeni bir karta geçmek zorundadır.

ATEBETÜ'L-HAKÂYİK

Hakikatlerin Eşiği

Edib Ahmed Yükneki

Mesnevi

Arapça

Geçiş Dönemi

Kutadgu Bilig

AHMED YESEVÎ

İlk alegorik mesnevi

KÂŞGARLI MAHMUD

Türk boylarını gezer.

EDÎB AHMED YÜKNEKÎ

DÎVÂN-I HİKMET

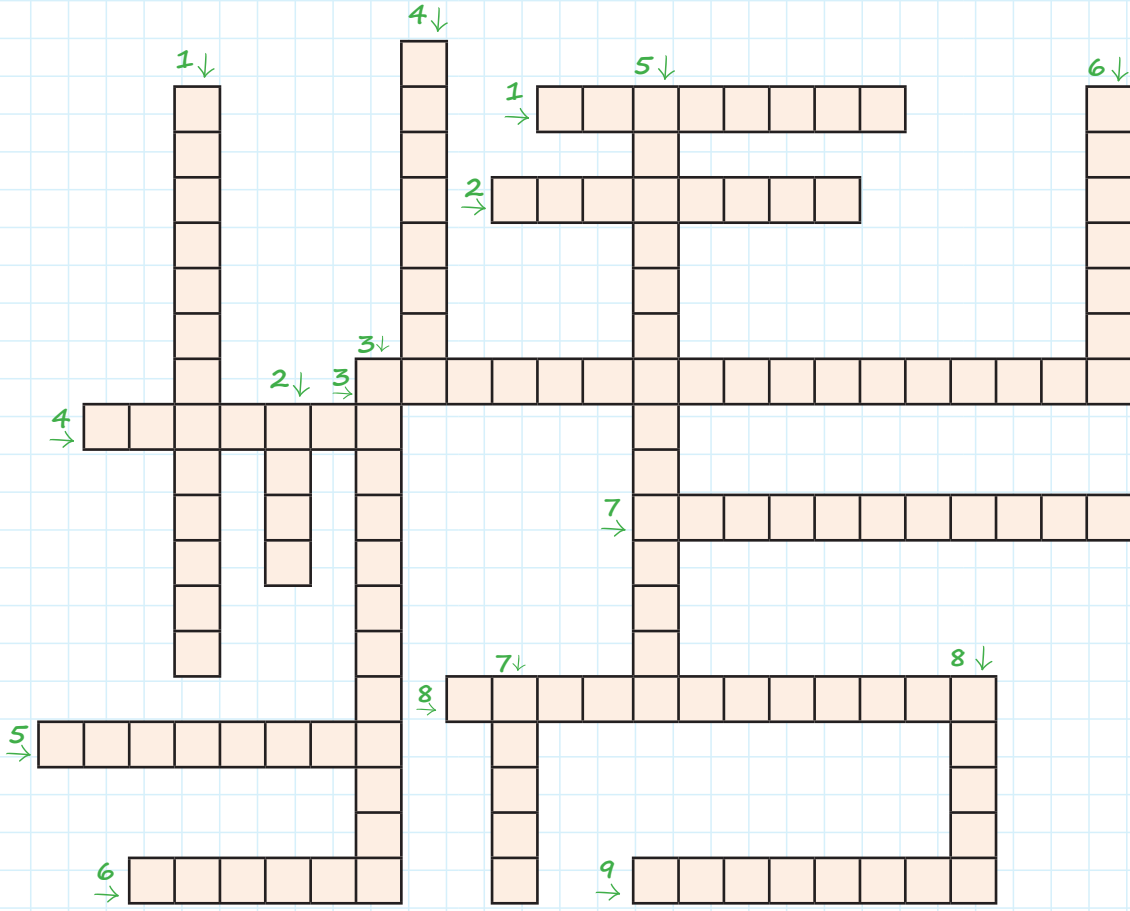
YÛSUF HAS HÂCİB

Tabgaç Buğra Han

Türk boyları haritası

6. Etkinlik: Verilen açıklamalardan hareketle bulmacayı çözünüz.

Soldan Sağa

1. Geçiş Dönemi eserlerinde kullanılan Türkçe.
2. Simgesel.
3. Türkçenin ilk sözlüğü.
4. Kutadgu Bilig'de kullanılan nazım biçimi.
5. Atebetü'l-Hakâyık gibi öğretici eserlere verilen ad.
6. Dîvân-ı Hikmet'teki her bir dörtlünün adı.
7. Dîvân-ı Hikmet'in yazarı.
8. Türk edebiyatındaki ilk siyasetname.
9. Kutadgu Bilig'de akli temsil eden kişi.

Yukarıdan Aşağıya

1. Kutadgu Bilig'in şairi.
2. Atebetü'l-Hakâyık'ın şairinin ön adı.
3. Ahmet Yesevî'nin eseri.
4. Seçki, güldeste.
5. Dîvânü Lugâti't-Türk adlı eserin yazarı.
6. Dîvân-ı Hikmet'te de kullanılan halk edebiyatı nazım birimi.
7. Türklerin İslamiyet'ten önce kullandığı alfabelerden biri.
8. Karahanlı Dönemi olarak da anılan XI-XII. yüzyıl Türk edebiyatı dönemi.

- ✓ İslamiyet öncesi Türk edebiyatının devamıdır.
- ✓ Şiirlerin nazım birimi dördlüktür. Ancak çok az da olsa türkülerde ve ninnilerde üçlü, beşli söyleyişler görülür.
- ✓ Aruzla yazılan şiirler olmakla birlikte kullanılan asıl ölçü hece ölçüsüdür. Çoğunlukla yedili, sekizli, on birli kalıplar kullanılmıştır.
- ✓ Nazım biçimi olarak mâni, türkû, koşma, semai, varsağı, destan kullanılmıştır.
- ✓ Nazım türü olarak ninni; güzelleme, koçaklama, taşlama, ağıt; ilahi, deme, nefes, nutuk, devriye, şathiye kullanılmıştır.
- ✓ Şiirlerde aşk, doğa, ayrılık, özlem, ölüm, din ve tasavvuf konularının yanı sıra toplumu ilgilendiren sorunlara yer verilmiştir.
- ✓ Ürünlerde halkın somut yaşantısı görülür.
- ✓ Şiirlerde genellikle yarım kafiye ve redif kullanılmıştır.
- ✓ Dil sade, halkın kullandığı günlük konuşma dilidir.
- ✓ Âşık veya ozan adı verilen halk şairleri, genellikle okuma yazma bilmeyen, usta-çırak ilişkisiyle yetişen kişilerdir.
- ✓ Okuma yazma bilen, iyi bir eğitim alan, aruz veya heceyle şiir yazan, kentlerde yaşayan halk şairlerine "kalem şairi" denir.
- ✓ Şairler şiirlerini genellikle saz eşliğinde, doğaçlama olarak söylemişlerdir.
- ✓ Saz şairlerinin şiirleri "cönk" adı verilen, uzunlamasına açılan, ensiz defterlerde toplanmıştır.
- ✓ Masallar, halk hikâyeleri, efsaneler, bilmeceler, fıkralar, geleneksel Türk tiyatrosu ürünleri, atasözleri ve deyimler anonim halk edebiyatı nesir örnekleridir.

Türk Edebiyatında Kullanılan Bazı Tasavvufî Terimler

- **aşk:** İlahi aşk, kulun Allah'a olan sevgisi.
- **âşık:** Allah aşkıyla yanan, seven.
- **maşuk:** Sevgili. (Tasavvufa göre hakiki sevgili Allah'tır.)
- **dergâh:** Kapı, eşik, kapı yeri, makam, tekke.
- **derviş:** Bir tarikata girmiş, onun kurallarına uygun yaşayan kimse.
- **abdal:** Gezgin derviş.
- **fenafillah:** Allah'ta yok olmak, ölmeden önce ölmek, tasavvuftaki son aşama.
- **insanıkâmil:** Fenafillaha ulaşmış kişi, olgun insan, kâmil insan.
- **çile:** Nefsi köreltmek için yapılan terbiye, çekilen çile.
- **masiva:** Allah dışındaki diğer varlıklar.
- **mutasavvif:** Tasavvuf ehli olan, herhangi bir tasavvuf yolunda mertebe katetmiş kişi.
- **mürşit:** Doğru yolu gösteren, ilahi aşkı anlatan tarikat şeyhi.
- **mürit:** Tarikat şeyhine bağlanarak ondan tasavvufun yollarını öğrenen, onun doğrultusunda ilerleyen kimse.
- **nefis:** Can, benlik. Tasavvufa göre kulun kötü huyları ve çirkin vasıfları, dünyevi istek ve arzuları.
- **pir:** Farsçada ihtiyar, yaşlı kimse. (Tasavvuf önderlerine ve tarikat kurucularına da pir denir.)
- **post:** Şeyhlik makamı.
- **vahdetivücut:** Birlik. (Kâinat var edilmeden önce tek ve mutlak güzellik vardır. İnsan Allah'ın bir parçasıdır. Ondan ayrılmıştır ve tekrar ona dönecektir. Buna vahdetivücut yani varlığın birliği denir.)

Âşık Edebiyatına Ait Bazı Terimler

Âşık: Genellikle saz eşliğinde din dışı konularda doğaçlama şiirler söyleyen, halk hikâyesi anlatan kişilere halk şairi (halk ozanı veya âşık) adı verilir. Âşıklık geleneğinin temeli İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem'e dayanır. İslâmiyet'in kabulünden sonra tasavvufi düşünceyi benimseyen âşıklar ile din dışı konularda şiir yazan âşıklar bu geleneğin temsilcisi olmuşlardır. Âşıklar, usta-çırak ilişkisi veya bir sıkıntı sonunda uyku ile uyanıklık arasında görülen rüyada pir elinden içilen bade, yenilen bir gıda maddesiyle âşıklık mertebesine ulaşır. Bazı âşıkların diyar diyar gezmelerinin nedeni ise rüyalarında gördükleri hayalî sevgiliyi aramaktır. Âşıklar üzerine farklı sınıflandırmalar yapılmıştır. Pertev Naili Boratav'ın sınıflandırması şu şekildedir: Tasavvuf şairleri, köylü âşıklar, kasaba ve şehir âşıkları, yeniçeri âşıklar, göçebe âşıklar.

ÖRNEK

Adapazarı'na demişler Ada.
Yâr elinden yaralarım ziyade.
Çiğdemleri dağda gülü ovada,
Açtı bahar çiçekleri Ada'nın.

Mektup yok sıladan dağlar kar mıdır?
Akar gözüm yaşı bir pınar mıdır?
Kuşlar eşin bulmuş ilkbahar mıdır?
Açtı bahar çiçekleri Ada'nın.

Şükrü ELÇİN, Halk Şiiri Antolojisi

► **Çözümleme:** Bu dizelerde söyleyici, gurbette yaşadığını ve memleketinden bir mektup gelmediğini, sevdiğinden ayrı olmanın verdiği üzüntüyü dile getirdiğinden dörtlülükler âşık edebiyatından alınmıştır.

Âşık Karşılaşmaları (Atışma): Âşıkların doğaçlama olarak belirli bir kural çerçevesinde söyleşmelerine "atışma" denir. En az iki âşığın dinleyici huzurunda karşı karşıya gelerek birbirlerini sazda ve sözde belli kurallar çerçevesinde denemeleri esasına dayanır. Atışmalarda âşıklar rakiplerine üstün gelmek için onu mat etmenin yollarını ararlar.

ÖRNEK

Aldı Sümmani

Dertli Sümman sana verdi zahmeti
Şimdi sakın olak edek rahatı
Neşe memur olmuş nedir hizmeti
Bari anlayalım her cihetinden

Aldı Şenlik

Sefil Şenlik bu müşkülün halleder
Ruhlar ondan geldi hep ona gider
Cümle ruhu sura o taksim eder
Müşkülün galdı mı bir cihetinden

Şükrü ELÇİN, Halk Şiiri Antolojisi

Askı (Muamma) Çözme: Âşıklık geleneğinde manzum bilmece hazırlayıp bunu herkesin görebileceği bir yere asmaya muamma asmak, bu muammanın doğru cevabının verilmesine ise muamma çözmek denir.

ÖRNEK

Âşık Veysel:

O nedir ki canlı gezer doğurmaz
O nedir ki gönülde var elde yok
O nedir ki dili vardır çağırmaz
O nedir ki deryada var gölde yok

Kul Ahmet:

O katırdır, canlı gezer doğurmaz
O sevdadır, gönülde var, elde yok
O ölüdür, dili vardır çağırmaz
O incidir, deryada var, gölde yok

Ali Berat Alptekin, Âşık Veysel / Türküz Türkü Çağırırız

Bade içme (Rüya Sonrası Âşık Olma): Âşıkların âşıklığa başlamayı ya da yetişip usta âşık olmayı geleneksel bir unsur olarak gördükleri iki önemli yol vardır: Usta yanında yetişme ve rüyada bade içerek badeli âşık olma.

Badeli âşıklar, rüyalarında bir pirin elinden içtikleri “dolu” (dolu) ile şair olur veya kendilerine gösterilen bir güzele vurulurlar. Gördükleri bu rüyayı kimseye söylemeden aradıklarını bulmak için diyar diyar dolaşır, bazen de aynı şekilde âşık olan şairler tarafından imtihana tâbi tutulurlar. Âşıklara rüyada sunulan “dolu”ya “bade”, bu yolla şiir söyleyen âşıklara da “badeli âşık” denir.

ÖRNEK

Bilmez idim uyumuştum,
Kasımoğlu Pınarı'nda.
Bir dolu verdiler içtim,
Kasımoğlu Pınarı'nda.

Bir pirin öptüm elini,
Gösterdi aşkın yolunu.
Gördüm aşkın bülbülünü,
Kasımoğlu Pınarı'nda.

Bir ayna tuttular bana,
Baktım seyrettim cihana.
Durup kaldım yana yana,
Kasımoğlu Pınarı'nda.

Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı

Lebdeğmez (Dudakdeğmez): Âşıkların ustalıklarını sergilemek için bir çeşit söz hüneri olarak başvurdukları bir tekniktir. İçinde dudak ve diş-dudak ünsüzleri (b, p, m, v, f) bulunmadan şiir söylemektir. Âşıkların, dudakları arasına iğne koyarak yarıştıkları bir atışma biçimidir.

ÖRNEK

Dikkat et araştırm gözlerini aç
Sanat her yiğidin kârı değildir
Eser yazarının serindeki taş
Altındandır soğan zarı değildir

Oku cehaleti kökünden kazı
Hazinedir sakla sen şu ikazı
Tahsil görenlerin şaheser kozu
Okul teri uyku teri değildir

Alim Yıldız, Sefil Selimi

Tarih Bildirme: Âşıklar; kıtlık, yangın, sel felaketleri, salgın hastalık, önemli savaşlar gibi toplumu yakından ilgilendiren, sosyal hayatla ilgili olaylarla kendi doğum tarihlerini genellikle ilk ya da son dördlükte bazen de ara yerde belirtmiştir. Böylece şiirlerinin tarihî birer belge olmasını istemişlerdir.

ÖRNEK

Dokuz yüz kırk altıda uğradım, gördüm.
Veysel der, içimden ağladım durdum.
Bu ulu Tanrı'dan isteyin yardım.
Gayret kuşağını kuşan Erzincan.

Ali Berat Alptekin, Âşık Veysel / Türküz Türkü Çağırınız

▷ **Çözümleme:** Âşık Veysel, 1946 yılında yaşanan Erzincan depremine tarih düşmüştür.

Nazire Söyleme: Nazire, bir şairin şiirine karşılık olarak başka bir şair tarafından aynı uyak ve ölçüde yazılan şiirdir.

ÖRNEK

VARSAĞI

Bre ağlar bre beyler,
Ölmeden bir dem sürelim.
Gözümüze kara toprak,
Girmeden bir dem sürelim.

Aman ey Allah'ım aman,
Ne aman bilir ne zaman.
Üstümüze çayır çimen,
Bitmeden bir dem sürelim.

Karacaoğlan der canan,
Güzelim sözüme inan.
Bu ayrılık bize heman,
Ermeden bir dem sürelim.

DEM SÜRELİM

Muzipler buraya gelir.
Gelmeden bir dem sürelim.
Hâlimiz perişan olur.
Olmadan bir dem sürelim.

Açıktır dâim yolumuz.
Ayandır dostâ hâlimiz.
Açılmış iken gülümüz,
Solmadan bir dem sürelim.

Gözümüzün kurumaz yaşı.
Deryâmî'nin gam telâşî.
Yârdan aldım gâflet taşı
Almadan bir dem sürelim.

Halil Açıkgöz, Âşık Deryami, Hayatı ve Eserleri

► **Çözümleme:** Âşık Deryâmî, Karacaoğlan'ın "bir dem sürelim" redifli varsağına aynı uyak ve ölçüyle nazire söylemiştir.

Usta-Çırak İlişkisi: Âşıklar, genellikle bir usta âşığın yanında onun çırağı olarak yetenekleri ölçüsünde olgunlaşırlar. Gelenek gereği âşığın şairlikteki ustalığı için üstat da denilen bir âşığın yanında ders alması gerekmektedir.

ÖRNEK

Âşık edebiyatında çırak yetiştirme geleneği yüzyıllar boyu yaşatılan geleneklerden biridir. Usta âşık saza ve söze kabiliyeti olan bir genci çırak edinir, yanında gezdirir, saz ve söz meclislerine sokar, günü gelince mahlasını verir. Yıllar boyu ustasına hizmet eden ve bu arada âşıklığın vecibelerini öğrenen çırak da zamanı gelince ustanın izniyle şiirlerini çalıp söylemeye başlar. (Bazı âşıkların kendisinden birkaç yaş küçükleri çırak tutup âşık olmasını sağladığı da olur. Sözcüleri Sivaslı Dilhunî'nin, çırakları Garip Bilgin ve Yakup Bilgin arasında pek yaş farkı yoktur.)

Doğan Kaya, Âşık Edebiyatı Araştırmaları

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucuğu yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

☒ ☐ DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ Halk şiirinde bütün eserler hece ölçüsüyle oluşturulmuştur.
- ☐ Âşıkların, dudak ve diş-dudak ünsüzlerini kullanmadan şiir söylemelerine lebdeğmez denir.
- ☐ İnsanın Allah'ın bir parçası olduğunu, ondan ayrıldığını ve tekrar ona döneceğini ifade eden düşünceye vahdetivücut yani varlığın birliği denir.
- ☐ Bir şairin şiirine karşılık olarak başka bir şair tarafından aynı uyak ve ölçüde yazılan şiire askı veya muamma denir.
- ☐ Bir tarikata girmiş, onun kurallarına uygun yaşayan kişiye derviş denir.

2. **Etkinlik:** Aşağıda dinî-tasavvufî edebiyata ait bazı terimler ve bu terimlerin açıklamaları verilmiştir. Terimlerin başındaki rakamları açıklamaların başındaki daireye yazarak terimleri ve açıklamaları eşleştiriniz. .

IV a EŞLEŞTİRME

☐ I Fenafillah	☐ a) Birlik. Varlığın birliği.
☐ II Masiva	☐ b) Nefsi köreltmek için yapılan terbiye.
☐ III Mürit	☐ c) Kulun kötü huyları ve çirkin vasıfları, dünyevi istek ve arzuları.
☐ IV Çile	☐ ç) Allah'ta yok olmak, ölmeden önce ölmek, tasavvuftaki son aşama.
☒ V Vahdetivücut	☐ d) Sevgili. Tasavvufa göre hakiki sevgili Allah'tır.
☐ VI Nefis	☐ e) Allah dışındaki diğer varlıklar.
☐ VII Maşuk	

3. **Etkinlik:** Aşağıdaki parçadan hareketle halk şairinin beslendiği kaynak hakkında neler söylenebilir? Düşüncelerinizi ilgili boşluğa yazınız.

Halk şairleri, ustalarının yanında yetiştikten, iyice olgunlaştıktan sonra doğup büyüdüğü yerlerden uzaklaşır, diyar diyar dolaşırlar. Bunun için halk şairlerinin yaşantıları; gurbet acılarıyla, yol üzerlerinde karşılaşılan sevgililerle, özleyişlerle doludur. Halk şairi; gördüğünü, yaşadığını, duyduğunu şiirlerine konu yapar.

Halk şairi; dünya görüşü, toplumu, tabiatı anlatışı ile halkı yansıtmak zorundadır. Halk için halkla beraberdir. Halkın arzularını, halkın duyularını, halkın heyecanlarını, halkın düşüncelerini halkın diliyle, halk şiirinin tekniğiyle ortaya koyacaktır.

Seyit Kemal Karaalioğlu, Türk Edebiyatı Tarihi

4. **Etkinlik:** Aşağıdaki şiirleri okuyarak şiirlerin özellikleriyle ilgili verilen tabloyu inceleyiniz. İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem'e ait "koşuk" ile İslami Dönem âşık edebiyatına ait olan "koşma"nın şekil ve içerik bakımından benzer özelliklere sahip olmasını nasıl değerlendirirsiniz? Düşüncelerinizi ilgili boşluğa yazınız.

KOŞUK

Tümen çecek tizildi
Bükünden ol yazıldı
Öküş yatıp üzüldü
Yirde kopa adırşur.

Türlük çeçek yerildi
Barçın yadım kerildi
Uçmak yeri körüldü
Tumluğ yana kalgüsüz.

Kızıl sarığ arkaşip
Yipkin yeşil yüzkeşip
Bir bir kerü yürkeşip
Yalnguk anı tanglaşur.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Binlerce çiçek dizildi;
Tomurcuklarından yayıldı;
Çok yatmaktan sıkıldı;
Yerden biter bitmez açılıyorlar.

Türlü çiçekler açıldı;
Çimene ipek yaygı yayıldı;
Cennet eli görüldü;
Artık kış gelmeyecek.

Kızıl, sarı art arda
Yeşil menekşe açmakta;
Birbirini sarmakta;
İnsan buna hayran olur.

KOŞMA

Gene bahar geldi bülbül sesinden,
Seda verip seslendin mi yaylalar?
Çevre yanın lale sümbül bürümüş.
Gelin olup süslendin mi yaylalar?

Yediveren bağlar nasıl düzenmiş?
Sarı çiçek elvan elvan bezenmiş.
Yoktan var eyleyen ne hoş özenmiş.
Boynun eğip dostlandın mı yaylalar?

Ben de senin gibi ersem murada.
N'eyleyim ki elimde yok irade.
Ruhsatî'yim gam yüklerim kirada.
Beni görüp yaslandın mı yaylalar?

Ruhsatî

Özellikler	Koşuk	Koşma
Ölçüsü	7'li hece ölçüsü	11'li hece ölçüsü
Nazım Birimi	Dörtlük	Dörtlük
Kafiye Düzeni	aaax, bbbx, cccx	xaxa, bbba, ccca
Teması	Baharın gelişi	Baharın gelişi
Mahlas Kullanılması	Mahlas yoktur.	Mahlas kullanılmıştır.

HALK EDEBİYATI NAZIM BİÇİMİ VE TÜRLERİ

HALK EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ

A) Anonim Halk Edebiyatı Nazım Biçimleri

Türkü

- ✓ Çoğunlukla söyleyeni belli olmayan ve Türklere özgü bir ezgi ile söylenen şiirlere **türkü** denir.
- ✓ Hece ölçüsünün her kalıbıyla söylenebilir.
- ✓ Söyleyeni belli türküler de vardır.
- ✓ Bentler ve kavuştaklardan oluşur.
- ✓ **Bent**, türkünün asıl sözlerinin bulunduğu kısımdır.
- ✓ **Kavuştak**, bentlerin sonunda tekrarlanan nakarat bölümüdür. Bu bölüme **bağlama** da denir.
- ✓ Bentler ve kavuştakların dize sayısı farklılık gösterebilir.
- ✓ Bentler ve kavuştaklar kendi arasında kafiyelenir.

SARI ZEYBEK

ÖRNEK

Sarı Zeybek şu dağlara yaslanır
Yağmur yağar silahları ıslanır
Deli gönül bir gün olur uslanır

Bent

Yazık olsun Telli Doru şanına
Eğil bir bak mor cepkenin kanına

Kavuştak

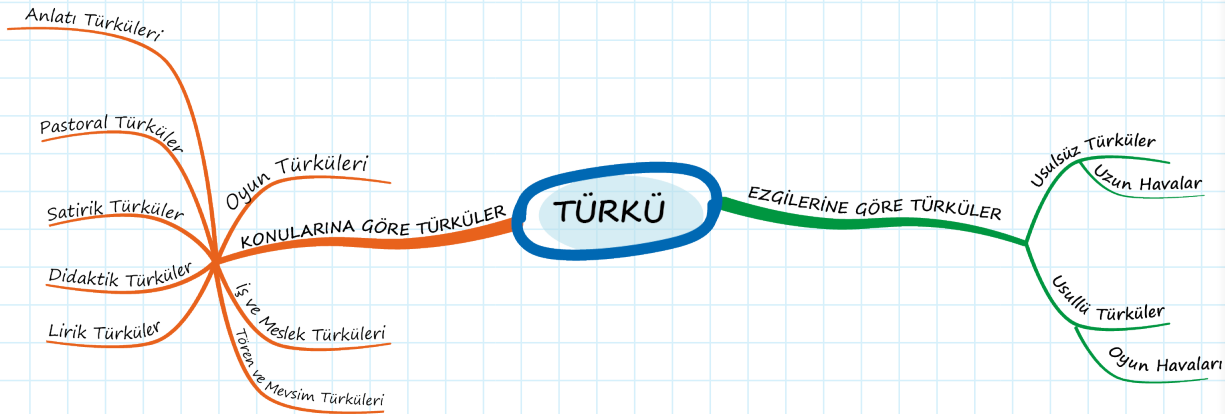
Şu dağları kara duman bürüdü
Üç yüz atlı beş yüz yayan yürüdü
Sarı Zeybek bu dünyada bir idi

Bent

Yazık olsun Telli Doru şanına
Eğil bir bak mor cepkenin kanına

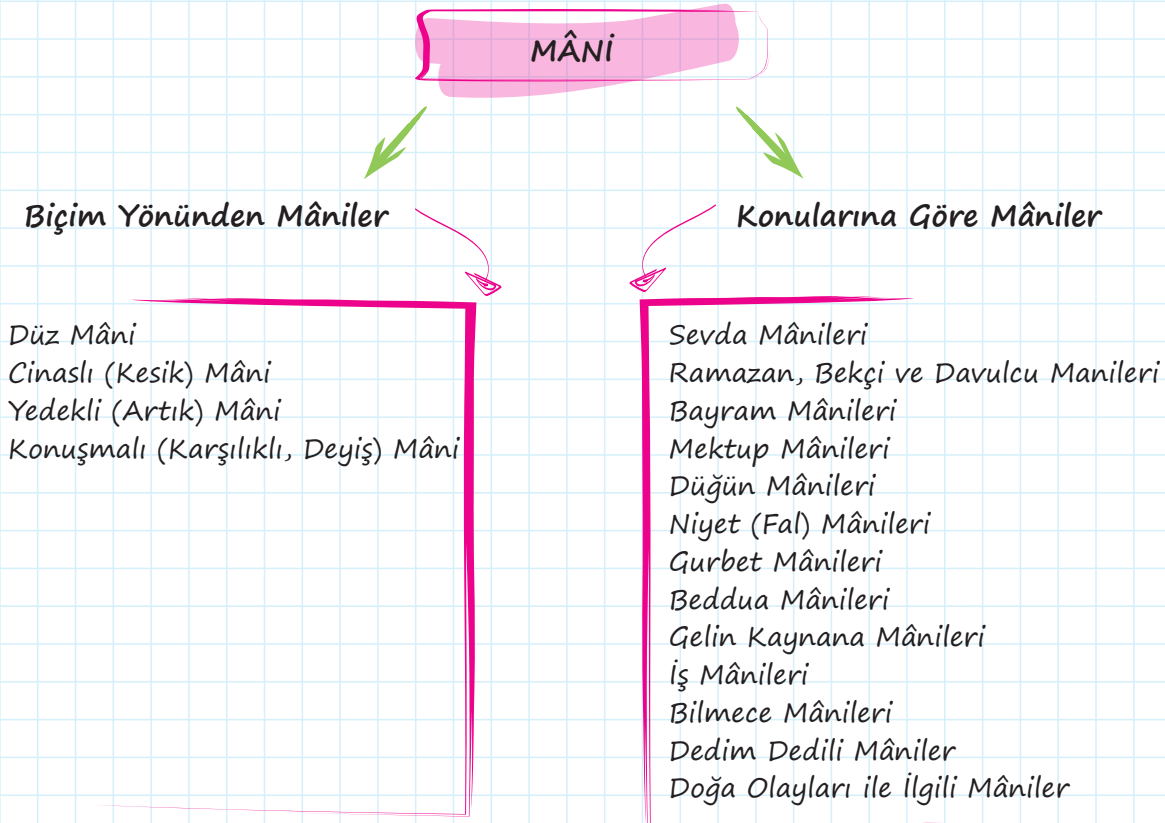
Kavuştak

- ▷ Türküler, konularına ve ezgilerine göre aşağıdaki zihin haritasında görüldüğü biçimde ele alınır.

Mânî

- ✓ Genellikle yedi heceli dört mısradan oluşan, **aaba** şeklinde uyaklanan anonim halk şiiri türüne **mânî** denir.
- ✓ Dize sayısı dörtten fazla olan mânîler de vardır.
- ✓ Sayıları az da olsa bazı mânîler **aaab**, **abcb** şeklinde uyak düzenine de sahip olabilmektedir.
- ✓ Mânîlerin ilk iki dizesi (doldurma dize) asıl anlatılmak istenen düşünceye giriş yapmak için söylenir. Temel düşünce, son iki dizede ifade edilir.
- ✓ Mânîlerde temel konu aşktır. Bunun yanında farklı konularda söylenen mânîler de bulunmaktadır.

Bilgi Havuzu

İlk dizesi 7 heceden eksik olan cinaslı mânilere "kesik mânî" denir.

Gül demedi
Elinde gül demedi
Ben nasıl güleceğim
Yâr bana gül demedi.

Hecenin yedili ölçüsüyle söylenen, dört dizeden oluşmuş cinassız mânilere **düz mânî** denir.

Bahçe bar için ağlar,
Ayva nar için ağlar;
Karlı dağ güneş için,
Gönül yâr için ağlar.

İki kişinin karşılıklı söylediği mânilere **konusmalı (karşılıklı, deyiş) mânî** denir.

Erkek

Gökte yıldız bir sıra
Sarılmış mor mintana
Benim gibi kul gerek
Senin gibi sultana

Kadın

Gökte yıldız bir sıra
Sırma ördüm mintana
Senin gibi er lazım
Benim gibi sultana

Düz mânîye aynı uyakta dizeler eklenerek oluşturulan mânilere **yedekli (artık) mânî** denir.

Bülbülün yuvasına
Gül girer rüyasına
Bülbül güle âşıktır
Mecnun da Leyla'sına
Mecnun Leyla der iken
Erişti Mevlasına

Söylenişleri aynı, anlamları farklı sözcüklerle uyaklanan mânilere **cinaslı mânî** denir.

Hafif çamur dayanmaz
Şu benim saç malama
Sözünü doğru söyle
Karşımda saçmalama

B) Âşık Edebiyatı Nazım Biçimleri

Semai

- ✓ Uyak düzeni koşma ile aynıdır.
- ✓ Koşmadan farklı olarak sekizli hece ölçüsü ile söylenir.
- ✓ Semaiyi diğer halk edebiyatı nazım biçimlerinden ayıran özelliklerden biri de ezgisidir. Semai **kendine özgü bir ezgi** ile söylenir.
- ✓ Çoğunlukla sevgi, tabiat, güzellik ve ayrılık temaları işlenir.

Semai

Gönül gurbet ele varma
Ya gelinir ya gelinmez
Her dilbere meyil verme
Ya sevilir ya sevilmez

Yürüktür bizim atımız
Yardan atlattı zatımız
Gurbet elde kıymatımız
Ya bilinir ya bilinmez

Bahçenizde nar ağacı
Kimi tatlı kimi acı
Gönüldeki derd ilacı
Ya bulunur ya bulunmaz

Deryalarda olur bahri
Doldur da ver içem zehri
Sunam gurbet elin kahri
Ya çekilir ya çekilmez

Emrah der ki düştüm dile
Bülbül figan eder güle
Güzel sevmek bir sarp kale
Ya alınır ya alınmaz

Erzurumlu Emrah

Koşma

- ✓ Türk halk şiirinin en yaygın türüdür, saz eşliğinde söylenir.
- ✓ Genellikle hece ölçüsünün $6 + 5 = 11$ 'li ve $4 + 4 + 3 = 11$ 'li kalıplarıyla söylenir.
- ✓ Nazım birimi olarak dördlük kullanılır.
- ✓ Kafiye düzeni abab cccb dddb veya abcb dddb eeeb biçimindedir.
- ✓ Koşmanın son dördlüğünde şair, mahlasını söyler.

Koşmalar, yapılarına ve konularına göre sınıflandırılır.

KOŞMA**Yapılarına Göre**

Düz, ayaklı,
musammat, zincirleme,
zincirleme ayaklı ve
yedekli koşma

Nasıl vasfedeyim güzelim seni
Rumeli, Bosna'yı değer gözlerin
Dünyaya gelmemiş eşin akranın
İzmir'i, Konya'yı değer gözlerin

Kimsede görmedim sendeki nazı
Tunus, Tırabulus, Mısır, Hicaz'ı
Kars'ı, Kağızman'ı, Acem, Şiraz'ı
Girid'i, Yanya'yı değer gözlerin

Konularına Göre

Güzelleme, koçaklama,
taşlama ve ağıt

Yüzünde görünür Yusuf nişanı
Yüzünü görenler çeker efgânı
Büsbütün Gürcistan, Erzurum, Van'ı
Belh'i, Buhara'yı değer gözlerin

Ruhsat'ın eyledim senin de medhin
Al yanaktan bir buse ver himmetin
Yüzbin sarraf gelse bilmez kıymetimin
Âhırî dünyayı değer gözlerin

Ruhsatî

Varsağı

- ✓ Güney Anadolu'da yaşayan Varsak Türklerinin **kendilerine özgü bir ezgi** ile söyledikleri şiirlerdir.
- ✓ Uyak düzeni ve ölçüsü bakımından semaiye benzer. Genellikle sekizli hece ölçüsü ile söylenir.
- ✓ Semaiden ezgisi ile ayrılır.
- ✓ Varsağılarda semai ve koşma ile aynı konular ele alınır.
- ✓ Bazı varsağılarda "behey, bre, hey, hey gidi" gibi ünlemlere yer verilir.

Varsağı

Behey elâ gözlü dilber
Vaktin geçer demedim mi
Haramî olmuş gözlerin
Beller keser demedim mi

Bak şu kaşa bak şu göze
Ciğer kebab oldu köze
Yakasız gömlekler bize
Felek biçer demedim mi

Deyâlarda yüzer gemi
Şeker dudağının yemi
Süregör devrânı demi
Devrân geçer demedim mi

Karac'oğlan der merd ile
Sözüm yoktur nâmerd ile
Kahpe felek bu derd ile
Bizi eğler demedim mi

Karacaoğlan

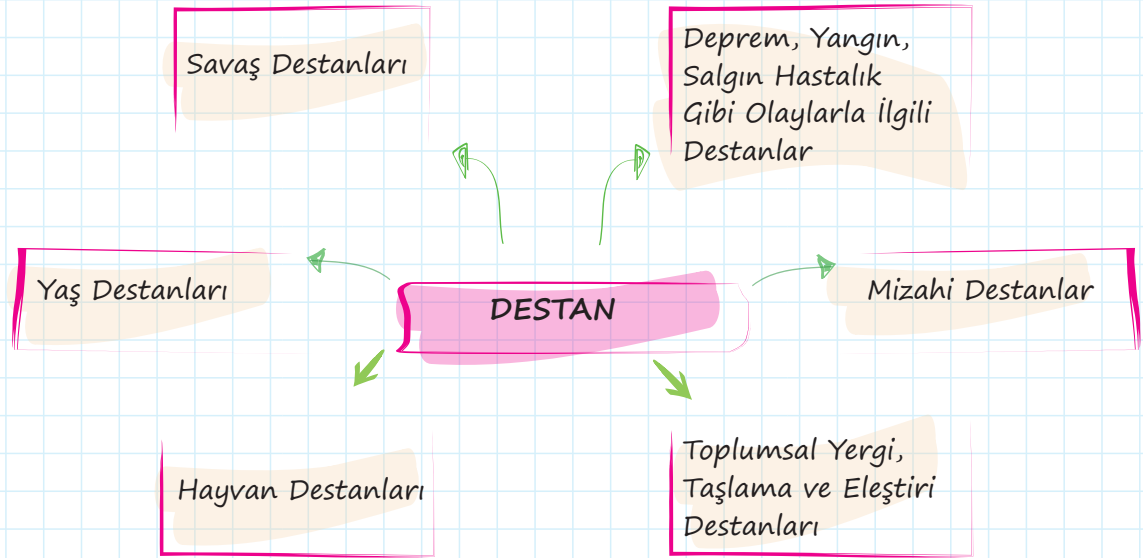
Bilgi Havuzu

Divan, selis,
kalenderi, semai,
satranç ve
veznihar; halk
edebiyatında
aruz ölçüsüyle
yazılan nazım
biçimleridir.

Destan

- ✓ Halk şiirinin en uzun nazım biçimidir. 100 dördlüğü geçen destanlar bulunmaktadır.
- ✓ Dört dizelik bentlerden oluşur.
- ✓ Genellikle hece ölçüsünün 11'li kalıbıyla söylenir.
- ✓ Son dördlükte şairin mahlasına yer verilir.

Konu bakımından destanlar birçok alt başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıklardan bazıları aşağıda verilmiştir.

HALK EDEBİYATI NAZIM TÜRLERİ

A) Anonim Halk Edebiyatı Nazım Türleri

Ninni

- ✓ Çocuklar uyutulurken, avutulurken kendine özgü bir ezgi ile söylenen türkülere **ninni** denir.
- ✓ Hece ölçüsüyle ve sade bir dille söylenir.
- ✓ Ninnilerde çocukla ilgili dilekler, istekler, beklentiler, sevinçler, umutlar dile getirilir.

Yağmura kurdum salıncak
Eyüp'ten aldım oyuncak
Şimdi baban gelecek
Sakin kırma yumurcak ninni

B) Âşık Edebiyatı Nazım Türleri

Güzelleme

İnsan, hayvan, tabiat vb.nin güzelliklerini ele alan, onları öven âşık edebiyatı şiir türüne **güzelleme** denir. Güzellemelerde sevgi, aşk, özlem, ayrılık gibi lirik temalar işlenir.

Koçaklama

Kahramanlık, savaş, cesaret ve yiğitlik ile ilgili âşık edebiyatı şiir türüne **koçaklama** denir. Koçaklamaların coşkun ve yiğitçe bir üslubu vardır.

KOŞMA

Taşlama

Toplumun ve kişilerin beğenilmeyen, istenmeyen, aksayan yönleri ile kusurlarını ve gülünç taraflarını ele alan âşık edebiyatı şiir türüne **taşlama** denir.

Ağıt

Ölüm, afet, savaş, kaza, hastalık, gurbet gibi olayların ardından söylenen ve yaşanan acıyı dile getiren âşık edebiyatı şiir türüne **ağıt** denir.

C) Tekke Şiiri Nazım Türleri

İlahi

- ✦ Allah'ın varlığını, birliğini, yüceliğini ve kudretini övmek; ona yalvarmak, ona duyulan sevgiyi ve saygıyı ifade etmek için söylenen şiirlere **ilahi** denir.
- ✦ Genellikle hecenin 7, 8 ve 11'li kalıplarıyla söylenir.
- ✦ Aruz ölçüsüyle yazılan ilahiler de vardır.

Nefes

- ✦ Bektaşî şairlerin söylediği, Bektaşilikle ilgili temaların işlendiği ilahilere **nefes** denir.
- ✦ Nefeslerde Hz. Muhammed ve Hz. Ali'ye övgüler dile getirilir.
- ✦ Bektaşilik tarikatının temel düşünce, inanç ve kuralları ele alınır.
- ✦ Genellikle hecenin 7, 8 ve 11'li kalıplarıyla söylenir.
- ✦ Aruz ölçüsüyle yazılan nefesler de vardır.

Deme

- ✦ Alevilikle ilgili temaların işlendiği şiirlere **deme** denir.
- ✦ Alevi törenlerinde saz eşliğinde söylenir.
- ✦ Genellikle 8'li hece ölçüsüyle oluşturulur.

Nutuk

- ✦ Tarikat büyükleri tarafından tarikata yeni giren kişilere ve müritlere o tarikatın erkân, adap ve derecelerini öğretmek için söylenen şiirlere **nutuk** denir.

Şathiye

- ✦ Mutasavvıf şairlerin vecd ve istiğrak hâlinde söylediği, ilk bakışta anlamsız, saçma ve küçük düşürücü görünen şiirlerdir.
- ✦ Şathiyelerde Allah'la senli benli konuşma üslubu benimsenir. İnançlarla ilgili alaycı ve şakacı bir eda takınılır. İlk bakışta yadırganan ve anlaşılmaz bulunan şathiyelerde derin anlamlar gizlenir.

Devriye

- ✦ Tasavvuftaki devir nazariyesini ele alan şiirlere **devriye** denir.
- ✦ Devriyelerde yaratılışın başı ve sonu arasındaki yolculuk dile getirilir.

1. **Etkinlik:** Türk halk şiiriyle ilgili aşağıdaki örnekleri inceleyiniz. Şiirlerin ölçüsünü, kafiye düzenini ve nazım biçimini belirleyerek ilgili bölüme yazınız.

a

Yürü bre Bulgar dağı
Hemen dağlar sende m'olur
Yaylalı sümbüllü yurtlar
Büyük evler sende m'olur

Yükseğinde döner kuşlar
Engininde kervan işler
Kürk giydirir at bağışlar
Yiğit beğler sende m'olur
(...)

Karac'oğlan düz ovalar
Şahinin keklik kovalar
İnil inil taş yuvalar
Büyük seller sende m'olur

Karacaoğlan

Şiirin Ölçüsü

Kafiye Düzeni

Nazım Birimi

b

Altı kardeş idik bindirdik ata
Hürü'yü yolladık üç köyden öte
Kızılırmak'a varınca oldu bir hata

N'ettin Kızılırmak allı gelini
Gelini gelini benim yârimi

Evde kaynanası evi bezetir
Yolda kaynatası yolu gözetir
Gelinsiz hâneyi kime bezetir

N'ettin Kızılırmak allı gelini
Gelini gelini benim yârimi

Şiirin Ölçüsü

Kafiye Düzeni

Nazım Birimi

c

Ala gözlü benli dilber
Koma beni el yerine
Altın kemerin olayım
Dola beni bel yerine

Hiçine gönlüm hiçine
Yigide ölüm geçine
Al beni zülfün ucuna
Sallanayım tel yerine
(...)

Karacaoğlan

Şiirin Ölçüsü

Kafiye Düzeni

Nazım Birimi

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucuğu yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ Devriyede ruhun Allah katından ayrılıp cansız varlığa, sonra bitkiye, hayvana, insana, insanikâmile ve oradan tekrar Allah’a ulaşması anlatılır.
- ☐ Alevilikle ilgili temaların işlendiği şiirlere nefes denir.
- ☐ Ağıtlarda, ölen kişinin meziyetleri ve ölümünden duyulan üzüntü dile getirilir.
- ☐ Destan, halk şiirinin en uzun nazım biçimidir.
- ☐ Türkünün asıl sözlerinin bulunduğu bölüme kavuştak denir.

3. **Etkinlik:** Aşağıdaki mânilerin türlerini belirleyerek numaralarını tablodaki ilgili alana yazınız.

1 Düşeli garip ile
Aşk ile düştüm dile
Dediler yazık sana
Yar seni bilmez bile
Düşürmesin kimseyi
Mevla böyle müşkile

2 Şu dağlar garip dağlar
İçinde garip ağlar
Kimse garip olmasın
Garip için kim ağlar
Ağlarsa anam ağlar
Gerisi yalan ağlar

3 Derdim ele
Geç gönül derdim ele
Girdim aşk kalburuna
Gel gözüm derdim ele
Ben yürekten yanarım
Söylemem derdim ele

4 İlbahara yaz derler
Şirin söze naz derler
Kime derdim söylesem
Bu dert sana az derler

5 Denizde gez gölde gez
Bülbülde gez gülde gez
Ben burda kan ağlarım
Sen orada gül de gez

6 Yeldir nefesi gelmez
Kimi kimsesi gelmez
Acep Ferhad öldü mü
Külüngün sesi gelmez

7 Karşıya kaban derler
Ökçeye taban derler
Kız hatırın kalmasın
Nişanlın çoban derler

8 Bugün al
Yârim giymiş bugün al
Şad edersen bugün et
Can alırsan bugün al

9 Karşı kabansız olmaz
Ökçe tabansız olmaz
Niye hatırım kalsın
Sürü çobansız olmaz

10 Ana başta taş imiş
Her derde ilaç imiş
Bir evlat pir olsa da
Anaya muhtaç imiş

11 Deli koyun
Deli kurt deli koyun
Yarinden ayrılanın
Adını deli koyun

12 İnsan insanı yoklar
Dert gördüm derdi yoklar
Dertlilerin hâlini
Ne bilsin derdi yoklar

a) Düz Mânî

b) Cinaslı (Kesik) Mânî

c) Yedekli (Artık) Mânî

ç) Konuşmalı Mânî

.....
.....
.....

.....
.....
.....

.....
.....
.....

.....
.....
.....

4. Etkinlik: Aşağıda Türk halk şiirine ait örnek metinler verilmiştir. Metinlerin kutucuklarda belirtilen nazım türlerinden hangisine ait olduklarını ilgili alana yazınız.

Şathiye

Nefes

Güzelleme

Devriye

Ağıt

Ninni

Koşaklama

Taşlama

1 Ok atılır kal'asından
Hak saklasın belâsından
Koroğlu'nun narasından
Her yan gümbür gümbürlenir

2 Şu fena mülküne çok geldim gittim
Yağmur olup yağdım, ot olup bittim
Urum diyarını ben irşâd ettim
Horasan'dan gelen Bektaş idim ben

3 Öte gecenin bulutu
Beri geceye yürüdü
Uyku benim yavrumun
Gözlerini bürüdü

4 Kara yerde mor menekşe biter mi
Yaz baharda işhâk kuşu öter mi
Bahçede alışan çölde yatar mı
Uyan garip bülbül güllerin hani

5 Güzel âşık cevrimizi
Çekemezsin demedim mi
Bu bir rıza lokmasıdır
Yiyemezsin demedim mi

6 Bir vakte erdi ki bizim günümüz
Yiğit belli değil mert belli değil
Herkes yarasına derman arıyor
Devâ belli değil dert belli değil

7 Kullanırsın kanatsızca rüzgârı
Kürekle mi yaptın sen bu dağları
Ne yapıp da öldürürsün sağları
Can verip alırsın sen cancı mısın

8 Ala gözlerini sevdiğim dilber
Şu gelip geçtiğin yollar öğünsün
Kadir Mevlâm seni öğmüş yaratmış
Kısmeti olduğun kullar öğünsün

9 Tesbih ü zikr eylegil
Allah'a şükr eylegil
Bu sözi fikr eylegil
Lâilâhe illalâh

10 Yıldırım gibidir Zülfikar yüzü
İmam Hüseyin'dir Ali'nin sözü
Zülfikar çekicek, Necef denizi
Hikmetle kaynayıp coşan Ali'dir

5. Etkinlik: Aşağıda verilen mânî örneklerini inceleyerek etkinliği yönergeler doğrultusunda tamamlayınız.

a) Aşağıdaki örneklerde boş bırakılan dizeleri düz mânî oluşturacak şekilde tamamlayınız.

1

Yaprağı üzüm olsa
Yârin uykusu gelmiş
Yastığı dizim olsa

2

Telve taşıdığı yerde
Güzel çirkin aranmaz
Gönül düştüğü yerde

3

Yere kilim sererler
Oturmuş erik yerler
Mendil vermem sevgilim

b) Aşağıdaki örneklerde boş bırakılan dizeleri cinaslı mânî oluşturacak şekilde tamamlayınız.

1

Adam aman karaca
Attım aşkın okunu
Vurdum birkaç karaca
Benim bir sevdiğim var

2

Kötü at menzil almaz
Günde vursan yüz eğer
Ele gider güler de

3

Dünyasına
Güvenme dünyasına
Dünya benim diyenin

c) Şehirlerin kendine özgü niteliklerini konu alan mânîlere şehir mânîleri denir. Aşağıdaki örneği inceleyiniz. Siz de belirlediğiniz bir şehirle ilgili, mânî türlerinden birine uygun olarak bir mânî yazınız.

Örnek
Amasya'nın elması
Elmaların en hası
Sen dururken neyleyim
Pırlantayı elması
Cinaslı mânî

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

XIII. YÜZYIL

YUNUS EMRE

- İlahi türünün en önemli temsilcilerindendir.
- Şiirlerinde hecenin yanında aruz ölçüsünü de kullanmıştır.
- Taptuk Emre'nin tekkesinde yetişmiş mutasavvıf bir şairdir.
- Şiirlerinde yüksek bir hoşgörü, derin bir insan sevgisi ve samimi bir Allah sevgisi öne çıkar.
- Şiirleri sade Türkçe ile sehlîmünteni (kolayca söylenmiş gibi görünen ancak benzerinin söylenmesi çok güç olan özlü söz ve ifade) tarzında söylemiştir.
- *Risâletü'n-Nushiyye* (Nasihatler Kitabı) ve *Divan* olmak üzere iki önemli eseri vardır.

HACI BEKTÂŞ-I VELÎ

- Horasan erenlerinden kabul edilir, İslam inancını Anadolu'ya yaymak amacıyla Nevşehir Sulucakarahöyük'e yerleşmiştir.
- Yeniçeri Ocağı'nın ve Bektâşîliğin piri kabul edilir.
- *Makâlât* adlı eserin yazarı olarak tanınmıştır.

XIV. YÜZYIL

KAYGUSUZ ABDAL

- Asıl adı Alaaddin Gaybî olup şathiyeleri ile tanınmıştır.
- Hem aruz hem de heceyle şiirler yazmıştır.
- Şiirlerinin ana teması Allah, insan ve tabiat sevgisidir.
- *Divan*, *Gülistan*, *Gevhernâme*, *Budalanâme*, *Vücudnâme*, *Saraynâme* sanatçının tanınmış eserlerinden bazılarıdır.

XV. YÜZYIL

HACI BAYRÂM-I VELÎ

- Asıl adı Numan olup Ankara'nın Çubuk Çayı yakınındaki Solfasol köyünde doğmuştur.
- Bayramilik tarikatının kurucusudur.
- Günümüze ulaşan, ikisi aruz üçü heceyle yazılmış beş şiirinde Yûnus Emre'nin etkisinde kaldığı açıkça görülmektedir.

XVI. YÜZYIL

PÎR SULTAN ABDAL

- Asıl adı Haydar olup nefesleriyle tanınmıştır.
- Sivas'ın Yıldızeli kazasına bağlı Banaz köyünde doğduğu şiirlerinden anlaşılmaktadır.
- Söylentiye göre rüyasında Hacı Bektâş-ı Velî elinden bade içmiştir.
- Görüşleri nedeniyle Sivas Valisi Hızır Paşa tarafından önce hapsedilmiş, sonra da idam edilmiştir.
- Divan edebiyatından etkilenmeyen sanatçı, şiirlerinin tümünü heceyle söylemiştir.

XVII. YÜZYIL

KUL NESÎMÎ

- Asıl adı Ali olup Bektaşî şairlerindendir.
- Şiirlerinden iyi bir eğitim gördüğü ve Arapça bildiği anlaşılmaktadır.
- Hem aruz hem de heceyle şiir yazmıştır.
- Hz. Ali sevgisi, on iki imama bağlılık ve Caferî-Alevî inancı şiirlerinde önemli bir yer tutar.

NİYÂZ-İ MISRÎ

- Asıl adı Mehmed olup Malatya'nın Aspozi kasabasında doğmuştur.
- Şiirlerinde Niyâzî mahlası yanında ilim tahsili için Mısır'da bulunduğundan Mısırî mahlasını kullanmıştır.
- Çeşitli medreselerde eğitim görmüş ve farklı yerlerde tasavvuf bilgisini geliştirmiştir.
- Büyük bir kısmı birkaç yapraklık risalelerden meydana gelen otuzun üzerinde eseri vardır.

XVIII. YÜZYIL

ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI

- 1703 yılında Erzurum'un Hasankale kazasında doğmuştur.
- İyi bir eğitim almış, astronomi ile de ilgilenmiştir.
- Dinî ve din dışı ilimlere dair ansiklopedik bir çalışma olan *Mârifetnâme*, en tanınmış ve en önemli eseridir.
- Araştırmacı ve mutasavvıf bir kişiliğe sahip olan sanatçının eserlerinin sayısı on beşi bulunmaktadır.

ÂŞIK EDEBİYATI SANATÇILARI

XVI. YÜZYIL

KÖROĞLU

- Ünü hem bir destan kahramanı hem halk şairi olarak geniş bir coğrafyaya yayılmıştır.
- Zalim Bolu Beyi ile mücadelesinin anlatıldığı *Köroğlu Destanı*'nda adı Ruşen Ali olarak geçer.
- Bir rivayete göre Osmanlı-İran savaşlarına katılmış yeniçeri şairidir.
- Koçaklamalarıyla tanınmıştır.
- Divan şiirinden etkilenmemiş, tüm şiirlerini hece ölçüsü ile yazmıştır.

XVII. YÜZYIL

KARACAOĞLAN

- Âşık edebiyatının en tanınmış ismidir.
- Toroslar ve Güney Anadolu'da (Maraş-Antep) yaşadığı sanılmaktadır.
- Güzellemeleriyle tanınmıştır.
- Şiirlerinde maddi zevkleri ve güzellere düşkünlüğünü pervasızca dile getirir.
- Şiirlerinin teması; aşk, gurbet, tabiat, yoksulluk, zamandan şikâyet ve ölümdür.
- Şiirlerinde yer yer Arapça ve Farsça kelimelere rastlansa da şiirlerini sade bir Türkçe ile söylemiştir.

KAYIKÇI KUL MUSTAFA

- Yeniçeri şairlerinden olup tüm şiirlerini heceyle söylemiştir.
- IV. Murat'ın Bağdat Kuşatması'nda şehit düşen bir müfreze kumandanı için söylediği *Geng Osman Destanı* ile tanınmıştır.
- IV. Murat'ın Revan Seferi üzerine söylediği, "yürüyüş destanı" adı verilen, savaşa katılan kuvvetlerin anlatıldığı manzumelerin ilk örneğini vermiştir.

ÂŞIK ÖMER

- Konya'nın Hadım ilçesinin Gezleve köyünde doğduğu tahmin edilmektedir.
- Medrese eğitimi almış, divan şiirinden etkilenmiştir.
- Şiirlerinde hem hece hem aruz ölçüsünü kullanan şairlerdendir.
- Türk halk edebiyatının en çok yazan şairlerinden biridir.
- Kendisinden sonra gelen âşıklar tarafından "üstat" kabul edilmiştir.
- Kendinden önceki ve kendi dönemindeki şairlerle ilgili değerlendirmeleri içeren *Şâirnâme* adlı destanı ile İstanbul'un ünlü semtlerini tanıttığı *İstanbul Destanı* çok ünlüdür.

ERCİŞLİ EMRAH

- Van'ın Erciş ilçesinde yaşamış olduğu sanılmaktadır.
- Türk halk hikâyelerinin en sevilen örneklerinden biri olan *Emrah ile Selvihan* hikâyesinin kahramanı olduğu varsayılmaktadır.
- Yakın zamana kadar Erzurumlu Emrah'la karıştırılmıştır.
- Şiirlerinde aruz ölçüsünü kullanmaması, sade dil kullanması ve dinî-tasavvufî konularına yer vermemesi yönleriyle Erzurumlu Emrah'tan ayrılır.

XVIII. YÜZYIL

GEVHERÎ

- Kırımlı ve asıl adının Mustafa olduğu tahmin edilmektedir.
- Medrese eğitimi almış, divan kâtipliği yapmıştır.
- Şiirlerinde Arapça ve Farsça kelime sayısı fazla olduğundan dili çağdaşlarına göre ağırdır.
- Hem aruz hem hece ölçüsüyle yazmış, divan şiirinin etkisinde fazla kalmıştır.
- Şiirlerinin genel teması sevgili, rakip, ayrılık, çile, kader çerçevesindeki aşktır.
- Musikiyle ilgilenmiş, şiirleri bestelenmiştir. Araştırmacılar, Gevherî makamı denilen bir makamının varlığını ortaya koymuştur.

LEVNÎ

- Asıl adı Abdülcélil Çelebi olup Edirne'de doğmuştur.
- Lale Devri'nde tezhîp eğitimi almış, minyatür alanında ilerleyerek nakkaşbaşılığa yükselmiştir. Osmanlı minyatür sanatının son büyük ustalarındandır.
- Elde bulunan yirmi kadar şiirinde hem aruz hem hece ölçüsünü kullanmıştır.
- Âşık edebiyatının en eski ve başarılı örneği kabul edilen *Atalar Sözü Destanı* en tanınmış şiiridir.

XIX. YÜZYIL

ERZURUMLU EMRAH

- Erzurum'un Ilıca ilçesine bağlı Tanbura köyünde doğmuştur.
- Medrese eğitimi almış, Nakşibendi tarikatının Hâlidîyye koluna bağlanmıştır.
- Gezdiği yerlerde yetiştirdiği öğrencilerle bir âşık kolunun kurucusu olmuştur.
- Divan şiirinden etkilenmiş, şiirlerinde tasavvufî konulara ağırlık vermiştir.
- Dili ağırdır, aruzla yazdığı şiirler fazla olsa da asıl ününü heceyle yazdığı şiirlerine borçludur.

DERTLİ

- Asıl adı İbrahim olup Bolu'nun Yeniçağa ilçesinin Şahnalar köyünde doğmuştur.
- Şairliğinin ilk yıllarında kullandığı Lütfî mahlasını, aşadığı acı tecrübeler sonucunda Dertli mahlasıyla değiştirmiştir.
- Divan şiirinin etkisinde kalmış hem hece hem aruzla şiirler yazmıştır.
- Saz üzerine söylediği "Telli sazdır bunun adı" dizesiyle başlayan taşlaması oldukça ünlüdür.

SEYRÂNÎ

- Kayseri'nin Everek (Develi) ilçesinde doğduğundan Everekli Seyrânî olarak da anılır.
- Medrese eğitimi almış olup badeli âşıklardandır.
- Haksızlıkları, yolsuzlukları, insani zaaf ve kusurları cesaretle dile getirdiği taşlamalarıyla tanınmıştır.
- Divan şiirinin etkisiyle hece ve aruz ölçüsüyle şiirler söylemiştir.
- Şiirlerinde edebî sanatları, mecazları, cinasları yoğun ve başarılı biçimde kullanmış; Develi yöresinin mahallî kelimelerine yer vermiştir.

DADALOĞLU

- Asıl adı Veli olup Toroslarda yaşayan göçebe Türkmenlerin Avşar boyundandır.
- Şiirlerinde konargöçer Türkmenlerin dış etkilerden uzak arı Türkçesi görülür.
- Pervasızca söylediği koçaklamalarıyla tanınmış, divan şiirinden etkilenmemiştir.
- Koçaklamalarıyla Köroğlu'nu, güzellemeleriyle Karacaoğlu'nu andırır.

Bilgi Havuzu

Köroğlu, Kayıkçı
Kul Mustafa,
Karacaoğlu,
Ercişli Emrah,
Dadaloğlu;
sadece hece
ölçüsüyle
şiirler yazmış,
divan şiirinden
etkilenmemiştir.

1. **Etkinlik:** Bir edebiyat dergisinde âşık ve tekke edebiyatından dört sanatçıya yer verilecektir. Edebiyat dergisinde yer verilen sanatçılar ile ilgili aşağıdaki ipuçları bilinmektedir. Bu ipuçlarından hareketle sanatçıların kimler olduğunu tespit ederek doğru- yanlış tablosundaki yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “✗” işareti koyunuz.

✗ Dergide yer alan sanatçılardan biri XVIII. yüzyılda yaşamıştır.

✗ Dergide yer alan âşık edebiyatı sanatçılarından hiçbiri XV ve XVII. yüzyılda yaşamamıştır.

✗ Dergide yer alan sanatçılardan sadece biri tekke edebiyatında yer almaktadır.

✗ Dergide yer alan sanatçılardan sadece biri divan kâtipliği yapmıştır.

✗ Dergide yer alan sanatçılardan birinin *Risâletü'n-Nushiyye* adında bir eseri vardır.

✗ Dergide yer alan sanatçılardan biri musiki ile ilgilenmiş ve besteler yapmıştır.

✗ Dergide aruz ölçüsünü hiç kullanmayan sanatçı vardır.

✗ Dergide yer alan sanatçılardan sadece biri yeniçeri şairidir.

✗ Dergide yer alan sanatçılardan biri koçaklamaları ile ünlüdür.

✗ Dergide yer alan sanatçılardan birinin şiirlerinde mizah ve eleştiri görülür.

DOĞRU-YANLIŞ

Sanatçılardan biri “Ferman padişahınsa dağlar bizimdir.” sözünün sahibidir.

Sanatçılardan birinin mürşidi Tapduk Emre'dir.

Sanatçılardan biri divan şairi Fuzûlî'den etkilenmiştir.

Sanatçılardan hiçbiri XIX. yüzyılda yaşamamıştır.

Sanatçılardan sadece biri medrese eğitimi görmüştür.

Âşık edebiyatındaki “destan”, ulusların başından geçen kahramanlık olaylarını anlatan destan (epope) ile karıştırılmamalıdır.

2. Etkinlik: Aşağıdaki tabloda verilen boşlukları sanatçıların özelliklerine uygun olarak örnekteki gibi tamamlayınız.

Sanatçı	Yaşadığı Yüzyıl	Temsilcisi Olduğu Halk Edebiyatı Kolu	Kullandığı Ölçü	Divan Edebiyatından Etkilenme	Tanınmasını Sağlayan Tür / Yön / Eser
Levnî					
Yûnus Emre					
Erzurumlu İbrahim Hakkı					
Gevherî					
Kaygusuz Abdal					
Karacaoğlu					
Kul Nesîmî					
Seyrânî					
Dadaloğlu					
Dertli					
Ruhsatî					
Sümmânî					
Kayıkçı Kul Mustafa					
Hacı Bektâş-ı Veli					

3. Etkinlik: Aşağıdaki şiirleri inceleyerek tablodaki soruların cevaplarını ilgili bölüme yazınız.

I. METİN

Ezel kâtipleri tahrir edince
Benim ikbâlîmi kara yazmışlar
Âşıkı mâ'şuka taksim edince
Beni bir vefâsız yâre yazmışlar

Kuranlar bu bezm-i aşkın dolabın
Çekmişler dilberin cevvin itâbın
Yazanlar Ferhâd ü Mecnûn kitabın
Emrah'ı da bir kenara yazmışlar

III. METİN

İsimlerin tebdil etsem satılmaz
Cisimlerin tahvil etsem zat olmaz
Altun eğer vursan eşek at olmaz
Şimdi kişi bildiğine gidiyor
(...)
Boy kürkünü beğenmiyor köçekler
Babasına aklöğretir çocuklar
Yumurtadan burnu çıkan cücükler
Horoz oldum diye cik cik ediyor

II. METİN

Aşağıdan Yusuf Paşa'm geliyor
Düşmanına karşı koyan merd olur
Şahin kocasa da vermez avını
Aslı kurt yavrusu yine kurt olur

Arap atlar yağma oldu arada
Fitiller işliyor azgın yarada
Bana derler ne gezersin burada
Ölenece yüreğimde derd olur

IV. METİN

Bir gül ile gülistanı seyrettim
Seher yelleriyle esen Ali'dir
Muhammed kılavuz mahşer yerinde
İslam'ın sancağın çeken Ali'dir
Dayanı gör kardaş gönül gücüne
Azığın yok mudur ahret göçüne
On İk'imâm gibi cennet içine
Âb-ı Kevser ile akan Ali'dir

Sorular	I. Metin	II. Metin	III. Metin	IV. Metin
Şiirlerin türü nedir?				
Şiirlerin türünü temsil eden halk şairleri kimlerdir?				
Şiirler halk edebiyatının hangi koluna aittir?				
Şiirlerin nazım biçimi nedir?				
Metinlerde nasıl bir dil kullanılmıştır?				

- ✓ XIII-XIX. yüzyıllar arasında etkili olmuştur.
- ✓ Sanat için sanat anlayışı hâkimdir.
- ✓ Soyut, kendine has kuralları olan bir edebiyattır.
- ✓ Aşk, eğlence, tabiat, din gibi temalar işlenir.
- ✓ Konu değil söyleyiş ön plandadır.
- ✓ Genellikle aruz ölçüsü tercih edilir.
- ✓ Söz sanatı ve mazmunlara sıkça başvurulur.
- ✓ Genellikle tam ve zengin kafiye tercih edilir.
- ✓ Ağırlıklı olarak beyit nazım birimi kullanılır.
- ✓ Konu bütünlüğü değil parça güzelliği esastır.
- ✓ Şiirler, nazım biçiminin adıyla anılır.
- ✓ Farsça, Arapça kelime ve kurallar sıkça kullanılır.
- ✓ Şiirlere başlık verilmez.
- ✓ Bilinen ilk divan şairi Hoca Dehhânî'dir.
- ✓ Şiirlerde genellikle mahlas kullanılır.
- ✓ Şiir ön planda, nesir ikinci plandadır.

Türkîbasit

- * XV ve XVI. yüzyılda etkilidir.
- * Arapça ve Farsça kelimelerin yerine Türkçe kelimeler tercih edilmiştir.
- * Halk söyleyişine ağırlık verilmiştir.
- * Divan şairlerince ilgi görmemiştir.
- * Tatavralı Mahremî, Edirneli Nazmî, Aydınî Visâlî önemli temsilcileridir.

Mahallîleşme

- * XVI. yüzyıldan sonra etkilidir.
- * Sade bir Türkçeyle eserler verilmiştir.
- * Deyim, atasözü gibi halk tabirlerine yer verilmiştir.
- * Yer yer hece ölçüsü kullanılmıştır.
- * Şarkı, bu akımın etkisiyle oluşturulmuştur.
- * Nedîm ve Enderunlu Vâsîf önemli temsilcileridir.

Divan Şiirinde Etkili Olan Akımlar

Sebkihîndî

- * XVII. yüzyılda etkilidir.
- * İmgeli, çağrışımlı, mecazlı ve musikili bir anlatım vardır.
- * Anlam derinliği söz konusudur.
- * Yeni kelimelere ve mazmunlara yer verilmiştir.
- * Hayal, acı, ızdırap temaları işlenmiştir.
- * Neşâtî, Nâîlî ve Şeyh Gâlip önemli temsilcileridir.

Hikemî Tarz

- * XVII. yüzyıldan sonra etkilidir.
- * Öğretici (didaktik) şiir anlayışıdır.
- * Duygudan çok akla önem verilmiştir.
- * Anlaşılır bir üslup tercih edilmiştir.
- * Nâbî ve Koca Râgıp Paşa önemli temsilcileridir.

Bilgi Havuzu

Divan edebiyatında şairler, şiirlerini **divan** adlı kitaplarda toplamıştır.

Bilgi Havuzu

Divan şiirinde **gazel, kaside, mesnevi, rubai, şarkı, kıta, terakibent** gibi nazım biçimleri; **tevhit, münacat, naat, methiye, mersiye, hicviye** gibi nazım türleri sıklıkla kullanılmıştır.

Divan Şiiri Sözlüğü

- **âzâde mısra:** Hiçbir şiirin parçası olmayan ve tek başına anlam taşıyan dize.
- **beytülgazel:** Bir gazelin en güzel beyti.
- **cülûsiye:** Padişahın tahta çıkışı için yazılan kaside.
- **gazavatnâme:** Din uğruna yapılan savaşların anlatıldığı eser. (Mensur da olabilir.)
- **hamse:** Bir şairin beş mesnevisinden oluşan eser bütünü.
- **hicviye:** Kişileri, kurumları veya toplumu eleştirmek amacıyla yazılan kaside.
- **lugaz:** Cevabı bir varlık ya da nesne olan bilmece.
- **muamma:** Cevabı bir kişi olan bilmece.
- **makta:** Gazel ve kasidenin son beyti.
- **matla:** Gazel ve kasidenin ilk beyti.
- **mazmun:** Divan şiirinde kullanılan kalıplaşmış söz.
- **mersiye:** Ölen bir kişinin ardından yazılan kaside, ağıt.
- **mezan:** Şarkı nazım biçiminde her dörtlünün üçüncü dizesi.
- **muhammes:** Beşer dizelik bentlerden oluşmuş nazım şekli.
- **musammat:** Her dizesi ikişer eşit ve ortak uyaklı bölüme ayrılan gazel ya da kaside.
- **musarra:** Her iki dizesi birbiriyle kafiyeli beyit.
- **nazîre:** Bir şairin şiirine başka bir şair tarafından aynı şekil, vezin, kafiye ve redifle yazılan şiir.
- **surnâme:** Şehzadelerin sünnet düğünlerini ya da kadın sultanların doğumlarını anlatan eser. (Mensur da olabilir.)
- **şah beyit:** Gazelin en güzel beyti.
- **şehrengiz:** Bir şehrin güzelliklerinin anlatıldığı eser.
- **taş beyit:** Kasidede şairin mahlasının geçtiği beyit.
- **tahmis:** Bir gazelin her iki dizesinin başına üç dize eklenerek oluşturulan nazım biçimi.
- **tegazzül:** Kaside içinde yer alan gazel.
- **tehzîl:** Alay etme amacıyla yazılan nazire.
- **terbî:** Bir şairin bir gazelinin her beytinin üstüne başka bir şairin ikişer dize eklemesiyle oluşan murabba.
- **vâsita beyti:** Terkibibent veya terciibentte bentler arasındaki geçiş beyti.
- **yekahenk:** Divan şiirinde beyitleri arasında anlam ilişkisi olan gazel.
- **yekâvâz:** Divan şiirinde her beyti beytülgazel değerinde olan gazel.
- **ziyâde:** Müstezat nazım biçiminde uzun dizeden sonra gelen kısa dize.

Divan Edebiyatında Nesir (Düzyazı)

- ✓ Şiire göre ikinci planda kalmıştır.
- ✓ Tarih, coğrafya, gezi, din, siyaset vb. konulu eserlerde tercih edilmiştir.
- ✓ Düzyazıya **inşa**, düzyazı türündeki esere **münşeat**, düzyazı yazan kişiye **münşi** denmiştir.
- ✓ Noktalama işaretleri kullanılmamıştır.
- ✓ **Süslü** ve **sade nesir** olmak üzere ikiye ayrılmış, her ikisinin özelliklerini gösteren nesirlere de **orta nesir** adı verilmiştir.

Süslü Nesir

Konudan çok söyleyişe önem verilmiştir.
Yabancı kelime ve tamlama çoktur.
Secilere (iç uyak) yer verilmiştir.
Cümleler çok uzundur.
Tazarrunâme (Sinan Paşa)
Tuhfetü'l-Harameyn (Nâbî)
Veysî ve Nergisî'nin eserleri

Sade Nesir

Konu ve düşünce ön plandadır.
Dil, süslü nesre göre sadedir.
Secilere pek yer verilmemiştir.
Cümleler daha kısa ve anlaşılırdır.
Kâbusnâme (Mercimek Ahmet)
Heşt Behişt (Sehî Bey)
Mir'âtü'l-Memâlik (Seydi Ali Reis)
Seyahatnâme (Evliya Çelebi)

Divan Nesri Sözlüğü

- **fütüvvetname:** Esnaf örgütlerinin kurallarını belirten eser.
- **hilye:** Hz. Muhammed ve dört halifenin özelliklerini anlatan eser.
- **kısas-ı enbiyâ:** Peygamberlerle ilgili kıssaların yer aldığı eser.
- **menâkıbname:** Din büyüklerinin ve kahramanların olağanüstü yaşamlarını anlatan eser.
- **pendname:** Dinî ve ahlaki öğütler içeren eser. (Manzum da olabilir.)
- **velâyetname:** Evlîyaların hayatlarını anlatan eser.
- **sefâretname:** Yurt dışına giden elçilerin gittikleri yerle ilgili izlenimlerini içeren eser.
- **seyahatname:** Gezilip görülen yerlerin anlatıldığı eser.
- **siyasetname:** Devlet adamlarına yöneticilikle ilgili bilgiler veren eser.
- **siyer:** Hz. Muhammed'in hayatını anlatan eser.
- **tezkire:** Ünlü kişilerin hayatları ve eserleri hakkında bilgi veren eser.

Bilgi Hattın
Divan nesrinde
cümle içinde
ve sonunda
şiiirde olduğu
gibi kafiyeler
kullanılmış,
bunlara **seci**
(iç uyak) adı
verilmiştir.

Divan Edebiyatının Önemli Yazarları

XV. yy.

Sinan Paşa

Süslü nesrin öncüsüdür.
Eserlerinde seci ve aliterasyonlara yer vermiştir.
Tazarrunâme, *Maârifnâme*,
Tezkiretü'l-Evliyâ adlı eserleri
ünlüdür.

Hamdullah Hamdi

"Hamdi Çelebi" olarak da bilinir.
Anadolu sahasında ilk hamse
sahibi şairdir.
Leyla vü Mecnûn, *Kıyafetnâme*
adlı eserleri önemlidir.

Mercimek Ahmet

Sade nesrin öncülerindendir.
I. Murat'ın isteği üzerine
Kâbusnâme adlı eseri Farsçadan
çevirmiştir.

Seydi Ali Reis

Astronomi, denizcilik,
matematik eğitimi almıştır.
Kaptanıderyalık yapmıştır.
Mirâtü'l-Memâlik adlı eseri ilk
gezi yazılarından.

Latîfî

Sultan Süleyman'a sunduğu
Tezkiretü's-Şuarâ adlı eseri
ünlüdür.
310 şaire yer verdiği eser, süslü
nesrin önemli bir örneğidir.

Sehî Bey

Edirne'de doğmuş, Necatî'nin
yanında eğitim görmüştür.
Ali Şîr Nevâî'den etkilenmiştir.
Anadolu sahasındaki ilk tezkire
olan *Heşt Behişt*'i (sekiz cennet)
yazmıştır.

XVI. yy.

Veysî

Süslü nesrin temsilcisidir.

Siyer-i Veysî, *Habnâme* adlı eserleri ünlüdür.

Nergisî

Süslü nesrin temsilcisidir.

Hamsesi olan sanatçının *Münşeat Mecmûası* adlı eseri ünlüdür.

Kâtip Çelebi

Hacı Kalfa lakabıyla tanınmıştır.

Devrinin en büyük âlimlerindendir.

Keşfü'z-Zünûn adlı eseri Türk edebiyatında ilk bibliyografyadır.

Cihannümâ (coğrafya), *Fezleke* (tarih), *Mizânü'l-Hak* (didaktik), *Düstûrü'l-Amel* (siyasi) adlı eserleri ünlüdür.

XVII. yy.

Evliya Çelebi

Elli yıllık gezi notlarını topladığı 10 ciltlik *Seyahatnâme*'si önemlidir.

Abartılı ve mizahi bir anlatımı vardır.

Eserinde Anadolu, Balkanlar, Afrika gibi pek çok yeri tanıtmıştır.

Naîmâ

Osmanlı vakanüvisidir. (resmî tarihçi).

Naîmâ Tarihi adlı eseri önemlidir.

XVII. yy.

1. **Etkinlik:** Aşağıda bilgi kutucukları ve bu kutucukların yanlarında bazı şehirlerin plaka kodları verilmiştir. Divan edebiyatıyla ilgili doğru bilgilerin yer aldığı plaka kodlarını takip ederek çıkışa ulaşınız. Yol boyunca geçtiğiniz şehirlerin isimlerini aşağıdaki tabloda verilen boşluklara yazınız.

64 Toplum için sanat
45 Sanat için sanat

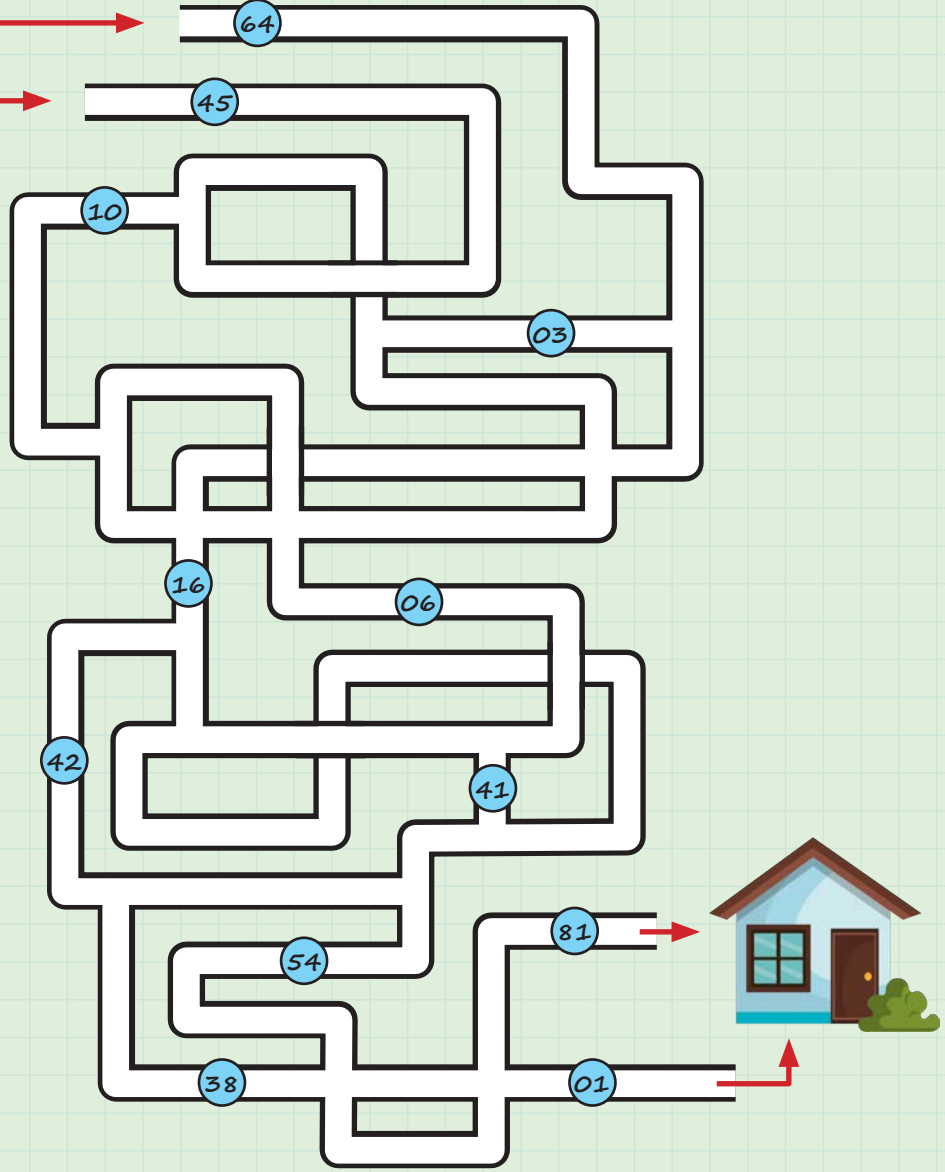
10 Parça güzelliği
03 Konu bütünlüğü

16 Soyut edebiyat
06 Somut edebiyat

42 Sade dil
41 Süslü dil

54 Göz için uyak
38 Kulak için uyak

81 Aruz ölçüsü
01 Hece ölçüsü

TR

Plaka Kodları

01: Adana, 03: Afyon, 06: Ankara, 10: Balıkesir, 16: Bursa, 38: Kayseri, 41: Kocaeli, 42: Konya, 45: Manisa, 54: Sakarya, 64: Uşak, 81: Düzce

1. Şehir	2. Şehir	3. Şehir	4. Şehir	5. Şehir	6. Şehir
.....					

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki kutucuklarda yer alan sözcükleri metindeki ilgili boşluklara yazınız.

hamse

mersiye

tezkire

hilye

tehzil

seci

Hacı Kalfa

münşi

siyer

inşa

- Ölen bir kişinin ardından yazılan kasidelere denir.
- Bir başka şairin şiiriyle alay etmek amacıyla yazılan nazirelere denir.
- Ünlü bilgin Kâtip Çelebi, lakabıyla da tanınmıştır.
- Divan edebiyatında düzyazıya, düzyazı yazana denir.
- İç uyak olarak da bilinen divan nesrinde çok sık kullanılmıştır.
- Hz. Muhammed'in hayatını anlatan eserlere, fiziksel ve ruhsal özelliklerini anlatan eserlere adı verilir.
- Bir şairin beş mesneviden oluşan eserler bütününe denir.

3. **Etkinlik:** Aşağıda Sinan Paşa'nın Tazarrunâme adlı eserinden bir divan nesri örneği verilmiştir. Metni okuyarak soruları cevaplayınız.

İşâret-i evsâf-ı aşk: Aşk âsâyîş-i cândur, aşk ârâyîş-i cihândur. Aşk nemek-i dig-i vefâdur, aşk hadîka-i ehl-i safâdur. Aşk hakîkat çarhının ahteridür, aşk cân leşkerinün mehteridür. Aşk bir sultân-ı kaahir ve tîzdür ki alem çekicek birbirine urur vücûdla ademi, aşk bir bî-karâr ve şûrengizdür ki kadem basıcak şûr u gavgaaya birağur âlemi. Âşk bir cevher-i pâkdür araz sanman, aşk rahat-ı cândur maraz sanman... Aşk bir murgdur ki melâmet-i halk ana bâl olur, aşk bir devletdür ki idbâr-ı dünyâ ana ikbâl olur. Aşk bâzârında câme-i dîbâyı bir habbeye almazlar, uşşak mahallesinde nâmusla namı bir çöpe saymazlar. Âşık olanlar gayret ve arı birağurlar, dost isteyenler evvel vekaarı birağurlar.

- Metni çeviriye ihtiyaç duymadan anlayabiliyor musunuz? Neden?
.....
- Düzyazı türündeki bir eserin böyle bir dille yazılmasının sebebi ne olabilir?
.....
- Metinde şiire özgü ahenk unsurları var mı? Varsa ikişer örnek veriniz.
.....
- Metinde noktalama işaretleri kullanılmıştır. Metnin özgün hâlinde de noktalama işareti kullanılmış olabilir mi? Neden?
.....
- Bu metin hangi nesir türüne (sade / süslü) örnek verilebilir? Gerekçelerinizle birlikte yazınız.
.....

4. **Etkinlik:** Aşağıdaki şiir parçalarının numaralandırılmış akımlardan hangisinin etkisiyle yazılmış olabileceğini bulunuz. Akımların isimlerini şiirlerin yanlarındaki ilgili yerlere gerekçesiyle yazınız.

1

Sebkihindi

2

Hikemî Tarz

3

Mahallîleşme

4

Türkîbasit

Tîğ-i ebrû-yı siyehkârına kurbân olayım
Hançer-i gamze-i ayyârına kurbân olayım

Biricik söyle amân nâz ile öldürme beni
Ben senin şîve-i güftârına kurbân olayım

Sîneme zahmı sen açdın yine etdin inkâr
O tebessüm ile inkârına kurbân olayım

Akım:

Gerekçe:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Yine zevrak-ı derûnum kırılıp kenâre düştü
Dayanır mı şîşedir bu reh-i seng-sâre düştü

O zamân ki bezm-i cânda bölüşüldü kâle-i kâm
Bize hisse-i mahabbet dil-i pâre pâre düştü

Gehî zîr-i serde desti geh ayağı koltuğunda
Düşe kalka haste-i gam der-i lutf-ı yâre düştü

zevrak-ı derûn: gönül kayığı
kâle-i kâm: arzu kumaşı

Akım:

Gerekçe:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ne geyerse anı gey akrânun
Uysun akranuna tarzun şânun

Kendü emsalüne uysun hâlün
Ne kadar var ise de ikbâlün

Benzesün hâlka bisât u atun
İtidâl üzre gerek âlâtun

Akım:

Gerekçe:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Etkinlik: Aşağıdaki metinlerin numaralanmış türlerden hangisine örnek olabileceğini ilgili boşluklara yazınız.

1. Siger

2. Fütüvvetname

3. Tezkire

4. Seyahatname

5. Pendname

6. Gazavatname

7. Surname

Mevlânâ' Kâtib Şevkî: İsmi Yûsuf 'dur.
Edirneli bir hatunun kuldur. Küçicekten
oglu gibi besleyüp okutmuş tahsîl-i ulûm itmiş
kitâbet ilminde ser-âmed cemî-i hutûtı bî-
manend yazar derdmend kimesne idi. İttifâk
var ki hatt-ı rikâ'ı Yâkûtdan yeg yazardı.
Memâlik-i Rûm'da her tarafda hüsn-i hattı
ile müte'âref Arabî vü Pârsî vü Türkî dilde
eş'ârı var. Ehl-i ilm kısmındandır.

Eğer fukaraya serkeşlik ve muhalefet edecek
olursa pirlar buyurmuşlardır ki tarîka mûti'
olursa ta'zir-i hakikat doksan dokuz değnek
vurmak gerek ve pîrin doksan dokuz akçe
kurban alalar. Üstatlar eğer tarîkına mûti'
olmaz ise pirlar buyurmuşlardır ki, üç bin
üç yüz doksan dokuz akçe beylik cerîme/
ceza verdireler. Böyle itimad edeler, gaflet
olunmaya. Eğer günahı olursa yerm-i cezâda
cevâbın biz verelim diye buyurmuşlardır.

İki 'âlemde istersen selâmet
Eyü âdemler ile eyle ülfet
(...)
Ayagun yorganunca kavli mi'yâr
Hayâl-i hâme düşüp yüzme reftâr
(...)
Beni medh eylesünler deyü ey yâr
Mübezzir nâmına olma giriftâr

Çarhacılar çıkdı meydâna yine
Nîzeler irgürdiler birbirine

Kimi nîzeyle kimisi gürz ile
Şöyle ceng oldı ki hiç gelmez dile

Durmadı alay içinde merd olan
Çıkdı meydâna olanlar pehlüvân

Resûlün anası Âmine hâtûn
Tokuz ay oldı didi hamlûme gün

Rebîü'l-evvel ayı kutlu ayda
Ulu devletlü ol izzetlü ayda

Bu ayun didi on ikincisinde
Mübârek hem düşenbih gicesinde

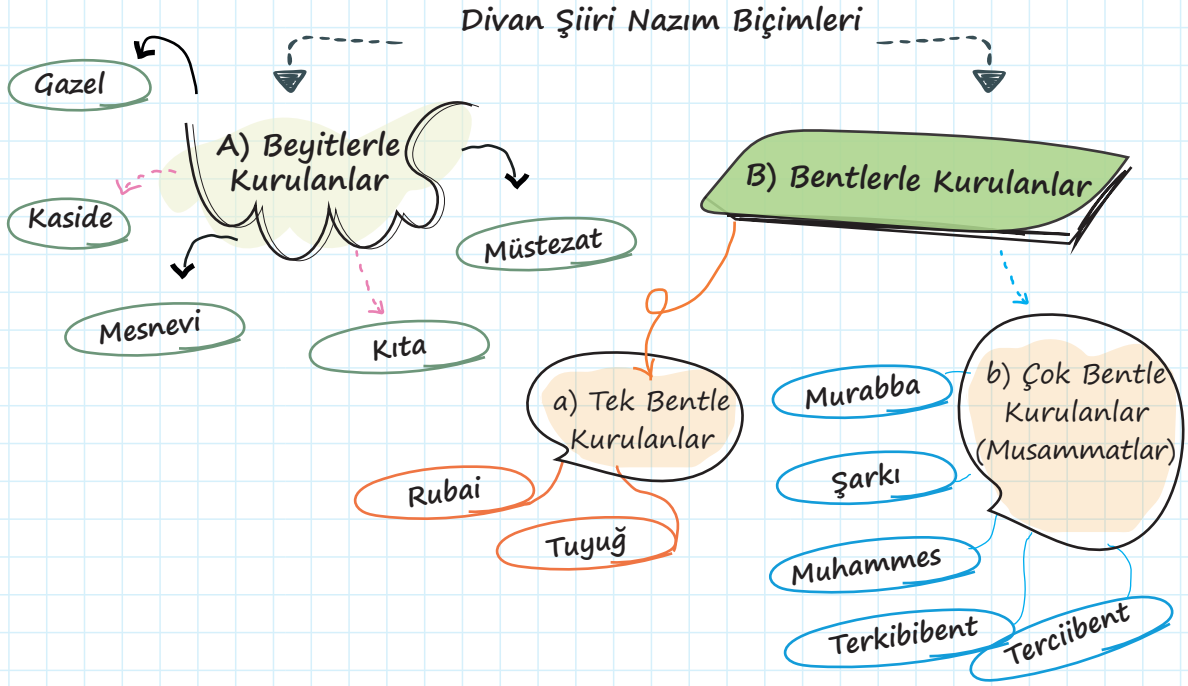
Evsâf-ı şehr-i dâr-ı cahîm ve belde-i
Dârü'l-mülk-i kadîm kal'a-i Antakiyye

Bilâd-ı kadîm olmağıla her lisânda birer
lehçe-i mahsûsaları ile müsemmâ bir
şehr-i ra'nâdır. Ba'zılar intâkiyye derler,
niçeler intakya, niçeler Ayn-ı takıyye derler.

Bilgi Havuzu

Şiirlerin şekil özellikleri nazım biçimlerini, içerik özellikleri nazım türlerini belirler.

A) Beyitlerle Kurulanlar

Gazel

- ▶ Divan edebiyatında aşk, güzellik, tabiat gibi konuları işleyen en yaygın nazım biçimidir.
 - ▶ Beyit sayısı 5-15 arasında değişir.
 - ▶ Aruz vezniyle yazılır, kafiye düzeni aa, ba, ca, da, ea... şeklindedir.
 - ▶ Gazelin ilk beytine **matla**, matladan bir sonraki beytine **hüsnümatla**, son beytine **makta**, maktadan önceki beytine **hüsnümakta**, en güzel beytine **beytülgazel** (şah beyit), şairin mahlasının geçtiği beyte **mahlas beyti** (mahlashâne) adı verilir. Mahlas genellikle makta beytinde yer alır.
 - ▶ Bütün beyitleri aynı konuyu işleyen ve beyitler arasında konu birliği olan gazellere **yekahenk gazel**, bütün beyitleri aynı güzellikte olan gazellere ise **yekavaz gazel** denir.
 - ▶ İç kafiye yer verilen gazellere **musammat gazel** denir.
 - ▶ Divan edebiyatında **Fuzûlî**, **Bâkî**, **Hayâlî Bey**, **Şeyhülislâm Yahyâ**, **Nedîm**, **Şeyh Galib** gazelleriyle öne çıkan şairlerdendir.
- Gazeller, konularına göre beşe ayrılır.**

Rindane gazel

Yaşamdan zevk alma, dünyaya aldırış etmeme gibi konuları işleyen gazellerdir.

Âşıkane gazel

Aşkla ilgili duyguların anlatıldığı gazellerdir.

Şuhane gazel

Aşkı, sevgiliyi zarif ve çapkın bir edayla anlatan gazellerdir.

Hakimane gazel

Didaktik konuları anlatan gazellerdir.

Sofiyane gazel

Tasavvuf konularını anlatır.

Kaside

- ▷ Din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla yazılan şiirlerdir.
- ▷ Aruz vezniyle yazılır; kafiye düzeni aa, ba, ca, da, ea ... biçimindedir.
- ▷ Beyit sayısı genellikle 33-99 arasında değişir.
- ▷ İlk beytine **matla**, son beytine **makta**, en güzel beytine **beytülkasîd**, şairin mahlasının geçtiği beyte **taç beyit** adı verilir.
- ▷ Kasideler türüne, giriş bölümünde işlenen konuya veya redifine göre isimlendirilir.
- ▷ Divan edebiyatında **Fuzûlî**, **Bâkî**, **Nefî** kaside nazım şeklinin başarılı örneklerini vermişlerdir.

KASİDENİN BÖLÜMLERİ

Nesip, Teşbîp: Şairin asıl konuya geçmeden önce sanat gücünü sergilediği; bahar, bayram, kış, at tasvirlerinin yapıldığı; kimi zaman da aşktan, aşkın acılarından, sevgilinin güzelliğinden söz edildiği kasidenin ilk bölümüdür.

Girizgâh: Nesip ile methiye arasında köprü vazifesi gören bir veya iki beyitlik bölümdür.

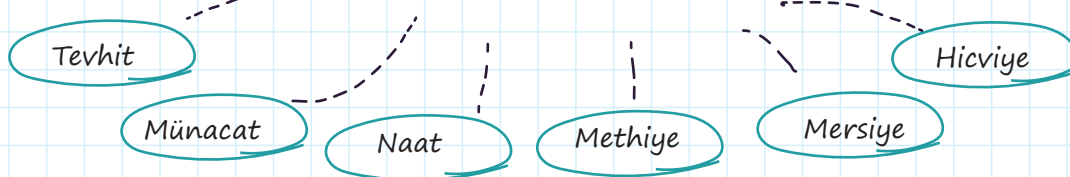
Methiye: Kasidenin yazıldığı kişinin övüldüğü bölümdür. Bu bölümde kasidenin yazıldığı kişinin adaleti, iyiliği, cömertliği, kahramanlığı, savaşçılığı, gazabı gibi karakter özellikleri abartılı bir şekilde dile getirilir.

Tegazzül: Kaside içerisinde kasideyle aynı ölçü ve uyakta bir gazelin söylendiği bölümdür.

Fahriye: Şairin kendisini övdüğü bölümdür.

Dua: Şairin kasideyi yazdığı kişi bazen de kendisi için dua ettiği bölümdür.

Konularına Göre Kasideler:

Müstezat

- ▷ Gazelin her bir dizesine, "ziyade" denilen kısa bir dize eklenerek oluşturulur.
- ▷ Genellikle aruzun tek bir kalıbıyla yazılır.
- ▷ Ziyadeler asıl dizeyi anlam yönünden tamamlamalıdır.
- ▷ Kafiye düzeni genellikle a(a) a(a)/ b(b) a(a)/ c(c) a(a)/ d(d) a(a)... biçimindedir.

Kıta

- ▷ Genellikle iki beyitten oluşur ancak on iki beyte kadar uzayan kıtalar da vardır.
- ▷ Kafiye düzeni genellikle "xa, xa ..." biçimindedir, matla ve makta beyti olmayan gazele benzer.
- ▷ Kıta nazım biçiminde şairler genellikle mahlas kullanmaz.
- ▷ Beyitler arasında anlam birliği vardır.
- ▷ Kıtalarda hikmet, nükte, önemli bir düşünce, yergi gibi birçok konu ele alınabilir.

B) Bentlerle Kurulanlar

a) Tek Bentle Kurulanlar

Rubai

- ▷ Dört mısradan meydana gelen nazım biçimidir.
- ▷ İran edebiyatından Türk edebiyatına geçmiştir.
- ▷ Rubai, aruzun kendine özgü yirmi dört kalıbıyla yazılır.
- ▷ Kafiye düzeni "aaxa" şeklindedir. Bu yönüyle tuyuğ ve mâniye benzer.
- ▷ Rubailerde genellikle mahlas kullanılmaz.
- ▷ Dizeler arasında anlam bütünlüğü vardır.
- ▷ Felsefi ve tasavvufi düşünceler, hayata bakış, aşk gibi çok farklı konular anlamsal bir yoğunlukla işlenir.
- ▷ Dünya edebiyatında **Ömer Hayyam**, Türk edebiyatında ise **Azmîzâde Hâletî** rubai şairi olarak tanınmıştır.

Tuyuğ

- ▷ Dört mısralık millî nazım biçimidir.
- ▷ Halk edebiyatındaki mâniye benzer.
- ▷ Kafiye düzeni "aaxa" şeklindedir.
- ▷ Tuyuğlarda genellikle cinaslı kafiye kullanılır.
- ▷ Aruz ölçüsünün yalnız "fâilâtün fâilâtün fâilün" kalıbıyla yazılır.
- ▷ Türklerin şarkı ile birlikte divan şiirine kattığı nazım biçimlerindendir.
- ▷ Genellikle düşünce ağırlıklı konular işlenir ancak lirik konuları işleyen tuyuğlar da vardır.
- ▷ **Kadı Burhanettin**, Türk edebiyatında tuyuğ şairi olarak bilinmektedir. Ayrıca **Ali Şîr Nevâî** ve **Nesîmî** de tuyuğlarıyla tanınmıştır.

b) Çok Bentle Kurulanlar (Musammatlar)

Şarkı

- ▷ Divan edebiyatına Türklerin kazandırdığı nazım biçimidir.
- ▷ Dörder dizelik bentlerden oluşur.
- ▷ Bent sayısı 3 ile 5 arasında değişir.
- ▷ Konusu genellikle aşk, sevgili ve eğlencedir.
- ▷ Bestelenmek amacıyla yazılır.
- ▷ Aruzun her kalıbıyla yazılabilir.
- ▷ Şarkıların üçüncü dizelerine **miyân** ya da **miyân-hâne** adı verilir.
- ▷ Şarkılarda ilk dörtlüğün ikinci ve dördüncü dizeleri, diğer dörtlüklerin dördüncü dizesi olarak tekrarlanır, buna **nakarat** denir. Ancak nakaratsız şarkılar da vardır.
- ▷ Divan edebiyatında **Nedîm**, **Enderunlu Fâzıl** ve **Enderunlu Vâsîf** şarkı nazım biçiminde öne çıkan şairlerdir.
- ▷ Kafiye düzeni genellikle şu şekildedir:

a(A)a(A), bbb(A), ccc(A), ddd(A) ...

*(A): Nakarattır.

Murabba

- Dörder dizelik bentlerden oluşan nazım biçimidir.
- Genellikle kafiye düzeni şu şekildedir:
aaaa, bbba, ccca, ddda ... *(En sık kullanılan şekli)
aaa(A), bbb(A), ccc(A), ddd(A) ... *(A): Nakarattir.
- Her bendin dördüncü dizesi aynen tekrar eden (nakaratlı) murabbalara **mütekerrir murabba** denir.
- Her konuda yazılabilen murabbanın bent sayısı genellikle 5 ile 7 arasında değişir.

Muhammes

- Beşer dizeden oluşan bentlerle yazılır.
- Bent sayısı 4-8 arasında değişir.
- Kafiye şeması aaaaa, bbbba, cccca, dddda ... şeklindedir.
- Tasavvufi ve felsefi konular, aşk, övgü başta olmak üzere her konuda yazılabilir.

Terkibibent

- Hâne adı verilen gazel biçiminde kafiyeleşmiş beyitlerden oluşan bentler ve bu bentlerin vasıta beyitleriyle bağlanarak oluşturduğu nazım biçimidir.
- Terkiibentte bölümler 5 ile 10 arasında değişen beyitlerden oluşur. Bent sayısı ise genellikle 5 ile 15 arasında değişir.
- Genellikle kafiye düzeni aa xa xa xa xa **bb** / cc xc xc xc xc **dd** / ee xe xe xe xe **ff**... şeklindedir.
- Sosyal hayat, talihten şikâyet; dinî, felsefi, tasavvufi düşünceler, toplumsal eleştiri gibi hemen her türlü konu ele alınır.
- **Bağdatlı Rûhî**, Türk edebiyatında terkiibentleriyle ünlüdür.
- Bâkî'nin *Kanunî Mersiyesi* ve Şeyh Galip'in *Esrar Dede* adlı şiirleri terkiibent türünde yazılmış önemli eserlerdir.

Terciibent

- Şekil özellikleri yönüyle terkiibende benzer.
- Terciibent, vasıta beytin her bölümün sonunda değişmeden tekrarlanması yönüyle terkiibentten ayrılır.
- Kafiye düzeni genellikle aa xa xa xa xa (**bb**) / cc xc xc xc xc (**bb**) / ee xe xe xe xe (**bb**) ... şeklindedir. * (**bb**) Vasıta beyti
- Allah, evrenin sonsuzluğu, doğanın ve yaşamın karşıtlıkları gibi konular sıklıkla işlenir.
- **Bağdatlı Rûhî** ve **Ziyâ Paşa**, bu nazım biçiminin önemli şairleridir.
- Terciibentlerde vasıta beyti her bendin sonunda aynen tekrarlandığı için aynı fikir çevresinde toplanan bir konu bütünlüğü vardır.
- Türk edebiyatında en fazla terciibent yazan şair **Enderunlu Fâzıl**'dır.

Bilgi Havuzu

Bir şairin yazdığı gazele ait beyitlerin önüne aynı vezin ve kafiye iki mısra eklenmesiyle oluşturulan nazım biçimine **terbi** denir.

Bilgi Havuzu

Bir gazelin her beytinin önüne aynı vezinde üç mısra eklenmesiyle oluşturulan nazım biçimine **tahmis** denir.

Bilgi Havuzu

Bir gazelin beyitlerinin mısraları arasına aynı vezinde ve anlam bütünlüğünü koruyacak şekilde üçer mısra eklenmesiyle oluşturulan nazım biçimine **taştir** denir.

Bilgi Havuzu

Methiye, hem divan edebiyatı şiir türü hem de kasidenin bir bölümüdür.

Bilgi Havuzu

Divan edebiyatı nazım türleri genellikle kaside nazım biçimiyle yazılmıştır.

Mersiye

Devlet ve din büyüklerinin ölümü üzerine yazılan yas şiirleridir. Mersiyeler genellikle terakibî bent nazım biçimi ile yazılır. İslamiyet öncesi Türk edebiyatında **sagu**, halk edebiyatında ise **ağıt** ile konu bakımından benzerlik gösterir.

Hicviye

Bir kişiyi ya da fikri eleştirmek amacıyla yazılan nazım türüdür. Hicviyenin halk edebiyatındaki karşılığı **taşlama**, Batı edebiyatındaki karşılığı **satirik şiir**, modern edebiyattaki karşılığı ise **yerğidir**. Divan şiirinde Nef'i hicviyeleriyle ünlüdür.

Tevhit

Allah'ın birliğini ve yüceliğini anlatan şiirlerdir.

DİVAN ŞİİRİ NAZIM TÜRLERİ

Münacat

Allah'a yalvarış ve yakarışları konu alan şiirlerdir.

Naat

Hz. Muhammed'i, onun özelliklerini ve mucizelerini övmek için yazılan şiirlere denir.

Methiye

Padişah, sadrazam, vezir gibi devrin ileri gelen devlet adamlarını övmek, genellikle maddi bir beklenti elde etmek için yazılan şiirlerdir. Divan şiirinde kişilerin dışında mekânlar, şehirler, nesneler için yazılmış methiyeler de bulunur.

Fahriye

Şairlerin kendilerini övmek için yazdıkları şiirlerdir.

ÖRNEK

Hutben okunur minber-i iklîm-i bekâda
Hükmün tutulur mahkeme-i rûz-ı cezâda
Gülbank-i kudûmûn çekilir arş-ı Hudâ'da
Esmâ-i şerîfin ânılır arz ü semâda

Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammedsin efendim
Hakdan bize sultân-ı müeyyedsin efendim

Şeyh Galib

► **Çözümleme:** Bu parçada Hz. Peygamber övüldüğünden bu dizeler naat türünde bir şiirden alınmıştır.

1. **Etkinlik:** Aşağıda nazım biçimleri ve türleri ile ilgili soruların cevapları verilmiştir. Soruların karşısındaki boşluklara cevapların numaralarını yazarak soruları cevaplayınız. (Bir cevabın birden fazla soru için kullanılabileceğini unutmayınız.)

1. Gazel

2. Rubai

3. Murabba

4. Tuyuğ

5. Terkibibent

6. Kaside

7. Methiye

8. Müstezat

9. Mersiye

10. Şarkı

11. Naat

12. Muhammes

Hangisi ya da hangileri

1. Kasidenin bölümlerindendir?
2. Kanûnî Mersiyesi'nin nazım biçimidir?
3. Beyitlerle yazılan nazım biçimleridir?
4. Tek bentten oluşan nazım biçimleridir?
5. Ölen kişilerin ardından söylenen yas şiirleridir?
6. Divan edebiyatı nazım türleridir?
7. Gazelin her dizesine "ziyade" adı verilen kısa bir dize eklenmesiyle oluşur?
8. Divan edebiyatına Türklerin kazandırdığı nazım biçimleridir?
9. Divan edebiyatında bentlerle yazılan nazım biçimlerindendir?
10. Divan edebiyatında konusu aşk ve sevgili olan nazım biçimidir?

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucuğu yargılar doğru ise "✓", yanlış ise "x" ile işaretleyiniz.

DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ Divan edebiyatında konudan çok konunun işlenişi önemlidir.
- ☐ Divan şiirinin Anadolu'daki kurucusu, Yunus Emre'dir.
- ☐ Divan edebiyatında bütün güzelliğinden çok parça güzelliğine önem verilmiştir.
- ☐ Kasidede şairin mahlasının bulunduğu beyte matla adı verilir.
- ☐ Tuyuğun konusu genellikle aşk, dünyanın geçiciliği, tasavvuf ve felsefi düşüncedir.
- ☐ Divan edebiyatı ürünleri, Osmanlı Türkçesi denilen sade bir Türkçeyle yazılmıştır.
- ☐ Divan şiirinde mersiyeleler genellikle terkibibent ve kaside nazım şekilleriyle yazılır.
- ☐ Divan edebiyatının en çok kullanılan nazım birimi benttir.
- ☐ Gazelin en güzel beytine beytülgazel ya da şah beyit denir.
- ☐ Musammat, divan edebiyatında üçlükler, dörtlükler, beşlikler ya da daha fazla dize kümeleriyle oluşturulan şiirlerin ortak adıdır.

3. **Etkinlik:** Aşağıda verilen beyitler kasidenin hangi bölümünden alınmıştır? Boş bırakılan yere gerekçesiyle yazınız.

Bahr-i eş'âr yeter urdu sûtûr emvâcın
Demidür k'ide du'â dürlerini zîb-i kenâr

Lâlelerle bezene niteki dest ü sahrâ
Nitekim güller ile zeyn ola dest ü destâr

Nitekim lâlelere şeb-nem olup üftâde
Güllere bülbül-i şeydâ geçine âşık-ı zâr

Gül gibi hurrem ü handân ola rûy-i bahtın
Sâgar-ı ayşın ola lâle-sifat cevher-dâr

Bâkî

4. **Etkinlik:** Aşağıda divan edebiyatı şiir akımları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Noktalı yerlere doğru cevabı yazınız.

XVII. yüzyılda Nâbî'nin temsilcisi olduğu akımdır. Bu üslup bir edebî anlayış olarak "düşünceye dayalı hikmetli söz söyleme" şeklinde ifade edilebilir. Bu şiirlerde hayalden çok anlama önem verilir. Öğreticilik kaygısıyla lirizm geri planda kalmıştır. Özellikle irsalimesel sanatı bol kullanılmıştır.

Divan şiirinde günlük hayatın ve mahallî öğelerin kullanılmasıdır. Şiirlerde atasözü ve deyimlere sıkça yer verilmiştir, sanatçılar halk söyleyişlerini şiire taşımıştır. Soyuttan çok somut anlatıma önem verilmiştir. Nedîm bu akımın önemli temsilcisidir.

Bu akımın özgün ve karmaşık mazmunlar, ince hayaller, anlam kapalılığı, az kelimeyle çok şey anlatma gibi amaçları vardır. Bu akımda anlam söze hâkimdir. Hayaller ön plana çıkar. Mübalağa, irsalimesel, istiare, teşhis, kinaye ve mecaz sanatları da bu tarz şiirde çok kullanılmıştır.

Bu akım divan şiirinde Doğu kültürünün etkisinin artmasına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Şairler şiirlerini yalın, anlaşılır bir Türkçeyle yazmayı amaçlamıştır. Sanatlı söyleyiş, tamlamalar ve süslü dilden uzaklaşıp halkın diline yönelmişlerdir. XV. yüzyılda Edirneli Nazmî bu akıma öncülük etmiştir.

5. **Etkinlik:** Aşağıda verilen gazelin matla, hüsnümatla, makta, hüsnümakta, mahlas beyitlerini bularak karşısındaki boşluğa yazınız.

Demeniz yârda yok cevır ü cefâdan gayri
Ne dilerse bulunur mihr ü vefâdan gayri

Beni ağlan beni kim üstüme gelmez öliceğ
Bir avuç toprak atar bad-ı sabâdan gayri

Hat ü hâlin elemi yetmedi mi gönlüme kim
Çeke, hecr ateşini bunca belâdan gayri

Ne gazez eyliye uşşak cemalin var iken
Ne murad edine bîmâr devâdan gayri

Yüzünü göğre tutup nâle ederse ne aceb
Âşıkın kimisi vâre ola Hudâ'dan gayri

Ne aceb tutsa Necâtî yüzüne haclet elin
Nesi var yüze gelir dest-i duâdan gayri

Necâtî

6. **Etkinlik:** Aşağıda verilen gazelleri konularına göre inceleyiniz. Gazellerin konularına göre isimlerini noktalı yerlere yazınız.

Dostum âlem seninçün ger olur düşmen bana
Gam değil zîrâ yetersin dost ancak sen bana

Aşka saldı ben beni pend almayıp bir dosttan
Hiç düşmen eylemez ânı ki ettim ben bana
(...)

Ey Fuzûlî çıkısa can çıkmam tarîk-ı aşktan
Reh-güzâr-ı ehl-i aşk üzre kılın medfen bana

Fuzûlî

Lebini al ile öpmüş ola mı peymâne
İçeyin ölmez isem kanını kane kane

Râzını nâle ile âleme fâş itdi gönül
Bizi rûsvâ-yı cihân eyledi bir dîvâne

Ayş ü işret demidir çekme gam-ı devrânı
Bâkıyâ gel berü sâgar çekelim rindâne

Bâkî

Bir devlet için çerhe temennadan usandık
Bir vasl için ağıâra müdârâdan usandık

Hicran çekerek zevk-ı mülâkaatı unuttuk
Mahmûr olarak lezzet-i sahbâdan usandık

Düşdük katı çokdan heves-i devlete ammâ
Ol dâiye-i dağdağa-fermândan usandık

Nâbî

Ey kaşı yâ yüzün beri dönmez misin dahi
Ey gurre-i ümid görünmez misin dahi

Billâh ne saht âteş imişsin gönül meğır
Gark oldun eşk-i hûna söyünmez misin dahi
(...)

Dil-berle mâcerânı yeter sakladın Nedîm
Nakl eyleyip biraz da öğünmez misin dahi

Nedîm

7. Etkinlik: Aşağıda verilen divan şiiri örneklerini verilen biçim ve içerik özellikleri açısından inceleyiniz. İncelediğiniz şiirlerle ilgili bilgileri noktalı yerlere yazınız.

Meded meded bu cihanın yıkıldı bir yanı
Ecel celâlileri aldı Mustafâ Hân'ı

Dolundu mihr-i cemâli bozuldu erkânı
Vebâle koydular âl ile Âl-i Osman'ı

Geçerler idi geçende o merd-i meydânı
Felek o canibe döndürdü şah-ı devranı

Taşlıcalı Yahyâ Bey

- a) Nazım birimi:
b) Kafiye düzeni:
c) Nazım türü:
ç) Nazım biçimi:

- a) Nazım birimi:
b) Kafiye düzeni:
c) Nazım türü:
ç) Nazım biçimi:

Tûti-i mu'cize-gûyem ne desem lâf değil
Çerh ile söyleşemem âyînesi sâf değil

Ehl-i dildir diyemem sinesi sâf olmayana
Ehl-i dil birbirini bilmemek insâf değil
(...)

Levh-i Mahfûz-ı sühandır dil-i pâk-i Nef'î
Tab'-ı yârân gibi dükkânçe-i sahhâf değil

Nef'î

Saçma ey göz eşkten gönlümdeki odlara su
Kim bu denlü dutuşan odlara kılılmaz çâre su

Âb-gündur günbed-i devvâr rengi bilmezem
Ya muhît olmuş gözümünden günbed-i devvâra su

Zevk-ı tîğindan aceb yoh olsa gönlüm çâk çâk
Kim mürûr ilen birağur rahneler dîvâra su

Fuzûlî

- a) Nazım birimi:
b) Kafiye düzeni:
c) Nazım türü:
ç) Nazım biçimi:

- a) Nazım birimi:
b) Kafiye düzeni:
c) Nazım türü:
ç) Nazım biçimi:

Ammâ ki zebân-ı aczimiz var
Vasfında beyân-ı aczimiz var

İnsâf ile ger olursa dikkat
Nîmet mi degildir acze ruhsat

Her bir nî'amın senâsı lâzım
Bu bahsde şükr olur mülâzım

Şeyh Galib

Leşker-i müjgânı kim bir Kahramândır her biri
Gamzesiyle ceng eder sâhib-kırândır her biri

Günde bir kan eylemek çok mu o hûnî gözlere
Gördüğüne rahmı yok bi-emândır her biri

Gamzeler hod çâkçâk etmekde dâim dilleri
Söyleşilmez tut ki şemşir-i zebândır her biri

Nef'î

- a) Nazım birimi:
b) Kafiye düzeni:
c) Nazım türü:
ç) Nazım biçimi:

8. Etkinlik: Aşağıda verilen şiirlerin nazım biçimini altındaki boşluğa yazınız.

Lâle-hadler yine gülşende neler etmediler
Servi yürütmediler gonceyi söyletmediler

Taşradan geldi çemen sahnına bîçâre dürür
Devr-i gül sohbetine lâleyi iletmediler

Âdeti hûblarun cevri ü cefadur ammâ
Bana etdiklerini kimseler etmediler

Necâtî Bey

Çeşmüm acı yaş ile ağularla kanıpdur
Cism ise yanıp dur
Ol çeşm-i siyeh neyleyem efsâne sanıpdur
Gönlüm usanıpdur

Naz uyhusına kıldı yine gözleri mu'tad
Çok eyledi bîdâd
Sabr eyle dilâ vakt ola lâbüd uyanıpdur
Senden utanıpdur

Şeyh Galib

Esrarını dil zamân zâman söyler imiş
Hengâme-i gamda dâstân söyler imiş
Aşk ehli olup da mihnet-i hicrâne
Ben sabr iderin diyen yalan söyler imiş

Azmîzâde Mustafa Hâletî

Hakka şükür koçların devrânıdır
Cümle âlem bu demün hayrânıdır
Gün batandan gün toğan yire değin
Aşk erinün bir nefes seyrânıdır

Kadı Burhâneddin

Sevdiğim canım yolunda hâke yeksân olduğum
İydir çık nâz ile seyrâna kurban olduğum
Ey benim aşkında bülbül gibi nâlân olduğum
İydir çık nâz ile seyrâna kurban olduğum

Cümle yâran sana uşşâk olduğun bilmez misin
Cümlelerin tâkatleri tâk olduğun bilmez misin
Şimdi âlem sana müştak olduğun bilmez misin
İydir çık nâz ile seyrâna kurban olduğum

Nedîm

Karnı tok iken gerek kim çalışa
Acıkacak ana kim ekmek gerek

Kâdir iken fırsatı fevt itmeyüp
Vakti ile dâneği ekmek gerek

Zâtî

Hoca Dehhânî (?-?)

- ✓ Divan şiirinin kurucusu kabul edilir.
- ✓ Tasavvuttan etkilenmemiş ve din dışı şiirler yazmıştır.
- ✓ Kaynaklarda **Selçuklu Şehnâmesi** yazdığı belirtilse de bu eser ele geçmemiştir.
- ✓ Bir kasidesi ve altı gazeli bulunmaktadır.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (1207-1273)

- ✓ Mevlevîliğin kurucusudur.
- ✓ Gezgin bir derviş olan Şems-i Tebrîzî'den tasavvuf eğitimi almıştır.
- ✓ Eserlerini genellikle tasavvufi konularda Farsça yazmıştır.
- ✓ Ölümü bir kavuşma olarak tanımlayan Mevlânâ'nın ölüm yıl dönümü, **şebîarus (düğün gecesi)** olarak her yıl aralık ayında törenlerle kutlanır.
- ✓ Hoşgörünün temsilcisi olarak bilinen Mevlânâ'nın fikirleri üzerine dünyanın pek çok yerinde akademik çalışmalar yapılmıştır.

Başlıca Eserleri: *Divan-ı Kebir, Mesnevi, Fihi ma Fih, Mektubat, Mecâlis-i Seb'a*

Mesnevi: Dinî-tasavvufî ve ahlaki yanı ağır basan didaktik bir eserdir.

Divan-ı Kebîr: Tasavvufî aşkı işlediği lirik şiirlerinin yer aldığı eseridir.

Fihi mâ Fîh: Mevlânâ'nın sohbetlerinin vefatından sonra derlenmesiyle oluşmuştur.

Mektûbât: Mevlânâ'nın mektuplarından oluşan eseridir.

Mecâlis-i Seb'a: Mevlânâ'nın vaaz ve sohbetlerinde yaptığı konuşmalardan oluşan eserdir.

Sultan Veled (1226- 1312)

- ✓ Mevlânâ'nın oğludur.
- ✓ Mevlevîliğin sistematiğini oluşturmuştur.
- ✓ Sade ve akıcı bir Farsça ile yazdığı şiirlerinin yanı sıra Türkçe şiirler de yazmıştır.

Başlıca Eserleri: *Divan, Veleddnâme, Rebâbnâme, İntihânâme*

Ahmed Fakih (?-1252)

- ✓ Anadolu'da Oğuz-Türkmen Türkçesinin ilk temsilcileri arasındadır.
- ✓ İsmi, Mevlânâ'nın babasından fıkıh dersleri almasından gelir.
- ✓ **Çarhnâme**, M. Fuat Köprülü tarafından bulunmuş ve **Türk Yurdu** dergisinde Ahmet Fakih'e geniş yer verilmiştir.

Başlıca Eserleri: *Çarhnâme*

Çarhnâme: Dinî-tasavvufî konuların işlendiği didaktik bir kaside olan bu eser, eski Anadolu Türkçesinin ilk örneklerindendir.

Şeyyad Hamza (?-1348)

- ✓ Anadolu sahası Türk edebiyatının ilk şairlerindendir.
- ✓ Ahmet Fakih'in izinden gitmiştir.
- ✓ Eserlerinde dinî-tasavvufî konuları işlemiş, dönemin idarecilerini eleştirmiştir.

Başlıca Eserleri: Destân-ı Yûsuf

Destân-ı Yûsuf: Sanat kaygısından uzak olarak sade bir dille yazılan eser, divan edebiyatının bilinen ilk Yusuf ile Züleyhâ mesnevisidir.

Ahmed-i Dâî (?-?)

- ✓ İyi bir öğrenim gördüğü anlaşılan şair, çok farklı konularda eserler yazmıştır.
- ✓ Külliyyatında tasavvufî bir mesnevi, evliya tezkiresi, rüya tabirleri, fıkıh, tefsir, inşa örnekleri, tıp, astronomi, sözlük ve hadis örnekleri bulunmaktadır.
- ✓ Türkçeyi kullanmada oldukça usta olan şair, nesir alanında da güçlüdür.

Başlıca Eserleri: Çengnâme

Çengnâme: Emîr Süleyman adına kaleme alınan eserde, çeng adı verilen Türklere has bir musiki aletinin yapısı sembolik ve mistik bir biçimde ele alınmıştır.

Âşık Paşa (1272- 1332)

- ✓ Mevlîî ve miraçname türünün ilk örneklerini vermiştir.
- ✓ Arapça, Farsça ve tasavvuf konularında oldukça donanımlıdır.
- ✓ Şiirlerinde hem aruz hem de hece ölçüsünü kullanmıştır.
- ✓ Türkçenin Anadolu'da edebiyat dili olarak yerleşmesinde önemli katkıları olmuştur.

Başlıca Eserleri: Garibnâme, Fakrânâme

Garibnâme: XIV. yüzyıl Anadolu Türkçesinin özelliklerini yansıtmaları bakımından önemli olan eser, Anadolu'da Türk tasavvuf edebiyatının en eski ve en etkili örneklerindendir.

Nesîmî (?-?)

- ✓ Daha çok Bektaşî şairlerini etkileyen Hurufîlik inancını şiirleri aracılığıyla yaymaya çalışmıştır.
- ✓ Alevî-Bektaşî inancının yedi büyük şairinden biri kabul edilir.
- ✓ Azerbaycan edebiyatında felsefî şiirin temelini atmış olan şair, şiirlerini Azerbaycan Türkçesi ile yazmıştır.

Başlıca Eserleri: Türkçe Divan, Farsça Divan, Mukaddimetü'l-Hakâyık

Gülşehrî (?-?)

- ✓ Geniş bir tasavvuf kültürüne sahiptir.
- ✓ Farsça yazdığı **Feleknâme** adlı eseriyle tanınmıştır.
- ✓ Didaktik ve tasavvufi olan eserleri, eski Anadolu Türkçesinin önemli örneklerindendir.
- ✓ Sanat kabiliyeti bakımından Yûnus Emre'den sonra çağının usta şairlerinden biri kabul edilmiştir.

Başlıca Eserleri: Mantıku't-Tayr

Mantıku't-Tayr: Kuşların efsanevi bir kuş olan Simurg'a ulaşmak için Hüdhdüd rehberliğinde çıktıkları yolculuğu konu edinen eser, vahdetivücut inancını anlatan alegorik bir mesnevidir.

Ferîdüddin Attâr'ın aynı isimli eserinin Türkçe çevirisidir.

Ahmedî (1334-1412)

- ✓ Beylikler döneminin önde gelen şair ve yazarıdır.
- ✓ Mesnevilerinde daha çok bilimsel ve kültürel konuları işleyen şair, yüzyılın en çok eser veren sanatçısıdır.
- ✓ Türkçeyi kullanmada oldukça başarılıdır.

Başlıca Eserleri: İskendernâme, Cemşîd ü Hurşîd

İskendernâme: İranlı şair Nizami'nin aynı adlı eserinin çevirisi olan eser, Büyük İskender'in doğu seferini anlatır. Türk edebiyatında bu konuda yazılmış ilk ve en başarılı eserdir.

Cemşîd ü Hurşîd: Çin fağfurunun (imparator) oğlu Cemşîd ile Rum kayserinin kızı Hurşîd arasındaki aşkı anlatan eser, Selmân-ı Sâvecî'nin aynı isimli eserinin çevirisidir.

Kadı Burhâneddin (1345-1398)

- ✓ Kadılık, vezirlik, hükümdarlık yapmış âlim ve şairdir.
- ✓ Türklerin divan edebiyatına kazandırdığı nazım şekillerinden tuyuğu en fazla kullanan şairlerdendir.
- ✓ Tasavvufi düşünce ve mecazlardan yararlıansa da daha çok beşerî aşkı işler.
- ✓ Gazelleriyle de dikkat çeken şair, şiirlerinde günlük konuşma dilini kullanır.

Başlıca Eserleri: Divan

Hoca Mesud (?-?)

- ✓ Eserlerini aruz vezniyle ve sade bir Türkçeyle yazmıştır.
- ✓ Eserlerinde o dönemde kullanılan deyimlere ve atasözlerine yer vermiştir.
- ✓ Aruz ölçüsünü başarıyla kullanan şairlerdendir.

Başlıca Eserleri: Süheyl ü Nevbahâr

Süheyl ü Nevbahâr: Yemen padişahının oğlu Süheyl ile Çin fağfurunun kızı Nevbahâr arasındaki aşkı anlatan didaktik bir mesnevidir.

XV. YÜZYIL DİVAN EDEBİYATI SANATÇILARI

Şeyhî (?-?)

- ✓ Hüsrev-i Şuara, Şeyhü's-Şuara gibi sıfatlarla anılan şair, mesnevileriyle dikkat çeker.
- ✓ Tasavvufi terimleri kullanmasına rağmen mecazi aşkı ele alan şair, din dışı edebiyatın gelişmesinde önemli bir isimdir.
- ✓ Şiirlerinde alışılmamış Türkçe kelime ve deyimlere de yer veren şair, aruz ölçüsünü başarıyla kullanır.

Başlıca Eserleri: Divan, Hüsrev ü Şîrîn, Harnâme

Harnâme: Çalışmaktan yorulmuş zayıf bir eşeğin kendini öküzlerle kıyaslamasının anlatıldığı eser, alegorik bir mesnevidir. Sosyal hiciv bakımından Türk edebiyatının seçkin örneklerinden biri kabul edilir. Türk edebiyatının ilk fabl örneği sayılmaktadır.

Ahmed Paşa (?-1497)

- ✓ Devrinde Sultânü's-Şuarâ ünvanını almıştır.
- ✓ Türk edebiyatı tarihinde Şeyhî ile Necâtî arasındaki dönemde yetişen şairlerin tanınmışlarından.
- ✓ Divan şiirine hâkim olan şair, aruzu başarıyla kullanır.
- ✓ "Kerem", "benefşe" ve "âb" redifli kasideleri, bilinen eserleri arasındadır.

Başlıca Eserleri: Divan

Necâtî Bey (1444- 1509)

- ✓ Şiirde halk söyleyişlerini kullanmış, atasözlerinden yararlanmıştır.
- ✓ Mesel-guyluk (atasözü söyleyiciliği) konusunda ün yapmış bir şairdir.
- ✓ Türkçenin şiir dili olarak kullanılması için çok çaba sarf etmiştir.
- ✓ Hüsrev-i Rum olarak tanın şairin "döne döne" redifli gazeli meşhurdur.

Başlıca Eserleri: Divan

Süleyman Çelebi (1351-1422)

- ✓ XV. yüzyılda mesnevi denilince akla gelen ilk isimdir.
- ✓ Mevlit şairi olarak bilinir.
- ✓ "Çelebi" ünvanı onun arif ve kâmil biri olmasından gelmektedir.
- ✓ Dinî ilimler konusunda oldukça geniş bir kültüre sahiptir.

Başlıca Eserleri: Vesîletü'n-Necât

Vesîletü'n-Necât: Mevlit türünde yazılmış eserlerin en başarılısı ve en ünlüsüdür. Eserde Hz. Muhammet'e duyulan sevgi ve saygı anlatılmıştır. Sehlümünteni (kolay yazılmış gibi görüldüğü hâlde, taklidi son derece güç olan) kabul edilen Vesîletü'n-Necât, sade bir Türkçeyle ve aruz ölçüsüyle yazılmıştır.

Ali Şîr Nevâî (1441-1501)

- ✓ Çağatay edebiyatının en büyük şairi olup Uygur Türklerindendir.
- ✓ Türkçe şiirlerde **Nevâî**; Farsça şiirlerde **Fânî** mahlasını kullanmıştır.
- ✓ Divan şiirine Türk kültüründen gelen millî ve yerli unsurlar kazandırmıştır.
- ✓ Hamse (beş mesnevi) sahibi şairlerdendir.
- ✓ Türkçe ve Farsçayı karşılaştırdığı eseriyle Kâşgarlı Mahmud'dan sonra Türkçeye büyük hizmetleri olan bir şahsiyet olarak tanınır.

Başlıca Eserleri: Türkçe Divan, Farsça Divan, Ferhâd ü Şîrîn, Leylâ vü Mecnûn, Mecâlisü'n-Nefâis, Muhâkemetü'l-Lugateyn

Mecâlisü'n-Nefâis: Orta Asya Türk dünyasının sosyal ve kültürel hayatına ışık tutması ve dönemin edebî hayatı hakkında bilgi vermesi bakımından önemli olan eser, ilk Türkçe tezkiredir. Kendisinden sonra yazılacak olan başka şuara tezkirelerine kaynaklık etmiştir.

Muhâkemetü'l-Lugateyn: Türkçe ile Farsçanın kıyaslandığı eser, Türkçenin üstünlüğünü göstermek için yazılmıştır.

XVI. YÜZYIL DİVAN EDEBİYATI SANATÇILARI

Zâtî (1471-1546)

- ✓ Kendi dükkânında genç şairlere verdiği eğitim ile ünlenmiştir.
- ✓ Divan şiirinin gazel üstadı Bâkî, onun öğrencilerindendir.
- ✓ Şehrengiz türünün ilk örneklerinden olan **Edirne Şehrengizi**'ni yazmıştır.
- ✓ Şiirlerinde atasözleri, deyim ve tabirlere sıkça yer verir.

Başlıca Eserleri: Divan, Şem' ü Pervâne, Letâif

Bâkî (1526- 1600)

- ✓ Saray ve çevresinden ilgi görmüş bir şairdir.
- ✓ Döneminde **Sultânü's-Şuarâ** (şairlerin sultanı) olarak anılmaya başlamıştır.
- ✓ Aruzu Türkçeye uygulamada oldukça başarılıdır.
- ✓ Gazel şairi olarak tanınmış, rindane gazelin temsilcisi olmuştur.
- ✓ Şiirlerinde tabiat ve İstanbul sıkça yer alır.
- ✓ Divan şiirine İstanbul Türkçesini yerleştiren şair, zaman zaman halk söyleyişinden gelen ifadeler de yer verir.
- ✓ Kanûnî Sultan Süleyman'ın ölümünden duyduğu üzüntüyü anlatmak için yazdığı **Kanûnî Mersiyesi** ünlüdür. Terkibibent nazım biçimiyle yazılan bu eser, Türk edebiyatında mersiye türünün en bilinen örneğidir.
- ✓ Şiirlerinde atasözleri, deyim ve tabirlere sıkça yer verir.

Başlıca Eserleri: Divan, Fezâilü'l-Cihâd., Fezâil-i Mekke

Hayâtî Bey (1499- 1556)

- ✓ Bekâr Memî lakabıyla tanınır.
 - ✓ Tasavvufîten yararlanmasına rağmen mutasavvıf sayılmaz.
 - ✓ Onun şiirleri rindane bir hava taşır.
 - ✓ Döneminin en güçlü gazel şairlerindendir.
 - ✓ Necâtî Bey gibi şiirlerinde atasözü, deyim ve halk söyleyişlerine yer vermiştir.
- Başlıca Eserleri:** Divan

Fuzûlî (?-1556)

- ✓ Divan edebiyatında lirik şiir denilince akla gelen ilk isimlerdendir.
- ✓ Şiirlerinde Azerbaycan Türkçesi kullanmıştır.
- ✓ Şiirlerinde aşk, ayrılık, dünyevi zevklerin geçiciliği ve ölüm düşüncesi en sık rastlanan temalardır.
- ✓ Aruzu Türkçeye başarıyla uygulayan şairlerdendir.
- ✓ Âşıkane gazel türünün en önemli temsilcisidir.
- ✓ Şiirlerinde derin bir karamsarlık vardır.
- ✓ Hem beşerî hem de ilahi aşkı işlemiştir ama mutasavvıf şair değildir.
- ✓ Tasavvuf onun için amaç değil araçtır.

Başlıca Eserleri: Türkçe-Farsça-Arapça Divan, Leylâ vü Mecnûn, Beng ü Bâde, Sohbetü'l-Esmâr, Hadîkatü's-Suadâ, Sıhhat u Maraz, Rind ü Zâhid, Enîsü'l-Kalb, Mektuplar...

Leylâ vü Mecnûn: Eser, beşeri aşktan ilahi aşka geçişin anlatıldığı bir mesnevidir.

Şikâyetnâme: Fuzûlî Bağdat'ın fethi için yazdığı kasideden hak ettiği ödülü alamaması üzerine Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi'ye gönderdiği sosyal eleştiri içeren mektup türündeki eseridir.

Bağdatlı Rûhî (?- 1605)

- ✓ Sade dille, sanat kaygısından uzak şiirler yazmıştır.
- ✓ Şiirlerinde tasavvufî düşünce ve mazmunlara sıkça yer verir.
- ✓ Sosyal hiciv örneği sayılan terkibibentleriyle ün kazanmıştır.
- ✓ Hem divan edebiyatı sanatçıları hem de Ziyâ Paşa ve Muallim Naci bu terkibibende nazire yazmıştır.

Başlıca Eserleri: Divan

Taşlıcalı Yahya (?-1582)

- ✓ Yerli renklerle ve sade bir dille kaleme aldığı mesnevileriyle dikkat çeker.
- ✓ Türk edebiyatında hamse yazan şairlerin öncülerindendir.
- ✓ Şehzade Mustafa Mersiyesi, şairin tanınmış eserlerindendir.
- ✓ Kaside ve gazellerinin yanı sıra musammatları ve şehrengizleriyle de ünlüdür.

Başlıca Eserleri: Divan, Hamse, Şehrengîz-i Edirne, Şehrengîz-i İstanbul

XVII. YÜZYIL DİVAN EDEBİYATI SANATÇILARI

Şeyhülislâm Yahyâ (1561- 1644)

- ✓ Divan şiirinin önde gelen gazel şairlerindendir.
- ✓ Dünyevi zevkleri, insanların özlemlerini sade ve samimi bir dille anlatmıştır.
- ✓ Şiirlerinin konusu aşk, doğa ve rintlîktir.
- ✓ Divanında kısa bir naat dışında dinî şiirlere yer vermemiştir.
- ✓ Şiirlerinde mahallî unsurlara ve şuh ifadelere yer vererek Bâkî ve Nedîm arasında bir köprü kurmuştur.
- ✓ Duygu ve hayal bakımından son derece zengin ve zarif şiirlerinden bazıları bestelenmiştir.
- ✓ Nef'î ile yaptığı atışmalarda nükteci kişiliğini ortaya koymuştur.

Başlıca Eserleri: Divan, Nigâristân Çevirisi, Fetavâ-yı Yahyâ

Nef'î (1570-1635)

- ✓ Kaside türünde döneminin üstadı kabul edilmiştir.
- ✓ Övme, övünme ve yerme şairi olarak tanınmıştır.
- ✓ Methiye ve hicivlerini mübalağa ile beslemiştir.
- ✓ Hicivlerinin oldukça sert oluşu öldürülmesine neden olmuştur.
- ✓ Daha önce kullanılmamış kelime ve deyimleri kullanmada oldukça başarılıdır.
- ✓ Sebkihindi şairlerinden olmasa da bu akımın dil ve üslup anlayışına sahiptir.

Başlıca Eserleri: Türkçe Divan, Sihâm-ı Kazâ, Tuhfetü'l-Uşşâk

Sihâm-ı Kazâ: "Kaza Okları" anlamına gelen eser, Türk edebiyatındaki en başarılı hiciv örneklerindendir. Şairin babasını hicvederek başladığı eserde ayrıca devlet adamları, sanatçılar, bilim insanları ve devrin tanınmış meslek erbapları eleştirilmiştir.

Neşâtî (?-1674)

- ✓ Sebkihindi akımının en önemli temsilcilerinden biridir.
- ✓ Şiirlerinde titiz bir sanatkârın derinliği ve duygulu ifadesi görülür.
- ✓ Kısa ve öz yazmayı tercih etmiş, rediflere çok yer vermiş, kelimeleri âdetâ tartarak kullanmıştır.
- ✓ Manzumelerinin önemli bir kısmını nazireler oluşturur.
- ✓ Tasavvufî terimlerden yararlanmış ama tasavvufî şiirler yazmamıştır.

Başlıca Eserleri: Divan

Nevîzâde Atâî (1583-1635)

- ✓ XVII. yüzyılın önde gelen mesnevîcilerindendir.
- ✓ Hamse sahibidir.
- ✓ İstanbul'u anlattığı mesnevîleri (Sakinâme, Heft-Han) dikkat çeker.

Başlıca Eserleri: Divan, Hamse

Nâî (1642- 1712)

- ✓ Türk şiirindeki hikemî tarzın kurucusu ve en önemli temsilcisidir.
 - ✓ Hâkimâne gazel tarzının en başarılı örneklerini vermiştir.
 - ✓ Şiirlerinde toplumsal konuları eleştirirken çözüm yolları da sunar.
 - ✓ Şiirlerinde müzikaliteyi başarıyla kullanır.
 - ✓ Düzyazıları şiirlerine göre daha ağır bir dille yazılmıştır.
 - ✓ Şiirleri öğretici nitelikte olsa da sanatsal açıdan da oldukça başarılıdır.
- Başlıca Eserleri:** *Divan, Divançe, Hayriyye, Hayrâbâd, Surnâme, Tercüme-i Hadîs-i Erbaîn, Tuhfetü'l-Haremeyn, Fetihnâme-i Kamanîçe*

Hayriyye: Oğlu için yazdığı öğütlerden oluşan eser dinî, ahlaki, didaktik bir mesnevidir.

Hayrâbâd: Ferüdüddin Attar'ın *ilahinâme* adlı eserindeki bir hikâyenin devamı niteliğinde olan bu mesnevi, içinde masalsı öğeler barındırmaktadır.

Nâîlî (?-1666)

- ✓ Neşâtî ile birlikte sebkîhîndî akımının önemli temsilcilerindendir.
 - ✓ Anlam derinliği, yabancı kelime ve uzun tamlama kullanımı, derin hayaller, karamsarlık onun şiirinin başlıca özellikleridir.
 - ✓ Çoğunlukla nesip kısmı bulunmayan kasideleriyle tanınmıştır.
 - ✓ Dinî şiirlerinin en güzeli naat türündeki "eder" redifli kasidesidir.
 - ✓ Döneminde gazel şairi olarak tanınmıştır.
- Başlıca Eserleri:** *Divan*

XVIII. YÜZYIL DİVAN EDEBİYATI SANATÇILARI**Nedîm (1681- 1730)**

- ✓ Lale Devri şairidir.
- ✓ Söyleyiş mükemmelliğini yerel motiflerle süslemeyi amaç edinen şair, Nedimâne denilen yeni bir üslup yaratmıştır.
- ✓ Onun şiirlerinde İstanbul'daki Lale Devri'nin her türlü yaşantısını görmek mümkündür.
- ✓ Şiirlerinde eğlence vardır, hüznün ve kedere rastlanmaz.
- ✓ Onun şiirlerinde sevgili hayalî değil, gerçektir.
- ✓ Şiirlerinde tasavvufî aşk görülmez.
- ✓ Mahallîleşme akımının ve şûhane gazelin önemli temsilcisidir.
- ✓ Ününü şarkı türünde yazılan şiirleriyle kazanmıştır.
- ✓ Divanında hece ölçüsüyle yazılmış iki koşma yer alır.

Başlıca Eserleri: *Divan*

Şeyh Galib (1757- 1799)

- ✓ Hem tarikatta hem de sanatta Mevlânâ'nın yolundan gitmiştir.
- ✓ Divan şiirinin son büyük şairi kabul edilir.
- ✓ Sebkihindi akımının bu dönemdeki temsilcisidir.
- ✓ İlk şiirlerinde **Esad** mahlasını kullanmıştır.
- ✓ Şiirlerinde neşe ve yaşama sevinci görülür.
- ✓ Şiir dili oldukça ağırdır, kelime oyunlarını sever, mecazlara çok sık yer verir.
- ✓ Eski mazmunlardan ziyade yeni mazmunlar kullanmıştır.
- ✓ Tasavvufa en bağlı şairlerdendir.
- ✓ Divanında hece ölçüsüyle yazılmış bir türkü yer alır.

Başlıca Eserleri: Divan, Hüsn ü Aşk

Hüsn ü Aşk: Benî Mahabbet kabilesinde aynı gün doğan Hüsn ve Aşk arasındaki aşkın anlatıldığı sembolik bir eserdir. Eserdeki her kavram tasavvufi bir anlam taşır. Eser, genel olarak tasavvuftaki mertebelerin işlendiği alegorik bir mesnevidir.

Koca Râgıb Paşa (1699-1763)

- ✓ Nâbî'nin başlattığı hikemî şiir tarzını devam ettirmiştir.
- ✓ Didaktik ve ahlaki eserler vermiştir.
- ✓ Ününü mısraiberceste olan dizeleriyle kazanmıştır.
- ✓ Bazı dizeleri atasözleri gibi dilden dile dolaşmaktadır.

Başlıca Eserleri: Divan, Münşeât

XIX. YÜZYIL DİVAN EDEBİYATI SANATÇILARI

Keçecizâde İzzet Molla (1786-1829)

- ✓ Divan edebiyatının etkisini kaybettiği bir dönemde divan şiirinin dikkat çeken son şairidir.
- ✓ Eserlerinde mizahla karışık bir üslup kullanmıştır.
- ✓ Halk şiiri ve sanatçılarıyla ilgilenen şair, hece vezniyle türküler de yazmıştır.

Başlıca Eserleri: Gülşen-i Aşk, Mihneth-i Keşân

Enderunlu Vâsıf (1771- 1824)

- ✓ Mahallîleşme akımının bu yüzyıldaki en önemli temsilcisidir.
- ✓ Şiirlerinin büyük kısmında nükteden uzak bir alaycılık vardır.
- ✓ Onun şiirlerinde İstanbul büyük yer tutar.
- ✓ Şarkı türünde en fazla eseri olan şairdir.
- ✓ Tasavvufla ilgilenmemiştir.

Başlıca Eserleri: Divan

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki kutucuklarda yer alan sözcükleri metindeki boşluklara uygun şekilde yazınız.

mahallileşme

Mantık'ı-Tayr

Garibnâme

Hoca Dehhâni

Vesiletü'n-Necat

Mecâlisü'n-Nefâis

İskendernâme

- "Kuşların dili" anlamına gelen ve mesnevi nazım şeklinde yazılmış olan adlı eser, Gülşehrî tarafından kaleme alınmıştır.
- Süleyman Çelebi'nin adlı eseri halk arasında Mevlid adıyla tanınmıştır.
- Anadolu'da XVI. yüzyılda oluşmaya başlayan biyografi geleneğinin ilk ürünleri, Ali Şîr Nevâî'nin adlı eseri örnek alınarak yazılmıştır.
- Divan şiirinin kurucusu olarak kabul edilir.
- Âşık Paşa'nın adlı mesnevisi XIV. yüzyıl Anadolu Türkçesinin özelliklerini yansıtmaya bakımından önemli bir eserdir.
- Ahmedî'nin adlı mesnevisi Büyük İskender'in doğu seferini anlatan ve Türk edebiyatında bu konuda yazılmış olan ilk eserdir.
- Şiirlerde halk edebiyatına yakınlaşmayı, gerçek hayattan alınan motifleri ve günlük dili kullanmayı esas alan akım akımıdır.

2. **Etkinlik:** Aşağıda sol sütunda şairler sağ sütunda eserler verilmiştir. Şairlerin başındaki Romen rakamlarını eserlerin başındaki dairelere yazarak şairler ve eserleri eşleştiriniz.

IV a EŞLEŞTİRME

I Enderunlu Fâzıl

II Bâkî

III Nefî

IV Nâbî

V Fuzûlî

VI Zâtî

VII Şeyh Galib

VIII Keşecizâde İzzet Molla

IX Nâilî

a) Tuhfetü'l-Haremeyn

b) Hüsn ü Aşk

c) Çengnâme

ç) Mihnet-i Keşân

d) Beng ü Bâde

e) Kanûnî Mersiyesi

f) Şem' ü Pervâne

g) Sihâm-ı Kazâ

3. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucukları, yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

☒ ☐ DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ a) Kasidelerinde sağlam bir şiir tekniği bulunan ve sivri dili ile dikkat çeken Nefî'nin hiciv tarzındaki şiirlerini topladığı eseri *Sihâm-ı Kazâ*'dır.
- ☐ b) Ömrünün sonuna doğru yazdığı terakibibent türündeki şiirleriyle ün kazanan divan şairi, Neşâtî'dir.
- ☐ c) *Mecâlisü'n-Nefâis* mesnevi türünde bir eserdir.
- ☐ d) Şeyh Galib, divan şiirinin son büyük şairidir.
- ☐ e) Mahallîleşme akımının XIX. yüzyıldaki temsilcisi, Enderunlu Vâsîf'tir.
- ☐ f) Kapalı ve soyut bir şiir anlayışını benimseyen sebkîhîndî akımı XVII. yüzyılda gelişmiştir.
- ☐ g) Türk edebiyatında ilk fabl örneği sayılabilecek eser, Sinan Paşa'nın *Tazarrunâme* adlı eseridir.
- ☐ h) Hüsn ü Aşk'ı Nâbî'nin *Hayrâbâd* adlı mesnevisinden daha iyi bir eser yazabileceğini kanıtlamak için yazılmıştır.
- ☐ i) Türk edebiyatında yazılan ilk tezkire, *Mecâlisü'n-Nefâis*'tir.
- ☐ j) Keşecizâde İzzet Molla, hece vezniyle türküler yazmıştır.
- ☐ k) Koca Râgıb Paşa XIX. yüzyılda hikemi tarzın önde gelen temsilcisidir.

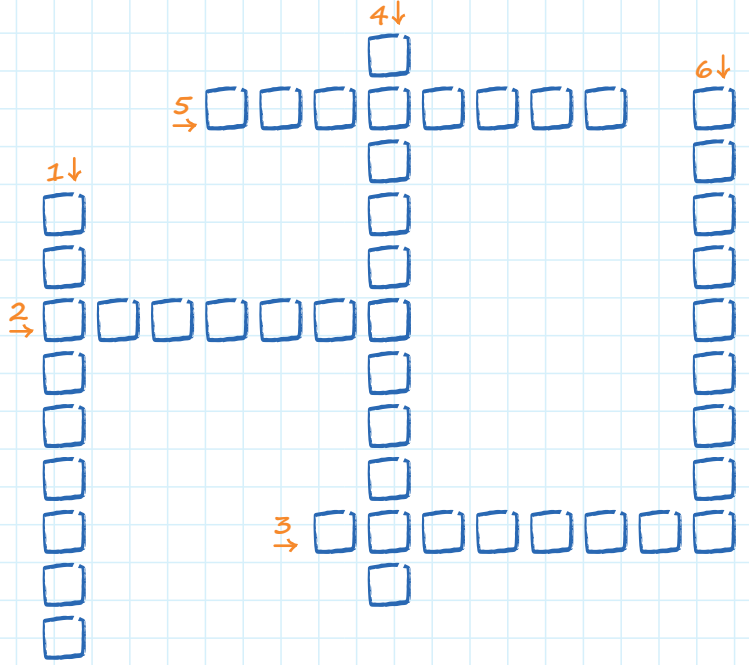
4. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerle tanıtılan divan şairlerinin adını ilgili boşluklara yazınız.

a) Türkçenin Farsçadan üstün olduğunu savunmuş, bu konuda <i>Muhâkemetü'l-Lugateyn</i> adlı eserini yazmıştır.	
b) Türk edebiyatının en lirik şairidir. Şiirlerini Azeri Türkçesiyle yazmıştır.	
c) İslami bilimler yanında tıp ve geometri eğitimi de almıştır. <i>İskendernâme</i> , <i>Cemşîd ü Hurşîd</i> önemli eserlerindendir.	
d) Yirmi dört yaşındayken tertiplemediği <i>Divan</i> 'ından başka <i>Hüsn ü Aşk</i> adlı mesnevîsiyle ünlüdür.	
e) <i>Nasihatname</i> türünde yazdığı <i>Hayriyye</i> adlı eseriyle ünlüdür.	
f) XVII. yüzyıl divan şiirinin en büyük kaside ve hiciv şairi olarak tanınmıştır.	
g) Lale Devri'nin gamdan, kederden uzak, aşk, zevk ve neşe şairi olarak tanınmıştır.	

5. Etkinlik: Aşağıda numaralanmış şekilde verilen ipuçlarından hareketle bulmacayı çözünüz.

- 1) Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin sohbetlerinden derlenen eseri.
- 2) Çalışmaktan yorulmuş zayıf bir eşeğin kendini öküzlerle kıyaslamasının anlatıldığı alegorik mesnevi.
- 3) Nâbî'nin oğlu için yazdığı öğütlerden oluşan mesnevi tarzındaki eseri.
- 4) Fuzûlî'nin Bağdat'ın fethi için yazdığı kasideden hak ettiği ödülü alamaması üzerine yazdığı mektup türündeki eseri.
- 5) Mevlânâ'nın ölüm yıl dönümü vesilesiyle yapılan anma törenlerinin adı
- 6) Âşık Paşa tarafından yazılan tasavvufi eser.

6. Etkinlik: Aşağıdaki kutuların sadece bir tanesinde bütün bilgiler doğrudur. Tamamı doğru bilgilerden oluşan kutuyu işaretleyiniz.

1. Tuhfetü'l-Harameyn Nâbî'nin yaklaşık bir sene süren hac yolculuğunu anlattığı seyahatnamesidir.
2. Fuat Köprülü, Ahmed Fakih'in Çarhnâme adlı eserinin Anadolu Türkçesinin bilinen en eski örneklerinden olduğunu belirtir.
3. Destân-ı Yûsuf dinî kitaplarda da yer alan bir hikâyedir.
4. Yemen padişahının oğlu Süheyl ile Çin fağfurunun kızı Nevbahar arasındaki aşkı anlatan didaktik eser, Hoca Mesud'a aittir.

1. Çeng adı verilen Türklere has bir müzik aletinin sembolik ve mistik bir biçimde anlatıldığı eser Enderunlu Vâsîf'a aittir.
2. Garîbnâme, Âşık Paşa'ya ait tasavvufi bir eserdir.
3. Cemşîd ile Hurşîd arasındaki aşk hikâyesini anlatan eser, Ahmedî'ye aittir.
4. Türk diliyle kaleme alınmış ilk tezkire, Ali Şîr Nevâî'nin eseridir.

1. Pervane ile Şem'in alegorik aşk hikâyesinin işlendiği eseri de olan Zâtî, kendi dükkanında genç şairlere eğitimler vermiştir.
2. Mahallîleşme akımının XIX. yüzyıldaki en önemli temsilcisi, Koca Râgîb Paşa'dır.
3. Keçecizâde İzzet Molla, Mihnet-i Keşân isimli mesnevinin şairidir.
4. Benî Mahabbet kabilesinde aynı gün doğan Hüsn ile Aşk arasındaki aşkın anlatıldığı eser, sembolik ve tasavvufi özelliklere sahiptir.

7. **Etkinlik:** Tabloda verilen özelliklerin hangi divan edebiyatı sanatçısına ait olduğunu belirleyerek sanatçının adını tabloda boş bırakılan yere yazınız.

Sanatçıların Özellikleri	Sanatçıların Adı
a) Sade nesrin temsilcisi olup <i>Kabusnâme</i> adlı çevirisiyle tanınır.	
b) Kanûnî'nin ölümü üzerine Türk edebiyatındaki en güzel mersiyelerden birini yazmıştır.	
c) <i>Garîbnâme</i> adlı mesnevisiyle Türkçenin Anadolu'da bir edebiyat dili olarak yerleşmesine önemli katkıda bulunmuştur.	
ç) <i>İskendernâme</i> adlı mesnevisinin sonunda ilk Osmanlı tarihi bulunur.	
d) Adı tuyuğ nazım biçimi ile özdeşleşmiştir.	
e) Türk edebiyatındaki ilk fabl örneği kabul edilen mesneviyi yazmıştır.	
f) "Kerem", "benefşe" ve "âb" redifli kasideleri ile tanınmıştır.	
g) Yazdığı hikmet ve darbimesel ağırlıklı şiirleriyle "hikemî tarz"ın kurucusu kabul edilir.	
ğ) Babasının izinden giderek Mevleviliği sistemleştirmiştir.	
h) Divan şiiri geleneğinin son büyük temsilcisi olarak kabul edilir.	
ı) Hamsesi ve " <i>Şehzade Mustafa Mersiyesi</i> " ile tanınmıştır.	
i) Hiciv ve kasideleriyle tanınır, <i>Sihâm-ı Kazâ</i> adlı eseri hiciv türünün önemli örneklerindendir.	
j) Gazellerinde gerçek aşkı, zevki ve eğlenceyi gerçekçi bir üslupla dile getiren Lale Devri şairidir.	
k) Divan edebiyatının sanatlı nesrinin ilk büyük üstadıdır.	
l) XVII. yüzyılda sanatlı nesrin en önemli temsilcilerinden olup mensur hamse sahibidir.	
m) Türk edebiyatındaki ilk şairler tezkiyesini kaleme almıştır.	
n) Yazar ve eserleri tanıttığı <i>Keşfü'z-Zünûn</i> adlı bibliyografyası ile tanınmıştır.	
o) Mevlit türünün en başarılı örneklerinden olan <i>Vesîletün-Necât</i> ile tanınmıştır.	
ö) Âşıkane gazelleri ve <i>Leylâ vü Mecnûn</i> mesnevisiyle tanınmıştır.	
p) "Hüsrev-i Rûm" olarak anılmış, şiirlerinde halk söyleyişlerini, deyim ve atasözlerini kullanmıştır.	
r) Divan edebiyatının din dışı konularda yazan ilk şairidir.	
s) Ölüm gününü şebiarus (düğün günü) olarak tanımlamıştır.	

8. **Etkinlik:** Aşağıda Türk edebiyatındaki bazı mesneviler ve bu mesnevilerden alınan dizeler verilmiştir. Eser adlarını, dizelerin altındaki noktalı alana yazarak dizelerle eserleri eşleştiriniz.

Mantıku't-Tayr

Leylâ vü Mecnûn

Hayriyye

İskendernâme

Hüsn ü Aşk

Yûsuf u Züleyhâ

Vesiletü'n-Necât

a) Yûsuf'un kardaşları erişdiler
Bir uğurdan kapuda çağrışdılar

Eytdiler kim yâ baba Yûsuf kanı
Gâfil olduk kurd yedi âhir anı

Çün eşitdi bunu Yakûb'un özi
Toldı yaş ağladı iki gözi

b) Herkesi mahrem-i esrâr itme
Sırrunı zâver-i bâzâr itme

Herkesün kavlini sâdık sanma
Cümleyi lîk münâfık sanma

Kimsenün medhine magrûr olma
Kesr-i nefis eylemeden dûr olma

c) Aldı Cebrâîl burâkı ol zaman
Tâ cenâb-ı Ahmed'e geldi revân

Hak selâm itdi sana yâ Mustafâ
Kim mübârek hâtırın bulsun safâ

Didi kim gelsün konuklaram anı
Arşımı seyreylesin görsün beni

ç) Hüdhdüd ilerü uçar kuşlar bile
Kim acab kaçan ireler menzile

Uça uça vâlih ü zâr oldılar
Güçleri gitdi vü hayrân kaldılar

Yola ne menzil belürdi ne nişân
Çıkdı her kuş yüreğinden yüz figân

d) Tek Hüsn için Aşk âh kılsın
Dünyâ yıkılırsa ha yıkılsın

Bir sîne ki gamdan ola derhem
Gönlinde midir harâb-ı âlem

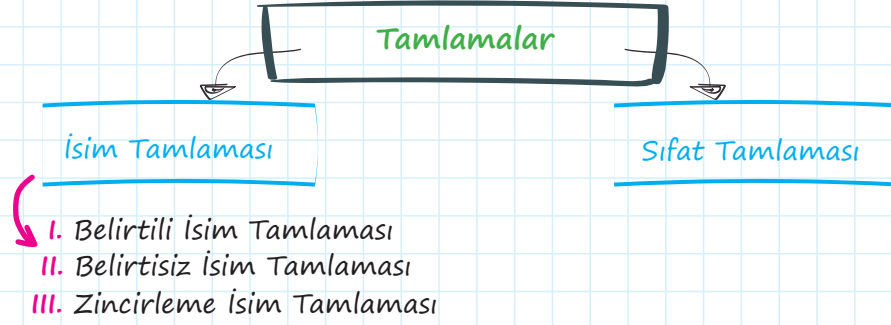
Hoşdur yıkılırsa çarh-ı gaddâr
Hoşnûd ola tek cenâb-ı dildâr

e) Çarh râzın hiç kimse bilmedi
Kimsene bu derde dermân kılmadı

Uydılar İskender'e İrânîler
Bende-fermân oldılar Tûrânîler

Bir melik oldu ki hergiz rûzigâr
Görmemişdi ana benzer tâcidâr

- Türkçede birden çok sözcüğün niteleme, belirtme ya da aitlik ilgisiyle bir araya gelerek oluşturduğu söz öbeklerine **tamlama** denir.
- Tamlamalar, **sıfat tamlaması** ve **isim tamlaması** olmak üzere iki ana başlıkta incelenir.

İsim Tamlaması

- Bir ismin ya da isim görevi üstlenmiş herhangi bir sözcüğün, aitlik ilgisi yönüyle başka bir isim tarafından tamamlanmasıyla oluşan söz öbeğine **isim tamlaması** denir.

Tamlama Ekleri

Tamlayan (ilgi) Ekleri

-im, -ın / -in / -un / -ün

Tamlayan

Ben-im
Sen-in
O-n-un
Biz-im
Siz-in
Onlar-in

Tamlanan (iyelik) Ekleri

-m, -n, -ı, -mız, -nız, -ları

Tamlanan

düşünce-m
düşünce-n
düşünce-s-i
düşünce-miz
düşünce-niz
düşünce-leri

ÖRNEK

Ve üşüşür olgun başaklara
Akşamın dallarından serçeler
Ahmet Muhip Dıranas

- **Çözümleme:** Bu örnekte, **akşam** ve **dallar** sözcükleri birer isimdir. **Akşam** ismi, “-(n)ın” tamlayan (ilgi) ekini; **dallar** ismi ise “-ı” tamlanan (iyelik) ekini alarak **isim tamlaması** oluşturmuştur.

- İsim tamlamaları üçe ayrılır.

Bilgi Havuzu

Belirtisiz isim tamlamalarında, tamlayanla tamlanan yer değiştirmez ve tamlayanla tamlanan arasına başka sözcük girmez.

I. Belirtili İsim Tamlaması

• Tamlayanın ilgi eki, tamlananın da iyelik eki aldığı isim tamlamasıdır.

$\text{İsim} + \text{ilgi eki} / \text{İsim} + \text{iyelik eki} = \text{Belirtili İsim Tamlaması}$

Tamlayan Tamlanan

ÖRNEK

Bir alev şarkısı hâlinde geçerken o peri,
Kül olup kaldı hayâlimde onun nağmeleri.

Sanki vurmıştu benim alınma çöllerdeki sam,
Kumların üstüne düşmüştü yılan başlı asam.

Faruk Nafiz Çamlıbel

Altı çizili ifadeler belirtili isim tamlamasıdır.

II. Belirtisiz İsim Tamlaması

• Tamlayanın ilgi eki almadığı, tamlananın ise iyelik eklerini aldığı isim tamlamasıdır.

$\text{İsim} / \text{İsim} + \text{iyelik eki} = \text{Belirtisiz İsim Tamlaması}$

Tamlayan Tamlanan

ÖRNEK

Öyle dalmışım ki mangal başında!
Yaz gelmiş,
İstanbul'dayım;
Karpuz yüklü mavnalar geçer
Köprü altından
Ağustos akşamları.

Cahit Sıtkı Tarancı

Altı çizili ifadeler belirtisiz isim tamlamasıdır.

III. Zincirleme İsim Tamlaması

• İki den fazla ismin bir araya gelerek oluşturduğu isim tamlamalarıdır. Bu tamlamalarda tamlayan, tamlanan ya da her ikisi birden kendi içinde bir isim tamlaması oluşturur.

$\text{İsim tamlaması} / \text{İsim} = \text{Zincirleme İsim Tamlaması}$

Tamlayan Tamlanan

Bahçedeki erik ağacının / dalları tozlu yollara sarkıyordu. = Zincirleme İsim Tamlaması

Tamlayan Tamlanan

$\text{erik} / \text{ağacı} = \text{Belirtisiz İsim Tamlaması}$

Tamlayan Tamlanan

İsim / İsim tamlaması = Zincirleme İsim Tamlaması
Tamlayan Tamlanan

Anasının dizinin / dibine oturdu.
Tamlayan Tamlanan

= Zincirleme İsim Tamlaması

Anasının dizi = Belirtisiz İsim Tamlaması
Tamlayan Tamlanan

İsim tamlaması / İsim tamlaması = Zincirleme İsim Tamlaması
Tamlayan Tamlanan

Türk milletinin / hürriyet sevdasını tüm dünya bilir.
Tamlayan Tamlanan

= Zincirleme İsim Tamlaması

Türk / milleti = Belirtisiz İsim Tamlaması
Tamlayan Tamlanan

hürriyet / sevdası = Belirtisiz İsim Tamlaması
Tamlayan Tamlanan

! Dikkat

Araya başka türden sözcüklerin girdiği belirtili isim tamlamalarını zincirleme isim tamlamalarıyla karıştırmayınız.

Tiyatronun uygar uluslar için anlamı } Araya hem sıfat hem de edat girmiştir.

Dilin / sınırsız zenginliği = Belirtili İsim Tamlaması
Tamlayan Tamlanan

sınırsız / zenginlik = Sıfat Tamlaması
Sıfat İsim

Dilin / ifade gücü = Zincirleme İsim Tamlaması
Tamlayan Tamlanan

ifade / gücü = Belirtisiz İsim Tamlaması
Tamlayan Tamlanan

Sıfat Tamlaması

- En az bir isimle bir sıfatın, niteleme ya da belirtme ilgisiyle bir araya gelip oluşturdukları tamlamalardır.
- Sıfatlar, isimlerin önüne gelerek onları renk, şekil, durum, sayı gibi özellikleriyle niteler ya da belirtir ve böylece sıfat tamlamasını oluşturur.
- Bu tamlamalarda sıfat, **tamlayan**; isim ise **tamlanan**dır.

Sıfat / İsim = Sıfat Tamlaması
 Tamlayan Tamlanan

☆ PÜF NOKTASI

Sıfatlar daima isimlerden önce gelir.

umutlu yarınlar = Sıfat Tamlaması şuradaki topluluk = Sıfat Tamlaması
Sıfat İsim Sıfat İsim
 Tamlayan Tamlanan Tamlayan Tamlanan

☆ PÜF NOKTASI

Sıfat tamlamalarında isme (tamlanana) sorduğumuz “nasıl, hangi, kaç, kaçınıcı, kaçar, ne kadar” sorularıyla sıfatı (tamlayanı) bulabiliriz.

Sıfat (Tamlayan)	İsim (Tamlanan)	Sıfat Tamlaması
nazik	davranış	Nasıl davranış? → “nazik”
tahta	kaşık	Nasıl kaşık? → “tahta”
şu	insan	Hangi insan? → “şu”
buradaki	kitaplar	Hangi kitaplar? → “buradaki”
sekiz	kalem	Kaç kalem? → “sekiz”
inci	diş	Nasıl diş? → “inci”

- Sıfat tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan birden fazla olabilir.

Güncel ve değerli + bilgi = Sıfat Tamlaması
Sıfat Sıfat İsim
 Tamlayan Tamlayan Tamlanan

Huzurlu + evler ve sokaklar = Sıfat Tamlaması
Sıfat İsim İsim
 Tamlayan Tamlanan Tamlanan

Bilgi Havuzu
 Sıfatın olmadığı
 yerde sıfat
 tamlaması
 olmaz.

Tamlamalarla İlgili Özellikler:

- Belirtili isim tamlamalarında tamlayan ile tamlanan yer değiştirebilir.

ÖRNEK

Saçlarındaydı bütün tılsımı binbir gecenin.

gecenin tılsımı
ilgi eki iyelik eki
Tamlayan Tamlanan

- Belirtili isim tamlamalarında tamlayanla tamlanan arasına başka türden sözcükler girebilir.

ÖRNEK

Zülfünün yay gibi kuvvetli çelik tellerine

zülfünün tellerine
Belirtili İsim Tamlaması

- Belirtili isim tamlamalarında, tamlayan da tamlanan da birden çok sözcükten oluşabilir.

ÖRNEK

“Çorak bahçesinden zümrüt ve elmasın.”

zümrüt ve elmasın / çorak bahçesi : Belirtili İsim Tamlaması
isim isim sıfat isim
Tamlayan Tamlanan

- Bazı isim tamlamalarında tamlayan düşebilir.

ÖRNEK

“Belki uzun sürmez, günleriniz kısa çabuk bitmese, dersiniz, sıcak dursa!”

(sizin) / günleriniz : Tamlayanı Düşmüş İsim Tamlaması
Tamlayan Tamlanan

- Bazı isim tamlamalarında tamlanan eki düşebilir.

ÖRNEK

İki üç günden beri, bizim köy bir düşman kıtasının işgali altındadır. bizim köyümüz: “-ümüz” tamlanan eki düşmüştür.

Tamlanan Eki Düşmüş İsim Tamlaması

- Tamlanan çokluk içinden seçme bildirdiğinde ilgi eki yerine ayrılma eki kullanılabilir.

ÖRNEK

Ortamdaki insanlardan bazılarıyla sohbet de ettim.

insanların bazıları : Belirtili İsim Tamlaması

Tamlayan Tamlanan

- İsim tamlamaları bir başka ismi niteleyerek sıfat olabilir.

ÖRNEK

Kül rengi bulutlar tüm ovayı sardı.

Kül rengi / bulutlar : Sıfat Tamlaması

sıfat isim

kül rengi : Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayan Tamlanan

- Türkçede bir sıfat bir isim tamlamasını üç şekilde niteler veya belirtir:

- a) Belirtisiz isim tamlamasının önüne gelerek tamlamanın tamamını niteler.

ÖRNEK

Düzenli çalışma masası derse odaklanmanızı kolaylaştırır.

düzenli / çalışma masası : Sıfat Tamlaması

sıfat isim

çalışma masası : Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayan Tamlanan

- b) Belirtili isim tamlamasının önünde kullanılan sıfat ise sadece tamlayanı niteler.

ÖRNEK

Hasta adamın saati çoktan durmuştu.

sıfat isim isim

- c) Belirtili isim tamlamasında tamlayanla tamlanan arasına giren sıfat sadece tamlananı niteler.

ÖRNEK

Tüm önemli bilgiler haritanın silik yüzünde bulunuyordu.

haritanın / silik yüzü : Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayan Tamlanan

silik yüz : Sıfat Tamlaması

sıfat isim

1. **Etkinlik:** Aşağıda verilen sözcüklerden ayraç içinde belirtilen türe uygun tamlamalar oluşturup oluşturduğunuz tamlamaları birer cümle içinde kullanınız.

- a) mücadele / hukuk (Belirtisiz isim tamlaması)
- b) zafer / azim (Belirtili isim tamlaması)
- c) Türkiye / çağdaş / temsilci (Sıfat tarafından nitelenen isim tamlaması)
- ç) düşünce / aydınlık (Sıfat tamlaması)
- d) başarı / hikâye / çocuk (Zincirleme isim tamlaması)
- e) Elif / söz / davranışlar (Tamlananı birden fazla olan belirtili isim tamlaması)
- f) park / sorumluluk / bahçe (Tamlayanı birden fazla olan belirtili isim tamlaması)
- g) insan / terbiyeli / görgülü (Tamlayanı birden çok sözcükten oluşan sıfat tamlaması)
- ğ) kızlar / saygılı / erkekler (Tamlananı birden çok sözcükten oluşan sıfat tamlaması)
- h) hava / gizem / şehir (Tamlananı sıfat tarafından nitelenmiş isim tamlaması)
- ı) tecrübeli / karmaşık / bir / kılavuz / yol (Hem tamlayanı hem tamlananı sıfat tarafından nitelenmiş isim tamlaması)

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki metinden sıfat tamlamalarını bulup tabloya yazınız.

“Toros dağlarının etekleri ta Akdeniz’den başlar. Kıyıları döven ak köpüklerden sonra doruklara yavaş yavaş yükselir. Akdeniz’in üstünde daima, top top ak bulutlar salınır. Kıyıları dümdüz, cilalanmış gibi düz ve killi topraklardır. Killi toprak et gibidir. Bu kıyılar saatlerce içe kadar deniz kocar, tuz kocar. Tuz keskindir. Düz, killi, sürülmüş topraklardan sonra Çukurova’nın bükleri başlar. Örülmüşçesine sık çalılar, kamışlar, böğürtlenler, yaban asmaları, sazlarla kaplı, koyu yeşil, ucu bucağı belirsiz alanlardır bunlar. Karanlık bir ormandan daha yabani, karanlık!”

Yaşar Kemal, *İnce Memed* 1

Sıfat Tamlamaları

3. Etkinlik: Aşağıdaki tablonun sol sütununda tamlama türleri, sağ sütununda tamlama örnekleri verilmiştir. Örnek cümlelerde altı çizili olan tamlamaların türünü sol sütundaki tamlama türleriyle eşleştiriniz.

IV a EŞLEŞTİRME

I	Tamlayanla tamlananı yer değiştirmiş belirtili isim tamlaması	a)	"Elinin tersiyle ağzını, bıyıklarını silerek geldi, oturdu. <u>Kocaman tabakasını</u> çıkardı, açtı."
II	Belirtisiz İsim Tamlaması	b)	"Bir köşe başında, <u>yüksekçe bir kütüğün üstüne oturmuş</u> , bir nal dövüyordu. Nal şakırtısına <u>türküler döktürüyordu</u> ."
III	Belirtili İsim Tamlaması	c)	"Uzun ıslığın sonu kesik kesik biter. Başlar biter, başlar biter. <u>Bütün ötüşün tadı, örülüğü bu kesik kesik sondadır</u> ."
IV	Zincirleme İsim Tamlaması	ç)	"Pazar yerindeki beyaz taşın üstüne oturmuşlar, <u>manavlardaki öbek öbek sarı portakallara</u> gözlerini dikmişlerdi. Kalktılar, <u>birer tane portakal aldılar</u> , soydular."
V	Tamlayanı sıfat tamlaması olan belirtili isim tamlaması	d)	"Yırtık çizmelerin kadife kasketinle Getir <u>uzak bilmecesini çocukluğun</u> "
VI	Sıfat Tamlaması	e)	"Yunan kadınlarının <u>güzelliği</u> Hiç değişmemiş yüzyıllardan beri"
VII	Tamlananı birden çok sözcükten oluşmuş belirtili isim tamlaması	f)	"Deveboynunun <u>çamlığına</u> gelinceye kadar konuşmadılar. <u>Memed'in yüzü</u> zehir gibiydi. Acıydı."
VIII	Sıfat Tamlaması	g)	"Analar seni düşünür <u>gürül gürül</u> , Emzirip <u>nur topu yavrularını</u> "

4. Etkinlik: Aşağıdaki tabloda verilen tamlama türlerine uygun örnekler yazınız.

Belirtili İsim Tamlaması	Belirtisiz İsim Tamlaması	Sıfat Tamlaması

5. Etkinlik: Aşağıdaki şiirde yer alan isim tamlamalarını bularak tamlamaları ve türlerini tablodaki ilgili bölüme yazınız.

Türküler Dolusu

Kirazın derisinin altında kiraz
Narın içinde nar
Benim yüreğimde boylu boyunca
Memleketim var.
Canıma ciğerime dek işlemiş
Canıma ciğerime
Sapına kadar
Elma dalından uzağa düşmez
Ne yana gitsem nafile
Memleketin hali gözümde gitmez
Binbir yerimden bağlanmışım
Bundan ötesine aklım ermez.

Yerliyim yerli olmasına
İlmik ilmik damar damar
Yerliyim
Bir dilim Trazon peyniri
Bir avuç tiftik
Bir şimdik çavdar
Bir tutam Şile bezi gibi
Dışimden tırnağıma kadar.
Ressamım
Yurdumun taşından toprağından sürüp gelir nakışlarım
Taşıma toprağıma toz konduranın
Alnını karışlarım

Bedri Rahmi Eyüboğlu, Dol Karabakır Dol

İsim Tamlamaları

İsim Tamlamasının Türü

6. **Etkinlik:** Aşağıdaki şiirde yer alan isim ve sıfat tamlamalarını dizelerin karşısına yazınız. İsim tamlamalarının türünü belirtiniz.

BİR GÜN SABAH SABAH...

TAMLAMALAR (İsim ve Sıfat Tamlamaları)

Bir gün sabah sabah kapıyı çalsam,
Uykudan uyandırsam seni:
Ki, daha sisler kalkmamıştır Haliç'ten.
Vapur düdükleri ötmededir.
Etraf alacakaranlık,
Köprü açıktır henüz.
Bir gün sabah sabah kapıyı çalsam...

Yolculuğum uzun sürmüş olduğça
Gece demir köprülerden geçmiştir tren.
Dağ başında beş-on haneli köyler,
Telgraf direkleri yollar boyunca
Koşuşup durmuş bizle beraber.

Şarkılar söylemişim pencereden,
Uyanıp uyanıp yine dalmışım.
Biletim üçüncü mevki,
Fakirlik hali.
Lületaşından gerdanlığa gücüm yetmemiş,
Sana Sapanca'dan bir sepet elma almışım...

Ver elini Haydarpaşa demişiz,
Vapur rıhtımdadır pırıl pırıl,
Hava hafiften soğuk,
Deniz katran ve balık kokulu
Köprüden kayıkla geçmişim karşıya,
Bir nefeste çıkmışım bizim yokuşu...

Bir gün sabah sabah kapıyı vursam,
-Kim o? dersin uykulu sesinle içerden.
Saçların dağınıktır, mahmursundur.
Kim bilir ne güzel görünürsün sevgilim,
Bir sabah vakti kapıyı çalsam,
Uykudan uyandırsam seni,
Ki, daha sisler kalkmamıştır Haliç'ten.
Fabrika düdükleri ötmededir.

Turgut Uyar, Büyük Saat, Bütün Şiirleri

7. Etkinlik: Aşağıdaki parçada numaralanmış cümlelerle ilgili soruları cevaplayınız.

(I) Ben üç dört saatte obaya varacağımı sandığım için yanıma bir şey almamıştım. (II) Ne kadar acıktığımı şimdi birdenbire anlıyordum. (III) O, bu sırada önüme bir tutam yufka koymuş, yere serdiği kırmızı yazma mendilin üstüne bir topak tulum peyniri ile birkaç taze soğan bırakmıştı. (IV) Hem yiyor hem etrafıma bakıyordum. (V) Bulunduğumuz yer, denizden bin beş yüz metre kadar yüksekte idi. (VI) Akçay iskelesinin önünde duran kayıklar, ağaçların arkasındaki seyrek binalar iğne topuzu kadar ufaktı. (VII) Karşıda, Burhaniye'nin arkasında yatan Madra Dağları şekilsiz bir yığından ibaretti. (VIII) Güneşin altında göz kamaştırıcı pırıltılarla yanan deniz, ta uzaklarda açıklı koyulu gölgelere bürünen Midilli Adası'na kadar uzanıyor; bunun sağ yanından geçerek ufukta, sisler içinde gökle birleşiyordu. (IX) Kaz Dağı'nın körfeze kadar yaklaşan eteklerini sayılamayacak kadar çok, her biri başka renk ve biçimde, irili ufaklı dağlar ve tepeler çeviriyordu. (X) Arkamızda Sarıkız, bu dağların en yüksek tepesi, ağaçsız başını beyaz bulutlara uzatıyordu.

Sabahattin Ali, Yeni Dünya

Hangisi veya hangilerinde

a) Hem isim hem sıfat tamlaması bulunmaktadır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) İsim veya sıfat tamlamasına yer verilmemiştir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

c) Belirtili isim tamlaması yer almaktadır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

d) Tamlananı sıfat tarafından nitelenmiş isim tamlaması bulunmaktadır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

e) Hem tamlayanı hem tamlananı sıfat tarafından nitelenmiş isim tamlaması vardır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

f) Tamlayanı ve tamlananı isim tamlamasından oluşmuş sıfat tamlaması bulunmaktadır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

g) Tamlayanı belirtili isim tamlamasından oluşmuş sıfat tamlaması vardır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ÖRNEK

Aşağıdaki cümle ve dizelerdeki yazım yanlış yapılan sözcükleri, sözcüklerin doğru yazımları ile yazım kurallarını inceleyiniz.

Hoyrattır bu akşam üstüler daima.
Gün saltanatıyla gitti mi bir defa
Ahmet Muhip Diranas

akşamüstü: Somut olarak yer bildirmeyen "alt, üst ve üzeri" sözlerinin sona getirilmesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır.

Ağustosböceği deyip hor gördüğümüz
Minik göğsünde bir koskoca orkestra taşıyan
Sezai Karakoç

Ağustos böceği: Birleşme sırasında kelimelerinden hiçbirisi veya ikinci kelimesi anlam değişikliğine uğramayan birleşik kelimeler ayrı yazılır.

Şu ada senin, bu ada benim,
Yel kovan kuşlarının peşi sıra.
Orhan Veli Kanık

Ağaçkakan: Hayvan adlarında kelimelerden her ikisi veya ikincisi, birleşme sırasında anlam değişmesine uğradığında bu tür birleşik kelimeler bitişik yazılır.

Baş hekim, sırtından ceketini atmış, inleye
oflaya bu karışık şeyleri düzeltmeye çalışıyordu.
Reşat Nuri Gültekin

başhekimlik: Baş sözüyle oluşturulan sıfat tamlamaları bitişik yazılır.

Yerdeki mangalda ekmek kızartır, içine
tulumpeyniri koyar.
Halide Edip Adivar

Tulum peyniri: Birleşme sırasında kelimelerinden hiçbirisi veya ikinci kelimesi anlam değişikliğine uğramayan yiyecek, içecek adlarından biriyle kurulan birleşik kelimeler ayrı yazılır.

Ne ağır imtihandır, başındaki, Sakarya!
Bin bir başlı kartalı nasıl taşır kanarya?
Necip Fazıl Kısakürek

Binbir: Sayılar ayrı yazılır. Sayı bildirmediği durumda bitişik yazılır.

Kara gökler külrengi bulutlarla kapanık;
Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar.
Necip Fazıl Kısakürek

Kül rengi: Renk sözü veya renklerden birinin adıyla kurulmuş isim tamlaması yapısındaki renk adları ayrı yazılır.

Ağaç büyür arkasında koşamam
Kervan yürür peşisıra düşemem
Yıldız akar uçsam da yetişemem.
Bedri Rahmi Eyüboğlu

Peşi sıra: Dış, iç, sıra sözleriyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır.

1. Etkinlik: Aşağıdaki dizeleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

Gören ser-geştelikte gird-bâd-ı deşt zanneyler
Fenâ-ender fenâyım her ne vârim varsa sendendir
Şeyh Galib

Öyle zaif kıl tenimi firkatinde kim
Vaslına mümkün ola yetürmek sabâ beni
Fuzûlî

Karac'oğlan der ki bu sözüm haktır
Âlemi seyrettim akranın yoktur
Sineme vurduğun bir kanlı oktur
Daha cevrin var mı bundan ziyade
Karacaoğlan

Ey Felek bir derde düşürdün beni
İşim gücüm aldın kâr senin olsun
Aklım baştan alıp şaşırttın beni
Farkettim namusu ar senin olsun
Tokatlı Âşık Nuri

Benim adım dertli dolap
Suyum akar yalap yalap
Böyle emreylemiş Çalap
Derdim vardır inilerim
Yunus Emre

- a) Yukarıdaki metinlerde yer alan yardımcı eylemleri bulunuz. Bulduğunuz yardımcı eylemlerin metinlerdeki yazımlarını ve günümüzdeki kullanımlarını aşağıdaki tablonun ilgili kısımlarına yazınız.

YARDIMCI EYLEM	METİNDEKİ YAZIMI	GÜNÜMÜZDEKİ YAZIMI

- b) Günümüzdeki kullanımlarını tespit ettiğiniz yardımcı eylemle kurulan birleşik fiillerin niçin bitişik veya ayrı yazıldığını aşağıdaki tablonun ilgili bölümüne yazınız.

BİRLEŞİK FİİLLER

Bağlaç Olan “ki”nin Yazımı

- 1) Cümle içinde “ki”nin bitişik mi ayrı mı yazılması gerektiği “-ler eki getirilerek de anlaşılabilir. Eğer anlamda bozulma olmazsa bitişik yazılır. Anlam bozulursa bu “ki” bağlaç olduğundan ayrı yazılır.
- 2) Birkaç örnekte “ki” bağlacı kalıplaşmış olduğu için bitişik yazılır: belki, çünkü, hâlbuki, illaki, mademki, meğerki, oysaki, sanki.

3. Etkinlik: Verilen cümlelerde ve dizelerde ki’lerin yazımlarının doğru olup olmadığını belirleyiniz. Yanlış olanların doğru şekillerini ilgili boşluklara yazınız.

a

Peki, madem ki yeni hayatın yaşantısını doğal ve yeni bir döneme başlangıç olarak anlıyorsun, o hâlde yirmi yaşında insanların eğlencelerine kırk yaşındakilerin katılmasını niçin kabul etmiyorsun?

b

Karargâhtaki dövüşten sonra, iki gün, sessiz ve durgun, bir köşede oturmuş; şimdi hem karınlarını doyurmak hem de Zeyno’nun nişanlısından dokunulmazlıklarını sağlamak için bir çare arıyordu.

c

Hayvandan o kadar çok anlıyor, köylülerle konuşurken o kadar becerikli ve kuvvetli bir adam etkisi veriyorduki İstanbul’da askerliği sırasında baktığı, koşulara alıştırdığı türlü paşaların namlı atlarından söz etmese bile yine, bu önemli yeri hemen alacaktı.

ç

“Beni tanıyamadınız mı?” dedi. Meğer ki bundan altı sene evvel Ahmet Beylerin Meram’daki bağında rast geldiğim bir yazarmış.

d

Çocuğuna bir lokma ekmek bile sağlayamayan bu sonsuz çalışmanın ona zora ki ve angarya olacağını Ramazan bile çok geçmeden anladı.

e

Fakat küçük, ömründe ilk defa anası ile Şaban amcaya karşı duyduğu sevgiden başka bir nedenle, sanki düşünsel bir anlayışla, hayatını anlattığı adamla bir zaman sonra ne dille konuştuğunu hemen hemen unuttu.

f

Uzun kirpikleri, uzun bıyıkları tozdan bembeyazdı; başındaki kefiye, arkasında ki aba beyazdı; yüzü terle yoğurulmuş tozdan bir maske ile örtülmüştü ve güneşin ışığını aldıkça üstünden yeşil, kırmızı, eflatun gölgeler uçuyordu.

4. **Etkinlik:** Aşağıdaki dizelerde “de / da”ların yazımının farklı olmasının nedenini ilgili boşluğa yazınız.

Söyledi de yaşın yaşın ağladı
Kuzum kuzum der de meler bir koyun

Gönül tahtında sultanım
Kul olmaya geldim sana

5. **Etkinlik:** Aşağıdaki dörtlükte büyük harflerin kullanım gerekçesini ilgili boşluğa yazınız.

İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif Elif diye
Deli gönül abdal olmuş
Gezer Elif Elif diye

Karacaoğlu

6. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucukları yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “✗” ile işaretleyiniz.

☒ ☒ DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ a) Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlamaz.
- ☐ b) Devlet adları büyük harfle başlar.
- ☐ c) Dil ve lehçe adları küçük harfle başlar.
- ☐ d) Akrabalık adı olup lakap veya ünvan olarak kullanılan kelimeler küçük harfle başlar.
- ☐ e) Rakamla başlayan cümlelerde rakamdan sonra gelen kelime, özel isim değilse küçük harfle başlar.
- ☐ f) Cümle içinde tırnak veya yay ayağ içine alınan cümleler büyük harfle başlar ve sonlarına uygun noktalama işareti (nokta, soru, ünlem vb.) konur.
- ☐ g) İki çizgi arasındaki açıklama cümleleri küçük harfle başlar.
- ☐ h) Saygı bildiren sözlerden sonra gelen ve makam, mevki, ünvan bildiren kelimeler küçük harfle başlar.
- ☐ i) Dünya, güneş, ay kelimeleri terim anlamı dışında kullanıldıklarında küçük harfle başlar.

7. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerden büyük harflerinin kullanımıyla ilgili yazım yanlış yapıları "x" ile işaretleyiniz. Yanlış yazılan kelimelerin doğrusunu ilgili boşluğa yazınız.

- a) 23 Nisan 1920 tarihi, bugün üzerinde hür ve bağımsız olarak yaşadığımız Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temellerinin atıldığı, milli egemenliğin ilan edildiği önemli bir gündür, Ulusal Egemenlik Ve Çocuk Bayramı olarak kutlanır.
- b) Anadolu'da önemli bir dinî kült olan Kibele, Frig dininde de kendisine bir yer bulmuş ve yaşamaya devam etmiştir.
- c) Zeynocuğum, Allah aşkına buraya gel! Bak, Haso'nun yüzü ve gözleri yandan ne kadar Hasan Bey'e benziyor.
- ğ) Birisi uzak rüzgârların bahar günlerinde getirdiği kır çiçekleri kokusunu hatırlatan çocuk nefesi, öteki Tanrısal bir masumiyetle uyuyan çocuk yüzünün sevimli gülüşü idi.

8. **Etkinlik:** Aşağıdaki şiirlerin altı çizili sözcüklerinde ses olaylarına bağlı olarak meydana gelen yazım değişikliklerinin nedenini ilgili alana yazınız.

Belimizde kılıcımız kırmanı
Taşı deler mızrağımın temreni
Hakkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman padişahın dağlar bizindir
Dadaloğlu

Ne diye bağlattın alnına kara
Bilmiyorum yaslı mısın sevdiğim
Çekme beni yeter bu kadar dara
Deli misin uslu musun sevdiğim
Derdiçok

kılıcımız	→	
hakkımızda	→	
diye	→	
alnına	→	
bağlattın	→	
bilmiyorum	→	

9. Etkinlik: Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan kısımları beyitlerden hareketle uygun şekilde tamamlayınız.

Kan yudup ölenlerin derd-i derûnun yazmağa
Bir varaktır lâlenin ağzında her pergâleler

Ahi

Eski nesîm-i nev-bahâr açıldı güller subh-dem
Aşsun bizim de gönlümüz sâkî meded sun câm-ı Cem

Nefî

- a) Türkçede sert ünsüzle biten kelimeler sert ünsüzle başlayan ekler alır. Verilen şiirlerdeki sözcüğü bu kurala aykırı olarak kullanılmıştır. Bu sözcüğün doğru kullanımı şeklindedir.
- b) "Yudup" sözcüğünün günümüzdeki yazımı şeklindedir.
- c) Şiirdeki "yazmağa" sözcüğünün günümüzdeki yazımı şeklindedir.

10. Etkinlik: Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucukları yargılar doğru ise "✓", yanlış ise "✗" ile işaretleyiniz.

☒ ☐ DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ a) "iken" ünlü ile biten sözcüklere bitişik yazıldığı zaman "iken" in başındaki "i" ünlüsü düşmez, korunur.
- ☐ b) Ek eylemin çekimli biçimleri olan "idi, imiş, ise" ek olarak yazıldığı zaman bitişik, sözcük olarak yazıldığında ayrı yazılır.
- ☐ c) "idi, imiş, ise" ünsüz harfle biten sözcüklere ulandığı (bitişik yazıldığı) zaman "i" sesi düşer. Birleşik yazımlarda kalınlık-incelik (büyük ünlü uyumu) uyumuna uymaz.
- ☐ d) "idi, imiş, ise" ünlü harfle biten kelimelere bitişik yazıldığı zaman araya "y" kaynaştırma ünsüzü girmeyebilir.
- ☐ e) Ek fiilin zarf-fiil eki almış şekli olan "iken" ayrı yazılabildiği gibi kelimelere bitişik de yazılabilir.
- ☐ f) Eklendiği kelimenin ünlüleri kalın olsa da "-ken" zarf-fiil ekinin ünlüsü ince kalır.
- ☐ g) İsim durum ekleri ve iyelik ekiyle yapılan ikilemeler bitişik yazılır.
- ☐ h) İle, ünsüzle biten kelimelere bitişik olarak yazıldığında "i" ünlüsü düşer ve büyük ünlü uyumuna uymaz.

11. Etkinlik: Aşağıdaki cümlelerde kısaltmaların yazımlarını inceleyerek yazımı yanlış olanların doğrusunu ilgili boşluğa yazınız.

- a) Şiirin tanımında “sembol, ritim, uyum, bütünlük vb’leri” kavram olarak dikkati çekmektedir.
- b) Millî Eğitim Bakanlığı, Kısaltmalar Dizini’nde “M.E.B.” şeklinde yer almaktadır.
- c) BOTAŞ’ın yetkilileri yeni eleman alacaklarına dair duyurularını resmî sitelerinde paylaştılar.
- ç) T.C.de kullanılan para birimi TL’dir.
- d) Şeker, marketlerde 2 ve 5 Kg’lık paketler hâlinde satılmaktadır.
- e) 90’lı yıllarda TRT’den başka televizyon kanalı yoktu.
- f) Hava şartlarından dolayı Ydk. Sub. sınavları iki hafta ertelendi.

12. Etkinlik: Aşağıdaki numaralandırılmış cümlelerde yazımı yanlış olan sözcüklerin altını çiziniz.

(I) Natüralizm, realizme bir tepki olarak doğmamıştır, aksine realizmin daha da gelişmiş bir şeklidir. (II) Naturalizmde tıpkı realizm gibi romantizme tepkidir aslında. (III) Natüralizme göre toplum büyük bir laboratuvar, insan ise deney konusu olan kişidir. (IV) İnsanların duygu, düşünce ve eylemlerinde sosyal çevre kadar soyacekim de önemlidir. (V) Natüralizmde sokak edebiyatda yansıtılmıştır. (VI) Natüralistlere göre insanda ki duygu ve düşünceler ruhun değil bedeninin bir işlevidir.

13. Etkinlik: Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerin yazımlarını inceleyip yazımı doğru olan cümlelerin sonundaki daireyi “✓” ile işaretleyiniz.

- a) Mayısın ikisi. Muhsin Bey’in bahçesi. Çiçek açan armut ve badem ağaçları, penbe ve beyaz renklerle örtülü. ☐
- b) Anadolu Selçukluları zamanında yapılan, kendine has yapısı olan, genellikle büyük devlet ve din adamları için yapılan anıt mezarlara kümbet denir. ☐
- c) Kirbit çöpü kadar ışık saçmayan insanın kendisine de çevresine de yararı yoktur. ☐
- ç) Gözyaşıyla ıslanan her kirpik vicdanlara bir mesajdır. ☐

14. Etkinlik: Aşağıdaki tablonun sol sütununda bazı yazım kuralları, sağ sütunda örnekler verilmiştir. Kuralların başındaki Romen rakamlarını örneklerin başındaki dairelere yazarak kurallar ile örnekleri eşleştiriniz.

IV a EŞLEŞTİRME

KURALLAR

- I Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik ekiyle karışmasını önlemek için kullanılır.
- II Kişi ve yer adlarında ince "i" ünsüzünden sonra gelen "a ve u" ünlüleri de düzeltme işareti ile yazılır.
- III Yazılışları aynı ancak anlamları ve söylenişleri farklı kelimeleri ayırt etmek için kullanılır.
- IV Arapça ve Farsçadan Türkçeye geçen birtakım kelimelerle özel adlarda bulunan ince "g" ünsüzlerinden sonra gelen "a ve u" ünlüleri üzerine konur.
- V Nispet eki alan kelimelere Türkçe ekler getirildiğinde düzeltme işareti olduğu gibi kalır.

SÖZCÜKLER

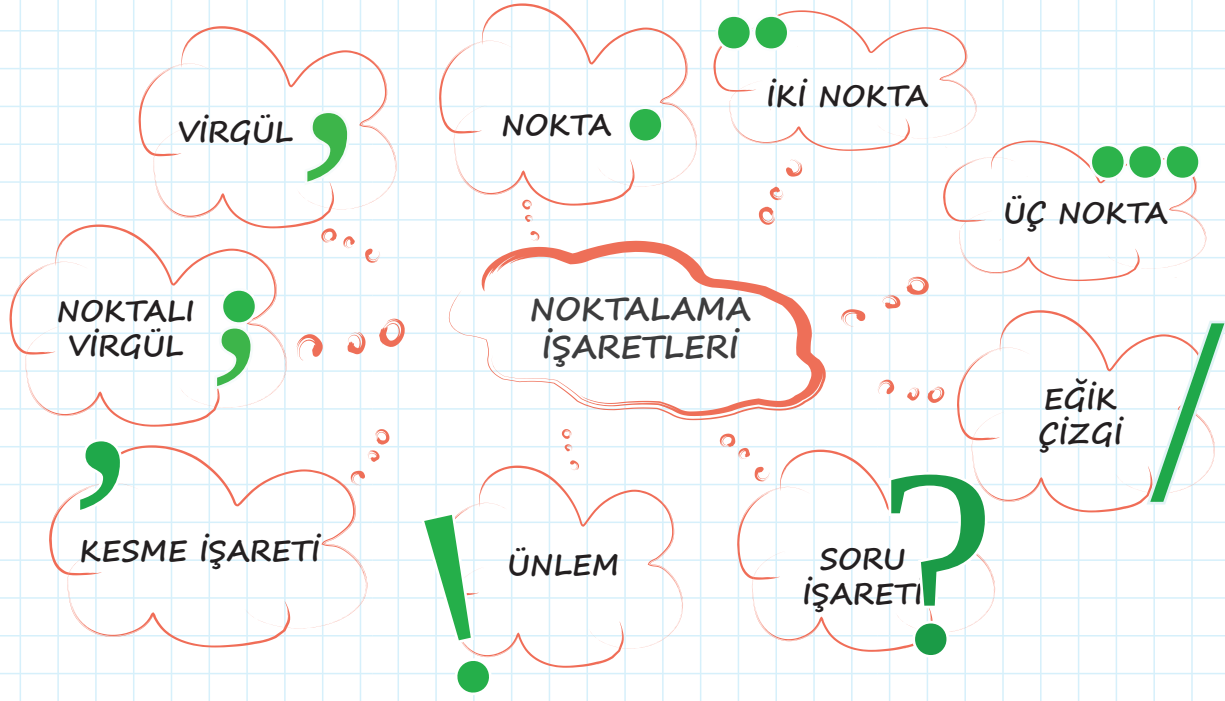
- a) karargâh
- b) hikâye
- c) ilmî
- ç) millîlik
- d) âlem
- e) Elâzığ

15. Etkinlik: Aşağıdaki cümlelerde yazımı yanlış olan altı çizili sözcüklerin doğru yazılışlarını ilgili boşluğa yazınız.

- a) Sürüler henüz anızlara salınmamış; uzakta, boz renkli büyük yolun ötesinde, sonbahar bozkırı gözalabildiğine uzanıyor.
- b) Kafamdan bu düşünceler geçerken, hareketsiz ve sessiz duruyordum eğerin terkisinde.
- c) Sonra tam yirmiiki yıl onu terimizle suladığımızı, bir yandan çocuklarımızı büyütürken, öte yandan kan ter içinde kalarak tohum ektiğimizi... ..
- ç) Siz dinlenin Tolgonay Teyze, dedi bana, ben elma ağacının altına keçe yaygıyı sereceğim.
- d) Pekçok evladımızın dönmesini umarken yalnız bir tanesi dönüyordu ve bu yüzden gözlerimize de inanamıyorduk.

Noktalama İşaretleri

ÖRNEK

Aşağıda verilen türkülerde kesme işaretinin kullanım amacını yazınız.

a) Evinizin önü yazı
Gelir geçer koyun kuzu
Secdeden kalkmaz yüzü
Uyan Ali'm tan yüzüne
Sıralanmış ben yüzüne

Anonim

b) İnce çayır biçilir mi
Sular ayaz içilir mi
Bana yardan vazgeç derler
Yar tatlı olur geçilir mi

Anonim

► **Çözümleme:** a) Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır.
b) Seslerin ölçü ve söyleyiş gereği düştüğünü göstermek için kullanılır.

1. Etkinlik: Verilen cümlelerde üç noktanın kullanım amaçlarını ilgili boşluklara yazınız.

a) Hafifçe irkildim, gülmemek için başımı eğdim, ilk defa işittiğim bu "hanımefendi" sözü bana öyle tuhaf geliyordu ki...

b) Onları ertesi sabah alıp (K...) köyüne götürecektik ve Zeyno'yu kendisine nikahlayacaktı; Haso, kovuşturmadan kurtulmak için adını değiştirmiş, Ramazan olmuştu.

c) Nelson Mandela, "... en büyük zafer hiçbir zaman düşmemekte değil her düştüğünde ayağa kalkmakta yatar." der.

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki numaralandırılmış kutucuklarda noktalama işaretleri, harflendirilmiş cümlelerde ise noktalama işaretlerinin kullanıldığı yerler verilmiştir. Cümlelerdeki boşluklara uygun noktalama işaretini yazınız.

I. iki nokta

II. ünlem işareti

III. eğik çizgi

IV. nokta

V. yay ayraç

VI. üç nokta

VII. soru işareti

VIII. noktalı virgül

IX. virgül

- Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.
- Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlelerin sonuna konur.
- Soru bildiren ancak soru eki veya sözü içermeyen cümlelerin sonuna konur.
- Dizeler yan yana yazıldığında aralarına konur.
- Özne olarak kullanıldıklarında bu, şu, o zamirlerinden sonra konur.
- Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra kullanılır.
- Anlam karışıklığını önlemek amacıyla genellikle adlaşmış sıfatlardan sonra kullanılır.
- Sayılardan sonra sıra bildirmek için kullanılan “-ıncı / -inci / -uncu / -üncü” ekleri yerine kullanılır.
- Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.
- Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır.
- Ara sözleri ayırmak amacıyla (ara sözlerin başında ve sonunda) kullanılır.
- Edebî eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna kullanılır.
- Dil bilgisinde eklerin farklı biçimlerini göstermek için kullanılır.

3. **Etkinlik:** Aşağıdaki parçalarda yay ayraç içine gerekli noktalama işaretlerini kullanınız.

() Şiir () sözcüklerle güzel biçimler kurmak sanatıdır () Ama sözcük nedir () Bir anlamı () bir çağrışıma () bir gölgesi () hatta bir rengi ve tadı olan nesnedir () Sözcük insanoğlundan haber verir () Sözcük boş bir kalıp değildir () Ozanın duyguları () düşünceleri () hayalleri () dünya görüşü, () felsefesi, kişiliği () her şeyi şiirde belli olur () Sözcükleri tanımak () sevmek gerek () Hangi sözcük hangi sözcükle yan yana geldiğinde nasıl bir ışık ortaya çıkar () Bunu bilmek gerek () ()

Cahit Sıtkı Tarancı

Divan şiirini anlamak () onun doğduğu ortamın tarihini () Osmanlı () nın tarihini () bilmeye () tarih içindeki yerini tanımaya bağlıdır () Divan şiirini () dış görünüşüyle toplumdan soyutlayarak açıklamaya () eski söyleyişle () tasvir () e yönelen bir tutum sorunları çözmekten çok içinden çıkılmaz duruma sokmaya yarar () Divan şiirini anlamak için şunları da bilmek gerekir () aruz ölçüsü () söz sanatları () mazmunlar (kalıplaşmış sözler) () biçim güzelliği ()

İsmet Zeki Eyüboğlu

4. **Etkinlik:** Aşağıdaki tablonun sol sütununda virgül işaretinin kullanımı ile ilgili kurallar, sağ sütununda virgül işareti ile ilgili örnekler verilmiştir. Kuralların başındaki Romen rakamlarını örneklerin başındaki dairelere yazarak kurallar ve örnekleri eşleştiriniz.

IV a EŞLEŞTİRME

KURALLAR

- I Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur.
- II Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.
- III Şart ekinden sonra (bir tane olduğunda) virgül konmaz.
- IV Metin içinde art arda gelen zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra konur.
- V Özneyi belirtmek için konur.
- VI Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasına konur.

CÜMLELER

- a) Nihat, sabaha kadar uyuyamadı ve şafak sökerken Faik'e bol teşekkürlerle dolu bir kâğıt bırakarak iki gün evvelki cephe dönüşü kıyafeti ile sokağa fırladı.
- b) İkinci Yeniler; sözcükler arasındaki anlam bağlantısını koparıp, cümlenin söz dizimini bozarak şiirlerinde çok anlamlılığa önem vermişlerdir.
- c) Akşam, yine akşam, yine akşam, Göllerde bu dem bir kamış olsam
- ç) Nefsine hâkim olamayan hiçbir şeye hâkim olamaz, der Zola.
- d) Arkadaşlarımda bir tuhafılık hissetmeye başlıyorum, manalı manalı bana bakıyorlar, aralarında yavaş sesle bir şeyler söylüyorlardı.
- e) Arkadaşlarım arasında masalımın doğru olduğundan şüphe eden varsa bu kutuyu görünce onlar da fikirlerini değiştirmeye mecbur olacaklardı. Ne güzel!

5. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerin sonunda, yay ayraç içinde verilen noktalama işaretinin kullanılış amacını ilgili boşluğa yazınız.

- a) Gelecek günlerin daha ne yenilikler getireceğini, yeni bir çağın başlayacağını o zamanlar bilemezdik elbet. (virgül)
- b) -Hey atlı! Çabuk ol, önümü kapatıp beni geciktirme! (ünlem)
- c) Onun o günkü hâli bugün bile gözümün önünde: Başında bir al yazma, üzerinde beyaz bir entari, kucığında koca bir demet gülhatmi, yanakları al al, gözleri sevinçten ıslı ıslı... (iki nokta, üç nokta)

6. **Etkinlik:** Aşağıdaki dizelerin başındaki kutucukları kesme işaretinin kullanımı doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

☒ ☐ DOĞRU-YANLIŞ

☐ a) Başka sanat bilmeyiz karşımızda dururken
Yazılmamış bir destan gibi Anadolu'muz
Arkadaş, biz bu yolda türküler tutturunurken
Sana uğurlar olsun... ayrılıyor yolumuz

Faruk Nafiz Çamlıbel

☐ b) Uydurma söz yapmayız
Yapma yola sapmayız,
Türkçe'leşmiş, Türkçe'dir;
Eski köke tapmayız.

Ziya Gökalp

☐ c) Tükenir elbet
Gökte yıldız denizde kum tükenir
Bu vatan bu topraklar cömert
Kutsal bir ateşim ki ben sönmez
İnanın Mustafa Kemal'ler tükenmez.

Halim Yağcıoğlu

☐ ç) Zonguldak'ta 63 numara
Nazlı sahiller Akdeniz'de.
Sevdasın ciğerlerimde parça parça
Yarı kalmış dileğimsin...

Turgut Uyar

☐ d) Ne hayasızca tehaşşüd ki ufuklar kapalı!
Nerde - gösterdiği vahşetle “bu: bir Avrupa'lı”

Mehmet Akif Ersoy

7. **Etkinlik:** Yazıldığı dönemde noktalama işareti kullanılmayan aşağıdaki dizelerde, boş bırakılan yay ayağın içinde uygun noktalama işaretlerini kullanınız.

Nîgârım () dilberim () yârım () nedîmim () mûnisim () cânım ()
Refîkim () hem-demim () ömrüm () revânım () derde dermânım ()

Nesimî

Ala gözlerini sevdiğim dilber ()
Her gülün sözüne bülbül uyar mı ()
Ben bir divaneyim () bir şey bilmem ya ()
Güzel olmayanı gönül sever mi ()

Karacaoğlu

8. **Etkinlik:** Aşağıdaki dizeleri, günümüz noktalama işaretlerini kullanarak düzyazıya çeviriniz.

Kadir mevlam senden bir dileğim var
Beni muhannete muhtaç eyleme
Yedi deryalara gark eyle beni
Yine muhannete muhtaç eyleme

Anonim

.....

.....

.....

.....

.....

1. I. Halk deyimlerine ve güzel halk söyleyişlerine yer verilir.
II. Gözleme dayalıdır, bu nedenle sözü edilenler gerçek yaşamdan alınır.
III. Halk şiirinde en yaygın kullanılan nazım biçimi mesnevidir.
IV. Geleneğe bağlılık esaslı sözlü kültür ürünlerinden oluşur.
V. İslamiyet'in kabulünden önceki dönemin izlerini taşır.

Numaralandırılmış cümlelerden hangisinde halk edebiyatıyla ilgili yanlış bilgi verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Halk edebiyatında halk şiiri, nesre göre daha zengin bir yer kaplamaktadır. Halk şiiri; ortaya konan ürünlerin biçim ve içerik özelliklerine göre anonim halk şiiri, âşık şiiri ve dinî-tasavvufi halk şiiri olarak gruplandırılabilir. Bunlar içinde dinî-tasavvufi halk şiirine tekke şiiri dendiği de görülmektedir. Anonim olanlara oranla söyleyeni belli olan ürünlerde yabancı kültürlerin izleri daha belirgindir. Halk edebiyatında ortaya çıkan eserlerde halkın söyleyiş tarzını içeren yalın bir dil ve hece ölçüsü kullanılır. İşlenen konulara bakıldığında aşk, doğa, özlem, ayrılık gibi her konuda şiir yazıldığı görülür.

Bu parçada aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

- A) Halk edebiyatında halk şiiri kaç bölümde incelenir?
B) Halk şiirinde işlenen konular nelerdir?
C) Halk edebiyatı eserlerinde kullanılan dil ve üslup özellikleri nasıldır?
D) Halk edebiyatında manzum eserler neden daha geniş bir yer tutmaktadır?
E) Dinî-tasavvufi halk şiirinin diğer adı nedir?

3. Âşık edebiyatı sanatçılarıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Genellikle usta-çırak ilişkisi içinde yetişirler.
B) Şiirlerini kopuz eşliğinde icra ederler.
C) Şiirlerini irticalen söylerler.
D) Son dörtlükte tapşırmaya başvururlar.
E) Bazıları hayalî sevgililerinin peşinde diyar diyar gezerler.

4. Anonim halk edebiyatı; genel olarak yazarı bilinmeyen ve halk arasında sözlü olarak nesilden nesile ulaşabilen, içinde ninni, mâni, türkü, tekerleme gibi türleri bulunan halk edebiyatı koludur. Anonim halk edebiyatının bir kolu da anonim halk şiiridir. Bir kısmı besteli, bir kısmı sözlü olan eserlerde dil genel olarak arıdır. Bu edebiyat, halkın ortak ürünlerinden oluştuğu için bu eserlerde türlü devirlerin izlerine bir arada rastlamak mümkündür. Halk şiiri; Türk insanının dünya görüşünü, yaşam felsefesini, bireysel sorunlarını, duygu ve düşüncelerini yalın ve doğal bir ifade ile ele alıp işlemiştir.

Bu parçadan anonim halk edebiyatıyla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Ürünlerin yayılışı, daha çok sözlü geleneğe dayanmaktadır.
B) Yabancı etkilerin izleri çokça görülmektedir.
C) Halkın kullandığı sade dil, edebî ürünlerde kendini göstermektedir.
D) Anonim halk şiirinde kültürel özellikler birçok yönüyle dile getirilir.
E) Anonim halk şiiri ürünlerinde ezgi ile söylenenler de bulunmaktadır.

5. Mahlas alma, halk edebiyatında geleneğe bağlı olarak uygulanan bir kuraldır. Âşıklar mahlaslarını çeşitli yollarla bulurlar. Mahlasını kendisi seçerek alabilir, adını ve soyadını kullanmayı seçebilir ya da yaşayışına ve sanatına uygun olarak seçtiği herhangi bir ismi mahlas olarak kullanabilir. Âşık, bir usta âşıktan mahlas alabilir; usta âşık, çırağı bir sınava tabi tutabilir ya da çırağın durumuna göre bir mahlas uygun görebilir. Rüya bade içerek de mahlas alınabilir. Rüya sonrası âşık olma başka bir deyişle bade içmede Türk kültüründeki rüya motifinin izleri görülür. Bade içmenin farklı şekillerde gerçekleşen türleri de vardır.

Bu parça aşağıdaki sorulardan hangisine yanıt olarak verilmiştir?

- A) Mahlasını âşığın kendi seçmesi nasıl gerçekleşir?
B) Halk edebiyatında usta âşıktan mahlas almanın yeri nedir?
C) Mahlas almak sadece halk edebiyatı geleneğinde görülen bir durum mudur?
D) Mahlas alma türlerinden hangisi diğerlerinden daha önemlidir?
E) Halk edebiyatında mahlas alma geleneği ne şekilde gerçekleşir?

6. I. Divan edebiyatı ve halk edebiyatını birbirine yaklaştıran bir konumdadır.
II. Saz şiirine oranla daha fazla felsefî, divan şiirine oranla daha fazla millîdir.
III. Ana amacı, Allah'ın birliğini övmek ve tarikat düşüncesini yaymaktır.
IV. Nasihat ağırlıklı ve öğretici nitelikte bir anlatım söz konusudur.
V. Şiirler, hece ölçüsü ile yazılmış; şiirlerde aruz ölçüsü kullanılmamıştır.

Dinî-tasavvufî halk şiiri ile ilgili yukarıda verilen numaralandırılmış ifadelerin hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. Halk kültürü alanında düne ait kültürel unsurların gün yüzüne çıkmasında en önemli eserlerdendir. Klasik edebiyata mensup şairlerin şiirlerini de içeren ----; âşık edebiyatı, tasavvuf edebiyatı, halk edebiyatı, halk bilimi gibi farklı dallara kaynaklık eder. Bu yönüyle Türk edebiyatının en önemli yazılı kaynaklarından biridir.

Yukarıdaki parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) divanlar B) deyişler C) çöğürler
D) cönkler E) nutuklar

8. Aşağıdakilerden hangisinde tümüyle anonim halk edebiyatı ürünleri verilmiştir?

- A) Koşma – mâni – sagu – destan
B) İlahi – ağıt – şarkı – varsağı
C) Sav – destan – koşma – şarkı
D) Mâni – ninni – ağıt – türkü
E) Türkü – semai – ninni – destan

9. Dinî-tasavvufî halk şiiri; ilahi aşkı konu edinen, daha çok dinî düşünceleri yaymak amacıyla ortaya çıkan bir edebiyattır. Dinî-tasavvufî halk şiirinin kaynağı din ve tasavvuttur. Tasavvuf felsefesi, Allah'ın varlığını bilme, kâinatın ve insanın var oluş sebebini anlama, insanı insanîkâmil (olgun insan) mertebesine ulaştırma anlayışıdır. Bu çerçevede Orta Asya'dan özellikle Horasan'dan gelen dervişlerin faaliyetleri sonucunda kurulan tekkeler etrafında dinî-tasavvufî bir görüş hâkim olmaya başlamıştır. Bu nedenle dinî-tasavvufî halk şiirine "tekke şiiri" de denmiştir. Tasavvuf edebiyatının Hoca Ahmed Yesevî ile başladığı kabul edilmektedir. Bu şiir türü durmaksızın yenilenmiş, türlü şekillerde beslenerek kendine özgü biçimler ortaya koymuştur.

Bu parçadan dinî-tasavvufî halk şiiri ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Orta Asya'dan göç eden dervişlerin kurduğu tekkeler etrafında gelişen bir edebiyattır.
B) Şairler, amaçlarına uygun olarak öğretici anlatımı tercih etmişlerdir.
C) Tasavvuf düşüncesi, ortak düşünceler etrafında oluştuğu için bu şiirlerde değişiklikler görülmez.
D) Dinî-tasavvufî halk şiirinin çıkış noktası, Hoca Ahmed Yesevî'nin tasavvuf düşüncesi ve edebiyat anlayışıdır.
E) Bu şiir türü; halkın duygu, düşünce ve inançlarını esas alarak insanı mükemmel hâle getirmeyi esas alır.

10. Aşağıdakilerden hangisi halk şiirinin özelliklerinden biri değildir?

- A) Halkın acısını, sevincini, coşkusunu yansıtan halk şiiri; anonim, âşık, dinî-tasavvufî halk şiiri olmak üzere üçe ayrılır.
B) Yazılı kaynaklar ile günümüze kadar taşınan halk şiirinde konu bütünlüğüne önem verilmemiştir.
C) Halk diliyle söyleyişler, halkın dünya görüşü; saz eşliğinde ezgi ile birleşerek dile getirilmektedir.
D) Halk şiirinde söyleyeni bilinen manzum ürünlerin yanı sıra söyleyeni bilinmeyen manzum ürünler de yer alır.
E) Aşk, ayrılık, yiğitlik, tabiat ve toplum sorunları gibi konular; halk şiirinin ana temalarını oluşturmaktadır.

1. • Savaş, sel, yangın gibi afetler; gurbete ya da askere gidenler; kaza, hastalıklar ve ölüm üzerine yazılan ve bir acıyı dile getiren şiirlerdir.
- Konusu aşk ve doğa güzelliği olan, lirik anlatımlı, Türk halk şiirinin en yaygın örneklerinden biridir.
- Türk halk şiirinde kahramanlık, yiğitlik ve savaş konularında söylenen şiir türüdür.
- Allah'ın büyüklüğünü ve gücünü övmek için yazılan, Allah sevgisini dile getiren şiirlerdir.

Yukarıdaki açıklamalarda aşağıdakilerden hangisi ile ilgili bilgi verilmemiştir?

- A) İlahi B) Koşma C) Ağıt
D) Koçaklama E) Taşlama

2. Aşağıdaki dizelerden hangisi yay ayağ içinde verilen terimle uyuşmamaktadır?

- A) Bir vakte erdi ki günümüz
Yiğit belli değil, mert belli değil!
Herkes yarasına derman arıyor
Deva belli değil, dert belli değil!
(Taşlama)
- B) Yürü bre yalan dünya
Sana konan göçer bir gün
İnsan ekine misal
Seni eken biçer bir gün
(Varsağı)
- C) İnsanı insan yoklar
Dert gördüm derdi yoklar
Dertlilerin hâlini
Ne bilsin derdi yoklar
(Koşma)
- D) Bülbül eder zar ü efgan
Aşk oduna yandı bu can
Benim gönülcüğüm heman
Hak'tan geldi Hakk'a gider
(İlahi)
- E) Belimizde kılıcımız Kırmani
Taşı deler mızrağın temreni
Hakkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman padişahın dağlar bizimdir
(Koçaklama)

3. Toplumun iç dünyasını hareketlendiren, halkın ve yaygınlık kazandığı yörenin sosyal yaşantılarını, kültürlerini, acılı ve sevinçli günlerini, özlemlerini dile getiren nazım türüdür. İki bölümden meydana gelir. Biri asıl sözlerden oluşan "bent" bölümü, diğeri bendin sonunda tekrarlanan "kavuştak" bölümüdür. En büyük ayrımı ezgisinde görülmektedir. Ezgilerine göre adlar aldığı da olur.

Yukarıda özellikleri verilen nazım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türkü B) Koşma C) Varsağı
D) Mânî E) Ağıt

4.

Anonim Halk Şiiri	Âşık Şiiri	Dinî-Tasavvufî Halk Şiiri
• Mânî • Türkü • Ağıt • Ninni	• Koşma • Semai • Nefes • Destan	• İlahi • Varsağı • Deme • Nutuk • Şathiye • Devriye

Bu tablodaki yanlışın düzeltilmesi için halk şiiri terimlerinden hangi ikisi yer değiştirmelidir?

- A) Ağıt - koşma
B) Semai - nutuk
C) Nefes - varsağı
D) Nefes - devriye
E) Ağıt - şathiye

5. Halk şiirinin en yaygın kullanımlarından biri olan koşmanın aşk ve sevgi konusunda lirik tarzda yazılanlarına ----, ---- konularında yazılanlarına koçaklama, haksızlıkları dile getirenlerine ---- denir.

Bu cümlede boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) türkü - kahramanlık - hicviye
B) güzelleme - yiğitlik - taşlama
C) mânî - tarih - atışma
D) ağıt - mitoloji - iğneleme
E) yır - mertlik - nutuk

6. İlk bakışta anlamsız gibi görünen fakat aslında derin anlamlar taşıyan şiir türüdür. Tasavvufi aşk hâli ile halkın ilk bakışta anlayamayacağı sözler söylemek anlamına gelen bir kelime ile adlandırılmıştır. Mutasavvıf şairlerce söylenmiş ya da yazılmış, tasavvufi inançları dile getiren, anlaşılması yorumlanmasına bağlı şiirlerdir. “Çıktım erik dalına / Anda yedim üzümü” dizeleri buna güzel bir örnektir.

Yukarıda sözü edilen nazım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Deme
B) Nutuk
C) Devriye
D) Şathiye
E) Hikmet
7. Ala gözlerini sevdiğim dilber
Şu gelip geçtiğin yollar öğünsün
Kadir Mevlâm seni öğmüş yaratmış
Kısmeti olduğun kullar öğünsün

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) 11’li hece ölçüsü ile yazılmıştır.
B) Bir koşmadan alınmıştır.
C) Ses tekrarları bulunmaktadır.
D) Uyak örgüsü abcb biçimindedir.
E) Şiirin son dördlüğünden alınmıştır.
8. Evrenin ve insanın Allah’tan gelip tekrar Allah’a dönme felsefesine göre yazılan tasavvufi şiirlerdir. Mutasavvıflara göre vücudumutlak olan Allah’tan ayrılan ruh, insanlara; insanikâmilden de yine Allah’a kavuşur. Bu iniş ve çıkışları tarikatlar,

Zuhura gelmeden vücud-u âlem
Hak bana bu aşkı kıldı tecellâ
Merkez-i esmâda Hallâk-ı âlem
Etti vücuduma masdar-ı eşya

şiirinde olduğu gibi kendine özgü düşünce ve görüşlerinden hareketle şiirlerle anlatır.

Bu parçada tanıtılan nazım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İlahi
B) Devriye
C) Nefes
D) Nutuk
E) Deme

9. I. Yiğit kendini öğende
Oklar menzili döğende
Şeşper kalkana değende
Kalkan gümbür gümbürülenir
- II. Seyranî söyledi bu doğru sözü
Haddeden çekilmiş doğrudur özü
Şehre gelin gitse bir köylü kızı
Lal ü gevher ister mercan beğenmez
- III. Dinleyin ağalar medhin eyleyim
Elma yanaklımın kara kaşlımın
O gül yüzlerine kurban olayım
Dal gerdanlığımın da sırma saçlımın
- IV. Bülbülün aşkıdır dalda öttüğü
Çobanın sadedir koyun güttüğü
Toprağın Habil’i kabul ettiği
Şüphesiz yüzünün yumuşaklığından
- V. Dadaloğlu der ki hâlim yamandır
Dağ başları yine tozdur dumandır
Hak bilir ya bugün hodri meydandır
Tutmak gerek geçitleri belleri

Yukarıda verilen koşmalar, konularına göre ikiye gruplandırıldığında hangisi dışta kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. Aşağıdakilerden hangisi ayağ içinde verilen kavramla örtüşmez?

- A) Gül efendim / Bülbülüm gül efendim / Kalbinde merhamet yok / Yüzüme gül efendim
(Kesik mânî)
- B) Ilkbahara yaz derler / Şirin söze naz derler / Kime derdim söylesem / Bu dert sana az derler / Kendin ettin kendine / Yana yana gez derler
(Ayaklı mânî)
- C) Elimde sazım ağlar / Kolumda bazım ağlar / Çek bayraktar bayrağı / Silamda kuzum ağlar
(Cinaslı mânî)
- D) Uzaklar seçilmiyor / Gönülden geçilmiyor / Sevgi bir top ibrişim / Dolanmış açılmıyor
(Düz mânî)
- E) Derdim var beller gibi / Söylemem eller gibi / Kalbimin hüznü var / Yıkılmış iller gibi / Gözlerimden yaş akar / Boşanan seller gibi
(Yedekli mânî)

1. Türk-İslam dünyasında önemli bir yeri olan, etkileri bugüne kadar ulaşan mutasavvıf ve âlimdir. Horasan'ın Nişabur kentinde doğup yetiştiği bilinmektedir. İyi bir kültür çevresinde yetişmiş, üst düzey bir eğitim almıştır. Horasan'dan Türkistan'a giderek Ahmed Yesevî'nin manevi ocağında bulunmuştur. İnsana verdiği önemi ifade eden sevgi, barış ve kardeşlik ile ilgili düşüncelerini dile getirmekte; toplumun birlik ve dirlik içinde yaşaması yönünde düşüncelerini sözlerinde aktarmaktadır. "İncinsen de incitme." sözü, geniş hoşgörüsünün karşılığı olarak ortaya çıkmıştır. *Makâlât*, *Fatiha Tefsiri* gibi eserleri olduğu çeşitli kaynaklarda nakledilmektedir.

Bu parçada tanıtılan şair aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yunus Emre
B) Hacı Bektâş-ı Velî
C) Pir Sultan Abdal
D) Kaygusuz Abdal
E) Mevlânâ
2. Âşıkların dilinde ve telinde gönül sadece cananın sevgisinin anlatıldığı bir yer değildir. Gönül Allah sevgisi ile dolu olan şairler bu sevgiyi dizelere döker.

Ben gelmedim dava için
Benim işim sevi için
Dostun evi gönüllerdir
Gönüller yapmağa geldim

dizeleri ile Allah'a giden yolun gönül olduğunu ifade eden, Anadolu'nun kardeşlik, iyilik, eşitlik, barış ve sevgi şairi olan ----; her şiiri ile bugün dahi insanlar arasında var olan sorunların çözümüne yönelik öğütler vermektedir. Duru bir Türkçe ile şiirlerini söylemiştir.

Bir kez gönül yaptın ise er eteğin tuttun ise
Bir kez hayır ettin ise birine bin az değil

diyen şair hakikati anlatmak için can, gönül ve aşk arasındaki bağlantıyı *Divan* ve ---- adlı iki önemli eserinde toplamıştır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Ahmed Yesevî - *Dîvân-ı Hikmet*
B) Niyâzî-i Mısrî - *Risâle-i Devriyye*
C) Yunus Emre - *Risâletü'n Nushiye*
D) Kaygusuz Abdal - *Vücdnâme*
E) Erzurumlu İbrahim Hakkı - *Marifetnâme*

3. Hacı Bayrâm-ı Velî, dinî-tasavvufî halk edebiyatının seçkin isimlerinden biridir. Onun tasavvuf anlayışında temel koşul, gönülde Allah sevgisinden başka bir sevgiye yer vermemektir. Zira gönül; ilahi nazarın, Hakk'a duyulan sevginin yeridir. "N'oldu bu gönlüm, n'oldu bu gönlüm / Derd ü gamınla doldu bu gönlüm" dizeleriyle Allah sevgisinden mahrum olmanın ve kavuşamamanın hüznünü ifade eder. Çevresine toplanan müritlerini terbiye ederken onlarla beraber çalışarak her fırsatta onlara helal rızık kazanmanın öneminden bahseder. Tasavvufî terbiye ile zahir ilimlerde bilgi sahibi olmaları için müritlerine tefsir, fıkıh, hadis, tasavvuf gibi dersler vermiştir. Bir taraftan bu faaliyetler ile uğraşırken diğer taraftan müritlerinin geçimlerini sağlayacak iş kollarının oluşmasını sağlamıştır. Kendisine gelenleri meslek ve meşreplerine göre yönlendirmiş, sanattan anlayana sanatıyla meşgul olmasını tavsiye etmiş, çiftçilik yapanlara işlerine devam etmesini söylemiştir.

Hacı Bayrâm-ı Velî ile ilgili verilen bilgilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Tasavvuf eğitiminde temel şart olarak ilahi aşkın olması gerektiğine inanmaktadır.
B) Müritlerine dünya işleriyle meşgul olsalar da daha çok manevi ilimlerle meşgul olmaları gerektiğini öğütlemiştir.
C) Öğrencilerini onların kabiliyet ve mesleklerine göre yönlendirmektedir.
D) Çevresinde toplanan müritlerinin geçimlerini sağlamaları için yardımcı olmaktadır.
E) Müritlerine farklı alanlarda dersler vererek onlarla beraber çalışmaktadır.
4. XVI. yüzyıl tekke edebiyatı şairlerinden olup Sivaslı olduğu bilinmektedir.

Doğdum elinize düştüm
Ak cenneti gördüm geçtim
Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî

dizeleri ile çocukluğunda gördüğü rüyayı dile getirmektedir. Hacı Bektâş-ı Velî, adını verip "Adın dört bir yana yayılsın. Sazının üstüne saz, sözünün üstüne söz gelmesin." demiştir. Böylece şair birçok halk şairi gibi "badeli âşık" olmuştur.

Bu parçada tanıtılan şair aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kaygusuz Abdal
B) Niyâzî-i Mısrî
C) Kayıkçı Kul Mustafa
D) Pir Sultan Abdal
E) Hacı Bayrâm-ı Velî

5. Benden selam olsun Bolu Beyi'ne
Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır
Ok gıcirtısından kalkan sesinden
Dağlar seda verip seslenmelidir.

diyen ----, Türk halkının yaşadığı atlı-göçebe yaşamdan izler sunar; kır atına binerek daha da yiğit olur şiirlerinde. Türkmenlerin Avşar boyundan olan ---- ise

Kalktı göç eyledi Avşar illeri
Ağır ağır giden eller bizimdir
Arap atlar yakın eder ırağı
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir.

diyerek mensup olduğu Avşar boyunun âdeta sözcüsü konumuna yükselir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Ercişli Emrah - Gevherî
B) Bayburtlu Zihnî - Seyrânî
C) Köroğlu - Dadaloğlu
D) Erzurumlu Emrah - Karacaoğlu
E) Ruhsâtî - Âşık Ömer

6. Eğerleyin kır atımın ikisin
Fethedeyim düşmanların hepisin
Sabah namazında Bağdat kapısın
Allah Allah deyip açtı Genç Osman

dizelerinin sahibidir. Katıldığı savaşlarda gördüklerini, bunlar hakkındaki duygu ve düşüncelerini şiirlerinde dile getirmesi, yaşadığı devrin tarihî ve sosyal olaylarını ele alması bakımından saz şairleri arasında önemli bir yer edinmiştir.

Bu parçada tanıtılan şair aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Köroğlu
B) Dadaloğlu
C) Erzurumlu Emrah
D) Kayıkçı Kul Mustafa
E) Bayburtlu Zihnî

7. Yüce dağlar bir sualım var sana
Aştı m'ola kömür gözlüm başından
Yanılıp derdime derman katarsın
Dünya sele gitti gözüm yaşımdan

şiirinde olduğu gibi ----, ---- türünün;

Yüce yüce tepesinden yol aşan
Gıtmez oldu gönlümüzden endişen
Mürüvetsiz beyden yeğdir dört köşen
Arkam sensin kalam sensin dağlar hey

şiirinde de olduğu gibi ----, ---- türünün;

Bir odası vardır gayet küçücek
Kendi aklı sıra keyf edecek
Bir çanağı yoktur ayran içecek
Kahveyi bulunca fincan beğenmez

şiirinde olduğu gibi ----, ---- türünün temsilcisi olarak kabul edilmektedir.

Yukarıda boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Karacaoğlu - güzelleme / Seyrânî - taşlama / Köroğlu - koçaklama
B) Seyrânî - güzelleme / Karacaoğlu - koçaklama / Köroğlu - taşlama
C) Karacaoğlu - güzelleme / Köroğlu - taşlama / Seyrânî - koçaklama
D) Seyrânî - güzelleme / Köroğlu - koçaklama / Karacaoğlu - taşlama
E) Karacaoğlu - güzelleme / Köroğlu - koçaklama / Seyrânî - taşlama

8. I. Kaygusuz Abdal: tekke ve zaviye ortamında
II. Âşık Ruhsâtî: köy ve aşiret ortamında
III. Kayıkçı Kul Mustafa: Yeniçeri Ocağı ortamında
IV. Dadaloğlu: kasaba ve şehir ortamında
V. Bayburtlu Zihnî: göçebe ortamında

Numarandırılmış ifadelerin hangi ikisinde şairler yer değiştirirse yanlışlık giderilmiş olur?

- A) I ve II
B) II ve III
C) II ve IV
D) III ve IV
E) IV ve V

1. Murat Çobanoğlu, 1940 yılında Kars'ta doğmuştur. Âşık Şenlik'in yetiştirdiği usta bir âşık olan Gülistan Çobanoğlu'nun oğlu olup saz ve söz meclislerinde büyümüştür. Yaylaya göçlerini taşıdıkları sıcak bir günde çok susar ve su içmek için eğildiğinde bir kayanın dibinde uyuyakalır. Rüyasında bir sedirde oturan üç derviş görür ve kendine verilen suyu içer, Çobanoğlu'nun içi büsbütün yanmaya başlar. Önde duran derviş; mühürlü bir ferman okutur, daha sonra Çobanoğlu'nu da aralarına alarak Kuran'dan ayetler okurlar. Çobanoğlu, pınarın yanında kendi kendine uyanır.

Bu parçada halk edebiyatı ile ilgili anlatılan gelenek aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Saz çalma
B) Hikâye anlatma
C) Âşığa şırak olma
D) Bade içme
E) Nazire söyleme
2. Âşık Ömer ve Karacaoğlu'nın çağdaşı olan Gevherî, XVII. yüzyıl âşıklarındandır. Bu yüzyılda altın devrini yaşayan âşıklık geleneği; gelişerek şekilde, türde, konuda mükemmeli yakalamıştır. Bu dönemde âşıkların birçoğunun divan şiirinin etkisinde bulunmuş olmaları ürünlerinden sezilmektedir. Gevherî de hem hece hem aruzla şiir söylemiştir. Birçok araştırmacıya göre heceli şiirleri daha başarılı olmuştur. Gevherî'nin şiir dünyası; belirli tema, kavram, motif, sembol çevresinde örülmüştür. Bu motifler genellikle halk edebiyatında görülen ortak motifler olsa da divan edebiyatında da bu motiflerin etkileri sezilmektedir.

Bu parçadan hareketle Gevherî ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Her iki ölçü çeşidini kullanmış olsa da hece ölçüsünde daha başarılı olduğu söylenir.
B) Yazdığı şiirler tür, konu ve şekil yönünden mükemmeldir.
C) Âşık Ömer ve Karacaoğlu ile aynı dönemde yaşamıştır.
D) Divan edebiyatının etkilerini şiirlerinde görmek mümkündür.
E) Şiirlerinde özellikle kullandığı motifler ve semboller bulunmaktadır.

3. Halk şiirinde askı (muamma), bir kimsenin ya da varlığın adını gizleyen şiir demektir ve âşık edebiyatında oldukça önemlidir. Sazı omzunda şehir şehir dolaşan usta âşıklar önceden hazırladıkları muammayı uğradıkları yerde kahvelerin uygun yerlerine asıp cevap isterler.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki dizelerden hangisi bir muamma örneğidir?

- A) Girdab-ı mihnette kapandın kaldın
Gelmedi bir yandan ses kara bahtım
Anladım gafilsin uykuya daldın
Deli poyraz gibi es kara bahtım
- B) Dervişin dört yanında dört ulu kapı gerek
Nereye bakar ise gündüz olur gecesi
Bu şeriat güç olur tarikat yokuş olur
Marifet sarplı durur hakikattir yücesi
- C) Sağılıp bir demde toprağa endi
Yakında görünür uzakta kendi
O nedir ki cihanda yok menendi
Büyüyüp küçülen nuru bilin mi
- D) Karadır kaşınız yaydan nic'olur
Bugün dünya yarın ahret nic'olur
Bir gönül yapması yüz bin hac olur
Siz gönül yapmasını bilmez misiniz
- E) Dolan gönül dolan Eflak'ı arşı
Saadet burcunun devranesi ol
Ya sabır ya şükür tevekkül taşı
Ya Hamd ü Sena'nın zikranesi ol

4. Çoğunlukla divan edebiyatında görülmekte olup divan edebiyatının etkisiyle halk şiirinde de yaygın olarak kullanılmıştır. Bir şairin şiirini örnek olarak başka bir şairin aynı uyak ve aynı ölçüde şiir yazmasına ---- denir.

Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) mahlas
B) nazire
C) tapşırma
D) cönk
E) aktarma

5. I. **Ayak Açma:** Geleneğe göre yaşı daha büyük olan usta bir âşık, uyağı sağlayacak kelimelerin bol olduğu geniş ya da âşıkları zorlayıcı kapalı bir ayakla değiştirmeyi açar.
- II. **Taşlama-Takılma:** Âşıklar toplumun ya da birbirlerinin kusurlarını birbirlerine takılarak dile getirirler.
- III. **Soru-Cevap:** Âşıklardan biri diğerine soru sorar, diğer âşık da sorudaki ayağa bağlı kalarak sorunun doğru cevabını veren dörtlük söyler.
- IV. **Lebdeğmez:** Âşıklar dudak, diş-dudak (b, p, m; v, f) sesleri kullanmadan dudakları arasında iğne ile atışırlar.
- V. **Barışma-Övme-Uğurlama:** Atışma sırasında kırıcı olunabildiğinden sonunda birbirlerini överek kırgınlık bırakmazlar.

Atışma aşamaları ile aşağıda verilen örnekler eşleştirildiğinde hangisi yanlış olur?

- A) I.
Huzurî: İşitmeyenler der bu nasıl hikmet
Târda, terde, tîrde, torda mânâ var
Müdamî: Sar kuştur sır gizli ser dahi baştır
Sarda, serde, sırda, surda mânâ var
- B) II.
Ceyhunî: Yazın çalışmayan tembelin kışın
Boş kalır torbası Âşık Kadriyâ
Kadrî: Biri sadık dosttur hem dahi biri
Kartal yumurtası Âşık Ceyhunî
- C) III.
İzânî: Eğer bulduysan ismimi söyle
Yaradan yâr olsun Baba Şenlik'i
Şenlik: "Kahvahana Ocağı" okunur adı
Arayıp bulmuşam yazık İzânî
- D) IV.
Ârifî: Aşk-ı ilâhiye tezden erince
Dışarıya döker sır yarasını
Dadaşoğlu: Ali Dadaşoğlu derdine ağlar
Açarsa dostuna yarasını
- E) V.
Reyhânî: Şu devr-i âlemde aşka düşersin
Alışır tutuşur yanar gidersin
Selmânî: Bu dünyada hayr-ü şerri bilmezsen
İnsan olmayarak döner gidersin

6. Tekke şiirinde şair; hitap ettiği kesime vermek istediği mesajı genellikle örnek olması için dünyanın yaratılışını, peygamberlere ait kıssaları, din uluları etrafında oluşan menkıbeleri hikâye ederek anlatır.

Bu parçadan hareketle aşağıdaki dizelerden hangisinin hikâye ederek anlatma özelliğine sahip olduğu söylenebilir?

- A) Ey özünü insan bilen
Var edep öğren edep
Ey edep erkân bilen
Var edep öğren edep
- B) Dolap niçin inilersin
Derdim var inilerim
Ben Mevlâ'ya âşık oldum
Onun için inilerim
- C) Gel iy talip olan hayali terk it
Hamûş ol bu kamu makâlî terk it
Sakın bî-hûde sözlerden dilûni
İrişdüğü yire sığıl elini
- D) Ol zaman ki yog idi bu kainat
Zât içinde nihân idi her sıfat
Zât içinde bu sıfat mestur idi
Bu vücûd yok idi hemân nûr idi
- E) Bu ışık ile denizler cuşa geldi
Bu ışık ile felek cümbüşe geldi
Bu ışık ile âlem pür-nur olupdur
Bu ışık ile gönül ma'mur olupdur

7. I. Yirmi Temmuz bin dokuz yüz yetmiş dört
Kıbrıs'a barış bir düzen geliyor
Çoktan beri bazı olmuştu bu dert
Hayal harmanını bozan geliyor
- II. Ay yansın ağalar güneş tutulsun
Parladı parlardı çalın kılınca
Oklar gıcırdasın ayyuka çıksın
Mevla'nın aşkına çalın kılınca

Biçim ve içerik özellikleri dikkate alındığında verilen dizeler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Uyak örgüleri abab'dir.
- B) 11'li hece ölçüsü kullanılmıştır.
- C) Kahramanlık temalı şiirlerdir.
- D) Nazım birimleri dörtlüktür.
- E) Alındıkları şiirin son dörtlüğüdür.

1. Ali Şîr Nevâî; çok büyük bir şair, tezhîp ve hat sanatlarından anlayan, onlarla ilgilenen bir sanatkâr, birçok besteleri olan bir musikişinastır. Ali Şîr Nevâî tarafından kaleme alınan *Mecâlisü'n-Nefâis* adlı eser, Türk edebiyatında ilk şuara tezkiresi olma özelliğine sahiptir. Nevâî'nin yetkin bir sanatkâr olmasında kendi yetenekleri kadar çevresindeki insanların da etkisi tartışılmaz bir gerçektir. *Mecâlisü'n-Nefâis*, bir giriş ve "meclis" adı ile kayıtlı sekiz tabakadan oluşmaktadır. Çağatay Türkçesi ile yazılan tezkirede şairlerin çoğu şiirlerini Farsça kaleme almış Türk şairlerdir. Bu bakımdan eser, Fars edebî tarihi açısından da önemli bir kaynaktır. Nevâî, şairlerin şiirlerini değerlendirirken "daha güzel, güzel söz, güzel düşmüş, renkli, beğenilmiş, akıcı şiir"; kişilikleri de "hoş tabiatlı, güzel sözlü, tekellüfsüz ve derviş meşrep" gibi kalıpları sıkça kullanarak anlatmıştır.

Bu parçada aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

- A) *Mecâlisü'n-Nefâis* adlı eserin Türk edebiyatındaki önemi nedir?
- B) Nevâî, şairlerin şiirlerini tanıtırken ne tür ifadeler kullanmıştır?
- C) Ali Şîr Nevâî, şiirden başka hangi sanat dallarıyla ilgilenmiştir?
- D) *Mecâlisü'n-Nefâis*'te şairlerin şiirleri dışında başka özelliklerine yer verilmiş midir?
- E) Ali Şîr Nevâî, *Mecâlisü'n-Nefâis*'i yazarken kimlerden yardım almıştır?
2. Divan şiirindeki yeri, ele alınış şekli ve şairin hayal dünyasına katkısı bakımından "mitoloji" bu şiir geleneğini besleyen önemli bir kaynak olarak dikkat çekmektedir. Divan şairleri bilhassa İran mitolojisinden etkilenmiş, orijinal ifadeler yakalamaya çalışırken eski anlatıların sunduğu olanaklardan yararlanmışlardır. Arap ve Yunan kökenli tarihî ve mitolojik şahsiyetler, ihtiyaç duyulan hayal gücünü pekiştirmiş ve ifade imkânı bakımından şairlere yeni olanaklar sunmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi divan edebiyatında kullanılan tarihî ve mitolojik şahsiyetlerden biri değildir?

- A) Cemşîd B) Belkıs C) Hüsrev
D) Anka E) Rüstem

3.

Esdi nesîm-i nevbahâr açıldı güller subh dem
Açsun bizim de gönlümüz sâkî medet sun câm-ı Cem

I	II	Lirik
Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi		
Gazel	Hâkimane	III

Tabloda numaralandırılmış yerlere aşağıdakilerden hangileri sırasıyla getirilmelidir?

I	II	III
A) Gazel	Hâkimane	Pastoral
B) Kaside	Şathiye	Didaktik
C) Kaside	Bahariye	Didaktik
D) Gazel	Âşıkane	Satirik
E) Kaside	Rindane	Pastoral

4.

- I. Minnet Hudâ'ya iki cihanda kılıp saîd
Nâm-ı şerîfin eyledi hem gâzi hem şehîd
- II. Zihnî dert elinden her zaman ağlar
Vardım ki bağ ağlar bağiban ağlar
Sümbüller perişan güller kan ağlar
Şeyda bülbül terk edeli bu bağı

Bu dizelerin alındığı şiirlerin türleri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mersiye - ağıt
B) Sagu - mersiye
C) Ağıt - şarkı
D) Sagu - ağıt
E) Yuğ - ağıt

5.

Derdin nedir gönül sana bir hâlet olmasın
Sad el-hazer ki sevdiğin ol âfet olmasın

Bu dizelerin biçim ve içerik özellikleri dikkate alındığında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Nazım birimi beyit, ölçüsü aruzdur.
B) Şair, sen zamiri ile gönlüne seslenmektedir.
C) Hikemî bir gazelden alınmıştır.
D) Ahenk sağlamak amacıyla ses tekrarlarından yararlanılmıştır.
E) Mısralar kendi aralarında uyaklanmıştır.

6. I. Ela gözlerini sevdiğim dilber
Kuğuya benzettim göller içinde
İnceciktir belin hilâldir kaşın
Selviye benzettim dallar içinde
- II. Olmuş elifim karine-i dal
Meylim sana olmadığındandır dal

Bu dizeler biçim ve içerik bakımından karşılaştırıldığında dizelerin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Divan şiiri geleneğindendir.
B) Telmih sanatı yapılmıştır.
C) Mazmunlara yer verilmiştir.
D) Birbirine naziredir.
E) Aynı nazım biçimiyle yazılmıştır.

7. Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere üç dilde eser vermiş XVI. yüzyıl divan şairidir. Tahsil hayatı sırasında muhitin uygun oluşu sayesinde Arapça ve Farsçayı bu dillerde kusursuz eser yazabilecek derecede öğrenmiştir. Bu konuda Türkçe Divan'ının mukaddimesinde ilmî faaliyetini hakkında bilgiler verirken şunları söylemiştir: "Epey bir zaman hayatımı aklî ve naklî ilimleri elde etmeye, ömrümü hikemî ve hendesî bilgiler edinmeye harcadım. Sonda tefsir ve hadis ilimleriyle meşgul oldum." Farsça Divan'ının mukaddimesinde de yaratılışındaki sanatkârlık kabiliyeti dolayısıyla gençliğinde kendisini şiire fazlaca kaptırdığını fakat ilme karşı duyduğu arzusunun kendisini frenlediğini belirtmiştir. Yaşadıkları dolayısıyla sürekli şikâyet hâlinde ancak bu şikâyet tasavvufî olarak düşünüldüğünde görüldüğü gibi bir şikâyet değildir. Zira şairin

Yâ Rab belâ-yı aşk ile kıl âşinâ meni
Bir dem belâ-yı aşkdan etme cüdâ meni

dizelerinde de olduğu gibi divan şairleri yaşadıkları acıdan memnundur.

Bu parçada kendisinden söz edilen şair aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bâkî B) Fuzûlî C) Nef'î
D) Zâtî E) Nedîm

8. I. Sîneden derd ile bir âh ideyin kim dönsün
Aksine çarh-ı felek mihr-i dırâhşânı bile
- II. Gıtdün ammâ ki kodun hasret ile cânı bile
İstemem sensiz olan sohbet-i yârânı bile
- III. Hâr-ı firkatle Neşâtî-i hazinun vâ-hayf
Dâmen-i ülfeti çâk oldu girîbânı bile

Bir gazelden alınan ve karışık olarak sıralanan bu beyitlerin doğru sıralaması aşağıdakilerden hangisidir?

- A) I - II - III
B) I - III - II
C) II - I - III
D) II - III - I
E) III - II - I

9. I. Gülmez idi yüzi mahşerde dahî gülmeyesi
Çog iş itdi bize ol sağlık ile olmayası.
- II. Çıkarırsın ardı gelmez nızaı,
Kendine gel tahsil eyle rızaı
Ruhuna verirler türlü ezayı
Adaletçe hükmü verecek Allah.

Biçim veya içerik özellikleri dikkate alındığında bu dizeler için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Nazım biçimleri aynıdır.
B) Zengin uyak kullanılmıştır.
C) Aruz ölçüsü ile yazılmıştır.
D) Yergi konusu işlenmiştir.
E) Muamma örnekleridir.

10. Aşağıdakilerden hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) Enderunlu Fâzıl ve Enderunlu Vâsıf, enderunda yetişmiş olup şarkı nazım biçiminin yaygınlaşmasına katkı sağlamıştır.
B) Keçecizâde İzzet Molla, *Gülşen-i Aşk* mesnevisinde Mevlevîliğin temelindeki aşk felsefesini anlatmaya çalışmıştır.
C) Nev'îzâde Atâî'nin dili oldukça ağır olup Fuzûlî, Nev'î ve Bâkî'nin etkileri eserlerinde görülür.
D) Koca Râgıb Paşa, görev yaptığı yerlerde âlimler, mutasavvıflar ve şairlerle dostluk kurmuş bir bürokrattır.
E) Taşlıcalı Yahyâ, yaşadığı dönemde Kanûnî Mersiyesi ile ün kazanmış, gazel ve mesnevileriyle dikkat çekmiştir.

1. Beş öğrenci, Türk dili ve edebiyatı dersinde divan edebiyatının özellikleri üzerine bilgilerini paylaşmaktadır.
- I. öğrenci: Divan edebiyatı; havas edebiyatı, saray edebiyatı, klasik Türk edebiyatı, eski Türk edebiyatı, İslami Türk edebiyatı, Osmanlı edebiyatı olarak da adlandırılmıştır.
- II. öğrenci: Divan edebiyatının oluşum sürecinde Arap ve Fars kültüründen aktarma ve etkilenmeler mevcuttur.
- III. öğrenci: Şiir dilinin anlaşılması sadece Arapça ve Farsça sözcüklerin bilinmesine değil, bu şiirin mecazlarla yüklü dilinin kavranmasına bağlıdır.
- IV. öğrenci: Şiirler; "divan"lar, "mesnevi"ler, "mecnua-i eşar"lar olmak üzere üç tür kitapta toplanmıştır.
- V. öğrenci: Şiirlerin ilk beytinde ya da bendinde şairin takma adını veren tapşirmalar kullanılmıştır.
- Buna göre öğrencilerden hangisinin divan edebiyatı ile ilgili aktardığı bilgi yanlıştır?
- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Divan şiirinde ----, XVII ve XVIII. yüzyıllarda en parlak dönemini yaşamıştır. Bilhassa XVII. yüzyıl şairleri bu üslubun çeşitli özelliklerini şiirlerine yansıtmayı başlıca amaç edinmişlerdir. Şiirin özellikle anlam yönünde oldukça etkili olan bu üslubun birdenbire ortaya çıkmadığı, yüzyıllar boyunca şiire hâkim olan çeşitli anlayışların imbiikten süzülmesi sonucunda bu dönemde neşv ü nümâ bulduğu söylenebilir. Bu anlayışa göre Nâîlî-i Kadim, Fehîm, Neşâtî, Şeyh Galib gibi şairler istiareler yardımıyla soyut unsurları somut unsurlarla beraber işlemeye çalışmış; bu noktada akıl ve hayalin sınırlarını zorlamıştır. Bu durum, bir yandan soyutlama olarak değerlendirilirken bir yandan da şiirin kapalılığını ifade etmiştir. Alışılmamış bağdaştırma olarak da adlandırılan bu örnekler, şiir dilinin zenginliklerindendir. Şairin muhayyile ve imgelem gücünün bir çeşit dışavurumudur.

Parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Mahallîleşme
B) Türkîbasit
C) Sebkihindi
D) Encümen-i Şuara
E) Hikemî tarz

3. Edebiyatın iki ana anlatım yolundan biri olan nesir; divan edebiyatı döneminde XIV. yüzyılın başlarından XIX. yüzyılın ortalarına kadar beş yüz yıllık bir zaman diliminde, şiirle birlikte varlık göstermiştir. Nesir alanında eser veren sanatçılar, üslup açısından farklı yollar izlemişlerdir. Kolayca anlaşılan sade nesirde Seydi Ali Reis, orta nesirde ise Nâimâ öne çıkan isimlerdendir.

Aşağıdakilerden hangisi parçada sözü edilen nesir türlerinden birine örnek gösterilemez?

- A) Seyahatnâme
B) Mir'âtü'l-Memâlik
C) Tazarru'nâme
D) Kâbüsnâme
E) Cihannümâ

4. Divan şiirinde tabiat sembolizminin ayrı bir yeri vardır. Bu sembolleştirmede gül, yüzyıllar boyunca işlene işlene sayısız imgeyle yüklenmiş ve başlı başına bir kültür hâline gelmiştir. Aşkın her çeşidinde sevgiliyi, ilahi güzelliği temsil etmiştir.

Aşağıdaki beyitlerden hangisi parçada anlatılan durumu örneklemez?

- A) Gül âteş gülbün âteş gülşen âteş cûybâr âteş
Semender-tıynetân-ı aşka besdir lâlezâr âteş
B) Gülüm şöyle gülüm böyle demektir yâre mu'tâdım
Seni ey gül sever cânım ki cânâne hitabımsın
C) Gonca gülsün gül açılsın cûy feryâd eylesin
Sen sus ey bülbül biraz gülşende yârim söyleyin
D) O gül endâm bir al şâle bürünsün yürüsün
Ucu gönlüm gibi ardınca sürünsün yürüsün
E) Zambak divanda bile boynun eğer bu yola
Vacip oldu her kula tesbih okur çiçekler

5. Tehzil; ünlü bir şiire aynı ölçü ve uyakta, latife etmek amacıyla yazılır. Fuzûlî ve Orhan Seyfi Orhon'a ait aşağıda verilen beyitler tehzile güzel bir örnektir.

- I. Saçma ey göz eşkten gönlümdeki odlara su
Kim bu denlü dutuşan odlara kılmaz çare su
II. Saçma ey Terkos gölünden tozlanan yollara su
Kim bu denlü tozlanan yollara kılmaz çâre su

Yukarıda verilen beyitlerle aşağıdaki kavramlardan hangisi arasında bağlantı kurulabilir?

- A) Tezkire B) Münşeât C) Hamse
D) Musammat E) Nazire

6. Divan edebiyatında gökyüzü, felekler ve yaratılış ile ilgili tasavvurlar; şairler tarafından sıkça kullanılmıştır. Şairlerin hayal gücüyle yoğrulan bu tasavvurlar aynı zamanda o devir insanının evreni nasıl algıladığını da bugünkü okuyucuya aktarmaktadır. Genellikle iç içe geçmiş soğan zarına benzetilen felek kavramı, ay ve güneş dâhil yedi seyyâre ve bunların oluşturdukları dokuz kat felekten oluşmuştur. Felekler, dünyayı merkez alarak sürekli dönmektedir. İnsanlar da bu dönüşün talihleriyle, kaderleriyle ilgisi olduğunu düşünmüşlerdir. Bu nedenle çekilen acıların, ıstırapların muhatabı olarak felekler görülmüştür. Bu da feleğe karşı olumsuz ifadelerin kullanılmasına neden olmuştur. Şairlerce genellikle zalim olarak anılan felek kavramından âşıklar da “ah”ı aracılığıyla intikam yoluna gitmiştir.

Bu parçaya göre aşağıdaki beyitlerden hangisi divan şairlerinin felekten şikâyetini dile getiren bir örnek olamaz?

- A) Hidâyet kevkebin göster meded Zâtî hilâl oldı
Halâs it üstine dön ey felek fülk-i felâketden
- B) Degil bi-hûde ger yağsa felekten başıma taşlar
Binâsın tîşe-i âhımla vîrân etdigimden
- C) Dönmedün kutb-u murâdum üzre hergiz ey felek
Döne döne cânuma cevır eyledim cânâne-veş
- D) Beni candan usandırdı cefâdan yâr usanmaz mı
Felekler yandı âhımdan murâdım şem'i yanmaz mı
- E) Döşedi mihr-i felek yolları dîbâlar ile
İtdi teşrîf çemen mülkünü sultân-ı bahâr

7.

Tür	Yazar	Eser
I	Süleyman Çelebi	<i>Vesîletü'n-Necât</i>
Bibliyografya	II	<i>Keşfü'z-Zunûn</i>
Rüya tabiri	Veysî	III

Bu tabloda numaralandırılmış yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

I	II	III
A) Münşeat	Evliya Çelebi	<i>Siyer-i Veysî</i>
B) Tarih	Sinan Paşa	<i>Kâbusnâme</i>
C) Münşeat	Seydi Ali Reis	<i>Tazarru'nâme</i>
D) Mevlit	Kâtip Çelebi	<i>Hâbnâme</i>
E) Tezkire	Nâimâ	<i>Düstûrû'l-Amel</i>

8. Anadolu'da şuara tezkiresi yazma geleneği, Sehâ Bey'in 1538'de yazdığı ---- ile başlar. Eser; bir ön söz, şairlerin tanıtımlarının yapıldığı sekiz ana bölüm ve bir hatime yani son sözden ibarettir. Anadolu sahasında yazılmış tezkirelerin ilk örneği olarak sade sayılabilecek bir Türkçe ile yazılmış olup eserde 241 şair tanıtılmıştır.

Parçada sözü edilen tezkire aşağıdakilerden hangisidir?

- A) *Künhü'l-Ahbâr*
B) *Mecâlisü'n-Nefâis*
C) *Heşt Behîşt*
D) *Tezkiretü's-Şuarâ*
E) *Gülşen-i Şuarâ*

9. Sen açıl gül gülşen-i hüsn içre tek güller gibi
Ben ko nâlân olayın gen yerde bülbüller gibi

Bu dizelerin biçim ve içerik özellikleri dikkate alındığında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Klasik Türk edebiyatının özelliklerini taşır.
B) Gül ile bülbül hikâyesine gönderme yapılmıştır.
C) Redif ve uyak kullanılarak ahenk sağlanmıştır.
D) Şair, sevdiğini bülbüle kendisini güle benzetmiştir.
E) “Gül” sözcüğü ile tevriye sanatı yapılmıştır.

10. I. Dinî ve ahlaki öğütler içeren eser.

- II. Şarkı nazım biçiminde her dördlüğün üçüncü dizesi.
III. İki dizesi birbiriyle kafiyeli olan beyit.
IV. Divan şiirinde her beyti beytülgazel değerinde olan gazel.
V. Yurt dışına giden elçilerin gittikleri yerle ilgili izlenimlerini içeren eser.

Aşağıdaki terimlerden hangisi numaralandırılmış tanımlardan biriyle ilgili değildir?

- A) Meyan
B) Musarra
C) Pendname
D) Sefaretname
E) Yekahenk

1. Çıktı yaşıl perdeden arz eyledi ruhsâr gül
Sildi mirat-ı zamîr-i pâkten jengâr gül

Cam tut sâkî ki gül-bünler gül ızhâr ettiler
Sen dahi bir gül-bün-i ranâsın et ızhâr gül

Geldi ol dem kim ola ızhâr-ı hikmet kılmağa
İnşirâh-ı sadr ile sadr-ı saf-ı ezhâr gül

Yukarıdaki beyitlerden hareketle kaside nazım biçimi için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Nesib bölümü redif olarak seçilen sözcüğün anlamıyla ilgili konuda yazılabilir.
- B) Beyitler hâlinde yazılan bir divan şiiri nazım biçimidir.
- C) Kasideler başlangıç bölümünde anlatılan konulara ya da redifine göre adlar alabilir.
- D) Hecelerin açık ve kapalılığını esas alan aruz ölçüsüyle yazılır.
- E) Matla beyti ve diğer beyitleri kendi arasında uyaklanır.
2. Ahvâl-i cihânı her zaman söyleşelim
Ammâ gam-ı aşkıımız nihan söyleşelim
Ey vâkîf-ı râz-ı aşk olan ârif-i cân
Ney gibi seninle bî-zaban söyleşelim
- Yukarıda verilen dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
- A) Dört dizelik bağımsız bir nazım biçimidir.
- B) Birinci, ikinci, dördüncü dizeleri kendi arasında uyaklı iken üçüncü dize serbesttir.
- C) Kıtâ adı verilen bu biçim, Türk edebiyatına İran edebiyatından geçmiştir.
- D) Divan edebiyatı geleneğine ait bir üründür.
- E) Şair, mahlasını kullanmamıştır.
3. Perişân-hâlin oldum sormadın hâl-i perişânım
Gamından derde düştüm kılmadın tedbir-i dermânım
Ne dersin rüzgârım böyle mi geçsin güzel hânım
Gözüm cânım efendim sevdiğim devletlü sultânım
- Biçim ve içerik özellikleri dikkate alındığında bu parçanın aşağıdaki nazım biçimlerinin hangisinden alınmış olduğu söylenebilir?

- A) Kıtâ B) Terkibibent C) Murabba
D) Muhammes E) Muaşşer

4. Hâsılım yok ser-i kuyunda belâdan gayrı
Garazım yok reh-i aşkında fenâdan gayrı

Ney-i bezm-i gamem ey âh ne bulsan yele ver
Oda yanmış kuru cismimde hevâdan gayrı

...
Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge
Ne açar kimse kapım bâd-ı sabâdan gayrı

Bozma ey mevc gözüm yaşı habâbın ki bu seyl
Komadı hiç imâret bu binâdan gayrı

Bezm-i aşk içre Fuzûlî nice âh eyleyemem
Ne temettu bulunur neyde sadâdan gayrı

Bu şiir ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Teşhis örneklerine yer verildiği
- B) Nazım biriminin beyit olduğu
- C) Ney ile söyleyici arasında bağlantı kurulduğu
- D) Hüsnümakta beytinde mahlas kullanıldığı
- E) Nazım biçiminin gazel olduğu

5. ----, bentlerle kurulan uzun bir nazım biçimidir. Her bent iki bölümdür. Birinci bölüme terkiptane adı verilir. Her bent, sayısı 5 ile 10 arasında değişen beyitlerden oluşur. Bentlerin uyak düzeni gazele benzer. Kimi zaman bentlerin bütün dizeleri, her bentte ayrı ayrı olmak üzere kendi aralarında uyaklanır. Bent sayısı 5 ile 10 arasında değişir. Bendin son beytine vasıta beyti ya da bendiye denir. Bu beyit her bendin sonunda değişir ve mutlaka kendi dizeleri arasında bentten ayrı olarak uyaklanır. ---- de genellikle bu biçimde yazılır.

Yukarıdaki parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangileri sırasıyla getirilmelidir?

- A) Terciiibent - kaside
- B) Terkibibent - methiye
- C) Terciiibent - mersiye
- D) Terkibibent - mersiye
- E) Terkibibent - münacat

6, 7 ve 8. soruları aşağıdaki bilgilerden hareketle cevaplayınız.

Üç öğrenci, divan şiiri hakkında bir proje hazırlamaktadır.

- I. öğrenci, beyitlerle yazılan nazım biçimlerinden ikisi, tek bentten oluşan nazım biçimlerinden biri hakkında araştırma yapacaktır.
- II. öğrenci, bentlerle kurulan nazım biçimleri üzerine çalışacaktır.
- III. öğrenci, şiirlerde biçim yerine konularına göre bir sınıflandırma yapacaktır.

6. Aşağıdakilerden hangisi I. öğrencinin araştıracağı nazım biçimlerinden biridir?

- A) Kıta
- B) Murabba
- C) Müseddes
- D) Terkibibent
- E) Şarkı

7. Aşağıdakilerden hangisinde III. öğrencinin yapacağı sınıflandırma doğru verilmiştir?

- A) Gazel - kaside - rubai - murabba - müstezat
- B) Münacat - hicviye - tevhit - fahriye - tardiye
- C) Murabba - muhammes - müseddes - kıta - şarkı
- D) Tevhit - münacat - naat - mersiye - hicviye
- E) Methiye - fahriye - kaside - şarkı - mesnevi

8. Aşağıdakilerden hangisi II. öğrencinin araştıracağı nazım biçimlerinden biri olamaz?

- A) Muhammes
- B) Tahmis
- C) Müstezat
- D) Terbi
- E) Terciibent

9. Aşağıdakilerden hangisi bir gazelin matla beytidir?

- A) Ey Necâtî yürü sabr eyle elinden ne gelir
Hûblar cevır ü cefâyı kime öğretmediler
- B) Noldun inlersin felek hercâyı cânânın mı var
Her makâmı seyr eder bir mâh-ı tâbânın mı var
- C) Firkatinden gözlerim geh yaş akıdır gâh kan
Yoluna îsâr için dürr ile mercân yağdırır
- D) Taşradan geldi çemen mülküne bîgâne deyû
Devr-i gül sohbetine lâleyi iletmediler
- E) İyd-ı vaslın rûze-i hecrinle fark etmez gönül
Devr-i hüsnün her günü dîvâneye bayrâmdır

10. I. Lâle-hadler yine gülşende neler etmediler
Servi yürütmediler goncağı söyletmediler

II. Lâle-hadler kıldılar gül-geşt-i sahrâ semt semt
Bâg u râğı gezdiler edip temâşâ semt semt

Bu beyitlerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Mazmun adı verilen ortak kalıplar kullanılmıştır.
- B) Anlatıma ahenk kazandırmak amacıyla ses tekrarlarına yer verilmiştir.
- C) Tenasüp sanatına başvurulmuştur.
- D) Yazıldıkları döneme dair bir eleştiri dile getirilmiştir.
- E) Bir gazelin matla beytinden alınmıştır.

11. ----, Nef'î'nin en büyük tutkusudur, ondan vazgeçemez. Bu yolda huyundan asla vazgeçmeyen şair, IV. Murat'a artık bu türde yazmayacağına söz verir ve

Bu günden ahdüm olsun kimseyi hicv itmeyüm illâ
Vireydün ger icâzet hicv iderdüm baht-ı nâ-sâzı

diyerek Padişah'tan hiç olmazsa kendi talihsizliğini yermek için izin ister.

Parçada boş bırakılan yere aşağıdaki nazım türlerinden hangisi getirilmelidir?

- A) Methiye B) Münacat C) Hicviye
- D) Fahriye E) Mersiye

1. XIII. yüzyıl Anadolu şairlerinden olan ----, divan şiirinin Anadolu'daki kurucusu kabul edilir. Hayatı hakkında bilgiler sınırlı olsa da biri kaside, altısı gazel olmak üzere yedi şiiri elde bulunmaktadır. Çağdaşı birçok şairin izlediği yolu izlememiş, döneminde etkin olan tasavvuf akımının etkisinde kalmamış, yaşadığı zamanı elden geldiğince zevk ve eğlence içerisinde geçirmekten yana olduğunu şiirlerinde vurgulamıştır.

Parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Mevlânâ
- B) Sultan Veled
- C) Hoca Dehhânî
- D) Şeyyad Hamza
- E) Ahmed Fakih

2. Mevlânâ ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Eserlerinin en ünlüsü ve hacimlisi olan *Mesnevî*; dinî, tasavvufî ve ahlaki yönü ağır basan didaktik bir eserdir.
- B) *Dîvân-ı Kebîr* adıyla bilinen divanında daha çok tasavvufî aşkı işlemiştir.
- C) *Mecâlîs-i Seb'a*, yedi vaazının bir araya getirilmesiyle meydana gelmiştir.
- D) Başta tasavvuf olmak üzere, din, ahlak, felsefe ile ilgili görüşlerini anlattığı *Fîhî Mâ Fîh*; Türkçenin en güzel örneklerinden biridir.
- E) *Mektûbât*, Selçuklu Devleti ileri gelenlerine, dönemin devlet adamlarına, dostlarına yazdığı mektupların bir araya getirilmesiyle oluşmuştur.

3. XIV. yüzyıl Anadolu sahasının önde gelen mutasavvîf şairlerindendir. En önemli eseri olan *Mantıku't-Tayr*, Ferîdüddin Attâr'ın aynı adlı eserinin çevirisidir. Eser çeviri olmakla birlikte yazar, *Kelîle ve Dimne*'den de hikâyeler katarak eserini genişletmiştir. Tasavvufî ve alegorik olan bu mesnevinin yanı sıra yazarın *Feleknâme* adında bir eseri daha mevcuttur.

Parçada sözü edilen divan şairi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gülşehrî
- B) Ahmed-i Dâî
- C) Âşık Paşa
- D) Hoca Mesud
- E) Ali Şîr Nevâî

4. XV. yüzyılın olduğu kadar Türk edebiyatının da önde gelen şairlerinden biridir. Dönemindeki ilim ve sanat anlayışı doğrultusunda kendini yetiştiren şair, Fatih Sultan Mehmet'e sunduğu *Şitâiyye* ve *Bahâriyye* kasideleri ile padişahın takdirini kazanarak divan kâtibi olmuştur. Kendi döneminde ve daha sonraki yüzyıllarda şiirlerine nazireler yazılmış, "döne döne" redifli gazeliyle nam salmıştır. Başarısı; şiirde halk söyleyişlerini, deyim ve atasözlerini kullanmakta gösterdiği ustalıktan kaynaklanmaktadır.

Parçada sözü edilen divan şairi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Fuzûlî
- B) Ahmed Paşa
- C) Şeyhî
- D) Necâtî
- E) Süleyman Çelebi

5. XV. yüzyıl Anadolu sahası Türk edebiyatının en önemli şahsiyetlerindendir. Tıbbi ilgisinden dolayı kendisine Hekim Sinan denmiştir. Mahlasını Ankara'da Hacı Bayrâm-ı Velî'ye intisap ettiği için almıştır. Genceli Nizâmî'den tercüme ettiği *Hüsrev ü Şîrîn*, döneminin başarılı bir edebî örneğidir. Bunun yanı sıra döneminin dil özelliklerini gösteren zengin bir dil malzemesine sahiptir.

Aşağıdaki eserlerden hangisi parçada sözü edilen divan şairine aittir?

- A) *Yûsuf u Züleyhâ*
- B) *Garîbnâme*
- C) *Süheyl ü Nevbahâr*
- D) *Çarhnâme*
- E) *Harnâme*

6. XIV. yüzyılda yaşayan şair; kadî, vezir, naip, hükümdar ve âlimdir. Duygularını coşkun ve içli bir biçimde dile getirmiş; âşık vasfının yanı sıra şiirlerine bir komutan ve mücadele adamı olarak haşin mizacı, cesur tabiatı, cengâver ruhu da aksettirmiştir. Bu yiğitçe edası onu çağdaşlarından ve birçok divan şairinden ayıran özellikler olarak dikkati çekmektedir.

Parçada sözü edilen şair, aşağıdaki nazım biçimlerinden hangisinde diğerlerine oranla daha çok nam salmıştır?

- A) Gazel
- B) Tuyuğ
- C) Mesnevi
- D) Müstezat
- E) Şarkı

7. XV. yüzyıl mesnevileri söz konusu olduğunda akla ilk gelen isimlerden biri Süleyman Çelebi'dir. Ünlü mevlidi, bu türde yazılmış eserlerin en güzeli ve en ünlüsüdür. Şair bu mevlidi yazarken Kadı Darîr'in Siyer, Ahmedî'nin İskendernâme adlı eserlerindeki mevlit bölümlerinden de yararlandığını dile getirmiştir. Eser, yazıldığı yüzyıldan itibaren büyük ilgi görerek bir mevlit çığırının açılmasına neden olmuştur.

Aşağıdaki beyitlerden hangisi Süleyman Çelebi'nin sözü edilen eserinden alınmış olabilir?

- A) Ey kıssadan olmayan haber-dâr
Nâkıs mı bıraktı Şeyh Attâr
- B) Gördük nice şâhlar gedâlar
Bir anda yapar anı babalar
- C) İş bu kân-ı şehd ki şîrindür dadı
Bil Vesîletü'n-Necât oldu adı
- D) Hudâ ömrünü ber-karâr eylesin
Verip maksadın kâm-kâr eylesin
- E) Mecnûn eğer olsa idi câhil
Olmazdın itâatinde kâhil
8. (I) Nefî, Türk edebiyatında şiirini övgü ve yergiye adanmış, en çok bu yönüyle tanınmış şairlerin başında gelir. (II) XVIII. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olup divan edebiyatının kaside üstadı olarak tanınır. (III) Sağlam bir medrese eğitimi gördüğü, Arapça ve Farsçayı çok iyi öğrendiği belirtilmektedir. (IV) Bir gün IV. Murat şairin Sihâm-ı Kazâ adlı hiciv yüklü eserini okurken oturduğu bahçeye yıldırım düşmesi üzerine bunun ilahî bir işaret olduğunu düşünerek Nefî'ye bir daha hiciv yazmamasını emretmiştir. (V) Bu olayın ardından Nefî, her ne kadar bir daha hiciv yazmayacağına söz verse de ileri gelenleri hicvettiği kasidelerine devam etmiştir. (VI) Şairin Türkçe ve Farsça divanlarının yanı sıra Tuhfetü'l-Haremeyn adlı bir eseri de mevcuttur.

Yukarıda numaralandırılmış cümlelerin hangilerinde bir bilgi yanlışlığı vardır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve VI
- D) II ve IV
- E) II ve VI

9. Etmezem gülzâr seyrin bülbül-i şeydâ gibi
Meskenim Kâf-ı kanâat olalı Anka gibi

Bu beyitte yer alan kavramlardan hangisi divan edebiyatında kullanılan mazmunlardan biri değildir?

- A) gülzâr B) bülbül C) mesken
D) Kâf E) Anka

10. I. Âşık Paşa'nın halka tasavvufu öğretmek amacıyla yazdığı 12.000 beyitlik didaktik bir eserdir. (Çarhnâme)
- II. Ayakkabı dükkânında edebî bir meclis oluşturmuş, Bâkî gibi genç yeteneklere doğru ve güzel şiir yazma usullerini öğretmiştir. (Zâtî)
- III. Şairliği babası Mevlânâ kadar güçlü olmamakla birlikte Divan'ından başka İbtidânâme, Rebâbnâme, İntihânâme adlı mesnevileri bulunmaktadır. (Sultan Veled)
- IV. Konusunu Kur'an'dan alan Yûsuf u Züleyhâ mesnevilerinin Türk edebiyatındaki ilk örneğini yazmıştır. (Şeyyad Hamza)
- V. Anadolu sahası Türk edebiyatının ilk temsilcilerinden olan Ahmed Fakih, bu kasidesinde dinî, tasavvufî, ahlaki konuları işlemiştir. (Garibnâme)
- VI. Ahmedî, bu mesneviyi Genceli şair Nizâmî'den çevirmiş ancak esere yeni motifler ekleyip bazı olayları çıkartarak eseri telif bir eser görünümüne sokmuştur. (İskendernâme)

Numaralandırılmış cümlelerde yay ayraç içinde verilen sanatçı veya eserlerden hangi ikisi yer değiştirirse yanlışlık giderilmiş olur.

- A) I ve V
- B) I ve VI
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

1. Divan edebiyatı sahasında manzum eserler arasında üzerinde çalışılmayı bekleyen alanlardan birisi de manzum sözlüklerdir. *Tuhfe-i Vehbî*, Türkçe-Farsça manzum sözlükler arasında *Tuhfe-i Şâhidî*den sonra en fazla ilgi görmüş olan sözlüklerimizdendir. 882 beyitten oluşan eser; bismelenin ardından mesnevi tarzında kaleme alınmış 93 beyitlik bir hamdele, salvele ve sebeb-i telifle başlar.

Aşağıdaki eserlerden hangisi parçada sözü edilen eserin sahibine aittir?

- A) Hayriyye
B) Lutfiyye
C) Çengnâme
D) Hâbnâme
E) Münşeât

2. I. Alegorik bir mesnevi olan *Beng ü Bâde*'yi Safevi hükümdarı Şah İsmail'e sunmuştur.
II. Türkçe, Farsça ve Arapça divan oluşturabilecek kadar bu üç dile hâkimdir.
III. İran asıllı bir halk hikâyesi olan *Leylâ vü Mecnûn*'u Türk edebiyatında en başarılı şekilde yazan şair olduğu görüşü yaygındır.
IV. *Rind ü Zâhid* Farsça yazılmış mensur bir eser olduğu hâlde içerisinde yer yer manzum parçalar da bulunmaktadır.
V. Yaşam sevincini bir fiske misali etrafına yayarken çağdaşı Nedîm aşk, acı, keder gibi duyguları bir girdap misali yaşar.

Fuzûlî ile ilgili numaralanmış yargılardan hangileri söylenemez?

- A) Yalnız II B) Yalnız V C) I ve IV
D) III ve IV E) III ve V

3. Divan şiirini ses ve teknik olarak en üst seviyeye çıkaran bir ses şairi olarak kabul edilir. Âşık Çelebi'ye göre XVI. yüzyılın benzeri olmayan en büyük şairi kabul edilen bu şair, XV. yüzyıl şairlerinden Necâtî Bey ve Ahmed Paşa ile XVII. yüzyıl şairlerinden Nefî ve Seyhülislâm Yahyâ arasında bir köprü durumundadır.

Parçada sözü edilen divan şairi aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Gülşehrî B) Mevlânâ C) Ali Şir Nevâtî
D) Bâkî E) Neşâtî

4. Efendimsin cihanda i'tibârım varsa sendendür
Miyân-ı âşıkanda iştihârım varsa sendendür
...
Sanadur ilticâsı Gâlib'ün yâ Hazret-i Monlâ
Başımda bir külâh-ı iftihârım varsa sendendür

İlk ve son beyti verilen gazelin şairi ile ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Dedesi ve babası da Mevlevî olan şair, Galib Dede olarak da anılır.
B) Divanında hece ölçüsüyle yazılmış bir türkû yer almaktadır.
C) Tasavvufî bir yolculuğun anlatıldığı *Hüsn ü Aşk*, alegorik bir mesnevidir.
D) Divan edebiyatının son büyük şairi kabul edilir.
E) Mahallîleşme akımının Türk edebiyatındaki en önemli temsilcilerindendir.

5. Lâle Devri'nin en ünlü şairi olan Nedîm, söyleyiş mükemmelliği ve yenilik arzusuyla kendine has bir tarz geliştirmiştir. Halk edebiyatına yakınlaşması, şiirlerinde İstanbul yaşayışından sahneler yer vermesi, günlük dili ve deyimleri başarıyla kullanması mahallîleşme akımının Nedîm'deki izleri olarak görülür. Şiirlerinde görülen başlıca konular; aşk, Sâdâbâd gezintileri, Çırağan sefaları, eğlence ve mesire yerleri iken şair tasavvufî ve dinî derinliğe yer vermemiştir.

Bu bilgilerden hareketle aşağıdaki beyitlerden hangisi sözü edilen şaire ait olamaz?

- A) Çünkü bülbülsün gönül bir gülsitan lâzım sana
Çünkü dil koymuşlar adın dil-sitan lâzım sana
B) Murâdın anlarız ol gamzenin iz'ânımız vardır
Belî söz bilmeziz ammâ biraz 'irfânımız vardır
C) Ben senin rûyuna cânâ âşık-ı hayrânınam
Arzû-yı makdeminle bûse-i dâmânınam
D) Gayrı yârânı bu günlük edüp ey şûh fedâ
Gidelim serv-i revanım yürü Sa'd-âbâda
E) Dergâh-ı Mevlevîde niyâz ile hâk olan
Eflâke nâz ederse yeridir yeri yeri

6. Bir lisedeki beş öğrenci okul panosu için Ali Şîr Nevâî ile ilgili bilgi kartları hazırlamıştır.

I. BİLGİ KARTI

İlk şiirlerini Farsça yazan Ali Şîr Nevâî, Fars dili ve edebiyatının çok yaygın olduğu bir devirde yaşamıştır. *Muhâkemetü'l-Lugateyn* adlı sözlüğü Türkçe ile Farsçanın dil imkânları yönünden karşılaştırılması amacıyla yazmış ve Türkçenin Farsçadan daha üstün bir dil olduğunu göstermek istemiştir.

II. BİLGİ KARTI

Feridüddin Attâr'ın *Mantıkü't-Tayr* adlı eserine nazire olarak yazdığı *Lisânü't-Tayr*, tasavvufi bir eserdir. Bu eser, Nevâî'nin hamse dışında kalan mesnevilerindendir.

III. BİLGİ KARTI

Çocukluk döneminde başlayıp hayatının sonuna kadar yazdığı şiirlerini bir araya topladığı Türkçe divanlarının dışında bir tane de Farsça divanı vardır.

IV. BİLGİ KARTI

Sadece Çağatay edebiyatının değil Türk edebiyatının en önemli şairlerinden olan Nevâî, Türk edebiyatında hamse sahibi ilk şairdir. *Hüsrev ü Şîrin*, *Leylâ vü Mecnûn* da hamsesine dâhil ettiği mesnevilerdendir.

V. BİLGİ KARTI

Mîzânü'l-Evzân, Nevâî'nin o dönem şairleri arasında fazlasıyla kullanılan aruz kalıpları hakkında genel bilgiler vermek amacıyla kaleme aldığı düşünülen üç bölümlük küçük risalesidir.

Hangi bilgi kartında bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. XVII. yüzyılda yaşamış, dönemin padişahı IV. Murat ve çevresinden büyük ilgi görmüş bir şair devlet adamıdır. Hayatın zevk ve eğlencelerini gazellerinde yalın bir dille ve samimiyetle yazmıştır. Nef'î ile birbirlerini çok sevmiş, arada sırada örnekteki gibi atışarak çağa damgalarını vurmuşlardır.

Şimdi hayl-i suhan-verân içre
Nef'î mânendi var mı bir şâ'ir
Sözleri Seb'a-i mu'allakadur
İmrî'ül-Kays kendidür kâfir

Bize kâfir demiş Müftî Efendi
Tutalım ben ana diyem müselmân
Varıldıkta yarın rûz-ı mahşere
İkimiz de çıkarız anda yalan

Parçada sözü edilen divan şairi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şeyh Galib
B) Ahmed Paşa
C) Süleyman Çelebi
D) Koca Râgıb Paşa
E) Şeyhülislâm Yahyâ

8. Servetifünun şiirinin önde gelen temsilcilerinden Tevfik Fikret; *Halûk'un Defteri* adlı eserinde oğlu Halûk'a şiiriyle nasihatte bulunmuş, oğlunun şahsında yeni bir nesil ve yeni bir dünya hayal etmiştir. XVII. yüzyılda ----'nin yazdığı *Hayriyye* ile XIX. yüzyılın tavrının ürünü olan *Halûk'un Defteri*'nin kıyası, okurlara çok açık bir farklılaşma konusunda ipuçları vermektedir.

Parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Fuzûlî
B) Nef'î
C) Nâbî
D) Nâilî
E) Neşâtî

1. Şiirdeki işlevi göz önüne alındığında ----, “yasaklı kelimeler oyunu”nu andırmaktadır. Bu oyunda bir kavram anlatılırken onu hemen çağrıştıracak sözcüklerin kullanımı yasaklanır ve oyuncudan ilgili kavramı anlatması beklenir. Divan şiirinde de bu oyundaki gibi söylenmesi yasak olan kelimeler bulunur. Şair, onları söylemeden ancak o kelimeleri dolaylı yollardan kastederek hedefteki kavramı beyte yerleştirir. Bir zekâ oyunu olduğu kadar edebî birikimin uyandırdığı çağrışımlar, his ve coşku da önem kazanır. Böylelikle bu kavram, sorusu ve cevabı yalnızca divan şiiri geleneğine vâkıf okuyucu tarafından anlaşılabilir edebî bir bilmece ve bir hüner gösterisi olarak da düşünülebilir.

Parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) Nazire
- B) Mazmun
- C) Tehzil
- D) Mahlas
- E) İnşa

2. Divan şiirinde kullanılan dilin oluşumunda tasavvufun önemli bir rolü vardır. Tasavvuf; temelde İslam’ın Kur’an ve sünnet adı verilen iki kaynağına dayanmakla birlikte zamanla dış etkilerden, başka felsefe ve düşüncülerden de etkilenen bir dünyayı ve hayatı yorumlayış tarzıdır. Divan şiirine damgasını vurmuş ve kendine has sembolik bir dil meydana getirmiştir.

Bu parçaya göre aşağıdaki beyitlerden hangisi tasavvufî terimlere yer veren bir örnek olabilir?

- A) Tamâm hüsnüne söz yok o âfetin ammâ
Aceb serîre-şînâs-ı lisan-ı hâl midir
- B) Göz ucuyla nâz eder mestane hem hançer çeker
Görmedim ol gamze-i câdû gibi fettân mest
- C) Malûmdur benim sühanım mahlas istemez
Fark eyler anı şehrimizin nüktedanları
- D) Mest-i nâzım kim büyüttü böyle bî-pervâ seni
Kim yetiştirdi bu gûne servden bâlâ seni
- E) Gonca-veş dervîş olanlar tercemân itmek gerek
Hırkada pinhân olanı der-miyân itmek gerek

3. Divan şiirinde bir dize ya da beytin başka bir şairce herhangi bir nazım biçimine tamamlanmasına tazmin denir. Tazmin etmek de nazire yazmak gibidir. Aşağıda Râsih’e ait bir beyit verilmiştir.

Süzme çeşmin gelmesin müjgân müjgân üstüne
Urma zahm-ı sineme peykân peykân üstüne

Aşağıdaki beyitlerden hangisi yukarıda verilen beyti tazmin etmek amacıyla yazılmıştır?

- A) Gamzeler kim cân iline tîr-i müjgân yağdırır
Benzer ol Tâtâra kim sihr ile bârân yağdırır
- B) Ol perî-rû âşika râm olsa da mâni değil
Gündüzün olmazsa ahşam olsa da mâni değil
- C) Bûs-ı la’lin şöyle sır-âb-ı zülâl eyler beni
Kim gören âb-ı hayât içmiş hayâl eyler beni
- D) Halvet-i sâfî-zamîran hâne-i âyînedir
Sıklet olmaz gelse de mihmân mihmân üstüne
- E) Şafak mı şebde ya hattında rûy-i al midir
Subuh sitâresi mi gerdeninde hâl midir

4. Tezkirelerin aktardığına göre Necâtî’nin mi Ahmed Paşa’nın mı daha iyi şair olduğu konusunda anlaşamayan bir grup vardır. O sırada birisi Necâtî’yi görür ve kendisine bu durum hakkındaki görüşünü sorar. Necâtî şu beyti cevap olarak söyler:

Necâtî’nin dirisinden ölüsü Ahmed’in yeğdir
Ki İsa göklere ağsa yine dem urur Ahmed’den

Verdiği cevaptan hareketle Necâtî’nin takındığı tutum aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hoşgörülü
- B) Nazik
- C) Sadık
- D) Kibirli
- E) Bencil

5. Aşağıda Nefî'nin Hz. Muhammed için yazdığı bir kasidenin başlangıç bölümü verilmiştir.

Ukde-i ser-rîşte-i râz-ı nihânîdir sözüm
Silk-i tesbîh-i dür-i seb'ül-mesânîdir sözüm

Bir güherdür kim nazîrin görmemiştir rûzgâr
Rûzgâra âlem-i gayb armağanıdır sözüm

Bu kaside ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Kaside, methiye türünde yazılmıştır.
B) Kaside, fahriye bölümü ile başlamıştır.
C) Dizelerin uyaklanması kasidenin özelliklerine uygundur.
D) Beyit nazım birimiyle kaleme alınmıştır.
E) Dönemin dil özelliklerini taşımaktadır.

6. I. Tarz-ı sefe tekaddüm ettim
Bir başka lugat tekellüm ettim
II. Tûti-i mu'cize-gûyem ne desem lâf değil
Çerh ile söyleşemem âyînesi sâf değil

Aşağıdakilerden hangisi bu iki şiirin ortak özelliği değildir?

- A) Nazım birimi
B) Kafiye düzeni
C) Ölçü
D) Dil ve üslup
E) Kafiye çeşidi
7. Bülbul yetişir bağırmı hûn etti figânın
Zabt eyle dehânın
Hançer gibi deldi ciğerim tîğ-ı zebânın
Te'sîr-i lisânın
- Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**
- A) Nazım biçimi müstezattır.
B) Bülbulün söyleyiciye tesiri dile getirilmiştir.
C) Nazım birimi dörtlüktür.
D) Ziyade mısralar birbiriyle uyaklanmıştır.
E) Teşbih sanatından yararlanılmıştır.

8. Divan şiirinde söze güç katmak amacıyla bir dize ya da beyitte atasözü veya atasözü niteliğinde özlü söz kullanma sanatına irsâl-i mesel denir. Bazı şairler kaside ve gazellerin beyitleri içine aldığı atasözlerini ya vezne uydurmak ya da başka nedenlerle değiştirmişlerdir. Ara sıra araya başka sözcükleri de karıştırmışlardır. Ayrıca söz dizimine başka biçim verildiği de görülür. Bunlar tam atasözü sayılabileceği gibi atasözlerine işaret de sayılabilir.

İçerik özellikleri dikkate alındığında aşağıdaki beyitlerden hangisinde parçada sözü edilen sanat kullanılmamıştır?

- A) Figanî yaşını dök rûz-i hecr-i zülfinde
"Ak akça kara gün için durur" meseldir bu
B) Egerçi ağır olur taş kopduğu yerde
Sitâre var ki 'akikî eder Yemende ğarîb
C) Kaşki sevdiğimi sevse kamu halk-ı cihan
Sözümüz cümle heman kıssa-i canan olsa
D) Derd ile sen de bencileyin kanlar ağla kim
Bugün banaysa yarın efendi sana imiş
E) Kendüyi ta'rîf idermiş müşğ-i ter
Öksüz oğlan göbeğin kendü keser

9. Kan ağlasın bu dîde-i dür-bârim ağlasın
Ansin benim o yâr-ı vefâdârım ağlasın
Çeşm ü dehân u ârız u ruhsârım ağlasın
Başdan başa bu cism-i siyehkârım ağlasın
Ağyârım ağlasın bana hem yârım ağlasın
Gûş eyleyen hikâyet-i Esrârım ağlasın

Biçim ve içerik özellikleri dikkate alındığında bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Zengin uyağa yer verilmiştir.
B) Nazım birimi benttir.
C) Aruz ölçüsüyle yazılmıştır.
D) Naat türünün özelliklerini gösterir.
E) Ses tekrarlarından yararlanılmıştır.

1. I. Evrenin özü doğruluk olsaydı iyiler dünyada böyle mi yaşardı?
II. "İçinde nereden geldiğini anlamadığı bir huzursuzluk başlamıştı." cümlesi ile değiştirilecek.
III. Sultan, camiden çıkınca atına binmek üzere binek taşına doğru yürüdü.
IV. İstanbul halkı, en küçüğünden en büyüğüne kadar onun dilinden pek kurtulamıyordu.
V. Yürümek, çölün sonunu getirmiyor ve susuzluk, en büyük tehlike olarak bizi takip ediyordu.

Numaralandırılmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede belirtili isim tamlaması vardır.
- B) II. cümlede sıfat tamlaması vardır.
- C) III. cümlede belirtisiz isim tamlaması vardır.
- D) IV. cümlede zincirleme isim tamlaması vardır.
- E) V. cümlede hem isim hem sıfat tamlaması vardır.

2. (I) Haşim'in kaşı yine kuyruğuna basılmış kobra yılanı gibi dalgalandı. (II) Kim bilir hangi konağın artığı demir kapıyı iterek bahçeye getirdi. (III) Kocaman toprak saksılardan biri devrilmiş, ötekiler ise devrilmek üzereydi. (IV) Dalları yelpaze gibi gökyüzüne açılmış ulu bir ağacın altında duruyordu. (V) Altısı birden parmaklarının ucuna basarak levazım çadırının önüne gittiler.

Bu parçada numaralandırılmış cümlelerin hangisinde sıfat tamlaması yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. (I) Mehmet Ali, bavullarını sıra sıra büyük duvarın dibine koydu ve sonra dışarıya çıktı. (II) Babası, Balkan Harbi'nde şehit düştükten sonra anası, onu tek başına büyütme zorunda kalmıştı. (III) İnce yüzünde, gözlerinin altından yanaklarına doğru inen bir gölge vardı. (IV) Bahçe kapısının önünde indi, yüzünü demir parmaklığa yaklaştırdı ve içeriye baktı. (V) Etrafında değişiklik yapmadan içi rahat etmeyen bu adam evvela yalının ikinci katına geniş bir balkon ilave etti.

Bu parçadaki numaralandırılmış cümlelerden hangisinde belirtili isim tamlamasının tamlayanı sıfat almıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. I. Odanın içinde sinirden dönüp durdum.
II. İnsan nereye otursa orayı kuş tüyüne dönüştürmek ister.
III. Bu ağaç merdivenden düşüp öleceğinden şikâyet ediyordu.
IV. "Bu akşam iki kardeş hayretler içinde birbirlerine baktılar." cümlesiyle değiştirilecek.
V. Yorganın hışırtısı onu çocukluğuna götürmüştü.

Numaralandırılmış cümlelerdeki tamlamalar türlerine göre ikiye ayrılırsa hangisi dışarıda kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Aşağıdaki altı çizili ifadelerden hangisi isim tamlaması değildir?

- A) Banka tıkr tıkr işlemekte, kasabanın yeni yetmelerine ekmek kapısı olmaktadır.
- B) Tavan arasına çocuklar için iki odalı bir çatı katı yapmayı planlıyordu.
- C) Salim, keten pantolonlu, mavi gömleğiyle küçük köşke doğru yürüyordu.
- D) Salih Ağa, bütün köy halkını öyle bir sihir altına almıştı ki inanmakta bir hayli zorlanırdınız.
- E) Biz, bu gönül işleriyle meşgul olduğumuz sırada adamın korktuğu başına geldi.

6. Çeşmenin yanı Çardaklı Kahve. Hem camiye
I

yakın hem suya. Üstelik çınar dallarının gölgesinde.

II

Bu da yetmezmiş gibi kahve sahibinin dedesi

III

camekân önüne iki asma dikmiş; asmayı

geniş bir çardağa almışlar, altına beş altı masa

IV

atmışlar. Oooh, otur suyun sesini dinle.

V

Bu parçada altı çizili numaralandırılmış sözcük öbeklerinden hangisi isim tamlaması değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde farklı türde bir isim tamlaması vardır?

- A) Tatarcık'ın ıslığı, iskeleden büyük yola çıkıncaya kadar devam etti.
- B) Tatlı bir meyille tepeden sahile doğru yayılan renkli bir Anadolu halısına benzer buraları.
- C) Yalının önünde kramp girerse hemen bize haber edin.
- D) Masamın üstü hiç olmadığı kadar dağınık, kafam hiç olmadığı kadar karışık.
- E) Sözlerinin gerisini anlayamadım ama gencin gözlerindeki ıstırabı hissettim.

8. I. Bereket versin, yağış yoktu ve güneş, bahardan kalma bir gün için cömert davranıyordu.
 II. Anladım ki haber güvercinlerinden biri mesajını götürdüğü yere varamadan avlanmıştı.
 III. Atların ve katırların vahşi kişnemeleri arasında kimin kimi aradığını anlamak mümkün değildi.
 IV. Kimse duymayacaktı çığlıklarımı, kimse sormayacaktı bana ne istediğimi.
 V. Şehrin öteki yüzü hiç de insanların hayal ettiği gibi değildi.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde isim ya da sıfat tamlaması yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birden çok tamlananın ortak bir tamlayana bağlandığı bir isim tamlaması vardır?

- A) Başkalarının kendisiyle meşgul olmasına o kadar alışmıştı ki bunu normal telakki ediyordu.
- B) Mehmet Ali'nin ve arkadaşlarının yirmi dört saat içinde Eskişehir'de olması gerekiyordu.
- C) Bir zamanlar, çok değil, elli yıl kadar önce şehrin caddeleri ve sokakları turist kaynıyordu.
- D) Şimdi hepiniz gelin bakalım, ayrılmadan son bir kez konuşalım.
- E) Zaten yanlarına geldiğim günden beri evlerinin hiçbir bereketi kalmamıştı.

10. Aşağıdaki dizelerin hangisinde isim tamlaması yoktur?

- A) Ne bir kıydan eser ne bir ışıktan eser
Sulardan daha derin, yolun karanlıkları
- B) Ne varsa nakış nakış tabiatla, maddede
Gözlerimdeki nurun aksi beyaz perdede
- C) Kâinatta ne varsa suda yaşandı önce
Üstümüzden su geçer doğunca ve ölünce
- D) Güneş mızrak boyu yaklaştı ufka
Camlarda renklerin veda cümbüşü
- E) Bir rüya uğrunda ben diyar diyar
Gölgemin peşinden yürür giderim

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı düşmüş bir isim tamlaması yoktur?

- A) Bütün bu olanları kavradıktan sonra gözleri İsmail'i aramakta gecikmedi.
- B) Neme lazım, misafirlerimizi hiçbir zaman ürkütmek istemem.
- C) Hayatı ve mesaisi kurulmuş bir saat gibi dakikasına kadar intizama sokulmuştu.
- D) Seslerin aksi bütün bir Boğaz'da çınlıyor, herkesin dikkatini çekiyordu.
- E) Kışın en soğuk günlerinde bile evimiz yaz günlerindeki gibi sıcacıktı.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zincirleme isim tamlaması vardır?

- A) Artık duyduklarımı anlayamıyor, seslerin sahiplerini ayıramıyorum.
- B) Arabacı, yavaş yavaş yürüyen köy halkının rahatını bozmaz, yavaşlar, yandan geçer.
- C) Ragıp Efendi'nin çiçekleri herkesin hayranlığını uyandırıyor.
- D) Daha kuşluk demeden hava öyle sıcak ki duvar diplerine oturan insanlar uyukluyor.
- E) O tarlaya gittiği zaman güneş, iki mızrak boyu yükselmiş olurdu.

1. Deniz bu yerde ölüm korkusu kadar derin
Kocaman bir kuş gibi geliyor peşimizden

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi vardır?

- A) Tamlayanı ikilemeden oluşan bir isim tamlaması
- B) Tamlayanı zamir olan bir isim tamlaması
- C) Tamlayanla tamlananı yer değiştirmiş bir isim tamlaması
- D) Tamlananı sıfatla nitelenmiş isim tamlaması
- E) Tamlayanı düşmüş bir isim tamlaması

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem isim hem de sıfat tamlaması yoktur?

- A) Yangın gecesi yaşadıkları, Ali'nin her ziyarette anlattığı en önemli hatırasıydı.
- B) Televizyonun siyah beyazlığı ve tekdüze sesi bu keder havasına bir otorite katıyordu.
- C) Bedia, bütün damarlarından kanı çekilmiş gibi kaskatı kesildi.
- D) Uzun yıllardır görmediğim abimin sesini duyar duymaz hemen tanıdım.
- E) Limanda garip bir ruh hâli içindeydik, bu yabancılaşmanın suçlusu bizmişiz meğer.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı ile tamlananı yer değiştirmiş bir isim tamlaması vardır?

- A) Bir gemi resmi çizmeye başlamıştım ki geç oldu yat artık, dediler.
- B) Hikâyesi o kadar muhteşemdi ki dervişin herkes tekrar dinlemek istiyordu.
- C) Birbirimize yabancılaşmış olduğumuzun hepimiz farkındaydık aslında.
- D) Ağabeyimin yüzü ufalmış, gözlerinin altı kararmıştı ancak karısıyla konuşurken canlanıyordu.
- E) Sizin gibi beyefendi bir kiracımdı olduğu için çok memnunum elbette.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlananı fiilimsi olan bir isim tamlaması yoktur?

- A) Behzat Ağa, yardımcısının bu işi almasını hiç mi hiç istemiyordu.
- B) Şimdilik ben, fırtınanın dinmesini, ortalığın yatışmasını bekliyorum.
- C) Suzan, ötekiler gibi, evinin barkının yıkılmasına göz yumacak birine benzemiyordu.
- D) Bin dereden su getirerek, bir çocuk gibi avutarak onu evin bahçesine çıkardılar.
- E) Herkesten evvel Talat'ın kendisini görmesine azıcık canı sıkılmışa benziyordu.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat farklı türde bir isim tamlamasını nitelemiştir?

- A) Selim Usta, bazı insanların muhafefetine rağmen yüz ağartan işler yapmıştı.
- B) Bu sesler, ıssız Anadolu ovalarının ortasında, tek yaşantı belirtisidir.
- C) Muhammet Salih, hiç cevap vermeksizin o çocuk tebessümüyle gülümsüyordu.
- D) Her akşamüstü, sanıyorum ki artık bu dünyanın sonu gelmiştir.
- E) Her sabah gözlerimi açar açmaz derin bir hayal kırıklığıyla uyanıyorum.

6. Aşağıdakilerin hangisinde tamlayanı “-den” ekiyle kurulmuş bir isim tamlaması vardır?

- A) Böyle soğuk akşamlardan birinde çadırımızın kazıklarından birini çakmaya çalışıyor.
- B) Altısı birden, ayaklarının ucuna basarak sessizce odadan dışarıya çıktılar.
- C) Mehmet Ali'nin evinden o kadar soğudum ki bir an önce kendi evime döndüm.
- D) Derken sokaktan eve doğru bir gürültü patırtı sesi gelmeye başladı.
- E) Bembeyaz olmuş kirpiklerinin arasından cansız gözlerle bakıp geçiyorlardı.

7. Aşağıdaki dizelerin hangisinde isim tamlaması vardır?

- A) Şair, o büyük ağıtıcı geldi dünyamıza
Günlerce gecelerce ağlattı bizi
- B) Ey şimdi kara haber gibi bana yaklaşan
Sonra saadet olup yanımdan uzaklaşan
- C) Uyan yârim, sesler geldi derinden
Karanlık oynadı, koptu yerinden
- D) Seni korkutacak geçtiğin yollar
Arkandan gelecek hep ayak sesim
- E) Çiçeği altın yaldız, suyu telli pulludur
Güneş ve Ay ezelden iki İstanbulludur

8. I. Ayak sesleri, kuru toprak üzerinde bir yağmur yağışını andırıyor.
II. Samim'in hayali, bir anda onların oturdukları yere gitti.
III. Ablamın ona çevrilen hayran ve minnettar gözlerinde iri yaşlar vardı.
IV. Fransız Büyükelçiliğinin önünden karşıya geçiyorduk onunla.
V. Ne var ki köyü Haymana'nın ortasında, ıssız bir adaya döndü.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede belirtisiz isim tamlaması vardır.
- B) II. cümlede belirtili isim tamlaması vardır.
- C) III. cümlede sadece sıfat tamlaması vardır.
- D) IV. cümlede zincirleme isim tamlaması vardır.
- E) V. cümlede tamlayanı düşmüş isim tamlaması vardır.

9. Kara gökler kül rengi bulutlar kapanık
Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar
İn cin uykuda yalnız iki yoldaş uyanık
Biri benim, bir de serseri kaldırımlar

Yukarıdaki dörtlükte kaç tane sıfat tamlaması vardır?

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 5 E) 6

10. Bilimsel gelişmelerin hızla yaşandığı yirmi birinci

yüzyıl, iletişim bağlamında oldukça soyut bir dünya

sunmaktadır. Günümüz dünyasında

insanların faaliyetleri giderek karmaşık bir

yapıya bürünmektedir. Yaşanan bu gelişmeler,

insanların çok daha farklı bilgi ve becerilere sahip olmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu parçada geçen altı çizili ifadelerinden hangileri sıfat tamlamasıdır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve IV
- D) II ve V E) IV ve V

11. Kalın, çatık kaşlarının altında küçük

yuvarlak gözleri, birer çivi başı kadar ufalmış ve

yüzü buruşa buruşa bir kuru incir şeklini almıştı.

Yukarıdaki cümlede altı çizili numaralanmış tamlamalar, aşağıdakilerin hangisinde doğru sıralanmıştır?

- A) Belirtili isim tamlaması - sıfat tamlaması - belirtili isim tamlaması
- B) Sıfat tamlaması - belirtili isim tamlaması - belirtisiz isim tamlaması
- C) Belirtili isim tamlaması - sıfat tamlaması - sıfat tamlaması
- D) Belirtili isim tamlaması - sıfat tamlaması - belirtisiz isim tamlaması
- E) Belirtili isim tamlaması - belirtili isim tamlaması - sıfat tamlaması

1. “Şu dünyada böyle bir heyecanı kaç fânî yaşamıştır
I II
acaba diye düşündüm önce ve ‘Hiçbir sürpriz,
III
binlerce yıl sonra bu mermer kapı kadar
IV
heyecan verici olamaz!’ diye içimden geçirdim.”
V

Bu parçada numaralanmış sözcük öbeklerinden hangisi tamlama değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zincirleme isim tamlamasına örnek vardır?

- A) Otel odalarının aynalarında bulunan akisler bile zaman geçtikçe siliniyor.
B) İç dünyamızın sarsıntılarına dair en küçük bir bilgileri, sezgileri yoktu.
C) Yüreğinin dingin atışını işitiyordu; aldırızsız, soğukkanlı.
D) Senin için bu hayatın bütün mutsuzluklarına katlanabilirim.
E) On bir yaşında olduğunu oyunun oynanış tarihinden buldum.

3. I. Rüzgâr, söğüt ağaçlarının dallarında hafif mırıltılarla dolaşıyordu.
II. Nesrin’in okul defterinin yaprakları arasında göz kamaştırıcı bir yaldız koleksiyonu var.
III. Bir eser, anlatıcının bakış açısından çok daha farklı anlamlar kazanıyor.
IV. Bir başına nasıl yaşam mücadelesi verdiğine cümle âlem şahitti.
V. Kalemin duraksayışına yol açan biraz da geçmişin bulanık anlarıydı.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde isim tamlamasının tamlayanı ile tamlananı arasına sıfat girmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. “Kale muhafızları, her yarım saatte bir ‘Yektir
I II
Allah yeeeeekk!’ diye sıra ile bağırarak nöbet
tutuyor; müezzin, ahşap minareden sabah ezanı
III
okuyordu.”

Bu cümlede numaralanmış tamlamalar, aşağıdakilerin hangisinde doğru sıralanmıştır?

- A) Belirtili isim tamlaması - sıfat tamlaması - belirtisiz isim tamlaması
B) Sıfat tamlaması - sıfat tamlaması - belirtisiz isim tamlaması
C) Belirtisiz isim tamlaması - sıfat tamlaması - sıfat tamlaması
D) Belirtili isim tamlaması - sıfat tamlaması - belirtisiz isim tamlaması
E) Belirtisiz isim tamlaması - sıfat tamlaması - belirtisiz isim tamlaması

5. I. Dağın yamacına vardığımızda kulağıma uzaktan at kişnemeleri geldi.
II. Meğer ağzıma attığım baklava diliminin içinde altın varmış.
III. Bir ara yerdeki bedenlerden biri hareket etti.
IV. Nihayet mahallenin erkekleri ona karısının mezarını göstermişler.
V. Birkaç dakika içinde sanki savaş görmüş gibi yıprandım.

Numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede hem belirtili hem belirtisiz isim tamlaması vardır.
B) II. cümlede zincirleme isim tamlaması vardır.
C) III. cümlede tamlananı zamir olan isim tamlaması vardır.
D) IV. cümlede birden fazla belirtili isim tamlaması vardır.
E) V. cümlede hem isim hem sıfat tamlaması vardır.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı düşmüş bir ad tamlaması yoktur?

- A) O günden itibaren köyün ağası ile aramızda bir mücadele başlamış oldu.
- B) Kızları ve gelini bana bakar, çamaşırlarımı yıkar, yemeğimi pişirirdi.
- C) Kurnazlığının yanı sıra çok kuvvetli bir zekâsı olduğu da görülüyordu.
- D) Sence bu kışın ortasında köy halkının en çok neye ihtiyacı olabilir?
- E) Haşım, "Akıl bu işlere ermez evladım." der demez çocuk sinirlendi.

7. Aşağıdaki dizelerin hangisinde hem isim tamlaması hem de sıfat tamlaması vardır?

- A) Nur yolunu tikiyor yüz bin katlı gökdelen
Bir küçük iğne yok mu, şehrin kalbini delen?
- B) Yıkılan sarayımdan tek bir nakış kalmadı
Dışa mihlandı gözler, içe bakış kalmadı
- C) Tam otuz yıl saatim işlemiş ben durmuşum
Gökyüzünden habersiz uçurtma uçurmuşum
- D) Gün battı sanki kıyamet batışıyla
Dünya parçalandı mahşer çınlamasıyla
- E) Renk renk hatıralarım oda oda silindi
Anne kokan bir Türkçem vardı, o da silindi

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı belirtisiz isim tamlamasından oluşan bir zincirleme isim tamlaması vardır?

- A) Hemşerilerinin bu kadar geri kalmalarının sebebi kendisi gibi gezip görmemiş olmalarıdır.
- B) Kavak ağaçlarında ağustos böceklerinin sesi henüz dinmemiştir bizim memlekette.
- C) Buradaki kadınların pek çoğunun omzunda küçük bir çanta vardı.
- D) Hiçbir hayat emaresi göremeyince kadının genesini hafifçe tuttu.
- E) Her memleketin köylüsüyle okumuş yazmış zümresi arasında derin uçurum var mıdır?

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlananı fiilimsi olan bir isim tamlaması yoktur?

- A) Yani bütün bu gösterişin, kibarlığın arkasında para olduğuna inanamıyorum.
- B) Bu sorunun çözülmesi için gereken her şeyin yapılmasını sağlayacağım.
- C) Kaplanın avını kovalayıp yakalayışı gerçekten muhteşem bir sahneydi.
- D) Adamın hâlinde büyüklerin çekilmesini bekleyen bir çocuk sinsiliği vardı.
- E) Süleyman'ın aralıksız soluması odadaki herkesi rahatsız ediyordu.

10. (I) Bir kişiyi gerçekten seviyorsanız onun sevgisini başka bir sevgi ile değiştirmezsiniz. (II) Fırsat el verirse bir gün dönüp kara gözlümü arayacağım. (III) Bu dönemde mekân duygusu ve gözlem yeteneği o kadar gelişmiş ki her yeri gezmek, görmek istemiş. (IV) Tam ben çocukluk hatıralarına dalıp gitmişken kulağıma bir nağme çarptı. (V) Hayatının en mutlu uykusunu uyuduğunu o gece gördüm.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde hem isim hem de sıfat tamlamasına yer verilmemiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

11. Mutfağa giderek tel dolabı karıştırdı. Bir bakır I sahanın dibinde bir parçacık kıymadan başka bir II şey yoktu. Taşlıktaki yeşil sandığı açtı, buradan biraz ekmek ve tulum peyniri alacaktı fakat III kurumuş bir kabuktan başka bir şey bulamadı.

Boş torbalar bir kenara yığılmış duruyor, sadece bir IV bulgur torbası, yarı açık, ortada kabarıyordu. V

Bu parçada numaralanmış tamlamalardan hangi ikisinin türü aynıdır?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) I ve IV
- D) II ve IV
- E) IV ve V

1. I. Dünyanın hiçbir dili, son elli yıl içinde Türkçenin geçirdiği değişiklikleri geçirmemiştir.
 II. Öyle ki her nesil, bir önceki nesli ve yazdıklarını yadigar olmuştur.
 III. Hele yeni yetişen insanlar, geçen yüzyılda yazılanları hiç anlamıyorlar.
 IV. Fransızca bilmeyen insanlar, Hugo'yu ne kadar anlıyorsa ancak o kadar anlıyorlar.
 V. Bu yüzden dil sorunu önümüzde ciddi bir mesele olarak durmaktadır.

Numaralandırılmış cümlelerin hangilerinde isim tamlaması vardır?

- A) I ve II
 B) I ve III
 C) I ve V
 D) II ve IV
 E) III ve V

2. I. Zeynep Hatun'un asık suratına benzeyen yalçın toprağı saymıyorum.
 II. Mısır bahçesinin içinde gezinirken püskül kokusundan başı dönerdi insanın.
 III. Odamın içinde, bir yangın esnasında ne yapacağını şaşırmış bir adam gibi dolaşıyorum.
 IV. Şiir ve musiki bu sarayda bir elmanın iki yarısı gibiydi.
 V. Hasta döşeğinde sancılarla kıvrandığımız anda elimizi sıkın elin değeri nedir?

Numaralandırılmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede hem isim hem de sıfat tamlaması vardır.
 B) II. cümlede tamlayanı ile tamlananı yer değiştirmiş bir isim tamlaması vardır.
 C) III. cümlede hem belirtili hem de belirtisiz isim tamlaması vardır.
 D) IV. cümlede hem belirtili isim tamlaması hem de sıfat tamlaması vardır.
 E) V. cümlede sadece belirtisiz isim tamlaması ve sıfat tamlaması vardır.

3. Kralımızın topraklarında pek çok milletten insan
 I
 yaşıyordu. İspanyol aileleri, dil öğretimine büyük
 II
 önem verirdi. Eğitilmiş bir aileden geliyorsanız
 III
 bu dillerden birkaçını zevk için, tüccar bir aileden
 IV
 geliyorsanız mecburiyetten öğrenirdiniz. Ama
 yine de bu topraklarda İspanyolcadan sonra
 V
 kullanılan dillerin en güçlüsü Arapça idi.

Bu parçada numaralanmış ifadelerinden hangileri isim tamlaması değildir?

- A) I ve II
 B) I ve III
 C) II ve IV
 D) III ve V
 E) IV ve V

4. Sanma bir gün geçer bu karanlıklar,
 I
Gecenin ardında yine gece var;
 II
 Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar,
Yaşlı gözlerinde kal anneciğim!
 III

Numaralanmış tamlamaların türleri aşağıdakilerin hangisinde doğru sıralanmıştır?

- A) Belirtili isim tamlaması - sıfat tamlaması - sıfat tamlaması
 B) Sıfat tamlaması - sıfat tamlaması - belirtisiz isim tamlaması
 C) Sıfat tamlaması - belirtisiz isim tamlaması - sıfat tamlaması
 D) Belirtili isim tamlaması - sıfat tamlaması - belirtisiz isim tamlaması
 E) Sıfat tamlaması - belirtili isim tamlaması - sıfat tamlaması

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı ile tamlananı yer değiştirmiş bir isim tamlaması yoktur?

- A) Doğaya yapılanlara karşı duyurabildiniz mi sesini insanlığın?
- B) Işıkları o kadar göz alıcıydı ki bu muhteşem şehrin, inanamazsın.
- C) Elhamra, Rüya, Majestik gibi sinema adları yok mu Almanların?
- D) İpek'in bu itiraflarını bana gösterilmiş bir yakınlık olarak yorumluyorum.
- E) On yıl içinde tiyatro kumpanyamla Kars'a üçüncü gelişim bu benim.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zincirleme isim tamlaması vardır?

- A) Mustafa'nın Sarayburnu sırtlarında babadan kalma küçük bir evi vardı.
- B) Tüccar, daha sonra bir duvar saatinin karşısında ayaküstü bekleyerek düşündü.
- C) Yıllardır, haftanın üç günü İstiklal Caddesi'nde hep aynı pastaneden çörek alır.
- D) Ahmet'in başına gelenleri duyunca ben ondan ziyade mahzun oluyorum.
- E) Çarşamba akşamı salonu dolduran misafirler, ünlü piyanisti mutlaka görmek istiyordu.

7. Aşağıdaki cümlelerde yer alan tamlamalar ikiye eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

- A) Hava kararırken karlı sokaklarda yürümek beni daha da kederlendirdi.
- B) Ev sahibiniz olarak sizi üzmemek için kira artışı yapmayacağım.
- C) Recep'le mutfağa doğru yürürken merdivenlerin aralığından Metin'i gördüm.
- D) Benim için kıymetli olduklarından bunların hepsini alıp İstanbul'a götürmek geldi aklıma.
- E) Bu apartmanı yıktırılmalı ve yerine küçük, bahçeli bir ev yaptırılmalı.

8. Yaş otuz beş! Yolun yarısı eder.
Dante gibi ortasındayız ömrün.
Delikanlı çağımızdaki cevher,
Yalvarmak, yakarmak nafile bugün,
Gözünün yaşına bakmadan gider.

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi vardır?

- A) Araya sözcük girmiş bir isim tamlaması
- B) Tamlayanı zamir olan bir isim tamlaması
- C) Tamlananı tamlayandan önce gelen bir isim tamlaması
- D) Tamlananı fiilimsi ile nitelenmiş isim tamlaması
- E) Tamlayanı sıfatla nitelenmiş isim tamlaması

9. I. Bir başkası, Fransızca kitapların adlarını küçük bir cep defterine not ediyordu.
II. Askerî hayatında hiçbir bozgun görmemiş olan büyük Türk serdarının cephede işi ne?
III. Kara Şahin, bu akşam emirler yağdırarak dışarı çıkan kadının arkasından bakakaldı.
IV. Sanki kendi kendini seyreden, kendi için oynayan sessiz bir aktördüm.
V. Ayaklarının ucuna basarak yürüdü ve küçük odaya sessizce girdi.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde hem isim hem de sıfat tamlamasına yer verilmemiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birden fazla isim tamlaması vardır?

- A) Yan odaya götürdükleri Ahmet'e arşivlerden derlenmiş, yüze yakın siyah beyaz fotoğraf gösterdiler.
- B) Pazar günleri annesiyle birlikte keçinin ipini çekerek bahçeye giderdi.
- C) Yağmurlu günlerde sırtında hep babasının kocaman muşamba gocuğu vardı.
- D) Alaturka sazcılara, bahçenin ortasındaki üstü yasemin kaplı kameriye tahsis edilmişti.
- E) Bu köhne eve girince küf, toz ve rutubet kokusunu hemen hatırladım.

1. Osmanlı tarihi ve edebiyatıyla tanışmam, Erzurum ve İstanbul'da geçen üniversite yıllarına rastlar. Tanpınar'ın 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi'ne çarpılmıştım. Onun açtığı kapıdan girerek Uzunçarşılılar, Pakalınlar, Öztunalar okuyordum. Klasik Türk edebiyatını sevmiştim, bir dönem bu edebiyattan uzak geçen yıllarıma yanarak geçti. Âşıktım ama onu tanıımıyordum. Nihat Sami Banarlı'nın, Allah rahmet eylesin, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi benim Dîvanü Lügâti't Türk'ümdü.

Bu parçada virgölün aşağıdaki işlevlerinden hangisinin kullanımı yoktur?

- A) Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime gruplarının arasına konur.
B) Cümle içindeki ara sözleri ayırmak için ara sözlerin başına ve sonuna konur.
C) Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur.
D) Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.
E) Metin içinde art arda gelen zarf-fiil eki alan kelimelerden sonra konur.

2. Aşağıdaki cümlelerde geçen birleşik fiillerin hangisinin yazımında bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Biraz sonra onun gürültüsü basamakların çatırtısını bastırabilirdi.
B) Ağzı açık, gözleri kızarmış ve fırlamış, kaşları havada, bir an donakaldı.
C) Ansızın tutuşu verdi kucağına düşen çakmağı görünce.
D) Herkes pencereye üşüştü, güle oynaya dışarıdaki eğlenceyi seyretti.
E) Eğer senin bu dediklerin çıkarsa vaz mı geçmeliyim bütün planlarımdan?

3. Montaigne, kitabının başında okuyucuya şöyle seslenir () () Kendimi herkese beğendirmek niyetinde olsaydım özenir () bezenir () en gösterişli hâlimle ortaya çıkardım () ()

Bu parçada ayraçlarla belirtilen yerlere, aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (,) (") (,) (.) (.) (")
B) (;) (") (,) (.) (") (.)
C) (;) (") (,) (.) (") (...)
D) (;) (") (,) (.) (.) (")
E) (;) (") (,) (.) (") (.)

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde noktalı virgül (;) diğerlerinden farklı bir işleviyle kullanılmıştır?

- A) Yüzüme gözüme sürmeler, allıklar sürülmüş; saçım, perçemlerim taranmıştı.
B) Basit, bayağı, taklitçi bir yapıya sahip Batı tarzı Türk müziği; o yıllarda oldukça popülerdi.
C) Heyecandan, mutluluktan ağzı kulaklarına varıyor; gülmek, hopyayıp zıplamak istiyordu.
D) Tramvayın sesini işitmiştik; ben bir yana, çocuklar bir yana gitmiştik.
E) Tamirhanede temizlik işlerini çıraklar, kalfalar yapar; usta ise daha önemli işlerle uğraşırdı.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "de"nin yazımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmamıştır?

- A) Bu sözleri, hem de aralarında en sevimli, en nazik görünen Recep'e söyletmişler.
B) Bahçeye girince sebze tarlasında kendisini bekleyen Abdullah Bey'i karşısın da buldu.
C) Bu akıllalmaz soğuk tavırda insana ayrıca bir gülme hissi veriyordu.
D) Bunu sadece köyün haricinde giyiyor, nede olsa adamakıllı ilk şapkası.
E) Odaya kendileride farkında olmayarak ayaklarının ucuna basarak girdiler.

6. Konuşma () öğrenmeyi () iletişimi ve ilerlemeyi sağlayan temel bir beceri alanıdır () Dinleme ise konuşmadan farklı olarak genellikle anlık olan sözlü anlamlandırmayı () işlemlemeyi gerçekleştirir () Sözlü bağlamı anlamlandırmak için iki tür işlem gerçekleştirilir () Dış doğrultulu ve iç doğrultulu işlemleme ()

Bu parçada ayraçlarla belirtilen yerlere, aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (,) (,) (.) (;) (.) (;) (...)
B) (;) (,) (.) (,) (.) (;) (.)
C) (;) (,) (.) (,) (.) (;) (.)
D) (,) (;) (.) (;) (.) (;) (!)
E) (;) (,) (.) (;) (.) (;) (...)

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sayıların yazımı ile ilgili bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) Size duyduğum sevgiyi otuz sekiz yaşına kadar hiç söylemedim mi?
- B) İkişer ikişer sıralanan askerler, nizamiyeden tezahüratlar eşliğinde çıktı.
- C) Romanımız, bu yıl içinde 6'ncı baskısını yaparak büyük bir çıkış yaptı.
- D) Toplantının yarın sabah dokuza çeyrek kala başlayacağını herkese haber verin.
- E) On, onbir yaşlarında bir erkek çocuğu, odanın ortasında durmuş bana bakıyor.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir noktalama yanlışı yapılmıştır?

- A) Kendi talihine bırakılmış bu biçare adamda hangi terbiye, hangi güzellik ananesi devam ediyordu.
- B) Aşçıbaşını bizim çay ziyafetine yardım için bugünlük alamaz mıyım?
- C) Öyle ya, memleketin kurtuluş zaferine katılan bir adam unutulacak değil ya!
- D) Bu konuda kimlerin ne tür yorumlar yaptığını elbette biliyorum.
- E) İnsanların, bu davranışları niçin yaptıklarının hiç mi önemi yok?

9. Adapazarı gibi bir yerden kalkmış gelmiş de kızı onu aramıyor, derler.

Bu cümlede virgölün kullanım işlevi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur.
- B) Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur.
- C) Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasına konur.
- D) Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur.
- E) Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) Türkiye Büyük Millet Meclisine gelen kanun teklifleri önce komisyonda değerlendirilir.
- B) Bu gece basılan Resmî Gazete'de birçok kurum ve kuruluşa yönetici atandı.
- C) Muharip Gaziler derneğinin bu yılki etkinliklerine katılım beklentilerin üstünde oldu.
- D) 657 Sayılı Kanun'nun bazı maddeleri, Bakanlar Kurulunda tekrar ele alınacak.
- E) Rektörlüğe verdiği dilekçenin bir örneğini mutlaka yanında bulundurmalısın.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmamıştır?

- A) Sokaklarda kar yüzünden mi kimse yoktu yoksa bu donmuş kaldırımlarda zaten hiç bir zaman mı kimse olmazdı?
- B) Olanları hatırlamak için hafızasını alt üst ediyor fakat hiçbir şey hatırlamıyordu.
- C) Zerrin, halasının arkasından bir kaç adım yürümüş, sırtını merdivenin kenarına yaslamıştı.
- D) Mehmet Ali olmasa hiçkimse benimle konuşmayacak, benim yanıma gelmeyecekti.
- E) Anadolu köylüsünün pek çoğunun zahire ambarı boş olsa da misafirini en iyi şekilde ağırlardı.

12. I. Hasan, nedense ona Aka demek içimden gelmiyor, Kamber'i arıyordu.

II. Yalnızca kendisi var bu daracık sokağın otuz iki numaralı evinin kapısı önündeki dünyada...

III. Acaba divan şairleri o şiirleri bir çırpıda söyleyiveriyorlar mı?

IV. Ama öylesine sıcaksınız ki üzerime yattığınızda ben kuruyuverir giderim, dedi.

V. Güneş, sayısız defa doğup batmaktan öylesine yorulmuştu ki...

Numaralanmış cümlelerin hangisinde noktalama yanlışı yapılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1. • Hece ölçüsüyle söylenir.
• Dinsel sürgün avları ile şölen veya toy denen ziyafetlerde söylenir.
• Aşk, doğa sevgisi ve yiğitlik gibi çeşitli konular işlenir.
• aaab, cccb şeklinde kafiyelenir.

Bazı özellikleri verilen nazım şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Koşuk B) Sagu C) Semai
D) Varsağı E) Türkü

LYS 2015

2. Seni sevmek bana verse de çile
Yılmadan çekerim yeter ki he de
Senin gibi biten ender bir güle
Gözyaşı dökerim yeter ki he de

Bu dördütlüğün nazım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Taşlama
B) Koçaklama
C) Güzelleme
D) Ağıt
E) Destan

LYS 2016

3. Kutadgu Bilig ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Geçiş Dönemi ürünleri arasında yer almaktadır.
B) Alegorik söyleyişe sahip didaktik bir metindir.
C) İçeriği bakımından nasihatname türüne girer.
D) Yoğun Arapça ve Farsça kelimelerden dolayı dili ağırdır.
E) Hem dördütlük hem de beyitlerden oluşmaktadır.

LYS 2017

4. Ey oğul geldik imdi onlara ki civanmertlik nasip oldu, civanmertliğin aslı nedir bilsinler. Çünkü civanmertliğin aslı üç nesnedir: Biri odur ki yapabileceğin bir işe siva kolunu, yani bir söz ki söyleyesin, yerine getirmelisin. İkincisi “gerçek”ten başka söz söylemeyesin, üçüncüsü her işte sabrı âdet edinesin çünkü civanmertlikle ilgili her sıfat bu üçtendir.

Bu parça aşağıdaki edebî türlerin hangisinden alınmış olabilir?

- A) Fütüvvetname
B) Seyahatname
C) Sefaretname
D) Ruzname
E) Surname

LYS 2017

5. Gözle konşu hakkını dinle beni
İster isen Hak seve dâ'im seni

Kırma gönlün hoş geçin mü'min isen
Dü cihânda olmak istersen esen

Konşusunu kim ederse bî-huzûr
Dü cihânda Hak anı ede kusûr

İçerik özelliklerinden hareketle bu beyitlerin aşağıdaki metin türlerinin hangisinden alındığı söylenebilir?

- A) Surnâme
B) Pendnâme
C) Kıyafetnâme
D) Seyahatnâme
E) Gazavatnâme

AYT 2018

6. I. Ne denl  ağlasa z r olsa  şık
A ılsa g lse g l-z r olsa dilber
- II. Cef y  az k lsa Hayret 'ye
S z m bu kim vef -d r olsa dilber
- III.  p lse y r ile y r olsa dilber
Koculsa r m-ı dil-d r olsa dilber

Bu beyitlerin Ő irde yer alma sırası aŐ adakilere hangisinde doğru olarak verilmiŐ tir?

- A) I - III - II
B) II - I - III
C) II - III - I
D) III - II - I
E) III - I - II

AYT 2018

7. G ndelik yaŐ amın  nemli bir par ası olan mutfak k lt r , divan Ő irine de yansımıŐ tır. Osmanlı mutfakının zenginliğini yansıtan baklava, g llaŐ , iŐ kembe  orbası, biryan, musakka, yahni gibi geleneksel yemekler ve tatlılar, divan Ő airlerinin hayal d nyasında  eŐ itli anlamlar kazanmıŐ tır.

Bu par aya g re aŐ adaki beyitlerden hangisi, Osmanlı mutfak k lt r n  temsil eden bir  rnek olamaz?

- A) Ėiceyle uyhuda mekteb h cesinin g zine
Sahan b reĖi ile baklava gelir g r n r
- B) Yahni ile turŐ -i Ő algam verir ins na ferah
Ėirde balık  orbası hem virdi zar f ne ferah
- C) N'ola k lsam leb-i dild r iŐ  n  h
Kan   lemd  bir b -d d helv 
- D) D n tab be derd-i dilden bir dev  sordum didi
Ėam yemeden  zge bu derd n dev s n bilmed m
- E) İderse ehl-i meclis n'ola ikr m
Begayet p htedir yahni deg l h m

AYT 2019

8.

Eser Adı	Eser �zelliĖi
I. Div�n-ı Hikmet	• Ahmet Yesevi ve dervişleri tarafından öne çıkarılan bir türe ait Ő�irlerin toplandığı eser olarak bilinir.
II. Muhakemetü'l L�gateyn	
III. Atabetü'l Hakayık	• KaŐ�arlı Mahmut tarafından yazılan bu eser, Türkçe-Arapça sözlük niteliğindedir.
IV. Dede Korkut Kitabı	
V. Div�nu L�gat�'t-Türk	• Birçok hikâyeden oluŐ�an bu eser, OĞuzların sosyokültürel hayatını kurgusal bir anlatımla ele alır.

Yukarıdaki eser adları ile  zellikleri eŐ eŐ tirildiĖinde hangi iki eser adı dıŐ ta kalır?

- A) I ve II
B) I ve IV
C) II ve III
D) III ve IV
E) IV ve V

AYT 2020

9. Denizde balıĖa r z n vir rs n
Hak m-  raz k-u-rahman Hud y 

Bu c mle mahl katun r z k  sende
K lursun daima ihsan Hud y 

Kimisi renc ile daim iniler
Kiminin derdine derman Hud y 

Kimisi aĖlamakdan g zs z olmuŐ 
Ėice g nd z iŐ i eŐ an Hud y 

Bu beyitlerle ilgili aŐ adakilere hangisi s ylenemez?

- A) M balaĖa sanatına baŐ vurulduĖu
B) Naat t r ne  rnek olduğu
C) İlahi ile konu olarak benzeŐ tiĖi
D) Kafiye ve redifin kullanıldığı
E) Tezat sanatına yer verildiği

AYT 2020

10. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayraç içinde verilen terimle uyuşmamaktadır?

- A) Bir kimseyi yermek amacıyla abartılı bir üslup kullanılarak yazılan şiirlere denir. (Hicviye)
- B) Dört dizeden oluşan bu nazım şekli yalnızca Türk edebiyatında görülür. (Tuyuğ)
- C) Ahenk sağlamak amacıyla bir gazelin her dizesine kısa bir dize eklenerek oluşturulan nazım şeklidir. (Müstezat)
- D) Hemen hemen her kasidede yer alan bu bölümde şairler kendilerini ve şiirlerini mübalağalı bir şekilde överler. (Fahriye)
- E) Her beytinin dizeleri kendi arasında kafiyeli olan bu nazım şekli, divan edebiyatının en uzun nazım şeklidir. (Murabba)

AYT 2020

11. Edeblü ol cân isen
Hakk'ı bil insan isen
Müşât-ı Sultân isen
Var edeb öğren edeb

Bu dörtlüğün nazım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nutuk
- B) Devriye
- C) Şathiye
- D) Güzelleme
- E) Münacaat

AYT 2020

12. Sen olasan diyü yir yir asılıp âyineler
Gelene gidene eyler nazarı döne döne

Bu beyit için aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

- A) Sen zamiriyle sevgili kastedilmiştir.
- B) Aynalar sevgiliye âşık kişiler olarak düşünülmüştür.
- C) Aynaların dizi dizi asılması güzel bir nedene bağlanmıştır.
- D) Âşığın ızdırabının aynalara yansıması tasvir edilmiştir.
- E) Ahengi sağlamak için bazı ifadeler tekrar edilmiştir.

AYT 2021

13. Aşağıdaki beyitlerin hangisi ayraç içinde verilen ifadeyi örneklemez?

- A) Yok sende kanâat gözün aç olduğu oldur
Rızkın erişir yoksa eğer subh eğer şâm
(var olanla yetinmeme)
- B) Bir nâ-halefi cübbe vü destâr ile görsen
Eyler sin anın cübbe vü destârına ikrâm
(dış görünüşe önem verme)
- C) Yazık sana kim eyleyesin hırs u tama'dan
Bir habbe için kendini âlemlere bed-nâm
(küçük duruma düşme)
- D) Gör zahidi kim sâhib-i irşâd olayın der
Dün mektebe vardı bugün üstâd olayın der
(haddini bilmeme)
- E) Hâlin kime açsan sana der hikmeti vardır
Öldürdü bizi âh bilinmez mi bu hikmet
(bilgisiyle övünme)

AYT 2021

14. Aşağıdaki beyitlerin hangisi bir kasidenin "fahriye" bölümünden alınmış olabilir?

- A) Lâle-hadler yine gülşende neler itmediler
Servi yürütmediler gonceyi söyletmediler
- B) Ayagı yer mi basar zülfüne ber-dâr olanun
Zevk ü şevk ile virür cân u seri döne döne
- C) Yok bu şehre içre senin vasf ettiğin dil-ber Nedîm
Bir perî-sûret görünmüş bir hayâl olmuş sana
- D) Görüp bu hâli gül-istanda dondu cedvel-i âb
Bahâra dek duramaz korkarım kenâr çizer
- E) Arab u Rûm'da üstâd-ı sühandır Vehbî
Acemî oldu yanında şuârası Acem'in

AYT 2021

15. Anadolu sahası şairlerinden olan ---- XV. yüzyılın önemli isimlerindendir. Onun başarısı; şiirlerinde halk söyleyişlerini, deyim ve atasözlerini kullanmakta gösterdiği ustalığa dayanır. Şairin ustaca kaleme aldığı şiirlerine pek çok şair tarafından nazire yazılmıştır. Özellikle "döne döne" redifli gazeliyle tanınan şair, yaşadığı devirde Anadolu şairlerinin sultanı anlamında "Hüsrev-i Rûm" olarak anılmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Şeyhi
- B) Necati
- C) Ahmet Paşa
- D) Ahmed-i Dai
- E) Fuzûlî

AYT 2022

4. ÜNİTE DESTAN-EFSANE

İptida Bağdat'a sefer olanda
Atladı hendeği geçti Genç Osman
Vuruldu sancaktar kaptı sancağı
İletti bedene dikti Genç Osman

Eğerleyin kır atımın ikisin
Fethedeyim düşmanların hepsin
Sabah namazında Bağdat kapısın
Allah Allah deyip açtı Genç Osman

(Kayıkcı Kul Mustafa, Genç Osman Destanı)

Ergenekon'dan çıkış (Temsilî)

Bilgi Havuzu

Mitleri, mitlerin doğuşlarını, anlamlarını yorumlayan ve inceleyen bilim dalına **mitoloji** denir.

Destan, toplumların geçmişinde derin izler bırakmış bir olayın, özellikle de yiğitlik ve olağanüstü olayların efsanevi ve mitolojik unsurlarla yoğrularak manzum olarak anlatıldığı edebî türdür.

Destanların Özellikleri

- ✦ Destanlar, ulusların tarihte yer almaya başladıkları dönemlerin ilk ürünleridir.
- ✦ Destanlarda genellikle savaş, yiğitlik, doğa ve aşk gibi temalar işlenmiştir.
- ✦ Kahramanların olağanüstü kişilikleri, içinden çıktıkları toplumun temel özelliklerini yansıtır.
- ✦ Destanlarda olay ve kişiler olmak üzere iki unsur ağırlıktadır.
- ✦ Destanlarda zaman ve mekân unsurlarına ayrıntılı biçimde yer verilmez.
- ✦ Türk destanlarının ilk örnekleri, Sözlü Edebiyat Dönemi'nde verilmiştir.

Destan Türleri

Doğal Destan

Milletlerin yaşamında derin izler bırakan tarihsel ya da toplumsal bir olayın sözlü gelenekte olgunlaştıktan sonra destan geleneğini bilen biri tarafından derlenmesiyle oluşan destanlara **doğal destan** denir.

Doğal destanların oluşumları üç safhada gerçekleşir. Bunlar **oluş**, **yayılış** ve **derlenme** safhalarıdır.

Yapma Destan

Bir milleti derinden etkileyen tarihî bir olayın bir şair tarafından destan kurallarına uygun olarak yazılmasıyla oluşan destanlara **yapma destan** denir. Türk edebiyatındaki yapma destanların çoğu, Çanakkale Savaşı veya Millî Mücadele konuludur.

TÜRK VE DÜNYA EDEBİYATINDAKİ ÖNEMLİ DESTANLAR

TÜRK EDEBİYATI

DOĞAL DESTANLAR

İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem

Altay-Yakut

Yaratılış Destanı: Türklerin en eski destanı olarak kabul edilen bu destanda Tanrı Kayra Han'ın dört oğlundan biri olan Tanrı Ülgen'in dünyayı ve ilk insanı yaratması anlatılmaktadır.

Saka

Alp Er Tunga Destanı: MÖ VII. yüzyılda yaşamış olan Saka Hükümdarı Alp Er Tunga'nın zaferleri anlatılmaktadır.

Şu Destanı: MÖ IV. yüzyılda Hükümdar Şu ile Makedonya Kralı Büyük İskender arasındaki mücadeleler anlatılmaktadır.

Hun

Oğuz Kağan Destanı: Hun Hükümdarı Mete'nin (Oğuz Kağan) yaşamı, kahramanlıkları ve savaşları anlatılmaktadır.

Attila Destanı: Avrupa'ya büyük bir korku salan Hun Hakanı Attila'nın kahramanlıkları ve savaşları anlatılmaktadır.

Kök Türk

Bozkurt Destanı: Yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan Kök Türklerin sağ kurtulan bir bebek ve dişi bir kurttan türemeleri anlatılmaktadır.

Ergenekon Destanı: Moğol Hükümdarı İlhan'ın soyundan gelen ve Tatarlarla yapılan savaştan sağ kurtulan üç Moğol'un sarp dağlarla çevrili bir ovaya sığınmaları, buraya yerleşmeleri ve yeniden millet olmaları anlatılmaktadır. Türkler nüfusları artıp iyice güçlendikten sonra dağdaki demir madenini eriterek bu bölgenin dışına çıkmışlar ve düşmanlarıyla tekrar savaşıp atalarının intikamını almışlardır.

Uygur

Türeyiş Destanı: Uygurların erkek bir kurttan türemeleri anlatılmaktadır.

Göç Destanı: Çinli bir prensesle evlenen hükümdarın kutsal bir kayayı Çin hanedanına vermesi sonucunda yaşanan felaketler nedeniyle göç etmek zorunda kalan Türk milletinin hikâyesi anlatılmaktadır.

İslami Dönem

Satuk Buğra Han Destanı: Karahanlıların Müslümanlığı kabul eden ilk hükümdarı Satuk Buğra Han'ın yaşamı ve kahramanlıkları anlatılmaktadır.

Manas Destanı: Eserin başkahramanı olan Manas'ın hayatı ve Müslüman Kırgızlarla putperest Kalmuklar arasındaki mücadeleler anlatılmaktadır.

Cengiz Han Destanı: Cengiz Han'ın kahramanlıkları ve yaptığı savaşlar anlatılmaktadır.

Timur Destanı: Timur'un hayatı, savaşları ve seferleri anlatılmaktadır.

Battal Gazi Destanı: Destanda Emevilerin VIII. yüzyılda Bizans'la yaptığı savaşlarda ünlenen, Türkler arasında "Battal Gazi", "Seyyid Battal", "Seyyid Battal Gazi" adlarıyla bilinen bir Arap kahramanının mücadelesi Türk bir kahramana uyarlanarak anlatılmaktadır.

Danışmend Gazi Destanı: Battal Gazi'nin soyundan geldiğine inanılan Melik Danışmend Gazi'nin Müslüman olmayan topluluklarla Anadolu'da yaptığı savaşlar anlatılmaktadır.

Köroğlu Destanı: Gerçek adı Ruşen Ali olan Köroğlu'nun Bolu Bey'i ile olan mücadeleleri anlatılmaktadır.

YAPMA DESTANLAR

Üç Şehitler Destanı, Fazıl Hüsnü Dağlarca
Çanakkale Şehitlerine, Mehmet Âkif Ersoy
Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda, Cahit Külebi
Kuvâyi Milliye, Nâzım Hikmet Ran
Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı, Gülten Akın

Bilgi Havuzu

Türk destanlarının pek çoğunda ortak olarak kullanılan bazı motifler vardır. Bu motifler arasında ışık, at, ağaç, su, çeşitli madenler (gümüş, altın, demir vb.), kurt, kadın, yada taş, ok-yay, yaşlı adam sayılabilir.

Bilgi Havuzu

Türk destanları, Türklerin göçebe hayatı yaşamaları ve geniş coğrafi alanlara yayılmış olmaları sebebiyle ikinci oluşum safhasında kalmış, oluşumunu tamamlayamamıştır. Yani bir destan şairi tarafından yazıya geçirilmemiştir. O yüzden doğal Türk destanları manzum değildir. Bilinen yazılı Türk destanları daha çok İran, Çin, Arap, Moğol, Bizans ve Batı kaynaklarından derlenmiş; oluşumlarından çok sonra yazıya geçirilmiştir.

DÜNYA EDEBİYATI

DOĞAL DESTANLAR

Sümer: Gılgamış

Yunan: İlyada, Odysseia (Odise)

İran: Şehnâme

Fin: Kalevala

Fransız: Chanson de Roland (Şanson de Rölant)

Alman: Nibelungen (Nibelungen)

İngiliz: Beowulf (Bivolf)

İspanyol: Le Cid (Lö Sid)

Rus: İgor

Hint: Ramayana, Mahabharata (Mahabarata)

Japon: Şinto

YAPMA DESTANLAR

İtalyan:

Kurtarılmış Kudüs, Tasso (Taso)

Çılgın Orlando, Ariosto (Ariyosto)

İlahi Komedy, Dante

Latin:

Aeneis (Aineis), Vergilius (Vercilyus)

İngiliz:

Kaybolmuş Cennet, Milton (Miltın)

ÖRNEK

Bögü-Tegin, gerek güzelliği ve gerekse boyu bosu, sabrı, iradesi, ileriye görüşü bakımından diğerlerinden daha ileride idi. Ayrıca bütün milletlerin dillerini ve yazılarını da biliyordu. Herkes, onun Han olarak seçilmesi üzerinde birleşti ve büyük şenlikler yaparak onu Hanlık tahtına oturttu. Tanrı ona bütün dilleri bilen üç karga göndermişti. Nerede mühim bir iş olursa bu kargalar hemen oraya giderler ve o işin nasıl olup bittiğini gözlerler ve ondan sonra da Han'a haber getirirlerdi.

Bögü-Han, bir gece uyurken beyazlar giymiş bir ihtiyar gördü. İhtiyar ona yaklaştı ve çam kozalağı büyüklüğünde bir yeşim taşı vererek, Bögü-Han'a şöyle dedi:

"Eğer sen bu taşı muhafaza edebilirsen dünyanın dört köşesi, hep senin buyruğun altında toplanacaktır!"

Çözümleme: Bu metin bir destandan alınmıştır. Metinde üstün özelliklere sahip birinin han oluşu anlatılmaktadır. Metin, destanlara ait özellikler taşımaktadır. Kuş, yeşim taşı ve ihtiyar adam Türk destanlarında bulunan ortak motiflerdendir. Tanrı'nın Bögü-Han'a tüm dilleri bilen üç karga göndermesi ise destanlarda yer alan olağanüstü unsurlardandır.

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinden hareketle soruları cevaplayınız.

Türeyiş Destanı'ndan

Kara-Korum çaylarından sayılan iki nehir vardı. Bunlardan birine Toğla ve diğerine de Selenge adı verilirdi. Bu nehirler akarak Kamlancu adlı bir yerde birleşirlerdi. Bu iki ırmağın arasında iki tane ağaç vardı. Bu iki ağaç da iki dağın arasında yetişerek büyümüştü.

Bir gün bu iki ağacın arasına gökten bir ışık inmişti. Bunun üzerine, iki yandaki dağlar yavaş yavaş büyümeye başladılar. Bu durumu gören halk ise hayretler içinde kalmıştı. İçlerinde büyük bir saygı duyarak Uygurlar oraya doğru yaklaştılar. Tam yaklaştıkları bir sırada kulaklarına çok tatlı ve güzel müzik nağmeleri gelmeye başladı. Her gece buraya bir ışık inmeye ve ışığın etrafında da otuz defa şimşek çakmaya başladı. Diğer bir gün de aynı yerde ayrı ayrı kurulmuş beş tane çadır gördüler. Bunların her birinde birer çocuk oturuyordu. Her çocuğun karşısında da onları doyurmaya yetecek kadar süt dolu emzikler asılı idi. Çadırın tabanı da baştan aşağıya kadar gümüşle döşenmişti.

Bütün boyların reisleri ve halkları, bu garip şeyi görmek için yerlerini bırakıp koşmuşlardı. Bu manzarayı görünce, saygı ile diz çöküp selam verdiler. Biraz sonra da çocukları alarak dışarı çıktılar. Beslenip büyütölmeleri için de onları sütannelerine ve dadılara verdiler. Her fırsatta onlara saygı gösteriyorlar ve ikramda bulunuyorlardı. Çocuklar artık süt çocuğı olmaktan çıkıp da konuşmaya başlayınca Uygurlardan anne ve babalarını sordular. Onlar da o iki ağacı gösterdiler. Bunun üzerine halk, çocukları alıp ağaçların yanına gittiler. Çocuklar ağaçları görünce onlara tıpkı evladın babasına gösterdiği saygıyı gösterdiler.

Bahaeddin Ögel, Türk Mitolojisi

a) Metinde geçen olağanüstü unsurlar nelerdir?

b) Türk destanlarında yer alan ortak motiflerden hangileri metinde bulunmaktadır?

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle tamamlayınız.

motiflerden

Manas Destanı

İlahi Komedyası

Nâzım Hikmet Ran

mitoloji

derleme

- Mitleri, mitlerin doğuşlarını, anlamlarını yorumlayan, inceleyen bilim dalına denir.
- İtalyan edebiyatına ait olan, Dante tarafından yazılmıştır.
- İşık, at, ağaç ve kurt Türk destanlarında geçen ortak bazılarısıdır.
- Doğal destanlar oluş, yayılış ve olmak üzere üç safhadan oluşur.
- Kuvâyi Milliye, tarafından yazılmış yapma destandır.

3. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucuğu yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

DOĞRU-YANLIŞ

a) Türk destanlarında üçüncü oluşum aşaması gerçekleşmemiştir.

b) Destanlar millî bir niteliğe sahiptir.

c) Destanlarda zaman ve mekân unsurları ayrıntılı olarak betimlenir.

ç) Türk destanları genellikle yabancı kaynaklardan derlenmiştir.

d) Köroğlu Destanı, İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem'e aittir.

4. **Etkinlik:** Aşağıda bazı destanlar ve bu destanların ait oldukları milletler veya devletler verilmiştir. Destanların başındaki rakamları ait oldukları milletlerin veya devletlerin başındaki daireye yazarak destanları milletler veya devletlerle eşleştiriniz.

IV

a

EŞLEŞTİRME

Destanlar

I

Şehnâme

II

Ergenekon

III

Ramayana

IV

İlyada

V

Göç

VI

Alp Er Tunga

VII

Gılgamış

VIII

Le Cid

IX

İgor

X

Şinto

XI

Kalevala

Ait Oldukları Milletler veya Devletler

a

Japon

b

Fin

c

Rus

ç

Saka

d

İran

e

İspanyol

f

Kök Türk

g

Yunan

ğ

Hint

h

Uygur

5. Etkinlik: Aşağıdaki metinleri okuyarak metinlerin alındığı destanların adını ilgili boşluklara yazınız.

Bir demirci, dağın demir kısmı eritilirse yol açılabileceğini söyledi. Demirin bulunduğu yere bir sıra odun, bir sıra kömür dizdiler ve ateşi yaktılar. Yetmiş yere koydukları yetmiş körükle hep birden körüklediler. Demir eridi, yüklü bir deve geçecek kadar yer açıldı. İlhan'ın soyundan gelen Türkler yeniden güçlenmiş olarak eski yurtlarına döndüler, atalarının intikamını aldılar. 21 Mart'ta her yıl bayram yaptılar. Bu bayramda bir demir parçasını kızdırırlar, demir kıpkırmızı olunca önce hakan daha sonra beyler demiri örsün üstüne koyarak döverler.

Yer gök hiçbir şey yokken dünya uçsuz bucaksız sulardan ibaretti. Tanrı Ülgen bu uçsuz bucaksız dünyada durmadan uçuyordu. Göklerden gelen bir ses Tanrı Ülgen'e denizden çıkan taşı tutmasını söyledi. Göğün emri ile oturacak yer bulan Tanrı Ülgen artık yaratma zamanı geldi diye düşünerek şöyle dedi:
"Bir dünya istiyorum, bir soyla yaratayım. Bu dünya nasıl olsun, ne boyla yaratayım? Bunun çaresi nedir, ne yolla yaratayım?"
Su içinde yaşayan Ak Ana, su yüzünde göründü ve Tanrı Ülgen'e şöyle dedi:
"Yaratmak istiyorsan Ülgen, Yaratıcı olarak şu kutsal sözü öğren:
De ki hep, 'Yaptım oldu.' Başka bir şey söyleme."

Her gün, Balasagun'daki sarayının önünde ordu beyleri için 360 nöbet davulu vurulurdu. O zaman bu hükümdara diyorlar ki:

– İskender yaklaştı. Ne emredersin? Onunla savaşalım mı? Bize buyruğun nedir?
Hakanın gümüşten bir havuzu vardı. Bu havuzu her yere taşıtır, seferlerde bile yanında bulundururdu. Konakladığı yerlerde içine su doldurur; suya kazlar, ördekler salar; yüzdürürdü.

Kendisine "Bize buyruğun nedir? Ne yapalım? Savaşalım mı?" denildiği zaman o, bu havuzu göstermiş:

– Şu kazlara, ördeklere bakın! Nasıl suya dalıyorlar, demişti.

Bu söz, orada bulunanların yüreğine ateş düşürdü. Sandılar ki hükümdar savaşmak veya bir yere çekilmek için hazırlıklı değildir.

Oğuz'un yaşadığı yerde çok büyük bir orman vardı. Bu ormanda çok büyük ve güçlü bir gergedan yaşıyordu. Bir canavar gibi olan bu gergedan at sürülerini ve insanları yiyordu. Oğuz cesur bir adamdı. Günlerden bir gün bu gergedanı avlamaya karar verdi. Kargı, yay, ok, kılıç ve kalkanını aldı ve ormana gitti. Bir geyik avladı ve onu söğüt dalı ile ağaca bağladı ve gitti. Tan ağarırken geldiğinde gergedanın geyiği almış olduğunu gördü. Daha sonra Oğuz, avladığı bir ayıyı altın kuşağı ile ağaca bağladı ve gitti. Tan ağarırken geldiğinde gergedanın ayıyı da aldığını gördü. Bu sefer kendisi ağacın altında bekledi. Gergedan geldi ve başı ile Oğuz'un kalkanına vurdu. Oğuz kargı ile gergedanı öldürdü.

Eski devirlerden beri anlatılagelen, olağanüstü olay ve varlıkları konu edinen hayalî anlatılara **efsane** denir.

Efsaneler, günlük konuşma diliyle oluşturulan kısa anlatılardır.

Efsaneler; kişi, yer veya olay hakkında anlatılır.

Efsane, bir olayın gerçekten meydana geldiği inancına dayanır.

İlk devirlerden günümüze kadar teşekkül etmiş efsaneleri araştıran disiplin veya bilime "esatir-mitoloji" adı verilmektedir.

Bazı efsanelerde olağanüstülüklere yer verilmez.

Efsanedeki yer ve kişilerle ilgili kutsallık düşüncesi olayın gerçekliği inancına eşlik eder.

Efsanelerin mitolojik, tarihî, dinî, hayalî ve fantastik olmak üzere farklı kökenleri bulunur. Bir efsanede bu kökenlerden biri öne çıkabildiği gibi farklı kökenler bir arada da görülebilir.

Efsaneler konularına göre yaratılış efsaneleri, oluşum ve dönüşüm efsaneleri, tarihî efsaneler, olağanüstü kişi, varlık ve güçler üzerine efsaneler, dinî efsaneler şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Bilgi Havuzu

Efsaneler anonim halk edebiyatı ürünüdür.

DESTAN VE EFSANE ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

Destan

- * Milletlerin tarihindeki önemli ve sarsıcı olayların (savaş, sel, deprem vb.) sonucunda oluşmuştur. Gerçek bir olaya dayanır.
- * Bir toplumun tamamını ilgilendiren konuları ele alır.
- * Kahramanlık, cesaret, yiğitlik, mücadele gibi temaları işler.
- * Olay, kişi ve yerle ilgili kutsallık düşüncesi oluşturmaya yönelik bir işlevi ve anlatımı yoktur.
- * Uzun soluklu anlatılardır.
- * Bir millete özgüdür.

Efsane

- * Oluşum ve şekillenmesinde genellikle hayal gücü etkilidir. Ancak insanlar, olayın gerçekten yaşandığına inanır.
- * Bölgesel veya kişisel konuları işler.
- * Değişik konu ve temaları ele alır.
- * Olay, kişi ve yerle ilgili kutsallık düşüncesi oluşturur.
- * Kısa anlatılardır.
- * Farklı milletlerde benzer efsanelere rastlanabilir.

Bilgi Havuzu

Efsanelerde anlatılanlar, inandırıcılık özelliği taşıması yönüyle olağanüstü olaylar içeren diğer türlerden ayrılır.

SÜPHAN DAĞI

ÖRNEK

Efsaneler kaynağı Van Gölümüzün kuzeybatısında 4434 metrelik yüksekliğiyle, heybetli duruşu ile yurdumuzun yüce dağları arasında başlarda yer alan Süphan Dağımızın da çok eskiye dayanan bir hikâyesi vardır. Çevre halkının anlattığına göre bu dağımızın ad alması şu hadiseye bağlanmaktadır: Hz. Nuh Aleyhisselam ile teknesine aldığı insan ve hayvanlar, tufan suları üzerinde günlerce yol aldıktan sonra bir tepeye çarparlar. Sular altında kalan bu tepe, bir dağın su üzerinde kalmış yüksek tepeleridir. Teknelerinin bu tepeye çarpması üzerine Nuh Aleyhisselam, hadisenin yarattığı bir anlık tereddüitten sonra şu sözleri söyler:

“Suphanallah (Allah’ı tenzih ederim, teşbih ederim)”

Daha sonra Nuh Aleyhisselam, suların alçalması ile geri çekilir. O günden sonra teknenin çarptığı tepeye Süphan adı verilir. Halkın anlattığına göre teknenin bazı parçaları hâlâ dağın tepesinde mevcutmuş.

Saim Sakaoğlu, 101 Anadolu Efsanesi

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki metinleri okuyunuz. Metinlerle ilgili tabloyu doldurarak metinlerin destan mı efsane mi olduğunu belirleyiniz.

I.

Yine günlerden bir gün Ay Kağan'ın gözü parlardı. Doğum sancıları başladı ve bir erkek çocuğu oldu. Bu çocuğun yüzü gök, ağzı ateş gibi kızıl, gözleri ela, saçları ve kaşları kara idi. Perilerden daha güzeldi. Bu çocuk anasının göğsünden ilk sütü emdi ve bir daha emmedi. Çiğ et ve çorba istedi. Dile gelmeye başladı. Kırk gün sonra büyüdü, yürüdü ve oynadı. Ayağı öküz ayağı gibi, beli kurt beli gibi...

II.

Bir gün Mersinli balıkçılar denize açılırlar. Açıklarda avlanırlarken bir köpek balığı sürüsüne rastlarlar. Bunlar avlayabildikleri kadar balığı yakaladıktan sonra akşama doğru kıyıya dönmeye başlarlar. Tam bu sırada önlerinden bir köpek balığı daha geçer. "Şunu da avlayalım." deyip arkasından giderler. Büyük gayret gösterirler, sonunda onu da yakalarlar. Kıyıda balıkların yağını almak için uğraşırlarken son yakaladıkları balığın bağırsaklarında Mersin adının yazılı olduğunu görürler. Bu hadiseden sonra da ilin adı Mersin olarak söylenmeye başlar.

III.

Syrinks (Sirinks) adlı bir orman perisi varmış. Bu güzel periye keçi ayaklı "satir"ler ve derin ormanların daha başka gizemli varlıkları âşık imişler ve onu kovalarlarmış. Ne var ki Syrinks, Artemis'e sadık perilerdenmiş. Hatta bazen onu Artemis'in ta kendisi sanırlarmış. Biricik farkları, Artemis'in oku gümüşten, Syrinks'ininki ise boynuzdanmış. Pan, bu peri kızını görüp sevmiş. Ona diller dökmüş, peri dinlemek istememiş. Pan onu kovalamış. Bir ırmak kıyısında tam ona yetişip kollarıyla onu sarmak üzereyken Syrinks, kardeşleri su perilerinden imdat istemiş. Pan'ın kolları Syrinks'i değil, bir kucak dolusu sazı bağrına basmış. Pan, içini acıyla derin derin çekince rüzgâr da sazlıktan yüreği "cız" diye yakan hazin ve tatlı bir ses çıkarmış. Pan, "Hiç olmazsa bu biçiminle benim olacaksın!" diyerek başka başka uzunlukta yedi sazı balmumuyla yan yana yapıştırarak "sirinks" adını verdiği müzik aletini icat etmiş.

IV.

Dağların arasına sıkışarak çoğalmaya başlayan halklar, artık bu dağ ve ormanlıklar içinde yaşayamaz hâle gelmişlerdi. Çünkü buralar, onlara çok dar geliyordu. (...) Dağlar arasında tek geçitten geçmek de yine çok zor idi. Hepsi bir araya gelip bu dar geçitten nasıl geçeceklerini düşündüler ve kurtuluş için bir yol aradılar. Hemen bu geçitte bir demir madeni vardı. Bu madeni işletir ve onları eriterek daima demir çıkarırlardı. Başka bir yol bulamayınca bu demir kapıyı eritip oradan çıkmaya karar verdiler. Hepsi bir araya gelip ormandan odunlar topladılar ve eşeklerle yük yük kömürler getirdiler. (...) En sonunda ateşler yandı, körükler işledi ve geçit de eriyip parçalandı. (...) Bu suretle bozkırlara yayılıp her biri bir yerde yerleştiler.

V.

Ağrı'nın eteklerinde sürüsünü otlatan bir çoban nasılsa fazlası ile yükseklerle çıkar. Aşağıya inmek güçtür, imkânsızdır. Kurtuluş ümidi yok gibidir. Allah'a yalvarır, dua eder, kurban kesmeye karar verir:

"Yâ Rabbim, beni bu felaketten kurtarırsan sana yedi tane kurban keseceğim."

Çobanın duası Allah indinde kabul olur. Çoban sürüsü ile birlikte salimen aşağıya iner.

Felaketten kurtulan çoban kurbanları unutmaz. Allah'a yedi tane bit kurban eder.

Kurtulduktan sonra verdiği sözü değişik bir şekilde yorumlayan bu çoban, sözde, vaadini yerine getirmiş olur. Fakat çok geçmeden hem kendisi hem de sürüsü Allah tarafından taş haline getirilir. Böylece layık olduğu cezaya çarptırılmış olur.

Bugün Ağrı Dağının eteklerinde çobanın mezarı, daha doğrusu ona ait olduğu söylenen bir taş yığını hâlâ durmaktadır. Ama bu taşlar, kim bilir ne gibi bir maksatla bir araya getirilmiştir, kimseler bilmez.

	I.	II.	III.	IV.	V.
a) Olağanüstülükler yer verilmiştir.					
b) Mitolojik unsurlardan yararlanılmıştır.					
c) İnandırıcılık özelliği ön plandadır.					
ç) Yerel niteliktedir.					
d) Toplumun bütününe etkileyen, millî bir olayla ilgilidir.					
e) Tarih kitaplarında bulunabilecek bir konusu vardır.					
f) Şekil değiştirme motifi kullanılmıştır.					
g) Bir yerle ya da eşya ile ilgilidir.					
ğ) Kahramanlık teması belirgindir.					
h) Konuşma diline bağlı söyleyiş özellikleri içermektedir.					
ı) Bir toplumun tarihinde etkili olan kahramanın doğuşu, savaş, göç vb. olaylara yer verilmiştir.					
i) Olağanüstü olay ve varlıkları konu alan, hayale dayalı bir anlatımı vardır.					
j) Destan türünün özelliklerini taşımaktadır.					
k) Efsane türünün özelliklerini taşımaktadır.					

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucuğu yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ a) Efsaneler, bir milleti etkileyen savaş, göç, kıtlık vb. olayları anlatır.
- ☐ b) Efsaneler, genellikle manzum olarak yazıya geçirilir.
- ☐ c) Efsaneler, inanç unsurunun belirgin olduğu sözlü edebiyat ürünleridir.
- ☐ d) Destanlarda olduğu gibi efsanelerde de mekân, yaşadığımız dünyadır.
- ☐ e) Efsaneler, tarih kitaplarında rastlanabilecek olayları konu alır.
- ☐ f) Efsaneler, sözlü olarak doğar ve dilden dile aktarılarak varlığını sürdürür.

3. **Etkinlik:** Halikarnas Balıkcısı'nın *Anadolu Efsaneleri* kitabından alıntılanan aşağıdaki metni okuyunuz. Yönergeler doğrultusunda etkinliği tamamlayınız.

Karadeniz Boğazı'nın adı Bosfor (Bosphorus), şu efsaneden alınmadır: Argos kralının kızı İo'ya tanrılar tanrısı Zeus abayı yakar. Zeus, güzel İo'yu çok kıskanç karısı Tanrıça Hera'nın görmemesi için kendisini ve süt beyaz İo'yu bir kara buluta sarar. Ama Hera, hileyi çakar ve bulutu üfler. Zeus ne yapmakta olduğunu meydana çıkmaması için İo'yu hemen bir buzağıya çevirir. Hera, bu oyuna da aldanmaz. Güzel, ak buzağıyı Zeus'tan ister; Zeus da vermek zorunda kalır. Hera, buzağıyı sığirtmaç, yüz gözlü Argos'a teslim eder. Argos'un birkaç gözü uyurken birkaç gözü açık kalıp gözetlemiş. Zeus buzağıyı kurtarmak için Hermes'i sığirtmaca gönderir. Bir çoban kılığına giren Hermes, kavalıyla bir ninni çalarak ve uzun uzun masallar anlatarak Argos'un yüz gözünü de uyutup kapattıktan sonra onu öldürür. Hera, Argos'un yüz gözünü alıp renk renk açılan haleler biçiminde sevgili kuşu tavus kuşunun kuyruğuna serper. Ama İo yine kurtulmuş olmaz. Hera ona (yani buzağıya), ısıracı bir at sineğini musallat eder. Bu sinek İo'nun ot yemesine ve uyumasına engel olur, onu habire bir yerden başka bir yere sürer. İo, böyle diyar diyar kaçarken Boğaziçi'nden geçer. Onun için Boğaziçi'ne buzağı geçidi anlamına gelen Bosphorus adı takılır.

a) Bu parçada efsane türünün hangi özellikleri görülmektedir?

b) Metin bir masaldan alınmış olsaydı metinde ne gibi farklılıkların olması beklenirdi? Gerekçeleriyle açıklayınız.

TAMLAMALAR

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki metni okuyarak metinde yer alan tamlamaları tablonun ilgili alanlarına yazınız.

Çok yıllar bu iki kişinin çocukları Ergenekon'da kaldılar. Enine boyuna uzayıp yayıldılar. Dört yüz yıl sonra Ergenekon'da kendileri ve sürüleri o kadar çoğaldılar ki sığmadılar. Bu sebepten bir yere toplanıp oturup konuştular. Dediler ki Atalarımızdan işittik. Ergenekon'un dışında geniş yerler, güzel yurtlar olurmuş. Bizim yurdumuz eskiden o yerlerde imiş... Dağların arasından yol izleyip bulalım.

Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi

Sıfat Tamlaması	İsim Tamlaması	
	Belirtili	Belirtisiz

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki tablonun sol sütununda cümleler, sağ sütununda ise bu cümlelerde yer alan tamlamaların özellikleri verilmiştir. Cümlelerin başındaki rakamları özelliklerin başındaki dairelere yazarak cümleler ile özellikleri eşleştiriniz.

IV a EŞLEŞTİRME

I Bunca yılın ardından sokak satıcılarının seslerini hâlâ özleyorum.

II Bu durumu bilen insanların mutlu hâllerini bu işlemi yaparken de görmek isteriz.

III Seyircilerin buna yaklaşımı alışık olduğumuz görüşlerin dışında gerçekleşiyor.

IV Onun düşüncesi her zaman edebiyatta dikkate alınmıştır.

V Kalbi, her zaman yeni göreceği yerlerin heyecanı ile doluydu gezginin.

a) Belirtili ve zincirleme isim tamlamasına yer verilmiştir.

b) Hem tamlayanı hem tamlananı nitelenmiş bir isim tamlaması vardır.

c) Tamlayanı ile tamlananı yer değiştirmiş isim tamlaması bulunur.

ç) Tamlayanı zamir olan isim tamlaması yer alır.

d) Tamlayan ile tamlanan arasına zamir girmiş isim tamlaması görülür.

e) Tamlanan eki düşmüş isim tamlaması kullanılmıştır.

3. Etkinlik: Tabloda özellikleri verilen tamlamaları aşağıdaki metinden tespit ederek tablonun ilgili alanına yazınız.

5 Ocak 1953 günü, saat 10.00'da Boranlı istasyonunda bir yolcu treni durdu. Şaşılacak şeydi trenin durması. Yollar açık olduğuna göre her zamanki gibi, durmadan geçip gitmesi gerekirdi. Sadece bir buçuk dakika durdu ve bu kadarı yeterdi. Vagondan üç adam indi ve üçünün de ayaklarında birbirinin aynısı, siyah deri çizmeler vardı. Hiç konuşmadan, sağa sola bakmadan istasyon binasına doğru yürüdüler. Kardan adamın yanından geçerken bir süre durup levhanın üzerindeki yeni yılı kutlama yazısını okudular. Sonra da istasyon binasına gittiler.

Cengiz Aytmatov, Gün Olur Asra Bedel

Tamlamanın Özelliği	Tamlama
a) Tamlananı isim-fiil olan isim tamlaması	
b) Tamlayanı kesir sayı sıfatı olan sıfat tamlaması	
c) Tamlayanı tarih bildiren isim tamlaması	
ç) Tamlayanı türemiş bir özel isim olan isim tamlaması	
d) Tamlayanı asıl sayı sıfatı olan sıfat tamlaması	
e) Tamlayanı zamir olan isim tamlaması	
f) Tamlayanı tamlananın yapıldığı maddeyi belirten sıfat tamlaması	
g) Tamlayanı tamlananın yerini belirten isim tamlaması	
ğ) Tamlayanı çekim eki almış sıfat tarafından nitelenen isim tamlaması	
h) Tamlayanla tamlanan arasına bağlaç girmiş isim tamlaması	
ı) Yapım eki alarak sıfat görevinde kullanılan isim tamlaması	
i) Tamlayanı isim-fiil olan isim tamlaması	
j) Tamlananı zamir olan sıfat tamlaması	

YAZIM VE NOKTALAMA UYGULAMALARI

1. **Etkinlik:** Aşağıda bir iş yerinin bastırıldığı tanıtım kartı yer almaktadır. Kartta yazım yanlışları olan ifadeleri bulunuz. Metnin düzeltilmiş hâlini boş karta yazınız.

HOŞGELDİN RAMAZAN

Bu Ramazan ayı boyunca restoranımızda bir çok ev yemeğini beğenimize sunacağız. Bunun yanı sıra birbirinden güzel tatlılarımızda sizinle olacak. Hafta içi her gün menülerimizden istediğinizi seçebileceksiniz. Örneğin pazartesi günleri sebzeli kırmızı mercimek çorbası, ali nazik ve profitrolden oluşan menümüzü mutlaka deneyin. Aynı şekilde Çarşamba günleri prasa çorbası, karnıbahar ve supangile; cuma günleri de semiz otu çorbası, kuru fasulye (Nohutu da tercih edebilirsiniz.) ve hünkârbeğendiden oluşan menülerimizi de tavsiye ederiz. Bu arada her menüde pilav olduğunu, salı ve perşembe menülerimiz de süprizler bulunduğunu da hatırlatmak isteriz.

Empty lined area for writing the corrected text.

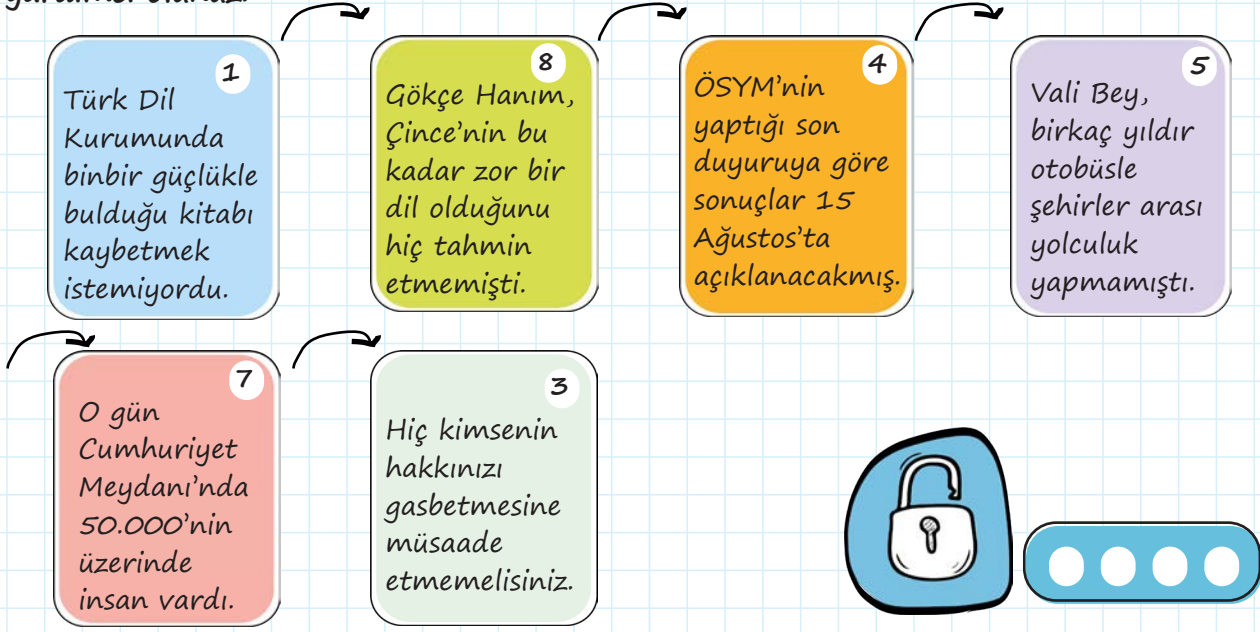
2. **Etkinlik:** Aşağıdaki paragraflarda yay ayraçla gösterilen yerlere uygun noktalama işaretlerini yazınız.

Şiir () iletilerin türü değildir () aşkın ()
acının () hüznün yoldaşdır () Düzyazı
dururken şiire mesaj yüklemenin anlamı
ne () Onu ideolojilerin () haykırıışların
soğuk dünyasına atmayın ne olur ()

Necip Fazıl () şairliğini anlatırken şöyle
diyor () () Arı () bal yapar ama balı izah
edemez () () Evet () şair olabilmek için
pek çok şeye ihtiyaç var () yetenek ()
zekâ () birikim ()

3. **Etkinlik:** Türk dili ve edebiyatı öğretmeni, kütüphanenin dört haneli genel ağ şifresini kartlara yazdığı cümlelere gizlemiş ve bu kartları öğrencilere dağıtmıştır. Öğrencilerin, yazım yanlış olmayan cümlelerin numaralarını sırasıyla şifre kutusuna taşıyarak şifreyi bulmalarına yardımcı olunuz.

4. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucukları cümlelerde noktalama yanlış yapılmamışsa "✓" ile, yapılmışsa "✗" ile işaretleyiniz.

✓ ✗ DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ a) Mesut Bey: "Gençler, bu teknolojileri nasıl bu kadar iyi kullanıyorlar?" diye düşünüyordu.
- ☐ b) İzmir-İstanbul yolunun 40. km'sinde yol yapım çalışması olduğu söylendi.
- ☐ c) 1496 (?) yılında doğan şairin bir diğer eseri de "Şikâyetnâme"dir.
- ☐ d) Bu sınava 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencileri katılabilecektir.
- ☐ e) Türkçede -mış, -miş, -muş, -müş eki geçmiş zaman bildirmek için kullanılır.
- ☐ f) İzmir, çocukluğumun o güzel şehri, şimdi çok ama çok uzaklarda.
- ☐ g) Tanpınar'ın "Huzur"unu okuyup da sevmeyen pek az kişiye rastladım.
- ☐ h) Ünlü piyanist, "Bu, benim için çok önemli ve anlamlı bir ödül" dedi.
- ☐ i) Oktay Sinanoğlu (1935-2015), bu milletin en mühim değerlerindendir.
- ☐ j) Daudet (Dude)'nin eserlerinde gerçeklik farklı bir boyutta sunulur.

5. Etkinlik:

- a) Tuğrul, üzerinde kelimelerin yazılı olduğu taşlara basarak noktalama işaretlerinden birine ulaşacaktır. Bu taşların üzerinde bazı harfler yer almaktadır. Tuğrul'un bastığı taşlardaki harflerin oluşturduğu ismi bulunuz. Bu ismin yanında verilen noktalama işaretinin kutucuğunu işaretleyiniz.

Kurallar

1. Yalnızca yazım yanlış olan taş basabilecektir.
2. Her sıradan yalnızca bir taş basabilecektir.

- b) Ulaştığınız noktalama işaretine ait kullanım alanını aşağıdaki maddeler içinden seçerek maddenin başındaki kutucuğu "✓" ile işaretleyiniz.

- ☐ 1) Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur.
- ☐ 2) Ögeleri arasında virgül olan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.
- ☐ 3) Kendisiyle ilgili açıklama verilecek cümlelerin sonuna konur.
- ☐ 4) Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.
- ☐ 5) Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur.

- c) İşaretlediğiniz kullanım alanıyla ilgili iki örnek yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1. Ayağitez Akhilleus karşılık verdi, dedi ki: "Korkma, söyle bakalım şu tanrı buyruğu ne? Danaolara tanrı buyruklarını bildirirken için sığındığın Apollon adına ant olsun, Kalkhas, başbuğlukla övünen Agamemnon bile olsa lafını edeceğin, ben ayakta sağ salım gördükçe gün ışığını, şu koca karınlı gemilerin yanında sana yumruk indiremez bir tek Argoslu." Rahatladı usta yorumcu, dedi ki: "Yok yok, ne adak için kızdı o ne de yüz sığırılık kurbana. Saygısızlık etti Agamemnon duacıya da ondan."

Bu parçadan destan türü ile ilgili aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Manzum olarak oluşturulduğu
B) Döneminin özelliklerini yansıttığı
C) Mitolojik unsurlara yer verildiği
D) Toplumun inançlarını yansıttığı
E) Olağanüstülükler barındırdığı
2. Daha yer ve gök yaratılmadan önce, her şey sudan ibaretti. Ne toprak ne gök, ne güneş ne de ay vardı. Bütün tanrıların en büyüğü, her varlığın başlangıcı ve insanoğlunun atası Tanrı KaraHan, önce kendisine benzer bir mahluk yarattı ve ismine Kişi dedi. KaraHan ve Kişi, iki siyah kaz gibi, rahatça su üzerinde uçuyorlardı. Fakat Kişi, bu mesut sükûnetten memnun değildi. O, KaraHan'dan daha yükseğe uçmak istiyordu. Bu küstahlığı neticesinde, uçmak için lazım olan kuvveti kaybederek derin ve sonsuz suya yuvarlandı. Tehlike içinde, neredeyse boğulacak bir hâlde Tanrı KaraHan'dan imdat diledi. KaraHan, Kişi'ye derinlikten emretti. Kişi yükseldi. Bunun üzerine KaraHan, Kişi'nin üstüne oturarak batmaktan kurtulması için denizden bir yıldız yükseltti. Kişi artık uçmaya muktedir olamadığından KaraHan dünyayı yaratmayı düşündü. Kişi'ye, suyun dibine dalarak dipten toprak çıkarmasını emretti ve çıkan toprağı su yüzüne serpti.

Bir bölümünün özeti verilen Türk destanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ergenekon
B) Bozkurt
C) Yaratılış
D) Oğuz Kağan
E) Türeyiş

3. Yunancada söz, öykü anlamına gelir. ----, ilkel insan topluluklarının evreni, dünyayı ve tabiat olaylarını kişileştirerek yorumlamak, henüz sırrını çözemedikleri hayatın ve evrenin çeşitli görüntülerini bir anlam kolaylığına bağlamak ihtiyacından doğmuş öykülerdir. Tabiatüstü ve fizikötesi kuvvetler yanı sıra tabiat kuvvetleriyle savaşa girmiş, onları yenmiş veya yenememiş ilk yiğitlerin kimlik ve kişiliklerini belirtmesiyle de "epos"lara, yani ---- malzeme olur.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Mitler – destanlara
B) Motifler – destanlara
C) Destanlar – mitlere
D) Hikâyeler – destanlara
E) Hikâyeler – mitlere

4. Doğal destanların oluşumları üç safhada gerçekleşir. Birinci safha, tarihsel olayın ortaya çıktığı ---- dönemidir. Toplumun belleğinde derin ve sarsıcı izler bırakan bir olay, zaman içinde gelişerek büyür; farklı söyleyişlerle ve eklemelerle zenginleşir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) yapma
B) çekirdek
C) yayılma
D) derleme
E) söylence

5. I. Ramayana
II. Gılgamış
III. İlyada
IV. Odyseia
V. Mahabharata

Numaralanmış destanlar ait oldukları milletlere göre ikiye sınıflandırılırsa hangisi dışta kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Günler ve gecelerden sonra (gözleri) parladı ve üç erkek çocuk doğurdu. Birincisine Gök adını koydular; ikincisine Dağ adını koydular; üçüncüsüne Deniz adını koydular. Sonra Oğuz Kağan büyük bir toy (ziyafet) verdi. Halka emir (verdi ki...) (Oğuz Kağan) halkı çağırınca ahâli birbirine danıştı ve geldi. Oğuz Kağan kırk masa ve kırk sıra yaptırdı. Türlü yemekler, (...), tatlılar yediler, kımızlar içtiler. Toydan sonra Oğuz Kağan beylere ve halka buyruk verdi ve

Ben sizlere oldum kağan,

Alalım yay ile kalkan,

Nişan olsun bize buyan,

Bozkurt olsun (bize) uran,

Demir kargı olsun orman,

Av yerinde yürüsün kulan,

Daha deniz, daha müren,

Güneş bayrak, gök kurikan,

dedi. Ondan sonra Oğuz Kağan dört bir yana emirler yolladı; tebliğler yazdı ve elçilere verip gönderdi.

Parçadan Türk destanları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Destanlar manzum ve mensur bölümlerden oluşur.
 B) Türklerin yaşam biçimleri görülür.
 C) Türklerin yönetim biçimi destana yansımıştır.
 D) Evrensel değerler ön plana çıkmıştır.
 E) Olaylar ana kahraman etrafında gelişir.
7. Aşağıdaki destanlardan hangisi oluşumuna göre diğerlerinden farklıdır?
- A) Ergenekon
 B) Oğuz Kağan
 C) Kuvâyi Milliye
 D) Göç
 E) Yaratılış
8. Aşağıdakilerden hangisi “yapma destan” örneklerindendir?
- A) Le Cid
 B) Kalevala
 C) İgor
 D) Çılgın Orlando
 E) Şehnâme

9. Ondan sonra Oğuz Kağan büyük kurultay topladı. Maiyetini ve halkını çağırttı. Onlar geldiler ve müşâvere ettiler. Oğuz Kağan büyük ordugâhın sağ yanına kırk kulaç direk diktirdi; üstüne bir altın tavuk koydu; altına bir ak koyun bağladı. Sol yanına kırk kulaç direk diktirdi. Üstüne bir gümüş tavuk koydu; dibine bir kara koyun bağladı. Sağ yanda Bozuklar oturdu; sol yanda Üç Oklar oturdu. Kırk gün, kırk gece yediler, içtiler ve sevindiler.

Aşağıdaki anlamlardan hangisi parçada altı çizili kelimelerden biri ile ilişkilendirilemez?

- A) Ordunun konakladığı yer.
 B) Alt kademedekiler.
 C) Danışma, danış.
 D) Devlet işlerinin görüşüldüğü meclis.
 E) İki kolun parmakları arasındaki uzaklık.

10. Bir usta ile kalfası, Mersin'in Mut ilçesi yakınlarında coşkun bir ırmak üzerinde köprü yaparlar. Bu köprü, bugün Gezmeli Köprüsü diye bilinir. Bu köprünün yapılmasına büyük emek veren kalfa Süleyman ustasına bir sebepten dolayı darılır, yanından ayrılır.

Süleyman, aynı ırmağın başka bir coşkun yerine gidip köprü yapmaya karar verir. Başlar köprüyü yapmaya. Gel zaman, git zaman kalfanın köprüsü de biter. Süleyman, eserini görmesi için ustasına haberciler gönderir. Hakikî bir usta olan diğeri, ne kalfasının kendisini çağırmasına, ne de yanından ayrılmasına kızmayarak yeni köprüyü görmeye gelir. Kalfasının eserini gördükten sonra beğendiğini belirtir, herkesin de bu köprüyü görmesini ister. Kalfasına der ki: “Güzel yapmışsın, eline sağlık — Bu köprüyü, güzelliğini herkes görmeli. Bunun adı Görmeli Köprüsü olsun.” Bu görüşmeden sonra köprüye o ad verilir.

Bu parça ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Anonim özellik taşıdığı
 B) Mekân unsurlarına yer verdiği
 C) Zaman unsurunda ayrıntıya girildiği
 D) Yer adını anlatan efsane olduğu
 E) Öyküleyici anlatım kullanıldığı

1. Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet öncesi Türk destanlarından değildir?

- A) Manas
- B) Yaratılış
- C) Türeyiş
- D) Oğuz Kağan
- E) Göç

2. Bir kıyı mavilerle yalazlarla süslenmiş,
Karşısında bir kıyı daha - Aldan.
İki bıçak gibi parlamakta
Geceler içre - Aldan

Gün doğmuştur neler neler bekleyen kocaman bir gün
18 Mart 1915'tir,
Gök kocaman bir kuş, ağız açık - Aldan.

Sessizlik büyüdü büyüdü 11.45,
Karanlık limandan yürüdü yavaş yavaş İngiliz gemileri
Ortadaki tabyalarımıza Rumeli Mecidiyesi'ne
Ağız ağız ateş püskürdü - Aldan.

Büyük değirmiler çiziyordu Fransız gemileri,
Üçüncü dönüşünü yaparken, 10.30'da, nedir o,
Suffren Zırhlısı'nda bir patlama
Buvet'in baş omuzluğunda bir mayın - Aldan.

Bu parça için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yapma destan örneği olduğu
- B) Tarihî bir olaydan söz ettiği
- C) Zaman unsuruna yer verildiği
- D) Kelime tekrarları ile ahenk sağlandığı
- E) Mitolojik öğelere yer verildiği

3. Aşağıdakilerden hangisi birlikte verildiği millete ait bir destan değildir?

- A) Göç - Türk
- B) Nibelungen - Alman
- C) Şinto - İspanyol
- D) Beowulf - İngiliz
- E) Kalevala - Fin

4. Toplumun belleğinde derin izler bırakan bir olay, zaman içinde gelişerek büyür; farklı anlatımlarla ve eklemelerle zenginleşir. İkinci safhada şairler toplumun dilinde zenginleşen ve olağanüstülük kazanan olayları geliştirerek saz eşliğinde dillendirirler.

Yukarıda destanın oluşum safhalarından hangisinden söz edilmiştir?

- A) Çekirdek
- B) Yayılma
- C) Yazılma
- D) Derleme
- E) Ana olay

5.

Göç Destanı	I. Bu destanda Türklerin Kutlu Dağ denilen büyük bir kayayı Çinlilere verince Tanrı tarafından açlık ve kuraklık ile cezalandırılmaları ile ana vatanlarından ayrılmaları anlatılır.
Ergenekon Destanı	II. Bu destanda Göktürklerin sığındıkları dağda dört yüz yıl oturup çoğaldıktan sonra demir bir dağı delerek oradan çıkışlarını ve büyük bir devlet kurmalarını anlatır.
Alp Er Tunga Destanı	III. Bu destanda Hunların büyük hükümdarı Mete Kağan'ın Orta Asya'da Türk birliğini kuruşu anlatılmıştır.
Oğuz Kağan Destanı	IV. Bu destanda Saka Türkleri hükümdarının İran'la Savaşı ve ölümü anlatılmıştır.

Yukarıda numara ile verilen destanlarla ilgili açıklamalardan hangileri yer değiştirirse bilgi yanlışlığı giderilmiş olur?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

6. Durduk, süngüsü düşmanın pırıl pırıl,
Önümüze çıktı bir gündüz bir gece.
Korku değil, haşa,
Bir büyük düşünce.

Mehmetçik

Atıldı, bir Mehmetçik, büyüğü bozdu,
Bir düşman süngüsüne, göğsünden.
Bu şahadetle kayalar yarıldı sanki,
Dipçik gürültüsünden.

Soruyordu herkes birbirine:

“Parlayan şey bu mu?”

Muzaffer oluyordu bileklerimizde

Tarihin ilk dipçik hücumu.

Hayran oluyordu koca gökyüzü
Göğüslerimizde büyüyen bahta.
28 mart günü bir Adsıztepe’de,
Çeliğe karşı tahta.

Bu parça için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kahraman bakış açısı kullanıldığı
B) Zaman ve mekân unsurlarına yer verildiği
C) Yakın tarihten söz edildiği
D) Betimlemelere yer verildiği
E) Doğal destan olduğu

7. kayalıklarda şayak kalpaklı nöbetçi
okşayarak gülümseyen bıyığını
seyrediyordu Kocatepe’den
dünyanın en yıldızlı karanlığını.

Yukarıda altı çizili dizede görülen edebî sanatın bir benzeri aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) İnce, uzun bacakları üstünde yaylanarak
Kocatepe’den Afyon ovasına atlayacaktı.
B) Solda ilerdeydi Ali Onbaşı.
Kan içindeydi yüzü gözü.
C) Hayran oluyordu koca gökyüzü
Göğüslerimizde büyüyen bahta.
D) Bir hayret kızılığı akardı üstümüzden,
Dehşetten daha çok.
E) On dakika geçti geçmedi, aldı savaş alanını,
İngilizler 11 gemiyle birden.

8. I. Genellikle manzum ve uzundur.
II. Toplumu derinden etkileyen bir olaya dayanır.
III. Halk arasında dolaştıkça eklemeler olur.
IV. Millî özellikler taşır.

Yukarıda verilen özellikler aşağıdakilerden hangisiyle ilişkilidir?

- A) Efsane
B) Destan
C) Masal
D) Şiir
E) Mesnevi

9. Aşağıdakilerden hangisi doğal destan ile efsanenin ortak özelliklerindendir?

- A) Çekirdek bir olaya dayanmaları
B) Şiir şeklinde oluşmaları
C) Milletin hafızasında derin iz bırakmaları
D) Uzun bir tür olarak ortaya çıkmaları
E) Olağanüstü olaylara yer vermeleri

10. Aşağıda verilen destanlardan hangisi olduğu dönem yönüyle diğerlerinden farklıdır?

- A) Göç Destanı
B) Yaratılış Destanı
C) Türeyiş Destanı
D) Ergenekon Destanı
E) Köroğlu Destanı

11. Aşağıdaki verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Yapma destanlarda mitoloji geniş yer tutar.
B) Manas Destanı Kırgız Türklerine aittir.
C) Doğal destanlar üç aşamada oluşur.
D) Destanlar ait oldukları toplumun kültürlerini yansıtır.
E) Doğal destanlarda yer ve zaman belirsizdir.

1 ve 2. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Destanın sonunda Ergenekon'dan çıkış gününe çok önem verildiği ve hatırlandığı belirtilmiştir. *Ergenekon Destanı*, etkisini günümüze taşıyan en önemli destandır. Üzerinden asırlar geçmiş olsa da tarih boyunca Türk devletleri tarafından bu gün hatırlanmış ve kutlanmıştır. Günümüzde de bu gün nevrüz adı ile Türk devletlerinde kutlanmaya devam etmektedir. Ergenekon'dan çıkış tarihi Türk takvimine göre yılın ilk ayıdır. Miladi takvime göre ise mart ayıdır. Her yıl mart ayının 21'inde nevrüz kutlamaları yapılarak bu gün anılır. Göktürkler Ergenekon'dan çıktıkları tarihi ezberleyip her sene atalar mağarasına giderek kutlamalar yapmışlar ve kurbanlar kesmişlerdir. İslamiyet'ten sonraki dönemde de Türk devletlerinde Ergenekon'dan çıkışın önemli bir yeri olduğu görülür. Buna örnek ise Selçuklu döneminde hazırlanan Celali takvimi ile Ak Koyunlu beyliğinin, 21 Mart'ı yılın başlangıcı kabul etmeleridir.

1. Bu parçadan *Ergenekon Destanı* ile ilgili aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?
 - A) Destanın izleri günümüzde de sürmektedir.
 - B) Toplumun hafızasında derin iz bırakmış bir olayı konu edinmiştir.
 - C) Ergenekon'dan çıkış yılbaşı olarak kutlanır.
 - D) Destan zaman belirlemede etkili olmuştur.
 - E) Destan dinî törenlerin yapılmasında etkilidir.
2. Bu parçadan çıkarılacak en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) *Ergenekon Destanı* Kök Türkleri ve Selçukluları etkilemiştir.
 - B) Destan olduğu dönemle birlikte günümüzü de etkilemiştir.
 - C) Destanlar tarihî gerçekliğe dayandığı için oluşumunu sürdürür.
 - D) Destanlar takvimlerin oluşmasında etkili olmuştur.
 - E) Destanlar, toplumu kaynaştırmada rol oynamıştır.

3. Ökkeş, bir kocaman davul yaptı gamını
Çaldı Türk'e Türkmen'e
Yer gök adama kesti
Aksu köprüsünü alıp attılar
O zaman Ökkeş'in yüreği
Büyüdü dağlar kadar
Kaynadı kazan gibi
Maraş'a bir tek gâvur
Sokmamaya andıçtı
Ant içti, ola ki girerse
Ölesiye vuruşmaya.

Bu parça için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Benzetmelere yer verilmiştir.
 - B) Mübalağa sanatı yapılmıştır.
 - C) Tarihî bir olay tema olarak işlenmiştir.
 - D) Yapma destan özelliği taşımaktadır.
 - E) Ölçü ve kafiye ile ahenk sağlanmıştır.
4. Başlıca niteliği inanış konusu olmasıdır; onun anlattığı şeyler doğru, gerçekten olmuş diye kabul edilir. Bu niteliği ile ---- masaldan ayrılır, hikâye ve destana yaklaşır. Başka bir niteliği de düz konuşma diliyle ve her türlü üslup kaygısından yoksun, hazır kalıplara yer vermeyen kısa bir anlatı oluşudur.
- Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?
- A) halk hikâyesi
 - B) tekerleme
 - C) fabl
 - D) efsane
 - E) mitoloji
5. Aşağıdaki destanlardan hangisi oluşumu yönünden diğerlerinden farklıdır?

- A) *Kaybolmuş Cennet*
- B) *Odyseia*
- C) *İlahi Komedyâ*
- D) *Çanakkale Şehitlerine*
- E) *Çılgın Orlando*

6. I. Kış, boran olsun isterse
Yüreğin yangını elverir
Hey Tanrım, der Sütçü İmam
Göster Kurtuluş'u, canımı al
Kaçar, kovalanır, yine kaçar
Çok iş görür Karadağ tabancası
Yaşar Kurtuluş'u
Ölümü Cumhuriyet'in duyurulduğu gündür.
- II. Şimdi Odysseus'a geldi sıra.
Ulu canlı Kephallenlere buyurur o,
İthake'de, yaprakları hışırdayan Neriton Dağı'nda,
Krokyleia'da, sarp Aigilips'te otururlar,
Zakynthos'la Samos da onlarındır,
kimi içerlerde oturur, kimi kıyılarda, adalara karşı.
Zeus gibi akıllı Odysseus'tur önderleri

Yukarıda numara ile verilen parçalar karşılaştırıldığında aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Her iki metinde de olaylar bir kahraman etrafında gelişmiştir.
- B) Her iki metin de manzum olarak oluşturulmuştur.
- C) İki metinde de toplumu derinden etkileyen olaya yer verilmiştir.
- D) Her iki metinde de mitolojik unsurlara yer verilmiştir.
- E) I. metin yapma destan, ikinci metin doğal destan özelliği taşır.
7. İslamiyet öncesi döneme ait bu destanlardan en eski olduğu tahmin edilen ve nüvesinin Sakalara ait olduğunu tespit ettiğimiz destan kahramanının ölümüne ait bir sagu parçasının ve şahsını metheden beyitlerin edebiyatımız içerisinde yer aldığını ve günümüze kadar ulaştığını, Firdevsî tarafından yazılan Şahnâme'de de Efrâsiyab adı ile eserin başkahramanlarından biri olarak yer aldığını görmekteyiz.

Bu parçada sözü edilen destan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Alp Er Tunga
- B) Oğuz Kağan
- C) Manas
- D) Bozkurt
- E) Şu

8 ve 9. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Destanlar, milletlerin maddi ve manevi değerlerini dil, tarih ve kültür birikimlerini içerisinde barındırarak ve nesilden nesile aktararak günümüze ulaşmışlar. Özellikle sözlü edebiyat geleneği içinde önemli bir yere sahip olan destanlar, Türklerin yüzyıllar öncesi yaşamlarını, kahramanlıklarını ve önemli olaylarını konu edinmiştir. Destanlarda doğayla iç içe yaşayan insanın, doğa unsurlarına yer verirken dağları, farklı anlam yüklemeleriyle konumlandığı görülmüştür. Öyle ki kutsal dağlar, diğer pek çok inanç ve düşünce sisteminde olduğu gibi Türk inanç ve düşünce sisteminde de önemli bir yere sahiptir. Türk inanç ve düşünüş sisteminde dağların önemli bir yere sahip olması Türklerin "gök" ve "Tanrı" kavramlarını yücelik ve sonsuzluk gibi perspektiflerle birbiriyle bağdaştırmış olmasının etkisi görülür.

8. Bu parçadan destanlarla ilgili aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?
- A) Kuşaktan kuşağa aktararak yaşar.
- B) Tabiat unsurlarına anlamlar yüklenir.
- C) Dağlar destanlarda önemli bir yere sahiptir.
- D) Destanlar sözlü edebiyatın önemli bir parçasıdır.
- E) Destanlarda gök önemli bir motiftir.
9. Bu parçadan destanlarla ilgili çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Sözlü gelenek içerisinde oluşan destanlar, içinden çıktığı toplumun tarihini, kültürünü yansıtır.
- B) Türklerin hayatında önemli bir yere sahip olan dağ, yüceliğin sembolü olarak destanlara yansır.
- C) Türk destanları doğa ile baş başa yaşayan halkın, kültürünü, düşüncesini ifade eder.
- D) Türklerin yüzyıllar öncesi yaşam biçimini, kahramanlıklarını ve önemli olaylarını konu almışlardır.
- E) Sözlü edebiyatın önemli bir parçası olan destanlar kuşaktan kuşağa aktararak günümüze ulaşmıştır.

1 ve 2. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Atlardan inip yere ayak bastılar.

Ordakiler sevinçle uzattılar ellerini,

onları tatlı sözlerle karşıladılar.

I

Önce at sürücüsü yaşlı Nestor sordu:

II

III

“Söyle bana, ünlü Odysseus, Akhaların şanı şerefi,

IV

nasıl ele geçirdiniz bu atları

V

1. Bu parçada altı çizili tamlamalardan hangileri isim tamlamasıdır?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve IV
- D) III ve IV
- E) IV ve V

2. Bu parçada altı çizili tamlamalardan hangisi belirtili isim tamlamasıdır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

3. Aşağıdaki cümlelerde görülen sıfat tamlamalarından hangisinin tamlayanı sıfat-fiildir?

- A) Üç kez denedi orasını Akhaların en iyileri, iki Aias denedi, ünlü İdomeneus denedi.
- B) Şu incir ağacı önünde tut orduyu, kente ordan kolay girer düşman,
- C) Yaşlı gözlerle gülümsedi ana, güzel kokulu bağrına bastı oğlunu.
- D) Yukarlardan buyuran Kronosoğlu anlaşmalarımızı getirmedi yerine,
- E) Oynak zaferi mi vermek istersin Danaolara? Troyalıları acımazsın, bilirim.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isim tamlaması yoktur?

- A) Oğuz, kargı ile gergedanın başına vurdu ve onu öldürdü.
- B) Günler ve gecelerden sonra (gözleri) parladı ve üç erkek çocuk doğurdu.
- C) Ben Türk-Uygurların kağanıyım ve yer yüzünün dört köşesinin kağanı olsam gerektir.
- D) Gördü ki, askerin önünde gök tüylü ve gök yeleli büyük bir erkek kurt yürümektedir.
- E) Tan ağarınca Oğuz Kağan'ın çadırına güneş gibi bir ışık girdi.

5. Aşağıdaki altı çizili birleşik isimlerin hangisi sıfat tamlaması şeklinde oluşmuştur?

- A) Yonca pazar günü toplanır, insan pazartesi, Peygamber çiçeği bilmeden olur
- B) Bizim de bir çift sözümüz vardı Nar çiçeği gül dalı üstüne
- C) Örüyoruz kozamızı birlikte Zaman da bir kozadır ipek böceğim
- D) Biz bu dünyada her şeyi olmuş bitmiş bulduk. Gökyüzü çoktan çatılmış
- E) Bahar gelir yine karşı dağlara Mormenekşe lale bitmek içindir

6. Aşağıdakilerden hangisinde tamlayanı sıfat tarafından nitelenmiş bir isim tamlaması vardır?

- A) Uykusuz bir güvercin bu gece bir eski denizi dinliyor
- B) Bir güldür açılmış esmer bahçemde nakıştan gözleriyle iri iri
- C) Gülmesini tutamamış bir sincap Sallanır utanç bahçelerinde
- D) Uzun sokakların ucunda evleri İlk denemelerden geri dönmüştür
- E) Elinde siyah bir çubuk Ağzında bir küçük leke

7. Seyyid Battal bunları hemen alıp o iki gaziyi kâfirlerin arasından dışarı çıkardı, bir تنها yere götürdü. İkişinin de ellerini çözdü ve Ahmed-i Tarran'a: "Benim yüzüme dikkatli bak!" dedi. Ahmed-i Tarran bir kez Seyyid'in mübarek yüzüne baktı. Orada ah edip akli başından gitti. Bir süre sonra gözünü açıp: "Ey âlemin sultanı! Bu gördüğüm rüya mıdır, yoksa hayal midir?" dedi. Seyyid hazret: "Ya Ahmed! Aklını başına getir."

Bu parçada kaç tane isim tamlaması vardır?

- A) 3 B) 4 C) 5 D) 6 E) 7

8. Aşağıdakilerin hangisinde farklı bir isim tamlamasına yer verilmiştir?

- A) Bir fırlayışta indi Olympos'un doruklarından
B) Kulak ver bana, iyi dinle beni:
Yarın Akha yiğitlerini çağır toplantıya
C) Haydi gelin, verelim burada baş başa, bulalım evine kavuşturmanın yolunu.
D) Oysa Odysseus yurdu için can atar, tüter gözünde ocağının dumanı
E) Vardıkları zaman yüksek çatılı evin içine
Telemakhos büyük bir taş direğe dayadı kargıyı

9. Dinsin artık bu kalp ağrısı.
Şu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.
Aya haber sal çıksın bu gece;
Görünsün şöyle gönlümce.
Bas kırbacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.

Katıp tozu dumana,
Var git,
Böyle ferman etti Cahit,
Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan;
Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan.

Bu parçadaki tamlamalar için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tamlayanı ile tamlananı yer değiştirmiş isim tamlamasının olduğu
B) Tamlayanı sıfat tamlamasından oluşmuş isim tamlamasının bulunduğu
C) Birden fazla sıfat tamlamasına yer verildiği
D) Belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarına yer verildiği
E) Tamlayanı belirtisiz isim tamlamasından oluşmuş isim tamlamasının olduğu

10. Aşağıdaki dizelerin hangisinde tamlayanı ile tamlananı arasına sıfat girmiş bir isim tamlaması vardır?

- A) gökyüzü en karanlıktı sonra gözlerin fabrika durağındaki bayram yerinde
B) ıslıklı denizlerin ihtirasını yaşadık gözbebeğimizdeki kan siyaha dönmüştü
C) boynuna o yeşil fuları sarma çocuk gece trenlerine binme
D) boş yerlerime vurdular yumrukları duruyor gecenin bir saatinde gizlice kustum
E) ağızda bozuk bir pil tadı o korku değil artık bu yaşadığım

11. Belirtisiz isim tamlaması sıfat olarak bir ismi niteleyebilir.

Aşağıdakilerin hangisinde böyle bir kullanım vardır?

- A) Yazarın hareket noktası, bir bireyin somut yaşamıdır.
B) Reşat Nuri'nin dili hakkında hep olumlu sözler edilmiştir.
C) Alman usulü davranışının altında neler yatıyordu.
D) Behçet Bey'in evliliğini tek cümleyle özetler.
E) Cemal, iç dünyasına sığınan, kendine özgü bir "kaçış"ı yaşayan biri.

12. Devletiniz, saldırgan Fransa devleti
Dört yüzyıl önce padişahımız
Kanunî'nin kanadına sığınmıştı.
Sizin vardığınız uygarlığı
Maraş birçok kez yaşadı
Biz kendimiz yaparız yollarımızı
Halk kimseye düşürmez dulunu, yetimini
Memurlara aylık verecekmisiniz
Aylığından hangi memurumuz yakındı?

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Belirtili isim tamlaması
B) Belirtisiz isim tamlaması
C) Tamlayan ile tamlananı yer değiştirmiş isim tamlaması
D) Sıfat unsuru, belgisiz sıfattan oluşan sıfat tamlaması
E) Tamlayanı düşmüş isim tamlaması

1. I. çalı kuşu
II. Kızılırmak
III. ayrik otu
IV. gecekondu
V. Acıgöl

Yukarıda numaralanmış birleşik isimler oluşumlarına göre ikiyeşerli gruplandırılırsa hangisi bunların dışında kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Maraş'taki Fransız askeri
Yeniden destekleniyor
Önemli sayıda asker getirtiliyor
islahiye' den

Güçlenmede Maraş çeteleri
Bababurnu sırtlarında
Muallim Hayrullah Bey çetesi
Düşmanı ağır bozguna uğrattı
El koydu silahına, cephanesine

Bu parça ile ilgili

- I. Belirtili isim tamlaması kullanılmıştır.
- II. Tamlayanı belirtisiz isim tamlaması biçiminde oluşan birleşik isimden oluşmuş isim tamlaması vardır.
- III. Tamlayanı özel isim olan isim tamlaması vardır.
- IV. Birden fazla sıfat tamlaması vardır.
- V. Tamlayanı düşmüş isim tamlaması kullanılmıştır.

yargılarından hangisine ulaşamaz?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Aşağıdakilerden hangisinde tamlayanı isim tamlamasından oluşmuş isim tamlaması vardır?

- A) Bütün düşündüklerim aklımda kalsın, parmaklarımin telaşlı hasretiyle
- B) Uygur Fransız ordusunun uygur kumandanı Çeceli köyünü yakıp yıktırdı
- C) Bir Fransız müfrezesini bozdu mağaralı mezarlığında
- D) Ertesi gün, kentin içi savaş alanı alevden, dumandan ve yıkıntıdan
- E) 300 piyadeyle bir dağ bataryasından kurulu yeni Fransız birliği

4. Aşağıdakilerin hangisinde tamlayanı sıfat tamlamasından oluşmuş isim tamlaması vardır?

- A) Eski bir şenlikten yağız türküler alsam dalgaları yeşil bir denizi geçsem
- B) Ben neyi kimden aldım, nerden aldım her şeyi bir yerden aldım
- C) İçim gölet dipleri gibi kaynardı, doluksardım ağlardım, uzak kentlerden dönerdiniz siz
- D) Bu son olmalı demiştir bu son bu son çerçeveye bağlanmış bir duruş
- E) Katlanılmaz bir uykunun sonunu kesip biçtiler şarkılara başladılar ölmüş olan bir at için

5. Aşağıdaki altı çizili birleşik kelimelerin hangisi sıfat tamlaması şeklinde oluşmuştur?

- A) Bulut yağar birazdan salıncağına belki limon çiçeği, belki kaplumbağa
- B) Dedim sensin tan yıldızı
Dedi hayli yücelenmiş
- C) Güngörmüş eski tüfeğin sesi işitildi
Sessizlik ve görölmezlik dağıldı birden.
- D) aslında buydu beni geliştiren Lut Gölü'nün ve karanlık resimlerin karşısında
- E) Ve pazarcıların. Gökyüzü korkusu.
Bütün garipliğiyle esnaf çarşılarının

6. "Güzel" kelimesi aşağıdaki dizelerin hangisinde sıfat tamlaması oluşturmamıştır?

- A) Gene de güzel günler geçirebilirim;
Geçirebilirim bu mavilikte.
- B) Gözlerin var ya çekik kara kara
Önce gözlerindi en güzel ışık
- C) En güzel, en olgun, en harikulade
Meyvesini versin diye toprak
- D) yüzüne ay vurunca nasıl böyle güzel olursun
nasıl bir nehir gibi gözlerin kımıldanır
- E) Bir güzel rüyanın ışığında her yer,
Akıyor sularla salkımlar, sümbüller,

7. Aşağıdaki birleşik isimlerden hangisi kuruluş yönünden diğerlerinden farklıdır?

- A) Karasu B) Akşehir C) Suşehri
D) İncesu E) Kocatepe

8. (I) Bükreş, müttefik orduları tarafından çabuk istila edilmişti. (II) Bu istila Bükreş üzerine pek büyük tesirler yapmadı. (III) Çünkü Bükreş'in zaptından iki gün sonra askeri kulüpte çaylar, danslar ve baloların başladığı işgal kumandanlığı tarafından ilan edilince Bükreş derhâl safasına düştü. (IV) Bugün artık otuz beş, otuz sekizlik olan Bükreş kadınları bu neşeli günleri hatırlarlar. (V) Fakat bir hadise oldu.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde sıfat tamlaması yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

9. *ben sana mecburum, sisler bulvarı / yağmur kaçağı dönemi şiirlerini izleyen uzunca bir sürenin ürünlerini içeriyor, o zamanlar kitaplarımı dost yayınevi basıyordu. yağmur kaçağı'ndan sonra iki nedenden bir daha şiire dönemedik.*

Bu parçadaki tamlamalarla ilgili

- İki eser adı belirtisiz isim tamlamasından oluşmuştur.
- Sayı sıfatıyla kurulan sıfat tamlamasına yer verilmiştir.
- Sıfat tamlamasının tamlayan olduğu isim tamlamasına yer verilmiştir.
- Tamlananı belirtisiz isim tamlaması biçiminde oluşmuş birleşik kelimeden meydana gelmiş isim tamlamasına yer verilmiştir.
- Tamlayanı zamirden oluşan isim tamlaması vardır.

yargılarından hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. Aşağıdaki dizelerin hangisinde bir isim tamlamasının hem tamlayanı hem tamlananı sıfat almıştır?

- Sen anlayan bir gözle süzersin uzun uzun Yabancı bir şehirde bir kadın heykelini,
- Biz duyarız en büyük zevkini ruhumuzun Görünce bir köylünün kıvrılmayan belini...
- Fırtınayı andıran orkestra sesleri Bir ürperiş getirir senin sinirlerine,
- Sen raksına dalarken için titrer derinden Çiçekli bir sahnede bir beyaz kelebeğin,
- Bizi sarsar bir sülüs yazı görsek duvarda, Bize heyecan verir bir parça yeşil şini...

11. *dicle'nin ağır çamurlarında delimsirek gölgeleri uzayıp kısaltılar meydan ateşlerine tutup mecbur suratlarını kuzey'de 48. yazında karanlığın kapısını yumruklarıyla çaldılar bağdat üstüne salıp bilenmiş çığlıklarını*

Bu parçada kaç tane isim tamlaması vardır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

12. *Bir mavi ışıktaki uyumuş çiniler,*
I

Avlularda servi ve şadırvan sesi,

II

Parıltılar vurmuş kemerlere yer yer,

III

Serin çeşmelerde hulya neşesi.

IV

V

Bu parçada numaralanmış kelime grupları kendi aralarında ikişerli gruplandırılırsa hangisi dışarıda kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

13. *Can verdi kışın sunduğu taslarla zehirden*
I

Her gonca kızıl bir gül açarken yolumuzda.

II

Üstündeki son dallar ağarmış diye birden,

III

Pas tuttu bu akşam suların rengi havuzda.

IV

V

Bu parçadaki numaralanmış kelime grupları ile ilgili aşağıdakilerin hangisinde yanlışlık yapılmıştır?

- I. kelime grubu belirtili isim tamlamasıdır.
- II. kelime grubunda tamlayan unsur birden fazla sıfattan oluşmuştur.
- III. kelime grubu birden fazla tamlayanla oluşmaktadır.
- IV. kelime grubunda belirtme sıfatı kullanılarak sıfat tamlaması kurulmuştur.
- V. kelime grubunda tamlayan ve tamlanan ek almıştır.

1. I. 1922-1932 arasında Ankara'dan sonra da zaten üç roman yazmış.
- II. Ahmet Kerim -ya da Yakup Kadri- belirli bir döneme hep bir "gözlemci" olarak bakıyor.
- III. Taner Timur -ki yukarıdaki yorum da onun kitabından alınmadır- adını andığım kitabının 195. sayfasında şöyle diyor:
- IV. İşlek yapım eklerinden biri de "-lık /-lik" ekidir.
- V. Konya-Ankara yolu uzun süre trafiğe kapatıldı.

Yukarıda numaralanmış cümlelerdeki kısa çizgiler (-) kullanım amaçlarına göre ikiye gruplandırılırsa hangisi bunların dışında kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Aşağıdaki altı çizili kelimelerden hangisinin bitişik yazılma gerekçesi diğerlerinden farklıdır?
- A) Kent baştan ezberlememiş o sözcüğü alışveriş dalgasında.
- B) İnanırım böyle başlar bütün pazartesiler.
- C) Biliyorum nasıl yaşadığını Türkçe yokken senin
- D) Çünkü o zaman kırmızılar ve akşamlar birbirine karışır.
- E) O niçin şarkı söylüyor şimdi? Gecenin bu saatinde.

3. Tarık Buğra, İstanbullu Hoca'daki değişme yeteneğini belirtmek için daha önce de Yüzbaşı Nazım'a şunları düşündürmüştü () () O bir hain miydi? Asla. Bunu kimse diyemezdi. Hele onu çıkarını düşünen, kendi hesaplarına takılıp kalmış bir haris diye düşünmek katı yüreklilikten fazla bir şey olurdu. Hoca vatanını da, milletini de en azından kendisi kadar seviyor () kurtuluşa giden tek yolu tıpkı kendisi gibi bütün gücüyle arıyor, bu uğurda da varını yoğunu ortaya koymak için duraklamayacağını açıkça gösteriyordu. Yüzbaşıyı çileden çıkaran da işte bunu anlamış olmasıydı. ()

Bu parçada yay ayaç () ile gösterilen yere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) (:) (-) (.) (")
 B) (.) (") (.) (")
 C) (:) (") (.) (")
 D) (.) (-) (.) (")
 E) (:) (-) (.) (")

4. Babasını, canından çok sevdiği o insanı, heyecanla bekliyordu.

Bu cümledeki virgölün kullanım amacının bir benzeri aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?

- A) Fazıl Hüsnü Dağlarca ilk şiirleriyle ilgi toplamış, ünlü yazarlarca gazetelerde önerilmiş, övülmüş bir şair.
- B) Tahir Alangu, bu tür yayınların dağıtımının öteden beri Dadaylıların ve Darendelilerin tekelinde olduğunu söylerdi.
- C) Eskiden çok okunan Yedi Alimler, Billur Köşk gibi Bin Bir Gece Masallarını anımsatan kitapların yeni baskılarına rastlamak zor.
- D) Halit Ziya'nın İzmir'de, çiraklık yıllarında, yazdığı bu üç romanda olduğu gibi İstanbul'da yazdığı üç romanında da "kırık hayatlar" birbirini kovalar.
- E) İçine girdiği büyük yabancılaşma Türk aydınının kafasındaki tümevarım yeteneğini uzun süre yok etmiş, hiç değilse bazı yönlerden tatile çıkarmıştır.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Ortaçağda da şairin içinde yaşadığı toplumda önemli bir yeri vardı.
- B) Şiirin durumu, bu uzun geçişte vurguladığımız aykırılığı iyice uca çekmektedir.
- C) Topluma sırt dönmeyi seçen şair, içinde yaşadığı dünyayla da uzlaşamayacaktır.
- D) Dünya görüşü ile sanatsal etkinlik aynı düzlemde ele alınarak tartışılmaz.
- E) Şair dili kullanmayı yadsırken sözünün kullanılmasını da güçleştirir.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yoktur?

- A) Yerleri Arap sabunu ile temizledik.
- B) Son yıllarda Antep fıstığı üretimi düştü.
- C) Akşam üstü bir hüznün çökerdi içime.
- D) Gezdiğimiz yerler alalade yerlerdi
- E) İnsanın anadili rahat ettiği evidir.

7. (I) Ben, 1973'te yurtdışına gittim. (II) Ortam Türkiye'dekinden bir hayli değişti. (III) Bir kere, inanılması güç bir bilgi akışı vardı: Hem anı anına olup bitenler didikleniyordu hemde yakın ve uzak geçmiş belgeler eşliğinde. (IV) Tartışma ufku, üretme ufku çok genişti. (V) Felsefeciler, insan bilimciler, kuramcılar, kültür adamları; yeni kavramların, düşünme birim ve biçimlerinin, somut araştırmaların peşinde çalışıyordu.

Bu parçada numaralandırılmış cümlelerin hangilerinde yazım yanlışı vardır?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) III ve IV
E) IV ve V

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım veya noktalama yanlışı yoktur?

- A) Bugün birçok birey için ne yazık ki televizyon tek enformasyon kaynağı, sosyal hayatlarının önemli bir boyutu haline gelmiştir.
B) Radyo ve Televizyon Üst kurulu; 2000 yılında başlattığı Simge Sistemi çalışmalarını sonuçlandırarak "Akıllı İşaretler" adı ile çok yakın bir gelecekte uygulamaya koymak üzeredir.
C) Medya okuryazarlığı konusu 20-21 şubat 2003 tarihlerinde düzenlenen İletişim Şurasında da dile getirilmiş ve Şuranın sonuç bildirgesinde yer almıştır.
D) Medya ve Şiddet Çalışma Grubunun sonuç raporunda da RTÜK'nun önerisiyle medya okur-yazarlığı konusu vurgulanmıştır.
E) AB'nin birlik kimliğiyle medya okuryazarlığı kavramına yaklaşımına baktığımızda ise durum bir parça daha netleşmektedir.

9. Aşağıdaki atasözlerinden hangisinin sonuna farklı bir noktalama işareti konmalıdır?

- A) Sen ağa, ben ağa; bu ineği kim sağa
B) El el ile, değirmen yel ile
C) Aba vakti yaba, yaba vakti aba
D) İncir babadan, zeytin dededen
E) Aş tuz, tuz ozan ile

10. Tarihleri ne kadar eskiyse epos ve mitosları da o ölçüde eskidir milletlerin (I) Kültür ve din temas ve kaynaşmalarıyla her millet komşularından yeni yeni efsaneler alarak, onları özümleyerek bu kültür hazinesini zenginleştirir (II) Geniş bir coğrafya üzerine yayılmış bir millette mitologya pek bol çeşitlemelerle karşımıza çıkar. (III) Yalnız şunu da unutmamalı (IV) Bu malzemenin, deniz altında birbirine bağlı büyük kara parçalarının, deniz üstünde yer yer uç vererek adalar hâlinde kendilerini belli etmeleri gibi, zaman içinde zincirleme sürüp gitmesi gerekir (V)

Bu parçada yay agraçla gösterilen numaralandırılmış yerlerin hangisinde farklı bir noktalama işareti kullanılmalıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

11. Üç İstanbul, bir bakıma, Mithat Cemal'in görgü tanıklığıdır; gücü de buradan gelir, güçsüzlüğü de.

Bu cümlede noktalı virgölün (;) kullanım amacına benzer bir kullanım aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?

- A) İç Anadolu'da, Akdeniz'de; buğday, arpa rekoltesi bekleniyor.
B) Kiralık Konak, Nur Baba, Hüküm Gecesi, Sodom ve Gomore, Yaban romanı; Anamın Kitabı anı türünde yazılmıştır.
C) 1934 yılında, romanını yazarken gerçeklerden kaçmak, "haya"lara sığınmak istiyor; bu tutumun nesnel nedenlerini saptamak olanağı var mı?
D) Paris'i görmek hevesi; gezmek, eğlenmek arzusu; birtakım maceralara atılmak istiyakları...
E) I. Yeni'den Orhan Veli; II. Yeni'den Turgut Uyar yazdıkları ile dikkat çekti.

12. I. Şehrin altyapısı son yağışlarla çöktü.

II. Filmdeki altyazı okunaklı değildi.

III. Antik çağın tiyatro yazarları konu sıkıntısı çekmedi.

IV. Açgözlü davranmak olgun insana yakışmaz.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde yazım yanlışı vardır?

- A) I ve II B) I ve III C) I ve IV
D) II ve III E) III ve IV

1. Aşağıdakilerin hangisinde bir yazım yanlışlığı vardır?
 - A) Dil bilinci, ana diline özen göstermekten geçer.
 - B) Herhangi bir dedikoduda haber vermesini istedi.
 - C) 1985'den beri dergimiz şiir eleştirisine yer veriyor.
 - D) Hiçbir ayrıntıyı atlamadan her şeyi anlatmak istiyordum.
 - E) Gelgelelim, Nuh diyor, peygamber demiyordu.
2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgül (,) gereksiz kullanılmıştır?
 - A) Bir şeyler tamamlanmış, bazı boşluklar dolmuş gibi geldi bana.
 - B) Bir Malraux gibi, bir Sartre gibi yazarlarımız yok bizim.
 - C) Bunun için belki de, bölümler bütünlenemiyor, kopuk kopuk kalıyor.
 - D) Şiirimiz gelişmiş, yeni sanatçılar ortaya çıkmıştır.
 - E) Zaman geçtikçe, kuşaklar üst üste geldikçe güldesteler elbet değişecek.
3. Sisypheos, İlk Çağ'ın efsanevi kişileri arasında zamanımızın yazar ve düşünürlerini en çok ilgilendirenlerden biri de Sisypheos'tur. Prometheus gibi tanrılara karşı insanları tuttuğundan, Odysseus gibi insan akli ve kurnazlığıyla tanrılara bile üstün olduğundan olsa gerek. Sisypheos tanrılara karşı suç işlemiş kişidir, onlarla boy ölçüşmeye giriştiği için de ölümler ülkesinde korkunç bir cezaya çarptırılır. İlk adına Odysseia'da rastlanır. Hades'te gördüğü Sisypheos'u şöyle tanımlar Odysseus: (Od. XII, 593 vd.)

Bu parçada ayracın () kullanım amacına benzer bir kullanım aşağıdakilerin hangisinde vardır?

 - A) 870'lerde yaşayan Bihruz Bey, (Recaizade Ekrem'in romanı Araba Sevdası'nın kahramanı) " ... altı yüz lira, benim ancak üç dört aylık cep harçlığım demektir." diyordu.
 - B) Aklınıza bir şey gelmesin. Çıkarıcı bir insan değilimdir. Sırf hak için, hakkaniyet için.... (Gözü heybede.)
 - C) Bunun sonucu olarak "Ne yapmalı?" diye sorar (Kırık Hayatlar. s. 335) ama bir cevap bulamaz.
 - D) Önce Mahir'le (Kasım Efendi'nin oğlu) Lebibe (Meftun Bey'in kız kardeşi) evlenirler, sonra da Meftun Bey'le Edibe (Kasım Efendi'nin kızı).
 - E) Neye karşı yürümüştü? (...) Halbuki genç adam, bunu bile bilmiyordu.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?
 - A) Halit Ziya Uşaklıgil'in Mai Ve Siyah romanı hayal kırıklıklarını konu edinir.
 - B) Şair, Dokuz Eylül Üniversitesinde düzenlenen törenle anıldı.
 - C) Roman Batı kaynaklı bir türken mesnevi Doğu kültürü içinde gelişir.
 - D) Futbol Güney Amerika'da ilgi görürken Amerika'nın kuzeyi basketbola yönelmiştir.
 - E) Nuran teyzemin Gecenin Yıldızları tablosu yoğun ilgi gördü.
5. Aşağıdakilerin hangisinde kısaltmaların yazımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?
 - A) Bazı kelimelerin yazımı ile ilgili TDK'den görüş istedik.
 - B) Dün geceden beri Konya'da m²'ye 30 kg'dan fazla yağış düştü.
 - C) FİSKOBİRLİĞİN bünyesinde bulunan ürünler halka dağıtıldı.
 - D) Hükümet, T.C. vatandaşlarının güvenliğinden sorumlu olduklarını açıkladı.
 - E) ASELSAN'daki görevine başlamak için ülkesine dönmüştü.
6. (I) Mitosları büyük sanat güçleriyle asıl onlar sonraki yüzyıllara aktardılar. (II) Yunan Edebiyatında İsa'dan önce V. yüzyılda, Attika'lı şairler diye de anılan üç büyük tragedya şairi: Aiskhylos, Sophokles, Euripides tragedya ve gene o yüzyılda Aristophanes komedyası türünde ün saldılar. (III) Aiskhylos 90, Sophokles 123, Euripides 92 oyun yazmış ama hepsi günümüze gelememiş bu eserlerin. (IV) Aiskhylos ile Euripides'ten yedişer, Sophokles'ten de 19 oyun kalmış bugüne. (V) Aristophanes'in mevcut oyunları ise 11 tane.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde yazım ve noktalama yanlışlığı vardır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

7. Aşağıdakilerin hangisinde yazım yanlışı yoktur?

- A) Millî Edebiyat dönemi yazarları Türkçenin sadeleştirilmesi için çabalamıştır.
- B) Bu seneki sınavın Mayıs ayına ertelenmesine itirazlar yükselmişti.
- C) Ders çalışmanın önemini yeni yeni anlamaya başlamıştı.
- D) Okumaya öyle dalmıştı ki vaktin geldiğini fark edemedi.
- E) 2004'den beri aynı iş yerinde, aynı özveri ile çalışıyordu.

8. Dünya üzerindeki canlılar, her zaman başboş bir
gök cisminin Dünya'ya çarpma tehdidi ile karşı
karşıyadır. Yeryüzü üzerindeki büyük yok oluşlara
sebepe olan çarpışmalara kadar gitmeye gerek
kalmadan çok yakın zamanlarda bile gezegenimiz
küçük göktaşlarının saldırısına maruz kalmıştır.

Numaralandırılmış sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

9. Aşağıdaki dizelerden hangisinin sonuna farklı bir noktalama işareti getirilmelidir?

- A) Ey ulu Zeus, göklerde oturan, kara bulutlara sarınmış tanrı
- B) Gür sesli Menelaos geldi kendiliğinden, biliyordu kardeşinin ne çok yorulduğunu
- C) Troyalıları yok etmek hırsıyla yana yana bir anda doldurdular ovayı
- D) Başlarında atları iyi süren yaşlı Nestor var, dizmiş doksan tane koca karınlı gemiyi
- E) Döndü dolaştı, çekti bir sürü acı; sonra bir gün Rodos'a vardı yolu

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kısaltmalarla ilgili bir yazım yanlışı vardır?

- A) Bu konu ile ilgili TDK'den görüş istemiştik, gerekli yanıt geldi.
- B) Son zamanlardaki elektrik kesintileri ile ilgili TEDAŞ'tan açıklama geldi.
- C) T.C.'nin kuruluş yıl dönümü çeşitli törenlerle kutlandı.
- D) Bu akşam TV'da *Sinemanın Tarihi* adlı belgesel var.
- E) AĞİK'in toplantılarını gözlemleyen gazeteciler yurda döndü.

11. Aşağıdaki açıklamalardan hangisi ayraç içindeki noktalama işareti ile ilgili değildir?

- A) Alıntılarda başta, ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur. (üç nokta)
- B) Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyile karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır. (soru işareti)
- C) Cümledeki anlamı tamamlayan ve cümlenin dışında kalan ek bilgiler için kullanılır. (yay ayraç)
- D) Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur. (virgül)
- E) Metin aktarmalarında, çevirilerde, alıntılarda çalışmayı yapanın eklediği sözler için kullanılır. (kısır çizgi)

12. (I) Tarıma elverişli bir toprak tabakasının yaklaşık kırk santimetre olması gerektiği bilinir. (II) Bu çapta bir toprak katmanının oluşması ise uygun doğa şartları altında yaklaşık yirmi bin yıl sürer. (III) Toplumlarda ürün veren insanların ortaya çıkması için de uygun sosyal şartlar gerekir. (IV) Bu süreçte aynı toprak oluşumu gibi zaman alır, kuşaklar boyu sürer. (V) Bugün hâlâ olumlu etkilerini yaşadığımız Antik Çağ Doğu Akdeniz havzası kültürünün oluşması da yüzlerce yıl sürdü.

Bu parçada numaralandırılmış cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1. I. Demir
II. Altın Yay
III. Işık
IV. Ağaç

Yukarıdaki mitolojik öğelerden Türk destanlarında yer alanlar aşağıdakilerin hangisinde birlikte verilmiştir?

- A) I ve II
- B) I ve IV
- C) II ve III
- D) I, II ve IV
- E) I, II, III ve IV

LYS 2012

2. Türk tarihinin akışına uygun olarak İslamiyet'ten önceki Türk destanları; Eski Türk, Hun, Göktürk ve Uygur destanları olmak üzere dört bölümde toplanabilir.

Aşağıdaki destanlardan hangisi, bu parçada dile getirilen bölümlerden birine dâhil edilemez?

- A) Alp Er Tunga
- B) Ergenekon
- C) Şu
- D) Manas
- E) Türeyiş

LYS 2014

3. Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet öncesi Türk destanlarından biridir?

- A) Cengiz Han Destanı
- B) Köroğlu Destanı
- C) Satuk Buğra Han Destanı
- D) Danişmend Gazi Destanı
- E) Bozkurt Destanı

AYT 2020

4. Günlerden bir gün Çinliler kendi aralarında konuştular. "Hatun Dağı'nın tüm varlığı, bütün mutluluğu Kutlu Dağ denilen bir kaya parçasına bağlıdır. Eğer Türkleri zayıflatarak yıkmak istiyorsak bu kayayı onların elinden almamız gerekir." dediler. Bu konuşmadan kısa süre sonra bir Çin prensesini Uygur hakaniyla evlendirdiler ve bunun karşılığında o kayanın kendilerine verilmesini istediler. Genç Uygur hakani bu isteği düşünmeden kabul etti. İşte ne olduysa o zamandan sonra oldu. Halk bir daha hiç rahat yüzü görmedi. Nehirler kurudu, göllerin suları buharlaşıp gitti. Topraklar çoraklaştı, ürün vermez oldu. Aradan günler geçti. Sonunda bütün yurttan canlı cansız, evcil yaban, çoluk çocuk kim varsa hepsi bir ağızdan "Göç! Göç!" diye bağrışmaya başladı. Yollara koyularak yuvalarını geride bıraktılar. Hiç bilmedikleri ülkelere doğru göç etmeye başladılar. Uygurların başlarına gelen bu hadisenin acısı dilden dile dolaştı. Yeri geldi ozanların kopuzunda hayat buldu, yeri geldi kalem ehli kimselerin kitaplarında silinmemek üzere kâğıda işlendi.

Bu parçada destanın oluşumuyla ilgili aşağıdaki "gerekli şart ve safhalardan" hangisi hakkında bilgi yoktur?

- A) Çekirdek dönem
- B) Sözlü gelenek
- C) Kahramanın ortaya çıkışı
- D) Destan anlatıcısı
- E) Yazıya geçirilme

AYT 2022

5. ÜNİTE ROMAN

Laparans e trompöz (Görünüş aldatıcıdır.) derler.

(Recâizâde Mahmud Ekrem, Araba Sevdası)

Tanzimat Dönemi'nde yenileşme (Temsilî)

Bilgi Havuzu

Roman, Türk edebiyatına ilk olarak Yusuf Kâmil Paşa'nın *Telemak* çevirisiyle girer.

Bilgi Havuzu

İlk yerli roman Şemseddin Sâmî'nin *Taaşuk-ı Tal'at ve Fitnat*'dir.

- ✦ Roman, Türk edebiyatına Tanzimat Dönemi'nde çeviri yoluyla Batı'dan girmiş, bunu kısa bir süre sonra yerli romanlar izlemiştir.
- ✦ Bu dönem romanlarında "yanlış Batılılaşma, görücü usulü evlilik, esaret, kölelik, cariye, hayal kırıklıkları" gibi temalar üzerinde sıklıkla durulmuştur.
- ✦ Romantizmin etkisiyle kahramanlar tek yönlü, ilk görüşte âşık olan ve genellikle günlük yaşamdan alınmış kişilerdir.
- ✦ Romanlarda romantizm akımının etkisiyle "toplum için sanat" görüşü benimsenmiş; tesadüflere, olağanüstülükler sıklıkla yer verilmiştir.
- ✦ Olaylar genellikle İstanbul'da, Çamlıca ve Beyoğlu gibi dönemin sosyal yaşamını yansıtan mekânlarda geçer.
- ✦ Yazarlar, tasvir ve tahlillerde uzun cümle ve sanatlı söyleyişi benimserler.
- ✦ Türk edebiyatında roman türünün ilk örnekleri verildiği için bu dönem romanları teknik bakımdan kusurludur.
- ✦ Romanlarda çevre ve kişi tasvirleri çoğu zaman eseri süslemek için yapılmıştır.
- ✦ Bu dönemde roman yoluyla bireyi ve toplumu eğitime amaçlanmıştır.

Tanzimat Dönemi Romancıları

Ahmet Mithat Efendi (1844-1912)

- Döneminde *Yazı Makinesi*, *Kırkanbar* ve *Hâce-i Evvel* gibi adlarla anılmıştır.
- Eserlerinde "yanlış Batılılaşma, görücü usulü evlilik, esaret, eğitim" gibi toplumsal konuları işlemiştir.
- Romanlarında olayların akışına müdahale, ansiklopedik bilgiler aktarma, kendi görüş ve düşüncelerini belirtme, meddah hikâyesi tarzında yazma gibi özellikler öne çıkar.
- Eserlerinde realizm ve natüralizm izleri görülse de romantizm öne çıkar.
- Birçok gazetede müdürlük yapmış, özellikle 1878'de kurduğu *Tercümân-ı Hakikat* gazetesi tanınmasında çok etkili olmuştur.
- Türk edebiyatında hikâyeci, romancı ve gazeteci kimlikleriyle tanınmıştır.

Hikâye: *Kıssadan Hisse, Letâif-i Rivâyât, Bir Gerçek Hikâye.*

Roman: *Hasan Mellâh, Hüseyin Fellâh, Felâtun Bey ile Râkım Efendi, Paris'te Bir Türk, Dürdâne Hanım, Dünyaya İkinci Geliş, Yeniçeriler, Henüz On Yedi Yaşında, Jön Türk...*

Oyun: *Eyvah, Açık Baş, Çengi, Çerkez Özdenler.*

Özet

Felâtn Bey ile Râkım Efendi: Felâtn Bey; tembel, gezmeye ve eğlenceye düşkün, babasından kalan gelire güvenen, Batılılaşmayı şekilcilikten ibaret zanneden biridir. Râkım Efendi; fakir bir ailede büyüyen, bir yaşında yetim kalan, annesi ve Fedayi adlı dadısı tarafından büyütülen, Fransızca ve Farsça öğrenerek çevirmenlik ve öğretmenlik yapan biridir. Bir tercüme işinden eline geçen para ile Canan adında bir cariyeye satın alır, onun eğitimiyle yakından ilgilenir. Râkım, bir arkadaşının aracılığı ile İngiliz Ziklas ailesinin Can ve Margrit adlarındaki kızlarına Türkçe dersi vermeye başlar. Bilgisi, alçakgönüllülüğü, efendiliği ile bu ailenin dostluğunu kazanır. Ziklaslar Râkım'ı ve Felâtn'u akşam yemeklerine davet eder. Bu davetlerde Felâtn Bey tavır ve tutumlarıyla kendini küçük düşürürken Râkım Efendi bu aileyle dostluğunu ilerletir. Felâtn Bey, Polini adında bir kadını sever. Onun da teşvikiyle babasından kalan gelirini Beyoğlu'nda hızla tüketirken Râkım'ın, uyarılarına kulak asmaz. Râkım, Canan ile nikâhlanır. Bunun üzerine Râkım'a karşı derin bir sevgi duyan Can hastalanır. Mister Ziklas'ın yüklü bir miras ile kızını Râkım'a verme teklifini Râkım geri çevirir. Felâtn Bey, babasından kalan miras tükenince uzak bir yerde mutasarrıflık alarak İstanbul'u terk etmek üzere limana gider.

Nabizade Nazım (1862-1893)

- Dil ve edebiyat sorunlarını dile getiren makalelerle yazı hayatına başlamıştır.
- Roman, öykü, şiir ve düzyazı türlerinde eserler vermiştir.
- Eserlerinde realizm ve natüralizm akımlarının etkisi görülür.
- Yaptığı çevirilerle Türk okuyucusunu Batı'dan gelen edebî akım ve düşünceleriyle tanıştırır.
- Eserlerini sade ve doğal bir üslupla kaleme alır.
- Karabibik romanının konusu, Antalya'nın Beymelek köyünde (İstanbul dışında) geçer.

Hikâye: Yâdigârlarım, Zavallı Kız, Bir Hâtıra, Sevda, Hâlâ Güzel, Hasba.

Roman: Zehra, Karabibik.

Özet

Zehra: Eser kıskançlık konusu üzerine kuruludur. Bu yönüyle Türk edebiyatında psikolojik tahlillerin yapıldığı ilk roman olarak değerlendirilir. Şevket Efendi, İstanbul'da Asmaaltı'nda mağaza işletmektedir. Yanında kâtip olarak çalışan Suphi'yle kızı Zehra'yı evlendirir. Ancak Zehra kıskanç bir kişidir. Evin hizmetçisi Sirricemal'i kıskanır. Suphi bu kıskançlık krizlerinden bıkar ve Sirricemal ile evlenir. Bu durumu içine sindiremeyen Zehra, Ürani adında bir kadının Suphi'yi etkilemesini sağlar. Suphi bu tuzağa düşer. Bu durumu içine sindiremeyen Sirricemal yaşamına son verir. Suphi perişan olur. Ancak Zehra kötülüklerine devam eder.

Bilgi Havuzu
Nâmık Kemal'in **İntibah** adlı eseri Türk edebiyatında ilk edebî roman, **Cezmi** adlı eseri ilk tarihî roman kabul edilir.

Bilgi Havuzu
Karabibik, Türk edebiyatında ilk köy romanı kabul edilir.

Bilgi Havuzu
Sâmpaşaazâde Sezâî'nin kaleme aldığı **Sergüzeşt** adlı eser romantizmden realizme geçişin başarılı örneklerinden biridir.

1. **Etkinlik:** Tanzimat romanıyla ilgili verilen bilgilerin başındaki kutucuğu yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

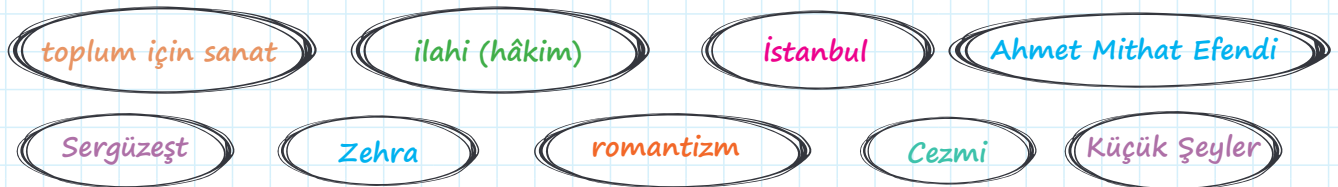

DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ Tanzimat romanı teknik açıdan kusurludur.
- ☐ Tanzimat romanlarında yazarlar, kişiliklerini gizlemiştir.
- ☐ Tanzimat romanlarının mekân anlatımında çok uzun tasvirler dikkat çeker.
- ☐ Türk edebiyatında roman türü Tanzimat’tan sonra görülür.
- ☐ Nâmık Kemal’in yazdığı *Sergüzeşt*, ilk edebî roman özelliğini taşır.
- ☐ Ahmet Mithat Efendi, eserlerini halkı eğitmek için kaleme almıştır.
- ☐ Nâmık Kemal, Türk edebiyatında ilk realist roman yazarıdır.
- ☐ Tanzimat romanında yer ve çevre tasvirleri çoğu zaman eseri süslemek için yapılmıştır.
- ☐ Tanzimat’ın ikinci döneminde halkın anlayacağı sade bir dil kullanılmıştır.
- ☐ Samipaşazade Sezaî’nin hikâyeleri teknik açıdan güçlüdür.
- ☐ *İntibah*, yanlış kadınları sevmenin doğurduğu yıkımı ele alır.

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri kutucuklarda verilen uygun kelimelerle tamamlayınız.

- a) Tanzimat edebiyatında psikolojik tahlillerin öne çıktığı ilk roman kabul edilir.
- b) Tanzimat romanlarında mekân olarak genellikle seçilmiştir.
- c) Yazarların olaylara müdahale isteği neticesinde Tanzimat romanları genellikle bakış açısıyla yazılmıştır.
- ç) Tanzimat romanında romantizmin etkisiyle görüşü benimsenmiştir.
- d) Sâmpaşazâde Sezâî’nin romanı realist bir anlayışla yazılmıştır.
- e) Tanzimat romancısı toplumu eğitmeyi amaç edinmiş, roman okumaktan maksadın “hem eğlenmek hem öğrenmek” olduğunu belirtmiştir.
- f) Tanzimat romanında akımının etkisiyle betimlemeler ayrıntılıdır.
- g) Namık Kemal romanında tarihî bir olayı ele alır.

3. **Etkinlik:** Aşağıdaki tabloda Romen rakamlarıyla metinler, tablonun altında bu metinlere yönelik çıkarımlar verilmiştir. Metinlerin başındaki Romen rakamlarını, çıkarımların başındaki dairelere yazarak metinlerle çıkarımları eşleştiriniz.

I.	Meramımız burada Felâtun Bey'i zemmetmek olmayıp kendi hâl ü tavrını erbâb-ı mütalaaya lââyıklıca tanıtmaktır.
(...)
Hiç Râkım için iş bulunur da kabul edilmemek mümkün olur mu? Herif iş makinesi! Bunu da ma'a'l-memnûniyye kabul eyledi.
II.	Râkım kızın elini kim bilir ne için fakat pek ihtimale karîb ki âdeta şaşkınlığıyla kendi eline almış bulunduğundan sonra dahi bırakmak hatırına gelmemiş idi. Heriften fiyatını sordu. Yüz altın demesin mi?
Herif kızın değerinden bahseder. Ya Râkım ne yapar? Râkım çocuk gibi ağlar! Ay kıza ne oldu? Zira o da Râkım'a karşı ağlamaya başladı!
İhtiyar ne mana vereceğini bilemez. Bir kimsesine mi benzettiğini Râkım'dan sorar, bir cevap alamaz.
III.	Üş odadan ibaret bulunan haneyi üç nefer sekenesi beynlerinde taksîm ederek bir de misafir kabul edecek yer olmak üzere salonlarını döşemişler idi. Madem sözü bu kadar açtık. Geliniz şu hanenin dâhiline bir göz gezdirelim:
Evceğiz bir katlı idi. Zeminde matbah, kiler, odunluk ve ev altı olup nerdübânden çıkıldıkta ufak bir gezintiye varılır ve karşı gelen camlı kapı açılınca salona girilir idi.
(...)
Hanenin şekil ve taksîmâtını anladınız ya? Şimdi bunun içini güzelce boyayınız, kâğıtlayınız, yerlere alâ kilimler döşeyiniz, salonun içine yarım takım kanepeler ve bir ayna ve bir konsol koyunuz. Aynanın iki tarafına iki güzel resim dahi asınız. İşte Râkım'ın salonunu teşkîl etmiş olursunuz.
IV.	Abdullah Efendi olup bitenleri işitince az daha yüreğine iniyordu. O da şerirlerin hiçbir zaman kurtulamadıkları akıbete uğradı, kendisine tehlikeli bir felç gelerek cezasını buldu...
V.	Aaa kızım! Sen çocuk mu oldun! İşte, dedim sana ya... Bu talih her gün önüne gelmez... Nasıl "Beni kimse istemez." dersin? Niçin istemeyecekler? Sen evlenmeyecek misin? Hani ya geçen hafta görücüler gelmedi mi? Senin hiç haberin yokken onlar sana baktılar, beğendiler... İşte iş meydanda... Kocan olacak efendi Ahmet Bey isminde...

- ☐ a) Tanzimat romanında kahramanlar hayal ve duygularını belli eden romantik kişilerdir.
- ☐ b) Tanzimat romanlarında sıklıkla işlenen görücü usulü evlenme konu olarak seçilmiştir.
- ☐ c) Tanzimat romanlarında iyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.
- ☐ ç) Yazarlar, roman kahramanları karşısında tarafsız değildir.
- ☐ d) Mekân betimlemeleri çok uzun ve eseri süslemek amacıyla yapılmıştır.
- ☐ e) Tanzimat romanlarında sık sık tesadüflere başvurulur.

4. Etkinlik: Aşağıda tanıtılan eserlerin adlarını ve yazarlarını altındaki noktalı yerlere yazınız.

a) Romantizm akımının etkisiyle yazılan eserin başkahramanı Ali Bey; annesiyle yaşayan, temiz yaratılışlı, hayatı bilmeyen bir gençtir. Bir gün Çamlıca'da gördüğü kötü karakterli Mahpeyker'e âşık olur. Annesinin tüm uyarılarına rağmen Ali Bey gerçekleri fark edemez. Yaşanan birçok kötü olay sonrasında Ali Bey gerçeği görür ancak son pişmanlık fayda etmemiştir.

b) Türk edebiyatının ilk yerli roman örneği olan eser, öksüz büyüyen kahramanın tesadüfen gördüğü kıza âşık olması ve kızın üvey babasının bu evliliğe karşı çıkması sonucunda yaşanan olaylar üzerine kurgulanmıştır. Eserde romantizmin birçok özelliğine rastlanır.

c) Türk edebiyatında köyü anlatan ilk eser olması bakımından önemlidir. Eserde Antalya'nın Beymelek köyünde yaşayan fakir bir çiftçinin hayatın gerçekleriyle yüzleşmesi ve yaşadığı zorluklar anlatılır. Kahraman, tarlasını sürmek için gerekli parayı bulamayınca tefeciden para alır. Ancak borcunu ödeyemez ve kavgalı olduğu zengin çiftçi Yosturoğlu'nun yeğeniyle kızı Huri'yi evlendirir.

ç) Doğu-Batı çatışmasını işleyen roman, iki zıt kültürü temsil eden kahramanların etrafında şekillenir. Kahramanlardan biri alafranga hayata meraklı Mustafa Merakî Efendi'nin rahat şartlarda büyümüş, sorumsuz ve amaçsız oğludur. Diğeri ise küçük yaşta babasını daha sonra da annesini kaybetmiş, Fedayi Kalfa isimli dadısı tarafından büyütülmüş, Fransızca bilen, kültürlü, ilkeli, değerlerinin farkında bir gençtir. Romanda Doğu medeniyetini temsil eden kahramanın çalışarak ilerlemesi, buna karşılık Batı özentisine sahip kahramanın hayattaki başarısızlıkları anlatılır.

d) Türk edebiyatında yanlış Batılılaşmanın eleştirildiği önemli romanlardandır. Roman kahramanı Bihruz; babasından kalan mirasla savurgan bir hayat süren, her fırsatta Fransızca konuşmaya çalışan, arabalara meraklı, Batı'ya özenen bir tiptir. Bir gün Çamlıca'da gezerken Periveş adında bir kadına âşık olur. Periveş, Bihruz'un sandığı gibi iyi biri değildir. Bihruz'u çeşitli ortamlarda küçük düşürür. Sonunda Periveş'in gerçek kimliğini öğrenen Bihruz toplum içine çıkamaz ve utanç dolu bir hayat sürer.

e) Türk edebiyatının esaret ve kölelik konularını işleyen ilk romanıdır. Romanda esir tüccarı tarafından kaçırılan Dilber adında dokuz yaşındaki kızın yaşadıkları realist bir üslupla anlatılır. Dilber, gittiği konaklarda evin hanımlarından ve hizmetçilerinden eziyet görür. Asaf Paşa'nın konağında iyi karşılanan ve eğitim alan Dilber, evin oğlu Celal Bey ile yakınlaşınca Mısır'da zengin bir konağa satılır. Konakta harem ağası olan Cevher, kıza acır ve kızı İstanbul'a, sevdiği gencin yanına yollamak için çaba sarf eder. Ancak işler yolunda gitmez ve Cevher ölür. Dilber ne yapacağını bilemez ve çaresizlikle kendini Nil Nehri'ne atar.

5. Etkinlik: Aşağıdaki metni okuyarak metne ilişkin soruların cevaplarını ilgili boşluklara yazınız.

“Celal Mukaddimesi” sadece bir piyese ön söz olmak üzere yazılmış gibi durmaz, yazarının hatta devrinin edebiyat görüşünün eskiye bakarak yeniye kurma yolunda bir manifestosu gibidir. Roman konusunda kıymetli görüşler taşıyan Mukaddime, geleneksel anlatımızı “kocakarı masalları”na benzetirken artık olağanüstülükleri küçümseyerek hayatından kovan bir edebî zevkin işaretlerini verir.

(...)

Genel olarak vakaya dayalı, merak unsuru ön plana çıkarılmış ilk roman örneklerini; toplumsal, kültürel ve fikrî mesajlarını da yükleyerek yazdılar. Roman bir taraftan bir yazma biçimi olurken diğer yandan topluma ulaşma kanallarından biri olma fonksiyonunu da yükledi. Zaten belirgin bir şekilde bir aydın sınıfın kullandığı bir türdü. Onların istediklerini anlatma aracı olarak kendi kimliğini bulma çabasına girdi. Bu sebeple erken dönem Türk romanları bir taraftan gerçeğe bağlı kalma kaygısını içinde taşıırken diğer yandan eski anlatı geleneğini tenkit etti. Bir yandan kişiler dünyasını psikolojik derinlikler eşliğinde kurarken diğer yandan masalların keskin çizgilerle belirlenmiş iyi kötü karşıtlığını kullandı. Bir yandan öğretmek arzusuyla kültürel bir birikim aktarırken diğer yandan hoşça vakit geçirmek için merak uyandıran bir macerayı anlatmayı önceledi. Masalların, mesnevilerin, âşık ve meddah hikâyelerinin dünyasından olabildiğince uzak kalmaya, onların ibret ve nasihatler vermek için anlatma hedefinden kaçınmaya çalışırken “kıssadan hisse çıkarma”nın zorunluluğunu hissetti. Çünkü onlara göre ortada pek çok konuda hızla eğitilmesi, yeni medeniyete ayak uydurması gereken kalabalık bir halk vardı.

Hülya Argunşah, Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Türk Romanı

a) Metne göre Tanzimat sanatçılarının romana yüklediği işlev nedir? Açıklayınız.

b) Tanzimat sanatçıları ilk romanlarını yazarken nasıl bir tutum sergilemişlerdir?

c) Metinde altı çizili söz grubuyla anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

ç) İlk dönem Türk romanlarında öne çıkan özellikler nelerdir? Açıklayınız.

6. **Etkinlik:** Aşağıda verilen metinlerden hareketle birinci ve ikinci dönem Tanzimat romanlarını benzerlik ve farklılıkları yönünden karşılaştırınız.

1. Metin

Merakî Efendi'nin alafrangalılığıyla beraber böyle bir Mehmetçiği konağına kabul etmiş olmasına şaşmayınız. Onu terbiye edecek idi. Hatta terbiye etmeye başladı bile. Bir gün "Mehmet, Beyefendi ne yapıyor?" deyip de Mehmet'ten "Çorba içiyor." cevabını alınca "Oğlan öyle söyleme, ona alafrangada supe yiyor derler." demiş ve Mehmet "Hayır, efendim! Allah göstermesin! Sopa yediği yok, çorba içiyor." dediği hâlde dahi Merakî Efendi meraklanmayıp "Oğlum! Alafrangada çorbanın ismi supedir, bunları birer birer öğrenmeli." diye bir nasihat vermiş idi. İşte anlayınız ki Mehmet dahi yavaş yavaş alafranga olacaktır. Nasıl olmasın ya? Olmamak mümkün mü? Büyük efendi ne ise ne ama küçük bey Fransızcadan başka söz söylemiyor ki! Sütü kahve isteyeceği zaman "kafe ole" diyor Mehmet ise bunu "kavala"dan başlayıp evvelce öğrenmiş olduğu "karyola" kelimesine kadar tatbik ede ede ister istemez belliyor.

Ahmet Mithat Efendi, Felâtn Bey ile Râkım Efendi

2. Metin

Bihruz Bey bir vezirzade olmak haysiyetiyle daha tıfl-ı şîr-hâre iken dayelerin, dadıların ellerine ve biraz sonra uşaklara teslim olunduğundan bu avanda valideynini nadiren görürdü. Tufûliyetten kurtulduktan sonra mektebe gitmek, çarşı pazarda midillilerle gezmek zamanı geldiği için anasını babasını yine çokluk görmez idi. Âlem-i sabâvetten âlem-i şebâba intikal edince beyefendi ibtida araba sevdasına düştü. Ba'dehu alafrangalık illetine giriftâr oldu. Bîl-âhire bunlara sair hevesat da karıştı. Peder paşa irtihal etmekle başa bir de (mirasyedî)lik çıkınca türlü türlü sefahetler, israflar yol aldı. İşte bey gece gündüz bunlara sarf-ı efkâr etmekten -bir sakfın altında bulundukları hâlde- günde yarım saat olsun validesini görüp görüşmeye vakit bulamaz olmuş idi. Yalnız geceleyin yatmaya gider veya sabahleyin haremden çıkarken valide hanımın oturduğu odanın kapısından bakarak -eğer hanımefendi orada ise- alafranga bir eda ile: "Bonsuvar" veya "Ban nüi" veyahut "Bonjur mer!" deyip zavallı kadından karşılık almaya da lüzum görmeksizin çekilir giderdi.

Recaizade Mahmut Ekrem, Araba Sevdası

Benzerlikler

Farklılıklar

Modern Türk romanının temeli bu dönemde atılmıştır. Tanzimat Dönemi'nde ilk örneklerini gördüğümüz roman türünün Batı tekniğine uygun örnekleri Servetifünun Dönemi'nde kaleme alınmıştır.

Servetifünun Dönemi Romanının Genel Özellikleri

- ✦ Servetifünun Dönemi'nde roman, Tanzimat Dönemi'nde görülen teknik kusurlardan arındırılarak Batılı seviyeye yükseltilmiştir.
- ✦ Diğer türlerde olduğu gibi romanda da süslü ve sanatlı, ahenkli bir dil tercih edilmiştir.
- ✦ Özellikle betimlemelerde dil daha da ağırlaşmıştır.
- ✦ Arapça, Farsça ve Fransızcadan alınan sözcük ve tamlamalar sık kullanılmıştır.
- ✦ Dönemin siyasi koşulları gereği sanatçılar; aşk, karamsarlık, kaçış, hayal kırıklığı gibi bireysel temalara yönelmiştir.
- ✦ Sanat sanat içindir, anlayışı benimsenmiştir.
- ✦ Romanlarda günlük yaşamda görülebilecek olay ve kişilere yer verilmiştir.
- ✦ Roman kişileri, genellikle Batı kültürü ile yetişmiş, eğitilmiş kişiler olmasına rağmen karamsar ve mutsuzdur.
- ✦ Romanlarda kahramanların ayrıntılı tasvir ve tahlillerine yer verilmiştir.
- ✦ Olaylar, genellikle İstanbul'da köşk, konak, yalı gibi kapalı mekânlarda geçmektedir.
- ✦ Romanlarda realizm ve natüralizmin etkisi görülmektedir.

Servetifünun Dönemi Romancıları

Halit Ziya Uşaklıgil (1865-1945)

- * Türk romanını teknik kusurlardan arındırarak Batılı seviyeye çıkaran kişi olarak kabul edilir.
- * Fransızcanın cümle yapısını Türkçeye başarıyla uygulamıştır.
- * Sanatlı ve ağır dilinin yanı sıra uzun cümleleriyle de dikkati çeker.
- * Roman kişileri; eğitilmiş, sanat ve edebiyat zevkine sahip, duygusal kişilerdir.
- * Romanlarında mekân, İstanbul ve Adalar'dır. Yer yer kenar mahallelerden söz edilse de olaylar genellikle konak, yalı, köşk gibi lüks mekânlarda geçer.
- * "Mensur şiir" türünün Türk edebiyatındaki ilk başarılı örneklerini vermiştir.
- * *Mâi ve Siyah*, *Aşk-ı Memnû*, *Kırık Hayatlar* sanatçının tanınmış romanlarıdır.

➤ Başlıca Eserleri

Hikâye: Bir Yazın Tarihi, Solgun Demet, Aşka Dair, Hepsinden Acı...

Roman: *Mâi ve Siyah*, *Aşk-ı Memnû*, *Kırık Hayatlar*, *Ferdi ve Şürekâsı*, *Bir Ölünün Defteri*...

Anı: *Kırk Yıl*, *Saray ve Ötesi*...

Tiyatro: *Fürüzan*, *Kâbus*, *Fare*.

Mensur şiir: *Mensur Şiirler*, *Mezardan Sesler*.

➤ **Mâi ve Siyah:** Edebiyatımızda ilk başarılı nesil romanı olarak kabul edilen bu roman, Servetifünun neslinin özelemlerini, edebiyat ve hayat karşısındaki tutumunu **Ahmet Cemil** karakteri üzerinden ortaya koyan bir beyanname niteliği taşır. **Ahmet Cemil**, babasının ölümü nedeniyle ailesinin bakımını üstlenmiş, bir taraftan okuyan bir taraftan para kazanmaya çalışan biridir. *Mirat-ı Şuun* gazetesinde bulduğu işle maddi durumunu biraz düzeltir, okulunu bitirir. **Ahmet Cemil**'in en büyük hayali ünlü bir romancı olmaktır, bunun için edebiyat camiasında ses getirecek bir roman kaleme almaktadır. **Ahmet Cemil**, okuldan arkadaşı **Hüseyin Nazmi**'nin kız kardeşi **Lamia**'ya âşık olur ama aralarındaki maddi uçurum aşkını ilan etmesine engeldir. **Ahmet Cemil**'in kız kardeşi **İkbal**, *Mirat-ı Şuun* gazetesinin sahibinin oğlu **Vehbi Bey**'le evlenir. **Vehbi Bey**'in kötü davranışları **İkbal**'in çocuğunu kaybetmesine ve hastalanarak ölmesine neden olur. **Ahmet Cemil**, bu acının üzerine bir de **Lamia**'nın da bir subayla evleneceği haberini alınca mavi hayaller, yerini siyah gerçeklere bırakır. Büyük bir hayal kırıklığıyla eserini yakar, annesini yanına alarak İstanbul'u terk eder.

➤ **Kırık Hayatlar:** Yazarın yaşadığı dönemin toplum yapısını gözler önüne serdiği romanıdır. Tıp eğitimini tamamlayarak doktor olan **Ömer Behiç**, **Vedide** ile tanışır ve onunla evlenir. Bu evlilikten **Selma** ve **Leylâ** dünyaya gelir. Evliliklerinin ilerleyen yıllarında uzun süredir hayalini kurdukları eve kavuşurlar. Bu ev, onlar için çevrelerindeki çirkinliklerden, kötülüklerden kaçıp sığınılacak bir limandır. Yeni çevresinde tanıştığı **Veli Bey**'in kızı **Neyyir**, **Ömer Behiç**'i etkisi altına alır. **Ömer Behiç**, bütün yaptıklarından pişmandır; ne kadar çabalasa da kendisini **Neyyir**'den kurtaramaz. Bu süreçte karısını ve kızlarını ihmal eder, kızı **Leylâ** hastalanır. **Ömer Behiç**'in ihmalleri kızının ölümüne neden olur. **Ömer Behiç**, büyük bir pişmanlıkla **Neyyir**'den ayrılıp evine dönse de artık çevresindekiler gibi onlar da kırık bir hayata sahiptir.

Mehmet Rauf (1875-1931)

- * Halit Ziya Uşaklıgil'den sonra dönemin en tanınmış yazarıdır.
- * Tahlil ağırlıklı romanlarıyla dikkati çeker.
- * "Karşılıksız aşklar, romantik duygular, hayaller, hastalık, ölüm" eserlerinde sık rastlanan temalardır.
- * Eser kahramanları; Batılı hayat tarzını benimsemiş, müziği seven, aşırı hassas, aşk için yaşayan bohem tiplerdir.
- * Eserlerinin dili, diğer Servetifünun yazarlarına göre daha sadedir.
- * Eserlerinde kendi hayatından kesitlere de yer vermiştir.
- * **Eylül** adlı psikolojik romanı ve **Siyah İnciler** adlı mensur şiir kitabı sanatçının tanınmış eserleridir.

➤ Başlıca Eserleri

Hikâye: Kadın İsterse, Âşıkane, Bir Aşkın Tarihi, Son Emel, Pervaneler Gibi...

Roman: Eylül, Ferda-yı Garam, Genç Kız Kalbi, Karanfil ve Yasemin, Böğürtlen, Kan Damlası, Halas...

Tiyatro: Sansar, Penge...

Mensur şiir: Siyah İnciler.

➤ **Eylül:** Eser, Türk edebiyatında psikolojik romanın ilk başarılı örneği kabul edilir. Birkaç yıllık evli olan **Süreyya Bey**'le **Suat Hanım**, **Süreyya Bey**'in babasının konağında kalmakta ve onun yardımıyla geçinmektedirler. **Süreyya**, babasından kendilerine bir ev almasını istese de babası kabul etmez. **Suat Hanım**, kendi babasından para ister. Sık sık kendilerini ziyaret eden dostları ve akrabaları **Necip**'le bir yalı kiralayıp **Süreyya**'ya sürpriz yaparlar. Birlikte geçirilen bir yaz sonunda **Necip**, **Suat**'ı sevdiğini anlar ve yanlarından ayrılır. **Süreyya** ve **Suat**, eylül geldiğinde tekrar konağa dönerler. **Necip** artık konağa eskisi kadar sık gidip gelmemektedir. **Necip**'in konakta olduğu bir gün yangın çıkar, evdekiler telaşla kendini dışarı atar. **Suat**'ın olmadığını fark edince **Necip** ve **Süreyya** alevler içindeki eve girer. **Süreyya**, alevler sardığı için **Suat**'ın odasına girmeye cesaret edemez. **Necip** düşünmeden içeri atılırken odanın üzerindeki çatı çöker. **Suat** ve **Necip** çöken çatı ile alevlerin arasında kalarak can verir.

Hüseyin Cahit Yalçın (1875-1957)

- * Edebî tenkit ve polemikleriyle tanınmıştır.
- * İtalyanca, Fransızca ve İngilizceden yaptığı farklı alanlardaki çevirileriyle de öne çıkmıştır.
- * Hikâyelerinin çoğunda kendisinin ve Servetifünun neslinin karamsarlığını, hayattan ve toplumdan uzaklaşarak tabiata ve hayalî aşklara sığınmasını anlatmıştır.
- * Fransızcadan çevirdiği **Edebiyat ve Hukuk** makalesi yüzünden dergi kapatılmış, topluluk dağılmıştır.
- * Kendi hayatından izler taşıyan, hayal-hakikat çatışmasını işleyen **Hayal İçinde** adlı romanı en değerli eseridir.

➤ Başlıca Eserleri

Hikâye: Hayat-ı Muhayyel, Niçin Aldatırlarmış?

Roman: Nâdîde, Hayal İçinde.

Anı: Edebiyat Anıları, Siyasal Anılar.

Eleştiri: Kavgalarım.

! **Not:** Saffetî Ziya'nın kaleme aldığı **Salon Köşelerinde** adlı eser ile Safvet Nezihi'nin **Zavallı Necdet** eseri, Servetifünun Dönemi'nde yayımlanan diğer önemli romanlardır.

FECRİATİ DÖNEMİ ROMANI

- ✧ Konu ve dil bakımından Servetifünun romanının devamı niteliğindedir.
- ✧ Roman tekniği açısından Servetifünun seviyesine ulaşamamışlardır.
- ✧ Bu dönemin romancıları realizm ve natüralizmden etkilenmiştir.
- ✧ Sanatçıların çoğu Millî Edebiyat akımına katılmış ve romanda en başarılı örnekleri bu dönemde vermiştir.
- ✧ Topluluğun roman alanındaki başarılı isimleri Cemil Süleyman ve İzzet Melih Devrim'dir.

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

- * Dönemin bağımsız ismi olup "sokağı edebiyata taşıyan sanatçı" olarak tanınmıştır.
- * Halk için roman yazma geleneğini sürdürmüştür.
- * Yanlış Batılılaşma, kadın sorunları, zorla evlendirilme, batıl inanışlar romanlarında sık rastlanan temalardır.
- * Eserlerinde anormal tipleri mizah yoluyla ele almıştır.
- * Romanlarında paşalar, beyler, efendiler, dadılar, mürebbiyeler, züppeler, deliler, tulumbacı, külhanbeyi, dalkavuk, dilenci gibi toplumun hemen her kesiminden insana yer vermiştir.
- * Dönemin dil anlayışından farklı olarak eserlerini oldukça sade bir dille yazmıştır.
- * Realizm ve natüralizm akımlarından etkilenmiştir.

► Başlıca Eserleri

- | **Hikâye:** Kadınlar Vâizi, Namusla Açlık Meselesi, Tünelden İlk Çıkış, Gönül Ticareti...
- | **Roman:** Şık, İffet, Mürebbiye, Nimetşinas, Şıpsevdi, Gulyabani, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Ben Deli miyim?, Efsuncu Baba...
- | **Tiyatro:** Hazan Bülbülü, Kadın Erkekleşince...

► **Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç:** Cahilliğin, batıl inanışların eleştirildiği bir romandır. Zengin ve eğitimli biri olan **İrfan Galip**, Batılı düşünceleriyle çevresini aydınlatmaya çalışmakta ama çevresindeki kişiler kendisini anlayamamaktadır. Bir taraftan da kendi seviyesine uygun bir eş aramaktadır. **İrfan Galip**, bilgili ve kültürlü zannettiği bir kadın tarafından terslenince kadınlara düşman olur. Konferanslar düzenleyerek Halley kuyruklu yıldızının Dünya'ya çarpacağına, kıyametin kopacağına insanları inandırır. **Lütfiye** isimli bir kadınla mektuplaşmaya başlar. Bu mektuplaşmalarda ön yargılarından kurtulur, aradığı eşin **Lütfiye** olduğunu anlar. **İrfan Galip** ve **Lütfiye**, Halley kuyruklu yıldızının Dünya'nın yakınından geçtiği gece evlenir.

► **Mürebbiye:** Doğu-Batı çatışmasının ele alındığı romanda **Matmazel Anjel** Batı'nın cazibesini temsil eder. Emekli memur **Dehri Efendi**, konakta kızı **Melâhat**, damadı **Sadri**, büyük oğlu **Şemi**, küçük oğulları **Nezahat**, **Vahip** ve kardeşi **Amca Bey**'le yaşamaktadır. **Dehri Efendi**, küçük oğulları **Nezahat** ve **Vahip**'in eğitimiyle ilgilenmesi için Fransız mürebbiye **Matmazel Anjel**'i konağa getirir. **Şemi** ve **Sadri**, çeşitli yollarla **Anjel**'e sevgilerini göstermeye çalışırken **Anjel** de yaptığı planlarla evin bütün erkeklerini istediği gibi kullanır.

► **Şık:** Batı özentisi tiplerin mizahi bir dille eleştirildiği romandır. Batılılaşmayı şekilden ibaret sanan, cahil, saf ve aptal **Şatırzade Şöhret Bey**, soylu biri sandığı, aslında ahlaksız bir kadın olan **Madam Pötüş**'le çıkmaktadır. Bütün servetini Batılı gibi görünmek uğruna **Madam Pötüş**'e kaptırır. Bu da yetmiyormuş gibi annesinden ve misafirlğe gittiği yerdeki insanlardan çaldığı parayı da bu uğurda harcar ve hapse girer.

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucukları yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

DOĞRU-YANLIŞ

a) Servetifünun Dönemi romanlarının başlıca teması hayal-hakikat çatışmasıdır.

b) Roman Batı seviyesine Servetifünun Dönemi'nde ulaşmıştır.

c) Halas, Halit Ziya Uşaklıgil'in toplumsal konulu romanıdır.

ç) Servetifünun romanında romantizmin etkisiyle tek yönlü kişiler ele alınmıştır.

d) Hüseyin Rahmi Gürpınar, Servetifünun topluluğunun önde gelen temsilcilerindendir.

e) Fecriati romancıları, Servetifünun romancılarından daha başarılıdır.

f) Servetifünun romanlarında olay genelde yalı, konak, köşk gibi mekânlarda geçer.

g) Türk edebiyatında ilk başarılı nesil romanı Mehmet Rauf'un Eylül adlı eseridir.

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki tabloda sağ sütunda eserler sol sütunda yazarlar verilmiştir. Yazarların başındaki Romen rakamlarını eserlerin başındaki dairelere yazarak yazarlarla eserleri eşleştiriniz. (Bir yazarın birden fazla eserle eşleşebileceğini unutmayınız.)

IV a

EŞLEŞTİRME

Yazar

I

Safvet Nezihi

II

Hüseyin Rahmi Gürpınar

III

Mehmet Rauf

IV

Saffetî Ziya

V

Hüseyin Cahit Yalçın

VI

Halit Ziya Uşaklıgil

Eser

a)

Ferda-yı Garam

c)

Bir Ölünün Defteri

d)

Şık

f)

Salon Köşelerinde

g)

Halas

i)

Aşk-ı Memnû

j)

Nesl-i Ahir

b)

Mai ve Siyah

ç)

Gulyabani

e)

Kırık Hayatlar

g)

Hayal İçinde

h)

Mürebbiye

i)

Zavallı Necdet

k)

Eylül

3. **Etkinlik:** Aşağıda konularından kısaca bahsedilen eserlerin isimlerini ve yazarlarını tabloda boş bırakılan yerlere yazınız.

	Eserin Adı	Eserin Yazarı
a) Dönemin İstanbul toplum hayatının bir doktor, onun ailesi, çevresi ve yasak aşkı üzerinden anlatıldığı eserdir.		
b) Aynı konakta yaşayan dört erkeğin Batı'yı temsil eden bir kadın karşısındaki iradesizliği üzerinden Doğu-Batı çatışmasını işleyen natüralist eserdir.		
c) Servetifünun neslinin hayal-hakikat çatışması ekseninde ele alındığı Servetifünun beyannamesi olarak kabul edilen eserdir.		
ç) Batı özentisi tiplerin nasıl küçük düşürücü durumlarla karşılaşabileceğinin Şatırzade Şöhret Bey üzerinden mizahi dille anlatıldığı eserdir.		
d) Suat ve Necip aşkının bir eldiven sembolü üzerinden işlendiği, psikolojik tahlillerin öne çıktığı eserdir.		

4. **Etkinlik:** Aşağıdaki parçayı okuyunuz. Servetifünun Dönemi'nin dil ve üslup anlayışıyla ilgili çıkarımlarınızı boş bırakılan yere yazınız.

Bir rüya içinde yahut sihir âlemi karşısındaydı; kemanların titreyen eninleri, flâvtanın kahkahaları, sanki bu aletlerden, bütün bu kirşlerle tahta veya bakır parçalarından sihirli bir nefesle canlanarak, kanatlanarak uçuşan küçük küçük nağmeler birbirine atılıyor; birinden ötekine bir hicran sedası, ötekinden bir ıstırap enini, şundan bir tahassür nâlesi, diğer birinden bir ümit cevabı çıkarak, bütün o biçare insan ruhuna mahsus acılıkların tatlılıkların hazinesi taşıyor, maî-siyah kelebekler gibi uçuşarak, birbirleriyle dudak dudağa bir visal içinde dağılıyorlar, yükseliyorlar; sonra bunlar o parlak semanın maîliklerine, şu muzlim denizin siyahlıklarına serpiliyor; işte işte şu aşağıya süzülen, şu yukarıya uçuşarak siyahlara bürünen soluk ziyalar! Bârân-ı elmas...

5. Etkinlik: Tanzimat ve Servetifünun dönemlerinden alınan aşağıdaki parçaları okuyarak tabloda verilen özelliklerin görüldüğü metinleri “✓” ile işaretleyiniz.

I. Metin

Rusya Kumpanyası'nın Batum'dan gelen bir vapuru Tophane'nin önüne yanaştığı zaman denizin üzerinde sabırsızlıkla bekleyen birkaç kişi sandallardan vapurun içine atılmışlardı. Bunlardan birisi uzun boylu, geniş omuzlu, seyrek siyah bıyıklı, etekleri ayaklarına kadar uzun, beli gayet dar bir Çerkes paltosu giymiş; yanında kendi kavminin kalpağı, elinde bir gümüşlü kırbacı olan Çerkes'e,

- Safa geldiniz. Cariyeler nerede?
- İşte burada!
- Kaç tane?
- Üç.
- Güzel mi?

Çerkes, (Esirlerden birisini göstererek):

- Şu mâi gözlere bak! Bir paşa buna bir hazine verir.

Çerkes'le bu herif bir sandala, cariyeler de diğerine binerek Tophane İskeleyi'ne doğru vapurdan açıldılar. Çerkes'le beraber bulunan ve gayet cesimü'l-cüsse olan bu adam, Hacı Ömer isminde bir esirciydi ki insan ticaretinin kalb-i bî-hissine verdiği merhametsizlik, kalbinin o büyük yuvarlak gözlerine aksettirdiği bir nevi vahşilik âsârından olarak bakışı kaplana benzer. Mana-yı şümülüyle kendisinin de dâhil olduğu insaniyetin -menfaat-i şahsiyesinden başka- bir kısmına gelen felaketten müteessir olmaz; bir hanendenin sesiyle bir kızın ağlamasını, bir sazın sedasıyla bir hüsn-i bî-bahanın istirhamını tefrik etmezdi.

II. Metin

Zevcinin samimiyetinden hiçbir zaman şüphe etmek ihtimali yoktu; her gün, bir gün evvel yine şüphe etmediği samimiyeti daha çoğalmış görüyordu. O derece ki izdivaçlarından bir sene sonrayı şimdi düşündükçe, o zaman teyid-i irtibat için pek kâfi, pek kavi gördüğü derece-i samimiyet bugünküne nispeten hiçti. Bugün, “O zaman nasıl emin olmuşum?” diyeceği geliyordu ve o zamanın hararet ve iştiağı bugün duçar-ı inhilâl olmuşsa da kendisi müdebbir ve mütefekkir bir kadın temyiziyle bu samimiyeti evvelkilere müreccah görerek o inhilâlden hâsıl olan hüznü def'e çalışıyordu.

Süreyya tekrar parasızlıktan şikâyet ederek:

- Bak, dedi; bak Suad, elli lira insanı nelerden mahrum ediyor? Sonra biz de adamız değil mi? Zevcesini mesut etmek için elli lira bulamayan bir adam...

Zevcini böyle âciz görmek istemeyen Suad; o öyle düşünmesin, zebun görünmesin diye:

- Fakat ben seni böyle daha çok seviyorum, dedi; herkes zengin olabilir fakat senin gibi olamaz.

Sonra Süreyya'nın kederlerini dağıtmak için ilave etti:

- Mademki sen beni kapıp bir yalıya götürüremiyorsun, bari ben seni alayım da balkona olsun çıkarayım... Gece o kadar güzel ki istifade etmemek cinayet sayılır.

	I. Metin	II. Metin
a) Toplumsal bir konu ele alınmıştır.		
b) İlahi bakış açısıyla yazılmıştır.		
c) Bireysel bir konuya yer verilmiştir.		
ç) Ruhsal betimlemeler kullanılmıştır.		
d) Betimlemelerin olduğu bölümlerde dil ağırdır.		
e) Olaylar kapalı mekânda geçmektedir.		
f) İç çözümleme ve diyalog tekniklerine yer verilmiştir.		
g) Tesadüflere yer verilmiştir.		
ğ) Karşılıklı konuşmalar ve olay anlatımlarında dil sadedir.		
h) Tanzimat Dönemi romanından alınmıştır.		
ı) Olaylar İstanbul'da geçmektedir.		
i) Servetifünun Dönemi romanından alınmıştır.		
j) Kişiler olağanüstü özelliklere sahiptir.		
k) Yazarlar kendi kişiliğini gizlemiştir.		
l) Konular gerçek hayattan alınmıştır.		

6. **Etkinlik:** Aşağıdaki parçaların alındığı romanların adını altındaki noktalı yerlere yazınız.

Ali Bey başını kaldırıp Fitnat'ın yüzüne baktığı gibi bir hâlete geldi ki tarif kabul etmez. Gayetle müteessir oldu. Nasıl müteessir olmasın ki Fitnat'ı görmekte güya eski karısını gördü? Aynı boy, aynı yüz, aynı göz.... Nihayet tıpkı o!... Ali Bey bunu gördüğü gibi on yedi seneden beri ayrılmış ve öldüğünü işitmiş ve ölümüne kendisi sebep olduğuna zahib olmuş olduğu eski karısını görür gibi oldu.

Son bir nağme tufanı ile nâgihani bir karar bütün bu hayalat silsilesine hatime çekti. Ahmet Cemil sanki bir rüyadan uyandı, etrafına baktı. Şimdi her şey hakikate ricat etmiş oldu. Başını çevirdi, burada niçin bulunduğunu anlamak için düşündü, baktı, o vakit tahattur etti. Arkadaşları şüphesiz orada, işte şuracıktan bir parçasını gördüğü bahçenin kalabalığı arasında olacaktı.

Gece ilerlemiş idi. Fakat sairleri gibi bunlar da zamanın suret-i misahasından gafil bulunduğu cihetle saatin ne raddelerde bulunduğunu bilmiyorlardıysa da herhâlde dünya kararmış, yıldızlar çıkmış idi. Bu Beymelek köyünde hiçbir damdan çıt bile işitilmiyordu. Herkes derin bir uykuya varmış idi. Sade civardaki çoban köpekleri tek tük havlamakta idi. Ocaktaki dallar keyifli keyifli yanmakta ve damın içerisini kırmızı, donuk bir aydınlıkla tenvir etmekte idi.

Eline bir süpürge vererek süpüreceği odaları, edeceği hizmetleri, yukarıya, mutfığa taşıyacağı suları gösterdi. İsmi Dilber koymuşlardı. Zira hanım kendisini bu nam ile çağırmaya başladı. Biçare Dilber sabahları erken kalkar, incecik şiltesini bin belâ ile kaldırır, odaları süpürür, kovaların içine birer parça su koyarak yukarı çıkarırdı.

Onlar konuşurken Suad düşünüyordu ki zevci gibi kalabalığı sevmez bir adam değil, kalabalık içinde büyümüş Necip Bey bile kendine bir eş bulursa burada, zevcinin cehennem dediği bu köşede yaşamaya razıydı ve Süreyya'yı böyle, daima böyle pür-güşâyış ve yalnız beraber olmaktan başka her türlü endişeden muarrâ tutamamak ona büyük bir felaket gibi geliyordu.

Dehri Efendi'nin kendinden on sekiz yirmi yaş kadar küçük bir biraderi var idi. Bu zat ailece umûmen Amca Bey namıyla yâd edildiğinden hane halkından Amca Bey'in asıl ismi ne olduğu[nu] bilmeyenler çoktu.

Amca Bey, teşkilât-ı bedeniyeye Dehri Efendi'nin küçürek mikyasında nev'anmâ bir nazîr-i acîbi idi.

Adil Giray ise neslen Tatar ve fakat kalben Osmanlı olduğundan, harp ve sulha müteallik işittiği sözlerden mümkün olduğu kadar istifade etmekle beraber Kırım'ın istiklali cihetlerine hiç yanaşmadığı gibi Şehriyar'ın müştakane nigâhlarına, meftunane şivelerine dikkat bile etmezdi. Çünkü Şehriyar filhakika güzeldi fakat Adil Giray'ın beğeneceği gibi vicdanı güzellerden değil idi.

Bihruz Bey, derece derece sarışın hanıma takarrup etmek, onunla bilişmek, tanışmak, konuşmak istiyor, hâlbuki birinci tesadüfte o kadar yakından kendisini Bihruz Bey'e göstermek (Artık bari ismiyle yad edelim) Periveş Hanım'ın hesabına uymuyordu. Binaenaleyh iki hanım köşkü gezmekten sarf-ı nazarla aşağı doğru yürüdüler... Beş on adım sonra kalabalığın içine girdiler.

Bu hayâl-i mahzûn gözünün önünden ayrılmamaya başladı. Önceleri Suphi bu hâli Sırricemal'e olan merhamete isnâd etmekte idi. Fakat gün geçtikçe hissiyâtının başka bir sûrete girdiğini hissetmeye ve kendisini levm ü tevhibe başladı. Hissiyât-ı tabîîye cereyanı önüne sedd-i mümâna'at çekilemez. Bir gün geldi ki Suphi gönlünde Sırricemal için bir meyl-i şedîd bulmaya başladı. Bir hayli zaman kendisini şüpheler içinde avutmaya çalıştıysa da muvaffak olamadı.

Salonda bu işler cereyân eylediği müddet, Râkım öte tarafta Ziklas'a dahi böyle bir alaturka ziyafetin usûl ve âdâtını anlatır idi. Ziklas bir iki saat zevcesi ve çocuklarıyla ihtilattan memnû'iyete razı olamayarak şu alaturkanın içine biraz da alafranga katmak ve onları kendi yanına koyuvermek sûretini Râkım'a ihtar eyledi.

- Millî Edebiyat Dönemi, Kurtuluş Savaşı ve Millî Mücadele yıllarına denk gelir.
- Bu dönem yazarları, "Roman, toplumun aynasıdır." görüşüyle hareket etmişlerdir.
- Bu dönem romanlarında Anadolu halkının kurtuluş mücadelesi, vatan, millet, bağımsızlık, Türkçülük, yanlış Batılılaşma, eğitimsizlik, yoksulluk, kuşaklar arası çatışma gibi temalar işlenmiştir.
- Gözleme önem verilmiş, realizm ve natüralizmin etkisinde eserler kaleme alınmıştır.
- Türk romanı, Millî Edebiyat romanıyla İstanbul dışına çıkmış, eserlerde Anadolu işlenmiş, böylece memleket edebiyatı hareketi başlamıştır.
- Romanlarda, Yeni Lisan hareketinin etkisiyle konuşma diline yakın sade bir Türkçe kullanılmıştır.
- Teknik yönü sağlam romanlarla Batılı seviyedeki roman anlayışına ulaşılmıştır.
- **Temsilcileri:** Ebubekir Hazım Tepeyran, Mithat Cemal Kuntay, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adivar, Refik Halit Karay.

Mithat Cemal Kuntay (1885-1956)

- * Vatan, millet, yurt sevgisi, kahramanlık konularında yazdığı epik-lirik şiirleriyle ün kazanmıştır.
- * Hiciv türünde de şiirler yazmış, aşk temasını hiç işlememiştir.
- * **Üç İstanbul**, tek romanıdır. Eser, II. Abdülhamit, Meşrutiyet ve Mütareke dönemlerinin toplum gerçeklerini yansıtmaları bakımından önemlidir.

Başlıca Eserleri

Şiir: Türk'ün Şehnamesinden.

Roman: Üç İstanbul.

Tiyatro: Kemal, Yirmi Sekiz Kânun-ı Evvel.

Üç İstanbul (Özet)

Üç İstanbul'da, II. Abdülhamit Dönemi'ni **Hidayet**'in, II. Meşrutiyet Dönemi'ni ve İstanbul'un işgal dönemini **Naşit**'in konağı temsil etmektedir. **Adnan**, yetim büyümüştür. Hukuk fakültesini bitirmiştir. Gazetelerde yazılar yazmaktadır. Yıkılan Vatan adında bir roman üzerinde çalışmaktadır. Verem hastalığına yakalanan annesiyle birlikte yoksul bir hayat sürmektedir. Geçimini sağlamak için öğretmenlik de yapmaktadır. İttihat ve Terakki Cemiyetine giren **Adnan** tutuklanır. Meşrutiyet'in ilanı ile hapisten çıkar. İttihatçıların ileri gelenlerinin avukatlığını yaparak iyi paralar kazanır. Mütareke zamanında ise kazandığı paraları kaybederek eski yoksul günlerine geri döner. Sonunda **Adnan**, annesi gibi vereme yakalanır ve ölür.

Ebubekir Hazım Tepeyran (1864-1947)

- * Türkçe ve Fransızca şiirlerinin yanı sıra öykü, roman ve anı türünde eserler vermiştir.
- * Türk edebiyatında, **Küçük Paşa** adlı romanıyla tanınmıştır. Bu roman, **Nabizade Nazım**'ın **Karabibik** adlı eserinden sonra köyü ve köylüyü anlatan ikinci romandır.
- * **Küçük Paşa**'dan önce Türk edebiyatında köy ve köylüden bahsedilse de en geniş hâliyle Anadolu ve köylüsü, bu romanda yerini almıştır.
- * Sanatçı, romanının teknik bakımdan kusurlu olduğunu baştan kabul etmiş; esas amacının Anadolu'da yaşanan sorunları dile getirmek olduğunu belirtmiştir.

Başlıca Eserleri

Hikâye: Eski Şeyler.

Roman: Küçük Paşa.

Anı: Canlı Tarihler, Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları.

Küçük Paşa (Özet)

Anadolu'da bir köyde yaşayan **Selime**, İstanbul'a, bir paşanın evine sütanne olarak getirilir. **Selime**'nin bebeği olan **Salih** de paşanın evinde kalmaya başlar. **Salih**, **Selime**'nin sütannelik yaptığı bebekle birlikte büyür. **Suat Paşa**, **Salih**'i evladı gibi severek sahiplenir. **Salih**, böylelikle **Küçük Paşa** olur. **Ali** ve **Selime**, üç yaşındaki çocuklarını konakta bırakarak köye dönerler. İki yıl sonra, **Suat Paşa** ölür. Paşanın ölümünün ardından eşi **Naime Hanım**, **Salih**'i konakta istemez ve köyüne gönderir. **Salih**'in anne ve babası ayrılmıştır. **Salih**, babası ve üvey annesiyle yaşamaya başlar. **Salih**'in babası **Ali**, askere alınır ve askerden geri dönmez. Üvey annesi, **Salih**'i evden atar. **Suat Paşa**'nın karısı **Naime Hanım**, çok pişman olur ve **Salih**'i tekrar İstanbul'a getirtmek ister ama artık çok geçtir.

Millî Edebiyat Dönemi'nin önemli romancıları arasında Refik Halit Karay, Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Reşat Nuri Güntekin sayılabilir. Bu romancılar, sanat hayatlarını Cumhuriyet Dönemi'nde, 1923-1950 yılları arasında yazdıkları olgun eserlerle devam ettirmişlerdir. Bu sanatçıların Millî Edebiyat Dönem'inde yazdıkları önemli romanlar şunlardır: **Çalıkuşu** (Reşat Nuri Güntekin), **Seviye Talip**, **Handan**, **Yeni Turan**, **Ateşten Gömlek**, **Vurun Kahpeye** (Halide Edip Adıvar), **Nur Baba**, **Kiralık Konak** (Yakup Kadri Karaosmanoğlu), **İstanbul'un Bir Yüzü** (Refik Halit Karay).

KURTULUŞ SAVAŞI'NI KONU ALAN ROMANLAR

Ateşten Gömlek (Halide Edip Adivar-1922)

Romanda İzmir'in işgalinden sonra Kuvayımillîye hareketine destek olmak için Anadolu'ya geçen Ayşe ile ona karşı derin bir sevgi duyan Peyami ve İhsan'ın bu süreçte yaşadıkları anlatılır. Ayşe ve İhsan cephede, Peyami ise kafasındaki kurşun çıkarılırken ameliyatta hayatını kaybeder.

Vurun Kahpeye (Halide Edip Adivar-1923)

Romanda Anadolu'daki bir kasabaya giderek Millî Mücadele'ye destek veren İstanbullu Aliye öğretmenin burada yaşadıkları ile bölge halkının Kuvayımillîye hareketine ve Millî Mücadele'ye bakışı anlatılır.

Dikmen Yıldızı (Aka Gündüz-1928)

Romanda vatani için canını vermekten çekinmeyen Yıldız ile savaş pilotu Murat'ın sevgileri anlatılır. Bu aşk, roman boyunca vatan aşkıyla birlikte ilerler ve İzmir'in işgalden kurtarılmasıyla bu sevginin önündeki engeller de ortadan kalkar.

Halas (Mehmet Rauf-1929)

Romanda Suriye'de yaralanarak İstanbul'a, oradan da İzmir'e gelen genç subay Nihat'ın önce Beatrice (Biyatris), ardından İclal'e duyduğu sevgi ve İclal'le evlenerek Millî Mücadele'ye katılmak için Anadolu'ya geçmesi anlatılır.

Yaban (Yakup Kadri Karaosmanoğlu-1932)

Romanda I. Dünya Savaşı'nda kolunu kaybeden Ahmet Celal'in emir eri Mehmet Ali'nin Eskişehir'deki köyüne yerleşmesi, burada yaşadığı gönül macerası ve köyün Yunanlarca işgali sonrasında köy halkının takındığı tavır anlatılır.

Ankara (Yakup Kadri Karaosmanoğlu-1934)

Romanda Ankara; Kurtuluş Savaşı, Cumhuriyet'in kuruluşu, Cumhuriyet sonrası olmak üzere üç ayrı dönemde anlatılır. Roman kahramanı Selma'nın maceralı hayatı bu üç dönem bağlamında ele alınır.

Üç İstanbul (Mithat Cemal Kuntay-1938)

Romanda İstanbul'un İstibdat, İttihat ve Terakki, Mütareke olmak üzere üç ayrı dönemi anlatılır. Roman başkahramanı Adnan'ın hayatındaki üç ayrı dönem İstanbul'un dönemleri bağlamında ele alınır.

Esir Şehrin İnsanları (Kemal Tahir-1956)

Romanda zengin ve eğitilmiş bir ailenin oğlu olan Kâmil Bey'in I. Dünya Savaşı sonrasında ailesiyle Avrupa'dan İstanbul'a dönmesi ve burada yaşadığı ekonomik sıkıntılar anlatılır. Bu süreçte yayıncılık faaliyetleri de yapan Kâmil Bey, Kuvayımillîye hareketine destek olur ve yedi yıl hapse mahkûm edilir.

Biz İnsanlar (Peyami Sefa-1959)

Romanda Batı kültürüyle yetişen **Vedia**'nın **Rüştü** ve **Orhan** arasında yaşadığı ikilemler ve tercih yaparken yaşadığı zorluklar bağlamında mütareke yıllarında yaşanan Doğu-Batı çatışması ve İstanbul'un işgali sırasında yaşananlar anlatılır.

Kalpaklılar (Samim Kocagöz-1962)

Romanda Yunanların İzmir'i işgali üzerine **Hasan Tahsin** ve arkadaşı **Yusuf**'un düşmana direnerek ilk mücadeleyi başlatması, **Hasan Tahsin**'in şehit olup **Yusuf**'un Anadolu'daki mücadeleye katılması ve **Mustafa Kemal** önderliğinde gerçekleşen Millî Mücadele hareketi anlatılır.

Doludizgin (Samim Kocagöz-1963)

Kalpaklılar'ın devamı niteliğinde olan romanda 1919-1922 yılları arasındaki Millî Mücadele hareketi anlatılır. İnönü, Sakarya ve Dumlupınar savaşlarının ardından düşmanın İzmir'de denize dökülmesi süreci ele alınır.

Küçük Ağa (Tarık Buğra-1963)

Romanda I. Dünya Savaşı sonrası Konya Akşehir'deki köyüne dönen **Çolak Salih**'in Kuvayımillîye karşıtı **İstanbulcu Hoca**'yı (**Küçük Ağa**) Millî Mücadele'ye ikna etmesi, daha sonra **Küçük Ağa**'nın Kuvayımillîye saflarına katılarak Millî Mücadele'ye destek vermesi anlatılır.

Yorgun Savaşçı (Kemal Tahir-1965)

Romanda I. Dünya Savaşı sonrası cepheden dönen **Yüzbaşı Cemil**'in İstanbul'da İttihatçı arkadaşlarıyla bağlantı kurması ve Millî Mücadele için halkı örgütlemeye çalışması anlatılır.

Sahnenin Dışındakiler (Ahmet Hamdi Tanpınar-1973)

Romanda üniversite okumak için İstanbul'a dönen **Cemal**'in, çocukluk arkadaşları **Sabiha** ve **İhsan**'ı araması, **İhsan**'ın İttihat ve Terakki adına faaliyetler yürütmesi ve sanat âşığı bir kadın olan **Sabiha**'nın sahneye çıkan ilk kadın oyuncu olması süreci anlatılır.

Toz Duman İçinde (Talip Apaydın-1974)

Romanda Kurtuluş Savaşı yıllarında düşman işgaline karşı direnen ve halkı bu konuda örgütlemeye çalışan **Molla Mahmut**'un düşmana ve onun iş birlikçilerine karşı verdiği mücadeleler anlatılır.

Şu Çılgın Türkler (Turgut Özakman-2005)

Bir giriş ve iki ana bölümden oluşan romanın giriş bölümünde 1914-1920 arasında yaşananlar, ilk bölümünde İnönü ve Sakarya zaferleri arasındaki olaylar, ikinci bölümünde ise Büyük Taarruz anlatılır. Roman, Atatürk'ün Bursa'da öğretmenlere yaptığı konuşmayla son bulur.

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki metinleri okuyarak metne ilişkin soruların cevaplarını ilgili alanlara yazınız.

Yalnız Efe'nin âkıbetini anlatırken kendini tutamadı. Gözlerinden yaşlar boşandı. Kalbi sanki ağzına gelmişti. Hıçkırıyordu. Boynunu bükerek, iri, nasırlı elleriyle gözyaşlarını silerek söylediği şu sözler hâlâ kulağımda:

“... İşte tam o sırada Söke taraflarında gayet azgın bir Rum eşkıyası türer. Devlet bu haydutlara karşı bir nizamiye taburu çıkarır. Döne dolaşa bu tabur bizim tarafa da gelir. Rumların izlerini bir türlü bulamazlar. Kasabada Yalnız Efe'nin namını işitirler. Boş durmamak için onu tutmağa kalkarlar. Yerli zaptiyeler kılavuzluğu kabul etmezler. Yalnız Efe bunu haber alır. Bozdağı'na geçmek ister. Bir bölük asker ondan evvel davranır. Arkadan dolaşır. Akkovuk'u tutar. Bir bölük asker de aşağıdan çıkmağa başlar. Yalnız Efe'yi tam burada sıkıştırırlar.

– Teslim ol, derler. Yalnız Efe:

– Siz askersiniz. Benim kardeşlerimsiniz. Canınızı yakmak istemem. Savulun yoluma gideyim, der. Dinlemezler. Üzerine ateş ederler. Yalnız Efe birkaç askeri elinden, kolundan, hafifçe yaralar. Tekrar:

– Asker kardeşler! Bırakın beni sizin canınızı yakmak istemem! diye haykırır. Yine dinlemezler. Akkovuk'tan gelip dar geçidi saran bölük de ateş açar. İki ateş arasında kalınca:

– Asker kardeşler! Benim yüzümden birbirinizi vuracaksınız! Ben gidiyorum. Ben artık yokum! Ateş kesin! Yürüyün buluşun! diye haykırır.

Nihayet Yalnız Efe'nin sesi kesilince vuruldu sanırlar. Yavaş yavaş yürürler. Dik boyunun önünü arkasını adım adım tararlar. İşte bu çamın dibinde “Yalnız Efe'nin” martiniyle geyik postu seccadesinden, yeşil namaz bezinden başka bir şey bulamazlar. O vakitten beri Yalnız Efe'ye rast gelen yok!

Ömer Seyfettin, Yalnız Efe

Yalnız Efe (Özet)

Kumdereli Yörük Hoca, tüm köylüler tarafından sevilen sayılan bir adamdır. Karısı vefat ettikten sonra kızı Kezban ile yaşamaya başlamıştır. Eseoğlu, Yörük Hoca'nın da bulunduğu köy dâhil tüm civar köyleri borca bağlayıp ödemeyenlerin toprağına el koymaktadır. Günün birinde Eseoğlu, Yörük Hoca'yla karşılaşır ve ondan borç para ister. Yörük Hoca, Eseoğlu'na borç parayı verir fakat aylar geçse de geri alamaz. Bunun üzerine parasını istemeye gider ancak Eseoğlu'nun adamları tarafından öldürülür. Babasının öldürüldüğünü duyan Kezban yıkılır. Katilin cezalandırılması için her türlü merciye başvursa da bir sonuç alamaz. Kezban, intikamını almak için dağa çıkar, eşkıya olur. Herkes ona Yalnız Efe demektedir. Bir süre sonra Eseoğlu'nu görür ve babasının intikamını alır. Bundan böyle hayatını haksızlıklarla mücadele etmeye devam eder.

Henüz yirmi iki yaşında idi. Öyle bir yaşta, gençliğin öyle hassas bir devresinde ki fikir, münevver bir semanın bâran-ı elması altında parlak hülya âleminde kanatları kırılmış bir kuş gibi henüz topraklara düşmemiş; gözler ziyadar bir hayal ufkunun envariyle dolu iken bir perde altında siyah bir köşenin açılmak üzere olduğunu, henüz görmemiş; yalnız münevver, müptehîç, bir sabahın rüyasına dalmış; ümit güneşinin üzerine tâ uzaklarda bir ufkun içinde hazırlanan bulutların dökülmeğe müheyya olduğunu anlamamış idi. Henüz yirmi iki yaşında, bütün maneviyeti yalnız bir ümidin tahakkukuna muntazır... Şöhret bulmak, edip olmak, herkesçe anılmak, bugün o kadar acılıklarına, göğüs vermek için hayatını zehirlediği bu edebiyat âleminin bir gün yüksek zirvelerine çıkmak ve Ahmed Cemil ismini o kadar yükseltmek ki... O tasavvur ettiği yüksek paye bir hat bulamıyor, sonra da o derece itilâ emellerine kapılıyor olduğundan kendi kendine utanıyordu. Edip olmak, şöhret almak, senelerden beri bütün düşüncesi bu değil miydi?

Halit Ziya Uşaklıgil, *Mai ve Siyah*

Mai ve Siyah (Özet)

Ahmet Cemil, mülkiyeyi bitireceği sırada babasını kaybeder, annesinin ve kız kardeşinin geçimini sağlamak için özel dersler verir, kitaplar çevirir. Ahmet Cemil'in hayali yazar olmaktadır. Bir roman üzerine çalışmaktadır. Amacı, romanı sayesinde ün kazanıp zengin olmak ve sevdiği Lamia'yla evlenmektir. Tüm bunların hayalini mavi bir gecede kurar. Hayallerinin hiçbirini gerçekleştiremez. Ahmet Cemil, büyük bir yıkıma uğrar. Siyah bir gecede annesiyle İstanbul'u terk eder.

1. *Yalnız Efe* ve *Mai ve Siyah* adlı eserleri, dil ve üslup açısından karşılaştırınız.

2. *Yalnız Efe* ve *Mai ve Siyah* adlı eserleri, içerik-tema açısından karşılaştırınız.

3. *Yalnız Efe* ve *Mai ve Siyah* adlı eserleri konuları bakımından karşılaştırınız. Buradan hareketle eserlerin hangi sanat anlayışı ile kaleme alındığını belirtiniz.

2. **Etkinlik:** Millî Edebiyat Dönemi romanlarıyla ilgili yargılar içeren aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucukları yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

DOĞRU-YANLIŞ

a) “Sanat, toplum içindir.” anlayışıyla eserler verilmiştir.

b) Dil, Arapça ve Farsça tamlamalarla yüklü ağır bir dildir.

c) Realizm akımının etkisiyle eserler verilmiştir.

ç) Millî Mücadele, Türkçülük, cehalet, yoksulluk gibi konular işlenmiştir.

d) Anadolu insanı ve yaşamı eserlerde sıklıkla işlenmiştir.

e) Romanlarda aydın ve seçkin insanlar anlatılmıştır.

f) Konu seçiminde bireyin iç dünyası ön plandadır.

3. **Etkinlik:** Millî Edebiyat Dönemi roman anlayışıyla ilgili aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle tamamlayınız.

Anadolu

halka doğru

dilde sadeleşme

Kurtuluş Savaşı

Yeni Lisan

realizm ve natüralizm

toplumsal sorunlar

- a) Servetifünun ve Fecriati topluluklarının sosyal hayata ve onun sorunlarına ilgisiz roman anlayışının aksine Millî Edebiyat sanatçılarının eserlerinde ağırlıktadır.
- b) Milliyetçilik akımının etkisiyle yönünde önemli aşamalar kaydedilmiştir.
- c) Romanlarında İstanbul dışına çıkarak ve insanını anlatmışlardır.
- ç) Romanlarda akımlarının etkisi görülür.
- d) Millî Edebiyat Dönemi’nde halkın yaşayışı ele alındığı için yazarlar ilkesiyle hareket etmişlerdir.
- e) Romanlarda en çok işlenen konuların başında yer almıştır.
- f) Yazarlar, makalesi ile başlayan dilde sadeleşme hareketine uygun eserler vermişlerdir.

4. **Etkinlik:** Aşağıdaki tabloda sol tarafta yazarlar sağ tarafta eserler verilmiştir. Yazarların başındaki Romen rakamlarını eserlerin başındaki dairelere yazarak yazarlar ve eserleri eşleştiriniz.

IV a EŞLEŞTİRME

I Ebubekir Hazım Tepeyran

II Mithat Cemal Kuntay

III Ömer Seyfettin

IV Ahmet Hikmet Müftüoğlu

V Reşat Nuri Güntekin

VI Halide Edip Adıvar

VII Refik Halit Karay

VIII Yakup Kadri Karaosmanoğlu

a) Yaban

b) İstanbul'un Bir Yüzü

c) Çalılıkusu

ç) Küçük Paşa

d) Ashab-ı Kehfimiz

e) Gönül Hanım

f) Üç İstanbul

g) Ateşten Gömlek

ğ) Küçük Ağa

5. **Etkinlik:** Dil ve içerik özelliklerinden hareketle aşağıdaki roman parçalarının Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı'nın hangi döneminden (Tanzimat, Servetifünun, Millî Edebiyat) alınmış olabileceğini gerekçesiyle yazınız.

a) Ah! Bu bârân-ı elmas... Bahçenin rakid havasını dağıtan, içinde bir aşk nefhası, sıcak ve baygın bir nefes gibi sanki ta göklerin sezilmeyen yüksekliklerinden dökülen bu nağmeler... Kâh kalbin en derin noktalarından geliyormuşçasına derunî, pest, sanki sakit; kâh bir teessür feveranına inikas etmişçesine patlayarak, feryat ederek; bazen bir şikâyet nâlesi, bazen bir makhuriyet iniltisi...

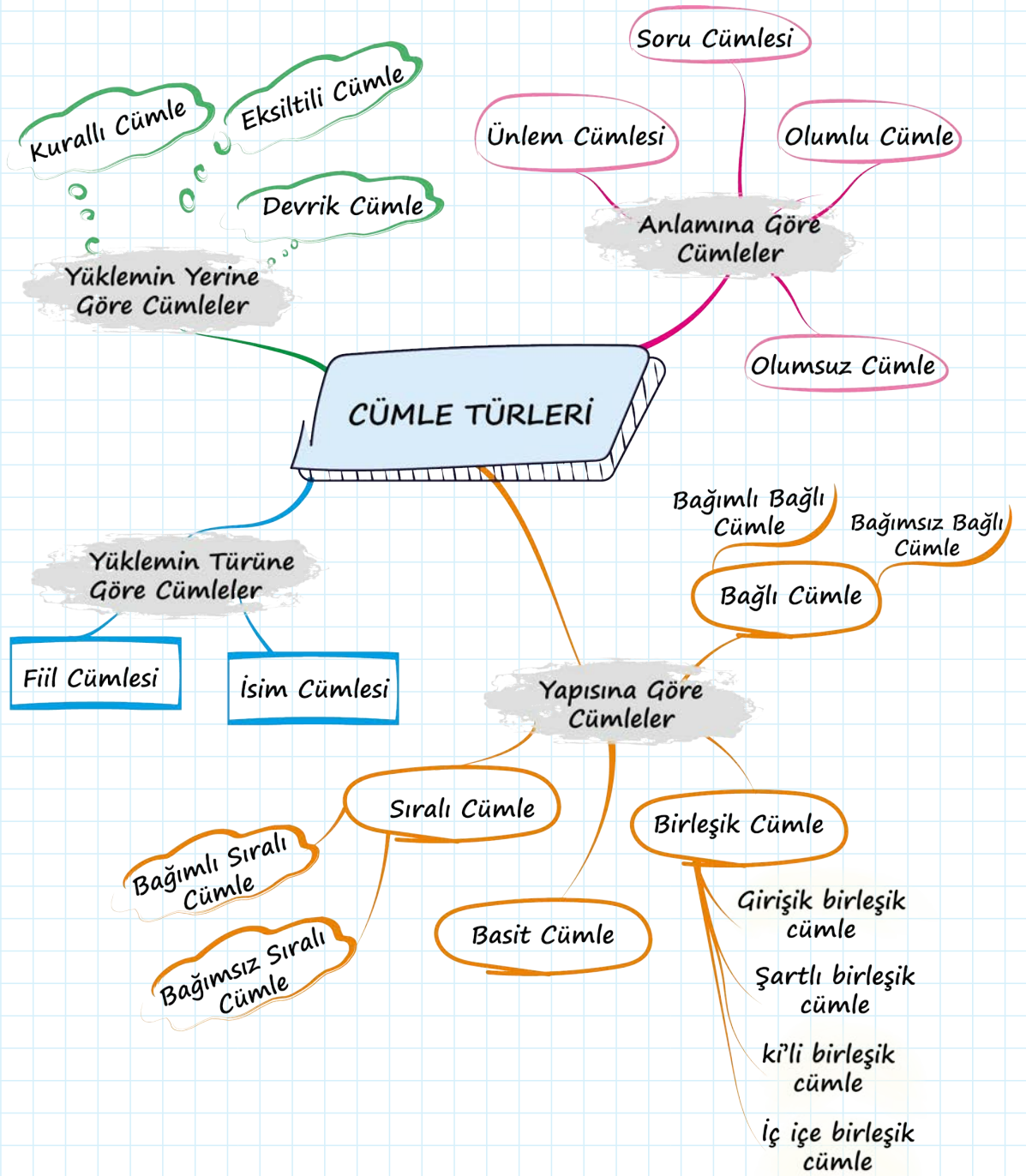
b) Yunanlıların tenvir tabancaları harp sahnesini güzelleştiriyor. Top ve mitralyöz düellosu, bomba harbi olanca şiddetiyle devam ediyor. Karadağ'ın eteğine avcıya yayılan, tırmanan gölgeler, yeşil ve kızıl ziyanın inikasıyla yanıp sönüyorlar. Hareket kızışmış, sedyeler sık geçiyor.

c) Herkes işinin başına gitti. Karabibik harımını ikmal ile uğraşmakta idi. Fakat şu öküz hesabı bir türlü zihninden çıkmıyor idi. Koca İmam'dan gündeliği yarım mut zahireye istiare ettiği öküzler gibi bir çift öküz kendisinin dahi malik olması hâlindeki saadetini düşünmekte idi. Ah bir çift, bir çift! Bu hayvanları ne kadar sevecek idi.

Bilgi Havuzu

Basit cümle, kısa cümle demek değildir. Önemli olan tek yargının bulunmasıdır.

1. BASİT CÜMLE

- Tek yüklem bulunur.
- Yüklem, fiil ya da isim olabilir.
- Cümlede fiilimsi, "ki" bağlacı, "-sa / -se" şart eki ile oluşmuş yan cümle bulunmaz.

ÖRNEK

Meydandaki kalabalık bizi bunalttı iyiden iyiye.

Y

Bu hafta sonu için günübirlik bir gezi planladık.

Y

2. BİRLEŞİK CÜMLE

Yan Cümle + Temel Cümle = Birleşik Cümle

- fiilimsi
 - dilek-şart
 - aktarma söz
- } yan cümlecığı oluşturur.

İçinde birden fazla yargı taşır.

Yan cümleler, cümlenin bir ögesidir.

Birleşik cümlelerde tek yüklem vardır.

a) Girişik Birleşik Cümle

- Yan cümlecığı fiilimsiden (isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil) oluşan birleşik cümledir.
- Fiilimsinin bulunduğu söz grubu ⇒ Yan Cümle
- Asıl yüklemnin bulunduğu yer ⇒ Temel Cümle

ÖRNEK

Kale kapısının önüne gidince / teke tek vuruşmak için / bir muharip istedi.
yan cümle (zarf-fiil) yan cümle (isim-fiil) Temel Cümle

O güne kadar görülmemiş bu tören / aliecele, apar topar tamamlandıktan sonra, /
yan cümle (sıfat-fiil) yan cümle (sıfat-fiil)

Don Quijote / serüven peşine düşmek için / sabırsızlanmaya / başladı.
yan cümle (isim-fiil) yan cümle (isim-fiil) Temel Cümle

➤ (Bu cümlelerde altı çizili bölümler fiilimsiden oluştuğu için yan cümledir.)

b) Şartlı Birleşik Cümle

- Yan cümlesi şart kipiyle (-sa / -se) oluşan birleşik cümledir.

ÖRNEK

Başka bir yerde olsaydı / şu güzel isteği pek alaycı bulurdu.
yan cümle (şart kipi) Temel Cümle

İnsanlar hakikati anlasalar, / bütün toprağın, bütün insanlara ait olduğunu bilselerdi
yan cümle (şart kipi) yan cümle (şart kipi)

/ ordulara, bu kadar masraflara, zahmetlere ne lüzum kalırdı?
Temel Cümle

Bilgi Havnın

Bir cümlede yüklemnin dışında kaç tane fiilimsi varsa o kadar yan cümle vardır.

c) kîli Birleşik Cümle (İlgi Cümlesi)

I. cümle

ki

II. cümle

Cümleler arasında anlam ilgisi kurar.
Yan cümle başta veya sonda bulunabilir.

ÖRNEK

O kadar memnun oldu ki böyle bir eve, böyle bir cariyeyle sahip olmasının

Temel Cümle

Râkım Bey için ne büyük saadet olduğunu bin kez tekrar etti.

Yan Cümle

➤ (Bu cümle "Böyle bir eve, böyle bir cariyeyle sahip olmasının Râkım Bey için ne büyük saadet olduğunu bin kez tekrar ettiğinden o kadar memnun oldu." şeklinde Türkçe söz dizimine çevrilir.)

ÖRNEK

Bir hafta geçmemişti ki her şeyi, talebemi, kıskançlığı, tanımadığım

Yan Cümle

rakibimin beni müteazzi eden hatıratını unutmuşum.

Temel Cümle

➤ (Bu cümle "Bir hafta geçmeden her şeyi, talebemi, kıskançlığı, tanımadığım rakibimin beni müteazzi eden hatıratını unutmuşum." şeklinde Türkçe söz dizimine çevrilir.)

ç) İç İçe Birleşik Cümle

➤ Yan cümlesi başka bir cümleyle kurulan birleşik cümledir.

dedi
➤ demiş
diyor
der

} Bu ifadelerle iç içe birleşik cümleler kurulur.

ÖRNEK

Konfüçyüs "Yüce insan önce yapacağını yapar, sonra ona göre konuşur." demişti.

Temel Cümle

Yan Cümle

Temel Cümle

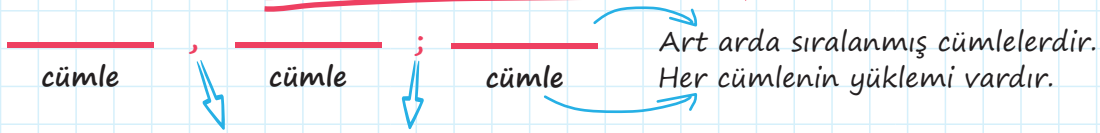
➤ (Konfüçyüs'ün sözü diğer cümlenin içinde yer almaktadır. Temel cümlenin içindeki cümle temel cümlenin nesnesi durumunda bulunduğundan cümlede tek yüklem vardır.)

Çalikuşu, "Ne kadar zamanında yetiştin Kâmran, rüzgâr beni sahici çalı kuşları gibi

Yan Cümle

uçuracaktı." dedi.

3. SIRALI CÜMLE

Cümlelerin arasında virgül veya noktalı virgül kullanılır.

Bütün şehirleri birleştiren ingeler vardır, / siluet bunun gibi bir şeydir.

1. cümle

2. cümle

Bağımsız Sıralı Cümle

İki cümlede hiçbir öge ortak değildir.

➤ (Aralarında anlam ilişkisi bulunan iki bağımsız cümle virgülle ayrılarak sıralı cümleyi oluşturmuştur.)

Köylü heybesini açmış, / heybeden kumlu bir ekmekle iki domates çıkarmıştı.

1. cümle

2. cümle

Bağımlı Sıralı Cümle

➤ (Birinci cümlede heybeyi açan, ikinci cümlede domates çıkaran köylüdür. "Köylü" her iki cümlede de ortak özne olarak kullanılmıştır.)

Bir süre sonra sol kolunu yavaşça alnına doğru kaldırıp kasketini çıkardı; /

1. cümle

sonra kolu yine aynı yavaşlıkla indirdi; / Jean Valjean, sol elinde kasketi, sağ elinde

2. cümle

3. cümle

demir ağırlığı, vahşi başında saçları dimdik yine seyre daldı.

4. BAĞLI CÜMLE

Bağlaçlar iki cümleyi birbirine bağlar.

de, ve, veya, fakat, ama, lakin, oysa, sanki, çünkü, ancak, ya... ya, hem... hem, hatta, vb.

Osmanlı şiirinin en seçkinlerini tercüme ederdim fakat bu kadar serbestliği

1. cümle

Bağlaç

2. cümle

suistimal etmenizden de korkarım.

➤ (Aralarında anlam ilişkisi bulunan cümleler "fakat" bağlacı ile bağlanarak bağlı cümleyi oluşturmuştur.)

Evet, onun buraya gelmesini hem istiyor hem istemiyordu.

Bağlaç

1. **Etkinlik:** Aşağıda kurallar ve örnek cümleler verilmiştir. Kuralların başındaki Romen rakamlarını cümlelerin başındaki dairelere yazarak kurallar ve cümleleri eşleştiriniz. (Bir kuralın birden fazla cümle için kullanılabileceğini unutmayınız.)

IV a EŞLEŞTİRME

KURALLAR

- I. Virgül ya da noktalı virgüllerle ayrılan cümlelerdir.
- II. “-se /-sa” şart kipi eki ile oluşmuş cümledir.
- III. Tek bir yargı, duygu, düşünce, durum bildiren cümledir.
- IV. İçinde yüklem dışında fiilimsi olan cümledir.
- V. “ki” kendisinden önce ve sonra gelen cümleleri bağlar.
- VI. Bir cümle ile onun içerisinde olan başka bir cümleden oluşur.
- VII. Bağlaçlarla ayrılan cümlelerdir.

CÜMLELER

- a) Ne zaman bilim desem bu sözü hiç duymamış gibi bakıyorsun bana.
- b) Şark için “Ölümün sırrına sahiptir.” derler.
- c) Kelimeler bir milletin, bir medeniyet camiasının ortak malıdır.
- ç) Bu ihtiyar ve biçare adam bu sanatkâr hareketi nereden öğrenmişti?
- d) Dudaklarında hep o garip, insanda bir ömrün üzerine vurulmuş kilit hissini bırakan tebessüm vardı.
- e) Sözlerini elleriyle destekledi, ayrıca kollarıyla da açıklamaya çalıştı ne istediğini.
- f) Öyle bir sükûta daldılar ki düşündüklerimi işitecekler diye korktum.
- g) Bir Türk şehriden bahsedip de Evliya Çelebi’yi hatırlamamak kabil değildir.
- ğ) Genç adam ayak ayak üstüne atıyor, sonra ayağını değiştiriyor, bir türlü oturduğu yerde rahat edemiyordu.
- h) Zaten bir şehri tanımak istersen yaya dolaşacaksın.
- ı) Öyle bir zaman gelmiş ki mahallenin bekçisi kapıya vurup susunuz bu kadarı da fazla diyecek olmuş.
- i) Korktu fakat yararlı olacağını düşünmek kuvvetlendirdi onu.
- j) Hanımefendi gülerek “Öyle ya, bir yalı tutar, alır seni götürür...” dedi.
- k) Böğürtlenlerin dibinde böcekler uyanmaya, yollar tozlanmaya, kırlar çiçeklenmeye başlamıştı.

2. **Etkinlik:** Okuduğunuz parçadan aşağıdaki kutucuklarda verilen başlıklara uygun ikiye cümle tespit ederek boş bırakılan yerlere yazınız.

HUZUR

Mümtaz onu dinlerken aydınlıktan aydınlığa koştüğünü sanıyordu. Bir gün kitabın planını beraberce münakaşa ettiler. İhsan kronolojik bir tarih olmasını istiyordu. Osmanlı İmparatorluğu'na Bizans'tan devredilmiş iktisadi şartlardan başlayacak, sene sene bu güne kadar getirecekti. Bir de mesele mesele yazmak vardı; bu, toplu bir şekilde, İhsan'ın istediği gibi umumi tablolarla gösterilemeyecekti. Fakat müesseseler ve meseleler daha vazih görünecekti. Mümtaz bu son şekli istiyordu. İhsan, çetin bir münakaşadan sonra bunu kabul etti. Mümtaz esere yardım edecek; hatta sanat, fikir kısmını kendisi hazırlayacaktı. Bir taraftan İhsan'ın kendisine açtığı yoldan yürürken öbür taraftan da kendi istidadı onu şiire ve sanata sürüklüyordu. Bir şairin en büyük keşfi, kendi muharririni, iç âlemine doğru kendisini götürecek olanları bulmaktır. Yavaş yavaş Fransızları keşfetmişti de Régnier, Heredia, arkasından Verlaine ve Baudelaire'i ayrı ufuklar gibi buldu. Mümtaz'ın kafasında acayip bir sahne vardı ki her okuduğu ve dinlediği oraya nakledilirdi. Antalya'da kayalık ile N...'deki evleri, okuduğu romanların bütün hadiseleri bu iki dekorda geçer ve oradan kendi hayatına nakledilirdi.

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Huzur*

Basit Cümle

Birleşik Cümle

Sıralı Cümle

Bağlı Cümle

3. **Etkinlik:** Aşağıdaki tabloda metinde geçen bazı cümlelerin özellikleri işaretlenmiştir. İşaretli özellikleri taşıyan örnek cümleleri tablodaki ilgili yere yazınız.

Olumlu Cümle	Olumsuz Cümle	İsim Cümlesi	Fiil Cümlesi	Kurallı Cümle	Devrik Cümle	Cümleler
✓			✓	✓		
✓			✓		✓	
✓		✓		✓		
	✓		✓	✓		

4. **Etkinlik:** Aşağıdaki tabloda yer alan cümlelerin verilen özelliklerden uygun olanlarını "✓" ile işaretleyiniz.

Cümleler	Olumlu Cümle	Olumsuz Cümle	Soru Cümlesi	Ünlem Cümlesi
Sizi rahatsız etmezsem biraz daha oturmak istiyorum.				
Kitap okumak ister misin?				
Boğuşma, kızgınlığını kaybetti.				
Şimdilik Gümüşhane'den başka hiçbir yeri düşünmüyorum.				
Bana bakma!				

5. **Etkinlik:** Metinde geçen cümlelerden bazıları aşağıda verilmiştir. Bu cümleleri tabloda istenen özellikler açısından inceleyerek bu özellikleri ilgili bölüme yazınız.

Cümleler	Yüklemin Türüne Göre	Yüklemin Yerine Göre	Anlamına Göre
Maraş sizi yolunuzdan alıkoymuştu.			
Nişin hâlâ içimde doyurulmamış bir istek kalıyor?			
Vakit çok geç!			
Fakat bilmem, içimde tuhaf bir his var.			

6. **Etkinlik:** Aşağıdaki tablolarda istenilen bilgileri yazınız.

I. Bölüm

Aşağıdaki boşluklara birleşik cümlelerin çeşitlerini yazınız.

.....

.....

.....

.....

II. Bölüm

Birinci bölümde verdiğiniz cevaplar doğrultusunda birer örnek cümle yazınız.

.....

.....

.....

.....

7. **Etkinlik:** *Sinekli Bakkal* romanından alınan aşağıdaki cümleleri farklı bağlaçlar kullanarak bağlı cümle hâline getiriniz. Cümleleri verilen boşluklara yazınız.

a) Sarı saçlarını bir örgü örmüş, ucuna pembe bir kurdele bağlamış, arkasına salıvermişti.

.....

.....

b) Hemen parmaklarında küçük sarı zilleri şaklatmaya başladı, sonra sıçradı, döndü; mûsikî bir rüzgâr ve onun bacakları, kolları, boynu birer sazmış gibi titredi, eğildi, doğruldu.

.....

.....

c) Gün cumartesi, vakit ikindiydi.

.....

.....

ç) O, akşam yemeğine gider, yemekten sonra Sabiha Hanım'ın odasında içini dökerdi.

.....

.....

d) Tefrik'in getirdiği kahveyi yavaş yavaş içerken evin sahibini de tetkik ediyor, onu pek kendisine yakın buluyordu.

.....

.....

8. **Etkinlik:** Reşat Nuri Güntekin'in *Kızılılık Dalları* adlı kitabından alınan cümleler aşağıdaki şekilde incelenmiştir. Bu incelemenin doğru olup olmadığını kontrol ederek cümlelerden doğru olanların başındaki kutucuğu "✓", yanlış olanları "X" ile işaretleyiniz. Yanlış olanların doğru cümle türlerini ilgili boşluğa yazınız.

Cümleler	Yapısına Göre	
☐ Nadide Hanım, terasının çardağına asılı fenerin aydınlığında onları şimdi daha iyi görüyordu.	Basit cümle	
☐ Kapının eşiğine oturarak Karagöz seyreder gibi merakla köylüyü dinleyen çocuklar, onun sırtında yorganı, boynunda yeşil çekmecesiyle nasıl koştuğunu, bağırdığını gözlerinin önüne getiriyorlar.	Sıralı cümle	
☐ Yorganlı, kulaklarına inanamıyor, bu nimetlerin böyle üst üste nereden geldiklerini keşfetmek ister gibi ikide bir gökyüzüne bakıyordu.	Sıralı cümle	
☐ Bize göre bir lândon arabasına raslayamadık küçük hanım, dedi.	Bağlı cümle	
☐ Nihayet, hasta çocuğu sırtlarına vurarak yola devam etmişler fakat bu yüzden akşama misafir olacakları köye yetişememişler.	Birleşik cümle	
☐ Konağa toptan erzak geleceği zaman kilerde ne kalmışsa mahalledeki fukaraya dağıttırır, aylık alacağı gün kesesinde ezkaza üç beş mecidiye artmışsa evdeki hizmetçilere, halayıklara taksim etmeden sokağa çıkmazdı.	Sıralı cümle	
☐ O zaman büyük hanım da, teknede kabarmaya bırakılan ekmek hamuru gibi için için bir mayalanma başlar, evvelâ hâline bir durgunluk çöker, söylenilen sözleri dinlemeyerek derin derin düşünürdü.	Bağlı cümle	
☐ Gülsüm, amcasının İsmail ile beraber kaçtığını haber alınca köşkte bir kıyamettir koptu.	Birleşik cümle	
☐ Tahir Ağa; ıhlamur, çay, papatya, karanfil, hasılı eline ne kadar kokulu ot geçerse bu ibriğe tıkar, geceleri yatmadan bardak bardak onu içerdi.	Birleşik cümle	
☐ Bilhassa para sıkıntısı çektiği günlerden birinde bu insanlardan biriyle ezkaza küçük bir mesele çıktı mı misafir, kendini sokakta buluyor.	Bağlı cümle	

Bilgi Havuzu

“mı / mi / mu / mü” soru eki de birleşik cümle oluşturabilir.
Sevgi dendi mi Yunus’u hatırlarım.
 yan cümle

9. **Etkinlik:** Aşağıdaki parçadan basit, birleşik, sıralı ve bağlı cümle örnekleri bularak tablodaki ilgili alana yazınız.

Kiralık Konak’tan

(...)

Naim Efendi, evvela damadı, sonra torunları sayesinde daha nelere alışmıştı... Biçare adam, kızı evlendiği günden beri, aşağı yukarı yirmi senedir, her gün bir eski itiyada veda etmekten ve her gün yeni bir mecburiyete katlanmaktan başka bir şey yapmıyor. Ne Cihangir’deki konağında ne Kanlıca’daki yalısında ihtiyar ve yorgun vücudunu dinlendirecek bir köşecik kalmıştır. Bundan beş sene evveline kadar hiç değilse, karısı yanı başında idi; rahatını, huzurunu mümkün mertebe koruyordu. Zira bu ihtiyar kadın ölünceye kadar, evinin içinde hâkim ve amir kaldı. O, hayatta bulundukça ne kızının ne damadının ne torunlarının eve ait umurda (işlerde) o kadar hüküm ve nüfuzları olmadı. Gerçi, her biri kendi havasına, kendi dairesine ve kendine göre bir hayat yapmıştı; fakat gerek yalının, gerek konağın umumi nizamı bu iradeli ev kadınının elinde idi. Naim Efendi’nin haremi Nefise Hanımefendi’nin bu nizamı eski usul ile töreler arasında muhafaza ve idare etmek için dışarıda bir ihtiyar uşaktan, içeride geçkin bir kalfadan başka icrail (yürütecek, yerine getirecek) vasıtası olmadığı halde, evin her şeyi yine yolunda giderdi; zira, her yeni gelen hizmetçiye birkaç gün içinde istediği terbiyeyi vermek, bu kadına has fevkaladeliklerdendi. Vakıa (...) fazla azarlardı; bunun içindir ki son zamanlarda yeni hizmetçi bulmak hususunda epeyce müşkülât çeker oldular. Biçare Nefise Hanımefendi, denilebilir ki biraz da bu kahır yüzünden öldü. (...)

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Yapısına Göre Cümleler	Cümleler
Basit cümle	
Birleşik cümle	
Sıralı cümle	
Bağlı cümle	

10. Etkinlik: *Sefiller* romanından alınan aşağıda verilen birleşik cümlelerdeki yan cümlenin / cümlelerin altını çiziniz. Cümlelerin hangi birleşik cümle türüne ait olduklarını ilgili alana yazınız.

- a) Geçmişteki karanlık bağların koparılması ağırlı bir iştir.
- b) Gün ışığında olsa bunun bir madenci keskisinden başka bir şey olmadığı anlaşılabilirdi.
- c) Yalnız ilave etmek gerekir ki İnsan Hakları derneğinin kuruluşu, bu kâğıdın bulunduğu tarihten sonraya ait gibidir.
- ç) 17-18 Haziran 1815 gecesi yağmur yağmamış olsaydı Avrupa'nın geleceği başka türlü olurdu.
- d) Mösyö Javert, sizden merhamet diliyorum, dedi.
- e) Mektubu alınca, bütün gün onu avucunda buruşturup durdu.
- f) Ardından büyük çocuğa "Önce sen çık, elimi uzatıyorum." dedi.
- g) Değirmen taşının altındaki ekin tanesinde düşünme gücü olsaydı hiç şüphesiz Jean Valjean'ın düşündüklerini düşünürdü.
- ğ) Bu kâbus ona öylesine dokundu ki bir zaman sonra bunu bir kâğıda yazdı.
- h) Hikâyesini anlattığımız bahtsız adam, salonun kapısının yanında, mübaşirin onu bıraktığı yerde, bıraktığı durumda öylece kalmıştı.
- i) Tasvir tamamlandıktan sonra savcı, ertesi sabah il gazetesinin iyice hayranlığını uyandırmak için hatiplere yaraşır bir hareketle sözünü sürdürdü.

İç içe birleşik cümlelerde yan cümlecik:

Komşulara hoş geldiniz, dedi.
"Hoş geldiniz."
yan cümle

} tırnak
veya
virgül işareti

} ile kullanılabilir.

11. Etkinlik: Sinekli Bakkal romanından alınan aşağıdaki sıralı cümlelerin öge ortaklığına göre türünü işaretleyiniz. Bağımlı sıralı cümlelerdeki ortak ögelerin cümledeki hangi sözcükler olduğunu ilgili boşluğa yazınız.

Cümleler	Bağımlı Sıralı Cümle	Bağımsız Sıralı Cümle
a) Saçları iki örgülü kız çocukları kapı eşiklerinde sakız çiğner; çakşırı yırtık, yalınayak, başı kabak oğlanlar kırık taşlar arasındaki su birikintileri etrafında çömelmiş kâğıttan gemi yüzdürürler.		
b) Mahalleli orada muhabbet eder, konuşur, kavgı eder, eğlenir.		
c) Paşa, herkes çıktıktan sonra karısının odasında biraz daha kaldı, Dürnev'in gözlerindeki zafer parıltısının karısına yapacağı tesiri tahmin etmiş, biraz da bu tesiri gidermek istiyordu.		
ç) Kanarya, bir yer minderinde ud çalıyor, Rabia'nın bir zaman unutamadığı bir şarkıyı dolgun ve müteessir bir sesle söylüyordu.		
d) Fakat Rakım Amca, Rabia'ya anasıyla babası arasında intihap hakkı olduğunu anlatıyor, Rabia babasını tercih etmeye yemin ediyor, Tefik'in yüzü gülüyordu.		
e) Piyanist, ellerini sallayarak konuşuyor, sesini yükseltiyor, gözleri arayıcı birer ışık gibi Dede'nin yüzünde dolaşıyor.		
f) Keşke evimiz konak değil, bir kulübe olsa.		
g) Arkasında dümdüz pembe bir entari, belinde gümüş bir kemer vardı.		
ğ) Sinekli Bakkal Sokağı'nın köşesindeki çeşme üstü mor salkım çardağı, mor müteharrik bir dalga gibi [dir]; kuytu gölgelerinde tatlı bir koku var; çeşmenin yalağına damlayan su sesinde, sessizliğı derinleştiren bir ahenk var.		

12. Etkinlik: Çalığışu romanından alınan aşağıdaki cümlelerin yapılarına göre türlerini karşılıklarına yazınız.

Cümleler	Yapısına Göre Cümle Türleri
a) Çamaşırhanenin arkasındaki duvardan atladım, dedim.	
b) İhsan Bey'in yarası tehlikeli değilmiş, bir aya kadar kendini toplayabilirmiş.	
c) O günden sonra Kâmrân ne zaman mektebe geldiyse bahane uydurdum.	
ç) Münasip bir vakitte bunu ihtiyar doktora söyleyecektim.	
d) Bu kız, ufak tefek gayet hoppa, gayet şımarık bir şeymiş; hatta bunun için ismine Çalığışu derlermiş.	
e) Kâmrân, ben, seni sevmesini senden ayrıldıktan sonra öğrendim.	
f) Kalbim, öyle söyledi ki bu biçare gözleri son defa açacak mucize ancak bu org olabilir.	
g) Hademelerden birini gönderip Şeyh Yusuf Efendi'ye bir tambur getirttik.	
ğ) Gayri ihtiyari ellerimi yüzüme kapadım, dere kenarında çocukların sevinçli gürültüsü hâlâ devam ediyordu.	
h) Munise'yi komşulardan alay imamı Hafız Kurban Efendi'nin karısıyla gönderdim.	
ı) Bazen kahvenin önünde oturan erkekler mahalleye su taşımakla geçinen fakir, tuhaf tuhaf konuşan, neşeli bir çocukla şakalaşıyorlar.	
i) Lüzum yok ama ihtiyaten bir iki doktor arkadaşı çağıracağım, kâğıt kalem bul, çabuk, dedi.	
j) Aramızda bir izdivaç ihtimalini aklımdan yahut kalbimden geçirmiş olsaydım bu meziyetlerini açıktan açığa söyleyebilir miydim efendim?	
k) Haydi kızım, seni talebeye takdim edeyim, ille velâkin evvela git, şu yüzünü iyi bir yıka.	

YAZIM VE NOKTALAMA UYGULAMALARI

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki parçada yazım yanlışları bulunan kelimeleri tespit ederek kelimelerin güncel yazım kurallarına göre doğru şekillerini tablodaki yerlerine yazınız.

Yerde Kırşehir örneği üç halı seccade. Bir köşe de üstü renkli teneke kaplı bir sandık, bir eski bavul, kapğını Ayaşlının kendi kösele parçalarıyla mıhladığı bir gazsandığı. Bunu Ayaşlı çamaşırdolabı gibi kullanır. Üstünde oturduğu zaman soluk pembe yorgan boydanboya yatağın üstüne serilir, daha üstünede yerde ki seccadelerden biri yayılır. Yatağın baş ucunda, duvarda asılı bir saz. Keyfi yerinde oldumu, Ayaşlı saz çalar.

(...)

Ayaşlı gittikten sonra ben gene hastahane de kaldım ve kahvesini içmek için baş hekimin odasına çıktım. Nöbetçi hekim Şevki Bey'le Fahri de oraya geldiler. Yalnız gelmiş bir ilaç üzerine konuşmaya başladılar. Eczacıyı çağırdılar, bilmem nereye telefonettiler. Selime Hanım bir aralık geldi, Fahri'den birşey sordu, gitti. Babası için birşey sormuş olsa gerek.

(...)

Arkadaş geldi, konuştuk. Anlaşılyorki Selime, oraya gitmiş ve evvelce verilmiş bir karar olmadığından ne yapacağını şaşırmış; sıkıntı, üzüntü içinde çırpınıp duruyor.

Memduh Şevket Esenal, Ayaşlı ile Kiracıları

Yazım Yanlışları Bulunan Kelimeler

Kelimelerin Doğru Yazılışları

2. **Etkinlik:** Aşağıda birleşik kelimelerin yazımıyla ilgili örnek kelimeler ve bu kelimelerin yazımıyla ilgili kurallar verilmiştir. Örnek kelimelerin başındaki rakamları kuralların başındaki daireye yazarak kelimeleri ve kuralları eşleştiriniz.

IV a EŞLEŞTİRME

I ayaküzeri

II limon sarısı

III menolunmak

IV imambayıldı

V sütlaç

VI başkomutan

VII karadut

VIII su altı

IX köpek balığı

a) Renk adlarıyla kurulan bitki, hayvan veya hastalık adları bitişik yazılır.

b) Somut olarak yer belirten alt ve üst sözleriyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır.

c) Ses düşmesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır.

ç) Birleşme sırasında kelimelerinden hiçbirisi veya ikinci kelimesi anlam değişikliğine uğramayan birleşik kelimeler ayrı yazılır.

d) Somut olarak yer bildirmeyen alt, üst ve üzeri sözlerinin sona getirilmesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır.

e) Özgün biçimleri tek heceli bazı Arapça kökenli kelimeler etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesine, ses değişmesine veya ses türemesine uğradıklarında bitişik yazılır.

f) Renk sözü veya renklerden birinin adıyla kurulmuş isim tamlaması yapısındaki renk adları ayrı yazılır.

g) Dilimizde her iki ögesi de asıl anlamını koruduğu hâlde yaygın bir biçimde gelenekleşmiş olarak bitişik yazılan kelimeler vardır.

3. **Etkinlik:** Aşağıdaki parçada numaralı yerlere gelmesi gereken noktalama işaretlerini tablodaki uygun yerlere yazınız.

Samim önüne bakıyordu. Bekledi (I) Selmin'in devam etmeyeceğini anlayınca hadise karşısındaki bütün reaksiyonlarını gizleyen renksiz bir sesle sordu (II) (III) Niçin yaptın bunu (IV) Kız cevap vermedi. Gözleri bulanıktı. Samim biraz daha bekledi. Dayı olmanın verdiği bir hakla değil, iki münevver (aydın) arkadaş olmanın verdiği bir cesaretle bunları öğrenmek istediğini ona hissettiren bir dostluk tonuyla sordu (V) (VI) Niçin Selmin? Onu seviyor musun? (VII) Hayır (VIII)

Peyami Safa, Yalnız

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.

4. **Etkinlik:** Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucuğu yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

☒ ☐ DOĞRU-YANLIŞ

- ☐ a) Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına noktalı virgül konur.
- ☐ b) Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için virgül konur.
- ☐ c) “Çevre yolu, kara yolu, Arnavut kaldırımı” gibi yol ve ulaşım ile ilgili birleşik kelimeler ayrı yazılır.
- ☐ ç) Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra nokta konur.
- ☐ d) Sayılara getirilen ekleri ayırmak için kısa çizgi konur.
- ☐ e) Rengin tonunu belirtmek üzere renkten önce kullanılan sıfatlar bitişik yazılır.
- ☐ f) Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için noktalı virgül konur.
- ☐ g) Bir söze alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırmak için kullanılan ünlem işareti köşeli ayraç içine alınır.
- ☐ ğ) Kişi adları ve ünvanlarından oluşmuş mahalle, meydan, köy vb. yer ve kuruluş adlarında, ünvan kelimesi sonda ise gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.
- ☐ h) Kelimelerin kökleri, gövdeleri ve eklerini birbirinden ayırmak için uzun çizgi kullanılır.
- ☐ ı) Ara yönleri belirten kelimeler bitişik yazılır.
- ☐ i) Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır.
- ☐ j) “Bağ bozumu, gece yarısı, hafta sonu” gibi zamanla ilgili birleşik kelimeler ayrı yazılır.
- ☐ k) Ünlem işareti, seslenme ve hitap sözlerinden hemen sonra konulabileceği gibi cümlelerin sonuna da konabilir.
- ☐ l) Soru bildiren ancak soru eki veya sözü içermeyen cümlelerin sonuna soru işareti konmaz.
- ☐ m) İki veya daha çok kelimedenden oluşmuş il, ilçe, semt vb. yer adları ayrı yazılır.

1. I. Millî Edebiyat Dönemi romanlarında mekân genel olarak İstanbul'dur.
- II. Roman türünde kayda değer bir başarı yakalayamayan Fecriati topluluğunun bu türde öne çıkan isimleri Cemil Süleyman ve İzzet Melih'tir.
- III. Servetifünun romanlarının dili tıpkı Servetifünun şiirinde olduğu gibi ağır ve ağıdaldır.
- IV. Millî Edebiyat Dönemi romanlarında "Yeni Lisan" hareketinin etkisiyle sade bir dil kullanılmıştır.
- V. Tanzimat edebiyatının birinci döneminde yazılan romanlarda tesadüflere sıkça yer verilmiş, yazarlar romanda kişiliklerini gizlememiş, olay akışı kesilerek bilgi verilmiş veya açıklamalarda bulunulmuştur.
- VI. Türk edebiyatının ilk yerli romanı olan *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*, ilk edebî romanı olan *İntibah*, ilk tarihî romanı olan *Cezmi* Servetifünun Dönemi'nde yazılmıştır.

Tanzimat, Servetifünun, Fecriati ve Millî Edebiyat romanıyla ilgili numaralandırılmış ifadelerden doğru olanlar mavi, yanlış olanlar kırmızı kutucuklarla gösterilseydi kutucukların renk dizilimi aşağıdakilerin hangisinde belirtildiği gibi olurdu?

- A)

I	II	III	IV	V	VI
- B)

I	II	III	IV	V	VI
- C)

I	II	III	IV	V	VI
- D)

I	II	III	IV	V	VI
- E)

I	II	III	IV	V	VI

2.

I.

Dönemin siyasi koşulları nedeniyle toplumsal konulardan uzak durulmuş; varlıklı, aydın zümrenin yaşantısına yer verilmiştir. Aşk, karamsarlık, kaçış, hayal-hakikat çatışması, aile, yasak aşk, yalnızlık, melankoli, bunalım gibi temalar işlenmiştir.

C

Millî Edebiyat
Dönemi

II.

Konular günlük hayattan ve tarihten alınmış; kölelik, cariyelik, Batılılaşmanın yanlış anlaşılması, aşk, mirasyedilik, kadın-erkek ilişkileri, görücü usulü evliliğin sakıncaları, hürriyet, kadının aile ve toplumdaki yeri işlenmiştir.

B

Servetifünun
Dönemi

III.

Bireysel temalardan çok toplumsal temalara yer verilmiş; vatan, hürriyet, Anadolu, kuşaklar arası çatışma, yoksulluk, cehalet, çağdaşlaşma, yanlış Batılılaşma, Kurtuluş Savaşı ele alınmıştır.

A

Tanzimat
Dönemi

Tanzimat, Servetifünun ve Millî Edebiyat romanlarında ele alınan konular ile dönemlerin eşleştirildiği bu tabloda eşleştirme hatalı yapılmıştır. Eşleştirmenin doğru hâli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) I-C, II-A, III-B
- B) I-B, II-A, III-C
- C) I-B, II-C, III-A
- D) I-A, II-B, III-C
- E) I-C, II-B, III-A

3. I. Yanlış Batılılaşma sonucu toplumsal yapıda meydana gelen tahribat ve nesil çatışması işlenmiştir. (Kiralık Konak)
 II. Mütareke yıllarının İstanbul'unda yaşanan ahlaki yozlaşma işlenmiştir. (Sodom ve Gomore)
 III. Demokratik teamülleri gelişmemiş parlamenter sistemin yozlaşması işlenmiştir. (Ankara)
 IV. II. Abdulhamit'in baskıcı yönetiminden kaçmak için Fransa'ya giden Jön Türkler ele alınmıştır. (Bir Sürgün)
 V. Cumhuriyet yıllarında yapılan inkılapların kökleşemediği teziyle sosyal ve siyasi hayattaki tezatlar işlenmiştir. (Ponorama I-II)

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'na ait eserlerin içeriklerinin yer aldığı numaralandırılmış cümlelerden hangisi parantez içinde verilen eser adıyla örtüşmemektedir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. I. Tanzimat edebiyatının birinci dönem romanlarında realizm ve natüralizm, ikinci dönem romanlarında romantizm akımı etkilidir.
 II. Tanzimat edebiyatının birinci döneminde toplum için sanat anlayışı benimsenmişken ikinci dönemde sanat için sanat anlayışı benimsenmiştir.
 III. Tanzimat edebiyatının birinci dönem romanlarındaki teknik kusurlar, ikinci döneme oranla daha fazladır.
 IV. Tanzimat edebiyatının ikinci dönem romanlarında gözleme dayalı gerçekçi betimlemeler yapılmıştır.
 V. Tanzimat edebiyatının ikinci dönem romancılarından olan Nâbizâde Nâzım, *Karabibik* adlı eserinde ilk kez köy yaşamını ve insanını gerçekçi bir tavır ile ele almıştır.

Numaralandırılmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. I. Süslü ve sanatlı bir dil kullanılmıştır.
 II. Sanat için sanat anlayışı benimsenmiştir.
 III. Dönemin siyasi atmosferi nedeniyle toplumsal konulardan uzaklaşmıştır.
 IV. Yazarlar romanlarında kişiliklerini gizlememiştir.
 V. Yalnızlık, bunalım, melankoli ve kaçış romanın başlıca izleklerini oluşturur.
 VI. Romanların mekânını İstanbul'un belli semtleri, konak ve yalılar oluşturur.
 VII. Roman kişileri daha çok eğitimsiz ve yoksul zümreye mensup insanlardan seçilir.
 VIII. Realizm ve natüralizm akımları etkilidir.

Servetifünun romanının başlıca özelliklerinin sıralandığı yukarıdaki cümlelerin hangilerinde bilgi yanlış vardır?

- A) I ve III
 B) III ve IV
 C) IV ve VII
 D) V ve VII
 E) VII ve VIII

6. Servetifünun romanının önemli isimlerindendir. Romanları ve mensur şiirleri ile tanınır. Türk edebiyatının ilk psikolojik romanının yazarıdır. Mensur şiirlerini topladığı *Siyah İnciler* adlı eseri de döneminde büyük yankı uyandırmıştır.

Bu parçada hakkında bilgi verilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Hikmet Müftüoğlu
 B) Hüseyin Cahit Yalçın
 C) Mehmet Rauf
 D) Saffetî Ziya
 E) Halit Ziya Uşaklıgil

1. 1896 yılında Hasan Asaf adlı bir gencin *Malumat* dergisine gönderdiği şiirinde yer alan “Zerre-i nurundan iken muktebes / Mihr ü mehe bakmak abes” dizeleri Servetifünun edebiyatının oluşmasını sağlayacak tartışmanın fitilini ateşler. Eski şiir taraftarları abes sözcüğünün peltek se, muktebes sözcüğünün sin harfiyle yazıldığını oysa kafiye oluşturacak sözcüklerin yazılışlarının aynı harflerle olması gerektiğini savunurlar ve Hasan Asaf’ı kafiye’nin ne demek olduğunu bilmemekle suçlarlar. Hasan Asaf da Recâizâde Mahmut Ekrem’i referans göstererek “kafiye’nin göz için değil kulak için olduğu” fikriyle kendini savunur. Böylece yenilik taraftarları Recâizâde Mahmut Ekrem’in inisiyatifinde Servet-i Fünun dergisi etrafında toplanır. Modern bir Türk edebiyatı yaratma iddiasındaki yenilik taraftarlarının çabası roman türünde de etkisini gösterir. Daha önce ezberlenmiş klasik öyküleri anlata anlata yaratma reflekslerini kaybetme noktasına gelen sanatçılar, estetik bir kaygıyla yeniden metin üretmenin zevkine Servetifünun Dönemi’nde ulaşır.

Servetifünun Dönemi’ni konu alan bu parçadan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) “Abes-muktebes kelimeleri kafiye oluşturur mu?” tartışması Servetifünun edebiyatının oluşumuna zemin hazırlamıştır.
- B) Servetifünun romanında sanat için sanat anlayışı benimsenmiştir.
- C) Servetifünun romancıları sürekli tekrar edilen klasik öyküleri anlatmak yerine yeni metinler üretme gayretine girmişlerdir.
- D) Servetifünun romanına gelinceye dek Türk romanında herhangi bir yenilik yoktur.
- E) Recâizâde Mahmut Ekrem, eski edebiyata karşı yeni edebiyatı savunan yazar ve şairlere destek olmuştur.

2. Başkahraman

Eser

- I. Bihruz Bey *Araba Sevdası*
- II. Zehra *Acımak*
- III. Aliye *Çalikuşu*
- IV. Meftun Bey *Şıpsevdî*
- V. Ahmet Cemil *Mai ve Siyah*

Yukarıdaki başkahraman-eser eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3.

TANZİMAT DÖNEMİ ROMANI

I. DÖNEM	II. DÖNEM
• Toplum için sanat • Romantizm • İlk çeviri roman, ilk yerli roman, ilk edebî roman, ilk tarihî roman • İyilerin hep iyi, kötülerin hep kötü olduğu tek yönlü roman kişileri • Günlük hayattan ve tarihten alınan konular • Tesadüflere sıkça rastlanması, eserin akışının kesilip konu dışı bilgi verilmesi	• Sanat için sanat • Realizm, natüralizm • İlk realist roman, köyden söz eden ilk roman • Tek yönlü ele alınmayan, farklı ve değişebilen özellikleri yansıtılan roman kişilerine de yer verilmesi • Günlük yaşamdan seçilen konular • Tesadüflerden ve eserin akışını keserek bilgi vermekten kaçınılması

Tanzimat romanının birinci ve ikinci dönemdeki özelliklerini gösteren bu tablodan hareketle aşağıdaki çıkarımlardan hangisine ulaşamaz?

- A) Tanzimat edebiyatının ikinci dönem romanlarında teknik kusurlar azalmıştır.
- B) Roman türü Türk edebiyatında Tanzimat’tan önce de varlık göstermiştir.
- C) Tanzimat edebiyatının birinci ve ikinci dönem romanlarında ortak konular işlenmiştir.
- D) Birinci dönem Tanzimat romanında toplumsal fayda esastır.
- E) İkinci dönem Tanzimat romancıları, romanı daha gerçekçi bir çerçeveye oturtmak istemişlerdir.

4. Bizim asıl maksadımız Felâtun Bey'i haber vermek yani erbâb-ı mütâlaaya tanıtmak olduğuna göre pederi Mustafa Merakî Efendi hakkında böyle malûmat-ı atfâ vermeye lüzum yoktur zannetmeyiniz.

Haydi bakalım bu parayı aldığı zaman şu Râkım Efendi'nin ne kadar sevinmiş olduğunu kim hesap edebilir? Nafîle kimse hesap edemez. Bî-çâre Râkım o zamana kadar bu miktar parayı Galata'da sarraf kutularından başka bir yerde görmemiş idi.

Ne o? Şaşırdınız mı? Hey kardeşim hey! İçinizde Râkım hâlinde büyümüş adam var ise düşünsün baksın sa'y-ı dest olarak ilk kazandığı paraya ne kadar sevinmiştir, der-hâtır etsin. "Bir adamın yirmi lirası olamaz mı?" diye düşünmek nâ-be-câdır.

Roman tekniği açısından değerlendirildiğinde bu parçaların aşağıdaki edebiyat dönemlerinden hangisinde yazılan bir romandan alınmış oldukları söylenebilir?

- A) Servetifünun Dönemi
B) Fecriatî Dönemi
C) Tanzimat Dönemi
D) Millî Edebiyat Dönemi
E) Cumhuriyet Dönemi
5. I. Millî Edebiyat Dönemi roman yazarları; millî kaynaklara, Anadolu'ya, Anadolu insanının yaşamına ve sorunlarına, Türk tarihi ve kültürüne yönelmiştir.
- II. Millî Edebiyat Dönemi romanlarında toplumsal konular işlenmiş, bireysel konulara ise yer verilmemiştir.
- III. Millî Edebiyat Dönemi'nin oluşmasında önemli bir yere sahip olan Türkçülük düşüncesi, etkisini Millî Edebiyat romanında da göstermiştir.
- IV. Önceki dönemlerde İstanbul ile sınırlı olan roman, bu dönemde Anadolu'ya açılmış ve roman kişileri halkın her kesiminden seçilmiştir.
- V. Millî Edebiyat Dönemi romanlarında süslü, sanatlı, ağır dil bırakılmış; sade bir Türkçe kullanılmıştır.

Millî Edebiyat Dönemi romanının özelliklerinin verildiği numaralandırılmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Millî Edebiyat asıl Genç Kalem'ler hareketi ile başlatılır. Genç Kalem'ler mecmuasında Ömer Seyfettin'in yazdığı bilinen *Yeni Lisan* makalesi de lisan ve edebiyattaki millîleşmenin ayrı bir beyannamesi olarak değerlendirilebilir. Bu çerçeveden bakıldığında Ömer Seyfettin, dilimizin ve edebiyatımızın geçmişini ve o günkü hâlini belirledikten sonra dönemi için yaptığı tespitte millî bir edebiyatımızın olmadığını, bundaki sebeplerden biri olarak dilimizin suniliğini gösterir. Ona göre "yeni, tabii bir lisan"la, kendi lisanımızla millî bir edebiyat meydana getirmek mümkün olabilecektir. "Millî bir edebiyat vücuda getirmek için evvela millî bir lisan ister. Eski lisan hastadır. Hastalıkları, içindeki lüzumsuz ve ecnebi kaidelerdir." Ömer Seyfettin, Millî Edebiyat için şart koştuğu lisanın sadeleştirilmesinde konuşulan tabii dili esas almakta, dilimize giren ve kullanımı yaygınlaşan Arapça, Farsça kelimelerin ve klişe hâline gelmiş Arapça ve Farsça terkiplerin dilden tasfiye edilmesini istememektedir.

Bu parçadan hareketle Ömer Seyfettin ve Millî Edebiyat'la ilgili olarak aşağıdaki çıkarımlardan hangisine ulaşamaz?

- A) Millî Edebiyat Dönemi Ömer Seyfettin'in, *Genç Kalem'ler* dergisinde yazdığı *Yeni Lisan* makalesi ile başlar.
- B) *Yeni Lisan*'dan önce de dil konusuna millî bir duyarlılıkla yaklaşan aydınlar vardır.
- C) Ömer Seyfettin'e göre dili sadeleştirirken, konuşulan tabii dil esas alınmalıdır.
- D) Ömer Seyfettin'e göre tasfiyecilik dili sadeleştirmenin temel yoludur.
- E) Ömer Seyfettin'e göre millî bir edebiyatımızın olmama sebebi dilimizin yapaylığıdır.

1.

Servetifünun edebiyatının en önemli roman yazarıyım. Türk romanının gerçek anlamda Batılı bir kimlik kazanmasında büyük rol oynadım. Yaşadığım dönemin etkisiyle toplumsal temaları değil aşk, umutsuzluk, hayal kırıklığı, karamsarlık gibi bireysel temaları işledim. Sanatkârane bir üslupla kaleme aldığım romanlarımda kahramanlarımla tutku ve duygularını tahlil ettim, onları kendi çevreleri içinde gösterdim. *Aşk-ı Memnu*, *Kırık Hayatlar*, *Mai* ve *Siyah* adlı romanlarım oldukça meşhurdur.

Fecriati topluluğuna katıldım ancak Servetifünun'un devamı ve Fransız edebiyatının sahte ve noksan bir taklidi olarak gördüğüm bu topluluktan kısa süre sonra ayrıldım. "Kirpi" takma adıyla siyasi mizah yazıları yazdım. *Memleket Hikâyeleri* adlı eserim "Yeni Lisan" arayışlarının meyvesini verdiği ilk eserlerden biridir, ayrıca bu eserimle Anadolu'ya yönelişin öncü isimlerinden biri oldum. İttihat ve Terakki'nin iş başına gelişinden I. Dünya Savaşı'na kadarki dönemde İstanbul'un içinde olduğu durumu öğrenmek istersen İstanbul'un İç Yüzü adlı romanımı okuyabilirsiniz.

Bu parçalarda kendileri hakkında bilgi veren yazarlar aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Halit Ziya Uşaklıgil - Refik Halit Karay
- B) Mehmet Rauf - Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- C) Hüseyin Cahit Yalçın - Halide Edip Adıvar
- D) Saffet Ziya - Reşat Nuri Güntekin
- E) Ahmet Hikmet Müftüoğlu - Aka Gündüz

2. Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Sanat yaşamına Fecriati bünyesinde başlamıştır.
- B) Romanlarında Tanzimat'tan 1950'ye kadar yaklaşık yüz yıllık bir zaman diliminde cereyan eden olayları ve sosyal değişimleri ele alır.
- C) *Sinekli Bakkal* adlı romanında II. Abdülhamit Dönemi'nin toplumsal yaşamını yansıtmıştır.
- D) *Erenlerin Bağından ve Okun Ucundan* mensur şiirlerini topladığı eserleridir.
- E) *Hikâye*, anı ve tiyatro türlerinde de eser vermiştir.

3 ve 4. soruları aşağıdaki metinlere göre cevaplayınız.

I. METİN

Ahmet Cemil'in sada-yı mühtezzinde musikiperdaz olan âheng-i saf, asâ-yı sehhar-ı dehaya temas etmiş zannedilen çehresinde parlayan necm-i pertev-bâr-ı sâniha, lambanın hafif ziyası, mevvac-ı tütün dumanları arasında yükseliyor görünen hey'eti, bir nazm-ı dil-nüvaz suretinde titrek dudaklarından dökülen bu sözler, sanki hazârî bir dâire-yi cezbe içine almış idi.

Halit Ziya Uşaklıgil, *Mai ve Siyah*

II. METİN

Daha otuz beşimize basmadan her şeyin bittiğini, her işin tamam olduğunu; aşkın, arzunun, ümit ve ihtirasın bir daha uyanmamak üzere sönüp gittiğini kendi kendimize itiraf etmek; kendi kendimize bütün saadet ve muvaffakiyet kapılarının kapandığını söylemek ve gelip burada bir ağaç gibi yavaş yavaş kurumaya mahkûm olmak... Böyle mi olacaktı?

Mehmet Ali, bana "Gel beyim, seni bizim köye götürüyüm; buralarda, yalnız başına sersebil olursun." dediği vakit bir Anadolu köyünün ne olduğunu bilmiyor değildim.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Yaban*

3. Bu parçalarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Birinci metin Servetifünun, ikinci metin Millî Edebiyat Dönemi yazarına aittir.
- B) "Yeni Lisan" hareketiyle başlayan dilde sadeleşme ve millîleşme çabası başarıya ulaşmıştır.
- C) Birinci metinde Arapça ve Farsça dil bilgisi kurallarının egemen olduğu sanatlı ve ağır bir dil vardır.
- D) İkinci metnin mekânı bir Anadolu köyüdür ve roman kişileri halkın her tabakasından seçilmiştir.
- E) İkinci metinde bilinç akışı tekniğinden yararlanılmıştır.

4. İkinci metin için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Mekânın kahramanın psikolojisi üzerindeki etkisi olumsuzdur.
- B) Gözlemci bakış açısı kullanılmıştır.
- C) Başkahraman ve Mehmet Ali farklı sosyal statülere ait bireylerdir.
- D) Başkahramanın, içinde bulunduğu sosyokültürel ortamla uyumsuzluğu romandaki çatışmayı doğurmuştur.
- E) Sade bir dil kullanılmıştır.

5. Ordunun, Anadolu ordusunun umumi bir taarruza geçeceği şayiaları günden güne kuvvet buluyor. Memleketin hemen bütün gazetelerinde bu bekleniyor, bunun sözü oluyor. İstanbul hükûmeti erkânının bir murahhas heyet hâlinde Ankara'ya gelişleri, millî teşkilatın kudretini bir kat daha ispat etti. (...) Bu kirli, pırtıl yorgana sarılı şey ne? Bir top arabası... Ta orada, o hendeğin içinde birikmiş insanlar ne yapıyor? Bunlar, bir manda leşini yüzmekle meşguldür. Ne için? Derisinden askere çarık olur. Öbürleri üzerimize sağlam İngiliz kunduraları ile yürüyorlar. Top arabalarını etrafı keten bezli perdelerle örtülü Berliez otomobilleri içinde bir ülûhiyet gibi taşıyorlar. Gene içime o kurt düşüyor. Zafere nasıl inanmalı?

Lakin işte, asıl bu gördüğüm şeyler için zafere inanmalıdır. Türk askeri manda leşlerinin derisinden çarık yapıp giyiyor. Türk köylüsü, top arabalarını kendi yorganına sarıp taşıyor. İşte, bunun için inanmalıdır. İşittim, Eskişehir'de demir yolu raylarını söküp eriterek top kaması yapanlar varmış.

İçerik ve dil özelliklerinden hareketle bu parçanın aşağıdaki edebiyat dönemlerinin hangisinde eser veren bir sanatçının romanından alınmış olduğu söylenebilir?

- A) Servetifünun Dönemi
B) Tanzimat Dönemi
C) Fecriatî Dönemi
D) Millî Edebiyat Dönemi
E) Klasik Türk Edebiyatı Dönemi
6. Kafkasya'dan dokuz yaşındayken İstanbul'a getirilen ve cariye olarak satılan Dilber'in hüznü yaşamı konu edilir. Dilber, satıldığı evlerde türlü eziyetlere maruz kalır. En son Asaf Paşa'nın konağına satılır ve burada evin oğlu Cela'le âşık olur. Oğlunun bir köle ile evlenmek istemesine razı gelmeyen evin hanımı, Dilber'i gizlice satar. Mısırlı zengin bir tüccara satılan Dilber'in yaşamı, onu esaretten ve gördüğü korkunç muamelelerden kurtarıp Mısır'dan İstanbul'a göndermek isteyen Haremağası Cevher'in ölümüyle tamamen karanlığa gömülür. Ne sevda ne hürriyet emeli kalan Dilber, esaretten kurtulmak için kendini Nil Nehri'nin sularına bırakır.

Bu parçada sözü edilen roman ve yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Samipaşazade Sezâi - *Sergüzeşt*
B) Namık Kemal - *İntibâh*
C) Ahmet Mithat Efendi - *Kafkas*
D) Halit Ziya Uşaklıgil - *Sefîle*
E) Hüseyin Rahmî Gürpınar - *Sevda Peşinde*

7. I. Sözlük, dil ve ansiklopedi alanındaki çalışmalarıyla ünlü olan yazar, ilk yerli roman olan *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*'ı yazmıştır. (Yusuf Kâmil Paşa)
II. Fransız yazar Fenelon'dan çevirdiği *Telemak* adlı eser, Türk edebiyatının ilk çeviri romanıdır. (Şemseddin Sâmî)
III. Türk edebiyatının ilk realist romanı sayılan *Araba Sevdası*'nı yazmıştır. Bu eser aynı zamanda Türk edebiyatının resimlenmiş ilk romanı olma özelliğine de sahiptir. (Recaizade Mahmut Ekrem)
IV. "Vatan şairi" olarak tanınan yazar, sahnelenen ilk tiyatro eseri olan *Vatan yahut Silistre*'yi, ilk edebî roman olan *İntibâh*'ı yazmıştır. (Namık Kemal)
V. *Turfanda mı, Turfa mı?* adlı eserinde ilk defa sosyal kalkınma ve ilerlemenin ilkokuldan başlamak suretiyle yukarıya doğru gerçekleştirilebileceğini savunur. (Mizancı Murat)

Numaralandırılmış cümlelerde parantez içlerinde verilen sanatçı adlarından hangi ikisi yer değiştirirse bilgi yanlışlığı giderilmiş olur?

- A) I ve II
B) II ve III
C) II ve IV
D) III ve IV
E) IV ve V

8. İki yüzün üzerinde eserim var. Bu nedenle "Yazı Makinesi" olarak tanınıyorum. Eserlerimle halka okuma alışkanlığı kazandırmayı, halkı eğitmeyi amaçladım. Bu nedenle eserlerimde sade bir dil kullanmayı tercih ettim. Devrimde bana "Hace-i Evvel" sıfatı verildi. Romanlarımda kişiliğimi gizlemem. Olayın akışını kesip araya girerek bilgi veririm. Yazdıklarımda ders verme amacı güttüğüm için eserlerimin sonunda genellikle bir kıssadan hisse yer alır. Ayrıca ilk Türk kadın romancı Fatma Aliye Hanım'ı edebiyat dünyasına tanıtan kişiyim.

Bu parçada kendisi hakkında bilgi veren yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mehmet Rauf
B) Ahmet Mithat Efendi
C) Reşat Nuri Güntekin
D) Namık Kemal
E) Nâbizâde Nâzım

1 ve 2. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Servetifünun Dönemi'nde yaşadığı hâlde bu topluluğun dışında kalan Hüseyin Rahmi Gürpınar, "Halk için edebiyat olmaz." diyen Şahabettin Süleyman'a "Avam için edebiyat olamazmış. Ne hezeyan! Avam, cehl içinde boşulsun, koca bir millet mahkûm-ı zevâl olsun, biz karşıdan seyrine bakalım, öyle mi?" diyerek itiraz etmiştir.

1. Bu cümleleri kuran bir yazar olarak Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan aşağıdakilerden hangisini yapması beklenemez?

- A) Edebiyatı halkı eğitmek için kullanabileceği bir araç olarak görmesi
- B) Çoğunlukla İstanbul'un yoksullarının ya da orta sınıfının yaşamına ayna tutması
- C) Toplum için sanat anlayışını benimsemesi
- D) Sanat kaygısının ön planda olduğu bir dil kullanması
- E) Ahmet Mithat Efendi'nin "halk için roman yazma" geleneğini sürdürmesi

2. Aşağıdakilerden hangisi parçada yer alan altı çizili ifadeyle ilişkilendirilemez?

- A) Yazar, toplumun gerçeğine duyarsız kalmamalıdır.
- B) Halkın cahil kalması milleti yok oluşa mahkûm eder.
- C) Edebiyat halkı eğitmek ve aydınlatmak için kullanılacak bir araçtır.
- D) Edebi eser, yazıldığı dönemin zihniyetinden izler taşır.
- E) Sanatçının amacı sanatın kendisi olmalıdır.

- 3. I. Yaban
- II. Vurun Kahpeye
- III. Sürgün
- IV. Çalılık
- V. Panorama

Millî Edebiyat Dönemi yazarlarına ait yukarıdaki romanlardan hangileri Kurtuluş Savaşı'nı konu almıştır?

- A) I - II
- B) I - V
- C) II - IV
- D) III - IV
- E) IV - V

4. Batılı anlamda romanın ilk başarılı örnekleri verilmiştir. Roman kişileri olayların akışına kapılıp gitmezler, olayları karakterlerin yaşantıları ve seçimleri belirler. Ana mekânın İstanbul olduğu romanlarda sosyal çevre "aile ortamı" ile sınırlıdır ve aşk, kötümserlik, kaçış romanın ana izleklerini oluşturur. Süslü, sanatlı ve ağır bir dil kullanılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada özellikleri verilen edebiyat döneminin sanatçıları arasında yer almaz?

- A) Samipaşazade Sezâi
- B) Halit Ziya Uşaklıgil
- C) Hüseyin Cahit Yalçın
- D) Mehmet Rauf
- E) Saffetî Ziya

- 5. I. Osmanlı askerî sisteminin temelinde önemli rolü olan Bektâşi tekkelerinin asli fonksiyonundan uzaklaşması işlenir.
- II. Modernleşme sürecindeki Türk toplumunda kaybolan ya da yozlaşan değerlerin bir ailenin yıkılmasına sebep oluşu Ali Rıza Bey ve ailesi ekseninde işlenir.
- III. Mektup biçiminde yazılmış psikolojik bir roman olan bu eserde aşk teması ve kadın psikolojisi işlenmiştir.
- IV. Konusunu Osmanlı-İran savaşlarından alır. Romanın başkahramanının yetişmesi, özellikleri, İran savaşlarında gösterdiği kahramanlıklar, ayrıca bu savaşlarda tanışıp dost olduğu Adil Giray'ı esaretten kurtarması sırasında İran'da başından geçen olaylar anlatılır.
- V. Alafranga ve mirasyedi bir genç olan Bihruz Bey'in şahsında dönemin alafranga meraklısı, köksüz, müsrif insan tipi hicvedilmiştir.

Numaralandırılmış cümlelerde içeriği hakkında bilgi verilen eser ve yazarı aşağıdakilerin hangisinde yanlış verilmiştir?

- A) I. Nur Baba - Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- B) II. Kıralk Konak - Reşat Nuri Güntekin
- C) III. Handan - Halide Edip Adıvar
- D) IV. Cezmi - Namık Kemal
- E) V. Araba Sevdası - Recâizâde Mahmut Ekrem

6. • ----, sanat hayatına Servetifünun'da başlamış; sonra Türkçülük akımının etkisiyle millî konulara yönelmiştir. Tek romanı *Gönül Hanım*, Türkçü düşünceler ekseninde kaleme alınmış tezli bir romandır.
- ----, Servetifünun'a yöneltilen eleştirilere en etkili savunmaları yapmıştır. Servetifünun dergisi onun tarafından Fransızcadan çevrilen "Edebiyat ve Hukuk" adlı makale sebebiyle kapatılmıştır. *Nadide* ve *Hayal* içinde roman türündeki eserleridir.
- ----, *Halas* adlı romanında diğer romanlarından farklı olarak öncesi ve sonrasıyla İstiklal Savaşı'nı ele alır.
- ----, kıskançlık temasını işlediği *Zehra* adlı romanında kişilerinin iç dünyalarını öne çıkarmıştır. Eser, bu nedenle ilk psikolojik roman denemesi olarak kabul edilir.

Aşağıdaki yazar adlarından hangisi bu cümlelerde boş bırakılan yerlerden birine getirilemez?

- A) Nâbizâde Nâzım
B) Hüseyin Cahit Yalçın
C) Mehmet Rauf
D) Ahmet Hikmet Müftüoğlu
E) Hüseyin Rahmi Gürpınar

7. *Siyah Gözler* → Cemil Süleyman
Dikmen Yıldızı → Aka Gündüz
Salon Köşelerinde → Mehmet Rauf
Tezat → İzzet Melih
Genç Kız Kalbi → Saffetî Ziya

Yukarıdaki yazar-eser eşleştirmelerinde hangi renk oklarla gösterilen yazarların yerleri değiştirilirse tüm eşleştirmeler doğru olur?

- A) Mavi - kırmızı
B) Yeşil - turuncu
C) Kahverengi - mavi
D) Turuncu - mavi
E) Kırmızı - kahverengi

8. *Seviye Talip*, *Handan*, *Mev'ut Hüküm* adlı romanlarında kişiliğini kabul ettirmek isteyen kadının sorunlarını işler. *Ateşten Gömlek*, *Vurun Kahpeye* romanlarında Kurtuluş Savaşı ve savaşı yaşayan insan ön plandadır. *Sinekli Bakkal*, *Tatarcık*, *Sonsuz Panayır* romanlarında ise çocukluğu ve ilk gençliğinde yaşadığı dönemin özellikleri içindeki insanı yansıtmaya çalışır.

Bu parçada hakkında bilgi verilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Hikmet Müftüoğlu
B) Aka Gündüz
C) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
D) Refik Halit Karay
E) Halide Edip Adivar

9. Bilindiği üzere edebiyat tarihimizin Tanzimat sonrası yenileşme döneminde ilk roman tarifini gerçekleştiren Namık Kemal, bu konuda: "Romandan maksat, güzerân etmemişse (baştan geçmemişse) bile güzerânı imkân dâhilinde (geçmesi mümkün) olan bir vak'ayı ahlak ve âdât (âdetler, görenekler) ve hissiyat (duygular) ve ihtimalâta müteallik (ihtimallere, olabilecek şeylere bağlı) her türlü tafsilatıyla beraber tasvir etmektir (ayrıntılılarıyla anlatmaktır)." der. Burada söz edilen "hissiyata müteallik her türlü tafsilatıyla beraber tasvir etmek" ifadesi; roman sanatında insanın psikolojisini, iç dünyasını bütün detayları, ayrıntıları ile anlatmak, ortaya koymak demektir. Türk romanının -Batılı anlamda olmak üzere- bu çizgiye Servetifünun Dönemi'nde Halit Ziya'nın *Mai* ve *Siyah* ve Mehmet Rauf'un *Eylül* romanlarında güvenli adımlarla ulaştığını görüyoruz.

Bu parçadan roman türü ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Namık Kemal'e göre roman, yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan olayları anlatır.
B) Namık Kemal'e göre romanda insanın duyguları yani iç dünyası da ele alınmalıdır.
C) Namık Kemal'in romanları psikolojik romanın yetkin örnekleri arasında yer alır.
D) Türk edebiyatında insan psikolojisini Batılı anlamda ele alabilen romanlar, ancak Servetifünun Dönemi'nde yazılabilmektedir.
E) *Mai* ve *Siyah*, *Eylül* insan psikolojisinin Batılı anlamda ele alındığı yetkin eserlerdir.

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümlecik kullanılmamıştır?

- A) Yağmurlar başlayınca odalarımız damlardı.
- B) Duyarım yosunların benim için ağladıklarını.
- C) Geç fark ettim taşın sert olduğunu.
- D) Ben senin en çok sevgi dolu yüreğini sevdim.
- E) Yokluğunda buldum seni, diyor şair.

2. Aşağıdaki cümlelerden hangisi yapısına göre basit bir cümledir?

- A) Divan şiiriyle tanıştığım gençlik yıllarımdan bu yana onun adına sayısız şiir okumuşumdur.
- B) Ayağın yoldan sapması, aciz insanoğlunun en büyük imtihanlarından biridir ve insana dengeyi kaybettirir.
- C) Klasik Doğu edebiyatlarının romantik hikâyelerinden birinin adı Veyse vü Ramin'dir.
- D) Her hatırlayışta bir kez daha gözlerinin önünden bütün acıları, sevinçleri ve umutları geçiyordu bir bir.
- E) Gönlünü sayfaya benzeten şair, aşkının resmini de o sayfanın üzerine yapmaya yelteniyor.

3. Bu takdim şeklinden bir daha anladım ki Halit Ayaracı, mazi ve istikbalini hâlin arasından gören zattır.

Aşağıdakilerden hangisi yapı bakımından bu cümleyle özdeştir?

- A) İhtiyar adam evvela bu yanlışlığa bizim kadar güldü, sonra müteessir oldu, kendini ithama başladı.
- B) Bu müddet zarfında saat tüccarına Allah'ın inayeti ve ustamın ruhaniyeti sayesinde sıkı ve çok faydalı bir meslek dersi verdim.
- C) Gençlik, memleket meseleleri, umumi terbiye, istihsal ve bilhassa hareket gibi kelimeleri dilinden düşürmüyordu.
- D) Hafızasının en karanlık ve en karmakarışık noktalarında ışıklar yanıp sönüyordu ki birden her şey aydınlandı.
- E) Ya Rabbi, ne kadar çok hisseli eşya vardı ve ne kadar çok resmî muamele zarureti ortaya çıkmıştı.

4. Gönlün bir şehre benzetilmesi; içinde olup biten şeylerin çokluğundan, genişliğinden, değişkenliğinden ve çeşitliliğindendir.

Bu cümlelerin yapısı için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Basit cümledir.
- B) Sıralı bağımlı cümledir.
- C) Bağlı cümledir.
- D) İç içe birleşik cümledir.
- E) Girişik birleşik cümledir.

5. Aşağıdakilerden hangisi yer tamlayıcısı ortak sıralı bir cümledir?

- A) Ağacın dalındaki sevimli kedi bir ileri bir geri gidiyor, aşağıya bir türlü inemiyordu.
- B) Banktaki küçücük yavrucağa önce seslendi, sonra da bir çikolata verdi.
- C) Onun bu kibirli hâllerine kimse katlanamazdı, onun için herkes ondan kaçardı.
- D) İki üç gün içinde buraya gelecek, hep birlikte eski günleri yâd edeceğiz.
- E) Güzel gözlerini odada şöyle bir gezdirdi, daha sonra da odadan çıkıp gitti.

6. “Sen bu masal konusuna yine fazla takılmışsın.” dedi masalcı. Minderlerden birine yerleşti. Ben de karşısına geçip çöktüm hemen. “Yokla var arasında sadece bir an farkı vardır evlat.” dedi. “O an senin zamanınla ölçülemez, bu hatayı yapma. Bu öyle bir andır ki o an herkes neyi önünden gönderdiğini ve neyi geri bıraktığını bilir. Bunu daha iyi anlayacaksın, sabır...”

Bu parçada aşağıdakilerden hangisinin örneği yoktur?

- A) Girişik birleşik cümle
- B) İç içe birleşik cümle
- C) İlgi cümlesi
- D) Sıralı cümle
- E) Şartlı birleşik cümle

7. Aşağıdaki cümlelerden hangisi yargı sayısı bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) Duydum ki birkaç ay önce buradan başka bir şehre taşınmış.
- B) Uzun bir zaman geçmişti saadet dolu çocukluğumuzun üzerinden.
- C) Dünyanın binbir çeşit güzelliği arasında yaşayalım güle oynaya.
- D) İnsanlar kendine güven duyarsa umut dolu yarınlarda mutlu olur.
- E) Bugünlerde çok üzgün görünüyorsun, dedi gözleri nemli arkadaşına.

8. (I) Ne olduğumuzu anlamayı bekleyemeyiz. (II) Bir bitki ya da bir böceği tam anlamıyla anlayabiliriz belki ama kendimizi asla anlayamayız. (III) Tüm evreni anlayabileceğimizi ise hiç umamamız.

Numaralanmış cümlelerin yapısı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

I	II	III
A) birleşik	bağlı	birleşik
B) basit	bağlı	sıralı
C) bağlı	birleşik	birleşik
D) sıralı	bağlı	bağlı
E) birleşik	basit	bağlı

9. Kim bilir hangi yürek, nasıl bir derde düşmüş de bir mâniye içindeki dertleri yükleyip fısıldamıştır.

Aşağıdakilerden hangisi yapı bakımından bu cümleyle özdeşdir?

- A) Zihninin karanlığında, başka koldan ilerleyen fikir gölgeleri birdenbire şuurunun aydınlığına çıktı.
- B) Masalla gerçeği ayıramadığın an sen de hayal âleminin gölgelerine benzersin.
- C) Oldukça uzun bir zaman bekledim ancak bazen hiçbir bekleme yeterli değildir.
- D) Karaköy'e doğru yürürken bana doğru gelen kişinin tanıdık bir yüz olduğunu fark ettim neden sonra.
- E) Benimle konuşacaklarınız bittiyse karanlık olmadan eve geri dönmem gerekiyor, dedi.

10. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde yan cümlecik kullanılmamıştır?

- A) Kapanırdı daha gün batmadan kapılar.
- B) Hatıradaki kalan şey değişmez zamanla.
- C) Hava keskin bir kömür kokusuyla dolar.
- D) Kardır yağın üstümüze gecedem.
- E) Soframıza konmuş bu doyulmaz yemek.

11. Aşağıdaki cümlelerden hangisi ayaç içinde verilen açıklama ile örtüşmemektedir?

- A) İnşallah işlerim yoluna girsin de kendime yeşili bol bir yerden güzel, sevimli ve küçük bir ev alacağım. (basit cümlelerden oluşan bağlı cümle)
- B) Bugün hava o kadar güneşliydi ki deniz kenarında çoluk çocuk hep beraber gezdik. (birden çok yargı barındıran cümle)
- C) Çok uzun süredir sizleri bekliyordum, dedi kapıdaki arkadaşlarına gözleri yaşlı bir şekilde. (yan cümlesi aktarma cümleden oluşan birleşik cümle)
- D) Akşam bütün ihtişamıyla başladı; birbirinden güzel yemeklerle, çeşit çeşit gösterilerle de devam etti. (zarf tümlecisi ortak olan sıralı cümle)
- E) Yaşananları düşündükçe buruk bir tatla gülümsüyor ve o anları tekrar hatırlayıp mutlu oluyordu. (birleşik cümlelerden oluşan bağlı cümle)

12. Aşağıdaki cümlelerden hangisi yapısına göre diğerlerinden farklıdır?

- A) Halk hikâyelerinde metinlerin özetleri verilirken önemli motifler ele alınmıştır.
- B) Bazı halk hikâyelerinin yazılı ve sözlü kaynaklarda yüzden fazla varyantı vardır.
- C) Köroğlu, sazının eşliğinde türküsünü söyleyerek eski yerine döner.
- D) Yazma ve matbu halk hikâyelerinin sözlü olanlardan daha uzun olduğu görülür.
- E) Halk hikâyelerini meydana getiren hadiseler gerçek veya gerçeğe yakındır.

1. Kitapların gizemli dünyasında buluşalım, dedi bir ses. O anda birdenbire elindeki kitap yere düştü ve kitabın sesiyle içi ürperdi. Kendine geldiğinde yatağının üzerinde kitabını okurken uyuyakaldığını fark etti. Bu tatlı düşün tesirinden çıkabilse yorganı üstüne çekecekti. Uykuya dalacak, yeni ve tatlı bir düşün tesirine daha girecekti.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisinin örneği yoktur?

- A) Şartlı birleşik cümle
B) Bağlı cümle
C) Sıralı cümle
D) ki'li birleşik cümle
E) İç içe birleşik cümle
2. I. Ufukta akşamın mavi seması içinde, ince ince tüten dumanlara benzeyen karşı dağları izlemeye başladım.
II. Aşağıda, dersane kapısının önünde biri gayet uzun, öteki gayet kısa boylu iki adamla karşılaştım.
III. Zavallı kız derdimin nereden geldiğini biliyor; beni hasta eden bu kâğıtlara kinle, nefretle bakıyordu.
IV. Yeni arkadaşımın ağırbaşlı bir duruşu vardı yalnız fıldır fıldır gözleri tam aksini söylüyordu.
V. Son mektup ötekiler gibi birdenbire tutuşmadı, bir ucundan ince bir duman çıkararak için için yanmaya başladı.

Numaralandırılmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede birden çok yan cümlecik vardır.
B) II. cümle tek yargılı bir cümledir.
C) III. cümle öznesi ortak sıralı cümledir.
D) IV. cümle bağlı bir cümledir.
E) V. cümle nesnesi ortak sıralı cümledir.
3. Aşağıdakilerden hangisi birleşik cümledir?
- A) Gayriihtiyari elimi yüzüme kapadım.
B) Hayatım boyunca hiçbirini unutmadım.
C) Öğrencinin şiir okuyuşu çok etkileyiciydi.
D) Kimsenin hiçbir şeyi ile alakadar değilim.
E) Kendi elimle kalabalığı bir bir dağıttım.

4. Aşağıdaki cümleler yapıcı ikiyeşerli eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

- A) Bugüne kadar beni ayakta tutan en önemli şeyin ağabeyime duyduğum derin sevgi ve güven duygusu olduğunu biliyordum.
B) Benim canım kardeşim, derin derin düşünmezsen geçmiş, bugünü ve geleceği kaderini insanların eline bırakırsın.
C) Geçmişinin derin sayfalarındaki bütün gizli olaylar ortaya dökülmüştü lakin gücünü kaybetmeyecekti tekrar.
D) Bir akşam davetine gitmeye hazırlandığım vakit telefon birden çalınca telefonu açmakla açmamak arasında kaldım.
E) Biz çocukken kış gecelerinde gaz lambasının ışığında kitap okur yahut gaz lambası ile sobanın birleşen sıcaklığında sohbet ederdik.

5. I. Yürü bre Dadaloğlu'm yürü git
II. Dertli dertli Çukurova yolun tut
III. Bunda suçun varsa Hakk'a tevbe et
IV. De ki gayrı bizil iller iniler

Numaralanmış dizelerin yapıcı özellikleri aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

	I	II	III	IV
A)	basit	basit	bağlı	birleşik
B)	sıralı	basit	sıralı	bağlı
C)	basit	basit	birleşik	birleşik
D)	sıralı	basit	birleşik	birleşik
E)	birleşik	basit	bağlı	bağlı

6. Aşağıdakilerden hangisi bağlı bir cümledir?

- A) Gelenleri ve gidenleriyle haylice kalabalık bir çeşmeydi.
B) Visal Banu da bu emri onaylayınca ikisi birden koşular.
C) Hem hafta sonu sinemaya gidiyor hem de haber vermiyor.
D) Düş ile gerçek birbirine karışarak insanı hayrete sürüklüyor.
E) Bu duyguyu içinden atmadıkça huzur bulamayacaktı.

7. Ne sen dönersin artık ne de beklemek yakışır bana.

Bu cümlelerin yapısı için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Sıralı cümle
- B) Birleşik cümle
- C) Bağlı cümle
- D) Şartlı cümle
- E) Basit cümle

8. Aşağıdakilerden hangisi yapısına göre diğerlerinden farklı bir cümledir?

- A) Aslında Kirkor Usta, Şaban'a işi öğretirken ilk ateşi gece yakmasını ve ilk dumanı dışarı salmasını söylediği hâlde buna imkân bulamamıştı.
- B) Altınlar muhtemelen düğünün on ikinci gecesinde Defterdar'ın Edirnekapısı yakınındaki konağından Hasköy'deki yalısına gizlice taşınacaktı.
- C) Bir insanın tabiatında doğallık, iyimserlik, mutluluk ve bir de ahlaki güzellik en başta olmalı, diyordu odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşırken.
- D) Bir insanın dostu öncelikle saygılı, sonra sevgi dolu, her şeye rağmen vefalı ve bir de güvenilir olursa o kişinin sırtı yere gelmez hiçbir zaman.
- E) Bunlardan ayrı son iki sene içinde hayatımın iki önemli tecrübesi daha olmuştu ki bu ikisini hayatım boyunca unutmayacaktım.

9. Bir kez başlangıçları sorgulayınca yazarın önünde bir mesele var demektir.

Bu cümle ile ilgili,

- I. Basit cümledir.
- II. Bağlı cümledir.
- III. Girişik birleşik cümledir.
- IV. Sıralı cümledir.
- V. Şartlı birleşik cümledir.

değerlendirmelerinden hangisi doğrudur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. Aşağıdaki cümlelerden hangisi ayraç içinde verilen açıklama ile örtüşmemektedir?

- A) Meslek hayatına öğretmen olarak başlayan Reşat Nuri, yazı hayatında Çalıkuşu romanı ile üne kavuşmuştur. (girişik birleşik cümle)
- B) Refik Halit konularını köy, çoban hayatı ve halktan seçer zira gözlem gücü yüksek bir yazardır. (öznesi ortak bağlı cümle)
- C) Ziya Gökalp şiirlerinde sanat amacı gütmeyen, düşüncelerini aktarır, düşünür yönünü ön plana çıkarır. (bağımlı sıralı cümle)
- D) Yakup Kadri'nin Yaban romanında "aydın ile halk arasındaki kopukluk" ana tema olarak işlenmiştir. (iç içe birleşik cümle)
- E) Halide Edip'in romanlarında şahıs kadrosu geniştir, bu kadroda kadın karakterler ön sırada görülür. (bağımsız sıralı cümle)

11. Aşağıdakilerden hangisi yapısına göre diğerlerinden farklıdır?

- A) Hiçbir ailede bir çocuk, benim gibi özenle büyütülmedi.
- B) Akşamın beş buçuğunda daha Niğde İstasyonu'nda kahve içiyordum.
- C) Büyük şairin han sahibi olduğu günleri de inşallah görürüz.
- D) O sabah ana mektebin bahçesinde fevkalade bir telaş ve canlılık vardı.
- E) Bahçe renk renk elbiselerle çiçek bahçesine dönmüştü.

12. Aşağıdakilerden hangisi bağımlı sıralı bir cümle değildir?

- A) Dışarıda esen ince rüzgâr; mermerleri yokluyor, insanın içine muhteşem bir his veriyordu.
- B) İki sokak ötedeki sevimli ve güzel mahallemizde eski dostları bir bir görür, onlarla iyi vakit geçirirdim.
- C) Zaman her daim hızla işler, bizi her adımımızda her an takip eder, kendini bize sürekli hatırlatır.
- D) Her sonbaharda içimi farklı bir duygu kaplar; bunun için kendimi dışarı atarım, sokakları gezer, dolaşırım.
- E) Kazasker içinde bir burukluk hissetti, kendisine verilmesini umduğu görev defterdara nasip olmuştu.

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümlecik sayısı diğerlerinden fazladır?

- A) Otoray, son derece munis bir dekor arasından akıp giderken kâh makinistin omuz başından önümüzdeki yola kâh arkaya geçerek akşam ışıklarıyla sararan ovalara bakıyordum.
- B) Bu seyahat, artık yolculuğa usandığım bir zamana rastlamış olmakla beraber beni atlıkarıncaya binmiş bir bayram çocuğu gibi heyecanlandırıyordu.
- C) Birbirine benzemeyen bin mâni bilen, bütün kış herkesin lafına bir söylediğini bir daha tekrar etmeden binlerce kafiye bulan kadınlar vardı.
- D) Yemek vakti gelince içinde ne olduğunu hiç merak etmemiş olduğum bir dolap gözünden kullanılmamış çatal bıçak takımları, çiçekli tabaklar, bembeyaz yemek havluları çıkarmaya başlamıştı.
- E) O telaş durumunda kımıldanamayarak sürekli mihli duruşları çok bakınca gözlerimi yoruyor ve yüreğimi üzüyor.

2. (I) Taşın başında umdukları kadar büyük bir kalabalık yokmuş. (II) Taştaki görüntülerine bakan birkaç kişi varmış sadece. (III) Koşup yanlarına gitmişler. (IV) Bir tanesi elindeki yiyeceği izliyormuş aynada. (V) Çoban ne gördüklerini sormuş onlara.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisi basit cümledir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Benimle tekrar sohbet etmek istiyorsan ilk önce kitabını bitirmelisin.

Aşağıdakilerden hangisi yapı bakımından bu cümleyle özdeştir?

- A) Şimdi çok uzaklarda, bir deniz kenarında, sakın bir ortamda olsam...
- B) Gerçekleştirmen gereken tek koşul iyi bir insan olmaya çabalamaktır.
- C) Bahçeye meraktan ya da gezip dolaşmak için girilmez.
- D) Evden dışarı çıkmama fikri açıkçası bana garip geldi.
- E) Akşam geç vakit yemek yiyecekse hafif bir şeyler yemesini söylemeli.

4. Bu birbirinden güzel ve ilginç kitapları dikkatle okumuş, özene bezene yillar yılı saklamıştı.

Bu cümlelerin yapısı için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Şartlı birleşik cümledir.
- B) Öznesi ortak bağlı cümledir.
- C) İç içe birleşik cümledir.
- D) Nesnesi ortak sıralı cümledir.
- E) Basit bir cümledir.

5. (I) Yedigey, gelenin karısı olduğunu ve çok önemli bir haber getirdiğini hemen anladı. (II) Önemli bir sebep olmasa o saatte gelmez, öyle yürümezdi. (III) Karısının getirdiği haberi tahmin etmişti ve tahmini de doğru idi. (IV) Karısı heyecan ve üzüntü içinde karşısında duruyordu. (V) Rüzgârın karşısında durma, dedi.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede birden fazla yan cümlecik bulunmaktadır.
- B) II. cümle öznesi ortak sıralı cümledir.
- C) III. cümle bağımlı sıralı bir cümledir.
- D) IV. cümle tek yargılı bir cümledir.
- E) V. cümle yan cümlecği iç cümleye dayalı cümledir.

6. Aşağıdaki cümleler yapıca ikişerli eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

- A) Tramvay durağının hemen karşısındaki turizm ofisinden kısa bilgiler aldım.
- B) Buraya geldiğimi haber vermiş olacaklar ki az ileride beni beklediklerini gördüm.
- C) Gerçekten güllerle konuşabiliyor muydu, bunun üstüne hiç düşünmemiştim.
- D) Bütün telaşlarım, kederlerim, bu şehirdeki anılarım uçmuştu aklımdan.
- E) Bir gün mutlaka değişeceksin ki bunun ilk şartı çevrendeki insanları anlamak olacaktır.

7. Tefekkür esnasında bilgiye yönelen zihnî faaliyet veya bilme çabası, “düşünen canlı” olarak tanımlanan insanın kalbiyle konuşması sayesinde yararlı sonuçlar doğurur.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi yapı bakımından bu cümleyle özdeşir?

- A) Bilge kalbin bir mazeret dili vardır, mahcubiyetle hareket eder.
 B) Kalp, her tür şüpheden arındırılmış olduğunda huzur bulur.
 C) Fiziki gözümüze göre kalp gözümüz daha önemli ve güçlüdür.
 D) Sana tavsiyem halkının midyesinden çok kalbini düşünmendir.
 E) Ondaki iyilikler yayılır ama kötülük çıkmaz.

8. Aşağıdaki cümlelerden hangisi ayraç içinde verilen açıklama ile örtüşmemektedir?

- A) Ay ışığında hareketsiz duruyor ve sabahın olmasını, karanlığın dağılmasını bekliyorlardı. (ortak ögesi olmayan bağlı cümle)
 B) Dünya meseleleri ve kendi durumları hakkında en çok ondan sonra konuşmuşlardı. (tek yargılı cümle)
 C) Yedigey, birden ve büyük bir acı duyarak anladı ki bütün bunlar sadece birer hatıradır. (ki’li birleşik cümle)
 D) Yüzlerce tekerleğin demire sürtünmesinden çıkan sesi çok iyi işittiği hâlde kaçmadı. (yan cümlecisi birden çok olan cümle)
 E) O şehir buraya epeyce uzaktı, trenle bir buçuk günde gidiliyordu. (iki yargılı cümle)

9. Aşağıdakilerden hangisi yapısına göre diğerlerinden farklıdır?

- A) Bindığı atın dizginini çeke çeke bir ileri bir geri gidiyordu.
 B) Düğünün başlamasına dört gün kalmıştı.
 C) Denize, göğe, maviye baktığında pek tabii mutlu olur insan.
 D) İnsanlar, yaşamları boyunca karşılaştıkları olaylardan birtakım dersler çıkarır.
 E) Bu akşam seninle yıldızları ve hareketlerini gözlemleyelim.

10. Aşağıdakilerin hangisinde bağlı bir cümle yoktur?

- A) Modern çağda insanlık saf, art niyetsiz kalbinden uzaklaştı ve bunun sonucunda birçok değerini de kaybetti.
 B) Birçok düşüncesinde haklıydı çünkü hiçbir duygu öyle hemen kolay bir sebeple ve kolay bir şekilde unutulmuyordu.
 C) Aklım ve kalbim sayesinde bu olmaları ön gördüm de yine yalnızlık dramımdan bir türlü kurtulamadım.
 D) Akıl geçmişi ve geleceği hesaba katarak hayatı düzenler ama kalp bugünü ve hatta anı yaşamak ister.
 E) Akıl hakikatin peşinde çabalar, kalp akıldan aldığı hakikatin verilerini eyleme dönüştürüp inanır.

11. Defterdarın hazırlıksız yakalanacağı hatalar yapmasını...

Bu cümle aşağıdakilerden hangisi ile tamamlanırsa yapıcı ortak ögesi olan bağlı bir cümle olur?

- A) ve kendinden yardım istemesini umarak türlü türlü planlar yaparken düşündükleri gerçekleşmedi.
 B) düşledi; defterdar bu görevi başaramayacak, padişah da görevi defterdardan alıp kendine verecekti.
 C) beklerken birdenbire bu işin bir ucunda da kendisinin olduğu, hatanın sonuçlarından kendisinin de etkileneceği aklına geldi.
 D) umuyordu lakin birden böyle bir teftişin ucunun kendine de dokunacağını hatırlayıverdi.
 E) hiç istemediğinden defterdarın yanına giderek ona yardımcı olmak için elinden geleni yapacağını söyledi.

12. Artık demir almak günü gelmişse zamandan Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan

Bu dizelerdeki yan cümlecikleri kuran unsurlar aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) artık – almak – gelmişse
 B) zamandan – kalkar – limandan
 C) almak – gelmişse – giden
 D) gelmişse – giden – kalkar
 E) almak – giden – kalkar

1. Balkondaki kurumuş çamaşırları topladı. Bakışıyla o kadar çok şey anlatıyordu ki söze dökmesine gerek yoktu. Sorgulamak değildi amacım, dedim ağızından çıkana inanamayarak. Belki geldiğimden beri ilk kez inandığının dışında, daha doğrusu “kıvrarak” bir şey söylemişim. Bal gibi de sorgulamıştım ama herhâlde bazen –kendim olma prensibime ters düşse de– nezaket ve incelik adına, düşündüklerimizi söylerken biraz rötuş gerekebilir.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisinin örneği yoktur?

- A) İç içe birleşik cümle
B) Bağlı cümle
C) Sıralı cümle
D) Girişik birleşik cümle
E) ki'li birleşik cümle
2. Aşağıdakilerden hangisi bağımlı sıralı bir cümledir?
- A) Onun şair bir yanı vardır; o, güzel şakıyıslarıyla güzeli ve güzelliği övmeye bir üstattır.
B) Kalp bizim yerimize anılarımızı saklıyor, akıl kötü anıları silmeye çalışıyor, biz onlar arasındaki bu tezattan kendimizi soyutluyoruz.
C) Bulanık ve birbirine girmiş düşünceler vardı karşımda yahut herkes için ayrı bir cevaba imkân sunacak bir spektrum içeriyordu.
D) Bazıları onun yorulduğundan şikâyet ediyor ama biz bu yorulmanın çalışmaktan olmadığını biliyoruz.
E) Bahçemdeki hazineyi toprak altındayken biliyorsun, gül dalının yanına kurduğum kaparı gözünün önündeyken nasıl bilmedin?
3. Aşağıdakilerden hangisi bağımsız sıralı bir cümledir?
- A) Balkondaki kurumuş çamaşırları topladı, ütölemeye başladı, yerlerine yerleştirdi.
B) Deniz oldukça durgunlaşmış, rüzgârın eseceği anı gözler olmuştu.
C) Genç adam istasyonda treni bekliyor, bir yandan da gazetesini okuyordu.
D) Tren uzaktan göründü, istasyondakilerin içini kuvvetli bir heyecan kapladı.
E) Tam bu sırada sinyal sesi duyuldu, işaret lambasının kırmızı ışığı yandı.

4. Aşağıdakilerden hangisi bağlı bir cümle değildir?

- A) Bu konunun üzerinde durmadı da küçük bir öğüt vermekle yetindi.
B) Hissettiği mutluluktan hem ağladı hem güldü.
C) Her insanın kalbinde gözü vardır lakin onu açık tutmak herkesin kârı değildir.
D) Muhtemelen saklanmak yahut saklamak için uygun bir mekândı, kim bilir?
E) Tedirgin bir bekleyişi ancak sonu huzurla bitti.

5. Onunla ilgili hatıralarını yanlış aktarmadı ise bu yazı serisi çok ilgi çekici olacaktır.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi yapı bakımından bu cümleyle özdeştir?

- A) Dimdik ayakta durması gerektiğini biliyor ama başaramıyordu.
B) Siz o gün orada olmasaydınız bu işlere hiç bulaşmayacaktım.
C) Her koşulda ve her zaman sadece kendine güvenmekle başaracaktı.
D) Dışarıda buz gibi bir hava vardı fakat yine de üşümüyordum.
E) Programda bu listeden de bahsetmek istiyordum.

6. Aşağıdakilerin hangisinde öznesi ortak sıralı bir cümle vardır?

- A) Kaderde bir daha görüşmeleri yokmuş, gelen haberciler bir yıl önce savaşta kahramanca dövüşürken şehit olduğunu söylediler.
B) Bu devir alafranga tutkunudur, hâli vakti yerinde olanların bebeklerine ecnebi bir mürebbiye ve hatta sûtanne tutmaları modadır.
C) Bir zamanlar çocuk olan padişah, artık bütün idareyi eline almış; sultanlığın nasıl yapılması gerektiğini iktidar ve güç ile öğrenmişti.
D) Akdeniz adaları eskiden beri Anadolu ile iyi ilişkiler içinde olmuş, buralarda yaşayan insanlar Müslüman veya Hristiyan olsun Osmanlı kültürüyle beslenmekten geri durmamışlardır.
E) Keza ramazan boyunca hatmeden hafızlar, hatimlerini tamamlayıp o gecenin kalabalığında dualarını yaparlar; amin sesleri ayyuka çıkarmış.

7. Ömer Seyfettin, millî bir edebiyat yaratabilmek için önce millî bir dil yaratmanın şart olduğunu öne sürer.

Bu cümlelerin yapısı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Şartlı birleşik cümle
B) Sıralı cümle
C) İç içe birleşik cümle
D) Bağımlı sıralı cümle
E) Girişik birleşik cümle

8. I. Bakışlarında sanki hayata karşı bir keder vardır da hayatı yalnızca aşkının sürmesi için sever görünür.
II. Kapıda beyaz saçlı ve sakallı, çok yaşlı bir adam duruyor; sağ elinde bir değnek, sol elinde de bir levha tutuyordu.
III. Adam sevinçle huzurdan çıktı ancak kapının önünde durup kaldı.
IV. Biraz bekledikten sonra muhafızların açtığı kale kapısından içeri girdiler.
V. Mademki her şey zıddıyla kaimdir, o hâlde varlık da elbet yoklukla ölçülecektir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümle, ortak ögesi olmayan bağlı bir cümledir.
B) II. cümle, basit cümlelerden oluşan sıralı bir cümledir.
C) III. cümle, öznesi ortak bağlı bir cümledir.
D) IV. cümle, yan cümlecği filimsiden oluşan bir cümledir.
E) V. cümle birleşik bir cümledir.

9. Odasına şöyle bir göz attı. Yerde bulunan kâğıt parçalarını toplayarak işe başladı. Hem odadaki eşyaları topluyor hem de kendi kendine söyleniyordu. Daha epey uğraşacaktı, akşamki yemek hatırına gelmeseydi.

Bu parça ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Basit cümle kullanılmıştır.
B) Girişik birleşik cümle vardır.
C) Bağımsız sıralı cümle kullanılmıştır.
D) Bağlı cümle yer almaktadır.
E) Şartlı birleşik cümle vardır.

10. Aşağıdaki cümleler yapıcı ikiyeşerli eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

- A) Kısa bir süre sonra her şeyin farkına varacaksınız, dedi ciddi bir tavırla.
B) Evimiz öyle huzur doluydu ki tekrar çocukluğuma dönmek isterdim.
C) Bu konuyu biraz daha uzatırsa dayanamayacağımı hissediyordum.
D) Umarım bir daha böyle bir konuşma yapmayız, diyordu kendi kendine.
E) Hayal âlemine öyle bir dalmıştı ki gerçek ile hayal birbirine karışmıştı.

11. I. Bu ayrılık bana yaman geldi pek, Ruhum hasta, kırık kolum kanadım.
II. Yollardaki ufak ufak izlere, Senin sanıp bakar bakar ağlarım.
III. Ya gel bana ya beni oraya çek Gözümün nuru oğulcuğum, Nijad'ım.

Numaralanmış dizelerin cümle yapısı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

	I	II	III
A) basit		girişik birleşik	bağlı
B) bağımlı		sıralı basit	bağlı
C) bağlı		girişik birleşik	sıralı
D) şartlı birleşik		sıralı	sıralı
E) sıralı		girişik birleşik	bağlı

12. Büyük bir seyahatten sonra Kırım'a döner ancak geceleri sazını sözüne katmaya devam eder.

Bu cümlelerin yapısı için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Sıralı cümle
B) Bağlı cümle
C) Basit cümle
D) Girişik birleşik cümle
E) Şartlı birleşik cümle

1. Aşağıda birleşik sözcüklerin yazımı ile ilgili bazı kurallar verilmiştir.
- Kişi adları ve unvanlarından oluşmuş mahalle, meydan, köy vb. yer ve kuruluş adlarında unvan kelimesi sonda ise bitişik yazılır.
 - Kanunda bitişik geçen veya bitişik olarak tescil ettirilmiş olan kuruluş adları bitişik yazılır.
 - Bir veya iki ögesi emir kipiyle kurulan kalıplaşmış birleşik kelimeler bitişik yazılır.
 - Kelimelerden her ikisi veya ikincisi, birleşme sırasında anlam değişmesine uğradığında bu tür kelimeler bitişik yazılır.
 - Ses düşmesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde bu kurallara uygun olmayan kullanım vardır?

- A) Elindeki yazıyı üç gün önce Dışişleri Bakanlığının resmî sitesinden aldığını söylüyor.
- B) Bu önemli toplantının gününün pazartesi olarak belirlenmesi çok üzücü oldu.
- C) Dün gezerken vitrinde gördüğüm nar çiçeği rengindeki elbiseyi ablama alacağım.
- D) Dünden bugüne kalmıştı, bugünden de yarına kaldı, yazboz tahtasına döndü.
- E) Kiraz yetiştiriciliği ile ünlü Kemalpaşa; sakın, temiz, yaşanabilecek çok güzel bir yerdir.
2. Bir kelimenin kendisinden sonra gelen kelime veya kelime gruplarıyla yapı ve anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek ve anlam karışıklığını önlemek için kullanılır.

Aşağıdakilerin hangisinde virgölün yukarıda verilen kullanımına uymamaktan kaynaklanan bir yazım yanlışı vardır?

- A) Hasta, hemşireye doğru yaklaşarak teşekkür etmeyi unutmadı.
- B) Topluluk yöneticisine duyduğu güveni kaybetmiş, sevgi de saygı da kalmamıştı arada.
- C) Yolda duran genç, çocuğa üzülerek yanından geçip gitti.
- D) Ahmet'in, kitabını bugün getirmesi gerekiyordu.
- E) Parkta oynayan küçük, bankın üstüne oturup bir süre dinlendi.

3. • Sayılarda kesirler virgül ile ayrılır.
- Üleştirme sayıları rakamla değil yazıyla belirtilir.
- Bayağı kesirlere getirilecek ekler alttaki sayı esas alınarak yazılır.
- Sıra sayıları yazıyla ve rakamla gösterilebilir.

Bu bilgilerden hareketle

- I. Sınıftakilerin 1/2'si görevini tamamlamış bulunuyordu.
- II. 7'nci kattan taşınmak epey zor olmuştu.
- III. Eve gelirken aldığım 3.5 kg süt kapak açılınca dökülüyordu.
- IV. Çocuk ayağa kalkarak çikolatalardan 3'er 5'er aldı.

cümlelerin hangilerinde yazım yanlışı yapılmamıştır?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

4. • Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.
- Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı açık yazılmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine konur.
- Alıntılarda başta, ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur.
- Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümün okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeye güç katmak için konur.

Buna göre üç nokta aşağıdakilerin hangisinde verilen açıklamaların dışında kullanılmıştır?

- A) Başkasını sevindirebilecek bir sürpriz yüzünden anlamayıp incittiğimiz...
- B) ... bul kendini, bul ruhunu, bul, sev, bil, an, gör, kendi içinde gör Allah'ını.
- C) Epey bekledi. Ağırdır Besim'in uykusu. Alo... Besim...
- D) Bu kadar zaman geçmesine rağmen ...'daki hadise hâlâ unutulmamıştı.
- E) Akşamın şafağına doğru boynunu bükerek gül, bu da insanı...

5. Aşağıdakilerin hangisinde ikilemelerin yazımı ile ilgili yanlışlık vardır?

- A) Tekrar başlayan tipinin içinde bata çıka bir iki sokak geçtik.
- B) Dolambaçlı sokaklardan çocuk mocuk dinlemeden ilerledi.
- C) Çok geçmeden ardı ardına kapının ziline basıldı.
- D) İşini ayarlayıp evbark da alınca ailesini yanına getirdi.
- E) Yaşadıklarını yana yakıla yeniden yaşar gibi anlattı.

6. Aşağıdakilerin hangisinde noktalama yanlışlığı vardır?

- A) Şiir; zengin semboller, ritimli sözler, uyumlu seslerden oluşan anlatım türüdür.
- B) Ses çıkarmadan karanlıkta oturan, kim olduğu anlaşılamayan çocuklar, gençler...
- C) Bugüne kadar olan bütün gerçekler açığa çıktı mı, hiç sır kalmadığını sanıyor insan.
- D) Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nde işlenen konu oldukça ilginç ve güzel.
- E) İzmir'i -bu güzel şehri- bırakıp gitmek çok zor olmalı, değil mi?

7. Peki, bulanlar yok mudur? Elbette vardır, aşk yolunda yürüyenler... Peki, buldukları nedir? Salt hakikat! Kendimizin ve hayatın görünmeyen hakikati... Gerçek hayat. Neyzen Tevfik'in "Secde eder hakikatim her an / Kalbimin ateş-i mukaddesine" dediği gerçek hayat. Kalpte mukaddes ateşler yakan gerçek.

Bu parçadaki noktalama işaretlerinden hangisi aşağıda verilen işlevine uygun kullanılmamıştır?

- A) Ret, kabul, teşvik bildiren kelimeden sonra virgül kullanılır.
- B) Özel isme gelen çekim ekini ayırmak için kesme işareti kullanılır.
- C) Dizeleri birbirinden ayırmak için eğik çizgi kullanılır.
- D) Tamamlanmamış anlatımların sonunda üç nokta kullanılır.
- E) Söze alay, küçümseme anlamı katmak için ünlem işareti kullanılır.

8. Aşağıdakilerden hangisinde noktalama yanlışlığı vardır?

- A) Mevlânâ'nın babası, Belh şehrinin ileri gelenlerinden olup "Bilginlerin Sultanı" unvanını almıştır.
- B) Yunus Emre (1240?-1320)'nin şiirlerinde sevgi, barış ve kardeşlik başlıca temalar olarak yer alır.
- C) Muhibbi [Kanûnî Sultan Süleyman (XVI. yy. divan şairi)] ince duygu ve düşünceler şairi olarak tanınır.
- D) Beş Hececiler'in temsilcileri şunlardır: Halit Fahri, Enis Behiç, Yusuf Ziya, Orhan Seyfi ve Faruk Nafiz.
- E) Türk edebiyatında birçok kadın yazar vardır: Alev Alatlı, Buket Uzuner, Emine Işınsoy Okçu, İpek Ongun...

9. Bağlaç olan "de" ve "ki" ayrı yazılır. Ek olan "-de ve -ki" ise bitişik yazılır.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde bu kurala uymamaktan kaynaklanan yazım yanlışlığı vardır?

- A) Bu dünyada en önemli şey, kalbiselim olmaktır ki insanın asıl mutluluğu da budur.
- B) Akliselim olmayan kişilerden uzak dur ki yüreğin de huzursuzluk rüzgârları esmesin.
- C) Doğruyu yanlış olandan ayırt et ki ömründe huzur, tercihlerinde güzellik olsun.
- D) Çevrendekilerin kalplerine de bak ki sadece kendininki bedbaht zannetme.
- E) Eski zamanlarda derlerdi ki "Mülklerin sultanı unutulur gider ama kalplerin sultanı hep anılır."

10. Aşağıdakilerin hangisinde ayraç işareti olan yere farklı bir noktalama işareti getirilmelidir?

- A) Uzun bir aradan sonra görüştük () özlemle, mutlulukla, coşkuyla konuştuk.
- B) Kitap () ruha şifa veren, kalpleri temizleyen, yalnızlıkta dost olan yegâne şeydir.
- C) Bu oyunda temel kural şu üç kelimeyi kullanmamaktı () evet, doğru, gerçek.
- D) Çiçeklerden gül, lale, papatya () renklerden mor, beyaz, mavi olsun.
- E) Aklından, gönlünden neler neler geçiyor () koşturmak, eğlenmek, mutlu olmak istiyordu.

1. Aşağıdaki yargılardan hangisi, Tanzimat Dönemi öykü ve romanlarının özelliklerinden biri değildir?

- A) Genellikle saray ve çevresindeki insanların kural tanımaz tutum ve uygulamaları dile getirilmiştir.
- B) Karakterler; doğal bireyler olmaktan çok, yazarın çizdiği, genellikle insana özgü karşıtlıkları simgeleyen kişilerdir.
- C) Yüzyılın sonuna doğru köy, köylü sorunlarının konu olarak yer almaya başladığı görülür.
- D) Ahmet Mithat'ın *Felâatun Bey ile Rakım Efendi* adlı eseri ile Recaizade Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası* adlı eserlerinde benzer konular işlenmiştir.
- E) Şemsettin Sami'nin *Taaşuk-ı Talât ve Fitnat*'i ilk romandır, ancak edebî değer taşıyan ilk roman Namık Kemal'in *İntibah* adlı eseridir.

LYS 2013

2. Yazarın edebiyatımıza getirdiği yeniliklerden biri de köy hayatını ve köy insanını ilk olarak ele almış olmasıdır. Anadolu köylüsünün bilgisizliği, yoksulluğu, ağalar ve tefeciler ile ilişkileri, duygusal davranışları olayların içinde eritilerek ustalıkla ortaya konmuştur. Bu bağlamda Antalya'nın Kaş ilçesindeki bir köyde geçen olayların anlatıldığı roman, yazarın en başarılı eseri sayılır.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sami Paşazâde Sezai
- B) Şemsettin Sami
- C) Nabizâde Nâzım
- D) Ahmet Mithat Efendi
- E) Muallim Naci

LYS 2015

3. Romanlarında; ferдин iç dünyasını esas alan konuları, Servetifünun hareketinin genel karakterine daha uygun romantik duyguları, hayalleri ve aşkları ele alır. Çok ender de olsa *Halas* gibi kimi romanlarında bazen yurtseverlik duygularının ve sosyal alandaki Batılılaşma hareketine ait bazı unsurların anlatıldığı da olur. Romanlarında sosyal çevreye ve olaya değer vermeyen sadece psikolojik içeriğe yönelen bir yazardan bundan fazlası da beklenemez. Gerçekten, onun romanlarındaki esas muhtevayı ferдин iç dünyası oluşturur ve romanlarının daha çok psikolojik roman çeşidine sokulabileceği sonucuna varmak güçtür.

Bu parçada romanlarından ve romancılığından söz edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mehmet Rauf
- B) Halit Ziya Uşaklıgil
- C) Hüseyin Rahmi Gürpınar
- D) Peyami Safa
- E) Hüseyin Cahit Yalçın

LYS 2015

4. Türk romanında aileden söz ederken akla gelen ilk eserlerden biri olan bu romanda, XX. yüzyılın hemen başında, bir İstanbul ailesinin yaşamının Adnan ve Bihter'in evliliği üzerinden anlatıldığı bir konuyla karşı karşıya kalırız. Bu roman; XIX. yüzyılın sonlarında oluşan zengin ve halktan kopuk bir sınıfın yaşam biçimini, geleneksel Türk ailesinin "sözde Batılı" yaşam biçiminin etkisi altında çözülerek alt üst olup yozlaşmasını, bu insanların dünyaya bakış açılarını ve sosyal ilişkilerini anlatıyor.

Aşağıdaki eserlerden hangisi, bu parçada sözü edilen romanın yazarına aittir?

- A) *Hayal İçinde*
- B) *Yaprak Dökümü*
- C) *Bugünün Saraylısı*
- D) *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç*
- E) *Kırık Hayatlar*

LYS 2015

5. I. *İntibah* – Ali Bey
 II. *Araba Sevdası* – Bihruz Bey
 III. *Mai ve Siyah* – Ahmet Celâl
 IV. *Şipsevdi* – Aliye
 V. *Eylül* – Necip

Yukarıdaki numaralanmış roman-kahraman eşleştirmelerinden hangileri yanlıştır?

- A) I ve III
 B) II ve III
 C) II ve IV
 D) III ve IV
 E) IV ve V

LYS 2016

6. Ben “edebî” sayılabilecek hiçbir eser yazmadım. Çünkü benim eserlerimin çoğunu yazdığım sıralarda edebiyattan anlamayanlar, toplumumuzun büyük çoğunluğunu teşkil ediyordu. Benim emelim de fazlaca eser vererek çoğunluğa hitap etmek, onları aydınlatıp dertlerine tercüman olmaya çalışmaktı. Zaten edebiyat yapmaya ne vaktim ne de kalemim müsaitti. Bence o dönemde “edebî” eser vermek, karnını doyuramamış bir kimseye meyve ikram etmek kadar garip bir hareketti.

Aşağıdakilerden hangisinin edebiyat anlayışı, bu parçadaki yazarla örtüşür?

- A) Sami Paşazâde Sezai
 B) Ahmet Mithat Efendi
 C) Mehmet Rauf
 D) Halit Ziya Uşaklıgil
 E) Abdülhak Hamit Tarhan

LYS 2016

7. Yazar, bu romanda kıskançlık konusunu ele alır. Eser, yazarın ölümünden sonra arkadaşı Mahmud Sadık tarafından *Servet-i Fünûn* dergisinde yayımlanmıştır. Edebiyatımızda natüralizm akımının etkilerinin görüldüğü ilk roman olarak kabul edilir. Romanın başlangıcında iki aile vardır: Eşini kaybetmiş, kızıyla beraber oturan Şevket Efendi’nin ailesi ve babasını birkaç sene evvel kaybetmiş, annesi Münire Hanım’la birlikte oturan Suphi’nin ailesi.

Bu parçada söz edilen yazar ve eseri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Namık Kemal – *İntibah*
 B) Recaizade Mahmut Ekrem – *Araba Sevdası*
 C) Ahmet Mithat Efendi – *Felâtun Bey ile Rakım Efendi*
 D) Sami Paşazade Sezai – *Sergüzeşt*
 E) Nabizade Nazım – *Zehra*

AYT 2018

8. II. Meşrutiyet sonrası edebiyat sahnesine çıkan ve genç edebiyatçılardan oluşan bu topluluk, ferdiyetçi bir sanat görüşünü esas alır. Türk edebiyatı tarihinde ilk kez bir bildirgeyle ortaya çıkan bu edebî topluluk, devrin sosyal ve politik ortamından dolayı, amaçladıkları pek çok şeyi başaramadan dağılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada sözü edilen edebî topluluğun üyesi değildir?

- A) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
 B) Refik Halit Karay
 C) Ahmet Haşim
 D) Celal Sahir Erozan
 E) Cenap Şahabettin

AYT 2019

9. Aşağıdaki dizelerin hangisinde *Felâtun Bey ile Râkım Efendi* adlı eserde de dile getirilen dönemin yaygın sosyal sorunu eleştirilmektedir?

- A) Ey vatan ver elini bir sıkayım!
Elimizden gidiyorsun adiyö...
Çeşm-i şefkat ile baktıkça sana
Beni mahzun ediyorsun adiyö.
- B) Yorgan döşek demez satar
Tiyatroda loca tutar
Gider evde yerde yatar
Şık beylerde olan hâlet
Kabul olunmaz rezalet
- C) Hür olmak ister isen olma cihanın
Zevkinde safasında gamında kederinde
Canan gide rindan dağıla mey ola rîzan
Böyle gecenin hayr umulur mu seherinde
- D) En ummadığın keşfeder esrar-ı derunun
Sen herkesi kör âlemi sersem mi sanırsın
Bir gün gelecek sen de perişan olacaksın
Ey gonca bu cemiyyeti her-dem mi sanırsın
- E) Bir damla inciydi kirpiklerinde,
Aşkın ızdırabla dolu rüyası
Bir başka güzellik var kederinde
Bir başka âlem ki ruhunun yası,
Sessiz incileşir kirpiklerinde.

AYT 2020

10. Dilber, küçük yaşta Asaf Paşa'nın konağına esir olarak verilmiştir. Asaf Paşa'nın Paris'teki resim tahsilinden dönen oğlu Celal Bey, onu tabloları için model olarak kullanır. Celal Bey'in kendisini bir araç gibi görmesinden derin ızdırap duyan Dilber'in yapabildiği tek şey ağlamaktır. Celal Bey, bu gözyaşları karşısında onun bir esir olarak neler hissedebileceğini anlamaya başlar. Dilber'in ağlaması iki gencin hayatında bir dönüm noktası olur. Sadece sanatına âşık olduğunu tekrarlayan Celal Bey'in nazarında Dilber, artık bir "oyuncak" değil, bir sevgilidir.

Bu parçada söz edilen eser aşağıdakilerin hangisidir?

- A) *Müşahedat*
- B) *Esaret*
- C) *Zehra*
- D) *Sergüzeşt*
- E) *Gülnihal*

AYT 2021

11. Eserlerinde yüksek zümreye ait kişilerden seçtiği kahramanların çoğu Boğaziçi, Beyoğlu, Adalar gibi zengin ve modern semtlerde yaşar. Ekmek ve iş kaygıları yoktur. Sadece aşkı, giyim kuşamı, eğlenmeyi düşünürler. Çalışmayı küçümseyen, bazen bir kusur sayan, hiç olmazsa üzüntü konusu yapan görüşleri vardır. Hemen hepsi okumuş ve gelir düzeyi yüksek olan bu kahramanlar; yabancı dil bilir, dönemin şiirsel ve karmaşık üslubuyla konuşur. Çocuklar yabancı mürebbiyeler elinde büyür; evlerde piyano, keman çalınır ve alafranga sofralar kurulur. Yetişkinler ile çocuklar arasında yadırgatıcı bir resmiyet vardır. Yazarın geçim sıkıntısı çeken yegâne kahramanı hülyalı şair, yılda ancak "iki çift ayakkabı ve iki kravat" alabildiği (!) ve çalışmak zorunda olduğu için acınası bir yoksulluk içinde çizilir.

Bu parçada söz edilen yazar aşağıdakilerin hangisidir?

- A) Halit Ziya Uşaklıgil
- B) Hüseyin Cahit Yalçın
- C) Recaizade Mahmut Ekrem
- D) Ahmet Hamdi Tanpınar
- E) Abdülhak Şinasi Hisar

AYT 2021

12. XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra Türk edebiyatında Batılılaşma çabasındaki züppe tipiyle karşılaşırız. Bunların en meşhurlarından biri olan ----, roman boyunca kendini bilmez tavırlarıyla Periveş'in peşinden koşarken çevresindekiler tarafından kandırılıp dolandırılır ---- ise II. Meşrutiyet sonrasındaki siyasi belirsizlik ortamında kurnazca yükselmeye çabalayan bir tiptir. Bu bakımdan ilki kendini bilmezlikle gülünç duruma düşerken diğeri II. Meşrutiyet ilanının puslu havasından yararlanmaya çalışan bir kurnazdır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerin hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Bihruz Bey - Efruz Bey
- B) Bihruz Bey - Ali Bey
- C) Ali Bey - Rakım Efendi
- D) Rakım Efendi - Efruz Bey
- E) Felatun Bey - Efruz Bey

AYT 2021

6. ÜNİTE TİYATRO

HACİVAT — Birader, yıktın perdeyi eyledin vîrân.
Varayım sahibine haber vereyim hemân.

KARAGÖZ — Her ne kadar sürç-i lisân ettikse affola.

(Cevdet Kudret, Karagöz)

Hacivat ve Karagöz (Temsilî)

- 🎭 Halk edebiyatının sözlü ürünlerinden olup doğaçlama oynanan bir tiyatro türüdür.
- 🎭 Taklit, geleneksel Türk tiyatrosunda önemli bir yer tutmaktadır; şive taklitlerinin yanı sıra insan, hayvan ve cansız varlık taklitleri de yapılır.
- 🎭 Oyunlarda karşıtlıklardan yararlanılır. Karagöz-Hacivat, Pişekâr-Kavuklu oyundaki karşıt tiplerdir.
- 🎭 Dans, şarkı, türkü ve müzik oyunların bir parçasıdır.
- 🎭 Oyunlar herhangi bir mekânda oynanabilir, modern tiyatroda olduğu gibi belirli bir sahne yoktur.
- 🎭 Kostüm, dekor, ışık gibi unsurlar; modern tiyatroya göre daha az kullanılır.
- 🎭 Geleneksel Türk tiyatrosunun ürünleri **Karagöz**, **orta oyunu**, **meddah**, **köy seyirlik oyunları** olmak üzere genel olarak dört başlık altında ele alınmaktadır.

1. Karagöz

- ✓ Bir gölge ve hayal oyunudur.
- ✓ Tasvirlerin ışıklı perdede oynatılmasına dayanan bir oyundur, **tasvir** adı verilen figürlerle oynanır. Bu tasvirler deve derisinden veya mukavvadan kesilip boyanarak yapılır.
- ✓ Karagöz oynatıcısına **hayalî**, **hayalbaz** veya **Karagözcü** denir.
- ✓ Karagöz'ün oynatıldığı perdeye **Küşterî meydanı** denir.
- ✓ Karagözcünün yardımcılarında tef çalan kişiye **dayrezen**, şarkı söyleyen kişiye **yardak** denir.
- ✓ Oyundaki güldürü unsuru daha çok yanlış anlamalara dayanır.
- ✓ Oyunun esas kişileri **Karagöz** ve **Hacivat**'tir.
- ✓ Karagöz; mesleği demircilik olan, klasik anlamda bir eğitim görmemiş, temiz kalpli, şakacı, çabuk öfkelenen, söylenen sözleri yanlış anlayan, zaman zaman da kaba kuvvete başvuran bir tiptir.
- ✓ Hacivat; iyi eğitilmiş, kurnaz, kibar, kolay öfkelenmeyen, sabırlı bir karakterdir.
- ✓ Çelebi, Zenne, Tiryaki, Beberuhi, Tuzsuz Deli Bekir oyunun diğer tiplerinden bazılarıdır.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin farklı etnik kökene sahip vatandaşları (Arnavut, Rum, Ermeni, Arap vb.) oyunun kişi kadrosunda yer alır.

Karagöz oyunu dört bölümden oluşur:

a) Mukaddime: Oyunun giriş bölümüdür. Oyundan önce perdenin ortasına **göstermelik** adı verilen hareketsiz bir tasvir konur. Bu tasvir, oyun hakkında fikir verebileceği gibi oyunla ilgisiz de olabilir. Göstermeliğin kullanım amacı seyircinin oyuna odaklanmasını sağlamak ve oyunun başladığını belirtmektir. Ardından kamıştan yapılmış **nareke** adlı düdüğün sesi ve tef velvelesiyle göstermelik, perdeden kaldırılır. Göstermelik kaldırıldıktan sonra Hacivat, seyirciye göre sol taraftan sahneye girer ve bir semai söyler. Semaiden sonra perde gazeli, perde gazelinden sonra bir beyit okur. Beyitten sonra kafa dengi bir arkadaş aradığını söyleyip aradığı kişinin özelliklerini sıralar. Bunu takiben Karagöz seyirciye göre sağ taraftan sahneye gelir, Hacivat'la kavgı eder. Hacivat kaçır, bunun üzerine Karagöz yere düşer ve ahenkli bir şekilde Hacivat'a verıştırır.

b) Muhavere: Karagöz ve Hacivat arasındaki karşılıklı konuşmaların olduğu bölümdür. Bu bölümdeki konuşma genellikle ikisi arasındadır.

c) Fasil: Oyunun ana bölümüdür. Bu bölümde Hacivat ve Karagöz'e diğer oyun kişileri de katılır. Oyunlar, fasıl bölümündeki konuya göre adlandırılır. Ağalık, Bahçe Sefası (Esirci), Balıkçılar, Baskın, Bursalı Leylâ, Büyük Evlenme, Haçerli Hanım, Hayal Perdesi, Hüseyin Fellah, İyilik Eden İyilik Bulur, Karagöz'ün Dadıdan Dayak Yemesi, Karagöz'ün Fotoğrafçılığı, Karagöz'ün Aktör Olması yahut Komikliği, Karagöz'ün Aşıklığı, Karagöz Aşçı, Muhabbetin Neticesi, Karagöz'ün Sahte Ölümü, Sahte Sakal, Karagöz'ün Hamamda Dayak Yemesi, Horozlu Düğün, Bursa Sefası, Karagöz'ün Hainden İntikamı; oyun adlarından bazılarıdır.

ç) Bitiş: Karagöz; oyunun bittiğini haber verir, "Sürçülisan ettiyse affola!" diyerek oyundaki kusurlar için af diler. Hacivat ve Karagöz arasında kısa bir konuşma geçer ve oyun sona erer. Genellikle bu son konuşmada oyundan çıkarılacak ders de ifade edilir.

Muhavere ile fasıl arasındaki başlıca ayırım, ilkinin sadece söze dayanıp olaylar dizisinden sıyrılmış, soyutlaştırılmış olmasıdır.

ÖRNEK

Hacivat: Bana bak Karagöz yıllardır Küşteri meydanındayız, hiç aklıma gelip sormadım senin adın var mı?

Karagöz: Benim ne atım var ne katırım.

Hacivat: Yahu onu sormuyorum, ismin nedir onu soruyorum.

Karagöz: Sen uykuyu fazla kaçırmışsın birader, yahu benim adım Karagöz değil mi?

Hacivat: Canım o lakap.

Karagöz: Şimdi geliyor tokat!

Çözümleme: Bu parça, Karagöz ve Hacivat'ın karşılıklı konuşmasından oluştuğu için oyunun muhavere bölümünden alınmıştır.

2. Orta Oyunu

- ✓ Etrafı seyircilerle çevrili, yuvarlak bir alanda oynanır. Herhangi bir yerde hazırlanabilecek bu oyun alanına **palanga** denir.
- ✓ Ev olarak kullanılan **yenidünya** isimli bir paravan ve iş yeri olarak adlandırılan **dükkân** isimli bir kafes, oyunda yer alan sınırlı dekorlardandır.
- ✓ Oyunun önemli araçlarından biri de Pişekâr'ın elinde tuttuğu, **pastal** adı verilen, birbirine çarpınca ses çıkaran iki dilimli **şakşaktır**.
- ✓ Oyuncuların kıyafetlerini koydukları sandığa **pusat** veya **pusat odası** denir.
- ✓ Genellikle oyun yerinin yanında oyuncuların hazırlandıkları, perdeyle ayrılmış bir bölüm veya bir çadır yer alır.
- ✓ Müzikli, kadrosu geniş bir oyundur.
- ✓ Müzisyenler seyircilerin önünde yer alır.
- ✓ Oyunun temel kişileri **Kavuklu** ve **Pişekâr**'dır.
- ✓ Kavuklu, karakter özellikleri bakımından Karagöz'e benzer.
- ✓ Pişekâr, Hacivat'a benzer. Eğitim görmüş, kurnaz, kibar bir tiptir.
- ✓ Oyun, Kavuklu ile Pişekâr arasındaki karşıtlıklar ve çatışmalar üzerine kurulur.
- ✓ Zenne, Yahudi, Acem, Rumelili, Arnavut, Ermeni, Çelebi, Muhacir diğer oyun kişilerinden bazılarıdır.

Orta oyunu dört bölümden oluşur:

a) Giriş (Ön Deyiş): Zurna, Pişekâr havası çalar, Pişekâr oyun alanına girer, iki eliyle dört bir tarafı selamladıktan sonra zurnacıyla konuşur. Daha sonra zurna Kavuklu havası çalar; Kavuklu, kavuklu arkası (Cüce veya Kambur) ve zaman zaman diğer oyun kişileri meydana girer. Kavuklu ile Kavuklu arkası arasında kısa bir konuşma olur.

PIŞEKÂR

KAVUKLU

b) Muhavere (Söyleşme): Bu bölüm iki kısımda gerçekleşir. **Arzbar** denen ilk kısımda Kavuklu ile Pişekâr tanışır, birbirini tanıyarak konuşurken bazı yanlış anlamalara dayanan komiklikler yaşanır. **Tekerleme** denen ikinci kısımda Kavuklu, Pişekâr'a başından geçmiş gibi bir olay anlatır ancak hikâyenin sonunda anlatılanların rüya olduğu ortaya çıkar ve kısa bir konuşma olur.

c) Fasil: Oyunun asıl bölümüdür. Oyunlarda çoğu kez Kavuklu bir iş arar, sonunda Pişekâr ona iş bulur. Oyunlar, fasıl bölümünde işlenen konuya göre adlandırılır.

ç) Bitiş: Bu bölüm çok kısadır. Pişekâr, oyunu açtığı gibi kapanışı da yapar. Oyunda bir kusurları olduysa af diler, gelecek oyunla ilgili bilgi verir.

3. Meddah

- ✓ Bu türde, bir sandalyeye oturan meddah dinleyicilere hikâyeler anlatır.
- ✓ Meddah, hikâyeyi anlatırken taklitlere ve canlandırmalara başvurur, bu yönüyle tek kişilik bir tiyatro oyununa benzer.
- ✓ Hikâyenin kahramanları sosyal konumlarına, bulundukları yerlere, cinsiyetlerine göre konuşturulur. Hayvan sesleri taklit edilir.
- ✓ Meddah, girişte “Hak dostum, Hak!” diyerek genellikle şu beyitle anlatısına başlar:
“Söyledikçe sergüzeşti verir bezme letafet,
Dinle imdi bende-i âcizden hoş bir hikâyet.”
(Yaşadıklarını anlattıkça meclise neşe verir. Şimdi âciz kuldun hoş bir hikâye dinle.)
- ✓ Baston (sopa) ve mendil, meddahın temel aksesuarlarıdır.
- ✓ Baston, hikâyedeki sesleri (kapı çalma sesi) ve aksesuarları (süpürge, tüfek, saz vb.) taklit etmek için kullanılır. Mendil ise başörtüsü, başlık gibi aksesuarlar yerine kullanılır.

IV. Murat'ın meddahlığını yapan Tifli Ahmet Çelebi zengin bir hikâye dağarcığına sahiptir ve birçoğunu yazılı hâle getirdiği hikâyelerin günümüze ulaşmasını sağlamıştır. Derviş Mehmet, Camcı İsmail, Şair Şirvanlı Cenani, Mürekkepçi İzzet, Kara Firüz, Şerif Çelebi, Kurbanı Ali, Manisalı Derviş Kamili, Nuhzade Mustafa Çelebi, Pertevi Ahmet Çelebi, İstanbullu Hamdi bilinen meddahlardandır. Behşet Mahir ise meddahlık geleneğinin son büyük temsilcisi olarak değerlendirilmektedir.

4. Köy Seyirlik Oyunları

- ✓ Yazılı bir metni olmayan, kırsal bölgelerde ve köylerde köylüler tarafından yapılan gösteriler veya oynanan oyunlardır.
- ✓ Genellikle düğünlerde, bayramlarda, ekim ve hasat zamanlarında, mevsim değişiklikleri ile uzun kış gecelerinde eğlenmek ve vakit geçirmek için oynanır.
- ✓ Köy seyirlik oyunlarının çoğu ritüel kalıntılarıdır. Eski zamanlardaki bereket, canlanma, atalar kültü gibi unsurlara ve törenlere dayanır.
- ✓ Anonim özellik gösteren köy seyirlik oyunları acıklı veya güldürücü olabilir.
- ✓ Oyunlarda çevrede bulunan malzemelerden yararlanır. Koyun postu kostüm; tencere karası, un, kül makyaj için kullanılır.
- ✓ Belirlenmiş ve düzenlenmiş bir sahneye ihtiyaç duyulmaz. Kapalı veya açık alanda oynanabilir. Oyunun oynandığı yer sahneyi oluşturur.
- ✓ Taklit, oyunların önemli bir parçasıdır.
- ✓ Müzik ve dansa oyunlarda sıklıkla yer verilir.
- ✓ Oyunlar, çoğu zaman ak-kara, eski-yeni gibi çatışmalar üzerine kurulur.

1. Etkinlik: Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutucukları yargılar doğru ise “✓”, yanlış ise “x” ile işaretleyiniz.

DOĞRU-YANLIŞ

a) Karagöz ve orta oyununda oyunun adı fasıl bölümünde işlenen konuya göre belirlenir.

b) Muhavere ile fasıl arasındaki temel fark, muhaverede yalnızca olaylar dizisine yer verilmesidir.

c) Köy seyirlik oyunları genellikle atalar kültü, canlanma ve bereket gibi ritüel unsurlarının izlerini taşır.

d) Orta oyununun bitiş bölümünde Kavuklu, oyundaki kusurları ile ilgili af diler ve sonraki oyunla ilgili bilgi verir.

e) Geleneksel Türk tiyatrosunda gülmece unsuru olarak karşılık, taklit ve yanlış anlamalardan yararlanır.

f) Orta oyunundaki Kavuklu, Karagöz'deki Hacivat'la benzer kişilik özelliklerine sahiptir.

g) Meddah anlatıları; halk hikâyeleri, menkıbeler, yaşanmış olaylar gibi zengin kaynaklara sahiptir.

h) Belirli bir sahnesinin olmaması, geleneksel Türk tiyatrosunu modern tiyatrodan ayıran en belirgin özelliklerdendir.

i) Pişekâr'ın ardından oyun alanına Kavuklu arkası olarak adlandırılan Zenne girer.

j) Hacivat ile Karagöz'ün adları ilk kez XVII. yüzyılda Evliya Çelebi'nin Seyahatnâme adlı eserinde geçer.

k) Canlı oyuncularla oynanan Karagöz'e karşılık, orta oyunu perde arkasında tasvir adı verilen deriden şekillerin perdeye yansıtılmasıyla oynatılır.

l) Köy seyirlik oyunları, yalnızca jest ve mimiklerin kullanıldığı sözsüz oyunlardır.

m) Meddahlık, anlatıya dayalı bir tür olması bakımından Karagöz ve orta oyunu gibi dramatik türlerden ayrılır.

n) Karagöz oyunu barındırdığı tiplerle yönüyle Osmanlı toplumunun bir minyatürü gibidir.

2. **Etkinlik:** Aşağıda geleneksel Türk tiyatrosu ile ilgili bazı terimler verilmiştir. Terimleri inceleyerek yönergeler doğrultusunda etkinliği gerçekleştiriniz.

hayalbaz

Küşterî meydanı

baston (sopa)

palanga

ön deyiş

perde gazeli

pusat

mendil

arzbar

hayal oyunu

pastal

dükkân

nareke

yardak

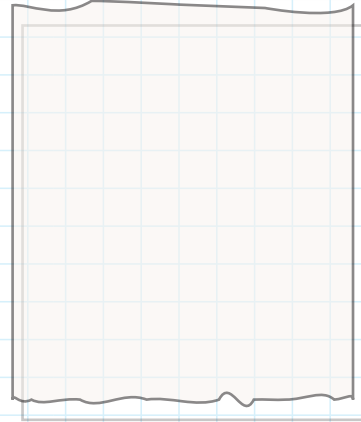
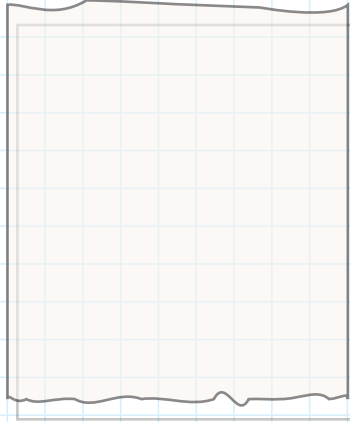
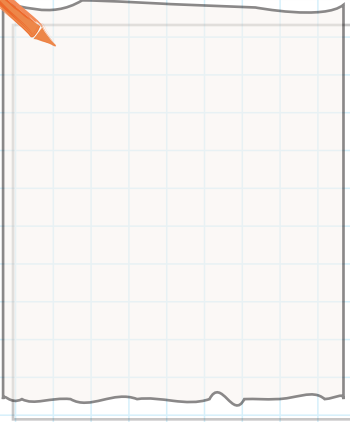
yenidünya

a) Verilen terimleri ilişkili olduğu geleneksel Türk tiyatrosu çeşidinin bulunduğu kutucuğa yazınız.

I. Karagöz

II. Orta oyunu

III. Meddah

b) Aşağıdaki açıklamaların karşısına verilen terimlerden uygun olanını yazınız. (Bir açıklamanın karşısına birden fazla terim yazılabilir.)

- I. Orta oyununun giriş bölümüdür.
- II. Meddahın kullandığı araçlardır.
- III. Orta oyununda oyun alanına verilen addır.
- IV. Karagöz'ün oynatıldığı perdeye verilen addır.
- V. Karagöz oynatıcısına verilen adlardan biridir.
- VI. Pişekâr'ın elinde tuttuğu birbirine çarpınca ses çıkaran araçtır.
- VII. Orta oyununda ev olarak kullanılan paravandır.
- VIII. Mukaddime bölümünde Hacivat'ın okuduğu şiiirdir.
- IX. Karagözcüye yardım eden kişiye verilen addır.
- X. Söyleşme bölümünde Kavuklu ile Pişekâr'ın tanıdık çıktığı kısımdır.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. **Etkinlik:** Aşağıda geleneksel Türk tiyatrosu türlerinden meddah, Karagöz ve orta oyununa ait örnek metinlere yer verilmiştir. Örneklerin yanındaki açıklamalarda boş bırakılan yerlere uygun ifadeleri yazınız.

a) Zurna Pişekâr havası çalar, Pişekâr meydana gelir, iki eliyle dört bir yanı selamladıktan sonra zurnacıya şöyle konuşur:
Pişekâr: Efendim cümleten safalar geldiniz. (Zurnacıya)
Amma benim pehlivanım!
Zurnacı: Buyur benim pehlivanım!
Pişekâr: Bu da hesap değil.
Zurnacı: Nedir hesabın?
Pişekâr: Borcu sıkıyor kasabın. "Mahalle Baskını" oyununun taklidini aldım. Çal da oyunumuz başlasın, tenezzülen teşrif buyuran zevât-ı kirâm zevkiyâb olsunlar.

Bu parça,
geleneksel Türk
tiyatrosundaki
.....
oyunu ile ilgilidir
ve oyunun
.....
bölümünden
alınmıştır.

b) **Hacivat:** Her ne ise halâs olduk. Bir daha böyle başından büyük işe karışma ve bu iyiliğimi de unutma.
Karagöz: Hiç unutmur muyum? (Hacivat'a tokat.)
Hacivat: Ya, iyiliğe kemlik öyle mi?
Karagöz: Meşhur sohbetidir, her kime edersen iyilik, ondan bulursun kemlik. (Hacivat'a tokat.)
Hacivat: Yıktın perdeyi eyledin viran, haber vereyim yârâna heman. (Hacivat gider.)
Karagöz: Her ne kadar kusur ettikse af ola. Yarın akşam "Yalova Safası"nda yakan elime geçerse bak ben sana neler yaparım.

Bu parça,
geleneksel Türk
tiyatrosundaki
.....
oyunu ile ilgilidir
ve oyunun
.....
bölümünden
alınmıştır.

c) Bu bendenize, bu hakir duacınıza eli yüzü yunmuş, elfazı düzgün, sözü sohbeti tatlı bir fasihü'l-lisân yâr-i vefa-şiar olsa, geliverse şu meydan-ı pür-sefâyâ, Arabî bilse, Farişî bilse, biraz fenn-i şiir ü mûsikîye âşina olsa, o söylese bendeniz dinlese, bendeniz söylesem o dinlese, oturan zevkperverân-ı kiram da sefâyâb olsa! Diyelim: Bu gece işimizi Mevla'm rasgetire!
Yâr, bana bir eğlence, aman bana bir eğlence! Yâr, bana bir eğlence!

Bu parça, geleneksel
Türk tiyatrosu
türlerinden olan
.....
oyunundan
alınmıştır
ve oyunun
.....
bölümünden
.....
bölümüne geçiş
kısımına aittir.

ç

Bu kıssadır bir mecmua kenarında kaydolunmuş, biz de gördük söyledik. Sakiye sohbet kalmazmış baki. Her ne kadar sürç-i lisân ettikse affola, inşallah gelecek defa daha güzel bir hikâye söyleriz.

Bu parça, geleneksel Türk tiyatrosu türlerinden olan oyunundan alınmıştır.

d

Pişekâr: Aman birader, hamam olmayınca senin dükkân kat'iyen işlemez, sen de başının çaresine bak.
Kavuklu: İsmail başımın çaresini gene sen bulacaksın. Haydi yürü de başka bir iş tedarik edelim.
Pişekâr: Birader artık gelecek pazara vereceğimiz ne güzel bir oyunda bu işi hallederiz... Efendim her ne kadar sürç-i lisân ettikse affola. Teşriflerinizle ihya buyurduğunuz bizler büyük şükranlarımızı sunarak önümüzdeki pazara Kadıköy Kuşdili Palangasında verilecek "Gülme Komşuna Gelir Başına" isimli oyunumuzun fevkalâdeliğini arz ederek teşriflerinizi rica ederim. (iki eliyle iki yanı selâmlıyarak çekilir. Zurna ile Ey Gaziler veya İzmir Marşı çalınarak oyuna son verilir.

Bu parça, geleneksel Türk tiyatrosundaki oyunu ile ilgilidir ve oyunun bölümünden alınmıştır.

e

Hazret-i Sultan-i Orhan rahmetullah'tan beri
Yadigâr-ı Şeyh Küşteri becâdır perdemiz
On iki bend ile dört gûşe resm-i Küşteridir bu.
Tehî sanma bunu! Şeyh Küşteri'nin yadigârıdır,
Ne gûna gösterir, bak, âlemi, sahib-kemâl, anlat
Cihâna benzedüb Şeyh Küşteri, bu perdeyi kurmuş
Müşâbih eylemiş ecnâsa tasviri, ne dikkatdir!
Hazret-i Şeyh Küşteri bu zıllı ta'rif eyleyüb
İbret alsunlar deyü fâni cihandan ehl-i hâl.

Bu parça, geleneksel Türk tiyatrosu türlerinden olan oyunundan alınmıştır ve oyunun bölümünde ana tiplerinden biri tarafından okunan örneğidir.

f

Pişekâr: (karşılaşarak) Efendim uğurlar olsun.
Selâmsız'dan mı gelişt?
Kavuklu: (irkilerek) Sana ne, Selâmsız'dan, Üsküdar'dan nereden gelirsem gelirim. Senden mi sorarlar?
Pişekâr: Aman iki gözüm galiba dalgınlıkla tanıyamadınız.
Kavuklu: Evet, öyle oldu. Ama sen beni tanıdın da mı âşinalık ediyorsun?
Pişekâr: Hakkınız var iki gözüm, aradan seneler geçti, her şey gibi biz de değişmiş olacağız ki kendimizi tanıtamadık, affedersiniz.

Bu parça, geleneksel Türk tiyatrosu türlerinden olan oyunundan alınmıştır ve oyunun bölümünün olarak adlandırılan ilk kısmına aittir.

1. I. Güldürü ögesi temelde olmakla birlikte şarkı, dans ve söz oyunları başlıca nitelikleridir.
- II. Oyunların başında ve sonunda kalıplamış sözlere yer verilir.
- III. Kişilerin hepsi önceden belirlenmiş, kalıplaşmış tiplere dayanmak yerine karakter niteliğindedir.
- IV. Dramatik nitelikte olan meddah, Karagöz, orta oyununun yanı sıra cambaz, ateşbaz gibi dramatik olmayan geleneksel seyirlik oyunlar da çeşit bakımından çok zengindir.

Geleneksel Türk tiyatrosu ile ilgili verilen bilgilerden hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız II
 - B) Yalnız III
 - C) I ve III
 - D) II ve IV
 - E) III ve IV
2. Göz bu hayâl perdesini kurmadan gece
Cân bir visâl bezmine kandan revân ola
- Geleneksel Türk tiyatrosu çeşitlerinden hangisi ile bu beyit arasında bağlantı kurulabilir?**
- A) Orta oyunu
 - B) Meddah
 - C) Karagöz
 - D) Köy seyirlik oyunları
 - E) Tuluat
3. Orta oyunu için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
- A) Oyuncuları geleneksel usta-çırak ilişkisi içinde yetişir.
 - B) Oyuncuların çoğunun başka meslekleri olmasına rağmen Kavuklu Hamdi, Pişekâr Küçük İsmail, İsmail Dümbüllü gibi oyuncuların başka mesleği yoktur.
 - C) Kalıp tipler, oyunun konusu ne olursa olsun kendilerine özgü tavırlarını sergiler.
 - D) Palanga adı verilen daire ya da elips biçimindeki üstü açık alanda oynanır.
 - E) Tekerleme, muhavere (söyleşme), fasıl ve bitiş bölümlerinden oluşur.

4 ve 5. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Her Karagöz oyunu dört bölümden meydana gelir. İlk önce müzikle boş perdeye göstermelik (ya da gösterme) denen ve çoğu kez oyunun konusuyla ilgisi olmayan bir görüntü konur. Göstermeliklerin görevi; henüz oyunu seyretmeye hazırlanmamış seyirciyi oyunun kurgusuna hazırlamak, yanılsama havasına sokmak, onda ilgi uyandırmaktır. Bundan sonra perdeye tefin tartımına uygun olarak Hacivat gelir, bir semai okur. Semai bitince Hacivat "Off... Hay hak!" diyerek perde gazeline başlar. Bundan sonra Hacivat secili bir biçimde yakarır. Kendine kafa dengi bir arkadaş arar, bu arkadaşta istediği özellikleri sayar. Kimi kez yine bir beyit okunduktan sonra Karagöz gelir, ikisi dövüşürler, dönüşte Hacivat kaçar. Karagöz yerde boylu boyunca uzanmış, burada secili bir deyişle Hacivat'a veriştirir. Hacivat birkaç kez çıkarsa da Karagöz'ün vuruşuyla kaçar, Karagöz yatıştıktan sonra ---- bölümü sona erer. Bu bölümden ---- bölümüne geçerken önce Hacivat gider. Karagöz çıkmadan: "Sen gidersin de beni pamuk ipliğiyle mi bağlıyorlar? Ben de gideyim ıydgâha, dollaba, dilber seyrine! Bakalım ayine-i devran ne suret gösterir, sallan bullan koca oğlan..." dedikten sonra asıl oyun başlar.

4. Parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangileri sırasıyla getirilmelidir?

- A) mukaddime - muhavere
- B) muhavere - fasıl
- C) mukaddime - bitiş
- D) muhavere - mukaddime
- E) fasıl - bitiş

5. Aşağıdakilerden hangisi parçada sözü edilen türle ilgili değildir?

- A) Küşteri Meydanı
- B) Dayrezen
- C) Yardak
- D) Arzbar
- E) Hayalbaz

6. Gösterir çeşm-i siyah ile Hacı Evhad'a şekil
Verir dikkatle bakana hoş edadır perdemiz
Eylemiş bu hayme-i dünyaya Şeyh Küşterî
Hem zalil hem halil-i ibret nümadır perdemiz

Bu dizelerde sözü edilen geleneksel Türk tiyatrosu çeşidi ile ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Hayalbaz, hem görüntüleri hareket ettirir hem de her kişinin özelliğine göre sesini değiştirerek her birini ayrı ayrı konuşturur.
- B) Sanatçı, hem perdeyi hazırlayan hem görüntüleri oyundaki sıraya göre dizen hem tef çalıp şarkı söyleyen tek kişilik önemli bir rol üstlenir ve yardım kabul etmez.
- C) Perde gazellerinde perdenin bir öğrenme yeri olduğu, felsefi ve tasavvufi anlamı, kurucusunun Şeyh Küşterî olduğu belirtilmektedir.
- D) Her oyun; mukaddime, muhavere, fasıl ve bitiş adı verilen dört bölümden oluşur.
- E) Kişiler; giyim, kuşam, tavır, davranış, sözler sayesinde daha belirgin hâle gelir ve kullandıkları dil; belli bir bölgenin, belirli bir uğraşın zorunluluğu sebebiyle farklılaşır.

7. (I) Orta oyunu seyirciyle çevrili, üstü açık bir alanda oynanırdı. (II) Genellikle daire ya da elips biçiminde olan bu alana "yenidünya" adı verilirdi. (III) Alanın hemen dışında giysilerin bulunduğu bir "dükkân", bu oda ile alan arasında da giriş çıkış için kullanılan bir aralık bulunurdu. (IV) Alanda çalgıcılar için bir köşe ve dekor yerine kullanılan iki kafes paravana bulunurdu. (V) Bu kafes paravalanlardan daha küçük ve çift kanatlı olana "sandık odası", daha büyük ve iki, üç hatta bazen dört kanatlı olanına "palanga" denirdi. (VI) Seyircileri oyun alanından bir parmaklık ayırırdı.

Bu parçada numaralandırılmış cümlelerin hangilerinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız IV
- C) II ve VI
- D) II, III ve V
- E) II, III ve VI

8. Karagöz ve Kavuklu katıksız, arı bir halk dili ile konuşurken Hacivat ve Pişekâr tumturaklı, bazen manzum, mukaffa, Arapça veya Farsçadan alıntı sözler içeren bir Türkçe ile konuşur.

Parçadan hareketle aşağıdaki repliklerden hangisi Pişekâr'a ait olabilir?

- A) Evet, ben de öyle zannediyorum İsmail, tamam çukur değil, biraz çökkün...
- B) Peki, ama çevre ne olacak, niye serdik bunu yere?
- C) Güya ben senin söylediklerini anladım da sen kaldın, öyle mi?
- D) Bilmem, ne demek olduğunu sen bilirsin... Tam çukur mu, az çukur mu?
- E) Efendim, tamüştüur değil galiba ondan olacak...

9. Seyirci önünde çeşitli hikâyelerin dramatizasyonunu yapan ----, bir anlatıcı olmaktan çıkmış; daha çok bir oyuncu durumuna gelmiştir. Öyle bir oyuncudur ki bir hikâyeyi her anlatışta farklılıklar ortaya koyar. Seyircinin göstereceği tepkiye göre o anda doğaçlamaya gider. Halk kahvehanelerinden saraylara dek her aşamadaki kişileri ilgilendiren bu sanatçılar Türk tiyatro tarihi açısından çok önemlidir. Murad Efendi, bu sanatçıların monodram oynadığını söyledikten sonra "İstanbul'da Batı anlamında bir tiyatro olduğunu görünce gerçekten şaşırdım." diye yazar.

Parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Kavuklu
- B) hayalbaz
- C) meddah
- D) Pişekâr
- E) yordak

10. Hacivat: Aaaah ah! Yuvamızın huzuru kaçtı.

Karagöz: Kara kızın kuzusu mu kaçtı?

Bu diyalogdaki güldürü unsuru aşağıdakilerden hangisine dayanmaktadır?

- A) Doğaçlamaya
- B) Şive taklidine
- C) Karşıtlığa
- D) Yanlış anlamaya
- E) Kaba davranışa

1. I. Geleneksel Türk tiyatrosu, modern Türk tiyatrosu ile tanışılan Tanzimat Dönemi'nden önce etkili olmuştur.
- II. Geleneksel Türk tiyatrosunun modern tiyatrodan en önemli farkı, yazılı bir metne dayanmaksızın doğaçlama oynanmasıdır.
- III. Modern tiyatrodan sahne ve dekor önemliyen geleneksel Türk tiyatrosunda sahne ve dekor kullanılmaz.
- IV. Modern tiyatrodan da geleneksel Türk tiyatrosunda da oyunun provası yapılır.

Modern tiyatro ile geleneksel Türk tiyatrosunun karşılaştırıldığı bu bilgilerden hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız II
- B) Yalnız III
- C) I ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

2. Aşağıdakilerden hangisinde ayraç içinde verilen kavramla bilgi uyuşmamaktadır?

- A) Karagöz oyununun mukaddime bölümü içinde yer alan ve Hacivat tarafından okunan gazeldir. (perde gazeli)
- B) Karagöz oyununun kurucusu ve Karagözcülerin piri sayılan kişi, Karagöz'ü bir "hayal perdesi" olarak kurmuş ve ondan sonra gelen icracılar da bu tasavvuru devam ettirmiştir. (Şeyh Küşterî)
- C) Boş perdede müziğin başlamasıyla birlikte bir saksıda limon ağacı, yaşam ağacı, gemi, çalgıcılar ve benzeri tasvirlerden biri perdeye yansıtılır. (göstermelik)
- D) Deriden veya mukavvadan kesilmiş insan biçimlerini beyaz bir perde üzerine yansıtma yoluyla oynanır ve kol oyunu, meydan oyunu, taklit oyunu, zuhuri gibi isimlerle anılır. (gölge oyunu)
- E) Genellikle manda, sığır ve deve derisinden yapılan parçalar; iplerle birbirlerine bağlanarak boyanır ve çubukları takılır. (tasvir)

3. Efendim! Demem o demek değil! Ben bendenize, bu hakir duacınıza eli yüzü yunmuş, elfazı düzgün, sözü sohbeti tatlı bir fasihiyüslan yâr-ı vefaşiar olsa, gelirse şu meydân-ı pür sefaya, Arabi bilse, Farisi bilse, biraz fenn-i şiir ü musikiye aşına olsa o söylese bendeniz dinlesem, bendeniz söylesem o dinlese oturan zevkpervan-ı kiram da sefayâb olsa! Diyelim bu gece işimiz Mevla'm rast getire! Yâr bana bir eğlence, aman bana bir eğlence! Yâr bana bir eğlence!

Bu sözler geleneksel Türk tiyatrosu tiplerinden hangisi tarafından söylenmiş olabilir?

- A) Karagöz
- B) Hacivat
- C) Kavuklu
- D) Pişekâr
- E) Zenne

4. Orta oyununda halk hikâyelerinden alınmış konular temaşa hâline geçerken daima büyük değişikliklere uğrar. Öyle ki özel isimler ve konulardaki çok tanındık bazı özellikler olmasa oyunlarla halk hikâyeleri arasında ilgi kurmak güçleşebilir. Orijinal şekilleri ağır bir trajedi havasında olan bu hikâyeler; meydana geçirilirken bütün ciddi ve acıklı yönlerinden arındırılır, komedi hâline getirilir. Kasten bırakılmış bazı acıklı sahneler bile büsbütün gülünç görünür.

Aşağıda verilen orta oyunlarından hangisi parçadaki duruma örnek gösterilebilir?

- A) Kanlı Nigâr
- B) Mahalle Baskını
- C) Bağdat'tan Mektup
- D) Tahir ile Zühre
- E) Bahçe Oyunu

5. I. Tuzsuz Deli Bekir
- II. Çelebi
- III. Acem
- IV. Kavuklu arkası
- V. Zenne

Yukarıdakilerden hangileri hem orta oyununda hem de gölge oyununda karşılaşılan tiplerden biri değildir?

- A) Yalnız III
- B) Yalnız IV
- C) Yalnız V
- D) I ve II
- E) III ve IV

6. Geleneksel Türk tiyatrosunun önemli şahsiyetlerinden biri olan Münir Özkul, 1982 yılında yayınlanan bir programda şöyle anlatmaktadır: "Bu; İsmail Ağabey'in bana verdiği, eskilerin el vermek tabiriyle tabir ettikleri, bir sanatın devamı demek. Bu 600 yıllık bir kültürün, temaşa sanatının, tuluatın sembolü olmuş, kutsal bir emanettir ve ben bu kutsal emaneti devam ettireceğim, elimden geldiği kadar tuluat tiyatrosunda çalışacağım, gençler yetiştireceğim ve ben de en yetenekli bulduğuma bunu devredeceğim. ---- için bir çeşit yetki ve kültür köprüsü diyebiliriz."

Parçada boş bırakılan yere getirilmesi gereken geleneksel Türk tiyatrosu aksesuarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şakşak
- B) Palanga
- C) Nareke
- D) Kavuk
- E) Değnek

7. Edeyim meclise bir kıssa beyân
Kissadan hisse ala ârif olan

Parçada sözü edilen geleneksel Türk tiyatrosu çeşidi ile ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Bir anlatı türü olmakla ötekilerden ayrılırsa da anlatı bölümünün aralarına söyleşmeli, taklitli, ses değiştirerek kişileştirmeli kesimler yerleştirildiği için kolaylıkla dramatik türden sayılır.
- B) Yalnız güldürü türünü değil Seyyit Battal Gazi'den, Hazreti Hamza'dan, Hazreti Ali'den gelen konuları, İslam kaynaklarını, İran kaynaklarından efsaneleri, Türk hikâye, masal ve efsane dağarcığından konuları da işler.
- C) Üslubu hep güldürücü olmayıp seyircide merak, acıma, korku, yiğitlik gibi duyguları da uyandırır.
- D) Hikâyelere şiirler, tekerlemeler, kalıplaşmış sözlerle başlanıp bitişte özür dilenir, oyundan çıkan öğrenek belirtilir.
- E) Ön deyiş, söyleşme (arzbar, tekerleme), fasıl ve bitiş olmak üzere dört bölümden oluşur; bitişte gelecek hikâyenin adı ve nerede anlatılacağı belirtilir.

8. Seyircinin ortasında oynanan, tuluata dayanan, müzik, dans, taklit gibi unsurlardan da yararlanan bir geleneksel halk tiyatrosu örneğidir. Canlı oyuncularla oynandığı için Karagöz'den temelde bir farklılığı bulunmasına karşılık bu iki tür arasında oyun dağarcığı, güldürme yöntemleri, kişiler ve yapı bakımından önemli benzerlikler bulunmaktadır. Kaynaklarına ilişkin çeşitli görüşler vardır. Adından yola çıkılarak en yaygın anlamıyla seyircinin ortasında oynanan bir oyun olarak bilinir.

Parçada sözü edilen geleneksel halk tiyatrosu türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Meddah
- B) Gölge oyunu
- C) Orta oyunu
- D) Köy seyirlik oyunları
- E) Tuluat

9. Karagöz'deki tipler; İstanbul'da yaşayan, çeşitli dine, kültüre, milliyete ve göreye mensup kesimlerin birer numunesidir. Karagöz dışa dönük, iç tepkilerini hemen açığa vuran, olduğundan başka gözükmeye çalışmayan bir halk adamıdır. Hacivat'ın ise herkesin huyuna göre konuşmayı, yüze gülmeyi bilen, içten pazarlıklı, ara bulucu, kavgaları yatıştıran, ağırbaşlı, işine gelince dilini tutmayı bilen, esnek bir kişiliği vardır. Acem, perdenin en önemli kişilerindendir. Kibar bir aile çocuğudur; genç, nazik, züppe, çıtkırıldım; İstanbul ağzı kullanan bir mirasyedidir. Beberuhi'ye gelince boyunun kısalığından, cüceliğinden ötürü işi gürültüye, bağırtya, yaygaraya getirir. Anadolu dışından gelip İstanbul'da yerleşmiş kişiler de vardır ki bunların başında İran'dan ya da Azerbaycan'dan gelen eli açık, gönlü yüce, mübalağacı ve şiire düşkün Çelebi bulunur.

Bu parçada sözü edilen tiplerden hangileri yer değiştirirse bilgi yanlışlığı giderilmiş olur?

- A) Beberuhi - Acem
- B) Çelebi - Beberuhi
- C) Acem - Çelebi
- D) Karagöz - Hacivat
- E) Hacivat - Acem

1. Geleneksel Türk tiyatrosu ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
- A) Belli bir yazılı metne dayanmadan doğaçlama oynanır ve modern sahneli, örgütlenmiş tiyatro gibi oyun yerleri bulunmaz.
- B) Ana özellik; gerçekçilik yerine soyutlamaya, özdeşleşme yerine tipleştirilmeye yönelmesidir.
- C) Taklit, başlıca çatışma ve kişileştirme yöntemidir; söz konusu taklit, belli bir oyunun ya da önceden belirli bir olaylar dizisinin taklididir.
- D) Gölge oyununda Karagöz, orta oyununda Kavuklu; karşısındakine nükte yapma fırsatını vererek söyleşmeyi açar.
- E) Dans, müzik ve şiirin iç içe geçtiği bu oyunların başında ve sonunda kalıplaşmış sözlere yer verilir.
2. Bu bir kissa, mecmua kenarında kaydolanmış, biz de gördük, söyledik. Sakiye sohbet kalmazmış baki. Her ne kadar sürç-ü lisan ettikse affola. İnşallah. Bir başka akşam sizi daha güzel hikâyelerimle eğlendireceğimi vadederim. Hepiniz hoş geldiniz, sefa getirdiniz.
- Bu parça aşağıdaki bölümlerin hangisinden alınmış olabilir?
- A) Fasil
- B) Mukaddime
- C) Muhavere
- D) Bitiş
- E) Girişgâh
3. I. Dramatik yapısı dört bölümden oluşur.
II. Hayalî temsiller, deriden tasvirler bulunur.
III. Üstü açık, belli bir alanda sergilenir.
IV. Kahramanlar canlı kişilerdir.
V. Doğaçlamaya dayalıdır.
VI. Gerçek bir dekor bulunmaz.
- Yukarıda verilenlerden hangileri orta oyunu ile gölge oyununun ortak özelliklerindendir?
- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve IV
- D) I, III ve VI
- E) I, V ve VI

4. Halk tiyatrosu geleneği içinde yer alan seyirlik oyunlardan ilkinin hokkabazlar oluşturur. Hokkabazlık hem el çabukluğu, göz bağıcılığı gibi bir hüner gösterisini hem de usta ile yardımcısı arasındaki uzun, güldürücü söyleşmeleri ile dramatik bir yapıyı bünyesinde barındırmıştır. Bu oyunlardaki usta ile yardımcısı dikkate değerdir çünkü buna benzer ikili birçok türde kullanılmıştır. Bu iki kişi birbirine karşıt özellikleri taşır ve onlar arasındaki söyleşmeden komik unsur ortaya çıkar. ---- Kavuklu ile Pişekâr, ---- Karagöz ile Hacivat bu türden ikililerdir. Yalnız hokkabazdaki soytarı özellikleri taşıyan yardımcı bir başka işleve de sahiptir: Yaptığı gülünçlüklerle seyircinin dikkatini üzerinde toplayarak oyunun hilesini kapatmak.

Parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangileri sırasıyla getirilmelidir?

- A) Meddahta - orta oyununda
- B) Orta oyununda - meddahta
- C) Gölge oyununda - orta oyununda
- D) Meddahta - gölge oyununda
- E) Orta oyununda - gölge oyununda

5. Hayalî: Karagöz oyunlarını oynatan, sesleri taklit eden, tasvirleri sopalarla hareketlendiren, müzik ve espri gücüne sahip kişidir.

Çırak: Perdeyi hazırlayan, oyun boyunca uzmanın yanında duran, oyunun inceliklerini öğrenen, mesleğe yeni atılmış bir kişidir.

Yardak: Tef ve zili çalan kişi olup oyunda bazı yerlerde yapılması gerekli efekte de yardımcı olur.

Sandikkâr: "Hayal sandığı" denen sandıktan oyun takımlarını çıkarıp yerleştirir; tasvirleri değneklere geçirip hazırlar, temizler, oyun düzenine getirerek her şeyin düzenli olmasını sağlar.

Dayrezen: Oyunda söylenmesi gerekli şarkı ve türkülerini okuyan kişidir.

Yukarıdaki kavramlardan hangileri birbiriyle yer değiştirirse bilgi yanlışlığı giderilmiş olur?

- A) Çırak - Sandikkâr
- B) Yardak - Dayrezen
- C) Hayalî - Çırak
- D) Çırak - Yardak
- E) Sandikkâr - Dayrezen

6. *Bahçe Oyunu* adlı orta oyununda Kavuklu Hamdi Efendi, Doktor Kırako'ya kendisini tanıtırken "Eyüplü Kavuklu Hamdi Efendi derler bana!" der. Bunun üzerine doktor "Kabuklu Hamdi Efendi" anlayarak kabukları iyi etmek üzere reçete yazmaya kalkar.

Orta oyunuyla ilgili aşağıdaki özelliklerden hangisi parçada sözü edilen durumla ilgilidir?

- A) İmparatorluğun uzak bölgelerinden gelen, farklı milletlere mensup tiplerin dil özellikleri küçük düşürücü bir alaya dönüşmez.
- B) Her oyunun ortalama bir çerçevesi olur ve oynayanın maharetine bağlı olarak çeşitlenir.
- C) Dekorun yok denecek kadar az olması, kolaylıkla bir yerden bir yere taşınabilmesi için gereklidir.
- D) Her şeyin ancak hayal edilebildiği palanga üzerinde zaman kavramı da yoktur.
- E) Karşılıklı konuşan iki oyuncu; anlamazlıktan gelme, anlamadan anlamış gibi görünme, ters anlama gibi söz oyunlarına başvurur.
7. Meddahın oyun sırasında kullandığı simgeleri ya da aksesuarları mevcuttur. ----; meddahın dinlenmek için terini sildiği, kadın rolüne girecekse başına örttüğü, yemek yiyecekse önüne taktığı bir araçtır. Dinlenme sırasında yüzünü silen meddah; dinleyiciler üzerinde oluşturduğu etkiyi ölçer, birkaç saniye daha uzayan merak ögesini de sağlar. Bunun yanı sıra yere üç kez vurduğu, hikâyeye başlamadan evvel yere attığı ----; oyunu başlatmak, seyirciyi suskunluğa çağırmak, kapıyı vurmak için ya da saz, süpürge, tüfek, at yerine kullandığı bir aksesuardır.

Parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangileri sırasıyla getirilmelidir?

- A) Pastal - göstermelik
- B) Nareke - baston
- C) Mendil - değnek
- D) Kavuk - şakşak
- E) Mendil - pastal

8. Oyunda Pişekâr ile Kavuklu karşılaşır birbirine hâl hatır sorduktan sonra Kavuklu başından geçtiği varsayılan bir olayı anlatmaya başlar.

Pişekâr: A birader, sözü sen âdeta saçma bir hâle koyuyorsun. Birbirimizi görmeyeli sen nelerle meşgul oldun? Nerelere gittin? Elbette birçok değişiklikler geçirdin. Maceranı soruyorum, sen başka şeylere sapıyorsun, vaka da geri kalıyor. Evet, seni dinliyorum. Anlat.

Kavuklu: Canım, İsmail, nesini anlatayım? İnsan yaşadığı müddetçe elbette az çok meşakkat, eziyet çeker. İşte ben de öyle oldum. Hele hiç unutmam, geçen kış, biliyorsun, dehşetli bir soğuk olup da her taraflar müthiş buz kesilmişti.

Pişekâr: Hah, işte o günlerin biriydi. Çarşıya inmek mecburiyeti oldu. Ayaklarıma keçe terliklerimi, üzerine de mestlerimi geçirerek evden çıktım.

İçerik özellikleri dikkate alındığında bu parça, orta oyununun hangi bölümünden alınmış olabilir?

- A) Muhavere
- B) Ön Deyiş
- C) Fasil
- D) Bitiş
- E) Giriş

9. Pişekâr ve Hacivat'ın suniliğine karşılık, Kavuklu ve Karagöz'ün tabiiliği, muâşeret adabına vukufları yanında, diğerlerinin bilgisizliği, musiki ve edebiyattaki malumatlarına karşılık, berikilerin cehaleti bu iki tipin ayrıldıkları en belirli hususlardır.

Yukarıda verilen cümleden hareketle aşağıdaki yargıların hangisine ulaşamaz?

- A) Kavuklu ile Karagöz, oyunda doğal davranışlar sergiler.
- B) Pişekâr ile Hacivat, güzel sanatlara meraklıdır.
- C) Pişekâr ile Hacivat, Kavuklu ile Karagöz iki farklı tiptir.
- D) Kavuklu ile Karagöz, bilgisizlikleri yönüyle birbirine benzer.
- E) Kavuklu ile Karagöz, görgü kurallarını iyi bilmektedir.

1. (I) Fotoğrafta biri var. (II) Nesli tükenmiş dediklerinden biri İsmail Usta. (III) Özellikle camilerin tezyinatı ile ömrünü geçirmiş. (IV) Derneğin Erzurum şubasını açtıklarında gelmişti. (V) Yaşlı bir halk bilgisiydi. (VI) Derneğin pencerelerini süsleyecek perdelerin üzerine klasik motifleri işlemişti.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangileri isim cümlesidir?

- A) Yalnız II
B) I ve III
C) II ve V
D) IV ve VI
E) V ve VI

2. Bir kalbi kırdıktan sonra gelen özür, doyduktan sonra sofraya gelen tuz gibidir.

Bu cümle ile ilgili,

- I. Kurallı cümledir.
II. Bağımsız sıralı cümledir.
III. İsim cümlesidir.
IV. Anlamca olumsuz, biçimce olumludur.

değerlendirmelerinden hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) II ve III
D) II ve IV
E) III ve IV

3. Aşağıdaki cümlelerle ilgili yay ayraç içinde verilen ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Her insan, yapmadığı tüm iyiliklerden suçludur. (girişik birleşik cümle)
B) Vakit tamam, seni terk ediyorum. (bağımsız sıralı cümle)
C) Mutluluğu tatmanın tek çaresi, onu paylaşmaktır. (fiil cümlesi)
D) Sana ait ne varsa hiçbirini benim değil. (şartlı birleşik cümle)
E) Yüzünü ıslatmadan ağlayabilir misin? (kurallı cümle)

4. (I) Önce kulaklarda uğultu, gözlerde şaşkınlık ve hayranlık. (II) Başlarımızın üzerinde, altın yaldızlı zambak çiçekleriyle süslü, yumurta biçimi bir çift kubbe. (III) Ayaklarımızın altında, siyah beyaz mermer döşeli bir zemin. (IV) Salon boyunca, çift kubbenin kemer boyunlarına destek olan tam yedi tane fil ayağı. (V) İlk dört fil ayağının çevresinde, camdan, madenden pullarla, incik boncukla pırıl pırıl parlayan satıcı dükkânları yerleşmişti.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi yüklemine göre diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. (I) O zamanlar Orhan çiçek içerdi, ben çiçek açardım. (II) İkimiz de bir şekilde çiçeklerle ilgilenirdik. (III) Tavuk dönercilerin aynalarında hem doğal hem yapma çiçek satanlarla bitmez kavgalara girerdik. (IV) Şiirin temasına dair yüksek sesli tartışmalarımızı otobüslerin arka koltuklarında yapardık. (V) O zamanlar ne Orhan'ın kırılmış sağları ne de benim kronik ataklarım vardı.

Yukarıda numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümle, yapısına göre bağımlı sıralı cümledir.
B) II. cümle, yüklem türüne göre fiil cümlesidir.
C) III. cümle, yapısına göre iç içe birleşik cümledir.
D) IV. cümle, yüklem yerine göre kurallı bir cümledir.
E) V. cümle, anlamca olumsuz biçimce olumlu bir cümledir.

6. (I) Hem zaten, şaşkınlık ve üzüntüden öyle derinden derine tükenmişti ki onda âdeta boşlukta sallanmayan, utanma ve sıkılmanın dışında, rastlantıya bırakmadığı hiçbir şey yoktu. (II) Arabanın her sarsıntısında vücudu ölü ya da kırık bir şey gibi sığıyordu. (III) Bakışı ve duruşu donuktu. (IV) Gözbebeğinde hâlâ bir damla yaş görünüyordu ama hareketsiz ve âdeta donmuş gibiydi. (V) Bu arada kasvetli atlılar kafesi, sevinç çığlıkları ve gariip davranışlar arasında, halkın içinden geçmişti.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi yapısına göre bağı cümledir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yan cümlecik kullanılmamıştır?

- A) Zavallı kız ürkünce düşüncesini derin karanlıkların içinde kaybetmiş gibiydi.
 B) Bu duygu, peşinden yıllardır gelen sinsi bir yılan gibi ürkütüyordu onu.
 C) Halk kendinden geçmiş, sakın fakat dikkatli bir şekilde adamı dinliyordu.
 D) Birkaç dakika sonra da ağır ağır, dualar okuyarak mahkûma doğru ilerlediler.
 E) Adam; gözleri açık ve bir noktaya dikili, gür bir sesle ilahi okuyarak ilerliyordu.

8. (I) Bu arada, matbaa ne âlemde acaba?
 (II) Mimariden ayrılan bütün o yaşam ve canlılık ona gidiyor. (III) Mimari çöktüğü ölçüde matbaa kabarıyor, büyüyor. (IV) İnsan düşüncesi, yapılar harcadığı güçler sermayesini bundan böyle kitaplara harcıyor. (V) Bu nedenle daha on altıncı yüzyıldan beri matbaa, çöken mimarinin düzeyine kadar yükseliyor; onunla çarpışıyor.

Bu parçada numaralanmış cümleler yapılarına göre ikiye gruplandırıldığında hangisi dışta kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

9. Aşağıdaki cümlelerden hangisi biçimce olumsuz, anlamca olumlu bir cümledir?

- A) Ertesi sabah posta kutusunda Sofî'ye mektup yoktu.
 B) Ne çok şey vardı şimdiye kadar hiç düşünmediği!
 C) Sarı saçlı filozof, Sofî'yi kurtarmıştı hiç kuşkusuz.
 D) Genellikle eve geldiğinde Sofî oturmuş ödevlerini yapıyor olurdu.
 E) O sırada annesinin yüzünde kaygılı bir ifade belirmesin mi?

10. Aşağıdaki dizelerden hangisi yüklem yerini göre diğerlerinden farklıdır?

- A) Yeşil pencereden bir gül at bana.
 B) Işıklarla dolsun kalbimin içi.
 C) Geldim işte mevsim gibi kapına.
 D) Hava keskin bir kömür kokusuyla dolar.
 E) Kapanırdı daha gün batmadan kapılar.

11. (I) Ev sahibiyle merdivenlerde karşılaşmaktan kurtulmayı başarmıştı. (II) Kiraladığı küçük oda, beş katlı yüksek bir evin çatı katındaydı ve odadan çok bir dolaba benziyordu. (III) Odayı, yemek ve diğer hizmetler de dâhil kiralamıştı. (IV) Ev sahibi kadın bir kat aşağıda, ayrı bir dairede oturuyordu ve genç adam sokağa her çıkışında ev sahibesinin merdivenlere doğru ardına dek açılmış mutfak kapısının önünden geçmek zorundaydı. (V) Buradan her geçişinde genç adam korkuya benzer bir duygu içinde kalır, utanç duyar, yüzünü buruştururdu.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümle, yüklem yerine göre düz cümledir.
 B) II. cümle, anlamca ve biçimce olumludur.
 C) III. cümle, yüklem türüne göre isim cümlesidir.
 D) IV. cümle, bir isim ve bir fiil cümlesinin birbirine bağlanmasıyla oluşmuştur.
 E) V. cümle, öznesi ortak sıralı bir cümledir.

12. (I) Beni tanıyanlar, öyle okuma yazma işleriyle büyük bir ilgim olmadığını bilirler. (II) Hatta bütün mütalaalarım, çocukluğumda okuduğum Jul Vern ve Nik Karter hikâyelerini ortadan çıkarırsanız, Arapça ve Farsça kelimelerini atlaya atlaya gözden geçirdiğim birkaç tarih kitabıyla Tûtinâme, Binbir Gece, Ebu Ali Sînâ Hikâyeleri gibi eserlerden ibarettir. (III) Daha sonraki zamanlarda, enstitümüz kurulmadan evvel işsizlikten evde çocukların mektep kitaplarına zaman zaman göz attığım gibi bazen bütün günümü geçirdiğim Edirnekapi veya Şehzadebaşı kahvelerinde gazeteleri hatme mecbur kaldığım zamanlarda ufak tefek tefrika parçaları ve makaleleri de okudum. (IV) Adli tipta müşahade altında bulunduğum zamanlarda tedavime çalışan, sonraları da bana o kadar iyiliği dokunan Doktor Ramiz'in psikanalize dair neşrettiği etütleri de bu arada sayabilirim. (V) Bu kadar mühim işlerle uğraşan bu âlim zatın hakkımda gösterdiği teveccühe layık olabilmek için bu kitapların ve makalelerin bir satırını bile atlamadığıma sizi temin edebilirim.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle yapısına göre girişik bileşiktir.
 B) II. cümle yüklem türüne göre isim cümlesidir.
 C) III. cümle ortak öğeleri bulunan bağlı bir cümledir.
 D) IV. cümle kurallı bir fiil cümlesidir.
 E) V. cümle anlamca ve biçimce olumludur.

1. (I) Bütün taşların teker teker düşmesi dikkat çekiciydi, birer birer ama hiç aralıksız birbiri peşinden geliyorlardı. (II) Külhanbeyleri bunların çarpışını ikişer ikişer duyuyorlardı; birini bacaklarında, öbürünü de başlarında. (III) Hedefini bulmayan taş pek azdı. (IV) Artık iyice öfkelenedikleri için durmadan yenilenen saldırganların ayaklarının altında daha şimdiden, kan kaybeden, çırpınan geniş bir yaralı tabakası oluşmuştu bile. (V) Uzun kalas bir çan tokmağı gibi düzenli aralıklarla kapıyı dövmeye, taşlar da yağmaya devam ediyordu.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle, bağımsız sıralı cümledir.
 B) II. cümle, anlamca ve biçimce olumludur.
 C) III. cümle, basit yapılı bir fiil cümlesidir.
 D) IV. cümle, söz dizimine göre devriktir.
 E) V. cümle, kurallı ve birleşik bir cümledir.
2. Aşağıdaki cümlelerden hangisi yüklem türüne göre diğerlerinden farklıdır?
- A) Ben bir ceviz ağacıymış Gülhane Parkı'nda.
 B) Hâlbuki korkulacak hiçbir şey yoktu ortalıkta.
 C) Bir biz varız güzel, öbürleri hep çirkin.
 D) Belki kalır uzun resimlerde anısı sakallarımızın.
 E) Güneş, su ve adamın omzundaki eğrilik senindir.
3. Bu hazin yolcuların en küçüğü
 Bir zaman baktı o viran kuyuya
- Aşağıdaki dizelerden hangisi yüklem türüne göre diğerlerinden farklıdır?
- A) Mehlika'nın kara sevdalıları
 Vardılar çıkışı yok bir kuyuya
 B) Mehlika'nın kara sevdalıları
 Baktılar korkulu gözlerle suya
 C) Mehlika Sultan'a âşık yedi genç
 Oradan gelmeyecekmiş dediler
 D) Hepsi, sırtında aba, günlerce
 Gittiler içleri hicranla dolu
 E) Her günün ufkunu sardıkça gece
 Dediler: "Belki son akşamdır bu"

4. "Eski kilisenin alınca bu suç ya da felaket damgasını vurmadan bu dünyadan ayrılmak istemeyen, acı içinde kıvranan ruh acaba kimindi?" diyordu içinden.

Bu cümlelerin özellikleri aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) İsim - devrik - soru - girişik birleşik
 B) Fiil - devrik - olumlu - iç içe birleşik
 C) İsim - kurallı - olumsuz - bağımlı sıralı
 D) Fiil - kurallı - soru - bağımsız sıralı
 E) Fiil - devrik - olumlu - girişik birleşik

5. (I) Knossos'un güneşli, geniş çardaklarından sonra evim topraktaki bir oyuk gibi rahattı. (II) Sessizliği hissederek, sadece kendi ayaklarımın sesini dinleyerek düzenli odalarını gezdim. (III) Elimi her yüzeye, her dolaba sürdüm; her şey eskisi gibiydi. (IV) Bahçede her zaman büyüyen yaban otlarını ayıkladım ve topladığım otları diktim. (V) Ay ışığıyla aydınlanan çukurlarından uzakta, parlak, ışıltılı bahçemde tuhaf görünüyorlardı.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle, basit yapılı bir isim cümlesidir.
 B) II. cümle, kurallı ve yapıcı girişik birleşik cümledir.
 C) III. cümle, ortak ögesi olmayan bağımsız sıralı cümledir.
 D) IV. cümle anlamca olumlu, yapıcı bağı bir cümledir.
 E) V. cümle, bağımlı sıralı bir fiil cümlesidir.

6. Aşağıdaki cümlelerden hangisi yay ayrıç içinde verilen açıklama ile örtüşmemektedir?

- A) Ben kapalı dükkânları görmedim değil. (biçimce olumsuz, anlamca olumlu cümle)
 B) Gördüğüm ve hissettiğim acılardan yoruldum artık. (bağı cümle)
 C) Borçlarını hissetmemek, gençliğe verilmiş bir armağandır. (isim cümlesi)
 D) Gülecekti bize de elbet bir gün, herkese gülen kader. (devrik cümle)
 E) Annem bir kakhaha patlattıktan sonra "Yine diline düştüm." dedi. (iç içe birleşik cümle)

7. Aşağıdakilerden hangisi yapısına göre birleşik, söz dizimine göre devrik bir fiil cümlesidir?

- A) Dalgalarımın sebebini bir kez bile öğrenmek istemeyendi o!
- B) Bitmiş yoğurt kaplarına çiçek ekilen bir çağda yaşamak isterdim.
- C) "Ne yaptın, balık öpülür mü hiç?" diye sorar.
- D) Bu denizde benim öptüğüm bir balık dolaşıyor artık!
- E) Açıkgası durmadan yakınan o kadınlara burun kıvırdım.

8. Hayatta hep mutlu olursam hayalini kuracak neyim kalır.

Aşağıdakilerden hangisi yapı bakımından bu cümleyle özdeşdir?

- A) Bir müddet kapı kanatlarının kenarlarını okşarcasına yokladı.
- B) Zamanların en iyisiydi, zamanların en kötüsüydü.
- C) Bir tel kopar, ahenk ebediyen kesilir.
- D) Eve biraz yeşillik alayım, diye çıkmıştım pazara.
- E) Eski sevdalar tarihe karışmasaydı bizler şiirini yazıyor olmazdık.

9. Daha sabah karanlığında evlerini, dükkânlarını kapayan kent soylu hanımlar ve beyler kalabalığı; dört bir yandan, bildirilen bu üç şenlik yerinden birine doğru yollanıyorlardı. Bunların her biri kesin kararını vermişti; kimisi şenlik ateşine, kimisi dikilecek kurdelelerle süslü yeşil ağaca, kimisi temsile gidiyordu. Paris avarelerinin o ezeli ve ebedî sağduyularına bir övgü olarak söylemek gerekir ki bu kalabalığın büyük bir bölümü, tam da mevsimine uygun düşen şenlik ateşine ya da Adliye Sarayı'nın iyice örtülü, kapalı olan toplantı salonunda verilecek olan drama doğru yöneliyordu.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine örnek yoktur?

- A) Bağlı cümle
- B) Girişik birleşik cümle
- C) ki'li birleşik cümle
- D) Bağımlı sıralı cümle
- E) Kurallı fiil cümlesi

10. Orhan, Turgut'un oğlu, büyük seyyah, kurnazlıkların, hilelerin ve binbir numaranın prensi; bana yara izlerini göstererek benim hiç yaram yokmuşçasına davranmama izin vermişti.

Bu cümleyle ilgili,

- I. Kurallı bir fiil cümlesidir.
- II. Birden fazla yan cümlecik vardır.
- III. Yapıca bağımlı sıralı cümledir.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

11. (I) Daidalos, oğlundan sonra fazla yaşamadı. (II) Uzuvarları kül rengine büründü, sinirlerini yitirdi, bütün gücü dumana dönüştü. (III) Onun üstünde hiçbir hak iddia edemezdim, bunu biliyordum. (IV) Ama yalnız bir yaşamda, bir başka ruhun sizinkinin yanına damladığı ender anlar vardır, yıldızların senede bir defa yeryüzüne sürünüp geçmesi gibi. (V) Daidalos da benim için öyle bir takımyıldızdı.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle biçimce ve anlamca olumsuzdur.
- B) II. cümle ortak ögesi olmayan sıralı cümledir.
- C) III. cümleyi oluşturan yargıların her ikisi de fiil cümlesidir.
- D) IV. cümle basit yapıli devrik bir cümledir.
- E) V. cümle kurallı bir isim cümlesidir.

12. Size bir sözüm var, dedi Recep Çavuş. Şu Cabbar var ya onu gözden ırak etmeyin. O olmasa beni sarat gibi ederlerdi. Kendi üstüne çekti ateşi, benim vurduğumu görünce.

Bu parçada aşağıdaki cümle türlerinden hangisine yer verilmemiştir?

- A) Sıralı
- B) Bağlı
- C) Girişik birleşik
- D) Şartlı birleşik
- E) İç içe birleşik

1. (I) Bence bütün akademik çalışmalar aslında pek çok ortak çabanın ürünüdür. (II) Bu anlamda Eşses Yayınları Basım Komitesine, maddi desteklerinden ötürü Celibah Şirketine, parasal ve teknik yardımlarından dolayı Edebiyat Çalışmaları Birliğine teşekkürlerimi arzederim. (III) Kıymetli birçok kişinin yardımı ve katkısı olduğu için kitabın gözümdeki değeri artıyor. (IV) Bu kitabı ortaya çıkaran ön görünün bana ait olduğunu memnuniyetle kabul etmekle beraber, geri çevirdiğim önerilerin ve yanlış anlaşılan görüşlerin sorumluluğunu üstlenmek zorundayım. (V) Bu kadar çok bilgi ve yetenekli dostum olduğu için de kendimi yeryüzünün en talihli insanlarından biri sayıyorum.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde yazım yanlış vardır?

- A) Yalnız II
B) I ve II
C) II ve III
D) II ve IV
E) III ve V

2. Estetik değerler, duygusal niteliklerin içinde bulunur. Buna karşılık bilim, duygusalı ret mi eder? Evet,

bilim ancak niceliği tanır. Sanat somuttur, bilim soyut. Böylece bilimin nesnelliği elde etmesine karşılık sanatçının görüşü öznel olarak kalır. Bu,

hayalin hakikate zıtlığıdır. Bilimadammının yalnızca

nesnelerin kendi aralarındaki ilişkilerle meşgul olmak üzere bilgisini her türlü öznelikten ayıklama çabasında olmasına karşılık, sanatçı doğayı “doğanın kendisi gibi değil, kendisi, yani sanatçının kendisi gibi” görür. Sanatçı, bilim adamının talep ettiği bu algının psikanalizini reddeder.

O, bilimsel çilecinin dışarı attığını iddaa ettiği

rüyalarla, arzularla, tutkularla yaşayan biri değil midir?

Bu parçada numaralanmış yerlerin hangilerinde yazım yanlış yapılmıştır?

- A) Yalnız I
B) I ve III
C) I ve V
D) II ve IV
E) III ve V

3. Sık sık arkasına dönüyor () dişlerini kısıyor () etraftan yardımcı bekliyordu () onun en büyük ümidi en arka sıralarda idi ()

Parçada parantezlerle gösterilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?

- A) (;) (,) (:) (.)
B) (,) (,) (;) (.)
C) (,) (,) (;) (!)
D) (,) (;) (:) (.)
E) (,) (,) (;) (!)

4. Aşağıda parantezle belirtilen yerlerden hangisine diğerlerinden farklı bir noktalama işareti getirilmelidir?

- A) Günlerce yardımın geleceğini umduk () bekledik sizleri.
B) Senden gelecek en ufak bir sevgi belirtisine muhtacım () demişti.
C) Bu () bir gece yarısı ansızın kapımı çalan adamdan başkası değildi.
D) Koşarsa () düşerse diye yüreği pırpır eden bir annenin feryadı olabilir miydi bu sesler?
E) Gençin özelliklerini tek tek sayıyordu () çalışkan, azimli, terbiyeli...

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Uzun, dar sokaklardan geçerek Gül Baba'ya varmanın heyecanı ile içim dolup taşıyordu.
B) Günümüz kara yolu taşımacılığında, işlek bir yol üzerinde yer alan Zigana Geçidi hâlâ önemini korumaktadır.
C) Pırıl pırıl bir sabah, annemle Boğaz'dan geçerken seyrine doyamadığımız bir manzara belirivermişti.
D) Bu çalışma, kurumun 23 nisan 2022'de Amasra'da düzenlediği sempozyumda sunulan bildirilerden oluşmaktadır.
E) Onun “Dünyaya İkinci Geliş yahut Sır İçinde Esrar” adlı yapıtını okumadıysanız henüz yazarlığıyla ilgili bir fikriniz yok demektir.

6. () Eleştiri () bu gibi ögelerin arasındaki ilişkiyi () eserin içinde oynadıkları rolü () bütüne katkılarını araştırarak eserin ilk bakışta fark edilmeyen yönlerini, ince anlamlarını, zenginliklerini ortaya çıkarmaya çalışır () () fikrinden hareketle anlatma esasına bağlı metinlerin bu unsurlarını tek tek ele alıp metinle ilişkisinin gösterilmesiyle oluşur.

Parçada parantezlerle gösterilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?

- A) (-) (:) (,) (.) (-)
 B) (") (,) (.) (:) (.) (")
 C) (") (:) (,) (.) (.) (")
 D) (-) (:) (,) (.) (.) (-)
 E) (") (:) (:) (,) (!) (")
7. Yerçekimi arama algoritması, kütleler arasındaki çekim kuvvetini esas alır. Çekim kuvveti cisimlerin kütleleri ile doğru, aralarındaki mesafenin karesi ile ters orantılıdır. Ayrıca çekim kuvvetinin yönü, büyük cisme doğrudur.
- Bu parçada yapılan yazım yanlışının özdeşi aşağıdakilerden hangisinde vardır?
- A) Teğmen daha yeni okuldan çıkmış; penbe, sarışın, tüy gibi ince, güzel endamlı bir delikanlıydı.
 B) Jandarma teğmeni kalemden çıkarken çavuşla işbirliği yapıp yapamayacağını düşünüyordu.
 C) Burası Ankara'ya iki gün ötede, ana yollardan aykırı küçük bir kasabaydı.
 D) Yöreyle oranla o kadar yolsuz ve yüksekti ki sanki buraya insanlar yokuşları tırmanarak çıkıyordu.
 E) Hastalıkların barınmadığı bu dağ sırtında çınarlar gibi gelişe genişliye uzun bir ömür sürüyorlardı.
8. Onbir gün sonra 23 martta O'nu -âşık olduğum kızı- göreceğim günü ipe çekiyor, başbaşa, yanyana oturacağımız an gelsin diye günlerin ikişer ikişer geçmesini diliyordum.

Yukarıdaki parçada kaç kelime yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) 4 B) 5 C) 6 D) 7 E) 8

9. I. Hiç unutmam, 23.05.1975 sabahı 10.17'de yanımdaki banka gelip oturmuştu.
 II. Genç arkadaşım, Prof. Dr. Mehmet Kaplan'la böyle konuşulmayacağını bilemezdi.
 III. Bu akşam kitabınızın 34, 35 ve 36. sayfalarını iyice çalışacaksınız, deyip sınıftan çıkmıştı.

Aşağıdaki açıklamalardan hangisi noktanın kullanımıyla ilgili yukarıdaki cümlelerden biriyle ilişkilendirilemez?

- A) Bazı kısaltmaların sonuna konur.
 B) Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.
 C) Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.
 D) Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur.
 E) Dört ve dörtten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve araya nokta konur.

10. (I) Gök bilimciler, yeni buldukları bir yıldızın etrafında dolanan bir gezegen keşfetti. (II) Amerika Bilim Enstitüsünde çalışmalar yapan bir grup araştırmacı tarafından keşfedilen gezegene TOI-5205b adı verildi. (III) Araştırmacılar ilk olarak NASA'ya ait bir uzay teleskobu ile gezegeni tespit etmiş, daha sonra da yeryüzündeki çeşitli araçları kullanarak hem gezegenin varlığını doğrulamış hem de özelliklerini belirlemişler. (IV) Yeni keşfedilen gezegenle ilgili ilginç noktalardan biri, gezegenin yaklaşık olarak Jüpiter büyüklüğünde bir gaz devası olması. (V) Araştırmacılar gelecekte de TOI-5205b'yi gözlemlemeye devam etmeyi ve nasıl oluştuğunu anlamaya çalışmayı planlıyor. (VI) Detaylı bilgiye uzayla ilgili dergilerde yayınlanan makalelerden ulaşabilirsiniz.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde yazım yanlışı vardır?

- A) Yalnız I
 B) Yalnız II
 C) II ve VI
 D) III ve IV
 E) V ve VI

1. Geleneksel Türk tiyatrosu ile ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Dramatik türde sadece Karagöz ve orta oyununu bilen Türk seyircisi, Tanzimat'tan sonra türün Avrupai şekillerini de tanımaya başlar.
- B) Karagöz ve orta oyunundaki tüm tipler, tek bir kişi tarafından taklit yoluyla canlandırılır.
- C) Karagöz ve orta oyununda, olayların akışı başlıca iki kişinin üzerindedir.
- D) Karagöz ve orta oyununda Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan farklı etnik zümrelerin şiveleri önemli rol oynar.
- E) Karagöz ve orta oyununda diyaloglar belli bir çerçeveye doğrultusunda doğaçlama olarak gerçekleştirilir.

LYS 2016

2. Aşağıdakilerden hangisi Karagöz tipinin özelliklerinden biri değildir?

- A) Düşündüğünü söylemekten çekinmez.
- B) Hacivat'ın söylediği bazı sözleri yanlış anlar.
- C) Hacivat ile hemen her konuda zıt fikirlere sahiptir.
- D) Orta oyunundaki Kavuklu tipini hatırlatır.
- E) Konuşmalarında özentili ve süslü bir dil kullanır.

LYS 2017

3. (I) Genellikle "gölge oyunu" olarak nitelendirilen Karagöz; çıra, mum, lamba gibi bir aydınlatma kaynağı ile yarı saydam bir perdeden yararlanılarak oynanır. (II) Karagöz ile Hacivat'ın başından geçen olayların anlatıldığı oyunda Çelebi, Bebe Ruhi, Tuzsuz Deli Bekir gibi yardımcı tipler de vardır. (III) Karagöz oyunu; giriş, muhâvere, fasıl ve bitiş olarak adlandırılan dört bölümden meydana gelir. (IV) Karagöz şakacı, nüktedan, meraklı ve patavatsız bir tipi canlandırırken Hacivat medrese kültürüyle yetişmiş eğitilmiş bir tiptir. (V) Toplumun aksayan yönlerinin eleştirildiği oyunda Karagöz mendil, baston, sandalye gibi aksesuarları kullanırken Hacivat bu aksesuarları kullanmaz.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

AYT 2019

4. (I) Karagöz ve orta oyunu geleneksel Türk tiyatrosunun belli başlı türlerindendir. (II) Bunlar, önceden yazılmış ve ezberlenmiş metinlere dayanmaktan ziyade gösteriyi ön plana alır. (III) Orta oyununda asıl konunun işlendiği bölüme "fasıl" adı verilirken Karagöz'de bu bölümün adı "muhavere"dir. (IV) Zaman zaman her iki oyuna da müzik eşlik eder. (V) Kişiler açısından bir karşılaştırma yapılırsa Karagöz'deki Hacivat'ın orta oyunundaki karşılığı Pişekâr, Karagöz'ün karşılığı ise Kavuklu'dur.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

AYT 2021

5. Zurnacı, Pişekâr havasını çalar. Pişekâr meydana gelip iki eliyle seyirciyi selamladıktan sonra zurnacıyla şöyle konuşur:

Pişekâr: Amma benim pehlivanım!

Zurnacı: Buyur benim pehlivanım!

Pişekâr: Bu da hesap değildir.

Zurnacı: Nedir hesabın?

Pişekâr: Borcu sıkıyor kasabın?

"Yazıcı oyununun taklidini aldım, çal da oyunumuz başlasın, tenezzülen teşrif buyurun zevât-ı kirâm zevk-yâb olsunlar." der.

İçerik özellikleri dikkate alındığında bu parça, orta oyununun hangi bölümünden alınmış olabilir?

- A) Muhavere
- B) Tekerleme
- C) Fasıl
- D) Bitiş
- E) Giriş

AYT 2022

7. ÜNİTE

ANI-HABER METNİ-GEZİ YAZISI

Hattâ efvâh-ı nâsda darb-ı meseldir kim bir dervişe “Kanden gelirsin?”, derler? “Berf rahmetinden gelirim”, der. Ol ne diyârdır, derler; sovuksan “Ere zulüm” olan Erzurûm’dur, der. “Anda yaz olduğuna râst geldin mi”, derler? Derviş eydür: “Vallahi on bir ay yigirmi tokuz gün sâkin oldum, cümle halkı yaz gelir derler, ammâ görmedim”, der.

(Evliya Çelebi, Seyahatnâme)

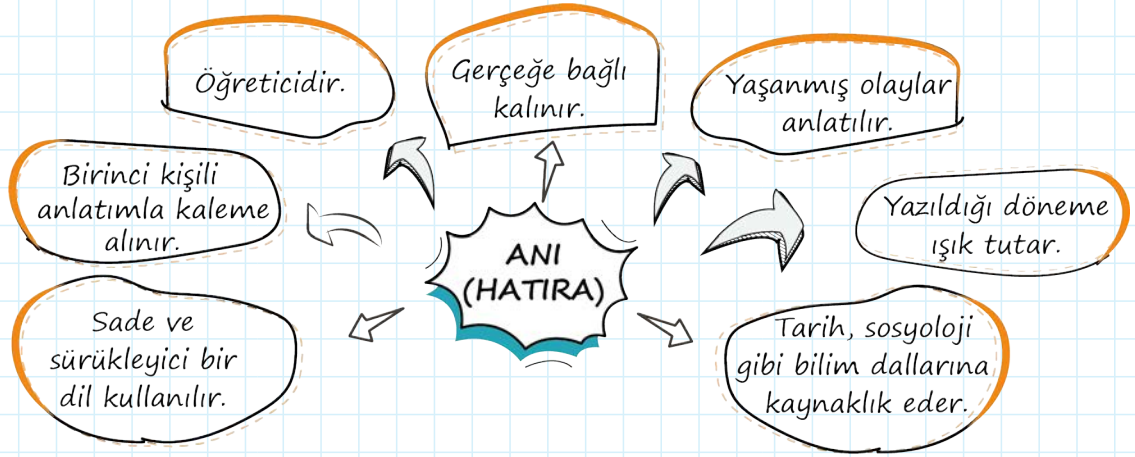

Seyyah Evliya Çelebi (Temsilî)

Bilgi Havuzu

Eski Yunan sanatçısı Ksenophon'un (Ksenofon) **Anabasis** adlı eseri anı (hatıra) türünün dünyadaki ilk örneği kabul edilir.

➔ Bir kişinin yaşadığı veya tanık olduğu olayları olayların üzerinden zaman geçtikten sonra anlattığı yazı türüdür.

Türk Edebiyatında Anı (Hatıra)

- ✳ **Göktürk Yazıtları**'ndaki bazı bölümler anı türüne ait ilk örneklerdir.
- ✳ Babür Şah'ın **Babürname** adlı eseri anı türündeki ilk eserdir.

Türk edebiyatında anı türünde yazılmış bazı eserler ve bu eserlerin yazarları şunlardır:

Tanzimat Dönemi: **Defter-i Âmâl** (Ziya Paşa)
Ömer'in Çocukluğu (Muallim Naci)
Magosa Hatıraları (Namık Kemal)
Tabsıra (Akif Paşa)

Servetifünun Dönemi: **Saray ve Ötesi, Kırk Yıl** (Halit Ziya Uşaklıgil)
Edebî Hatıralar (Hüseyin Cahit Yalçın)
Falaka, Gecelerim (Ahmet Rasim)

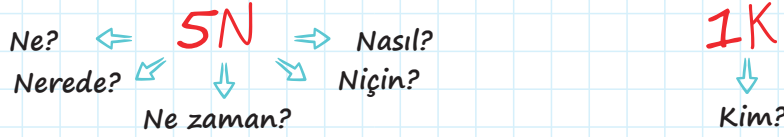
Millî Edebiyat Dönemi: **Edebiyatçılar Geçiyor** (Halit Fahri Ozansoy)
Mor Salkımlı Ev, Türk'ün Ateşle İmtihani (Halide Edip Adıvar)
Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebî Hatıralarım, Siyasi ve Edebî Portreler (Yahya Kemal Beyatlı)
Bizim Yokuş, Portreler (Yusuf Ziya Ortaç)
Zoraki Diplomat, Anamın Kitabı (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

Cumhuriyet Dönemi **Çankaya, Zeytindağı** (Falih Rifki Atay)
Mavi Sürgün (Halikarnas Balıkcısı)
Boğaziçi Yalıları, Yahya Kemal'e Veda (Abdülhak Şinasi Hisar)
Benim Küçük Dostlarım (Halide Nusret Zorlutuna)
Yılanlı Kuyudan (Necip Fazıl Kısakürek)
Şair Dostlarım (Oktay Akbal)
Sanatçı Dostlarım (Mehmet Çınarlı)

Toplumda ya da doğada meydana gelen olay, olgu ve durumla ilgili bilgiye **haber**; bu bilgilerin halka duyurulması amacıyla hazırlanan yazılara da **haber yazısı** denir.

Bir haber yazısında şu soruların cevapları yer almalıdır:

Haber Yazısıyla İlgili Bazı Terimler

- asparagas:** Doğru olmayan, asılsız haber.
- sansasyonel:** Heyecan yaratan, çarpıcı haber.
- manşet:** Gazetelerin ilk sayfasındaki büyük başlık.
- sürmanşet:** Gazetelerde logonun üzerindeki büyük başlık.
- muhabir:** Haber toplayan ve yazan kişi.
- tekzip:** Yayımlanan bir haberde düzeltme yapılması.

Bir kişinin gezip gördüğü yerleri ve bu yerlerle ilgili izlenimlerini anlattığı yazılardır.

Not: Gezi yazılarına divan edebiyatında "seyahatname" adı verilmiştir.

Bilgi Havuzu

Genel ağı yaygınlaşması ve zaman içinde dergi ve gazetelerin içeriklerini genel ağı aktarmasıyla genel ağı haberciliği ortaya çıkmıştır.

Genel ağı haberciliği; geleneksel habercilikten güncellik, hız, görsel unsurlar kullanma, habere okurun yorum yapabilmesi ve her yerden ulaşabilmesi gibi pek çok yönden avantajlıdır.

Bilgi Havuzu

Hekaitos (Hekaytos) ve Kartacalı Hannibal'ın (Annibal) gezi notları, gezi yazısı türünün ilk örnekleri kabul edilir.

Bilgi Havuzu

Marco Polo
(Marko Polo)
ve İbn Batuta
da dünyaca
tanınmış
seyyahlardır.

Türk Edebiyatında Gezi Yazısı (Seyahatname)

- ✦ Seydi Ali Reis'in yazdığı *Mir'âtü'l-Memâlik* gezi yazısı türündeki ilk eser kabul edilir.
- ✦ Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'si bu türün en önemli örneklerindendir.

Türk edebiyatındaki önemli gezi yazısı örneklerinden bazıları ve bu eserlerin yazarları şunlardır:

Divan Edebiyatı: *Tuhfetü'l-Harameyn* (Nabî)
Kitab-ı Bahriyye (Piri Reis)
Cihannümâ (Kâtib Çelebi)

Tanzimat Dönemi: *Avrupa'da Bir Cevelan* (Ahmet Mithat)

Servetifünun ve Fecriati Dönemleri: *Frankfurt Seyahatnamesi* (Ahmet Haşim)
Hac Yolunda, Suriye Mektupları (Cenap Şahabettin)

Cumhuriyet Dönemi: *Anadolu Notları* (Reşat Nuri Güntekin)
Göz Ucuyla Avrupa (Yusuf Ziya Ortaç)
Deniz Aşırı, Bizim Akdeniz, Tuna Kıyıları (Falih Rıfkı Atay)
Tuna'dan Batı'ya (İsmail Habip Sevük)
Abbas Yolcu (Attilâ İlhan)
Üsküp'ten Kosova'ya (Yavuz Bülent Bâkiler)

Gezi Yazısı ve Anı Türünün Önemli Sanatçıları

Falih Rıfkı Atay (1894-1971)

- ✦ Gezi ve anı türlerinde en çok eser veren sanatçılardan biridir.
- ✦ Kurtuluş Savaşı sonrasında görev gereği Batı Anadolu'yu gezmiştir.
- ✦ Yeni Türk alfabesinin hazırlanmasında etkin rol oynamıştır.
- ✦ Mustafa Kemal Atatürk'ü yakınında yer almış ve önemli olaylara tanıklık etmiştir.
- ✦ Anlatımı süsten uzak ancak dili oldukça etkilidir.

Başlıca Eserleri

Anı: *Ateş ve Güneş, Zeytindağı, Çankaya, Atatürk'ün Bana Anlattıkları...*

Gezi Yazısı: *Deniz Aşırı, Tuna Kıyıları, Taymis Kıyıları, Bizim Akdeniz...*

İsmail Habip Sevük (1892-1954)

- ✦ Gezi yazısı, anı ve edebiyat tarihi çalışmalarıyla tanınır.
- ✦ Anlatımda karşılaştırmalardan ve tezatlardan yararlanmıştır.
- ✦ Öznel bir üslup benimsemiştir.

Başlıca Eserleri

Anı: *O Zamanlar.*

Gezi Yazısı: *Tuna'dan Batı'ya, Yurttan Yazılar...*

İnceleme: *Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi, Atatürk İçin...*

1. **Etkinlik:** Aşağıdaki metinleri okuyarak bunlardan hangisinin bir anıdan hangisinin bir gezi yazısından alınmış olabileceğini tespit ediniz. Metnin türünü gerekçesiyle ilgili boşluğa yazınız.

Anadolu'nun insana terk edilmiş hissi veren bu sakin kasabasında şimdi koskoca bir ömürle hesaplaşma vaktiydi belki de. Pişmanlıklar, hırslar, hevesler, acılar, her şey... O gün yine bu karmakarışık duygular içinde çıktım küçük evimden. Her sabah yaptığım gibi önce kuyudan su çekmem gerekiyordu ama tuhaf bir şey vardı, alışık olmadığım garip bir ses...

Metnin türü:

Gerekçe:

.....
.....
.....
.....

Savaşta sonra ilk kez gelmiştim buraya. Ben yıkıntılar, harabeler beklerken muazzam bir doğa harikasının içerisine gizlenen ve Osmanlı estetiğinin ruhunu yansıtan taş evlerle karşılaştım. Köyün girişinde Fatih zamanından kalma tek minareli bir cami ve üç çeşmeli bir şadırvan vardı. Hemen arkasında diğer evlerden büyükçe eski bir yapı.

Metnin türü:

Gerekçe:

.....
.....
.....
.....

2. **Etkinlik:** Aşağıdaki tabloda bazı yazarlara ait ifadelere yer verilmiştir. Bu ifadelerden hareketle yazarların hangi türde eser verdiklerini ilgili yerleri "✓" ile işaretleyerek gösteriniz.

Yazarların ifadeleri	Anı	Gezi Yazısı
a) Balkan Harbi yıllarında tanık olduğum ve birçok Türk'ün yurtlarını terk etmesine neden olan bir dizi gelişmeyi anlattım.		
b) Batı Karadeniz'in pek az bilinen bir bölgesini insanlarımıza gözlem ve izlenimlerimden yola çıkarak tanıttım.		
c) Üniversiteye başladığım dönemde eşimle tanışmamı ve bu tanışmaya vesile olan arkadaşımın yaşadıklarını dile getirdim.		
ç) Yaklaşık üç ay süren yolculuğumda görme fırsatı bulduğum Uzak Doğu'nun yerleşim yerlerini, insanlarını, geleneklerini ve doğasını kaleme aldım.		

3. **Etkinlik:** Andre Gide'in (Andre Jid) "Anı yazmak, ölümün elinden bir şeyler kurtarmaktır." sözüyle ilgili yorumunuzu aşağıdaki alana yazınız.

4. **Etkinlik:** Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

MISIR SITMASI

Harbiye Mektebinde ilk talim gören yedek subaylar arasında idim. Askerlik bana idman ve gezinti gibi kolay ve zevkli geldi.

İlk günleri poturlu medrese uşağından şimdi redingotlu gibi hatırıma gelen üniversite hocası Köprülüzade'ye kadar, karmakarışık bir görünüşümüz vardı. Bir gün hepimizi kıra çıkardılar ve yere bağdaş kurdurup imla imtihanından geçirdiler. Medreselilerin hemen hepsi ve birçok da ellerinde Darülfünun vesikası olanlar imtihandan döndü ve ihtiyat zabıt namzetleri yarıya indi.

Bir başka gün de doktorların odasından geçtik, geriye kalmış olanların bir kısmı çürüğe çıktı. Harbiye çavuşlarının eline yalnız okuryazarlar ve sağlamlar kalmıştı.

Falih Rifki Atay, Zeytindağı

- a) Bu parçayla ilgili verilen cümlelerin başındaki kutucuğu yargılar doğru ise "✓", yanlış ise "✗" ile işaretleyiniz.

DOĞRU-YANLIŞ

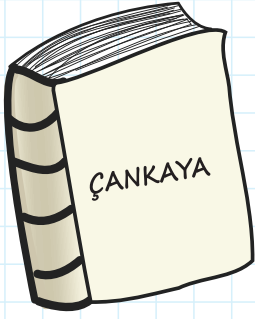
- ☐ a) Birinci kişili anlatım söz konusudur.
- ☐ b) Bir yerin fiziksel özellikleri hakkında bilgi verilmektedir.
- ☐ c) Geçmiş zamanda yaşanan olaylar anlatılmaktadır.
- ☐ d) Yazıldığı dönemle ilgili bilgiler içermektedir.
- ☐ e) Sanatlı bir dil tercih edilmiştir.
- ☐ f) Kişisel yorum ve izlenimlere yer verilmiştir.

- b) Bu parçanın hangi metin türünden alınmış olabileceğini gerekçesiyle birlikte ilgili alana yazınız.

- c) Giriş ve gelişme bölümleri verilen bu parçaya birkaç cümleden oluşan bir sonuç bölümü yazınız.

5. Etkinlik: Yiğit, aşağıdaki kitapları sınıflandırarak kitaplığı yerleştirecektir.

a) Yiğit'in, kitapları türlerine göre listeleyerek ilgili başlığın altına yazmasına yardımcı olunuz.

ANI

GEZİ YAZISI

b) Yiğit'in sadece Falih Rifki Atay'a ait eserleri listeleyerek ilgili kutucuğa yazmasına yardımcı olunuz.

6. Etkinlik: Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Yağmur Nedeniyle Araçta Mahsur Kaldı

İzmir'in Bayraklı ilçesinde gün boyu yağan yağmur, su baskınlarına ve yolların kapanmasına neden oldu. Aracının içinde mahsur kalan yaşlı bir adam itfaiye ekipleri tarafından kurtarıldı.

Olay sabah 10.30 sıralarında Mansuroğlu Mahallesi 353. Sokak'ta meydana geldi. Yağmurun etkisiyle yükselen sular bir aracın arızalanmasına yol açarken araç içerisinde yaşlı bir adam mahsur kaldı. Vatandaşların haber vermesiyle olay yerine gelen itfaiye ekipleri araca bağladıkları ip yardımıyla yaşlı adamı kurtardı. Olayda araç zarar görürken yaşlı adamın durumunun iyi olduğu bildirildi.

15.04.2023

a) Bu metnin türü nedir? Metin nerede yayımlanmış olabilir?

.....

b) 5N1K sorularını metne göre cevaplayınız.

Ne:

Nerede:

Ne zaman:

Nasıl:

Niçin:

Kim:

c) Bu parçayla ilgili verilen cümlelerin başındaki kutucuğu yargılar doğru ise "✓", yanlış ise "x" ile işaretleyiniz.

☒ ☐ DOĞRU-YANLIŞ

☐ a) Metin, bilgi vermek amacıyla yazılmıştır.

☐ b) Yazar, metinde kendi duygu ve düşüncelerine yer vermiştir.

☐ c) Güncel bir konu ele alınmıştır.

☐ d) Yer ve zaman belirtilmiştir.

☐ e) Süslü ve sanatlı bir anlatım tercih edilmiştir.

☐ f) Olayın önce özeti, sonra detayları verilmiştir.

☐ g) Anlatıcı, kurmaca bir kişidir.

7. **Etkinlik:** Tabloda verilen cümle türlerine aşağıdaki metinden örnekler bularak bu cümleleri tablodaki ilgili alana yazınız.

İhtiyarlar ne yaparlar? Anılarını yazarlar. Ben de bunu yapıyorum işte. Günce tutmak alışkanlığım olmadığı, ancak altmışından sonra ve yalnız yolculuklarımda notlar tuttuğum için bu dinozorun anıları biraz kopuk kopuk olacak. Üstelik belleğim de hiç güçlü değildir. Bunun nedeni, birçok şeyi kafamdan tamamıyla silmek istememdir belki de. Çünkü bizi derinden yaralayan olayları hiç anmamak, tümüyle unutmak, daha doğrusu unutmuş gibi davranmak zorundayız yaşamaya devam edebilmek için.

Mina Urgan, Bir Dinozorun Anıları

a) Basit yapılı ve olumlu cümle

b) Kurallı ve olumsuz cümle

c) Kurallı ve girişik birleşik cümle

ç) Devrik ve girişik birleşik cümle

8. **Etkinlik:** Tabloda Romen rakamlarıyla verilen özelliklere uygun örnek cümleler oluşturarak ilgili alana yazınız.

Cümle Özellikleri	Örnek Cümleler
I. Yüklemi bir isim veya isim grubu olan cümle	
II. Yargının gerçekleşmediğini anlatan cümle	
III. Aralarında anlam ilişkisi olan virgül ya da noktalı virgülle birbirine bağlanan cümle	
IV. Yüklemi çekimli bir fiil veya birleşik fiil olan cümle	
V. Yan cümlecigi fiilimsiyle kurulan cümle	
VI. Yüklemi sonda bulunmayan cümle	
VII. Şarta dayalı bir yan cümle ile ana cümleden meydana gelen cümle	
VIII. Yüklemi sonda bulunan cümle	
IX. Yargının gerçekleştiğini anlatan cümle	
X. Bir cümlenin başka cümle içinde yer almasıyla oluşan cümle	

9. **Etkinlik:** Aşağıdaki metinde yer alan numaralandırılmış cümleleri; yapısına, anlamlarına, yüklemelerinin türüne ve öğelerinin dizilişine göre inceleyiniz. Tespitlerinizi tablodaki ilgili alana yazınız.

(I) Çok konuşur, elleri daima harekette, gözleri her tarafa mütemadiyen bakar, söylediklerine cevap istemezdi. (II) Beni ona bağlayan kuvvetli sebeplerden biri de belki bana hiç sual sormaması idi. (III) Çünkü hayatta suale çekilmek kadar beni çileden çıkaran bir şey yoktur. (IV) Çocuk olarak kendi içime o kadar kapanmışım ki her sual ruhumun duvarlarını aşp zorla içime girmek için yapılan bir saldırı gibi gelirdi bana.

Halide Edip Adivar, Mor Salkımlı Ev

Cümle	Yüklemelinin Türüne Göre	Ögelerin Dizilişine Göre	Anlamına Göre	Yapısına Göre
I. cümle				
II. cümle				
III. cümle				
IV. cümle				

10. **Etkinlik:** Aşağıda Romen rakamları ile verilen cümle türlerini harflerle verilen örnek cümlelerle eşleştirerek rakamları örneklerin başındaki dairelere yazınız.

IV a EŞLEŞTİRME

I Basit cümle	a) Ahmet Rasim Bey gelince ben düzeltilerimi toplayarak bir köşeye büzülür, ünlü edebiyatçının çalışmasını bozmamaya dikkat ederek işimle uğraşırdım.
II Girişik birleşik cümle	b) Çizgi çizmekte bazı yeteneklerim olmuş ki başka bir sanata değil resme yönelmişim.
III Şartlı birleşik cümle	c) Sanat, tek başına böyle bir görevi yerine getiremez ama insanda böyle bir bilincin yaratılmasına katkıda bulunur.
IV İç içe birleşik cümle	ç) Kosova'nın Osmanlı tarihinde ayrı bir yeri vardır.
V ki'li birleşik cümle	d) Piramit dendiğinde doğal olarak insanın aklına Mısır'ın görkemli piramitleri gelir.
VI Sıralı cümle	e) Hele yarın göreceğiniz Kıran Dağları hepsinden haşmetlidir, diyordu balıkçı.
VII Bağlı cümle	f) Nadide'yi yazmakla kazandığım yazarlık, yaratıcılık onuruna bir de çevirmenlik şerefi eklenirse bir eksikim kalmayacağını sanıyordum.
VIII mi'li birleşik cümle	

11. Etkinlik: Aşağıda Romen rakamlarıyla verilen cümleleri türleri açısından inceleyerek boşlukları doldurunuz.

(I) Kitap ve gazete yayını işi bizim can davamızdır. (II) Gazete ve kitabın az okunması yayın ve satış işinin bozuk olmasından ileri geliyor. (III) Şu hâlde yazdığımızı halka okutmak için yapılan en ehemmiyetli iş buna bir çare bulmak, Fransızların Hachette'ine (Haşet) benzer sağlam bir yayın kurumu meydana getirmektir. (IV) Sanırım ki değerli arkadaşların şimdiye kadar hiçbir davada, bu işte olduğu kadar derinden anlaşılmış ve kutsi bir inançla birbirine bağlanmış olduklarını görmedim. (V) Bu işi devlet mi yapsın yoksa devletin himayesinde bir hususi şirket mi? (VI) Gerçi bu nokta etrafında hafif tertip bazı çekişmeler oldu. (VII) Fakat bence bunun hiç ehemmiyeti yok. (VIII) Asıl mesele büyük hastalığın anlaşılmış olmasındadır. (IX) Kurultayda konuşulan ve kararlaştırılan teşkilat hemen yapılabilecek mi?

Reşat Nuri Güntekin, Anadolu Notları

- a) I. cümle anlamına göre cümledir, yüklemine göre cümlesidir.
b) II. cümle yapısına göre cümledir, yüklemine göre cümlesidir.
c) III. cümle yapısına göre cümledir, yüklemine öğelerin dizilişine göre cümledir.
ç) IV. cümle yapısına göre cümledir, yüklemine göre cümlesidir.
d) V. cümle yapısına göre cümledir, anlamına göre cümlesidir.
e) VI. cümle yapısına göre cümledir, yüklemine göre cümlesidir.
f) VII. cümle anlamına göre cümledir, yüklemine göre cümlesidir.
g) VIII. cümle yüklemine göre cümlesidir, anlamına göre cümledir.
ğ) IX. cümle yapısına göre cümledir, anlamına göre cümlesidir.

12. Etkinlik: Aşağıdaki cümleleri tabloda verilen özellikler açısından inceleyerek tablodaki ilgili bölümleri doldurunuz.

Cümleler	Anlamına Göre	Ögelerinin Dizilişine Göre	Yüklemine Göre	Yapısına Göre
a) Onu evinde tanıyınca anladım ki Uşaklıgil, eserleri kadar yaşayışı ile de Avrupalıdır.				
b) Batılı hikâyenin, Batılı romanın babasıydı o.				
c) Geçen altmış yıl, onun çapında bir hikâye ve roman mimarı yetiştirmede.				
ç) Telaşsız, yumuşak adımlarla gelir, pek ölçülü bir nezaketle misafirlerini karşılardı.				
d) Biz, hecenin beş şairi, artık yeni bir çağın müjdecileriydik.				

1-3. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Zeki, bir çay verdi. Ellerim titriyordu yudumlarken. Kafamın içi allak bullaktı. Binlerce anı, binlerce anı olmayan kırpıntı, binlerce ve her birinde kişiliğimizden, yaşantımızdan birer parça bulunan olay, belleğimin tabakalarında deviniyor, geçmişin bilinmezlikleriyle iş birliği yaparak kopartabildiklerini çıkartabilmek ve şimdiki kimlikleriyle de sunmak için çırpınıyordu. Boyuna terliyordum. Hastalanmışım. Dermansızdım, güçlükle soluk alıyordum. Bir yatakta olmak, yorganı başıma çekmek, günlerce, aylarca uyanmadan uyumak istiyordum. Abdullah Turgay'ın sesi düşsel bir fısıltıydı. "...Biz, Beyazıt'tan bu yana geliyorduk, Çarşıkapı'da birisinin "Abdullaaa!" diye seslendiğini işittim. Baktım, bir otobüs, Talat başını camdan çıkarmış bana işaret ediyor. Kara yüzü kapkaraydı, ağlıyordu.

– Orhan Kemal vefat etti, Muzaffer'e söyle, Basınköy'e gelsin, ben oraya gidiyorum, dedi. Biz de böyle duyduk..."

1. Bu parçada altı çizili kelime grubunun anlamına benzer bir kullanım aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?

- A) Sahiden de o günden sonra sabah uykularımıza horozlu, çingiraklı, kanaryalı çiftlik düşleri karıştı.
- B) Deminden beri, hiç ilgilenmeden Almanca bir makine dergisini karıştırıyor.
- C) Düşüncesinin bir köşesine, merdivenden inen ayak sesleri karıştığına mutluydu.
- D) Öylesine akli karışmıştı ki sorumu üsteledim: "Evet? Ne var kuzum? Bir felaket falan mı yoksa?"
- E) Ortada şöyle bir dolaştı, onu bunu karıştırdı, herkese bir şey söyledi.

2. Bu parçanın türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Günlük B) Hatıra C) Hikâye
- D) Sohbet E) Deneme

3. Bu parçada anlatım tekniklerinden hangilerine yer verilmiştir?

- A) İç konuşma – diyalog
- B) Betimleme – diyalog
- C) Öyküleme – betimleme
- D) Bilinç akışı – pastiş
- E) Gösterme – tahkiye etme

- 4. I. Gazetelerin birinci sayfasındaki logonun üzerinde kullanılan başlık.
- II. Basın ve yayın organlarına haber toplayan, bil-diren veya yazan kimse.
- III. Haber toplama, yayma ve üyelerine dağıtma işiyle uğraşan kuruluş.
- IV. Gazetelerin ilk sayfasına iri puntolarla konulan başlık.

Yukarıda tanımları verilen terimler arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Ajans
- B) Manşet
- C) Muhabir
- D) Sürmanşet
- E) Spot

- 5. Dünyadaki oksijenin çoğu, ışık gerektiren fotosentez yoluyla üretilir. Ancak Güney Danimarka Üniversitesinden Don Canfield ve meslektaşları; okyanusun karanlık ve düşük oksijenli ortamlarında yaşayabilen çeşitli mikroorganizmaları inceledikten sonra fotosentez yapmayan ama yine de oksijen üreten bir mikroorganizma keşfettiler.

Bu parçada 5N 1K unsurlarından hangisi yoktur?

- A) Nasıl?
- B) Kim?
- C) Nerede?
- D) Niçin?
- E) Ne?

- 6. Aşağıdakilerden hangisi genel ağ haber metinleri ile gazete haber metinlerinin ayrıldığı yönlerdendir?

- A) Hitap ettikleri kitle
- B) 5N 1K kuralı
- C) Ses, müzik, video kullanmaları
- D) Haber başlığının ilgi çekici olması
- E) Haberin açık ve doğru biçimde verilmesi

7 ve 8. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Atatürk Koleji, kentin doğusundaki yoksul mahallelerden birinde yer alıyor. Okulun kapısından içeriye girdiğimde karşılaştığım manzara çok eğlenceli... İlkokul çağında bir sürü çocuk bahçede öğretmenlerinin söylediği şarkılarla dans ediyor... Bazı öğrencilerse bahçenin bir köşesindeki Atatürk büstüne tırmanıyor. Okulun müdiresi beni büyük bir sıcaklıkla karşılıyor. Odasının duvarında Atatürk'ün portresi asılı... 700 kişilik okulda Atatürk'ün dünya görüşü de ders olarak okutuluyor. Okul müdiresi, Atatürk'ün dünyanın önde gelen siyaset adamlarından biri olduğunu söylüyor... Bu yüzden Atatürk'ün isminin verildiği bir okulda öğretmenlik yapmanın kendisi için önemli olduğunu anlatıyor. Ardından da Atatürk hakkında bütün bildiklerini bir çırpıda sıralıyor. Türkiye'yi çok merak ediyor... İstanbul ve Ankara'yla ilgili bir sürü soru soruyor. Santiago'nun kenar mahallelerinden birindeki Atatürk Koleji'nin bahçe kapısından çıkarken, bir gün mutlaka Türkiye'ye gideceğini söylemeden edemiyor.

7. Bu parça için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Benzetme ve kişileştirmelere yer verilmiştir.
- B) Öyküleyici anlatım kullanılmıştır.
- C) Gezilen yerdeki ayrıntıya dikkat çekilmiştir.
- D) Kişi ve mekân unsurlarına yer verilmiştir.
- E) Dolaylı ve mecazlı anlatım kullanılmıştır.

8. Bu parçanın ana düşüncesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ülkemiz, özellikle Ankara ve İstanbul gibi şehirlerimiz ilgi çekmektedir.
- B) Atatürk, dış ülkelerde tanınmakta onun görüşleri ders olarak okutulmaktadır.
- C) Yabancı ülkelerde Atatürk adını taşıyan okullara rastlanmaktadır.
- D) Atatürk'ü tanıyıp anlayanlar ülkemizi de görmek, tanımak istemektedir.
- E) Santiago'da Atatürk'ü tanıtmak için ilkokul çağında eğitim verilmektedir.

9. Aşağıdaki eserlerinden hangisi türü yönüyle diğerlerinden farklıdır?

- A) Bâbürnâme
- B) Saray ve Ötesi
- C) Tabsıra
- D) Anamın Kitabı
- E) Anadolu Notları

10. Sıcak bir bela, ama hiç değilse kuru sıcak bir bela. Yanıyorsunuz ama pişmiyorsunuz çünkü pişmek için su gerek. Osmanlı iki kez gelmiş, toprakları yerleştirmiş, tepede beklemiş. İlk gelişi 1538, ikincisi ise 1872'de. Bu tarihten I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Osmanlı Yemen'de kalmış. Ama Yemen yine Yemenlilerin olmuş. Çevreye baktım baktım, anlamadım bir türlü. Osmanlı'nın ne işi var buralarda? Niye gelmiş? Ne varmış ki? De ki bütün buraları aldın, ne olacak? Ne maden var ne de başka bir şey. Ayrıca bu adamlar, yani Yemenliler de şu dünyada yerleşecek başka yer bulamadılar da o zamanlar çok daha boş olan dünyada neden bu topraklara yerleştiler? Bunu bugüne kadar anlamış değilim. Ama Osmanlı buraya yardıma gelmiş. Din kardeşliği değil mi, Osmanlı da halifelüğün kendisi değil mi? Yemenli yardım istemiş, Osmanlı ne yapsın, yallah Yemen. Yemen, Yemen, Yemen... İşte kaya, işte çöl, işte yakıcı güneş. Yirmi bin kişi yola çıkmış, ancak yarısı Yemen'e varabilmiş. Gelmiş, işte şu karşıkı sıcak, siyah, san dağlarda kalelerde barınmış. Böylelikle şarkılarla, türküllere konu olmuş:

"Bura Yemen'dir

Gülü cemendir

Giden gelmiyor

Acep nedendir..."

Bu parçaya dayanarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yinelemelere geniş yer verildiği.
- B) Hikâye etme ve betimlemelere yer verildiği
- C) Yemen'deki Türk varlığından söz edildiği
- D) Yemen tarihi üzerinde Türklerin etkisinden söz edildiği
- E) Yemen'in türküler, şarkılar üzerindeki etkilerinden bahsedildiği

11. Politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumlu veya yorumsuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayına ---- denir.

Bu tanımda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Dergi
- B) Broşür
- C) Gazete
- D) Bülten
- E) Ajans

1. Asa Suyu ziyaret yeri: Şehrin doğu yönünün dışında yarım saat uzaklıkta Keşiş Dağı eteklerinde kestanelik ormanı içinde bir hayat pınarı kaynayıp akar. Hazret-i Emir, bu iç açıcı yere varıp abdestini tazelediğinde mübarek ellerindeki asası (deyneği) ile zemine dürtünce bir hayat suyu çıkar ki abıhayattan nişan verir hazmı kolay bir sudur. Bundan dolayı Asa Suyu adıyla meşhur olmuştur. Emir Sultan'ın "mabedhane sofası" var, bir yeşillik yerdir. Gayet iri kestanesi olur. Tamamı aşılama ağaçlardır ki tanesi kırkar dirhem kestanesi olur.

Bu parça için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İnsandan doğaya aktarma yapılmıştır.
B) Gezi yazısı özellikleri taşımaktadır.
C) Halk inanışına yer verilmiştir.
D) Bölgenin ekonomik yönü anlatılmıştır.
E) Yer adlandırmasından söz edilmiştir.
2. Öğrencilerden önce yoksulluğu görmüştüm sınıfta. Çocuklardan çoğunun defteri bile yoktu. Kurşunkalemlerini yonta yonta, iki santim kalıncaya kadar kullanıyorlardı. Kimi geceleri Kasımpaşa'da bir sinemada gazoz satıyor, kimi kahvede çiraklık ediyor, kimi dikiş dikiyordu. Muharrem adlı bir öğrencim vardı. İlk derste neredeyse kara tahtaya adını bile yazamıyor, ancak ikinci derste açılıyordu. Nedenini araştırdım. Erkenden kalkıyor, okula gelmeden önce bir kaynakçının yanında çalışıyormuş. Bu yüzden, gözleri bir süre hiçbir şeyi doğru dürüst seçemiyordu.

Bu parça için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kelime tekrarlarına yer verilmiştir.
B) Basit ve sıralı cümleler kullanılmıştır.
C) Anlatıcı gözlemlerinden yararlanmıştır.
D) Dönemin sosyal, ekonomik durumunu yansıtır.
E) İronik unsurlarla anlatım zenginleştirilmiştir.
3. Türkiye'de gazetecilik, ilk resmî gazete olan ---- ile başlar. Bu gazeteyi yarı özel gazete *Cerîde-i Havâdis*, ilk özel gazete ---- sonra *Tasvîr-i Efkâr* izler.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Hürriyet – Takvîm-i Vekâyi
B) Takvîm-i Vekâyi – Muhbir
C) Takvîm-i Vekâyi – Tercümân-ı Ahvâl
D) Tercümân-ı Ahvâl – Hürriyet
E) Tercümân-ı Ahvâl – Muhbir

4 ve 5. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Adana sokaklarında, Seyhan kıyısındaki portakal ve limon bahçelerinde kış kavunları gibi biraz tatsız, fakat karakteristik bir yaz tadı ve kokusu var... Ancak bu, öğle zamanlarına mahsus bir şey... Akşam yaklaşırken ya yağmur başlıyor yahut da etrafı sis basıyor ve vücut, sıtma nöbeti gibi sıcakla soğğun karışmasından doğma garip ürpertilerle titriyordu. Grip, İstanbul gazetelerinin yazdığından çok fazlaydı. Yerli gazetelerde çıkan listede ölüm vakaları yirmi, yirmi beş olarak gösteriliyordu.

Sonradan öğrendiğime göre şehir, her yıl, bu mevsimde, bu senekine benzememekle beraber, ufak tefek bir grip salgını geçirirmiş. Sebep şu: Memleket yaz memleketi, güneş memleketi. Mart ayı aşağı yukarı bizim illerin haziranına, hatta temmuzuna benziyor. Kendi haziranında, temmuzunda ise öyle günler oluyor ki havada uçan kuş vurulmuş gibi birdenbire sokağa düşüyor... Eski evlerin çoğu iklimin bu icaplarına göre yapılmış. Pencere şehir rüzgârlı ve serin taraflarına açılmış; odalar güneşin giremeyeceği yerlere saklanmış; yalınkat tavanlarda, döşemelerde, kapı, cam çerçevelerinde türlü türlü aralıklar, delik bırakılmış... Hasılı, dedelerin tecrübesi evi sıcaktan muhafaza için ne gibi tertibat icat edebilmişse hepsi bunlarda mevcut...

4. **Bu parçanın anlatımı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

- A) Betimlemelere yer verilmiştir.
B) Öyküleyici anlatım kullanılmıştır.
C) Benzetmelere başvurulmuştur.
D) Duyular arası aktarma yapılmıştır.
E) Yöresel söyleyişlere yer verilmiştir.

5. **Bu parçadan çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Adana'nın iklim şartları mimariyi ve yaşam biçimini etkilemiştir.
B) Adana'da görülen grip salgını iklim şartlarının gereğidir.
C) Adana'da mart ayı diğer yerlerin temmuz ayı gibi yaşanmaktadır.
D) Gezilen yerde en sıcak ay haziran ve temmuz ayıdır.
E) Mevsim geçişlerinin yaşandığı aylarda grip salgını görülmektedir.

6. Haber, tanım olarak, yeni olan her şeydir ve kamu bu konuda yanılmaz. Gazete ele alındığı zaman, haberin yayımlandığı saatte radyo ve televizyonun karşısına yerleşildiği zaman, çok genel bir soruya yanıt aranır: “Yine ne var?”

Bu parçada tırnak içindeki ifade ile haberin hangi niteliği anlatılmak istenmiştir?

- A) Güvenilirlik
B) Güncellik
C) Kapsayıcılık
D) İnanırcılık
E) Anlaşılabilirlik
7. Köyün karşısına düşen ve adı da “ Karşı” olan tarlalarda patates sökerken doğurmuş anam. Yaşamımın öteki adı olan çilem böyle başlamış. Ama hemen eklemeliyim: Yaşamım çilem demektir, desem de, köyden kalkıp Köy Enstitüsüne gitmem kurtuluşun ta kendisi... İvriz Köy Enstitüsüne gitmeseydim, uzamazdı yaşamım. On yaşına kadar gelmiş olmam, bakımsızlığın ve hastalıkların elinden kurtulmamı önleyemezdi sanırım. Zor büyümüş bir köylü çocuğuyum çünkü. Bahar akşamlarında şimşekler çakarken, yazın güneş ortalığı kavururken, kışın komşudan komşuya ses ulaşmazken, öldü ölecek diye başucumda bekleyenleri bugün gibi anımsarım. Mevsimine göre kabakulak, sıtma ya da zatürre gibi hastalıklardan sanırım beni günlerce yatıran. Bugün, kulaklarım arızalıysa, doktorlar hep “Ayakta kalp romatizması geçirmişsin.” diyorlarsa bunlar o günlerin armağanıdır bana.
- Bu parçanın yazarı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**
- A) Zor bir çocukluk geçirdiği
B) Hayatını sıkıntı olarak algıladığı
C) Kurtuluşu okumakta bulunduğu
D) İyi bir eğitimden geçtiği
E) Rahatsızlıklarını geçmişine bağladığı
8. Aşağıdaki eserlerden hangisi türü yönüyle diğerlerinden farklıdır?
- A) Avrupa Mektupları
B) Avrupa’da Bir Cevlan
C) Hac Yolunda
D) Mavi Anadolu
E) Mor Salkımlı Ev

9. Aşağıdakilerden hangisinde anı türü ile ilgili verilen bilgide yanlışlık yapılmıştır?
- A) Yazar; anlatımda mektup, fotoğraf, günlük gibi belgelerden de yararlanabilir.
B) Bir kimsenin başından geçen ya da yaşadığı dönemde tanık olduğu olayları ve durumları konu edindiği yazı türüdür.
C) Bir kişinin kayda değer bulduğu olayları, gözlem, izlenim, duygu, düşünce ve hayallerini anlattığı yazı türüdür.
D) Bu türün Batılı anlamda ilk örnekleri Servetifünun Dönemi’nde verilmiştir.
E) Türk edebiyatında ilk anı, Seydi Ali Reis’in Mir’âtü’l-Memâlik adlı eseri kabul edilmektedir.

10. Bir olay, kendiliğinden gelişen veya bizim hazırladığımız bir olgudur. Bir savaşın ilanından sıradan bir doğum olayına, ortalığı kasıp kavuran fırtınadan bir vali yardımcısının bir yerden bir yere nakline kadar milyonlarca olay yaşanır her gün. Hiçbir gazete, değil bunların hepsini ve dünyada bütün olup bitenleri, sadece çeşitli kanallardan kendisine ulaşan ve kullanımına hazır olan haberin hepsini bile aktaramaz. Gazetecinin birinci işi, haberin dolaşım zincirinin hangi noktasında bulunursa bulunsun, yayımlayarak haber hâline getireceği olayları seçmektir. Her gazeteci, görevi ne olursa olsun, günde birçok kez bir seçimle yüz yüze kalır.

Bu parçada habercilik ilkesinin hangi yönüne vurgu yapılmıştır?

- A) İlgi çekicilik
B) Tarafsızlık
C) Nesnellik
D) Tutarlılık
E) Bütünlük

11. Aşağıdakilerden hangisi Cenap Şahabettin’in gezi türünde yazdığı eserlerindendir?
- A) Avrupa Mektupları
B) Göz Ucuyla Avrupa
C) Canım Anadolu
D) Düşsem Yollara Yollara
E) Tuna’dan Batıya

1. Bana sorarsanız Ege'nin en güzel köşesi Assos, günümüzdeki adıyla Behramkale. Yukarda, volkanik tepenin kayalarıyla karışmış, nasılsa minare eklenmeden camiye dönüştürülen eski Bizans bazilikası ve taş evleriyle köy var, aşağıda, derin yarın dibinde liman. Balıkçılar buradan açılıyor denize ama fazla uzağa gittikleri söylenemez. Tam karşıda Midilli Adası var çünkü. Yunanistan'ın kara suları birkaç mil ileriden başlıyor. Homeros'un deyişiyle "hasat vermez engin"den söz etmek mümkün değil burada, zaten her şey -deniz de dâhil- bir daralma, kıyıyla kaya arasında sıkışıp kalma duygusu uyandırıyor.

Bu parçanın anlatımı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Alıntıya yer verildiği
B) Öznel yargıya ulaşıldığı
C) Karşılaştırmaya yer verildiği
D) Sayısal verilerden yararlanıldığı
E) Betimlemelere yer verildiği
2. Bu tür eserlerde en önemli husus gözlemlerdir. Diyaloglardan, rivayetlerden, hikâyelerden, efsanelerden, anılardan, atasözlerinden ve deyimlerden faydalanılması bu türün önemli özelliklerindendir. Bu tür eserlerde betimleyici, öyküleyici, açıklayıcı anlatım gibi anlatım biçimlerinden; örnekleme, karşılaştırma, sayısal verilerden yararlanma gibi düşünceyi geliştirme yollarından yararlanır. Türk edebiyatında ilk örneği, Seydi Ali Reis'in *Mir'âtü'l-Memâlik* adlı eseridir.

Yukarıda özellikleri verilen tür aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hatıra
B) Günlük
C) Gezi
D) Fıkra
E) Efsane

3 ve 4. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Afrika'nın bazı bölgelerinde bulunan bir kurbağa türü olan "Xenopus laevis"ın kök hücrelerinin kullanılmasıyla oluşturulan ve adını da bu türden alan "xenobot"lar laboratuvarında bir petri kabında bir araya gelerek kendi kendilerine çoğalabildiler. Bu çoğalma biçimi çok hücreli organizmalarda ilk kez görüldü. Önceki çalışmalarında doğru laboratuvar koşulları altında hücrelerin küçük yapılar oluşturabildiğini ve bir araya gelip gruplar hâlinde hareket ederek çevrelerini algılayabildiklerini gösteren araştırmacılar, şimdi de "xenobot"ların kendi kendini kopyalayabildiğini keşfettiler.

3. Bu parçada aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

- A) Kim? B) Ne? C) Nerede?
D) Niçin? E) Nasıl?

4. Bu parça için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Bilimsel bir araştırmanın sonucundan haber vermektedir.
B) Haberin içeriği nedeniyle biyoloji alanındaki terimler kullanılmıştır.
C) Haberi yazan kişi, habere kendi yorumunu da katmıştır.
D) Konusu, amacı ve hedef kitlesi yönüyle dergi haberidir.
E) Ortaya konulan bilgi ve görüşler tutarlılık göstermektedir.

5. Türk büyükleri arasında mümtaz bir yere sahip ve dünyanın iyi tanıdığı şahsiyetlerden biri olan ----, Dünya seyyahları arasında ilk akla gelenlerdendir. Yarım asır boyunca gezip dolaştığı yerleri "titiz bir şekilde" anlattığı ve adeta oya gibi işlediği on ciltlik ---- dünyanın saygın eserleri arasında yerini almıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Seydi Ali Reis – Mir'âtü'l-Memâlik
B) İzzet Molla – Mihmet-i Keşân
C) Yirmisekiz Çelebi Mehmet – Sefaretnâme
D) Pîrî Reis – Kitâb-ı Bahriyye
E) Evliyâ Çelebi – Seyahatnâme

6 ve 7. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Erzurum Kalesi'nin büyüklüğü ve şeklinin anlatılması: Anılan bayır üzerinde dörtgen şeklinde küfegi taşlı firdolayı iki kat sağlam hisardır iki hisarın arası yetmiş adımdır, hisariçe derler ve firdolayı çevresinde hendeği vardır. 80 adım enlidir ve 20 zira derinliği vardır. Ama Gürcü kapısı ve Azerbaycan kapısı tarafı hendekleri derin değildir. Büyüklüğü firdolayı tam 8.000 adımdır. Üç kapısı vardır. Batı tarafına Azerbaycan kapısı, hendek üzerinde köprüden geçilir, iki kat demir kapıdır. Biri de doğu tarafına yine hendek üzerinde köprüyle geçilir iki kat demir kapıdır. Bu iki kapı arasında Revan'ı feth eden on pâre balyemez topları var. Bir kapı da kuzey tarafına bakar, yine hendekten köprü ile geçilir.

6. Bu parça için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Gezilen yerlerin özellikleri abartılarak anlatılmıştır.
- B) Erzurum Kalesi'nin coğrafi özelliği ayrıntılı olarak anlatılmıştır.
- C) Dönemin siyasal ve ekonomik yapısının söz edilmiştir.
- D) İnsan dışı varlığa insani özellik verilerek kişileştirme yapılmıştır.
- E) Parça - bütün ilişkisi kurularak ad aktarması yapılmıştır.

7. Bu parça hangi öğretici metin türünden alınmıştır?

- A) Anı
- B) Seyahatname
- C) Haber yazısı
- D) Deneme
- E) Eleştiri

8. I. Kırk Yıl

II. Türk'ün Ateşle İmtihanı

III. Siyasal Anılar

IV. Üç Nesil, Üç Hayat

Numaralanmış eserlerden hangileri Cumhuriyet Dönemi anı türünde yazılmış eserlerdendir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve V

9. Bende kitap merakının ne zaman başladığını bulmak için gözlerimi geçmişe çevirdiğimde çocukluğuma kadar inmek gereğini duyuyorum. İlk kitaplığım, elime geçirebildiğim bir ayakkabı kutusu olmuştur. Bütün özen ve dikkatimle burada sakladığım değerler de sanırım sokaklarda satılan destanlar, Âşık Garip ve Kerem hikâyeleri idi. Daha sonraları, marangoz yapısı ufak bir kitaplığım olduğu vakit de oynarken içine girebilecek kadar küçüktüm.

Oyun ve oyuncak... Başım pek hoş değildi onlarla. Babamın beni oyuna zorladığını bugün bile hatırlarım. Ama kitaplarla oynamak için özendirilmeme pek gerek yoktu. Sonunda babam kitaplara zarar vermediğimi anlayınca, kendininkileri de bana bırakmakta güven gösterdi. Hazreti Ali'nin savaşları, Battal Gâzi, Kara Davut... elime nereden geçtiğini bilemediğim kitaplar. Âşık Garip'e, Kerem hikâyesine yeğ tuttuklarım bunlardı. Geceleri aile arasında okunan romanlar bile, örneğin Hayber Kalesi önünde Hazreti Ali'nin gösterdiği yiğitlik hikâyeleri kadar coşku uyandırmazdı bende.

Ev yaşamımızın bendeki en eski anıları, bu gece okumalarıyla karışmıştır. Yemekten sonra babam kahvesini içerken biraz konuşulurdu. Sonra babamın bir işareti üzerine ablam eline bir kitap alır, gaz lambasının yanına oturur, bir gece önce bıraktığı yerden okumaya başlardı. Annem, babam sessizce dinlerlerken ben hikâyeyi izlemeye uğraşır, sonunda yorulup minderim üzerinde derin bir uykuya daldım.

Bu gece okumalarından hatırladığım ilk romanlardan biri Felâtun Bey'le Rakım Efendi'dir.

Bu parçanın yazarı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kahramanlık hikâyelerini diğer türlerden daha çok sevdiği
- B) Çocukluğunda oyun ve oyuncaya ilgi göstermediği
- C) Aile çevresinde kitaplara ilgi gösterildiği
- D) Kitap okuma alışkanlığında babasının etkili olduğu
- E) Okuma alışkanlığında çocukluk döneminin etkili olduğu

1. Çözülen bir demetten indiler birer birer,
Bırak, yorgun başları bu taşlarda uyusun.
Tutuşmuş ruhlarına bir damla gözyaşı sun,
Bir sebile döküldü bembeyaz güvercinler...

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Girişik birleşik cümleler vardır.
B) Devrik cümleler kullanılmıştır.
C) Bağımsız sıralı cümle bulunmaktadır.
D) İsim cümlesine yer verilmiştir.
E) Cümleler biçim ve anlam yönüyle olumludur.
2. (I) Dünyada beni en fazla korkutan şeylerden biri de can sıkıntısıdır. (II) Bu can sıkıntısı beni ekser zamanlarda işgal etmektedir. (III) Hem bilsen bu o kadar korkunç bir meşgale ki! (IV) Ne yapsam bu afetten kurtulamıyorum. (V) Her şey bir anda gözümde büyüyor, düşüncelerimi kontrol edemiyorum.
- Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**
- A) I. cümle yüklem türüne göre isim cümlesidir.
B) II. cümle biçim ve anlam yönünden olumsuzdur.
C) III. cümle şartlı birleşik cümledir.
D) IV. cümle yüklem türüne göre kurallı bir cümledir.
E) V. cümle bağımsız sıralı bir cümledir.
3. Aşağıdaki dizelerden hangisinde anlamca olumsuz bir isim cümlesi kullanılmıştır?
- A) Süslenmiş gemiler geçse açıktan,
Sanırım gittiği diyar bendedir.
B) Ne söylemez akan suların dili,
Sessizlik içinde çağlama gurbet.
C) Gönlüm ne dertlidir ne de bahtiyar,
Ne kendisine yâr ne kimseye yâr.
D) Sanma bir gün geçer bu karanlıklar,
Gecenin ardında yine gece var.
E) Bekletme Yunus'um bozuldu bağlar,
Düşüyor yapraklar, geçiyor çağlar.

4. Aşağıdakilerin hangisi yüklem türüne göre diğerlerinden farklıdır?

- A) Bir merhamettir yanan kalbinde ince ince, derin derin.
B) Uzaklardan bir hayal bürür zihnimi tümüyle.
C) Sessiz sedasız, üzgün ve kederli olan yaşamdır.
D) Her an düşündüğü, sırlarını paylaştığı yârdı.
E) Sevgidir insanları güçlü kılan en büyük güç.

5. Orhan Veli Kanık, şiir için özel bir dil kullanılması anlayışına karşıdır; konuşma dilinin yeterli olduğunu düşünür. Şiiri günlük tartışmalar arasına getirir. Böylece şiir, herkesin konuştuğu ortak bir konu olur. Şaire göre şiirin malzemesi sözdür ancak bunun bir sanat hâline getirilmesi de gerekmektedir.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisinin örneği yoktur?

- A) Kurallı fiil cümlesi
B) Öznesi ortak sıralı cümle
C) Yan cümlecik fiilimsiden oluşan cümle
D) Ortak ögesi olmayan bağlı cümle
E) Devrik cümle

6. Aşağıdakilerin hangisinde bağımsız sıralı bir cümle kullanılmıştır?

- A) Düşünceler ansızın çıkıp geliyor, kalbini ve beynini sarmalıyor, âdeta kasıp kavuruyordu.
B) Sobanın yanan alevine baktı, hüznlenerek geçmişi ve bugünü düşündü.
C) Bu inanılmaz duygu insanın içini altüst ediyor, diğer bütün duyguları bastırıp ortaya çıkmalarına izin vermiyordu.
D) Dertli dertli iç çekişler, acı acı inleyişler, yaşlı yaşlı gözler hatırandan çıkmamış; bir damla uykuya hasret kalmıştı.
E) Güzel ve eşsiz gecenin sonuna geldik; yorgun argın vedalaşıp, tekrar buluşmak üzere sözleşip ayrıldık.

7. İmge, Batı dillerinde alegorinin de simgenin de içinde bulunduğu tüm metamorfik kullanımları şemsiyesi altında toplayan bir üst kavramdır.

Aşağıdakilerden hangisi yapıcı bu cümleyle özdeşir?

- A) Simge, alegori gibi tek başına anlam taşımaz; daha bulanıktır, karmaşıktır.
 B) Bu dönemde edebiyat, sanatın diğer dallarında olduğu gibi çoğunlukla estetik bir yaklaşım içine girer.
 C) Geleneksel açıdan bazı metinlerde insan yok gibidir ancak derinlemesine bakıldığında özünde esas itibarıyla insanı anlattığı görülür.
 D) Bazı romanların yapısında karmaşa hiç yoktur, çatışma çok azdır, düzenli betimlemelerle kurgu düzenlenir.
 E) Bu seçkin edebiyatın roman metinleri, yazarların geniş kültür yelpazelerinin oyun alanına dönüşür.

8. Aşağıdakilerden hangisi birleşik yapı, devrik bir cümledir?

- A) Bir dağ yamacında şöyle durdum uzunca.
 B) Maceradan güzelim yok mu hiç haberin?
 C) Bağlayıp zülfünü gezsem gül bahçesinde.
 D) Vasil olsam sohbetine sabaha kadar.
 E) Okumuş kalbimi en ince yerinden.

9. Atay, *Tehlikeli Oyunlar* romanının ön kurgusu sırasında günlük notlarında söz eder bu üç kitaptan.

Bu cümle ile ilgili,

- I. Kurallı cümledir.
 II. Basit cümledir.
 III. Olumlu cümledir.
 IV. İsim cümlesidir.

değerlendirmelerinden hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız III
 B) Yalnız IV
 C) I ve III
 D) I ve IV
 E) II ve IV

10. Aşağıdakilerin hangisi bağımlı sıralı bir cümle değildir?

- A) Yeni bir sanat, yeni bir gerçekliğin ürünüdür; yeni bir gerçeklik anlayışının estetik düzlemdeki yansımasıdır.
 B) XVIII - XIX. yüzyılın klasik-gerçekçi romanının ana kurgu ilkesi öykü anlatmaktır, içeriğin estetize edilmesidir.
 C) Endişeye gerek yoktur, yalnızca yaşamsal önem taşıyan bir yol sapağında olay yön değiştirmiştir.
 D) Soyut dünyayı anlatan romanlarda zamanı kurgulamak zordu, sadece kısa ve küçük zaman kırıntılarına yer vardı.
 E) Bu romanlarda öykü de kahraman da anlam da metnin kendisidir; onun kurgusudur, biçimidir.

11. Çıktım sokağa. Perşembe günlerden. Baktım sola sağa. Alacaktım bir kilo soğan, iki kilo patates, yarım kilo kıyma. Yapacaktım iki öğün bizim veletlere yemek. Ama bulasın bir açık dükkân. Döndüm elim boş evime.

Bu parçadaki cümlelerle ilgili,

- I. Söz dizimine göre benzerdir.
 II. Yapısına göre farklıdır.
 III. Anlamına göre benzerdir.

yargılarından hangileri söylenbilir?

- A) Yalnız I
 B) Yalnız II
 C) I ve III
 D) II ve III
 E) I, II ve III

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisi yapıcı diğerlerinden farklıdır?

- A) O dönemde hiç kimse beni edebiyatçı yönümle tanımamıştı.
 B) Geçmiş, tozlu rafların arasından sessizce çıkageldi.
 C) Kış günü bu tren yolculuğu hayli kısa sürmüştü.
 D) Akşam yemeği için lezzetli bir sarma yapacaktı.
 E) Günlerdir bu çırpınının boşuna olduğunu biliyordu.

1. I. Kişiler çoğu kez tek boyutludur; iyiler bütünüyle iyi, kötüler bütünüyle kötüdür.
- II. Anladım ki bir daha uzun bir süre boyunca onunla böyle yüz yüze görüşemeyecektik.
- III. Bunu Türkçeye tercüme ederse yirmi altın kadar verebileceğini arz eyledi.
- IV. Ömründe sevgiden hiç eksik kalmamıştı amma velakin bir tarafında bir karaltı öylece duruyordu.
- V. Canım bir kere de söyleyeceklerimi dinle, diyerek ısrarla beni karşısına oturttu.

Numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle yapısına göre sıralı, yüklem türüne göre isim cümlesidir.
- B) II. cümle yapısına göre ki'li birleşik cümledir.
- C) III. cümle yapısına göre şartlı birleşik, yüklem yerine göre kurallı cümledir.
- D) IV. cümle ögeleri ortak olmayan bağlı bir cümledir.
- E) V. cümle yapısına göre bağımsız sıralı, anlamına göre olumlu bir cümledir.

2. Aşağıdakilerden hangisi bağımlı sıralı bir cümledir?

- A) Güneş epeyce yükselmiş, sıcak kavurmaya başlamıştı.
- B) Kamyon, topraklı yollardan geçmiş; her tarafı toz içinde kalmıştı.
- C) Saat epeyce ilerlemiş, evlere gitme zamanı çoktan gelmişti.
- D) Ağlamasından herkes derin bir üzüntü duymuş, el birliği ile ona yardımcı olmuştu.
- E) Dağdan aşağı birer birer indiler, kamp alanı çoktan kurulmuştu.

3. Aşağıdakilerden hangisi kurallı isim cümlesidir?

- A) Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden.
- B) Eylemlerin en güzeli, seni düşünmektir.
- C) Zamanla nasıl da değişiyor insan.
- D) Ben senin en çok sevgi dolu yüreğini sevdim.
- E) İçin ürperdiği demler beni an.

4. Şafağın ilk ışıklarından az önce hava hafifçe serinlemişti. Şimdi atmosfer daha az boğucu idi ve savanın sakinleri nihayet rahat bir nefes alıyordu. Ağır ve sıkıcı gecenin sona ermesiyle, az sonra tuzlu toprağı kavuran bir sıcakla gelecek yeni gün arasındaki bu zaman günün en güzel saatidir. Gökyüzünde dolunay büyük bir sarı top gibi parlıyor, tatlı mavi bir ışıqla dünyayı aydınlatıyordu. Yeni günün eşiğinde daha birçok hayvan savanı doldurmuştu.

Bu parça ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yan cümlecigi fiilimsiden oluşan birleşik cümle vardır.
- B) Ortak ögesi olmayan bağlı cümle kullanılmıştır.
- C) Öznesi ortak sıralı cümle bulunmaktadır.
- D) Birden fazla basit cümle vardır.
- E) Yan cümlecigi iş cümleden oluşan birleşik cümle kullanılmıştır.

5. Uzun süredir ona “siz” diye hitap ediyordum oysa kardeşim kadar yakınım olmuştu.

Bu cümlenin yapıcı özdeşi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bu durumdan hoşnut değilim, dedi solgun ve üzgün bir şekilde.
- B) Samimi insanların da tek gerçek tarafı, dürüstlükten ödün vermemektir.
- C) Ablası ile en küçük kardeşini kapıda görünce çok şaşırdı.
- D) Eğlence diye bahsettiği, dar zamanda kısıtlı bir süre için sinema izlemiş.
- E) Dün akşamdan dolayı bana epeyce kızmış hâlbuki onu haberdar etmişim.

6. Aşağıdakilerden hangisi birleşik cümledir?

- A) Derinden derine ırmaklar ağlar.
- B) Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi?
- C) Yol almış hayatın ufuklarınca.
- D) Başlamış akmaya çoban çeşmesi.
- E) O zaman başından aşkındı derdi.

7. I. Gölün maviliği yavaş yavaş, büyüye büyüye yaklaşıyordu.
 II. Beni çok meşgul eden bir şey daha var.
 III. Geceydi böylesine güzel hisler veren.
 IV. Söylemesi kolay değildi elbette bu yaşananları.
 V. Bir gün geri dönecek olursan seni beklediğimi bil.

Numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle yapısına göre girişik birleşik, anlamına göre olumlu cümledir.
 B) II. cümle yüklemine yerine göre kurallı cümledir, türüne göre fiil cümlesidir.
 C) III. cümle yüklemine türüne göre isim cümlesi, yapısına göre girişik birleşik cümledir.
 D) IV. cümle anlamına göre olumsuz, yüklemine yerine göre devrik cümledir.
 E) V. cümle yapısına göre şartlı birleşik, yüklemine yerine göre kurallı cümledir.
8. Aşağıdakilerden hangisi anlamına göre diğerlerinden farklıdır?
- A) Bir gün "İstemem artık ne yer ne yâr!" deyiverdi.
 B) Dindirmez, anladım bunu hiçbir güzel kıyı.
 C) Çıktım sürekli gurbete, gezdim diyar diyar.
 D) Senden ayrıldığımdan beri güldü mü yüzüm?
 E) Her şeye rağmen sana inanmıyor değilim.

9. Aşağıdaki cümlelerden hangisi yüklemine yeri ve türü bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) Bir gemi yelken açtı hayal iklimlerine.
 B) Titrek son akisleri dalgalandı belirsiz.
 C) Bilmiyordum ümitten niçin uzak olduğumu.
 D) Hep böyle çocuksu mu bakar senin gözlerin?
 E) Yapraklar nice atılmış mektuplara eştir.

10. Senden boşalan bağrıma gözyaşları dolmuş!
 Gördüm ki yazın bastığımız otları solmuş.
 Son demde bu mevsim gibi benzim de kül olmuş.
 Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden!

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Devrik cümle kullanılmıştır.
 B) Basit cümlelere yer verilmiştir.
 C) Bağlı cümleler kullanılmıştır.
 D) Birleşik cümleler kullanılmıştır.
 E) Olumlu cümlelerden oluşmaktadır.

11. Aşağıdaki dizelerin hangisi yüklemine türüne göre diğerlerinden farklıdır?

- A) Cennette bugün gülleri açmış görürüz de
 Hâlâ o kızıl hatıra titrer gözümüzde!
 B) Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu.
 Bin yıl süreceksanılan kar sesidir bu.
 C) Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!
 Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.
 D) Yeni doğmuş aya baktıkları yerden geliyor;
 O mübarek gemiler hangi seferden geliyor?
 E) Rüya gibi bir akşamı seyretmeye geldin
 Çok benzediğin memleketin her tepesinde.

12. Sessiz ruhumuzu o bestelerdi

Bize: "Unutalım dünyayı!" derdi
 Bir aldı, sonunda verdi bin derdi
 Bizi bizden fazla anlayan o su...

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) İç içe birleşik cümle kullanılmıştır.
 B) Eksilteli cümleye yer verilmemiştir.
 C) Tek yargılı cümle kullanılmamıştır.
 D) Bağımlı sıralı cümle vardır.
 E) Olumlu fiil cümlesine yer verilmiştir.

1. Korkak ve çekingen biri değildi aslında. Tam tersine... Ama bir süredir tedirgindi. Öylesine kendi içine kapanmış, öylesine herkesten kopmuştu ki yalnızca ev sahibesiyle değil, kiminle olursa olsun karşılaşmaktan kaçınıyordu. Ezen bir yoksulluk içindeydi ama şu son günlerde buna bile aldırdığı yoktu. Asıl işlerini tümüyle bir yana bırakmıştı, bunlarla uğraşmayı hiç istemiyordu. Aslında o kendisine karşı neler tasarlıyor olursa olsun ev sahibesine de aldırdığı yoktu.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Bağımsız sıralı cümle
- B) Eksilteli cümle
- C) Devrik isim cümlesi
- D) ki'li birleşik cümle
- E) Bağlı cümle

2. Tuhaf bir gülümseyişle "Ne zorlu bir işe girişmek istiyorum ve aynı zamanda ne saçma sapan şeylerden korkuyorum..." demişti bir zaman.

Bu cümle için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Girişik birleşik cümledir.
- B) Fiil cümlelerinden oluşan bağlı cümledir.
- C) İç içe birleşik bir fiil cümlesidir.
- D) Biçimce olumlu, anlamca olumsuz cümledir.
- E) Basit ve kurallı bir fiil cümlesidir.

3. Aşağıdaki cümlelerden hangisi yüklem türüne göre diğerlerinden farklıdır?

- A) Gevezelik ettiğim için de hiçbir şey yapmıyorum.
- B) Sanki böyle bir şey yapmak elimden gelir mi?
- C) Delikanlının ince yüz çizgilerinde derin bir tikslenme duygusu belirecek.
- D) Caddede telaşlı ve kavurucu bir sıcaklık vardı.
- E) Normal zamanda böyle pejmürde giyindiği hiç olmamıştı.

4. Petersburg'un bu merkez semtinin cadde ve sokaklarına fazlaca dolmuş işçi ve esnaf tabakası, bazen genel görünüşe öyle tiplerle renk katardı ki yabancı yüzlü birine rastlandığı zaman şaşırarak bile gerçekten tuhaf kaçardı.

Bu cümleyle ilgili,

- I. Kurallı bir fiil cümlesidir.
- II. Anlamca ve biçimce olumludur.
- III. Yapıca birleşik cümledir.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

5. Öyle uzak bir yere gitmiyordu. Hatta eviyle buranın kaç adım sürdüğünü bilecek kadar da bellemişti yolu. Topu topu yedi yüz otuz adımdı. Bir süre önce adımlarını saymıştı. Hem de kurduğu hayallerle beraber. Bu hayallerin hiçbir değeri yoktu gözünde. Gerçekleşmeyeceğine inandığı bu düşler onun dünyasını allak bullak etmeye yetip de artıyordu bile. Aradan geçen bir ay dünyasını biraz daha değiştirmişti, kendi kendine konuşmaya başlamıştı.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Devrik cümlelere yer verilmiştir.
- B) İsim cümleleri basit yapıdır.
- C) Eksilteli cümle kullanılmıştır.
- D) Girişik birleşik cümlelere yer verilmiştir.
- E) Sıralı cümlede ortak öge bulunmaktadır.

6. Aşağıdaki cümlelerden hangisi tek yargılı bir cümledir?

- A) Bunca yıl çektiğimizin ödülünü gördük, der gibi bir hâli var.
- B) Merak ettim, evine gidip adamı gördüm.
- C) Delikanlıların kendisini düşün dernek evine getirmelerinden mutlu.
- D) İri yarı, yaşlıca, çökmüş bitmiş bir adam.
- E) Anadolu'yu yakından bilen, bunu da bilir.

7. Tek yaptığı, hayatın cilvelerinin beyazlar düşürdüğü kumral saçlarına bol yağlı bir şey sürmekti.

Bu cümlelerin özellikleri aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Fiil - devrik - olumlu - girişik birleşik
B) Fiil - kurallı - olumsuz - bağımlı sıralı
C) İsim - kurallı - olumlu - girişik birleşik
D) Fiil - devrik - ünlem - bağımsız sıralı
E) İsim - devrik - olumlu - girişik birleşik

8. Aşağıdakilerden hangisi yapısına göre basit, söz dizimine göre düz bir cümledir?

- A) Kalbi çarparak, sinirden titreyerek çok büyük bir binaya yaklaştı.
B) Evin iki kapısından ve avlusundan girip çıkanların gürültüleri hiç eksik olmuyordu.
C) O temiz, güzel ve bakımlı bahçe birkaç yıl içinde ne hâle gelmişti.
D) Delikanlı bunlardan birine rastlamayınca çok sevindi ve sağdaki merdivene sapıverdi.
E) Burada bir daireden eşya çıkarmakta olan emekli hamallar yolunu kesti.

9. (I) Çünkü ben Hayri İrdal, her şeyden evvel mutlak bir samimilik taraftarıyım. (II) İnsan her şeyi açıkça söylemedikten sonra neden yazı yazsın? (III) Bu cinsten kayıtsız ve şartsız bir samimilik ise behemehâl bir süzme, eleme ister. (IV) Siz de kabul edersiniz ki her şeyi olduğu gibi söylemek mümkün değildir. (V) Sözü yarıda bırakmaktansa vaktinde iyi tasarlamak, okuyucu ile behemehâl anlaşacağınız noktaları seçmek gerekir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle basit yapılı isim cümlesidir.
B) II. cümle bileşik yapılı soru cümlesidir.
C) III. cümle söz dizimine göre düz bir bağlı cümledir.
D) IV. cümle birleşik yapıdır.
E) V. cümle şartlı birleşik yapıda fiil cümlesidir.

10. İkiz hayaletler gibi yürüdük

Puslu aydınlıkta o bahar günü

Gece, bir tepeden seyrettik, büyük

Yıldızların suya döküldüğünü.

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Basit yapılı fiil cümlesine yer verilmiştir.
B) Girişik birleşik yapılı cümle kullanılmıştır.
C) Eksilteli cümle kullanılmamıştır.
D) Devrik cümlelerden oluşmuştur.
E) Bağımsız sıralı fiil cümlesi vardır.

11. Tepeden dikine inen güneş onu adamakıllı sersemletmişti. Yürürken iki yanına arada bir sallanıyor, ayakbaılarının yırtığından giren köz gibi sıcak tozlar ayaklarını yakıyordu. İsmail hem yürüyor hem boyuna mırıldanıyordu, belli belirsiz. Kucağındaki alacalı bulacalı kuşağın içerisinde bir bebek sarılı. Bebeğin başı İsmail'in sağ kolundan dışarı sarkmış. Yüzü ciğer gibi kıpkırmızı. Kırmızı yüzü bir toz tabakası örtmüş. Bebeğin gözleri yumulu. Boynu ipincecik...

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine örnek yoktur?

- A) Eksilteli cümle
B) Birleşik yapılı fiil cümlesi
C) Öznesi ortak bağlı cümle
D) Basit yapılı isim cümlesi
E) Anlamca olumlu cümle

12. Bazı geceler de gökyüzünü yıldızlarla döşeli bulurduk, umut doluyduk.

Aşağıdakilerden hangisi yapı bakımından bu cümleyle özdeştir?

- A) Aşağıdan epey yavaş ve temkinli birkaç ayak sesi geldi.
B) Akşam ekmeğimizi yer yemez hemen damın üstüne damlıyorduk.
C) Bir zaman, istasyonun önündeki sıtma ağaçlarının altında geceledik.
D) Biliyorduk ki dam üstünde güzün yağmurları başlayınca kadar yatabilirdik.
E) Ayak sesleri kesilince hemen yataktan fırlar, giyinir, kaçırdım.

1. Ben üç bin yıllık bir şarkıyı söyleye de bilirim, dün söylediğimi bugün susa da bilirim. Oysaki siz böyle misiniz? Ruhunuz nağmelerini şakiya durunca dünü, bugünü, yarını aşan bir coşkunluk taşar dimağınızdan. Susturur tüm sesleri.

Bu parçadaki yazım yanlışları aşağıdaki değişikliklerin hangisiyle giderilebilir?

- A) “Söyleye de bilirim” ifadesi “söyleyede bilirim” şeklinde yazılarak
B) “Oysaki” sözcüğü “oysa ki” şeklinde yazılarak
C) “Şakiya durunca” sözcüğü “şakiyadurunca” şeklinde yazılarak
D) “Nağmeleri” sözcüğü “nâmeleri” şeklinde yazılarak
E) “Susturur” sözcüğü “susdurur” şeklinde yazılarak

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kesme işaretinin kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Münazaranın finali Atatürk Lisesinde yapılacaktır.
B) Türkiye, Avrupa Birliği'ne girme hedefini gerçekleştirmek için çalışıyor.
C) Boğaz Köprümüz'ün güzelliği İstanbul'a bambaşka bir hava katıyor.
D) Yüzüme şaşkınlıkla bakan görevli “Siz Alman'sınız.” dedi.
E) Sınavlar 29 Haziran'a ertelendiği için memlekete gitmeye karar verdim.

3. Hâline köpekler bile güler () dedi sessizce () Anne () Anne () be () Bu () zalim () acımasız () korkunç bir cümleydi gencecik zihnimde ()

Bu parçada ayraçla belirtilen yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (;) (.) (,) (,) (!) (,) (,) (,) (...)
B) (,) (...) (...) (,) (...) (,) (,) (,) (...)
C) (,) (.) (...) (,) (!...) (,) (,) (,) (...)
D) (!) (.) (...) (,) (!...) (,) (,) (,) (...)
E) (,) (...) (...) (,) (!...) (,) (,) (,) (...)

4. I. Medeniyet (bu sözcüğün doğru anlaşıldığını hiç sanmıyorum.) ne kadar insan olabildiğimizin ölçütüdür.
II. Bir zamanlar -Bu zamanlar çok da uzak değildir- insanlık dünyanın düz olduğuna inanıyordu.
III. “et-, ol-” fiilleri Türkçede en sık kullanılan yardımcı fiillerdir.
IV. Müzik dünyasının ilahları ödül töreninde bir araya geldi.
V. Türk Dil Kurumu her sene Türkçenin sorunlarının irdelendiği sempozyumlar düzenler. Bu sene Kurum on beşten fazla sempozyum düzenleyecek.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışlığı yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazımı yanlış bir sözcük vardır?

- A) Bu konuyu bir oldubittiye getirmenize izin vermeyeceğim.
B) Bahçemizdeki unutmabeni çiçeği mavinin en güzel tonunda açmıştı.
C) Hacıyatmazlarım, bilyelerim ve yüreğimde sonsuz bir neşe... Ne güzeldi çocukluğum!
D) Oğuz Kağan, gözü kara alplarını yanına alarak düşman üstüne yürüdü.
E) İki gün sonra arkadaşlarımla Kocaeli'ne gidiyoruz.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazımı yanlış bir sözcük vardır?

- A) Antarktika, gezegenimizin en büyüleyici yerlerinden biri bence.
B) Silahşor tüm dikkatini hedef tahtasındaki on iki sayısına vermişti.
C) Nehirden tuttuğumuz ala balıklar çok lezzetliydi.
D) Bu kitap halk bilimi açısından oldukça değerli bir kaynak.
E) Son yirmi yılda hava yolu trafiğinde ciddi bir artış yaşandı.

7. Öğretmenimiz () İcinizde Murathan Mungan'ın () Herkes ve Birkaç Kişi () adlı şiirini okuyan var mı () () diye sordu ()

Bu parçada ayraçla belirtilen yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (,) (") (") (?) (,) (.)
B) (") (') (') (?) (") (.)
C) (") (-) (-) (?) (") (.)
D) (:) (") (') (?) (,) (.)
E) (,) (') (') (?) (,) (.)

8. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) Davranış itibarıyla küçücük bir çocuktan farkı yoktu.
B) Bu konuda onlarla işbirliği yapmayı kabul etmiyoruz.
C) Öğretmenimizin ara buluculuğu sorunun kısa sürede çözülmesini sağladı.
D) Annem akşam yemeği için yeşilfasulye pişireceğini söyledi.
E) İşverenlerin sürece dâhil edilmesi görüşmeleri olumlu etkiledi.

9. I. Çiğköfte V. Güngörmüş
II. Denizati VI. Yazarkasa
III. Kuru yemiş VII. Kuşevi
IV. Önsöz VIII. İllüzyon

Yukarıdaki numaralandırılmış sözcüklerden hangilerinin yazımı yanlıştır?

- A) I, IV, VI, VII
B) II, III, IV, VIII
C) II, IV, VI, VII
D) III, V, VI, VII
E) V, VI, VII, VIII

10. Aşağıdaki cümlelerde yer alan yardımcı eylemle kurulan birleşik fiillerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) Fark etmek acıydı ama gerekliydi.
B) Tüm duygularımızı darp ettiler, elimizde bir tek umut kaldı.
C) Mantıkla menfaat bizi hülyayla mefkûre peşinden koştuktan menetmez mi?
D) Sana bahsetmek istediğim şeylerin hiçbirinden söz açmadığım için beni affet!
E) Güç hâl ile ulaştığım sahil de bana fevkalade bir manzara arz etmedi.

11. I. Bir kelimenin kendisinden sonra gelen kelime veya kelime gruplarıyla yapı ve anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek ve anlam karışıklığını önlemek için kullanılır.

- II. Metin içinde art arda gelen zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra konur.

- III. Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra konur.

- IV. Konuşma çizgisinden sonraki alıntı cümlesinin bitimine konur.

Virgülün kullanımıyla ilgili bu kurallar ile aşağıdaki örnek cümleler eşleştirilirse hangi örnek cümle dışarıda kalır?

- A) Bir yerde küçük insanların büyük gölgeleri varsa o yerde güneş batıyor demektir, dedi ünlü düşünür.

- B) – Zorbalığın bulunduğu her yerde ikiyüzlülük var mıdır, diye sordu.

- C) Bu, çaresizleri merhametin değil cesaretin kurtaracağını gösteren önemli bir gelişmeydi.

- D) Onunla uzun sohbetlere dalıp, geçmişin hayaletleri hakkında konuşarak kaç vakit geçirdik bilmiyorum.

- E) Bu sabah, sohbetleri eşitlik, özgürlük, etik gibi konuların sorgulandığı bir beyin fırtınasına dönüşmüştü.

Defterim Türk Dili ve Edebiyatı-10 Cevap Anahtarı

1. ÜNİTE: GİRİŞ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
TEST-1	C	B	A	B	D	E	B	E	D	C	D	B				
TEST-2	E	E	C	A	B	D	B	D	C	E	E	E				
TEST-3	C	A	D	A	B	C	E	A	E	A	B	B				
TEST-4	B	B	C	D	D	E	C	E	D	B	B	D	C	D		
ÖSYM	D	D	A	B												

2. ÜNİTE: HİKÂYE

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
TEST-1	E	E	D	D	A	C	E	B								
TEST-2	B	B	E	D	C	A	D	D								
TEST-3	E	E	A	D	D	A	D									
TEST-4	E	A	D	D	C	B	E	A	C	B	C	D				
TEST-5	A	B	E	E	B	A	B	B	C	C	A	C	C			
TEST-6	B	E	B	C	C	D	A	B	C	E	D	B				
TEST-7	A	C	A	B	B	C	A	E	B	B	C	D				
TEST-8	D	E	D	B	A	A	B	C	B	A	E	C				
ÖSYM	C	D	C	A	B											

3. ÜNİTE: ŞİİR

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
TEST-1	C	D	B	B	E	E	D	D	C	B						
TEST-2	E	C	A	C	B	D	E	B	C	C						
TEST-3	B	C	B	D	C	D	E	E								
TEST-4	D	B	C	B	E	D	E									
TEST-5	E	D	C	A	C	C	B	C	D	E						
TEST-6	E	C	C	E	E	E	D	C	D	E						
TEST-7	E	E	C	D	D	A	D	C	B	D	C					
TEST-8	C	D	A	D	E	B	C	E	C	A						
TEST-9	B	E	D	E	E	D	E	C								
TEST-10	B	E	D	B	A	E	C	C	D							
TEST-11	D	E	A	B	C	D	B	D	C	C	D	B				
TEST-12	C	C	B	D	A	A	D	C	C	D	D					
TEST-13	E	A	E	C	E	D	A	B	A	B	C					
TEST-14	C	E	D	E	D	B	C	C	D	B						
TEST-15	E	C	B	B	A	B	E	A	D	C	E	D				
ÖSYM	A	C	D	A	B	E	D	C	B	E	A	D	E	E	B	

4. ÜNİTE: DESTAN/EFSANE

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
TEST-1	E	C	A	B	B	D	C	D	E	C						
TEST-2	A	E	C	B	E	E	C	B	E	E	A					
TEST-3	E	B	E	D	B	D	A	E	A							
TEST-4	C	D	D	B	E	D	C	B	E	D	C	C				
TEST-5	D	A	B	E	C	D	C	A	E	B	D	C	A			
TEST-6	D	A	C	D	A	B	B	E	A	D	C	D				
TEST-7	C	C	C	A	C	B	D	E	A	D	E	D				
ÖSYM	E	D	E	C												

5. ÜNİTE: ROMAN

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
TEST-1	E	B	C	A	C	C										
TEST-2	D	C	B	A	C	B	D	E								
TEST-3	A	C	E	B	D	A	A	B								
TEST-4	D	E	A	A	B	E	A	E	C							
TEST-5	D	C	D	B	B	E	B	A	C	C	D	B				
TEST-6	D	E	C	B	D	C	C	B	C	D	C	E				
TEST-7	D	D	E	D	C	C	B	A	E	E	D	C				
TEST-8	C	E	D	D	B	C	E	E	C	C	E	B				
TEST-9	C	B	A	C	D	C	E	B	B	C						
ÖSYM	A	C	A	E	D	B	E	E	B	D	A	A				

6. ÜNİTE: TİYATRO

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
TEST-1	E	C	A	B	B	D	C	D	E	C						
TEST-2	A	E	C	B	E	E	C	B	E	E	A					
TEST-3	E	B	E	D	B	D	A	E	A							
TEST-4	C	D	D	B	E	D	C	B	E	D	C	C				
TEST-5	D	A	B	E	C	D	C	A	E	B	D	C	A			
TEST-6	D	A	C	D	A	B	B	E	A	D	C	D				
ÖSYM	B	E	E	C	E											

7. ÜNİTE: ANI/HABER METNİ/GEZİ YAZISI

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
TEST-1	D	B	A	E	D	C	A	B	E	C	C					
TEST-2	D	E	C	E	A	B	D	E	E	A	A					
TEST-3	D	C	D	C	E	D	B	D	D							
TEST-4	D	B	C	B	E	D	E	C	D	C	C	E				
TEST-5	E	D	B	E	E	D	B	D	E	C	B	C				
TEST-6	A	C	D	E	E	D	C	C	C	E	A	E				
TEST-7	C	C	C	E	E	C	B	B	A	B	C					
ÖSYM																

Handwriting practice lines on the left margin, consisting of multiple rows of dashed lines for letter formation.

Main grid area for notes, consisting of a large grid of small squares for writing.

DeFTERim Türk Dili ve Edebiyatı-10 Kaynakça